

วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

Journal of Social Science and Cultural

P-ISSN: 2697-6269 ปีที่ 9 ฉบับที่ 6 (มิถุนายน 2568)

E-ISSN: 2730-1362 Vol.9 No.6 (June 2025)

❁ วัตถุประสงค์

วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม เป็นวารสารวิชาการ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา และคณะครู โดยเน้นสาขาวิชาในด้านพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ พัฒนาสังคม พัฒนาชุมชน รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ บริหารการศึกษา การศึกษาการสอนเชิงประยุกต์ เศรษฐศาสตร์ เศรษฐมิติ และการเงิน บริหารธุรกิจ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ อาทิ วิทยาศาสตร์สุขภาพ หรือ การพยาบาล

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

กำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์ ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม

ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน

ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน

ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

 เจ้าของ

โรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง

572 ถนนราชดำเนิน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร. 061-5262919 โทรสาร. 075-340-042 E-mail : suriya.sur@mcu.ac.th

 บรรณาธิการบริหาร

ดร.ปยุตดา จงละเอียด

ผู้อำนวยการส่วนงานสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

 หัวหน้ากองบรรณาธิการ

นายธีรวัฒน์ ทองบุญชู

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

 กองบรรณาธิการ

พระวัชรพุทธิบัณฑิต, รศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระสาโรจน์ ธมมสโร, ดร.

โรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง

ศาสตราจารย์ ดร. ครองชัย หัตถา

นักวิชาการอิสระ

รองศาสตราจารย์ ดร. ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร. สืบพงษ์ ธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองศาสตราจารย์ ดร. สมบูรณ์ บุญโท

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

รองศาสตราจารย์ พัน ดอกบัว

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาสนา แก้วหล้า

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณิศภาพรรณ คูวิเศษแสง

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนิศร ยืนยง

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

ดร.มะลิวัลย์ โยธารักษ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ สมเขาใหญ่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิโชค ปาณะศรี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พีระศิลป์ บุญทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร.มุกดาวรรณ พลเดช

วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

ดร.อุทัย เอกสะพัง

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ดร.เรีนฤทัย รอดสุวรรณ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

ดร.วงศ์สิริ เรืองศรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

นางอำภาพันธ์ พรหมรา

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช

นายเอกพร เอียดจ้อย

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตรัง

 ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

นายอนุชิต ปราบพาล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายศักดิ์ดา ทารเทศ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายอภินันท์ คำหารพล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี

วัดศาลามีชัย

นายบุญญฤทธิ์ ชูราศี

ฝ่ายกฎหมาย

อาจารย์ จรวัยพร เหมรังสี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ออกแบบปก

นายวินัย ธีระพิบูลย์วัฒนา

จัดรูปเล่ม

นางสาวศุภิสรา ณ สุวรรณ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พิมพ์ที่

ห้างหุ้นส่วนจำกัด กรีนโซน อินเตอร์ 2001

155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์. 075-466-031 โทรสาร. 075-446-676

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นฉบับที่ 6 ประจำปีพุทธศักราช 2568 บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ จำนวน 29 เรื่อง ประกอบด้วย บทความวิจัย จำนวน 29 เรื่อง เล่มนี้เป็นปีที่ 9 ของการปรับปรุงรูปแบบและประเด็นหลักเพื่อเป็นไปตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI เพื่อรองรับการประเมินจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index -TCI) และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัย นักศึกษา คณาจารย์ ครูอาจารย์ ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการ เชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดี

จุฬาลงกรณ์

นางสาวปัญญาดา จงละเอียด
บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(จ)
การเติบโตของกิจการ การถือครองเงินสด และผลการดำเนินงานทางการเงินที่มีอิทธิพลต่อผลการประเมินความยั่งยืนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย: กลุ่มหุ้นยั่งยืน	1
FIRM GROWTH, CASH HOLDINGS AND FINANCIAL PERFORMANCE INFLUENCES THE SUSTAINABILITY ASSESSMENT OF LISTED COMPANIES IN THE STOCK EXCHANGE OF THAILAND: SET ESG RATINGS	
เปรมารัช วิลาลัย และอริสรา ฐานิรณานนท์	
การสื่อสารข้อคิดและธรรมะร่วมสมัยผ่านสติ๊กเกอร์ไลน์ของวัดต้นเชือก จังหวัดนนทบุรี	13
COMMUNICATING CONTEMPORARY THOUGHTS AND DHARMA VIA LINE STICKERS OF TONCHUEAK TEMPLE, NONTHABURI PROVINCE	
ปวีณา ชัยวนารมย์ และบวร เครือรัตน์	
รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา	29
ตรัง กระบี่	
MODEL OF TEACHER COMPETENCY DEVELOPMENT IN THE TEACHER IN 21st CENTURY THE SCHOOL UNDER THE SECONDARY EDUCATIONALSERVICE AREA TRANG KRABI	
สุมาลี หลีจิ, ประกอบ ใจมั่น และนพรัตน์ ชัยเรือง	
โปรแกรมการเจริญมรณานุสติเพื่อเตรียมความพร้อมในการตายดีของผู้ปฏิบัติธรรมวัดแทนวันดี	42
เจริญสุข กรุงเทพมหานคร	
THE MARANASSATI DEVELOPMENT PROGRAM FOR THE PREPARATION OF A PEACEFUL DEATH FOR DHAMMA PRACTITIONER AT WAT TANWANDEECHAROENSUK IN BANGKOK	
บงกช จันศิริ, พระครูภัทรธรรมบัณฑิต (เอกภัทร วิเศษหมื่น) และวีรชัย คำธวัช	
การพัฒนาแผนการเรียนพลศึกษาและกีฬา ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	57
THE DEVELOPMENT OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS STUDY PROGRAM IN UPPER SECONDARY SCHOOL	
กนกวรรณ อันบุรี, สาธิต ประจันบาน และอนันต์ มาลารัตน์	

สารบัญ (ต่อ)

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อดิจิทัล ที่ส่งเสริมความสามารถในการให้เหตุผลเชิงสถิติ เรื่อง ค่า วัดทางสถิติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6	73
DIGITAL MEDIA - ENHANCED LEARNING ACTIVITIES MANAGEMENT TO PROMOTE STATISTICAL REASONING ABILITY ON STATISTICAL MEASURES OF GRADE 12 STUDENTS	
อโรชา สลุงใหญ่, ชนิศวรรา เลิศอมรพงษ์ และวันดี เกษมสุขพิพัฒน์	
การพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับเศรษฐกิจฐานราก ตำบลฉลอง จังหวัดภูเก็ต	88
IMPROVING THE QUALITY OF LIFE AND UPGRADING THE GRASSROOTS CHALONG SUBDISTRICT, KRABI PROVINCE	
สุนันทา คันชานนท์, วิกรม จันทระจิตร, ชจร ทุมศรี และบุญชู กออุดมรัตน์	
การถ่ายทอดจิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฟ้างผ่านงานศิลปะภาพพิมพ์เพื่อการอนุรักษ์และเผยแพร่	101
IMPARTING THE MURAL PAINTINGS OF WAT PHO CHAI NA PHUENG THROUGH GRAPHIC ARTS FOR PRESERVATION AND DISSEMINATION	
ณัฐกาญจน์ อนันทรวัน, โสมฉาย บุญญานันต์, ไกรฤกษ์ แสงผล และทินกร กาศรสวรรณ	
การพัฒนาแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบอ้างอิงความ สามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR) ระดับมัธยมศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนเสิงสาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา	116
DEVELOPMENT OF A NEW ENGLISH LANGUAGE LEARNING MANAGEMENT MODEL BASED ON THE EUROPEAN FRAMEWORK OF REFERENCE FOR LANGUAGES (CEFR) FOR SECONDARY EDUCATION: A CASE STUDY OF SOENGSAANG SCHOOL UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE NAKHON RATCHASIMA	
สิริกาญจน์ ธนวุฒิพรพินิต, สุรัชย์ สิกขาบัณฑิต และเสาวณีย์ สิกขาบัณฑิต	
รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	131
INNOVATIVE LEADERSHIP DEVELOPMENT MODEL OF TEACHERS IN SECONDARY SCHOOL, NORTHEASTERN REGION	
ชลันดา ประยูรเสาวภาคย์, ศิกันต์ เพียรธัญญกรณ์ และเพ็ญผกา ปัญจนะ	
การพัฒนาแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการ 6S - 5C ที่ส่งเสริมสมรรถนะ ด้านการวัดและ ประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา	145
A SUPERVISION MODEL DEVELOPMENT USING 6S - 5C PROCESS TO ENHANCE CLASSROOM ASSESSMEN COMPETENCY OF TEACHERS IN SCHOOLS NAKHON RATCHASIMA PROVINCIAL ADMINISTRATION ORGANIZATION	
จักรพงษ์ พร่องพรมราช	

สารบัญ (ต่อ)

โครงสร้างถ้อยคำแสดงความคิดเห็นที่ปรากฏในแอปพลิเคชันเคทช์ Ketchup	160
THE STRUCTURE OF OPINION EXPRESSIONS FOUND IN THE KETCHUP APPLICATION	
อรรถพล ชูแก้ว, อลิสา ปานชู, สударัตน์ พงศ์ศรีเกิด และปนัดดา เลิศไกร	
กลยุทธ์การปรับตัวของผู้ให้บริการเติมน้ำมันอากาศยานในประเทศไทย ภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงโลก	173
ADAPTATION STRATEGIES FOR INTO-PLANE REFUELLING PROVIDERS IN THAILAND AMID GLOBAL TRANSFORMATIONS	
ธนวิษฐ์ ทองแป้น, คงศักดิ์ ชมชุม และอารีรัตน์ เส้นสด	
ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศของผู้พำนักรในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา	184
FACTORS AFFECTED BETONG RESIDENTS' DECISION TO TRAVEL BY AIR TRANSPORTATION	
ศรายุ เกษสาคร, อภิรดา จิตจริง และวรัณตรี ปลั่งวัฒนะ	
วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันด้านเงื่อนไขปัจจัยการผลิตต่อขีดความสามารถทางการแข่งขันในการส่งออกการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมดนตรีป๊อปของประเทศไทย	196
CONFIRMATORY FACTOR ANALYSIS OF FACTOR CONDITION OF MUSIC POP-CULTURE TOURISM COMPETITIVENESS FOR EXPORTING PERFORMANCE IN THAILAND	
ทัตพิชา หฤทัยวรกุล และเกศรา สุขเพชร	
แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ ระบุว่าทิมเมา จังหวัดตรัง	209
GUIDELINES FOR THE CONSERVATION AND RESTORATION OF SOUTHERN FOLK PERFORMANCES: TIM MAO DANCE, TRANG PROVINCE	
เสาวณีย์ บางโรย	
วิถีวัฒนธรรมชาวเพลงบอกสู่การสร้างแผนที่มรดกวัฒนธรรม	221
THE WAY OF PLENG BOK MUSICIANS TO CREATE A CULTURAL HERITAGE MAP	
ขวัญตา หนูปล้อง, ลัญจกร นิลกาญจน์ และอมรรรัตน์ ขวลิต	
การวิเคราะห์ประสิทธิภาพเชิงเทคนิคการผลิตขมิ้นชันของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี	234
AN ANALYSIS OF TECHNICAL EFFICIENCY FOR TURMERIC PRODUCTION OF FARMERS IN SURATTHANI PROVINCE	
สินีนาท โชคคำเกิง	
ปัจจัยทางจิตวิทยาและสังคมที่มีอิทธิพลต่อผลกระทบเชิงบวกจากการเล่นเกมออนไลน์: กรณีศึกษา Genshin Impact Thailand Official	247
PSYCHOLOGICAL AND SOCIAL FACTORS INFLUENCING THE POSITIVE EFFECTS OF PLAYING ONLINE GAMES: A CASE STUDY OF GENSHIN IMPACT THAILAND OFFICIAL	
วิภาพร ตันทสวัสดิ์, รัฐสภา แก่นแก้ว และศุภณัฐ ประยงค์	

สารบัญ (ต่อ)

การพัฒนาศักยภาพการตลาดของวิสาหกิจชุมชนด้วยการเสริมพลังจากภาคธุรกิจกรณีศึกษา: กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์บ้านบางแตน ENHANCING THE MARKETING CAPACITY OF COMMUNITY ENTERPRISES THROUGH EMPOWERMENT BY THE PRIVATE SECTOR: A CASE STUDY OF BAN BANG TAEN ORGANIC GROUP ภาณุพงษ์ ณาภูมิ, สันติ ศรีสวนแดง และประสงค์ ดันพิชัย	260
มาตรการทางกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความชำรุดบกพร่องของสินค้าประเภทรถยนต์ LEGAL MEASURES REGARDING LIABILITY FOR DEFECTS IN AUTOMOBILE PRODUCTS ถวัลย์ รุยาพร, จุฬาพัฒน์ กীরติภูมิธรรม, วรยุทธ พูลสุข, ปัญญ์ณิสาร์ องค์กรปรัชญากุล, รุ่งรัตนา เจริญจิตต์, ภาณุมาศ ชัดเงางาม และศศิธร อินโต	273
การศึกษาความหมาย องค์ประกอบ และการวัดภาวะผู้นำมุ่งความรู้ของผู้จัดการร้านเครื่องดื่มที่ ไม่มีแอลกอฮอล์ในประเทศไทย EXPLORING THE MEANING, COMPONENTS, AND MEASUREMENT OF KNOWLEDGE-ORIENTED LEADERSHIP AMONG MANAGERS IN NON-ALCOHOLIC BEVERAGE IN THAILAND อุกฤษณ์ ดิยะเจริญศรี, ฐาศุภร์ จันประเสริฐ และพลเทพ พูนพล	287
ภูมิทัศน์ภาษาในแหล่งท่องเที่ยวของเทศบาลนครเชียงใหม่: ย่านนิมมานเหมินท์ LANGUAGE LANDSCAPE IN TOURIST ATTRACTIONS OF CHIANG MAI MUNICIPALITY: NIMMANHAEMIN AREA ฮั่น หลิว และปนัดดา ฤกษ์เปลี่ยน	306
การจัดการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช CONSERVATION MANAGEMENT AND INHERITANCE OF LAK PHA DUAN HA TRADITION PHIPUN DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE ขวัญตา หนูปล้อง, สุตาวรรณ มีบัว, ลัญจกร นิลกาญจน์ และใหม่ บัวบาล	324
ส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ข้าวกล่องสำเร็จรูปของ ผู้บริโภคเจนเอเรชั่นซีในร้านค้าปลีกประเทศไทย SERVICE MARKETING MIX FACTORS AFFECTING DECISION TO PURCHASE FROZEN FOOD PRODUCTS OF GENERATION Z CUSTOMERS IN THAILAND RETAIL STORE พรหมจิรา เจลา, สุรเกียรติ์ ปริชาตินนท์ และปิยะ แก้วบัวดี	339
การพัฒนาองค์กรสีเขียว เพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงสู่อนาคตที่ยั่งยืน ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช DEVELOPMENT OF THE GREEN ORGANIZATION FOR ACHIEVING CHANGES TO A SUSTAINABLE FUTURE OF MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY, NAKHON SI THAMMARAT CAMPUS ทิพย์วรรณ จันทรา, พระวัชรพุทธบัณฑิต (บัวเมือง), ไพรัตน์ นิมมาต, พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี (ไกรเทพ) และโกศล สุเกษม	352

สารบัญ (ต่อ)

การวิเคราะห์และถอดบทเรียนการบริหารจัดการสถานศึกษา ในการส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพ ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช ANALYSIS AND LESSONS LEARNED FROM SCHOOL ADMINISTRATION FOR PROMOTING LIFE AND CAREER SKILLS OF SECONDARY SCHOOL IN NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE สุวิทย์ ดาวังปา, อธิพัทธ์ สุวทันพรกุล และองอาจ นัยพัฒน์	367
การศึกษาแนวทางการจัดหมวดหมู่ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงอาหารสู่การยกระดับการท่องเที่ยว เชิงอาหารของชุมชนไทยสู่ความยั่งยืน A STUDY ON THE CATEGORIZATION OF GASTRONOMY TOURISM PRODUCTS FOR ENHANCING SUSTAINABLE COMMUNITY-BASED GASTRONOMY TOURISM IN THAILAND รัชดา มงคลโรจน์สกุล, นนทวรรณ ส่งเสริม, ชญานิศา วงษ์พันธุ์, ดารณี อาจหาญ และพิศร เจนวาณิชยานนท์	382
การพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบ การสอนแบบเอส เอส ซี เอสร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก เรื่องฟังก์ชัน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียน ไชยาวิทยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี DEVELOPMENT OF MATHEMATICAL PROBLEM-SOLVING ABILITY USING SSCS TEACHING MODEL WITH GRAPHIC DIAGRAM TECHNIQUE ON THE TOPIC OF FUNCTIONS FOR MATHAYOM 5 STUDENTS AT CHAIYA WITTAYA SCHOOL, SURAT THANI PROVINCE สงกรานต์ แซ่อู่, อัญชลี แสงอาวุธ และธัญญา กาครุณ	398
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	411

การเติบโตของกิจการ การถือครองเงินสด และผลการดำเนินงานทางการเงินที่มีอิทธิพล
ต่อผลการประเมินความยั่งยืนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์
แห่งประเทศไทย: กลุ่มหุ้นยั่งยืน*
FIRM GROWTH, CASH HOLDINGS AND FINANCIAL PERFORMANCE INFLUENCES
THE SUSTAINABILITY ASSESSMENT OF LISTED COMPANIES IN THE STOCK
EXCHANGE OF THAILAND: SET ESG RATINGS

เปรมารัช วิลาลัย*, อริสรา ธาเนรานานนท์

Premarat Vilalai*, Arisara Thaneerananon

วิทยาลัยบริหารธุรกิจนวัตกรรมและการบัญชี มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

College of Innovative Business and Accountancy, Dhurakij Pundit University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: premarat.vil@dpu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเติบโตของกิจการ การถือครองเงินสดและผลการดำเนินงานทางการเงินที่มีอิทธิพลต่อผลการประเมินความยั่งยืนของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มหุ้นยั่งยืน SET ESG Ratings เป็นวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มหุ้นยั่งยืน SET ESG Ratings ระหว่างปี พ.ศ. 2564 ถึง ปี พ.ศ. 2566 ในประเทศไทย จำนวน 503 บริษัท เป็นเวลา 3 ปี ได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามเงื่อนไข เหลือกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 272 บริษัท วิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ พบว่า การเติบโตของกิจการมีอิทธิพลทิศทางเดียวกันกับผลการประเมินความยั่งยืนอย่างมีระดับนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ($p\text{-value} = 0.024$ น้อยกว่า 0.05) และผลการดำเนินงานทางการเงินมีอิทธิพลทิศทางเดียวกันกับผลการประเมินความยั่งยืนอย่างมีระดับนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ($p\text{-value} = 0.046$ น้อยกว่า 0.05) ซึ่งการถือครองเงินสดไม่มีอิทธิพลต่อผลการประเมินความยั่งยืนอย่างมีระดับนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ($p\text{-value} = 0.092$ มากกว่า 0.05) ตัวแปรควบคุมของงานวิจัยครั้งนี้ คือ ขนาดของกิจการมีอิทธิพลทิศทางเดียวกันกับผลการประเมินความยั่งยืนอย่างมีระดับนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ($p\text{-value} = 0.039$ น้อยกว่า 0.05) และโครงสร้างเงินทุนมีอิทธิพลทิศทางเดียวกันกับผลการประเมินความยั่งยืนอย่างมีระดับนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ($p\text{-value} = 0.033$ น้อยกว่า 0.05) แสดงให้เห็นว่า ความสามารถในการเติบโต กำไรที่เกิดขึ้น การจัดการเงินทุนที่มีเสถียรภาพ เป็นกลไกสำคัญที่ส่งผลให้บริษัทดำเนินกิจกรรมด้าน ESG อย่างต่อเนื่องและน่าเชื่อถือต่อผู้ประเมินและผู้มีส่วนได้เสียในตลาดทุน

คำสำคัญ: การเติบโตของกิจการ, การถือครองเงินสด, ผลการดำเนินงานทางการเงิน, ผลการประเมินความยั่งยืน, ทุนยั่งยืน

Abstract

This research aims to study the influence of firm growth, cash holdings, and financial performance on the sustainability ratings of companies listed on the Stock Exchange of Thailand (SET), specifically within the SET ESG Ratings group. This is a quantitative study, with a sample consisting of companies listed in the SET ESG Ratings group during the years 2021 to 2023. Initially, 503 companies were identified, and after applying selection criteria, a final sample of 272 companies was used for analysis over the three-year period. Descriptive statistics and multiple regression analysis were employed for data analysis. The results revealed that firm growth has a positive and statistically significant influence on sustainability ratings at the 0.05 significance level ($p\text{-value} = 0.024 < 0.05$). Similarly, financial performance has a positive and significant influence on sustainability ratings at the 0.05 level ($p\text{-value} = 0.046 < 0.05$). However, cash holdings were found to have no significant influence on sustainability ratings ($p\text{-value} = 0.092 > 0.05$). The control variables in this study included firm size and capital structure. The firm size had a positive and significant influence on sustainability ratings ($p\text{-value} = 0.039 < 0.05$), as did capital structure ($p\text{-value} = 0.033 < 0.05$). These findings indicate that the capacity for firm growth, stable profitability, and sound capital management are key mechanisms that support companies in consistently and credibly engaging in ESG-related activities, thereby enhancing their credibility among evaluators and stakeholders in the capital market.

Keywords: Firm Growth, Cash Holding, Financial Performance, ESG Score, ESG Ratings

บทนำ

ในโลกธุรกิจปัจจุบันที่ต้องเผชิญกับความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม ภาวะเศรษฐกิจ และแรงกดดันจากสังคมที่เพิ่มขึ้น แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาขององค์กรอย่างยั่งยืน (Environmental, Social and Governance) ทำให้องค์กรตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสังคมในสามมิติหลัก ได้แก่ การดูแลสิ่งแวดล้อม ความเป็นธรรมต่อสังคม และการมีระบบธรรมาภิบาลที่โปร่งใส การดำเนินงานตามหลัก ESG ช่วยเสริมสร้างความน่าเชื่อถือ ลดความเสี่ยง และสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย องค์กรที่ให้ความสำคัญกับ ESG ยังสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนและดึงดูดนักลงทุนที่มุ่งหวังผลตอบแทนในระยะยาว การที่ ESG ถูกนำมาใช้เป็นหนึ่งในการเกณฑ์การประเมินบริษัทในตลาดทุนทั่วโลก แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนผ่านจากการแสวงหากำไรสู่การเติบโตอย่างยั่งยืนในทุกมิติของธุรกิจ ESG แสดงให้เห็นว่าบริษัทมีความรับผิดชอบต่อสังคมและคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม ดังนั้น จึงอาจส่งผลต่อจำนวนเงินที่ท่่านได้จากการลงทุน หรือแม้แต่สูญเสียโอกาสทางธุรกิจ (British Standards Institution, 2025)

และในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมาความสนใจด้าน ESG (Environmental Social and Governance) ได้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญในตลาดทุนของภูมิภาคเอเชีย รวมถึงประเทศไทย โดยเฉพาะในกลุ่มบริษัทจดทะเบียนที่ได้รับการจัดอันดับ ESG Ratings จากตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืน งานวิจัยของ Moolkham, M. พบว่า ESG Ratings มีผลเชิงบวกต่อมูลค่าบริษัทซึ่งส่งผลให้บริษัทได้รับความเชื่อมั่นจากนักลงทุนในระยะยาวทำให้บริษัทมีเสถียรภาพทางการเงินมากขึ้น (Moolkham, M., 2025)

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) ได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืนผ่านการจัดทำระบบการประเมินผลด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล หรือ SET ESG Ratings ซึ่งเริ่มต้นในปี พ.ศ. 2558 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้บริษัทจดทะเบียนดำเนินธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2566) ในปี พ.ศ. 2566 SET ได้ปรับปรุงระบบการประเมินดังกล่าว โดยเปลี่ยนชื่อจาก Thailand Sustainability Investment (THSI) เป็น SET ESG Ratings และประกาศผลการประเมินในรูปแบบของ “ESG Ratings” เป็นครั้งแรก เพื่อให้ข้อมูลที่ครอบคลุมมากขึ้นในการสนับสนุนการตัดสินใจลงทุน ประกอบการพิจารณาการเติบโตของกิจการและผลการดำเนินงานทางการเงิน กลุ่มหุ้นยังยืนตาม SET ESG Rating เป็นกลุ่มบริษัทจดทะเบียนที่ได้รับการประเมินว่ามีการดำเนินธุรกิจโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาลอย่างสมดุลและยั่งยืน หุ้นที่อยู่ในกลุ่มนี้มักได้รับความสนใจจากนักลงทุนสถาบันและกองทุนที่ให้ความสำคัญกับความยั่งยืน ESG Rating จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างภาพลักษณ์ ความน่าเชื่อถือ และโอกาสในการเติบโตของกิจการ

การเติบโตของกิจการเป็นปัจจัยสำคัญที่สะท้อนถึงความสามารถในการขยายตัวและเพิ่มมูลค่าในระยะยาว โดยหนึ่งในวิธีการวัดการเติบโตที่ได้รับความนิยม คือ การพิจารณาอัตราการเปลี่ยนแปลงของรายได้ (Revenue Growth Rate) ซึ่งแสดงถึงการเพิ่มขึ้นของรายได้จากช่วงเวลาหนึ่งไปยังอีกช่วงเวลาหนึ่ง การเติบโตของรายได้ที่มั่นคงสะท้อนถึงความสามารถของกิจการในการขยายตลาดหรือเพิ่มปริมาณการขาย อย่างไรก็ตาม รายได้ที่เติบโตอย่างรวดเร็วยังต้องได้รับการสนับสนุนจากการควบคุมต้นทุนและการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพด้วย งานวิจัยของ Davidsson, P. et al. ระบุว่า การเติบโตของรายได้สามารถเป็นปัจจัยทำนายความอยู่รอดและความสำเร็จของกิจการในระยะยาวได้อย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น การติดตามและวิเคราะห์อัตราการเติบโตของรายได้จึงเป็นเครื่องมือที่มีคุณค่าสำหรับผู้บริหารในการกำหนดกลยุทธ์ และสำหรับนักลงทุนในการประเมินศักยภาพของกิจการ (Davidsson, P. et al., 2009) นอกจากนี้ ผลการดำเนินงานทางการเงินที่มั่นคงของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีบทบาทสำคัญต่อการยกระดับผลการประเมินความยั่งยืน เนื่องจากผลการดำเนินงานทางการเงินสะท้อนถึงความสามารถในการบริหารจัดการองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและสนับสนุนการลงทุนในด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล ช่วยสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้ลงทุน และส่งเสริมการเติบโตของธุรกิจอย่างยั่งยืนในระยะยาว

การถือครองเงินสดเป็นองค์ประกอบสำคัญในการวิเคราะห์โครงสร้างเงินทุนขององค์กร โดยสะท้อนถึงศักยภาพในการบริหารความเสี่ยง ความยืดหยุ่นในการดำเนินงาน และการรองรับความผันผวนทางเศรษฐกิจ Opler, T. et al. พบว่า บริษัทที่มีอัตราส่วนเงินสดต่อสินทรัพย์รวมสูงสามารถลดความผันผวนของกำไรและมูลค่าตลาดของหุ้น เป็นตัวบ่งชี้ประสิทธิภาพในการจัดการกระแสเงินสดและการบริหารสินทรัพย์หมุนเวียน

การผสมผสานการถือครองเงินสดกับเครื่องมือทางการเงินอื่น ๆ จะช่วยให้บริษัทสามารถปรับแผนเงินทุนได้อย่างเหมาะสมสร้างสมดุลระหว่างสภาพคล่องและผลตอบแทน (Opler, T. et al., 1999) ขณะที่ Chen, Y. et al., Sánchez, I. M. et al. พบว่า เงินสดสำรองช่วยสนับสนุนการดำเนินงานด้าน ESG โดยเฉพาะในช่วงวิกฤตหรือการลงทุนด้านสิ่งแวดล้อมและธรรมาภิบาล การถือครองเงินสดจึงไม่ได้มีบทบาทเฉพาะด้านการเงินเท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกสนับสนุนการดำเนินงานอย่างยั่งยืน และอาจส่งผลทางอ้อมต่อการได้รับ ESG Rating ที่สูงขึ้น โดยเฉพาะเมื่อบริษัทใช้ทรัพยากรดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพและโปร่งใส (Chen, Y. et al., 2020); (Sánchez, I. M. et al., 2021)

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า การเติบโตของกิจการสะท้อนถึงศักยภาพในการขยายตัวและการเพิ่มมูลค่าในระยะยาว ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับนโยบายทางการเงินภายใน โดยเฉพาะระดับการถือครองเงินสดขององค์กรที่มีประสิทธิภาพสามารถเสริมสร้าง ผลการดำเนินงานทางการเงิน ผ่านการลดต้นทุนทางการเงินและเพิ่มโอกาสทางธุรกิจ ขณะเดียวกัน ผลการดำเนินงานทางการเงินที่มั่นคงยังเป็นฐานสำคัญของการดำเนินงานตามกรอบ ESG (Environmental, Social, and Governance) การที่กิจการมีผลการดำเนินงานทางการเงินที่ดีทั้งในด้านการเติบโต กำไร และการจัดการเงินสดจึงส่งผลโดยตรงต่อ ผลการประเมินความยั่งยืน ซึ่งสามารถสะท้อนผ่านเครื่องมือ เช่น SET ESG Ratings และเป็นที่ยอมรับในสายตานักลงทุน คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการเติบโตของกิจการ การถือครองเงินสด และผลการดำเนินงานทางการเงินที่มีอิทธิพลต่อผลการประเมินความยั่งยืนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย: กลุ่มหุ้นยั่งยืน SET ESG Ratings

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการเติบโตของกิจการ การถือครองเงินสดและผลการดำเนินงานทางการเงินที่มีอิทธิพลต่อผลการประเมินความยั่งยืนของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มหุ้นยั่งยืน SET ESG Ratings

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร คือ บริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง คือ กลุ่มดัชนี SET ESG Ratings ประกอบด้วย กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม กลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค กลุ่มเกษตรและอาหาร กลุ่มธุรกิจการเงิน กลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง กลุ่มทรัพยากร กลุ่มบริการ และกลุ่มเทคโนโลยี รวมจำนวน 503 บริษัท ข้อมูลอ้างอิง ณ ปี พ.ศ. 2566 ครอบคลุมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2564 ถึงปี พ.ศ. 2566 เป็นเวลา 3 ปี ทั้งนี้ ได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามเงื่อนไข คือ ยกเว้นบริษัทที่มีข้อมูลไม่ครบถ้วน และกลุ่มอุตสาหกรรมการเงินเนื่องจากรายงานการเงินมีเนื้อหาแตกต่างจากรายงานการเงินกลุ่มอุตสาหกรรมอื่น จำนวน 231 บริษัท คงเหลือกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 272 บริษัท

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data Collection) ผู้วิจัยศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยในฐานข้อมูลวิจัย เกี่ยวกับการเติบโตของกิจการ การถือครองเงินสด ผลการดำเนินงานทางการเงินและศึกษาข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับผลการประเมินความยั่งยืนของบริษัท เก็บรวบรวมข้อมูลจากเว็บไซต์ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) จากฐานข้อมูล SETSMART

(SET Market Analysis and Reporting Tool) และจากฐานข้อมูล SET Fin Lab (Bloomberg) ใช้ข้อมูลรายงานทางการเงินที่มีการรายงานตามแบบ 56 - 1 one report เก็บข้อมูล ณ วันที่ 26 ธันวาคม 2567

3. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ตัวแปรอิสระที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ การเติบโตของกิจการ การถือครองเงินสด และผลการดำเนินงานทางการเงิน และตัวแปรตามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผลการประเมินความยั่งยืนบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย: กลุ่มหุ้นยั่งยืน SET ESG Ratings

การวิจัยครั้งนี้มีตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

- ตัวแปรตาม

ผลการประเมินความยั่งยืนของบริษัท วัดโดย ผลการประเมินความยั่งยืน (ESG Score)

- ตัวแปรอิสระ

การเติบโตของกิจการ วัดโดยรายได้ปีปัจจุบันหารรายได้ปีที่ผ่านมาหารด้วยรายได้ปีที่ผ่านมา

การถือครองเงินสด วัดโดย เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสดหารสินทรัพย์รวม

ผลการดำเนินงานทางการเงิน วัดโดย กำไรสุทธิจากการดำเนินงานหลังหักภาษี

- ตัวแปรควบคุม

โครงสร้างเงินทุน วัดโดย อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น

ขนาดของกิจการ วัดโดย ลอการิทึมธรรมชาติของสินทรัพย์รวม

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปเป็นข้อสมมติฐานได้ ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 การเติบโตของกิจการมีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลการประเมินความยั่งยืนของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มหุ้นยั่งยืน SET ESG Ratings

สมมติฐานที่ 2 การถือครองเงินสดมีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลการประเมินความยั่งยืนของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มหุ้นยั่งยืน SET ESG Ratings

สมมติฐานที่ 3 ผลการดำเนินงานทางการเงินมีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลการประเมินความยั่งยืนของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มหุ้นยั่งยืน SET ESG Ratings

สมมติฐานที่ 4 ขนาดของกิจการมีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลการประเมินความยั่งยืนของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มหุ้นยั่งยืน SET ESG Ratings

สมมติฐานที่ 5 โครงสร้างเงินทุนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลการประเมินความยั่งยืนของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มหุ้นยั่งยืน SET ESG Ratings

ทั้งนี้ ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มาใช้ประกอบการอธิบายข้อมูลเบื้องต้น รวมทั้งใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อศึกษาอิทธิพลของตัวแปรที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาการเติบโตของกิจการ การถือครองเงินสด และผลการดำเนินงานทางการเงินที่มีอิทธิพลต่อผลการประเมินความยั่งยืนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย: กลุ่มหุ้นยั่งยืน SET ESG Ratings มีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 1 ตารางแจกแจงค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปร	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
การถือครองเงินสด	-215.73	162.07	0.3406	41.64332
การเติบโตของกิจการ	0.01	30.43	0.6065	2.76024
ผลการดำเนินงานทางการเงิน	4.81	190899.74	9195.7672	20662.39454
ขนาดของกิจการ	6.19	9.65	7.7835	0.77026
โครงสร้างเงินทุน	0.01	449.78	4.9434	34.70657
ผลการประเมินความยั่งยืน	1.29	6.89	3.3443	1.14169

จากตารางที่ 1 จากการเก็บข้อมูลบริษัทที่บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ กลุ่มหุ้นยั่งยืน SET ESG Ratings พบว่า การถือครองเงินสด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.3406 ค่าต่ำสุดเท่ากับ -215.73 และค่าสูงสุดเท่ากับ 162.07 การเติบโตของกิจการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.6065 ค่าต่ำสุดเท่ากับ 0.01 และค่าสูงสุดเท่ากับ 30.43 ผลการดำเนินงานทางการเงิน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 9195.7672 ค่าต่ำสุดเท่ากับ 4.81 และค่าสูงสุดเท่ากับ 190899.74 ขนาดของกิจการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 7.7835 ค่าต่ำสุดเท่ากับ 6.19 และค่าสูงสุดเท่ากับ 9.65 โครงสร้างเงินทุน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.9434 ค่าต่ำสุดเท่ากับ 0.01 และค่าสูงสุดเท่ากับ 449.78 ผลการประเมินความยั่งยืน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.3443 ค่าต่ำสุดเท่ากับ 1.29 และค่าสูงสุดเท่ากับ 6.89

ตารางที่ 2 การเติบโตของกิจการ การถือครองเงินสด และผลการดำเนินงานทางการเงินที่มีอิทธิพลต่อผลการประเมินความยั่งยืนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย: กลุ่มหุ้นยั่งยืน SET ESG Ratings

ตัวแปร	b	Standardized Coefficients	SEb	t	p-value	Tolerance	VIF
(Constant)	1.304	0.866		1.505	0.134		
การถือครองเงินสด	0.003	0.002	0.118	1.696	0.092	0.995	1.005
การเติบโตของกิจการ	0.095	0.042	0.161	2.282	0.024*	0.673	1.027
ผลการดำเนินงานทางการเงิน	0.088	0.039	0.170	2.126	0.046*	0.654	1.529
ขนาดของกิจการ	0.236	0.113	0.180	2.078	0.039*	0.643	1.555
โครงสร้างเงินทุน	0.005	0.002	0.160	2.151	0.033*	0.880	1.136

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 **ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 $R^2 = 0.152$ Adjusted $R^2 = 0.128$ F-Value = 6.289 Sig. F = 0.000

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความเป็นเส้นตรงร่วมอย่างมาก (Multicollinearity) จากตารางที่ 2 โดยใช้การวัดค่าความทนทาน (Tolerance) มีค่าต่ำสุดเท่ากับ 0.643 และค่าสูงสุดเท่ากับ 0.995 ซึ่งค่าทุกตัวแปรมีค่าสูงกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนด คือ $Tolerance > 0.1$ และในการวัดค่า VIF พบว่า ค่า VIF ของตัวแปรอิสระมีค่าต่ำสุดเท่ากับ 1.005 และค่าสูงสุดเท่ากับ 1.555 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 10 แสดงว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันแต่ไม่มีนัยสำคัญ และค่าความทนทาน (Tolerance) ตัวแปรอิสระแต่ละตัวไม่มีปัญหาเรื่องความเส้นตรงร่วมอย่างมาก กล่าวคือ ไม่มี ความซ้ำซ้อนกันอย่างมีนัยสำคัญระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละตัว จึงสามารถสรุปได้ว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 5 ตัว มีความเหมาะสมในการนำไปใช้ในการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

จากตารางที่ 2 สามารถอธิบายความหมายได้ว่า ตัวแปรอิสระสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงความเสี่ยงทางการเงินได้ 15.2% (R^2 มีค่าเท่ากับ 0.152) และแสดงผลการทดสอบความมีอิทธิพลระหว่างการเติบโตของกิจการ การถือครองเงินสด และผลการดำเนินงานทางการเงินที่มีอิทธิพลต่อผลการประเมินความยั่งยืนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย: กลุ่มหุ้นยั่งยืน SET ESG Ratings แสดงผลวิจัยได้ ดังนี้

ผลการวิจัยของสมมติฐานที่ 1 พบว่า การเติบโตของกิจการมีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลการประเมินความยั่งยืนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มหุ้นยั่งยืน SET ESG Ratings อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หมายความว่าบริษัทที่สามารถขยายตัวอย่างต่อเนื่อง มักมีความพร้อมทั้งด้านเงินทุน โครงสร้างการจัดการ และระบบภายใน ซึ่งเอื้อต่อการดำเนินกิจกรรมด้าน ESG ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเติบโตทางการเงินเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการเปิดเผยข้อมูล ESG และเพิ่มคะแนน ESG ได้จริง ในด้านธุรกิจ การเติบโตช่วยขยายขอบเขตความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ขณะที่ในด้านบัญชี การเติบโตมักสัมพันธ์กับการพัฒนาระบบข้อมูลเพื่อการรายงานอย่างโปร่งใสและตรวจสอบได้

ผลการวิจัยของสมมติฐานที่ 2 พบว่า การถือครองเงินสดไม่ได้มีอิทธิพลต่อผลการประเมินความยั่งยืนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในกลุ่มหุ้นยั่งยืน SET ESG Ratings อย่างมีนัยสำคัญ หมายความว่า ถึงแม้ว่าการถือครองเงินสดจะเป็นองค์ประกอบสำคัญในด้านการบริหารทางการเงินขององค์กร แต่ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าการประเมินความยั่งยืนมุ่งเน้นไปที่การดำเนินงานที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล มากกว่าการพิจารณาตัวชี้วัดด้านสภาพคล่องหรือเงินทุนสำรอง อย่างไรก็ตาม การถือครองเงินสดในระดับเหมาะสมยังอาจสนับสนุนความสามารถในการดำเนินกิจกรรมด้านความยั่งยืนในทางอ้อม อาทิ การลงทุนในเทคโนโลยีสะอาด หรือการพัฒนาสวัสดิการแรงงาน ซึ่งสะท้อนความพร้อมในการขับเคลื่อนองค์กรตามแนวทาง ESG ได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

ผลการวิจัยของสมมติฐานที่ 3 พบว่า ผลการดำเนินงานทางการเงินวัดโดยกำไรสุทธิจากการดำเนินงานหลังหักภาษีมีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลการประเมินความยั่งยืนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มหุ้นยั่งยืน SET ESG Ratings อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หมายความว่า บริษัทที่มีผลการดำเนินงานทางการเงินอย่างต่อเนื่องมักมีทรัพยากรและความพร้อมในการลงทุนด้าน ESG ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นจากนักลงทุนและผู้มีส่วนได้เสีย

ผลการวิจัยของสมมติฐานที่ 4 และสมมติฐานที่ 5 พบว่า ขนาดของกิจการและโครงสร้างเงินทุนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลการประเมินความยั่งยืนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มหุ้นยั่งยืน

SET ESG Ratings อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หมายความว่า บริษัทที่มีขนาดใหญ่และมีโครงสร้างเงินทุนที่มั่นคงมักมีทรัพยากรเพียงพอในการดำเนินกิจกรรมด้าน ESG ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในด้านธุรกิจ ขนาดของกิจการมีผลต่อความสามารถในการจัดการความเสี่ยงด้าน ESG และการเปิดเผยข้อมูลที่โปร่งใส ซึ่งช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นจากนักลงทุนและผู้มีส่วนได้เสีย นอกจากนี้ โครงสร้างเงินทุนที่เหมาะสมยังเอื้อต่อการลงทุนในโครงการที่ยั่งยืน และลดต้นทุนทางการเงินในระยะยาว ดังนั้น การมีขนาดกิจการที่ใหญ่และโครงสร้างเงินทุนที่มั่นคงจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนการดำเนินกลยุทธ์ด้านความยั่งยืนและเพิ่มมูลค่าให้กับกิจการในระยะยาว

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยการเติบโตของกิจการ การถือครองเงินสด และผลการดำเนินงานทางการเงินที่มีอิทธิพลต่อผลการประเมินความยั่งยืนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย: กลุ่มหุ้นยั่งยืน SET ESG Ratings แสดงให้เห็นว่า การเติบโตของกิจการมีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลการประเมินความยั่งยืนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มหุ้นยั่งยืน SET ESG Ratings เนื่องจากบริษัทที่มีการเติบโตอย่างต่อเนื่องมักมีทรัพยากรเพียงพอในการลงทุนด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการประเมิน ESG Ratings ตัวอย่างเช่น การศึกษาของ Aydogmus, M. et al. พบว่า การมีผลงาน ESG ในระดับสูงมีผลเชิงบวกต่อทั้งมูลค่ากิจการและความสามารถในการทำกำไร โดยเฉพาะในบริษัทที่มีการเติบโตอย่างรวดเร็ว (Aydogmus, M. et al., 2022) นอกจากนี้ การศึกษาของ Friede, G. et al. ซึ่งวิเคราะห์งานวิจัยกว่า 2,000 ชิ้น พบว่า ประมาณ 90% ของงานวิจัยทั้งหมดระบุความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นลบระหว่าง ESG กับผลการดำเนินงานทางการเงิน โดยส่วนใหญ่พบความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างชัดเจน สำหรับประเทศไทย (Friede, G. et al., 2015) การศึกษาของ Moolkham, M. พบว่า บริษัทที่ได้รับคะแนน SET ESG Ratings สูง มีมูลค่ากิจการเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากสามารถบริหารความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมได้ดีกว่า ซึ่งสะท้อนถึงความสามารถในการเติบโตอย่างยั่งยืน ดังนั้น การเติบโตของกิจการจึงไม่เพียงแต่ส่งผลต่อมูลค่าทางเศรษฐกิจ แต่ยังมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความยั่งยืนในระดับองค์กรอีกด้วย ทั้งนี้ ผลการดำเนินงานทางการเงินวัดโดยกำไรสุทธิจากการดำเนินงานหลังหักภาษีมีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลการประเมินความยั่งยืนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มหุ้นยั่งยืน (Moolkham, M., 2025) SET ESG Ratings แสดงให้เห็นว่า ผลการดำเนินงานทางการเงินซึ่งวัดโดยกำไรสุทธิจากการดำเนินงานหลังหักภาษีนั้น เป็นตัวชี้วัดสำคัญที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อผลการประเมินความยั่งยืนของบริษัทจดทะเบียน โดยเฉพาะในกลุ่มหุ้นยั่งยืนตาม SET ESG Ratings ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ทั้งนี้ มีงานวิจัยต่างประเทศจำนวนมากที่สนับสนุนความสัมพันธ์ระหว่างผลการเงินและระดับความยั่งยืนขององค์กร เช่น งานของ Fatemi, A. et al. ที่ระบุว่าบริษัทที่มีผลการดำเนินงานทางการเงินที่แข็งแกร่ง มักสามารถลงทุนในกิจกรรม ESG ได้มากขึ้น ซึ่งช่วยยกระดับความยั่งยืนโดยรวมขององค์กร (Fatemi, A. et al., 2015) นอกจากนี้ Eccles, R. et al. พบว่า บริษัทที่ให้ความสำคัญกับความยั่งยืนในระยะยาว มักมีผลการดำเนินงานทางการเงินที่เหนือกว่าคู่แข่ง และมีการบริหารจัดการต้นทุนและความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพมากกว่า (Eccles, R. et al., 2014) ในทำนองเดียวกัน Khan, M. et al. ชี้ให้เห็นว่าการดำเนินงานด้าน ESG ที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับอุตสาหกรรมของบริษัทสามารถเสริมสร้างผลการดำเนินงานทางการเงินได้อย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น ความสามารถในการสร้างกำไรสุทธิ

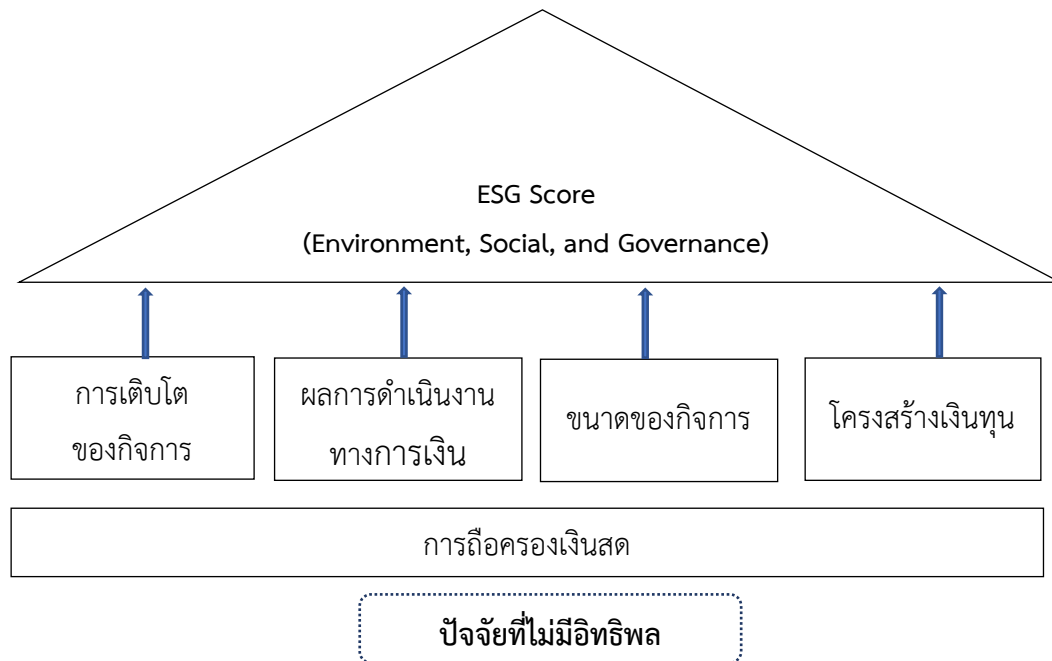
อย่างต่อเนื่องหลังหักภาษีไม่เพียงเป็นเครื่องสะท้อนประสิทธิภาพในการดำเนินงานของบริษัทเท่านั้น แต่ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อระดับความยั่งยืนที่บริษัทได้รับการประเมินอีกด้วย (Khan, M. et al., 2016)

นอกจากนี้ ขนาดของกิจการมีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลการประเมินความยั่งยืนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มหุ้นยั่งยืน SET ESG Ratings สะท้อนให้เห็นว่าเนื่องจากกิจการขนาดใหญ่ มักมีทรัพยากรเพียงพอในการลงทุนด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล (ESG) และสามารถจัดการข้อมูลและรายงานความยั่งยืนได้อย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Lourenço, I. et al. ที่พบว่า ขนาดของกิจการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับการเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืน (Lourenço, I. et al., 2012) ขณะที่งานวิจัยของ Plumlee, M. et al. ระบุว่าบริษัทขนาดใหญ่มีแนวโน้มที่จะได้รับคะแนน ESG สูงกว่า เนื่องจากมีการดำเนินกลยุทธ์ด้านความยั่งยืนอย่างต่อเนื่องและโปร่งใสมากกว่าองค์กรขนาดเล็ก (Plumlee, M. et al., 2015) นอกจากนี้ งานวิจัยของ Chih, H. et al. ยังเสนอว่าบริษัทขนาดใหญ่มีแรงกดดันจากผู้มีส่วนได้เสียและนักลงทุนมากกว่า จึงมีแรงจูงใจในการปรับตัวเข้าสู่แนวปฏิบัติด้านความยั่งยืนที่เข้มงวดมากขึ้น ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่าขนาดของกิจการไม่เพียงสะท้อนถึงศักยภาพในการดำเนินงานทางธุรกิจเท่านั้น แต่ยังเป็นปัจจัยสนับสนุนสำคัญที่นำไปสู่ผลการประเมินความยั่งยืนที่สูงขึ้นในตลาดทุนอีกด้วย อีกทั้งผลการวิจัยยังสะท้อนให้เห็น โครงสร้างเงินทุนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลการประเมินความยั่งยืนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มหุ้นยั่งยืน SET ESG Ratings หากโครงสร้างเงินทุนมีความเหมาะสมและมีสัดส่วนหนี้สินต่อทุนที่สมดุลสามารถสะท้อนถึงความมั่นคงทางการเงิน การบริหารความเสี่ยงอย่างรอบคอบ และความสามารถในการลงทุนระยะยาวด้าน ESG ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Chih, H. et al., 2008) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Gerged, A. et al. ได้แสดงให้เห็นว่าโครงสร้างเงินทุนที่มีความยั่งยืนมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความสามารถในการเปิดเผยข้อมูล ESG และการปฏิบัติตามความยั่งยืนอย่างแท้จริง (Gerged, A. et al., 2021) อีกทั้งงานของ Broadstock, D. C. et al. ยังชี้ว่าโครงสร้างทุนที่มั่นคงช่วยลดความผันผวนของกระแสเงินสด ทำให้บริษัทสามารถดำเนินกิจกรรมความยั่งยืนได้อย่างต่อเนื่องแม้ในภาวะวิกฤต เฉพาะอย่างยิ่งในตลาดทุนที่ให้ความสำคัญกับ ESG ดังนั้น โครงสร้างทุนจึงไม่เพียงแต่เป็นตัวแปรด้านการเงินเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือเชิงกลยุทธ์ที่ช่วยขับเคลื่อนการประเมินความยั่งยืนในระดับองค์กรอีกด้วย (Broadstock, D. C. et al., 2020)

ในทางตรงกันข้ามการถือครองเงินสดไม่ได้มีอิทธิพลต่อผลการประเมินความยั่งยืนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในกลุ่มหุ้นยั่งยืน SET ESG Ratings จะเห็นได้ว่าการถือครองเงินสดอย่างเดียว ไม่ได้มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อผลการประเมินความยั่งยืนในระดับ ESG โดยเฉพาะในบริบทของบริษัทจดทะเบียนกลุ่มหุ้นยั่งยืนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET ESG Ratings) ทั้งนี้ เนื่องจากการประเมินความยั่งยืนมิได้พิจารณาเพียงสถานะทางการเงิน แต่เน้นหนักไปที่การดำเนินงานในมิติด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล ซึ่งต้องอาศัยนโยบายเชิงรุกและความโปร่งใส มากกว่าการเก็บรักษาเงินสดไว้เท่านั้น (Opler, T. et al., 1999); (Kim, J. et al., 2018) งานวิจัยของ Harford, J. et al. ยังแสดงให้เห็นว่าการถือครองเงินสดมากเกินไปโดยไม่มีการนำไปใช้อาจสร้างความกังวลด้านธรรมาภิบาลและความไร้ประสิทธิภาพของการบริหาร (Harford, J. et al., 2008) อีกทั้ง Lins, K. et al. พบว่า บริษัทที่มี ESG สูงสามารถสร้างความเชื่อมั่นได้ดีกว่าบริษัทที่ถือครองเงินสดจำนวนมากในช่วงวิกฤตทางเศรษฐกิจ สะท้อนว่าความเชื่อมั่นจากผู้มีส่วนได้เสียเกิดจากการดำเนินงานด้าน ESG

อย่างแท้จริง มากกว่าการสะสมเงินสดเพียงเพื่อความมั่นคง ดังนั้น การถือครองเงินสดเพียงอย่างเดียวจึงไม่ใช่ปัจจัยที่ส่งผลต่อการประเมินความยั่งยืนของบริษัทอย่างมีนัยสำคัญ (Lins, K. et al., 2017)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 การเติบโตของกิจการ ผลการดำเนินงานทางการเงิน ขนาดของกิจการ โครงสร้างเงินทุน
มีอิทธิพลต่อผลการประเมินความยั่งยืน

โครงสร้างของโมเดลที่ได้จากผลการวิจัยนี้ประกอบด้วยปัจจัยหลัก ได้แก่ การเติบโตของกิจการและผลการดำเนินงานทางการเงิน ซึ่งมีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลการประเมินความยั่งยืนของบริษัทจดทะเบียนในกลุ่ม SET ESG Ratings ขณะที่การถือครองเงินสดไม่พบอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อผลการประเมินดังกล่าว นอกจากนี้ยังพบว่า ตัวแปรควบคุม ได้แก่ ขนาดของกิจการและโครงสร้างเงินทุน มีบทบาทสนับสนุนเชิงบวกต่อระดับความยั่งยืนเช่นกัน โดยโครงสร้างโมเดลสะท้อนให้เห็นว่า ความสามารถในการเติบโต กำไรที่เกิดขึ้นจริง และการจัดการเงินทุนที่มีเสถียรภาพ เป็นกลไกสำคัญที่ส่งผลให้บริษัทสามารถดำเนินกิจกรรมด้าน ESG ได้อย่างต่อเนื่องและน่าเชื่อถือในสายตาของผู้ประเมินและผู้มีส่วนได้เสียในตลาดทุน ดังนั้น โมเดลนี้จึงสามารถใช้เป็นแนวทางเชิงกลยุทธ์ให้กับบริษัทจดทะเบียนในการปรับตัวและวางแผนเพื่อยกระดับ ESG อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืนในบริบทของตลาดทุนไทย

สรุปและข้อเสนอแนะ

การเติบโตของกิจการและผลการดำเนินงานทางการเงินมีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อระดับคะแนน ESG ของบริษัท ทั้งนี้ สะท้อนให้เห็นว่าบริษัทที่สามารถขยายตัวทางเศรษฐกิจได้ต่อเนื่อง มีศักยภาพใน

การลงทุนด้านความยั่งยืนมากกว่า และสามารถตอบสนองความคาดหวังของผู้มีส่วนได้เสียในประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาลได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ ผลการดำเนินงานทางการเงิน โดยเฉพาะในรูปของกำไรสุทธิหลังหักภาษี แสดงถึงความสามารถของบริษัทในการบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ อันส่งผลให้บริษัทมีศักยภาพในการดำเนินกลยุทธ์ ESG ในระยะยาว ในทางตรงกันข้ามการถือครองเงินสดไม่มีอิทธิพลต่อผลการประเมินความยั่งยืน กล่าวคือ แม้บริษัทจะมีเงินสดคงเหลือจำนวนมาก แต่หากขาดแผนการบริหารจัดการที่มีทิศทางสนับสนุน ESG ก็ไม่สามารถสร้างคุณค่าในด้านความยั่งยืนได้อย่างแท้จริง การเก็บสะสมเงินสดจึงอาจสะท้อนเพียงสถานะทางการเงินในระยะสั้น มิได้เชื่อมโยงโดยตรงกับการปฏิบัติ ESG อย่างมีระบบ ทั้งนี้เมื่อพิจารณาขนาดของกิจการ และโครงสร้างเงินทุน พบว่า ทั้งสองตัวแปรมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการประเมิน ESG เช่นกัน ขนาดของกิจการสะท้อนถึงทรัพยากรและขีดความสามารถเชิงกลยุทธ์ในการดำเนินกิจกรรมด้าน ESG โดยบริษัทขนาดใหญ่ก็มีโครงสร้างบริหารและระบบรายงานที่เอื้อต่อความโปร่งใสและความรับผิดชอบต่อสังคม ขณะที่โครงสร้างเงินทุนที่มีเสถียรภาพช่วยลดความเสี่ยงด้านการเงิน ทำให้บริษัทสามารถลงทุนในกิจกรรมความยั่งยืนได้อย่างต่อเนื่องและยืดหยุ่น มีข้อเสนอแนะจากการวิจัย ดังนี้ 1) ควรศึกษากระบวนการเติบโตของกิจการ การถือครองเงินสด ผลการดำเนินงานที่ไม่ใช่ทางการเงินกับความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมและชื่อเสียง เพื่อเพิ่มมิติในการประเมิน ESG อย่างรอบด้าน และ 2) หน่วยงานกำกับดูแลบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ ทั้งคณะกรรมการตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์สามารถนำผลงานวิจัยหรือปรึกษาเพื่อกำหนดแนวทางการรายงานทางการเงินที่บูรณาการข้อมูล ESG เข้ากับตัวชี้วัดทางบัญชี เพื่อสนับสนุนการเปิดเผยข้อมูลที่สะท้อนความยั่งยืนอย่างโปร่งใสและเชื่อถือได้ สำหรับการทบทวนวิจัยครั้งต่อไป คือ ศึกษาขอบเขตการวิจัยไปยังบริษัทนอกกลุ่ม SET ESG Ratings เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความยั่งยืน และกำหนดแนวทางยกระดับ ESG ในภาพรวมของตลาดทุนไทย เพื่อทดสอบผลการวิจัยให้ชัดเจนและแม่นยำยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2566). แนวทางการประเมิน SET ESG Ratings ประจำปี 2566. เรียกใช้เมื่อ 22 มีนาคม 2568 จาก <https://setsustainability.com/ESG-ratings>
- Aydogmus, M. et al. (2022). Impact of ESG performance on firm value and profitability. *Borsa Istanbul Review*, 22(2), 119-127.
- British Standards Institution. (2025). Good reasons why you need to create an ESG report. Retrieved March 31, 2025, from <https://shorturl.asia/LFIEJ>
- Broadstock, D. C. et al. (2020). The role of ESG performance during times of financial crisis: Evidence from COVID-19 in China. *Finance Research Letters*, 38(2021), 1-11.
- Chen, Y. et al. (2020). Corporate cash holdings and environmental performance: Evidence from China. *Journal of Cleaner Production*, 260(2020), 1-15.
- Chih, H. et al. (2008). Corporate social responsibility, investor protection, and earnings management: Some international evidence. *Journal of Business Ethics*, 79(1-2), 179-198.

- Davidsson, P. et al. (2009). Growing profitable or growing from profits: Putting the horse in front of the cart? *Journal of Business Venturing*, 24(4), 388-406.
- Eccles, R. et al. (2014). The impact of corporate sustainability on organizational processes and performance. *Management Science*, 60(11), 2835-2857.
- Fatemi, A. et al. (2015). Valuation effects of corporate social responsibility. *Journal of Banking & Finance*, 59(2015), 182-192.
- Friede, G. et al. (2015). ESG and financial performance: Aggregated evidence from more than 2000 empirical studies. *Journal of Sustainable Finance & Investment*, 5(4), 210-233.
- Gerged, A. et al. (2021). Corporate environmental disclosure and firm performance: The moderating role of environmental innovations. *Technological Forecasting and Social Change*, 163(2), 185-203.
- Harford, J. et al. (2008). Corporate governance and firm cash holdings in the US. *Journal of Financial Economics*, 87(3), 535-555.
- Khan, M. et al. (2016). Corporate sustainability: First evidence on materiality. *The Accounting Review*, 91(6), 1697-1724.
- Kim, J. et al. (2018). Cash holdings and corporate social responsibility. *Journal of Business Ethics*, 149(1), 157-180.
- Lins, K. et al. (2017). Social capital, trust, and firm performance: The value of corporate social responsibility during the financial crisis. *The Journal of Finance*, 72(4), 1785-1824.
- Lourenço, I. et al. (2012). How does the market value corporate sustainability performance?. *Journal of Business Ethics*, 108(4), 417-428.
- Moolkham, M. (2025). SET ESG ratings and firm value: The new sustainability performance assessment tool in Thailand. *PLOS ONE*, 20(2), 1-23.
- Opler, T. et al. (1999). The determinants and implications of corporate cash holdings. *Journal of Financial Economics*, 52(1), 3-46.
- Plumlee, M. et al. (2015). Voluntary environmental disclosure quality and firm value: Further evidence. *Journal of Accounting and Public Policy*, 34(4), 336-361.
- Sánchez, I. M. et al. (2021). Do markets value integrated reporting?. *Business Strategy and the Environment*, 30(1), 1-17.

การสื่อสารข้อคิดและธรรมะร่วมสมัยผ่านสติ๊กเกอร์ไลน์ ของวัดต้นเชือก จังหวัดนนทบุรี*

COMMUNICATING CONTEMPORARY THOUGHTS AND DHARMA VIA LINE STICKERS OF TONCHUEAK TEMPLE, NONTHABURI PROVINCE

ปวีณา ชัยวนารมย์¹, บวร เครือรัตน์^{2*}

Paweena Chaiwanarom¹, Bovan Krouat^{2*}

¹คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ นครปฐม ประเทศไทย

¹Faculty of Business Administration, Rajamangala University of Technology Rattanakosin, Nakhon Pathom, Thailand

²คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ นครปฐม ประเทศไทย

²Faculty of Architecture and Design, Rajamangala University of Technology Rattanakosin, Nakhon Pathom, Thailand

*Corresponding author E-mail: bovon.kro@rmutr.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ออกแบบสติ๊กเกอร์ไลน์ และประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการสื่อสารข้อคิดและธรรมะร่วมสมัยผ่านสติ๊กเกอร์ไลน์ของวัดต้นเชือก จังหวัดนนทบุรี เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พุทธศาสนิกชน บุคคลที่เคยใช้สติ๊กเกอร์ไลน์ จำนวน 235 คน เลือกแบบตามสะดวก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ คนในชุมชนวัดต้นเชือก นักออกแบบกราฟิก และบุคคลที่เคยใช้สติ๊กเกอร์ไลน์ เลือกแบบเจาะจง จำนวน 5 คน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ 1) การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และ 2) การวิจัยเชิงปริมาณ เป็นแบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติการวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า การออกแบบสติ๊กเกอร์ไลน์ มีชื่อว่า “คำคมกระป๋อง” ประกอบด้วยภาพนิ่งสองมิติ จำนวน 16 ภาพ แต่ละภาพมีการผสมกันระหว่างตัวการ์ตูนสองตัว ที่สะท้อนบริบทวิถีชีวิตของชุมชนวัดต้นเชือกในสมัยก่อน และข้อความเชิงบวกที่ให้ข้อคิดเตือนใจ เพื่อสื่อสารข้อคิดและธรรมะร่วมสมัยได้อย่างแนบเนียน และผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการสื่อสารข้อคิดและธรรมะร่วมสมัยผ่านสติ๊กเกอร์ไลน์ของวัดต้นเชือก จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ได้ให้ความสำคัญด้านประโยชน์การนำไปใช้ มากกว่าด้านการออกแบบ สติ๊กเกอร์ไลน์ชุดนี้เป็นกลยุทธ์การสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ ที่ผสมผสานแนวคิดด้านการสื่อสารทางธรรมะเข้ากับกลยุทธ์การตลาดดิจิทัล โดยมีเป้าหมายเพื่อขยายการรับรู้และสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มเป้าหมายในวงกว้าง ผ่านช่องทางออนไลน์ในลักษณะเชิงรุก ส่งเสริมการขับเคลื่อนบทบาทของสถาบันศาสนาให้ทันสมัยและเข้าถึงสาธารณชนมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การสื่อสารข้อคิด, ธรรมะร่วมสมัย, แอปพลิเคชันไลน์, วัฒนธรรมท้องถิ่น, วัดต้นเชือก จังหวัดนนทบุรี

Abstract

This research article aims to design a LINE sticker set and evaluate user satisfaction regarding the communication of contemporary reflections and Buddhist teachings through LINE stickers developed for Tonchueak Temple, Nonthaburi Province. The study employed a mixed-methods approach. The sample consisted of 235 Buddhist laypersons who had previously used LINE stickers, selected through convenience sampling. Key informants, selected purposively, included five individuals comprising community members of Tonchueak Temple, graphic designers, and experienced LINE sticker users. Research tools included 1) Structured interviews for qualitative data and 2) A satisfaction questionnaire for quantitative data. Descriptive statistics such as frequency, mean, and standard deviation were employed in data analysis. Results revealed that the sticker set titled “Khamkhom Krabue Yim” (“Smiling Buffalo Quotes”) comprises 16 two-dimensional static images that combine two cartoon characters reflecting the traditional lifestyle of the Tonchueak Temple community with positive, thought-provoking messages subtly conveying contemporary Buddhist teachings. Overall, participants expressed high levels of satisfaction, with greater emphasis on usefulness and applicability than on design aspects. This LINE sticker set represents a creative communication strategy that integrates Buddhist messaging with digital marketing tactics, aiming to expand public engagement and enhance the role of religious institutions by making them more accessible and relevant in the digital era.

Keywords: Reflective Communication, Contemporary Dhamma, Line Application, Local Culture, Tonchueak Temple Nonthaburi Province

บทนำ

ในยุคของการสื่อสารดิจิทัลที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทอย่างลึกซึ้งในชีวิตประจำวัน การใช้แอปพลิเคชันสำหรับการสื่อสาร เช่น แอปพลิเคชันไลน์ (LINE) กลายเป็นเครื่องมือหลักของผู้คนทุกช่วงวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี 2567 ที่ประเทศไทยมีผู้ใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ จำนวน 56 ล้านคนต่อเดือน (Monthly Active Users: MAU) (Clisk, 2024) จำนวนผู้ใช้งานนี้คิดเป็นประมาณ 78.2% ของประชากรทั้งหมด และ 85.7% ของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศ (Datareportal, 2025) ตัวเลขสถิตินี้สะท้อนให้เห็นว่า แอปพลิเคชันไลน์ยังคงเป็นหนึ่งในแพลตฟอร์มสื่อสารที่ได้รับความนิยมสูงสุดในประเทศไทย โดยมีการใช้งานอย่างแพร่หลายในชีวิตประจำวันของผู้คน ทั้งในด้านการสื่อสารส่วนตัว การทำธุรกิจ และการเข้าถึงบริการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับดิจิทัลไลฟ์สไตล์

เนื่องจากการสื่อสารผ่านแอปพลิเคชันไลน์ส่วนใหญ่เป็นการสื่อสารแบบไม่เผชิญหน้า กล่าวคือ ผู้สนทนาทั้ง 2 ฝ่ายสื่อสารกันการผ่านตัวอักษร จึงไม่สามารถเห็นสีหน้า ท่าทาง และความรู้สึกของอีกฝ่ายได้ “สติ๊กเกอร์ไลน์” จึงมีหน้าที่ในการสื่อสารเพื่อทดแทนอวัจนภาษาดังกล่าว โดยเป็นสื่อภาพที่ใช้แทนคำพูดหรือประกอบคำพูดในการสื่อสาร ลดความเป็นทางการ ทั้งยังช่วยเพิ่มสีสันในการสนทนาอีกด้วย ปรากฏการณ์การใช้สติ๊กเกอร์ไลน์

จึงไม่เพียงแต่เป็นสัญลักษณ์ในการสื่อความหมายเท่านั้น แต่ยังกลายเป็นช่องทางใหม่ในการถ่ายทอดอัตลักษณ์เฉพาะของบุคคลหรือชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยของ สมเกียรติ ศรีเพ็ชร ที่พบว่า สติกเกอร์ไลน์สามารถสะท้อนบุคลิกภาพและอารมณ์ของผู้สร้างได้อย่างชัดเจน (สมเกียรติ ศรีเพ็ชร, 2562) งานวิจัยของ ฉัตรแก้ว มาสุโมโตะ และรัตมา รัตนวงศา ที่ออกแบบสติกเกอร์ไลน์ “ฟาร์มเจ้าคุณ By KMITL” เพื่อสะท้อนเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของฟาร์ม (ฉัตรแก้ว มาสุโมโตะ และรัตมา รัตนวงศา, 2564) รวมไปถึงสติกเกอร์ไลน์ “ชาวเล” ที่ออกแบบและพัฒนาโดย พิชานันต์ พูลเกิด และคณะ เพื่อส่งเสริมและสืบสานภาษาชาวเลของชาวอุรักลาโว้ย (พิชานันต์ พูลเกิด และคณะ, 2565) นอกจากสติกเกอร์ไลน์จะสามารถนำมาใช้เป็นช่องทางถ่ายทอดอัตลักษณ์ข้างต้นแล้ว สติกเกอร์ไลน์ยังเป็นช่องทางในการถ่ายทอดวัฒนธรรมไทยอีกด้วย จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่างานวิจัยเหล่านี้ยังมีอยู่จำกัด เช่น งานวิจัยของ Phiwongkun, S. et al. ที่พัฒนาสติกเกอร์ไลน์ที่นำเสนอ “ตำนานศักดิ์สิทธิ์ทั้งสี่ของล้านนา” เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Phiwongkun, S. et al., 2025) สำหรับการใช้สติกเกอร์ไลน์เพื่อการสื่อสารทางศาสนาพุทธนั้น เคยมีประเด็นการนำเสนอภาพพระพุทธรูปในรูปแบบที่ไม่เหมาะสม ซึ่งก่อให้เกิดข้อถกเถียงและความไม่พอใจในสังคม ตัวอย่างเช่น ในปี 2557 LINE ประเทศไทยได้ถอดสติกเกอร์ที่มีภาพพระพุทธรูปเจ้าในท่าทางที่ไม่เหมาะสมออกจากระบบ หลังจากได้รับคำร้องเรียนจากพุทธศาสนิกชนในประเทศไทย (Bangkok Post, 2014) ด้วยเหตุนี้เอง ประเทศไทยจึงไม่มีสติกเกอร์ไลน์ที่ชักชวนให้เข้าสู่ศาสนาหรือมีเนื้อหาเกี่ยวกับศาสนาอย่างชัดเจน (LY Corporation, 2025)

วัดต้นเชือกเป็นวัดเก่าแก่ที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ในสมัยก่อนมีการ “โยกควาย” เพื่อใช้แรงควายลากจูงเรือให้ผ่านจุดสันดอนบริเวณวัดต้นเชือกไปได้อย่างปลอดภัย บริบทดังกล่าวสะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่มีความชัดเจน ปัจจุบันวัดต้นเชือกอยู่ระหว่างการดำเนินการก่อสร้างอุโบสถหลังใหม่ เพื่อทดแทนอุโบสถหลังเดิมที่พังถล่มลงเมื่อประมาณ 10 ปีก่อน (ไทยรัฐออนไลน์, 2558) โดยมีการระดมทุนจากผู้มีจิตศรัทธาผ่านช่องทางต่าง ๆ เพื่อให้การก่อสร้างแล้วเสร็จตามแผน ทั้งนี้ วัดได้มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและสื่อร่วมสมัยในการประชาสัมพันธ์กิจกรรม ตลอดจนรวบรวมปัจจัยทำบุญจากพุทธศาสนิกชน ผ่านสื่อหลากหลายรูปแบบ อาทิ สื่อสิ่งพิมพ์และป้ายประชาสัมพันธ์ที่ออกแบบอย่างมีความสวยงามและดึงดูดสายตา ซึ่งสามารถพบเห็นได้ในบริเวณหน้าวัดและพื้นที่โดยรอบ นอกจากนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับพลวัตของยุคสังคมดิจิทัล วัดต้นเชือกยังได้ขยายช่องทางการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ แพลตฟอร์มเฟซบุ๊กและ TikTok โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของวัดในวงกว้าง โดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายที่อยู่นอกพื้นที่ชุมชน ซึ่งนอกจากจะช่วยสร้างการรับรู้เกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ของวัดแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมให้บุคคลภายนอกเกิดความสนใจและมีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัดมากยิ่งขึ้น

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงมีความสนใจในการทำวิจัย เรื่อง การสื่อสารข้อคิดและธรรมะร่วมสมัยผ่านสติกเกอร์ไลน์ของวัดต้นเชือก จังหวัดนนทบุรี เพื่อออกแบบสติกเกอร์ไลน์ และประเมินความพึงพอใจที่มีต่อสติกเกอร์ไลน์ ทั้งนี้ เพื่อเสริมสร้างภาพลักษณ์ของวัดให้มีความทันสมัย เข้าถึงง่าย และเป็นมิตร โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ในสังคมออนไลน์ ด้วยเหตุนี้ จึงได้มีแนวคิดในการออกแบบชุดสติกเกอร์ไลน์ชุด “คำคมกระป๋องยิ้ม” เพื่อเป็นเครื่องมือในการสื่อสารที่มีศักยภาพในการสนับสนุนบทบาทดั้งเดิมของสถาบันศาสนา ผ่านการประยุกต์ใช้ภาพการ์ตูนที่สะท้อนอัตลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น ร่วมกับข้อคิดที่ให้ข้อคิดแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมการสื่อสารเชิงบวก ลดความขัดแย้งในการสนทนา ส่งเสริมพฤติกรรมแบบสันติ และปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในชีวิตประจำวันได้อย่างแนบเนียน ทั้งนี้ สติกเกอร์ไลน์ไม่ได้ทำหน้าที่เป็นเพียงเครื่องตกแต่งในการสนทนาเท่านั้น หากแต่ยังสามารถเสริมบทบาทของสถาบันศาสนาในบริบทใหม่ของสังคมร่วมสมัยได้อย่างกลมกลืน โดยคาดหวังว่าในท้ายที่สุดแล้วสติกเกอร์ไลน์ชุดนี้จะช่วยให้วัดต้นเชือกสามารถสะสมทุนทางสังคมในพื้นที่ออนไลน์ได้มากยิ่งขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อการสร้างความสัมพันธ์ระยะยาวกับกลุ่มผู้ศรัทธา และอาจนำไปสู่การเพิ่มพูนทุนทางเศรษฐกิจของวัดอย่างยั่งยืนในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อออกแบบสติกเกอร์ไลน์ ของวัดต้นเชือก จังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อประเมินความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อสติกเกอร์ไลน์ ของวัดต้นเชือก จังหวัดนนทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้มีวิธีการดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R & D) โดยผสมผสานการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณเข้าด้วยกัน ในระยะแรกของการวิจัย ได้ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาภาคสนาม สัมภาษณ์ และรวบรวมข้อมูลเชิงลึกจากพื้นที่วัดต้นเชือกและชุมชนโดยรอบ เพื่อทำความเข้าใจวิถีชีวิตของชุมชน รวมถึงวิเคราะห์ลักษณะตลาดของสติกเกอร์ไลน์ที่มีเนื้อหาสื่อสารเชิงข้อคิดและการให้กำลังใจ ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพนี้ได้รับการวิเคราะห์เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการออกแบบและพัฒนาสติกเกอร์ไลน์ที่มีลักษณะเฉพาะของตัวละครที่สะท้อนวิถีชีวิตของชุมชน และมีข้อความที่แฝงธรรมะร่วมสมัย เพื่อให้ข้อคิดในการดำเนินชีวิต ในระยะที่สองของการวิจัย ได้ดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อประเมินความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อสติกเกอร์ไลน์ที่พัฒนาขึ้น โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงตัวเลข ซึ่งผลการประเมินที่ได้สะท้อนถึงระดับความพึงพอใจของผู้ใช้งานที่มีต่อสติกเกอร์ไลน์ ทั้งในด้านการออกแบบและการนำไปใช้ ซึ่งข้อมูลเชิงปริมาณนี้ช่วยเสริมความชัดเจนและสนับสนุนข้อค้นพบจากการวิจัยเชิงคุณภาพที่ดำเนินการก่อนหน้านี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง มีดังนี้ 1) การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ คนในชุมชนวัดต้นเชือก จำนวน 2 คน นักออกแบบกราฟิก จำนวน 1 คน และบุคคลทั่วไปที่เคยใช้สติกเกอร์ไลน์ จำนวน 2 คน ใช้วิธีคัดเลือกโดยสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 5 คน และ 2) การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พุทธศาสนิกชนทั่วไป โดยการใช้สูตรของคอคแรน (Cochran, W. G., 1953) ด้วยไม่ทราบสัดส่วนที่แน่นอนของประชากรที่จะทำการศึกษา กำหนดระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ร้อยละ 5 และระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ใช้วิธีคัดเลือกโดยสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling) จากบุคคลทั่วไปที่เคยใช้สติกเกอร์ไลน์ รวมทั้งสิ้น จำนวน 235 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้ 1) การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยเริ่มต้นทบทวนวรรณกรรม จากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับวัดต้นเชือกและชุมชนใกล้เคียง ทั้งจากอินเทอร์เน็ตและการลงพื้นที่ จากนั้นผู้วิจัยจึงนำข้อมูลที่ได้มากำหนดขอบเขตประเด็นสำคัญของแบบสัมภาษณ์

ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ก่อนจะเรียงลำดับเนื้อหาและตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ปรับปรุงตามความเห็นและข้อเสนอแนะ แล้วแก้ไขข้อบกพร่องในร่างแบบสัมภาษณ์อีกครั้ง ก่อนนำไปใช้จริง 2) สถิติเกอร์ไลน์ชุด “คำคมกระป๋อง” ข้อมูลที่สรุปได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพได้ถูกนำมาใช้เป็นข้อมูลหลักที่สำคัญในการพัฒนาสติกเกอร์ไลน์ ซึ่งกระบวนการพัฒนา คือ 2.1) การวางแผน: กำหนดวัตถุประสงค์ ศึกษากลุ่มเป้าหมาย และสำรวจตลาดสติกเกอร์ 2.2) การออกแบบ: สร้างสรรค์ตัวละคร ข้อความ และแบบร่างของสติกเกอร์ 2.3) การพัฒนาต้นแบบ: วาดภาพดิจิทัล จัดการไฟล์ให้ได้ขนาดและความละเอียดตามมาตรฐาน และ 2.4) การตรวจสอบและปรับปรุง: ตรวจสอบการลงสี การสะกดคำ รับข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ก่อนจะนำสติกเกอร์ไลน์ที่ปรับปรุงแล้วนี้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบอีกครั้งจนสมบูรณ์ และ 3) การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีลักษณะของชุดคำถามแบบปลายเปิด (Open-ended) และแบบปลายปิด (Close-ended) โดยการสร้างแบบสอบถามนั้น ข้อคำถามทั้งหมดจะถูกจัดหมวดหมู่ประเด็นที่ต้องการเป็นประเด็นย่อย ๆ เรียงลำดับให้มีความต่อเนื่องสัมพันธ์กันจากคำถามที่ง่ายสู่คำถามที่ซับซ้อน ข้อคำถามในประเด็นที่สำคัญจะถูกจัดลำดับไว้ตอนต้นของแบบสอบถาม เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้ตอบด้วยความตั้งใจไม่เบื่อหน่าย แบบสอบถามทั้งหมดถูกแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นการสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมินมี จำนวน 2 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check-list) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อสติกเกอร์ไลน์ที่พัฒนาขึ้น มีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายปิดใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของลิเคิร์ท (Likert Rating Scale) จำนวน 12 ข้อ และตอนที่ 3 เป็นการสอบถามเกี่ยวกับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่มีต่อสติกเกอร์ไลน์ที่พัฒนาขึ้น มีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายเปิด จากนั้น ได้นำแบบประเมินความพึงพอใจที่พัฒนาขึ้น เสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องของภาษา ความเที่ยงตรง และความเชื่อมั่นของเครื่องมือวิจัย โดยประเมินค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยผ่านดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ซึ่งค่าดัชนีดังกล่าวควรใกล้เคียง 1 หากต่ำกว่า 0.50 ควรมีการปรับปรุง (สุวิมล ติรภานันท์, 2550) หลังจากได้รับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ ได้ดำเนินการแก้ไขแบบประเมินและนำกลับไปตรวจสอบซ้ำจนค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ในช่วง 0.61 - 1.00 เมื่อได้แบบประเมินที่สมบูรณ์แล้ว ได้นำไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ซึ่งมีบริบทใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง ข้อมูลที่ได้ถูกนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ และส่งให้ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดิมพิจารณาความเหมาะสมอีกครั้ง ก่อนนำแบบสอบถามไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน สอดคล้องตามรูปแบบของระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมผสานวิธี ดังนี้ 1) การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพในงานวิจัยนี้ดำเนินการเป็นสามระยะ โดยระยะแรก มุ่งเน้นการศึกษาความรู้เกี่ยวกับวัตถุดิบเชิงเอกสารแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ เช่น เอกสารทางวิชาการ หนังสือ ข่าว และงานวิจัยทั้งในรูปแบบฉบับพิมพ์และเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ ระยะที่สอง ได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลปฐมภูมิ ณ วัตถุดิบเชิงเอกสารทางกายภาพ ประวัติความเป็นมา และจุดท่องเที่ยวที่น่าสนใจ รวมถึงสนทนากับชาวชุมชนในพื้นที่ เพื่อรับฟังข้อมูลและคำแนะนำในการสำรวจ ข้อมูลที่ได้รับจะใช้เป็นพื้นฐานในการออกแบบเครื่องมือสัมภาษณ์และพัฒนาสติกเกอร์ไลน์ ในระยะสุดท้าย ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน โดยใช้วิธีการ

จดบันทึก บันทึกเสียง และสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เมื่อสิ้นสุดการเก็บข้อมูลภาคสนาม ได้ดำเนินการถอดเทปการสัมภาษณ์ สรุปข้อมูลจากการสังเกตและจดบันทึก พร้อมตรวจสอบความถูกต้องและความเชื่อถือได้ของข้อมูล ก่อนนำไปใช้ในขั้นตอนการวิเคราะห์ต่อไป และ 2) การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณดำเนินการในช่วงสุดท้ายของการวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อสติกเกอร์ไลน์ที่พัฒนาขึ้น ได้ดำเนินการจัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 235 คน พร้อมอธิบายรายละเอียดของโครงการวิจัย ซึ่งแจ้งวัตถุประสงค์ของการศึกษา และเปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างสอบถามข้อสงสัยก่อนเริ่มการประเมินความพึงพอใจ ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างได้รับชมสติกเกอร์ไลน์ต้นแบบและทำแบบประเมินความพึงพอใจภายหลังการตอบแบบประเมิน ทีมวิจัยได้ตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลที่ได้รับ นอกจากนี้ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากกลุ่มตัวอย่างได้รับการรวบรวมและนำมาพิจารณาเพื่อปรับปรุงสติกเกอร์ไลน์ให้มีความสมบูรณ์และเหมาะสมยิ่งขึ้น

สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล ได้ดำเนินการ ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้ดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Content Analysis) ซึ่งเริ่มจากการรวบรวมข้อมูลดิบทั้งหมดและจำแนกประเภทข้อมูลตามความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้อง จากนั้นทำการวิเคราะห์เนื้อหาที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง โดยแยกประเด็นการวิเคราะห์ตามเหตุผลเชิงตรรกะ ผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพนำเสนอในรูปแบบการพรรณนาเชิงลึก ซึ่งข้อมูลที่ได้ถือเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพที่ใช้เป็นพื้นฐานในการออกแบบสติกเกอร์ไลน์ภายใต้บริบทของวัดต้นเชือก และ 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ หลังจากรวบรวมข้อมูลเสร็จสิ้น ได้ตรวจสอบความครบถ้วนของคำตอบในแบบประเมิน จากนั้นนำข้อมูลไปบันทึกและวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ผลการวิเคราะห์นำเสนอในรูปแบบของค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) ซึ่งนำเสนอผลลัพธ์ในรูปแบบตารางพร้อมคำอธิบายเพื่อความชัดเจน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. การออกแบบสติกเกอร์ไลน์ของวัดต้นเชือก จังหวัดนนทบุรี ในครั้งนี้มีชื่อชุดว่า “คำคมกระป๋องยิ้ม” เพื่อสื่อถึงความเป็นมิตรและรอยยิ้มที่มอบให้กัน ประกอบด้วยภาพภาพนิ่ง 2 มิติ จำนวน 16 ภาพ ภายในแต่ละภาพประกอบด้วยตัวการ์ตูนและข้อความ มีขั้นตอนการสร้างสรรคตามลำดับ ดังต่อไปนี้

ขั้นที่หนึ่ง การวางแผน: กำหนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนาสติกเกอร์ไลน์ในงานวิจัยนี้ มุ่งเน้นการสื่อสารข้อคิดเชิงธรรมะร่วมสมัย โดยไม่ได้จำกัดกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ส่งสารเฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ทั้งนี้ กลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้รับสารสามารถครอบคลุมบุคคลทั่วไปที่อาจอยู่ในภาวะอารมณ์ไม่มั่นคง หรือมีความต้องการคำแนะนำที่เสริมสร้างกำลังใจ การสำรวจตลาดสติกเกอร์ไลน์ พบว่า ไม่มีสติกเกอร์ที่นำเสนอเนื้อหาที่กล่าวถึงวัดหรือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาโดยตรง เนื่องจากเป็นข้อจำกัดที่กำหนดโดยระเบียบของไลน์ประเทศไทย ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้วิจัยต้องพิจารณาในการออกแบบและพัฒนาสติกเกอร์ไลน์ชุดนี้

ขั้นที่สอง การออกแบบ: ประกอบด้วยการออกแบบตัวละคร ข้อความประกอบ และการสร้างแบบร่าง กล่าวคือ การสร้างสรรค์ตัวละครสำหรับสติกเกอร์ไลน์ในงานวิจัยนี้ให้ความสำคัญกับการคัดเลือกตัวละคร

ที่สอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรมของชุมชนวัดต้นเชือก ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพชี้ให้เห็นว่า บริเวณคลองบางใหญ่ซึ่งไหลผ่านวัดต้นเชือกเป็นร่องน้ำธรรมชาติที่ในอดีต การสัญจรทางเรือเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลาย อย่างไรก็ตาม การเดินทางผ่านบริเวณดังกล่าวมักประสบปัญหาขึ้นที่ตื้นขึ้นมาบริเวณหน้าวัด ส่งผลให้เรือขนาดใหญ่เคลื่อนที่ได้ยาก เพื่อแก้ปัญหานี้ ชาวบ้านจึงใช้วิธีการ “โยงควาย” ซึ่งหมายถึง การนำควายมาผูกกับเรือโดยใช้เชือก จากนั้นใช้แรงควายลากจูงเรือให้ผ่านขึ้นเลนหรือจุดสันดอนไปได้อย่างปลอดภัย บริบทดังกล่าวสะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่มีความชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับบทกวีของสุนทรภู่และนายมี ที่ได้บรรยายเหตุการณ์ “โยงควาย” ขณะเดินทางผ่านบริเวณวัดต้นเชือก โดยบทกวีดังกล่าวได้รับการจัดแสดงพร้อมภาพประกอบ ณ พิพิธภัณฑ์วัดต้นเชือกแสดงได้ ดังภาพที่ 1

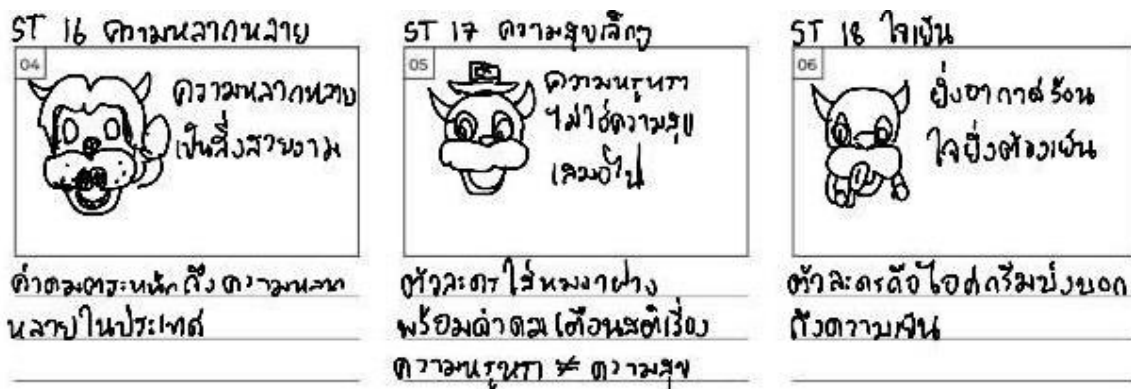
ภาพที่ 1 ภาพประกอบบทกวีของสุนทรภู่และนายมี

นอกจากนี้ บริเวณด้านหน้าพิพิธภัณฑ์ยังมีรูปปั้นควายสองตัวสีเขียวและสีม่วงเผือก ทำหน้าที่เป็นตัวการ์ตูนสัญลักษณ์ (Mascot) ที่สะท้อนเอกลักษณ์ของพื้นที่แสดง ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 รูปปั้นควายบริเวณหน้าพิพิธภัณฑ์วัดต้นเชือก

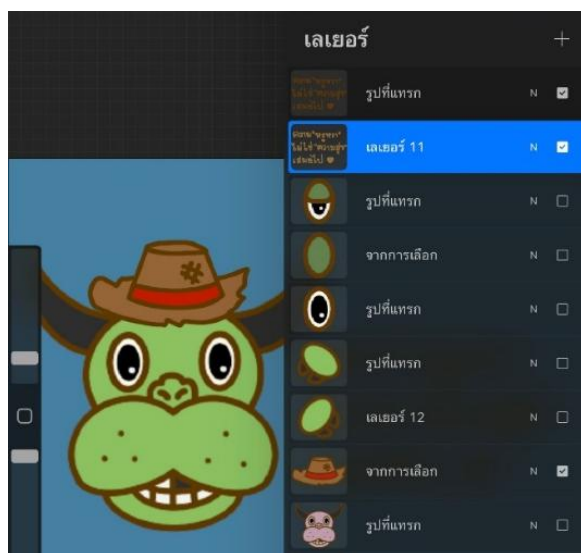
องค์ประกอบทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านี้จึงกลายเป็นแรงบันดาลใจสำคัญในการออกแบบตัวละคร “ควาย” สำหรับสติกเกอร์ไลน์ที่พัฒนาขึ้นในงานวิจัยนี้ โดยมีการเลือกใช้สีของตัวละครให้สอดคล้องกับสีของรูปปั้น เพื่อเสริมสร้างการจดจำ สำหรับการออกแบบข้อความประกอบตัวละครนั้น เนื้อหาข้อความที่ใช้ในสติกเกอร์ถูกพัฒนาภายใต้แนวคิด “คำคมให้ข้อคิด” โดยมีลักษณะเป็นถ้อยคำเชิงบวกที่แฝงหลักธรรมะร่วมสมัย ข้อความถูกเขียนให้กระชับ ชัดเจน สื่อความหมายได้ทันที และสามารถใช้ได้หลากหลายสถานการณ์ เช่น ข้อความให้กำลังใจ ข้อคิดในการดำเนินชีวิต และคำพูดที่สะท้อนถึงความห่วงใย จากนั้นจึงสร้างแบบร่างสติกเกอร์เพื่อให้เห็นโครงสร้างและรูปแบบของภาพและข้อความที่ต้องการแสดง ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 ตัวอย่างแบบร่างสติกเกอร์ไลน์

ขั้นที่สาม การพัฒนา: ประกอบด้วยการวาดภาพดิจิทัล การจัดการไฟล์ การกำหนดขนาดและความละเอียด กล่าวคือ นำแบบร่างที่ผ่านการออกแบบในขั้นต้นมาสร้างเป็นภาพดิจิทัลต้นแบบ โดยใช้โปรแกรม Procreate บนเครื่อง iPad ซึ่งเป็นซอฟต์แวร์ที่มีความสามารถในการออกแบบกราฟิกดิจิทัล มีเครื่องมือที่รองรับการสร้างภาพที่มีคุณภาพสูง เส้นสายคมชัด สีสันสดใส และมีความละเอียดสูง การจัดองค์ประกอบของภาพได้รับการพิจารณาอย่างละเอียด เพื่อให้เกิดความสวยงามและน่าสนใจ นอกจากนี้ ยังมีการออกแบบท่าทางของตัวละครให้สามารถถ่ายทอดอารมณ์ได้หลากหลาย เช่น รอยยิ้ม แสดงความมุ่งมั่น ความห่วงใย หรือความสงบ โดยการแสดงออกทางสีหน้าและท่าทางของตัวละครจะต้องสอดคล้องกับบริบทของสติกเกอร์ และเนื้อหาที่ต้องการสื่อสาร สำหรับข้อความที่ปรากฏในสติกเกอร์นั้น ได้รับการออกแบบให้มีขนาดตัวอักษรที่ชัดเจน อ่านง่าย และสอดคล้องกับภาพ เพื่อให้สามารถสื่อสารกับผู้ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ หลังจากการวาดภาพเสร็จสิ้น ไฟล์ภาพสติกเกอร์จะถูกจัดเก็บในรูปแบบ JPG เนื่องจากเป็นไฟล์ที่รองรับพื้นหลังโปร่งใส ทำให้สติกเกอร์สามารถใช้งานได้ในบริบทที่หลากหลาย การจัดการไฟล์ยังรวมถึงการตั้งชื่อลำดับไฟล์ให้ชัดเจน เช่น sticker_01.jpg, sticker_02.jpg เพื่อให้ง่ายต่อการนำไปใช้งานและอัปโหลดเข้าสู่แพลตฟอร์ม LINE Creators Market นอกจากนี้ ต้องจัดเก็บไฟล์ต้นฉบับ (*.procreate) ไว้อย่างเป็นระบบ เพื่อให้สามารถแก้ไขหรือปรับปรุงได้ในภายหลัง สุดท้าย คือ การกำหนดขนาดและความละเอียดของไฟล์ภาพให้ตรงตามข้อกำหนดทางเทคนิคของไลน์ นั่นคือ 370 X 320 พิกเซล ความละเอียดของภาพต้องสูงเพียงพอเพื่อให้ภาพคมชัด แต่ขนาดไฟล์ต้อง

ไม่เกิน 1MB ต่อภาพ เพื่อให้สามารถอัปโหลดและใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขั้นตอนนี้ ต้องตรวจสอบขนาดและความละเอียดของทุกไฟล์ให้เป็นไปตามข้อกำหนด เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในภายหลังแสดงดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 ตัวอย่างการวาดภาพดิจิทัลต้นแบบ

ขั้นที่สี่ การตรวจสอบและปรับปรุง: การตรวจสอบและปรับปรุงสติกเกอร์ไลน์ในงานวิจัยนี้ เป็นกระบวนการที่ดำเนินการทั้งโดยคณะผู้วิจัยและผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ในด้านการออกแบบกราฟิก โดยเริ่มต้นจากการที่ผู้วิจัยทำการตรวจสอบสติกเกอร์ไลน์ต้นแบบ จำนวน 16 ภาพ เพื่อประเมินความถูกต้องและความครบถ้วนของรายละเอียดที่ออกแบบไว้ในขั้นตอนก่อนหน้านี้ การตรวจสอบนี้ครอบคลุมถึงความสมบูรณ์ของการวาดภาพดิจิทัล การลงสีที่เหมาะสม ความชัดเจนของเส้นสาย การสะกดคำที่ถูกต้อง และความสอดคล้องระหว่างภาพกับข้อความของภาพ ขนาดตัวอักษร การจัดวางองค์ประกอบ รวมถึงความเหมาะสมของสีและโทนภาพ เพื่อให้สติกเกอร์มีความสมบูรณ์ หลังจากการตรวจสอบภายในโดยคณะผู้วิจัย สติกเกอร์ต้นแบบจะถูกส่งให้ผู้เชี่ยวชาญทำการตรวจสอบ โดยผู้เชี่ยวชาญจะประเมินในด้านต่าง ๆ เช่น ความชัดเจนของภาพ ขนาดและรูปแบบตัวอักษร การจัดวางองค์ประกอบภาพ ความเหมาะสมของโทนสี และการสื่อสารของเนื้อหา ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญจะถูกนำมาพิจารณาและปรับปรุง เพื่อให้สติกเกอร์ไลน์มีความสมบูรณ์และสามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดแสดง ดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 สติกเกอร์ไลน์ต้นแบบชุด “คำคมกระป๋องยืม”

2. ผลการประเมินความพึงพอใจของสติกเกอร์ไลน์ชุด “คำคมกระป๋องยืม” สำหรับวัดต้นเชือก จังหวัดนนทบุรี แสดงได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อสติกเกอร์ไลน์

รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
ด้านการออกแบบ			
1. ตัวการ์ตูนมีความน่ารัก ดึงดูดใจผู้ใช้งาน	4.20	0.77	มาก
2. แสดงออกถึงท่าทางและอารมณ์ของตัวการ์ตูนได้ดี	4.24	0.73	มาก
3. ขนาดของตัวอักษรในสติกเกอร์อ่านง่าย ชัดเจน	4.43	0.73	มาก
4. การจัดวางภาพและข้อความมีความสมดุลและดูสบายตา	4.25	0.76	มาก
5. ภาพและข้อความในสติกเกอร์มีความสอดคล้องกันทางความหมาย	4.30	0.75	มาก
6. การออกแบบมีความคิดสร้างสรรค์ในการผสมผสานธรรมะร่วมสมัยกับสื่อดิจิทัลได้อย่างกลมกลืน	4.51	0.68	มากที่สุด
ภาพรวมด้านการออกแบบ	4.32	0.74	มาก
ด้านประโยชน์และการนำไปใช้			
1. ช่วยสร้างบรรยากาศการสนทนาเชิงบวก	4.26	0.75	มาก
2. ช่วยให้ข้อคิดเตือนใจหรือให้กำลังใจได้	4.54	0.65	มากที่สุด
3. ความหลากหลายของอารมณ์/สถานการณ์ที่สามารถสื่อผ่านสติกเกอร์	4.42	0.75	มาก
4. เหมาะกับการสื่อสารกับคนทุกช่วงวัย	4.14	1.07	มาก
5. แสดงให้เห็นถึงการปรับตัวในยุคดิจิทัลของวัดต้นเชือก	4.31	0.73	มาก
6. หากมีโอกาส ท่านมีแนวโน้มจะแนะนำสติกเกอร์ชุดนี้ให้ผู้อื่น	4.40	0.72	มาก
ภาพรวมด้านประโยชน์และการนำไปใช้	4.34	0.78	มาก
ภาพรวมทั้งหมด	4.33	0.76	มาก

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ผลการประเมินความพึงพอใจของสติกเกอร์ไลน์ที่พัฒนาขึ้น โดยแบ่งออกเป็นสองด้าน ได้แก่ ด้านการออกแบบ และด้านประโยชน์และการนำไปใช้ ซึ่งมีจำนวนคำถามในแต่ละด้านเท่ากัน คือ ด้านละ 6 ข้อ รวมทั้งสิ้น 12 ข้อ มีผลการประเมินในภาพรวมทั้งหมดอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.33) ผลการประเมินด้านการออกแบบ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 4.32) โดยประเด็นที่ได้รับค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ “การออกแบบที่มีความคิดสร้างสรรค์ในการผสมผสานธรรมะร่วมสมัยกับสื่อดิจิทัลได้อย่างกลมกลืน” (ค่าเฉลี่ย 4.51) สะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างชื่นชมการนำเสนอเนื้อหาทางธรรมะในรูปแบบที่ร่วมสมัยและสอดคล้องกับบริบทดิจิทัล ขณะที่ประเด็นที่ได้รับคะแนนต่ำสุดในด้านนี้ คือ “ตัวการ์ตูนมีความน่ารักดึงดูดใจผู้ใช้งาน” (ค่าเฉลี่ย 4.20) แสดงถึงความเห็นว่าตัวการ์ตูนในสติกเกอร์ไลน์ชุดนี้ยังมีความน่ารักและความดึงดูดใจที่ควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม ส่วนผลการประเมินด้านประโยชน์และการนำไปใช้ กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 4.34) โดยประเด็นที่ได้รับค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ “ช่วยให้ข้อคิดเตือนใจหรือให้กำลังใจได้” (ค่าเฉลี่ย 4.54) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมองว่าสติกเกอร์ไลน์ชุดนี้สามารถสื่อสารข้อคิดเชิงบวกและเสริมสร้างกำลังใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะที่ประเด็นที่ได้รับคะแนนต่ำสุดในด้านนี้ คือ “ความเหมาะสมกับการสื่อสารกับคนทุกช่วงวัย” (ค่าเฉลี่ย 4.14) ซึ่งบ่งชี้ว่ามีความเห็นว่าความสามารถของสติกเกอร์ไลน์ในการสื่อสารข้ามช่วงวัยยังมีข้อจำกัด

อภิปรายผล

จากการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. การออกแบบสติกเกอร์ไลน์ ของวัดต้นเชือก จังหวัดนนทบุรี มีชื่อชุดว่า “คำคมกระป๋องยิ้ม” ประกอบด้วยภาพ จำนวน 16 ภาพ ซึ่งอยู่ในรูปแบบภาพนิ่งของตัวการ์ตูนสัตว์ โดยใช้ “กระป๋อง” หรือ “ควาย” เป็นตัวละครหลัก ทั้งนี้ การใช้ลักษณะจำเพาะตัว (Character) ของสัตว์ในรูปแบบการ์ตูนเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับความนิยมของผู้ใช้งานไลน์ในปัจจุบัน ซึ่งมักดาวน์โหลดสติกเกอร์ไลน์ที่มีลักษณะเป็นตัวละครการ์ตูน (เสาวลักษณ์ พันธบุตร, 2562) ในแต่ละภาพมีการผสมผสานกันระหว่างองค์ประกอบภาพ (Visual) และข้อความภาษาไทยที่ให้กำลังใจหรือข้อคิดเตือนสติ เพื่อสร้างการสื่อสารที่ทั้งชัดเจนและน่าจดจำ ลักษณะการผสมผสานระหว่างภาพและข้อความนี้ช่วยส่งเสริมกระบวนการรับรู้ของสมองได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าการนำเสนอเพียงองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่ง ทั้งนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Buzan, T. ที่อธิบายว่าการรับรู้ของมนุษย์เกิดจากการทำงานร่วมกันของสมองทั้งสองซีก โดยสมองซีกซ้ายรับผิดชอบต่อข้อมูลด้านภาษาและตรรกะ ในขณะที่สมองซีกขวารับรู้ภาพและจินตนาการ ดังนั้น การกระตุ้นให้สมองทั้งสองซีกทำงานร่วมกันจะช่วยเพิ่มศักยภาพในการจดจำและเข้าใจข้อมูลได้ดียิ่งขึ้น (Buzan, T., 2018) การเลือกใช้ “ควาย” เป็นตัวแทนในสติกเกอร์ไลน์ชุดนี้ยังสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนวัดต้นเชือก ซึ่งมีความผูกพันกับควายในบริบททางวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยมีหลักฐานปรากฏถึงอดีตที่มีการใช้ควายในการลากเรือผ่านคลองบางใหญ่ที่อยู่หน้าวัด การออกแบบเชิงสัญลักษณ์เช่นนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิเชษฐ์ แสงดวงดี และคณะ ที่นำเสนอการใช้ควายเป็นมาสคอตในโครงการออกแบบนวัตกรรมสื่อสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนบ้านคลองโยง ตำบลศาลายา อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครปฐม (วิเชษฐ์ แสงดวงดี และคณะ, 2563) ตั้งอยู่ติดกับชุมชนวัดต้นเชือก

ในเขตตำบลบ้านใหม่ จังหวัดนนทบุรี โดยทั้งสองชุมชนนี้มีบริบททางภูมิศาสตร์และวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน ในฐานะชุมชนริมน้ำที่ดำรงชีวิตตามวิถีชาวบ้านในอดีต ทั้งนี้ เพื่อให้การออกแบบสติกเกอร์ไลน์สอดคล้องกับข้อกำหนดด้านเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับศาสนาของบริษัทไลน์ประเทศไทย (LY Corporation, 2025) ผู้วิจัยจึงดำเนินการออกแบบสติกเกอร์ด้วยความระมัดระวัง โดยหลีกเลี่ยงการใช้ข้อความที่กล่าวถึงวัดหรือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาโดยตรง แต่เลือกใช้รูปแบบการนำเสนอที่เน้นข้อความเชิงให้กำลังใจหรือข้อคิดเตือนสติแทน อาจกล่าวได้ว่า การออกแบบสติกเกอร์ไลน์ชุด “คำคมกระป๋องยิ้ม” ดังกล่าว ถือเป็นกลยุทธ์การสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ของวัดต้นเชือก ที่ผสานแนวคิดด้านการสื่อสารทางธรรมเข้ากับกลยุทธ์การตลาดดิจิทัล โดยมีเป้าหมายเพื่อขยายการรับรู้และสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มเป้าหมายในวงกว้างผ่านช่องทางออนไลน์ในลักษณะเชิงรุก ทั้งนี้ แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับรูปแบบการประชาสัมพันธ์ของวัดปรางสาธ จังหวัดนนทบุรี ซึ่งได้นำแนวคิดการสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัลมาใช้เพื่อขับเคลื่อนบทบาทของสถาบันศาสนาให้ทันสมัยและเข้าถึงสาธารณชนมากยิ่งขึ้น (วรัญญา กุลวรารณ และสมสุข หินวิมาน, 2565)

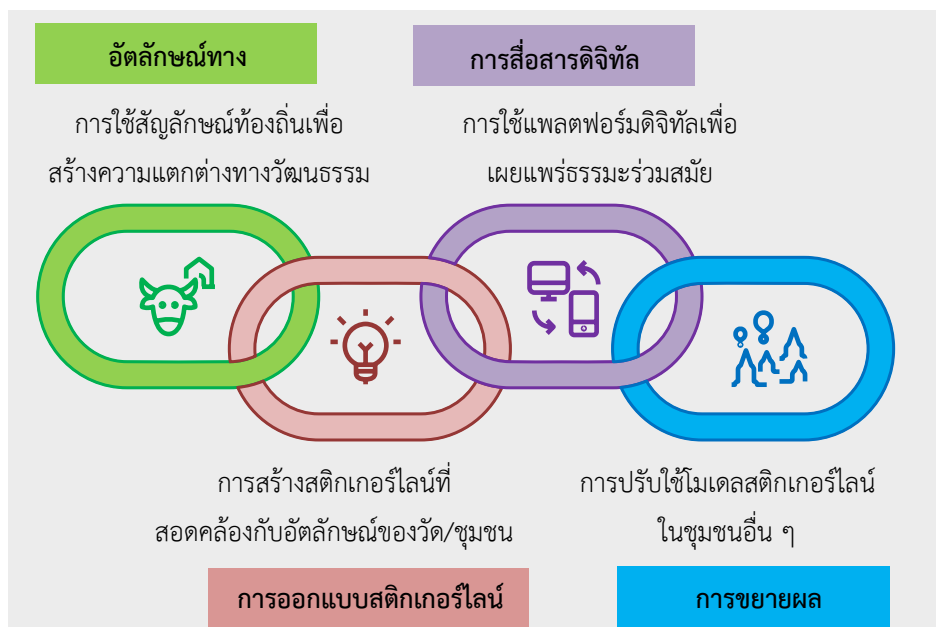
2. จากผลการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 235 คน ในตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญในด้านประโยชน์และการนำไปใช้มากกว่าด้านการออกแบบ โดยมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 4.34) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความพึงพอใจที่สติกเกอร์ไลน์ช่วยให้ข้อคิดเตือนใจหรือให้กำลังใจแก่ผู้ใช้งานได้ (ค่าเฉลี่ย 4.54) ข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาของ เสาวลักษณ์ พันธบุตร ซึ่งระบุว่า สติกเกอร์ไลน์ที่มีเนื้อหาเชิง “อารมณ์ขัน” ได้รับความนิยมสูงสุดในการดาวน์โหลดถึงร้อยละ 76 ขณะที่สติกเกอร์ไลน์ที่มีเนื้อหาเชิง “ให้กำลังใจ” ได้รับความนิยมเพียงร้อยละ 1.33 (เสาวลักษณ์ พันธบุตร, 2562) ซึ่งอาจสะท้อนถึงแนวโน้มความนิยมของผู้ใช้งานที่มุ่งเน้นเนื้อหาสร้างความสนุกสนานเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม ปรากฏการณ์นี้อาจตีความได้อีกแนวทางหนึ่งว่า สติกเกอร์ประเภทให้กำลังใจอาจมีจำนวนชุดให้เลือกดาวน์โหลดจำนวนน้อย จึงส่งผลต่ออัตราการดาวน์โหลดที่ต่ำตามไปด้วย หากเป็นเช่นนั้นจริง ความพึงพอใจที่กลุ่มตัวอย่างแสดงออกต่อสติกเกอร์ไลน์ชุด “คำคมกระป๋องยิ้ม” จึงอาจสะท้อนถึงความรู้สึกชื่นชมที่มีต่อการเพิ่มทางเลือกด้านเนื้อหาที่ให้ข้อคิดเตือนใจหรือให้กำลังใจมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ เพื่อสร้างความแตกต่างให้กับตลาดสติกเกอร์ไลน์และเพิ่มแรงจูงใจให้กลุ่มเป้าหมายเฉพาะเจาะจง (Niche Market) โดยเฉพาะกลุ่มผู้ใช้งานในเจนเอเรชันวายตัดสินใจซื้อมากขึ้นตามข้อเสนอแนะของงานวิจัยโดย อนงค์ณัฐ ทาอินตะ และคณะ การพัฒนาสติกเกอร์ไลน์ชุด “คำคมกระป๋องยิ้ม” จึงได้รับการออกแบบเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้รับสารที่อยู่ในภาวะอารมณ์ที่ไม่มั่นคง เช่น ความรู้สึกท้อแท้ ขาดกำลังใจ เศร้าซึม หรืออยู่ในสถานการณ์ที่อาจนำไปสู่การตัดสินใจที่ไม่เหมาะสม โดยสติกเกอร์ไลน์ชุดนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งมอบข้อคิด คำปลอบประโลม หรือถ้อยคำที่ช่วยเสริมสร้างกำลังใจ และส่งเสริมการมีสติในสถานการณ์ที่เผชิญหน้า ส่งผลทางบวกต่อสุขภาพจิตและพฤติกรรมของผู้รับสารได้ไม่มากนักน้อย สำหรับประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างพึงพอใจน้อยที่สุดในด้านประโยชน์และการนำไปใช้ คือ การรับรู้สติกเกอร์ไลน์ชุดนี้อาจไม่เหมาะสมสำหรับการสื่อสารกับบุคคลในทุกช่วงวัย (ค่าเฉลี่ย 4.14) ความคิดเห็นดังกล่าวอาจสะท้อนถึงความแตกต่างของพฤติกรรมการใช้สติกเกอร์ไลน์ในกลุ่มอายุที่แตกต่างกัน โดยกลุ่มวัยรุ่นและวัยทำงานมักนิยมใช้สติกเกอร์ไลน์เพื่อเพิ่มความสนุกสนานในการสื่อสารและแสดงอารมณ์ในรูปแบบที่ทันสมัย (อนงค์ณัฐ ทาอินตะ และคณะ, 2560) ในขณะที่กลุ่มผู้สูงอายุมักใช้สติกเกอร์ไลน์เพื่อสื่อสารความรู้สึกและแสดงความรักปรารถนาดีต่อครอบครัวและเพื่อนฝูง

(ฐานเศรษฐกิจ, 2561) ด้วยเหตุนี้ สติกเกอร์ไลน์ชุด “คำคมกระป๋องยิ้ม” ซึ่งเน้นเนื้อหาด้านการให้ข้อคิดและกำลังใจ จึงอาจไม่ตอบสนองความต้องการในการสื่อสารของผู้ใช้งานในทุกกลุ่มวัยอย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับผลการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างระบุว่าประเด็นที่ได้รับความพึงพอใจสูงสุด คือ การออกแบบสติกเกอร์ไลน์ที่มีความคิดสร้างสรรค์ในการผสมหลักธรรมร่วมสมัยเข้ากับสื่อดิจิทัลได้อย่างกลมกลืน (ค่าเฉลี่ย 4.51) ปัจจุบันนี้อาจเนื่องมาจากผู้ใช้สติกเกอร์ไลน์ส่วนใหญ่มักให้ความสนใจสติกเกอร์ที่มีความแปลกใหม่ และสร้างสรรค์มากกว่าสติกเกอร์ที่พัฒนามาจากสิ่งที่มีอยู่เดิม เช่น ตัวละครการ์ตูนชื่อดัง ศิลปิน ตราสินค้า เทศกาล หรือวรรณกรรม ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของ เสาวลักษณ์ พันธบุตร ที่ระบุว่าสติกเกอร์ที่มีความคิดสร้างสรรค์ ได้รับความนิยมในการดาวน์โหลดสูง (เสาวลักษณ์ พันธบุตร, 2562) ในกรณีของสติกเกอร์ไลน์ชุด “คำคมกระป๋องยิ้ม” เป็นลักษณะการออกแบบที่สร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ โดยใช้ตัวการ์ตูนควายที่สะท้อนบริบทของพื้นที่วัดต้นเชือก ถือเป็นมิติใหม่ของการแทรกธรรมะร่วมสมัยได้อย่างแนบเนียน โดยยังคงปฏิบัติตามข้อกำหนดของไลน์ประเทศไทย อย่างเคร่งครัด ในทางกลับกัน ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจน้อยที่สุด คือ ความน่ารักและความดึงดูดใจ ของตัวการ์ตูน (ค่าเฉลี่ย 4.20) ซึ่งอาจเกิดจากการที่สติกเกอร์ไลน์ชุดนี้มีตัวละครเพียงสองตัว ได้แก่ ควายสองตัว โดยแสดงเฉพาะส่วนศีรษะและมือเท่านั้น ส่งผลให้ขาดความหลากหลายของตัวละครและท่าทาง การค้นพบนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิเชษฐ์ แสงดวงดี และคณะ ที่พบว่า การออกแบบสื่อสร้างสรรค์ที่มีความหลากหลาย ของตัวละครและท่าทางสามารถเพิ่มความน่าสนใจและความดึงดูดใจได้มากขึ้น (วิเชษฐ์ แสงดวงดี และคณะ, 2563)

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยเรื่องนี้ ได้พบองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับแนวทางการออกแบบสติกเกอร์ไลน์ เพื่อสื่อสารคุณค่าทางวัฒนธรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สามารถเขียนเป็นโมเดล ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 แนวทางการออกแบบสติกเกอร์ไลน์ เพื่อสื่อสารคุณค่าทางวัฒนธรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

การออกแบบและพัฒนาสติกเกอร์ไลน์ที่สะท้อนบริบทของชุมชน ซึ่งได้สร้างองค์ความรู้ใหม่ในสี่ด้านสำคัญ ได้แก่ 1) อัตลักษณ์และจุดขายของวัดต้นเชือก วัดและชุมชนนี้มีอัตลักษณ์โดดเด่น คือ “ควาย” ซึ่งสะท้อนวิถีชีวิตชาวบ้านที่ใช้ควายลากเรือผ่านคลองบางใหญ่ในอดีต อัตลักษณ์นี้ถูกถ่ายทอดผ่านตัวละครสติกเกอร์ เพื่อสร้างภาพจำที่แตกต่างและเชื่อมโยงกับวัด 2) การออกแบบสติกเกอร์ไลน์ “คำคมกระป๋องยิ้ม” เป็นสติกเกอร์ จำนวน 16 ภาพ ใช้ตัวละครควายและข้อความเชิงบวกที่ให้ข้อคิดแผ่ธรรมะ ออกแบบให้สอดคล้องกับนโยบาย LINE โดยหลีกเลี่ยงคำทางศาสนาโดยตรง แต่สื่อความหมายได้อย่างแนบเนียน 3) แนวทางสื่อสารออนไลน์ผสมผสานธรรมะร่วมสมัย การสื่อสารธรรมะผ่านแพลตฟอร์ม LINE ด้วยถ้อยคำสั้น กระชับ ทันสมัย ช่วยให้เนื้อหาธรรมะเข้าถึงผู้คนในยุคดิจิทัล และลดช่องว่างระหว่างศาสนากับวิถีชีวิตร่วมสมัย และ 4) การขยายผลและการประยุกต์ในพื้นที่อื่น แนวทางนี้สามารถต่อยอดเป็นต้นแบบให้วัดอื่นนำไปใช้ ด้วยการเลือกภาพสัญลักษณ์เฉพาะพื้นที่และข้อความธรรมะร่วมสมัย พร้อมผสานกับเครื่องมือดิจิทัลอื่น เช่น LINE Chatbot หรือ Facebook เพื่อขยายฐานผู้มีส่วนร่วม

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า การออกแบบสติกเกอร์ไลน์ของวัดต้นเชือก จังหวัดนนทบุรี มีข้อสรุปว่า “คำคมกระป๋องยิ้ม” ประกอบด้วยภาพนิ่ง 2 มิติ จำนวน 16 ภาพ ซึ่งอยู่ในรูปแบบของตัวการ์ตูนสัตว์ โดยใช้ “กระป๋อง” หรือ “ควาย” เป็นตัวละครหลัก ผลการประเมินสติกเกอร์ไลน์แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.33) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าสติกเกอร์ไลน์ชุดนี้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งานได้ในหลากหลายมิติ กล่าวคือ ผลประเมินด้านการออกแบบชี้ให้เห็นว่าการออกแบบที่มีความคิดสร้างสรรค์และความชัดเจนในการสื่อสารผ่านภาพและข้อความมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างความพึงพอใจให้กับผู้ใช้งาน อย่างไรก็ตาม ความหลากหลายของตัวละครและการแสดงอารมณ์ยังเป็นปัจจัยที่ควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติมเพื่อเพิ่มความดึงดูดใจให้กับสติกเกอร์ไลน์ในอนาคต นอกจากนี้ผลการประเมินด้านประโยชน์และการนำไปใช้แสดงให้เห็นว่าผู้ใช้งานให้ความสำคัญกับคุณค่าของเนื้อหาที่สามารถให้ข้อคิดและกำลังใจได้ รวมถึงความสามารถในการสะท้อนถึงการปรับตัวของวัดต้นเชือกในยุคดิจิทัล ขณะเดียวกันก็ชี้ให้เห็นถึงความท้าทายในการออกแบบสติกเกอร์ที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ทุกช่วงวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากผลการประเมินความพึงพอใจของสติกเกอร์ไลน์ชุด “คำคมกระป๋องยิ้ม” ด้านประโยชน์และการนำไปใช้ จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ควรพัฒนาสติกเกอร์ไลน์ให้มีความหลากหลายของตัวละครและอารมณ์มากขึ้น เพื่อเพิ่มความน่าสนใจและตอบสนองการสื่อสารเพื่อการให้กำลังใจในสถานการณ์ที่หลากหลายมิติมากขึ้น เช่น ด้านความรัก ด้านการทำงาน ด้านสุขภาพ เป็นต้น 2) ควรศึกษาและออกแบบสติกเกอร์ที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้ใช้งานทุกช่วงวัย โดยเฉพาะการปรับรูปแบบเนื้อหาข้อความ และภาพให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มวัยรุ่น วัยทำงาน และผู้สูงอายุ 3) ควรพัฒนาสติกเกอร์ที่ใช้ได้ในโอกาสพิเศษหรือเทศกาลทางศาสนาจะช่วยเพิ่มโอกาสในการใช้งาน 4) ควรขยายกลุ่มตัวอย่างในการประเมินให้ครอบคลุมพื้นที่และช่วงอายุที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนความพึงพอใจอย่างรอบด้าน 5) ควรพัฒนาสติกเกอร์ในรูปแบบแอนิเมชันหรือเสียงควรถูกพิจารณาเพื่อเพิ่มความน่าสนใจ 6) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบกับสติกเกอร์ไลน์ของวัดหรือสถานที่อื่น ๆ ที่มีเนื้อหาทางศาสนาหรือวัฒนธรรมใกล้เคียงกัน จะช่วยให้เข้าใจปัจจัยที่ส่งผลต่อความนิยมได้ดียิ่งขึ้น และ 7) ควรมีการติดตามแนวโน้มความนิยมของเนื้อหาสติกเกอร์ไลน์ในแต่ละปี

เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาสติกเกอร์ที่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้งานในอนาคต และสุดท้าย ประโยชน์เชิงปฏิบัติและแนวทางการประยุกต์ใช้ สำหรับงานวิจัยเชิงวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับพลวัตการเปลี่ยนแปลงของโลก ดิจิทัลมี ดังนี้ 1) การพัฒนาสื่อดิจิทัลที่สะท้อนวัฒนธรรมท้องถิ่น สามารถใช้แนวทางการออกแบบสติกเกอร์ที่สะท้อนอัตลักษณ์ของแต่ละวัดหรือชุมชน เพื่อให้ผู้ใช้งานรู้สึกมีส่วนร่วมและเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมในพื้นที่ของตน 2) การเผยแพร่ธรรมะร่วมสมัยผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล โดยนำข้อความธรรมะที่เรียบง่ายและเข้าถึงง่ายไปเผยแพร่ผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น สติกเกอร์ไลน์ สื่อโซเชียลมีเดีย หรือเว็บไซต์ของวัด เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้กว้างขึ้น และ 3) การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านสื่อสมัยใหม่ ประยุกต์ใช้ความรู้ท้องถิ่น เช่น ตำนานท้องถิ่น คำสอนของพระอาจารย์ที่มีชื่อเสียง หรือสัญลักษณ์ที่เป็นที่รู้จักของชุมชน มาสร้างสื่อดิจิทัลที่มีเอกลักษณ์และมีความหมาย

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานโดยสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ร่วมกับโครงการวิจัยมูลฐาน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ สัญญาเลขที่ FRB68039/2568 รหัสโครงการ 202945 โครงการวิจัยเรื่องการพัฒนานวัตกรรมการสื่อสารดิจิทัลเพื่อสะสมทุนทางสังคมออนไลน์สู่การฟื้นฟูทุนทางวัฒนธรรมของวัดต้นเชือก จังหวัดนนทบุรี ปีงบประมาณ 2568

เอกสารอ้างอิง

- ฉัตรแก้ว มาสุโมโตะ และรัตตมา รัตนวงศา. (2564). การออกแบบสติกเกอร์ไลน์บนแอปพลิเคชันไลน์ “ฟาร์มเจ้าคุณ By KMITL”. นิเทศสยามปริทัศน์, 20(2), 63-73.
- ฐานเศรษฐกิจ. (2561). ม.หอการค้าเปิดผลวิจัยพฤติกรรมการใช้ LINE คนรุ่นเก่า. เรียกใช้เมื่อ 5 พฤษภาคม 2568 จาก <https://www.thansettakij.com/business/319116>
- ไทยรัฐออนไลน์. (2558). “รายงานวันจันทร์” - อุบัติเหตุโศกโศก - วสท.แนะทางแก้ ดัดอาคารอุบัติภัยที่ซ้ำซาก. เรียกใช้เมื่อ 5 พฤษภาคม 2568 จาก <https://www.thairath.co.th/news/local/523416>
- พิชานันต์ พูลเกิด และคณะ. (2565). การออกแบบสติกเกอร์ไลน์ “ชาวเล” เพื่อส่งเสริมและสืบสานภาษาและชาติพันธุ์ชาวอุรักลาโว้ย. วารสารดิไซน์เอคโค, 3(1), 32-40.
- วรัญญา กุลวราภรณ์ และสมสุข หินวิมาน. (2565). กลยุทธ์การสื่อสารในการปรับตัวของสถาบันศาสนา กรณีศึกษา วัดปรางสาธ จังหวัดนนทบุรี. นิเทศสยามปริทัศน์, 21(1), 33-44.
- วิเชษฐ์ แสงดวงดี และคณะ. (2563). นวัตกรรมสื่อสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน ตามแนวโอทอปนวัตวิถี: กรณีศึกษากองคัลโยง ตำบลศาลายา อำเภอยะรัง จังหวัดนครปฐม. วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, 7(1), 157-172.
- สมเกียรติ ศรีเพ็ชร. (2562). การสื่อความหมายของสติกเกอร์ไลน์ที่ประกอบสร้างจากอัตลักษณ์เฉพาะบุคคล. Siam Communication Review, 18(24), 92-102.
- สุวิมล ติรภานันท์. (2550). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์: แนวทางปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- เสาวลักษณ์ พันธบุตร. (2562). การศึกษาแนวคิดและรูปแบบในการสร้างสติ๊กเกอร์คาแร็กเตอร์เพื่อใช้ในสื่อสังคมออนไลน์. วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม, 7(1), 156-167.
- อนงค์ณัฐ ทาอินตะ และคณะ. (2560). ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการเลือกซื้อสติ๊กเกอร์ไลน์ ประเภทไลน์ครีเอเตอร์ของผู้บริโภคเจนเนอเรชันวายในประเทศไทย. วารสารการจัดการธุรกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา, 6(2), 15-29.
- Bangkok Post. (2014). Line Thailand pulls controversial Buddha “stickers”. Retrieved May 4, 2025, from <https://www.bangkokpost.com/thailand/politics/427969/line-thailand-pulls-controversial-buddha-tickers>
- Buzan, T. (2018). Mind map mastery: The complete guide to learning and using the most powerful thinking tool in the universe. London: Watkins.
- Clisk. (2024). Top Social Platforms Updates, Top 3 Platform Updates: Year-End 2024 Edition. Retrieved May 4, 2025, from <https://www.clisk.co.th/news/top-social-platforms-updates-2024>
- Cochran, W. G. (1953). Sampling Techniques. New York: John Wiley & Sons.
- Datareportal. (2025). Digital 2025: Thailand. Retrieved May 4, 2025, from <https://datareportal.com/reports/digital-2025-thailand>
- LY Corporation. (2025). Sticker Review Guidelines. Retrieved May 4, 2025, from https://creator.line.me/en/review_guideline/
- Phiwongkun, S. et al. (2025). LINE Sticker Design to Promote Tourism in Chiang Rai Province “The Four Sacred Legends of Lanna”. Retrieved January 29, 2025, from <https://ieeexplore.ieee.org/abstract/document/10962082>

รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่*

MODEL OF TEACHER COMPETENCY DEVELOPMENT IN THE TEACHER IN 21st CENTURY THE SCHOOL UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA TRANG KRABI

สุมาลี หลีจิ*, ประกอบ ใจมัน, นพรัตน์ ชัยเรือง

Sumalee Lichi*, Prakob Jaiman, Nopparat Chairueng

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Education, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: 637701011@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 2) พัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 และ 3) ตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 โดยวิจัยแบบผสมผสาน เก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 327 คน โดยสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 24 คน โดยเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และจัดลำดับความต้องการจำเป็น (PNI modified) ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัจจุบัน กลุ่มสมรรถนะหลัก ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$, $SD = 0.81$) กลุ่มสมรรถนะประจำสายงาน ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.83$, $SD = 0.58$) กลุ่มสมรรถนะส่วนบุคคล ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.44$, $SD = 0.59$) สภาพที่พึงประสงค์ กลุ่มสมรรถนะหลัก ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$, $SD = 0.57$) กลุ่มสมรรถนะประจำสายงาน ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$, $SD = 0.52$) กลุ่มสมรรถนะส่วนบุคคล ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$, $SD = 0.49$) ความต้องการจำเป็นในการพัฒนา พบว่า กลุ่มสมรรถนะหลัก ภาพรวมมีค่าเท่ากับ 0.81 กลุ่มสมรรถนะประจำสายงาน ภาพรวมมีค่าเท่ากับ 0.75 กลุ่มสมรรถนะส่วนบุคคล ภาพรวมมีค่าเท่ากับ 0.58 2) ผลการพัฒนารูปแบบ มี 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 2.1) หลักการและแนวคิด 2.2) วัตถุประสงค์ 2.3) กระบวนการพัฒนา 2.4) ผลลัพธ์ และ 2.5) แนวการประเมินรูปแบบ และ 3) ผลการตรวจสอบรูปแบบ ภาพรวม มีความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้และเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, สมรรถนะครู, การพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21

Abstract

This research aimed to study the current 1) Study the current desirable conditions and the desired conditions of teacher competency development in the 21st century 2) Developing a model for developing teacher competence in the 21st century and 3) Examining the model for developing teacher competence in the 21st century by mixed methods research, collecting quantitative data 327 people involved which were Stratified Random Sampling. Qualitative data were collected from 24 experts, and academics. Research tools include questionnaires, interviews, expert-based seminars. Quantitative data were analyzed using percentages, means, and standard deviations and Modified Priority Need Index ($PNI_{modified}$) and Qualitative data analysis by content analysis, The research results concluded that: 1) Overall current condition is at a high level core competence group ($\bar{X}$ = 3.96 SD = 0.81) competence in the line of work group, ($\bar{X}$ = 2.83, SD = 0.58) personal competence group. ($\bar{X}$ = 3.44, SD = 0.59) desirable conditions core competence group ($\bar{X}$ = 4.66 SD=0.57) competence in the line of work group, ($\bar{X}$ = 4.54, SD = 0.52) personal competence group ($\bar{X}$ = 4.57, SD = 0.49) The desired conditions are at the highest level. core competence group 0.81 competence in the line of work group 0.75 personal competence group 0.58 2) Development of a model for developing teacher competence in the 21st century in educational institutions under the Trang-Krabi Secondary Educational Service Area Office consists of 5 components: 1) principles and concepts, 2) objectives, 3) development processes, 4) outcomes, and 5) model evaluation guidelines. and 3) The results of the overall examination of the model it was found that the correctness, appropriateness, feasibility, and usefulness were at the highest level.

Keywords: Model Development, Teacher Competence, Development Model Teacher Competence in the 21st Century

บทนำ

การพัฒนาคุณภาพการศึกษา สิ่งที่สำคัญที่สุดคือการพัฒนาคุณภาพครู (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) สำนักงานวิจัยและพัฒนาการศึกษา รายงานผลการประชุมสมัชชาใหญ่ องค์การสหประชาชาติ โดยมีวาระร่วมกัน กำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก (Sustainable Development Goals-SDGs) ในอีก 15 ปีข้างหน้า จนถึงปี ค.ศ. 2030 ซึ่งมีเป้าหมายที่สำคัญของ การพัฒนาที่ยั่งยืนของโลกที่เกี่ยวกับการศึกษาประการหนึ่ง คือ “การได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ อย่างเท่าเทียม ทัวถึง และส่งเสริมโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ทุกคน” ซึ่งได้ กำหนดกรอบและ ทิศทางการจัดการศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จของเป้าหมายด้านการศึกษา เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ของโลก เกี่ยวกับการเพิ่มจำนวนครูที่มีคุณภาพได้มาตรฐานระดับชาติ ให้เพียงพอต่อความต้องการทางการศึกษาที่ จะเพิ่มขึ้น เมื่อการกำหนดเป้าหมายขององค์การสหประชาชาติ มีเป้าหมายที่ชัดเจนแล้ว การพัฒนาครูเพื่อพัฒนา คุณภาพการศึกษาของไทยจึงต้องวิวัฒน์เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานวิจัยและพัฒนา

การศึกษา, 2559) การพัฒนาการศึกษาเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 เพื่อเตรียมความพร้อมของนักเรียนให้มีคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21 สิ่งที่จะทำให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามความมุ่งหมายของคนในศตวรรษที่ 21 ได้นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับครูผู้สอน ดังนั้น การพัฒนาผู้เรียนจึงต้องพัฒนาครูผู้สอนให้มีความรู้และทักษะในศตวรรษที่ 21 (อดุลย์ วังศรีคุณ, 2557)

อย่างไรก็ตามสภาพความเป็นจริงกลับไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติหรือนโยบายดังกล่าว เห็นได้จากผลการสำรวจของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา เกี่ยวกับสภาพและปัญหาด้านสื่อการเรียนการสอน พบว่าการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนส่วนใหญ่เน้นการบรรยายและยังใช้สื่อวัตกรรมการสอนน้อย ใช้การสอนแบบครูเป็นศูนย์กลาง ไม่นิยมการใช้สื่อการเรียนการสอนหรือวัตกรรมการเรียนการสอนส่วนใหญ่ไม่หลากหลาย มักนิยมที่จะใช้สื่อการเรียนการสอนที่สำเร็จรูปมากเกินไป ไม่ใช้สื่อการสอนอื่น ๆ ประกอบ รวมถึงครูผู้สอนส่วนใหญ่ขาดความรู้และทักษะในการผลิตและพัฒนาสื่อการเรียนการสอน เนื่องจากไม่ได้รับการฝึกและสนับสนุนเท่าที่ควร และขาดความรู้ในเรื่องของการเลือกใช้สื่อการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับเนื้อหาและผู้เรียน ซึ่งปัญหาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงวิธีการสอนของครูผู้สอนได้อย่างชัดเจนว่าจะมีแนวโน้มที่จะมีศักยภาพลดลงเรื่อย ๆ สวนทางกับความหลากหลายและแปลกใหม่ของเทคโนโลยีและไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2556)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่ มีหน้าที่ดูแลสนับสนุนการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัด ได้มีการวิเคราะห์สถานภาพจากผลการดำเนินงานที่ผ่านมา ด้านจุดอ่อนของบุคลากรครูส่วนใหญ่ปัญหาที่พบ ปีการศึกษา 2562 ร้อยละ 35.06 ของครูขาดทักษะในการจัดการเรียนรู้ ร้อยละ 15.25 ครูไม่สามารถปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมในการทำงานตามหลักธรรมาภิบาล และร้อยละ 30.22 ครูขาดการส่งเสริมให้มีสมรรถนะในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่, 2563) ปีการศึกษา 2563 ร้อยละ 38.15 ของครูขาดทักษะในการจัดการเรียนรู้ ร้อยละ 17.32 ครูไม่สามารถปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมในการทำงานตามหลักธรรมาภิบาล และร้อยละ 32.54 ครูขาดการส่งเสริมให้มีสมรรถนะในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่, 2564)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการส่งเสริมและพัฒนาสมรรถนะของครูผู้สอนมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ถ้าไม่เร่งดำเนินการจะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในด้านการจัดการเรียนการสอนที่ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนได้ในอนาคต ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาการพัฒนาสมรรถนะของครู เพื่อให้ได้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่ ต่อไป

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับ แนวคิดการพัฒนารูปแบบ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ แนวคิดการพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 โดยแนวทางในการศึกษาวิจัย ประกอบด้วย 1) การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 2) การพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 และ 3) การตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังเคราะห์ข้อมูลเป็นองค์ประกอบของรูปแบบ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ดังนี้ 1) หลักการและแนวคิด 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการพัฒนา 4) ผลลัพธ์ 5) แนวทางการประเมินรูปแบบ

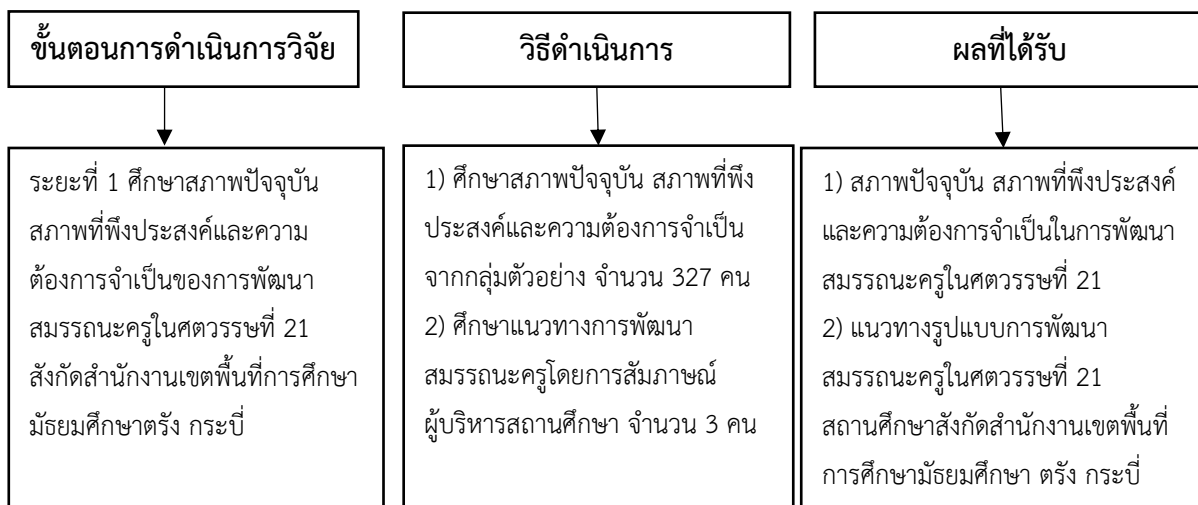
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตวัน กระจบ
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตวัน กระจบ
3. เพื่อตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตวัน กระจบ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตวัน กระจบ ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตวัน กระจบ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตวัน กระจบ

จากภาพที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตวัน กระจบ แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

- 1) สอบถามครูที่เกี่ยวข้อง กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 327 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถาม มี 3 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ วิเคราะห์

ความต้องการจำเป็น โดยใช้วิธี Modified Priority Need Index (PNI_{modified}) เป็นวิธีการที่หาค่าผลต่างระหว่างสภาพที่คาดหวัง (I) กับสภาพที่เป็นจริง (D) ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติม หาคุณภาพของแบบสอบถามโดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามฉบับร่างเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อให้ข้อเสนอแนะ จากนั้นนำแบบสอบถามฉบับร่างเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และหาดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม (Index of Item Objective Congruence: IOC) และความเหมาะสมของภาษาของแบบสอบถาม ได้ค่าความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) อยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับจากการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha-Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.87 เก็บข้อมูลโดยแจกแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่างและเก็บรวบรวมด้วยตนเอง การวิเคราะห์ข้อมูล ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลตอนที่ 2 โดยค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ตอนที่ 3 วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูโดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ผู้บริหารและอดีตผู้บริหารสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการบริหารงานบุคคล โดยเลือกแบบเจาะจง(Purposive Sampling) จำนวน 3 คน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ การหาคุณภาพเครื่องมือผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสร้างและกำหนดประเด็นในการสัมภาษณ์ นำร่างแบบสัมภาษณ์ให้อาจารย์ที่ปรึกษาให้ข้อเสนอแนะและปรับปรุงแก้ไข เก็บข้อมูลโดยผู้วิจัยประสานและนัดวันเวลาเพื่อสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิเคราะห์ (Content Analysis)

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาตวัน กระบี่ ดังภาพที่ 2

ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาตวัน กระบี่	1) นำข้อมูลองค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูในระยะที่ 1 มากร่างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 2) นำร่างรูปแบบที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อยืนยันความถูกต้องและความเหมาะสมเชิงทฤษฎี	ร่างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตวัน กระบี่
--	---	--

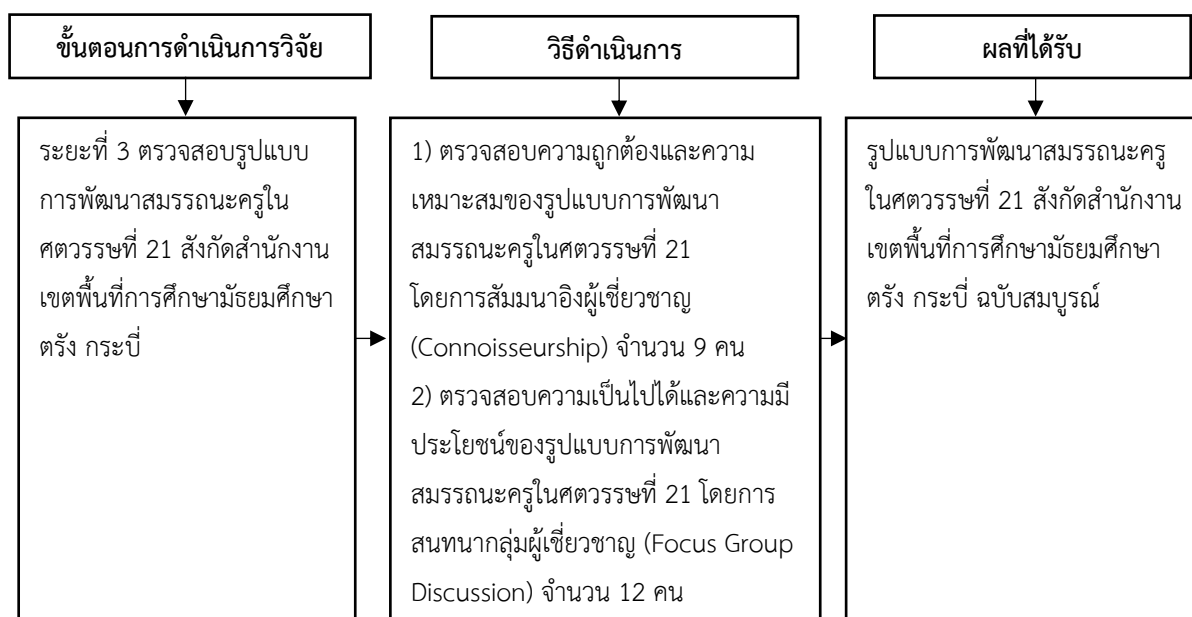
ภาพที่ 2 การพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตวัน กระบี่

จากภาพที่ 2 การพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนย่อย ดังนี้ 1) ยกร่างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 โดยนำข้อมูลผลการวิเคราะห์เอกสารและข้อมูลองค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูในระยะที่ 1 มากร่างรูปแบบ และ 2) นำร่างรูปแบบที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อยืนยันความถูกต้องและความเหมาะสมเชิงทฤษฎีกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ อาจารย์ที่ปรึกษา โดยเลือกแบบเจาะจง จำนวน 2 คน

ระยะที่ 3 การตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาต่ง ระเบียบ ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 การตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาต่ง ระเบียบ

จากภาพที่ 3 การตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนย่อย ดังนี้ 1) ตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของรูปแบบโดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship) กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 9 คน ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาที่มีความรู้และประสบการณ์ เกี่ยวข้องกับการบริหาร การศึกษา และการบริหารโรงเรียน ทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติในสถานศึกษา ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่แบบบันทึกประเด็นการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship) การสร้างและหา คุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสร้างและกำหนดประเด็นการพิจารณาในการ สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นนำร่างแบบบันทึกประเด็นการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่สร้างเสร็จให้อาจารย์ที่ปรึกษาให้ ข้อเสนอแนะและปรับปรุงแก้ไข การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยประสาน กำหนดวัน เวลา การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) 2) ตรวจสอบความเป็นไปได้และความประโยชน์ขอ รูปแบบโดยการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ (Focus Group Discussion) กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 12 คน ได้แก่ ผู้บริหาร สถานศึกษา ที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษา ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง แบ่งตาม ขนาดสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่แบบบันทึกประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสร้างและกำหนดประเด็น การพิจารณาในการสนทนากลุ่ม จากนั้นนำร่างแบบบันทึกประเด็นการสนทนากลุ่มที่สร้างเสร็จให้อาจารย์ที่ปรึกษาให้ ข้อเสนอแนะและปรับปรุงแก้ไข การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยประสาน กำหนดวัน เวลา การสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตวันบุรี ะบปี มีผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตวันบุรี ะบปี ดังตารางที่ 1 - 3

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนา (PNI) ของสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตวันบุรี กลุ่มสมรรถนะหลัก ในภาพรวม

ที่	รายการ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI	ลำดับ
		$\bar{X}$	SD	แปลผล	$\bar{X}$	SD	แปลผล		
1	สมรรถนะการทำงานเป็นทีม	3.96	0.69	มาก	4.65	0.59	มากที่สุด	0.42	3
2	สมรรถนะการพัฒนาตนเอง	4.00	0.88	มาก	4.68	0.58	มากที่สุด	0.48	1
3	สมรรถนะจรรยาบรรณ ทางวิชาชีพและจริยธรรม	3.92	0.78	มาก	4.67	0.55	มากที่สุด	0.44	2
รวม		3.96	0.81	มาก	4.66	0.57	มากที่สุด	0.81	-

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$ SD = 0.81) ส่วนสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$ SD = 0.57) ลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนา (PNI_{modified}) มีค่าเท่ากับ 0.81

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนา (PNI) ของสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตวันบุรี กลุ่มสมรรถนะประจำสายงาน ในภาพรวม

ที่	รายการ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI	ลำดับ
		$\bar{X}$	SD	แปลผล	$\bar{X}$	SD	แปลผล		
1	การจัดการเรียนรู้	2.24	0.62	น้อย	4.53	0.54	มากที่สุด	1.08	1
2	การพัฒนาทักษะและคุณลักษณะของผู้เรียน	2.63	0.52	ปานกลาง	4.66	0.43	มากที่สุด	0.73	3
3	การบริหารจัดการชั้นเรียน	2.64	0.56	ปานกลาง	4.53	0.53	มากที่สุด	0.98	2
4	ภาวะผู้นำครู	3.47	0.59	มาก	4.47	0.54	มากที่สุด	0.29	5
5	การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้	3.17	0.60	มาก	4.53	0.54	มากที่สุด	0.69	4
รวม		2.83	0.58	ปานกลาง	4.54	0.52	มากที่สุด	0.75	-

จากตารางที่ 2 พบว่า สภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.83$, SD = 0.58) ส่วนสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$, SD = 0.52) ลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนา (PNI_{modified}) มีค่าเท่ากับ 0.75

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนา (PNI) ของสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาตวันบุรี ทั่วประเทศ กลุ่มสมรรถนะส่วน บุคคล ในภาพรวม

ที่	รายการ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI	ลำดับ
		$\bar{X}$	SD	แปลผล	$\bar{X}$	SD	แปลผล		
1	ความฉลาดทางอารมณ์	2.68	0.58	ปานกลาง	4.53	0.53	มากที่สุด	0.98	1
2	ความฉลาดทางสังคม	4.19	0.54	มาก	4.66	0.43	มากที่สุด	0.73	2
3	การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม	2.95	0.57	ปานกลาง	4.53	0.51	มากที่สุด	0.51	4
4	สื่อและเทคโนโลยี	3.54	0.62	มาก	4.58	0.46	มากที่สุด	0.64	3
5	การคิดแบบมีวิจารณญาณและคิดแก้ปัญหา	3.44	0.64	ปานกลาง	4.52	0.54	มากที่สุด	0.33	7
6	การคิดสร้างสรรค์	3.37	0.55	ปานกลาง	4.57	0.51	มากที่สุด	0.46	5
7	ความรู้	3.90	0.66	มาก	4.58	0.49	มากที่สุด	0.42	6
รวม		3.44	0.59	ปานกลาง	4.57	0.49	มากที่สุด	0.58	-

จากตารางที่ 3 พบว่า สภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.44$, SD = 0.59) ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$, SD = 0.49) ลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนา (PNI_{modified}) มีค่าเท่ากับ 0.58

2. ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตวันบุรี ทั่วประเทศ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก คือ 1) หลักการและแนวคิด 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการพัฒนา 4) ผลลัพธ์ และ 5) แนวประเมินรูปแบบ โดยมีรายละเอียด ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 หลักการและแนวคิด ใช้แนวคิดการพัฒนารูปแบบ แนวคิดการบริหารทรัพยากรมนุษย์ แนวคิดการพัฒนาครูในศตวรรษที่ 21 องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตวันบุรี ทั่วประเทศ องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการพัฒนา มีกระบวนการ 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การประเมินความต้องการจำเป็น 2) การกำหนดวัตถุประสงค์การพัฒนา 3) วิธีการพัฒนา 4) แนวทางการดำเนินการพัฒนา และ 5) การประเมินผลการพัฒนาสมรรถนะ องค์ประกอบที่ 4 ผลลัพธ์ มีผลลัพธ์ที่เกิดสมรรถนะครู 3 สมรรถนะใหญ่ 15 สมรรถนะย่อย ดังนี้ 1) สมรรถนะหลัก ได้แก่ 1.1) การทำงานเป็นทีม 1.2) การพัฒนาตนเอง 1.3) จรรยาบรรณทางวิชาชีพและจริยธรรม 2) สมรรถนะประจำสายงาน ได้แก่ 2.1) การจัดการเรียนรู้ 2.2) การพัฒนาทักษะและคุณลักษณะของผู้เรียน 2.3) การบริหารจัดการชั้นเรียน 2.4) ภาวะผู้นำครู และ 2.5) การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ 3) สมรรถนะส่วนบุคคล ได้แก่ 3.1) ความฉลาดทางอารมณ์ 3.2) ความฉลาดทางสังคม 3.3) การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม 3.4) สื่อและเทคโนโลยี 3.5) การคิดแบบมีวิจารณญาณและคิดแก้ปัญหา 3.6) การคิดสร้างสรรค์ และ 3.7) ความรู้ องค์ประกอบที่ 5 การประเมินรูปแบบ ประกอบด้วย การประเมินด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

3. ผลการตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาตม ๒๒๒ มีผลการประเมินความถูกต้องและมีความเหมาะสมความในระดับมากที่สุดทุกองค์ประกอบ และผลการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

อภิปรายผล

ผลการวิจัย เรื่อง รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาตม ๒๒๒ อภิปรายผลได้ ดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาสมรรถนะครูใน ศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตม ๒๒๒ พบว่า

1.1 กลุ่มสมรรถนะหลัก สภาพปัจจุบันการพัฒนาสมรรถนะครู ภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุด ดัชนีความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนา (PNI Modified) ด้านสมรรถนะหลัก พบว่า ด้านสมรรถนะการพัฒนาตนเอง มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากสังคม โลกเปลี่ยนไปผู้เรียนได้เรียนรู้จากโรงเรียนเพียงแห่งเดียวไม่พอ แต่สามารถเรียนรู้ได้จากแหล่งเรียนรู้ภายนอกที่เป็น สังคมรอบตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากอินเทอร์เน็ต บทบาทของครู ไทยในศตวรรษที่ 21 จึงต้องเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย นอกจากนี้ครูยังต้องปรับเปลี่ยนวิธีการสอน เราต้องพัฒนาทักษะจำเป็นสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของตนเอง สอดคล้องกับ พนมมกร มีราคา ศึกษาเรื่อง ครูต้องมีลักษณะอย่างไรในศตวรรษที่ 21 ผลการศึกษา พบว่า ครูเพื่อศิษย์ ต้องเปลี่ยนจุดสนใจหรือจุดเน้นจากการสอนไปเป็นเน้นที่การเรียนรู้ (ทั้งของศิษย์ และของตนเอง) ต้องเรียนรู้และ ปรับปรุงรูปแบบการเรียนรู้ที่ตนจัดให้แก่ศิษย์ด้วย ครูเพื่อศิษย์ต้องเปลี่ยนบทบาทของตนเองจาก “ครูสอน” ไปเป็น “ครูฝึก” หรือ “ผู้อำนวยความสะดวก ในการเรียนรู้” (Learning Facilitator) (พนมมกร มีราคา, 2560)

1.2 กลุ่มสมรรถนะประจำสายงาน สภาพปัจจุบันการพัฒนาสมรรถนะครู ภาพรวม พบว่า อยู่ใน ระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุด ดัชนีความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการ พัฒนา (PNI Modified) ด้านสมรรถนะประจำสายงาน พบว่า ด้านการจัดการเรียนรู้ มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากเป็นกลุ่มสมรรถนะทางวิชาชีพครูที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน ผลการ ประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาอยู่ในระดับมาก เนื่องจากเป็นสมรรถนะที่สำคัญของการประกอบ วิชาชีพครู ครูต้องพัฒนาการสร้างการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ทั้งวิธีการสอน กระบวนการจัดกิจกรรม ตลอดจนการ ประเมินผล และพัฒนาการจัดการเรียนรู้สมบูรณ์ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Saavedra, A. R. & Darleen, V. O. โดยระบุสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญ คือ การพัฒนานักเรียนให้มีทักษะด้านต่าง ๆ ทั้งทักษะ ด้านการคิด การนำความรู้ไปใช้ การทำงานเป็นทีม ดังนั้น จึงเป็นสมรรถนะที่ครูต้องตระหนักถึงความสำคัญในการ พัฒนาตนเองให้สามารถจัดการเรียนรู้ (Saavedra, A. R. & Darleen, V. O., 2012) สอดคล้องกับผลการศึกษา ของ Linda, D. H. สมรรถนะครูประกอบด้วย การรู้เป้าหมายการสอน วิธีการสอน ตลอดจนการประเมินผลการศึกษา (Linda, D. H., 2006)

1.3 กลุ่มสมรรถนะส่วนบุคคล สภาพปัจจุบันการพัฒนาสมรรถนะครู ภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับ ปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ดัชนีความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนา

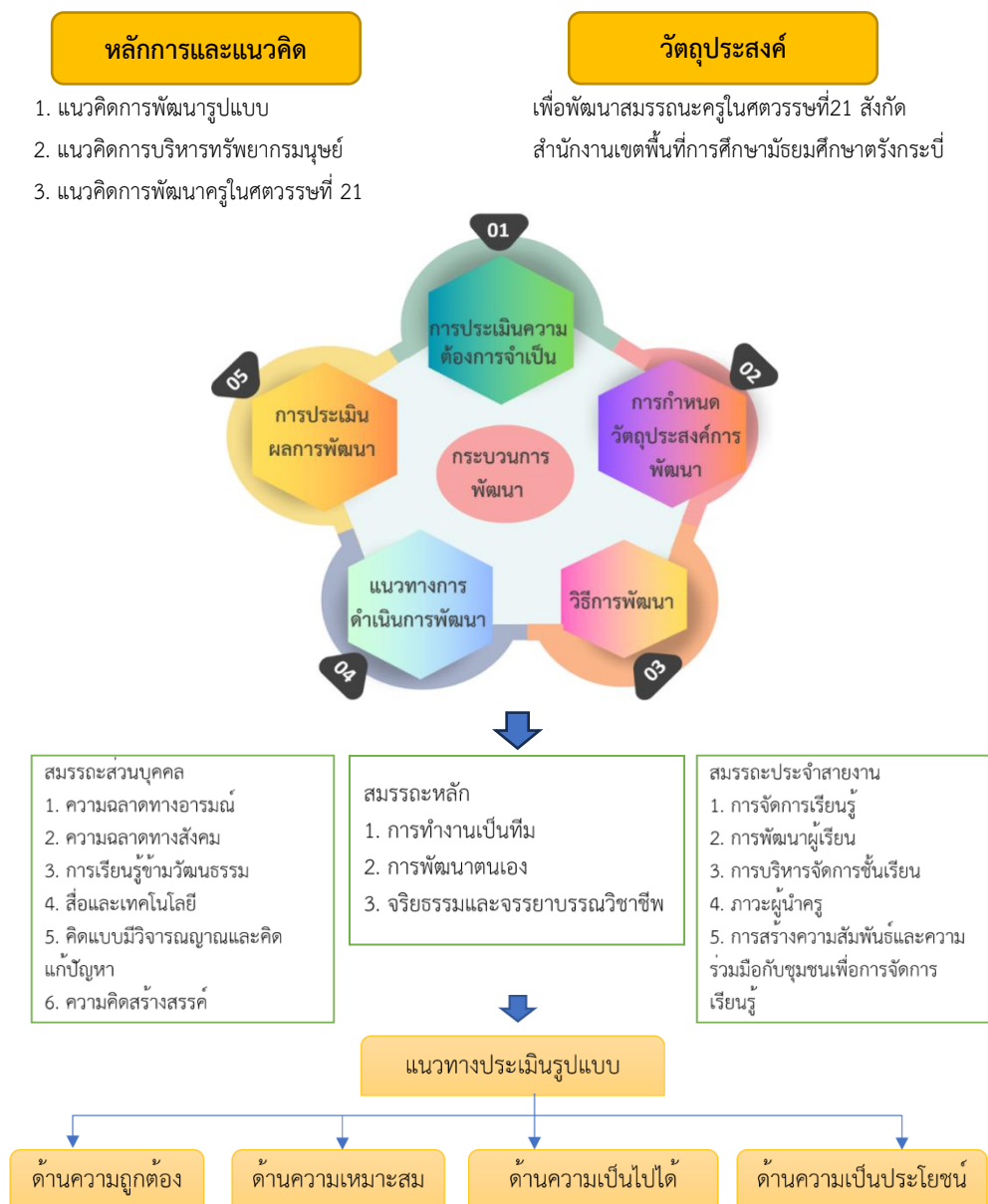
(PNI Modified) ด้านสมรรถนะส่วนบุคคล พบว่า ด้านความฉลาดทางอารมณ์ มีค่าความต้องการจำเป็นมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากเป็นกลุ่มสมรรถนะเกี่ยวกับการพัฒนาตนเองของครูให้มีความพร้อมในการเป็นครูในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีความจำเป็นในการพัฒนา ซึ่งคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นหน่วยงานหลัก ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการพัฒนาครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยกลุ่มสมรรถนะส่วนบุคคล ประกอบด้วย 1) สมรรถนะด้านความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) ผลการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีผลการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงสุดในกลุ่มสมรรถนะส่วนบุคคล เนื่องจากเป็นสมรรถนะสำคัญที่ครูต้องพัฒนาเพื่อให้เกิดมุมมองเชิงบวกต่อตนเองและสามารถทำความเข้าใจความรู้สึกของตนเอง ซึ่งสำคัญต่อการทำงานเป็นทีม 2) สมรรถนะด้านความฉลาดทางสังคม (Social Intelligence) ผลการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาอยู่ในระดับมากซึ่งเป็นสมรรถนะที่จะส่งเสริมกับสมรรถนะการทำงานเป็นทีม ซึ่งครูควรพัฒนาเพื่อให้สามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ง่ายมากขึ้น สอดคล้องกับกับแนวคิดของ วิจารย์ พานิช อธิบายลักษณะของครูในศตวรรษที่ 21 ต้องมีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดแบบมีวิจารณญาณซึ่งเป็นทักษะที่ครูพัฒนาตนเองตลอดเวลา (วิจารย์ พานิช, 2555)

2. รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตวันบุรี จากการศึกษาศาภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ การสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูจากผู้ทรงคุณวุฒิ รวมทั้งการศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสามารถนำมากำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 จำนวน 5 องค์ประกอบหลัก ดังนี้ 1) หลักการและแนวคิด 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการพัฒนา 4) ผลลัพธ์ และ 5) แนวประเมินรูปแบบ เมื่อพิจารณารายละเอียดขององค์ประกอบที่ 3 คือ กระบวนการพัฒนาสมรรถนะครูเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ 3 สมรรถนะใหญ่ 15 สมรรถนะย่อย ดังนี้ 1) สมรรถนะหลัก ได้แก่ 1.1) การทำงานเป็นทีม 1.2) การพัฒนาตนเอง 1.3) จรรยาบรรณทางวิชาชีพและจริยธรรม 2) สมรรถนะประจำสายงาน ได้แก่ 2.1) การจัดการเรียนรู้ 2.2) การพัฒนาทักษะและคุณลักษณะของผู้เรียน 2.3) การบริหารจัดการชั้นเรียน 2.4) ภาวะผู้นำครู และ 2.5) การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ 3) สมรรถนะส่วนบุคคล ได้แก่ 3.1) ความฉลาดทางอารมณ์ 3.2) ความฉลาดทางสังคม 3.3) การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม 3.4) สื่อและเทคโนโลยี 3.5) การคิดแบบมีวิจารณญาณและคิดแก้ปัญหา 3.6) การคิดสร้างสรรค์ และ 3.7) ความรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ เพื่อยกผลสัมฤทธิ์การทดสอบทางการศึกษาระดับชาติดัชนีพื้นฐาน (O-NET) ของจังหวัดร้อยเอ็ด ได้สร้างรูปแบบจากการศึกษาครั้งนี้ 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ระบบงานและกลไก 4) แนวทางการประเมิน และ 5) เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด, 2563) และสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะข้าราชการพลเรือน ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการ การประเมินรูปแบบ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2553)

3. ผลการตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตวันบุรี กระบี่ มีผลการประเมินความถูกต้องและความเหมาะสมความในระดับมากที่สุดทุกองค์ประกอบ เนื่องจากผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามกระบวนการวิจัยที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ผ่านการตรวจสอบพิจารณาความ

ถูกต้องเชิงทฤษฎีจากอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้ทรงคุณซึ่งเป็นที่มีความรู้และประสบการณ์หลากหลายกลุ่ม และผลการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุดทุกด้าน สอดคล้องกับ ธนกฤต อึ้งน้อย ได้ศึกษาการพัฒนาสมรรถนะครูใหม่ในศตวรรษที่ 21 ตามแนวคิด โรงเรียนเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ผลการศึกษาพบว่าการนำรูปแบบไปใช้ มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ธนกฤต อึ้งน้อย, 2563) และสอดคล้องกับ สุพจน์ย์ พัดจาด ศึกษาแบบการบริหารงานเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของครูใหม่ในโรงเรียนสังกัดเทศบาล ผลการศึกษาพบว่าการนำรูปแบบไปใช้ มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (สุพจน์ย์ พัดจาด, 2554)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 4 รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรังกระบี่

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการดำเนินการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตราบึง ระเบียบ มีข้อสรุป ดังนี้ 1) การศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 พบว่า กลุ่มสมรรถนะหลัก สภาพปัจจุบันการพัฒนาสมรรถนะครู ภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุด ดัชนีความสำคัญของความต้องการจำเป็นของการพัฒนา (PNI Modified) ด้านสมรรถนะหลัก พบว่า ด้านสมรรถนะการพัฒนาตนเอง มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด กลุ่มสมรรถนะประจำสายงาน สภาพปัจจุบันการพัฒนาสมรรถนะครู ภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุด ดัชนีความสำคัญของความต้องการจำเป็นของการพัฒนา (PNI Modified) ด้านสมรรถนะประจำสายงาน พบว่า ด้านการจัดการเรียนรู้ มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด กลุ่มสมรรถนะส่วนบุคคล สภาพปัจจุบันการพัฒนาสมรรถนะครู ภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุด ดัชนีความสำคัญของความต้องการจำเป็นของการพัฒนา (PNI Modified) ด้านสมรรถนะส่วนบุคคล พบว่า ด้านความฉลาดทางอารมณ์ มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด 2) รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตราบึง ระเบียบ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ดังนี้ 2.1) หลักการและแนวคิด 2.2) วัตถุประสงค์ 2.3) กระบวนการพัฒนา 2.4) ผลลัพธ์ และ 2.5) แนวประเมินรูปแบบ และ 3) ผลการตรวจสอบรูปแบบ พบว่า มีความถูกต้องเหมาะสมความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้ 1) ผู้อำนวยการสถานศึกษาต้องเป็นผู้นำในการพัฒนาครูโดยกำหนดบทบาทของตนเองให้ชัดเจน ต้องร่วมกำหนดนโยบาย กำหนดบทบาทและภารกิจของบุคลากร และวางระบบการขับเคลื่อนรูปแบบบทบาทในการนิเทศเสริมแรง ติดตามผลการดำเนินงาน ให้ข้อเสนอแนะ หรือร่วมเรียนรู้ในกระบวนการ PLC เป็นต้น และ 2) ครู เป็นผู้ถูกพัฒนาต้องเปิดใจที่จะเรียนรู้ และพร้อมที่จะเรียนรู้จากผู้มี ประสบการณ์ เรียนรู้จากการปฏิบัติงาน และมุ่งพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการศึกษาวิจัยสมรรถนะของครูและรูปแบบ/วิธีการพัฒนาสมรรถนะของครูในสังกัดอื่น เช่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นต้น และ 2) ควรมีการวิจัยและพัฒนาเครื่องมือวัดสมรรถนะของครู 3) ควรมีการศึกษาตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะของครู

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- ชนกฤต อึ้งน้อย. (2563). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูใหม่ในศตวรรษที่ 21 ตามแนวคิดโรงเรียนเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พนมนคร มีราคา. (2560). ครูต้องมีลักษณะอย่างไรในศตวรรษที่ 21. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาภูมิราชวิทยาลัย, 10(2), 22-27.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรีสฤษดิ์วงศ์.

- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาต่ง กระจบ. (2563). รายงานประจำปีการศึกษา 2563 งานสารสนเทศ. ต่ง: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาต่ง กระจบ.
- _____. (2564). รายงานประจำปีการศึกษา 2564 งานสารสนเทศ. ต่ง: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาต่ง กระจบ.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2553). แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการฝึกอบรม. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2556). การพัฒนาครูทั้งระบบและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาครูเพื่อคุณภาพผู้เรียน. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานวิจัยและพัฒนาการศึกษา. (2559). ทิศทางและโจทย์วิจัยของการศึกษาไทยเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด. (2563). การพัฒนารูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อยกผลสัมฤทธิ์การทดสอบทางการศึกษาระดับชาตึ้นพื้นฐาน (O-NET) ของจังหวัดร้อยเอ็ด. ร้อยเอ็ด: สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด.
- สุพจน์ย์ พัดจาด. (2554). รูปแบบการบริหารงานเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของครูใหม่ในโรงเรียนสังกัดเทศบาล. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- อดุลย์ วังศรีคุณ. (2557). การศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 8(1), 1-17.
- Linda, D. H. (2006). Constructing 21st century teacher education. *Journal of Teacher Education*, 57(10), 1-15.
- Saavedra, A. R. & Darleen, V. O. (2012). Learning 21st century skills Requires 21st century teaching. *Phi Delta Kappan*, Sage Journals, 94(2), 8-11.

โปรแกรมการเจริญมรณานุสติเพื่อเตรียมความพร้อมในการตายดี
ของผู้ปฏิบัติธรรมวัดแทนวันดีเจริญสุข กรุงเทพมหานคร*

THE MARANASSATI DEVELOPMENT PROGRAM FOR THE PREPARATION
OF A PEACEFUL DEATH FOR DHAMMA PRACTITIONER AT WAT
TANWANDEECHAROENSUK IN BANGKOK

บงกช จันศิริ*, พระครูภัทรธรรมบัณฑิต (เอกภัทร วิเศษหมั่น), วีรชัย คำธรม

Bongkoch Chansiri*, Phrakru Phatradhammabundit (Ekapatra Wisetmuen), Wirachai Kamthorn

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระนครศรีอยุธยา ประเทศไทย

Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phra Nakhon Sri Ayutthaya, Thailand

*Corresponding author E-mail: oilyaducks@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการเตรียมความพร้อมในการตายดีของผู้ปฏิบัติธรรม เปรียบเทียบผลของโปรแกรมการเจริญมรณานุสติสำหรับการเตรียมความพร้อมในการตายดีของผู้ปฏิบัติธรรม และยืนยันรูปแบบการใช้โปรแกรมการเจริญมรณานุสติเพื่อเตรียมความพร้อมในการตายดีของผู้ปฏิบัติธรรม วัดแทนวันดีเจริญสุข กรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ใช้กระบวนการวิจัยกึ่งทดลอง กลุ่ม ตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ปฏิบัติธรรม จำนวน 200 คน เลือกโดยตารางสำเร็จรูป ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ปฏิบัติธรรมที่เป็นสมาชิกกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง จำนวน 60 คน ใช้ขั้นตอนการสุ่มจำแนกกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้วิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ โปรแกรมการเจริญมรณานุสติ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา และการทดสอบสมมติฐาน ด้วยค่าที (t-test) และเทคนิค 6' C ผลการวิจัยพบว่า การเตรียมความพร้อมในการตายดีของผู้ปฏิบัติธรรมฯ ได้ให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมด้านจิตใจและปัญญาและด้านสังคม อยู่ในระดับปานกลาง ผลการเปรียบเทียบผลของโปรแกรมการเจริญมรณานุสติสำหรับการเตรียมความพร้อมในการตายดีของผู้ปฏิบัติธรรม หลังได้รับการโปรแกรมการเจริญมรณานุสติ มีค่าเฉลี่ยคะแนนทุกด้านสูงกว่าก่อนได้รับการฝึก และ รูปแบบการใช้โปรแกรมการเจริญมรณานุสติเพื่อเตรียมความพร้อมในการตายดีของผู้ปฏิบัติธรรม มีลักษณะ เป็นการบูรณาการกิจกรรมที่หลากหลายมิติและรอบด้าน เป็นการผสมผสานระหว่างการให้ความรู้ การกระตุ้น ความคิด และการฝึกปฏิบัติทางจิต ซึ่งเป็นแนวทางที่ครอบคลุมและส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติธรรมสามารถเตรียมตัว ตายดีได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: โปรแกรมการเจริญมรณานุสติ, การเตรียมความพร้อมในการตายดี, ผู้ปฏิบัติธรรม, วัดแทนวันดี เจริญสุข กรุงเทพมหานคร

Abstract

This research article aims to study the preparation for a good death among Dhamma practitioners. Comparative study of the effect of mindfulness of death program for preparing for a good death among practitioners and confirming the use of mindfulness of death program for preparing for a good death among practitioners at Wat Tanwandeecharoensuk, Bangkok This research was a mixed-methods research using a quasi-experimental research process. The sample consisted of 200 Dhamma practitioners selected by means of a ready-made table. The key informants were 60 Dhamma practitioners who were members of the control and experimental groups, use the random assignment procedure. The research tools and data collection included the mindfulness of death program, descriptive data analysis, and hypothesis testing using t-test and 6' C technique. The research results found that the preparation for a good death of the practitioners gave importance to the preparation of the mind, intellect and society at a moderate level. The results of the comparative study of the effects of the mindfulness of death program for preparing for a good death of the practitioners after receiving the mindfulness of death program showed that the mean scores in all dimensions were higher than before receiving the training and the form of using the program of mindfulness of death to prepare for a good death for those practicing Dhamma is an integration of activities that are multidimensional and comprehensive. It is a combination of providing knowledge, stimulating ideas and mental training, which is a comprehensive approach that encourages practitioners to prepare for a good death effectively.

Keywords: The Maranassati Development Program, Preparation of a Peaceful Death, Dhamma Practitioner, Wat Than Wan Dee Charoen Suk Bangkok

บทนำ

ชีวิตเริ่มต้นด้วยการเกิดและสิ้นสุดลงด้วยความตาย การพลัดพราก การสูญเสียเป็นเรื่องธรรมชาติโดยที่ไม่มีใครสามารถหลีกเลี่ยงได้ การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก สมาชิกในครอบครัว เพื่อนสนิทหรือคนรัก ล้วนเป็นสิ่งที่ยากจะเผชิญและยอมทำให้รู้สึกเจ็บปวดโศกเศร้าเป็นอย่างมาก โดยบางคนอาจต้องใช้เวลาในการทำความเข้าใจยอมรับกับสิ่งที่เกิดขึ้นและความโศกเศร้าที่เกิดจากวิกฤตนี้อาจนำไปสู่ภาวะซึมเศร้าได้ ความโศกเศร้าเป็นปฏิกิริยาทางจิตใจที่ตอบสนองต่อการสูญเสีย ทั้งการสูญเสียคนรัก สูญเสียความสัมพันธ์ หรือแม้กระทั่งการสูญเสียสุขภาพที่ดี โดยลำดับขั้นมักเริ่มจากการปฏิเสธหรือไม่ยอมรับความจริง การเกิดความกลัว ความโกรธ ความซึมเศร้า และอาจไปถึงขั้นสุดท้าย คือ การยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้นได้ ซึ่งความรู้และความเข้าใจของบุคคลเกี่ยวกับความตายนี้อาจมีความแตกต่างกัน โดยขึ้นอยู่กับค่านิยมและหลักปรัชญาในการดำเนินชีวิตของบุคคลนั้น ๆ (Hayslip, B. J. & Panek, P. E., 1989) ความตายเป็นเรื่องธรรมดาของทุกชีวิต แต่มีน้อยคนที่ยอมรับอย่างสนิทใจว่าสักวันหนึ่งเราเองจะต้องตาย หากมองย้อนดูการเกิด การแก่ การเจ็บทุกคนล้วนต่างต้องเผชิญอยู่ในปัจจุบัน แต่เวลานี้ถึง

ความตายที่จะเกิดขึ้นกับตัวเองในวันข้างหน้า หลายคนกลับรู้สึกประหวั่นพรั่นพรึง ความรู้สึกดังกล่าวนี้ทำให้ผู้คนพยายามหลีกเลี่ยงความตาย

Douglas, R. & Brown, H. N. ได้กล่าวสรุปว่า การตายดี คือ การยอมรับความตาย เหตุการณ์สิ่งมีชีวิตทุกชีวิตต้องเผชิญ และเป็นการสร้างความตระหนักว่า ความตายเป็นโอกาสสุดท้ายที่สำคัญของชีวิตจะทำให้บุคคลดำเนินชีวิตอย่างมีความหมาย และบรรลุผลสำเร็จตามที่ตนปรารถนาในเวลาที่เหลือ เพื่อให้มีการเตรียมตัวสำหรับตนเอง ผู้อื่น บุคคลรอบข้างให้มีความพร้อมในการเผชิญกับช่วงเวลาแห่งการจากลา ซึ่งจะช่วยลดความตึงเครียด ความกังวลเมื่อบุคคลอันเป็นที่รักกำลังเผชิญกับความลำบากเนื่องจากการดูแล และการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว (Douglas, R. & Brown, H. N., 2002) และ พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) กล่าวว่า พระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงความตายมากมายแม้ในทุกขอรียสัจยังกล่าวถึงความตายเป็นส่วนหนึ่งของทุกขอรียสัจ (พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ), 2549) ความทุกข์ของผู้คนในยามที่เผชิญกับความตายนั้น ไม่ใช่เป็นแค่ความทุกข์เนื่องจากความเจ็บปวดทรมานร่างกายเท่านั้น แต่ความรู้สึกทางใจต่างหากและความรู้สึกดังกล่าวสร้างความทรมานทรมายและทรมานแก่ผู้คน ยิ่งกว่าอาการทางกายด้วยซ้ำ พระพุทธศาสนามีคำสอนให้ปฏิบัติต่อความตายที่ถูกต้องเพื่อมิให้เกิดทุกข์และความกลัวต่อความตายที่จะมาถึงได้นั้น เรียกว่า มรณานุสติ คือ การระลึกถึงความตายที่จะพึงมาถึงตนนั้น ก็เพื่อให้เกิดความสลดใจ จะทำเช่นนั้นได้ก็ต้องหมั่นทำใจให้คุ้นเคยกับความตายตั้งแต่นั้น ๆ การพิจารณาความตายสม่ำเสมอที่เรียกว่า มรณสติ เป็นสิ่งที่ควรทำเป็นอาจิณ คือ เตือนตนว่าความตาย เป็นเรื่องธรรมดาที่จะต้องเกิดขึ้นกับเราไม่ช้าก็เร็วการทำเช่นนั้นสม่ำเสมอช่วยให้เราไม่ล้มตายไม่อยู่อย่างประมาท ดังมีพุทธพจน์ที่ตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย มรณสตินันภิกษุเจริญแล้ว ทำให้มากแล้วย่อมมีผลมาก มีอานิสงส์มากยิ่งลงสู่อมตะ มีอมตะเป็นที่สุด” (อง.ฉก. 22/291/320) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) จะเห็นได้ว่าทางการแพทย์และในทางพระพุทธศาสนาต่างให้ความสำคัญต่อการเตรียมตัวตาย การเตรียมตัวก่อนตายที่มีการวางแผนหรือดำเนินการไว้ล่วงหน้าเกี่ยวกับสถานการณ์ในภาวะใกล้ตายและการตาย ซึ่งครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ จิตวิญญาณ และสังคม

วัดแทนวันดีเจริญสุข กรุงเทพมหานครเป็นวัดที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นที่พึ่งของชุมชนโดยตรงตั้งอยู่ในเขตเมืองหรือเขตชุมชน เน้นศึกษาทางด้านปริยัติ และปฏิบัติและแสวงหาความรู้ต่าง ๆ เพื่อสั่งสอนพุทธศาสนิกชน คอยชี้แนะช่วยเหลือ บรรเทาทุกข์แก่เวไนยสัตว์เป็นการสั่งสมทานบารมี และยกระดับจิตใจของตนเองให้สูง ถือเป็นหลักสำคัญในการฝึกจิตเพื่อ ละวาง

จากสภาพปัญหาและความสำคัญของแนวคิดดังกล่าวจึงสนใจในการทำวิจัย เรื่อง โปรแกรมการ เจริญมรณานุสติเพื่อเตรียมความพร้อมในการตายดีของผู้ปฏิบัติธรรมวัดแทนวันดีเจริญสุข กรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาการเตรียมความพร้อมในการตายดีของผู้ปฏิบัติธรรม เปรียบเทียบผลของโปรแกรมการเจริญมรณานุ สติสำหรับการเตรียมความพร้อมในการตายดีของผู้ปฏิบัติธรรมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนและหลัง การทดลอง และยืนยันรูปแบบการใช้โปรแกรมการเจริญมรณานุสติเพื่อเตรียมความพร้อมในการตายดีของผู้ ปฏิบัติธรรมโดยคาดหวังว่าผลการวิจัยนี้จะเป็นจุดเริ่มต้นให้ผู้คนในสังคมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหันมาทบทวนแนวคิดและแนวทางการจัดการความตายที่เป็นกระแสหลักอยู่ในปัจจุบัน ตลอดจนส่งเสริมสนับสนุนให้มีการวิจัยในมิติที่หลากหลาย ซึ่งจะช่วยให้คนในสังคมมีท่าทีที่ถูกต้องและสามารถเผชิญกับความตายได้อย่างมีคุณภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเตรียมความพร้อมในการตายดีของผู้ปฏิบัติธรรม วัดแทนวันดีเจริญสุข
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลของโปรแกรมการเจริญมรณานุสติสำหรับการเตรียมความพร้อมในการตายดีของผู้ปฏิบัติธรรมวัดแทนวันดีเจริญสุข กรุงเทพมหานคร ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังการทดลอง
3. เพื่อยืนยันรูปแบบการใช้โปรแกรมการเจริญมรณานุสติเพื่อเตรียมความพร้อมในการตายดีของผู้ปฏิบัติธรรม วัดแทนวันดีเจริญสุข กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ใช้กระบวนการวิจัยกึ่งทดลอง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. การวิจัยระยะที่ 1 ศึกษาการเตรียมความพร้อมในการตายดีของผู้ปฏิบัติธรรมวัดแทนวันดีเจริญสุข กรุงเทพมหานคร ประชากร คือ ผู้ที่เข้ามาปฏิบัติธรรมวิปัสสนากรรมฐาน วัดแทนวันดีเจริญสุข กรุงเทพมหานคร เป็นประจำ ระหว่างเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2567 - กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2568 รวมทั้งสิ้น 400 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง 200 คน ตามตารางหาค่ากลุ่มตัวอย่างของมอแกน

2. การวิจัยระยะที่ 2 โปรแกรมการเจริญมรณานุสติเพื่อเตรียมความพร้อมในการตายดีของผู้ปฏิบัติธรรมวัดแทนวันดีเจริญสุข กรุงเทพมหานคร ได้แบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ได้นำผลการศึกษาการเตรียมความพร้อมในการตายดีของผู้ปฏิบัติธรรมวัดแทนวันดีเจริญสุข ในระยะที่ 1 มาสร้างกรอบแนวคิดเพื่อนำมาสู่การสร้างโปรแกรมการเจริญมรณานุสติการเตรียมความพร้อมในการตายดีและกำหนดวัตถุประสงค์ในกิจกรรมแต่ละครั้งจากแนวคิดการเตรียมความพร้อมในการตายดี และดำเนินการกิจกรรมกลุ่มตามแนวพุทธจิตวิทยาตามขั้นตอนกระบวนการกลุ่ม ประกอบ 9 กิจกรรม ได้แก่ 1) ชื่อกิจกรรม “ธรรมชาติของชีวิต” กิจกรรมย่อย 1 ดอกไม้ชีวิต กิจกรรมย่อย 2 “ชีวิต & มรณะ วิทยาศาสตร์ vs วิมุติ 2) ชื่อกิจกรรม “ชีวิตหลังความตาย” กิจกรรมย่อย 1 มีจำนวน 10 กิจกรรม ที่อยากทำก่อนตาย กิจกรรมย่อย 2 “กรรม 12 กลไกแห่งการเวียนว่ายตายเกิด” กิจกรรมย่อย 3 Near Death Experience (NDE) กิจกรรมย่อย 4 จดหมายถึงตัวเองในภพหน้า 3) ชื่อกิจกรรม Palliative Care Café 4) ชื่อกิจกรรม “มรณานุสติ” 5) ชื่อกิจกรรม ตายก่อนตาย 6) ชื่อกิจกรรม วิธีชนะความตาย 7) ชื่อกิจกรรม “ปณิธานชีวิต” 8) ชื่อกิจกรรม “สมุดเบาใจ เตรียมพร้อมชีวิต..ก่อนวันสุดท้าย” และ 9) ชื่อกิจกรรม “สรุปกิจกรรมการเจริญมรณานุสติเพื่อเตรียมความพร้อมในการตายดี ส่วนที่ 2 ได้สร้างคู่มือจัดกระทำสถานการณ์เป็นแนวทางในการนำรูปแบบโปรแกรมการเจริญมรณานุสติเพื่อเตรียมความพร้อมในการตายดีของผู้ปฏิบัติธรรมวัดแทนวันดีเจริญสุข กรุงเทพมหานคร มาสร้างชุดกิจกรรมการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการโครงการ EXIT PALN และส่วนที่ 3 ได้สร้างคู่มือจัดสนทนากลุ่มโดยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพจากการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการโครงการ EXIT PALN เสนอผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญเพื่อลงความเห็นชอบยืนยันรูปแบบโปรแกรมการเจริญมรณานุสติเพื่อเตรียมความพร้อมในการตายดีของผู้ปฏิบัติธรรมวัดแทนวันดีเจริญสุข กรุงเทพมหานคร

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้การดำเนินการ ดังนี้ 1) การรวบรวมข้อมูลจากแบบประเมินการเตรียมความพร้อมในการตายดี ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้ คือ 1.1) ได้ทำหนังสือออกจากสาขาวิชาพุทธจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อเก็บข้อมูลจากผู้ปฏิบัติธรรมวัดแทนวันดีเจริญสุข 1.2) ขออนุญาตเจ้าอาวาสวัดแทนวันดีเจริญสุขเก็บข้อมูลการทำวิจัย 1.3) นำแบบวัดการเตรียมความพร้อมในการตายดีฉบับสมบูรณ์ จำนวน 200 ชุด เพื่อประเมินการเตรียมความพร้อมในการตายดีจากผู้ปฏิบัติธรรมวัดแทนวันดีเจริญสุขด้วยตัวเอง และ 1.4) นำแบบประเมินที่ได้รับประเมินจากผู้ปฏิบัติธรรมวัดแทนวันดีเจริญสุข กลับมาทั้งหมด 2) การรวบรวมข้อมูลจากการใช้โปรแกรมโปรแกรมการเจริญมรณานุสติเพื่อเตรียมความพร้อมในการตายดีของผู้ปฏิบัติธรรมวัดแทนวันดีเจริญสุข ได้ดำเนินการ ดังนี้ 2.1) ได้ทำหนังสือออกจากสาขาวิชาพุทธจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขออนุญาตเจ้าอาวาสวัดแทนวันดีเจริญสุขเก็บข้อมูลการทำวิจัย ผู้วิจัยนำแบบวัดการเตรียมความพร้อมในการตายดีฉบับสมบูรณ์เพื่อประเมินการเตรียมความพร้อมในการตายดี 2.2) ก่อนการทดลองโปรแกรมการเจริญมรณานุสติการเตรียมความพร้อมในการตายดี ผู้วิจัยได้ให้ผู้ปฏิบัติธรรมวัดแทนวันดีเจริญสุขกลุ่มทดลองทำแบบประเมินการเตรียมความพร้อมในการตายดี จำนวนกลุ่มละ 30 ชุด และได้รับประเมินกลับมาทั้งหมด และ 2.3) หลังการทดลองโปรแกรมการเจริญมรณานุสติการเตรียมความพร้อมในการตายดี ผู้วิจัยได้ให้ผู้ปฏิบัติธรรมวัดแทนวันดีเจริญสุขกลุ่มทดลองทำแบบประเมินการเตรียมความพร้อมในการตายดี จำนวนกลุ่มละ 30 ชุด และได้รับประเมินกลับมาทั้งหมด และ 3) การรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยใช้ การสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่มเพื่อให้ผู้ที่มีส่วนร่วมและสามารถแสดงออกทางความคิดเห็นได้อย่างแท้จริงและเปิดเผย โดยอาศัยแนวคำถามที่สร้างขึ้น และใช้คำถามย่อยเพื่อเจาะลึกข้อมูลให้ผู้ให้ข้อมูลเล่าประสบการณ์ของตนอย่างลึกซึ้ง และครอบคลุม วัตถุประสงค์ของการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้ คือ สถิติที่ใช้ในการวิจัยพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นสถิติที่นำมาใช้บรรยายคุณลักษณะของข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาจากกลุ่มตัวอย่างที่นำมาศึกษา และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นสถิติเชิงพรรณนา วิเคราะห์เชิงอนุมานสำหรับการเปรียบเทียบและการวิเคราะห์ผลการใช้โปรแกรมการเจริญมรณานุสติเพื่อเตรียมความพร้อมในการตายดีของผู้ปฏิบัติธรรมวัดแทนวันดีเจริญสุข กรุงเทพมหานครเพื่อสรุปเปรียบเทียบเตรียมความพร้อมในการตายดีของผู้ปฏิบัติธรรมระหว่างการวัดก่อนและวัดหลังของกลุ่มทดลองใช้การทดสอบ t-test การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ภายหลังที่ได้เก็บรวบรวมข้อมูลมาแล้ว ขั้นตอนสำคัญที่จะต้องดำเนินการต่อไป คือ การตรวจสอบวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้กระบวนการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิค 6' C โดยวิธีการเปลี่ยนข้อมูล ดิบ เป็นสารสนเทศและบทสรุปของการวิจัย

ผลการวิจัย

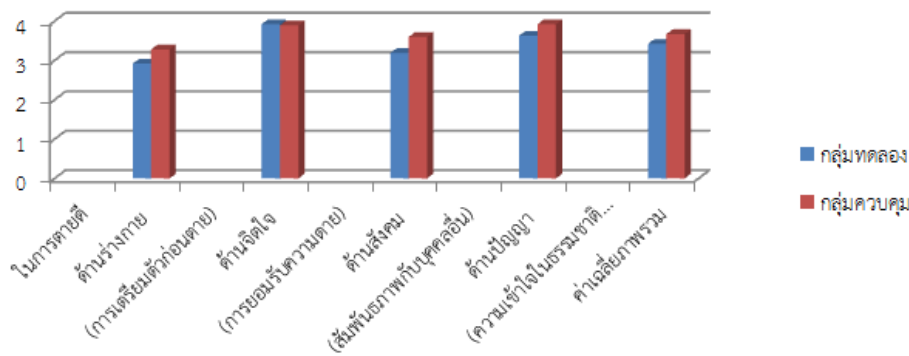
ผลการวิจัยพบว่า

การเตรียมความพร้อมในการตายดีของผู้ปฏิบัติธรรม วัดแทนวันดีเจริญสุข การเตรียมความพร้อมด้านจิตใจและปัญญา โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าการปฏิบัติธรรมมีส่วนช่วยในการพัฒนาความเข้าใจและการยอมรับความตายในระดับจิตใจและปัญญาได้ดี ในขณะที่การเตรียมความพร้อมด้าน ร่างกาย

อยู่ในระดับมากเช่นกัน แต่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าสองด้านแรกเล็กน้อย ส่วนด้านสังคม มีระดับการเตรียมความพร้อมเพียงระดับปานกลาง ซึ่งอาจบ่งชี้ว่าผู้ปฏิบัติธรรมกลุ่มนี้อาจจะยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับการจัดการ เรื่องทางสังคม ที่เกี่ยวข้องกับการจากไปมากเท่าด้านจิตใจและปัญญา ส่วนการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันในภาพรวม ไม่เป็นปัจจัยต่อการเตรียมความพร้อมในการดีของผู้ปฏิบัติธรรมวัดแทนวันดีเจริญสุขและการสรุปผลการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการเตรียมรับมือวาระสุดท้ายของชีวิต มี 7 ประเด็น ได้แก่ 1) การเตรียมรับมือวาระสุดท้ายของชีวิต เป็นการตระหนักว่าความตายไม่ใช่เรื่องไกลตัว การยอมรับ ความตาย เหตุการณ์สิ่งมีชีวิตทุกชีวิตต้องเผชิญ และความตายเป็นโอกาสสุดท้ายที่สำคัญของชีวิตจะทำให้ บุคคลดำเนินชีวิตอย่างมีความหมาย มีสติ ไม่ประมาท และวางใจได้เมื่อถึงวันสุดท้ายของชีวิต 2) กระบวนการ ของภาวะใกล้ตาย ผสมผสานมุมมองทางพระพุทธศาสนาและกระบวนการตายทางการแพทย์ การวางแผนและ จัดการเกี่ยวกับอารมณ์และความรู้สึกของตนไว้ล่วงหน้าสำหรับการเผชิญกับภาวะใกล้ตายและความตายของตน เพื่อให้สามารถตายอย่างสงบและสมศักดิ์ศรี เพื่อให้เข้าใจกระบวนการทางจิตใจและอารมณ์ที่อาจเกิดขึ้น ในช่วงใกล้ตาย 3) การเตรียมความพร้อมในการตายดี การวางแผนหรือ ดำเนินการไว้ล่วงหน้าเกี่ยวกับ สถานการณ์ในภาวะใกล้ตายและการตาย โดยนำเสนอแนวทางการดูแลแบบประคับประคอง เพื่อให้ผู้ป่วยและครอบครัวได้รับการดูแลที่เหมาะสม ลดความเสียใจ และเพิ่มความสงบในช่วงสุดท้ายของชีวิต รวมถึงการ เตรียมตัวในด้านต่าง ๆ 4) การเตรียมพินัยกรรมทรัพย์สิน (Last Will & Testament) และพินัยกรรมชีวิต (Living Will) ซึ่งให้เห็นถึงความสำคัญของการวางแผนจัดการเรื่องทรัพย์สินและการตัดสินใจเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลในช่วงสุดท้ายเป็นการเตรียมความพร้อมการตายดีด้านร่างกาย เพื่อป้องกันปัญหาและความ ชัดแย้งในครอบครัว และทำความเข้าใจสิทธิของผู้ป่วย 5) การบรรเทาทุกข์ในภาวะใกล้ตาย ความสำคัญของการเตรียมความพร้อมด้านจิตใจ การยอมรับความจริงของชีวิต การระลึกถึงคุณความดี และการปล่อยวาง เพื่อให้จิตใจสงบและไม่หวาดกลัวในช่วงเวลาสุดท้าย 6) วางแผนจัดการชีวิตตนเองหลังจากการตาย ให้ ให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมด้านสังคม การจัดการความสัมพันธ์ การส่งต่อคุณค่า และการวางแผนเรื่องต่าง ๆ เพื่อไม่ให้เป็นการระแ่ครอบครัวและบุคคลอันเป็นที่รัก และ 7) การดำเนินชีวิตก่อนวาระสุดท้ายของชีวิต สรุปถึงความสำคัญของการใช้ชีวิตทุกวันอย่างมีความหมาย การเห็นคุณค่าของการทำความดี และการไม่ค้างคาใจ เพื่อให้สามารถเผชิญหน้ากับวาระสุดท้ายได้อย่างสงบ

ผลการเปรียบเทียบผลของโปรแกรมการเจริญมรณานุสติสำหรับการเตรียมความพร้อมในการตายดีของผู้ปฏิบัติธรรมวัดแทนวันดีเจริญสุข กรุงเทพมหานคร ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังการทดลอง มี 3 สมมติฐาน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

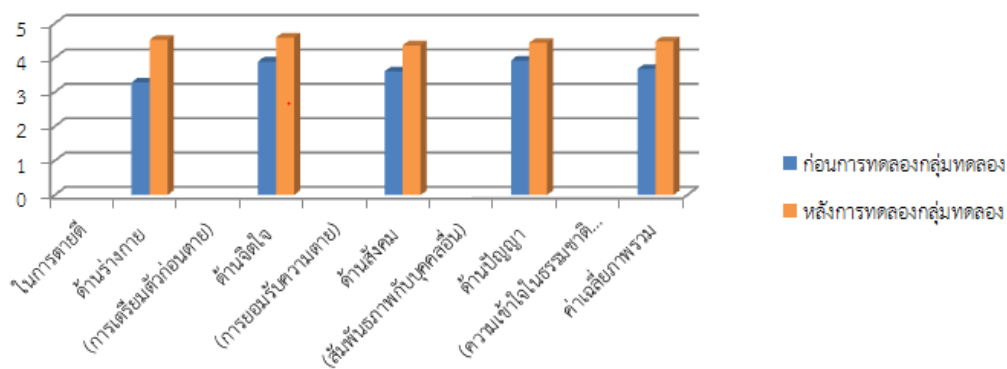
สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 ก่อนการทดลองโปรแกรมการเจริญมรณานุสติเพื่อเตรียมความพร้อมในการตายดีของผู้ปฏิบัติธรรม วัดแทนวันดีเจริญสุข กลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง มีค่าเฉลี่ยคะแนนการเตรียมความพร้อมในการตายดี ไม่แตกต่างกัน แสดงได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ผลการทดสอบความแตกต่างการเตรียมความพร้อมในการตายดีของผู้ปฏิบัติธรรม วัดแทนวันดีเจริญสุข ก่อนทดลอง กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลอง

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ผลการวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ทดสอบความแตกต่างการเตรียมความพร้อมในการตายดีของผู้ปฏิบัติธรรม วัดแทนวันดีเจริญสุขก่อนทดลอง กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลอง ได้ทดสอบโดยภาพรวมกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม มีการเตรียมความพร้อมในการตายดี โดยกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.67 มากกว่ากลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.41 ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากผลการทดสอบความแตกต่างการเตรียมความพร้อมในการตายดีของผู้ปฏิบัติธรรม วัดแทนวันดีเจริญสุข ก่อนทดลอง กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลอง จึงยอมรับสมมติฐานข้อที่ 1 ก่อนการทดลองโปรแกรมการเจริญมรณานุสติเพื่อเตรียมความพร้อมในการตายดีของผู้ปฏิบัติธรรม วัดแทนวันดีเจริญสุข กลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง มีค่าเฉลี่ยคะแนนการเตรียมความพร้อมในการตายดี ไม่แตกต่างกัน

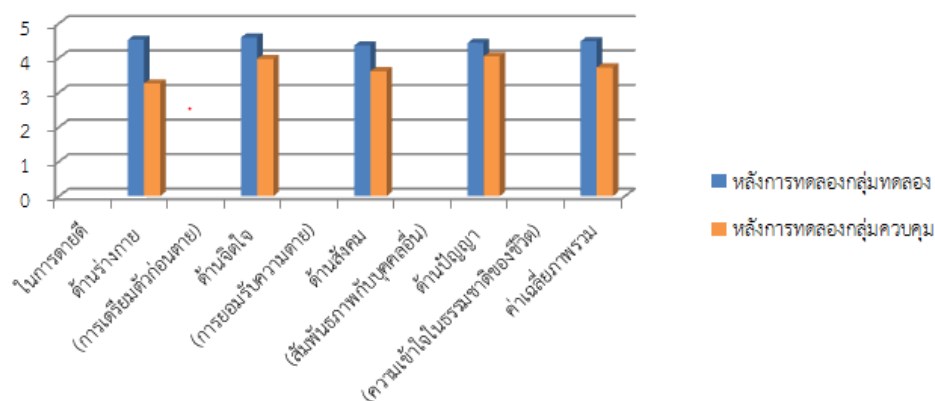
สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 หลังการทดลองโปรแกรมการเจริญมรณานุสติเพื่อเตรียมความพร้อมในการตายดีของผู้ปฏิบัติธรรม วัดแทนวันดีเจริญสุข กลุ่มทดลอง มีค่าเฉลี่ยคะแนนการเตรียมความพร้อมในการตายดีสูงกว่าก่อนการทดลอง แสดงได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ผลการทดสอบความแตกต่างผลการใช้โปรแกรมการเจริญมรณานุสติเพื่อเตรียมความพร้อมในการตายดีของผู้ปฏิบัติธรรมวัดแทนวันดีเจริญสุขกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการทดลอง

จากภาพที่ 2 แสดงให้เห็นว่า หลังการทดลองผู้ปฏิบัติธรรมวัดแทนวันดีเจริญสุข กลุ่มทดลองโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยการเตรียมความพร้อมในการตายที่ดีที่ 4.39 สูงกว่าก่อนการทดลอง ที่ค่าเฉลี่ย 3.42 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน หลังการทดลอง พบว่า ผู้ปฏิบัติธรรม วัดแทนวันดีเจริญสุขกลุ่มทดลองมีการพัฒนาการเตรียมความพร้อมในการตายดี 1) ด้านร่างกาย (การเตรียมตัวก่อนตาย) 2) ด้านจิตใจ (การยอมรับความตาย) 3) ด้านสังคม (สัมพันธภาพกับบุคคลอื่น) และ 4) ด้านปัญญา (ความเข้าใจ ในธรรมชาติของชีวิต) สูงกว่าช่วงก่อนการทดลองทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากผลการทดสอบความแตกต่างผลการใช้โปรแกรมการเจริญมรณานุสติเพื่อเตรียมความพร้อมในการตายดีของผู้ปฏิบัติธรรมวัดแทนวันดีเจริญสุขกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการทดลอง จึงยอมรับสมมติฐานข้อที่ 2 หลังได้รับการโปรแกรมการเจริญมรณานุสติเพื่อเตรียมความพร้อมในการตายดี ผู้ปฏิบัติธรรมวัดแทนวันดีเจริญสุข มีค่าเฉลี่ยคะแนนการเตรียมความพร้อมในการตายดีสูงกว่าก่อนได้รับการฝึก

สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 3 กลุ่มทดลองหลังได้รับการโปรแกรมการเจริญมรณานุสติเพื่อเตรียมความพร้อมในการตายดีของผู้ปฏิบัติธรรม วัดแทนวันดีเจริญสุข มีระดับค่าเฉลี่ยคะแนนเตรียมความพร้อมในการตายดีสูงกว่ากลุ่มควบคุม หลังการทดลอง ผู้ปฏิบัติธรรมวัดแทนวันดีเจริญสุขกลุ่มทดลอง โดยภาพรวม มีระดับค่าเฉลี่ยการเตรียมความพร้อมในการตายดีที่ 4.48 สูงกว่ากลุ่มควบคุม ที่ค่าเฉลี่ย 3.72 อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน หลังการทดลอง พบว่า ผู้ปฏิบัติธรรม วัดแทนวันดีเจริญสุขกลุ่ม ทดลอง มีการพัฒนาการเตรียมความพร้อมในการตายดี 1) ด้านร่างกาย (การเตรียมตัวก่อนตาย) 2) ด้านจิตใจ (การยอมรับความตาย) 3) ด้านสังคม (สัมพันธภาพกับบุคคลอื่น) และ 4) ด้านปัญญา (ความเข้าใจในธรรมชาติของชีวิต) สูงกว่ากลุ่มควบคุมทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงได้ดังภาพที่ 3

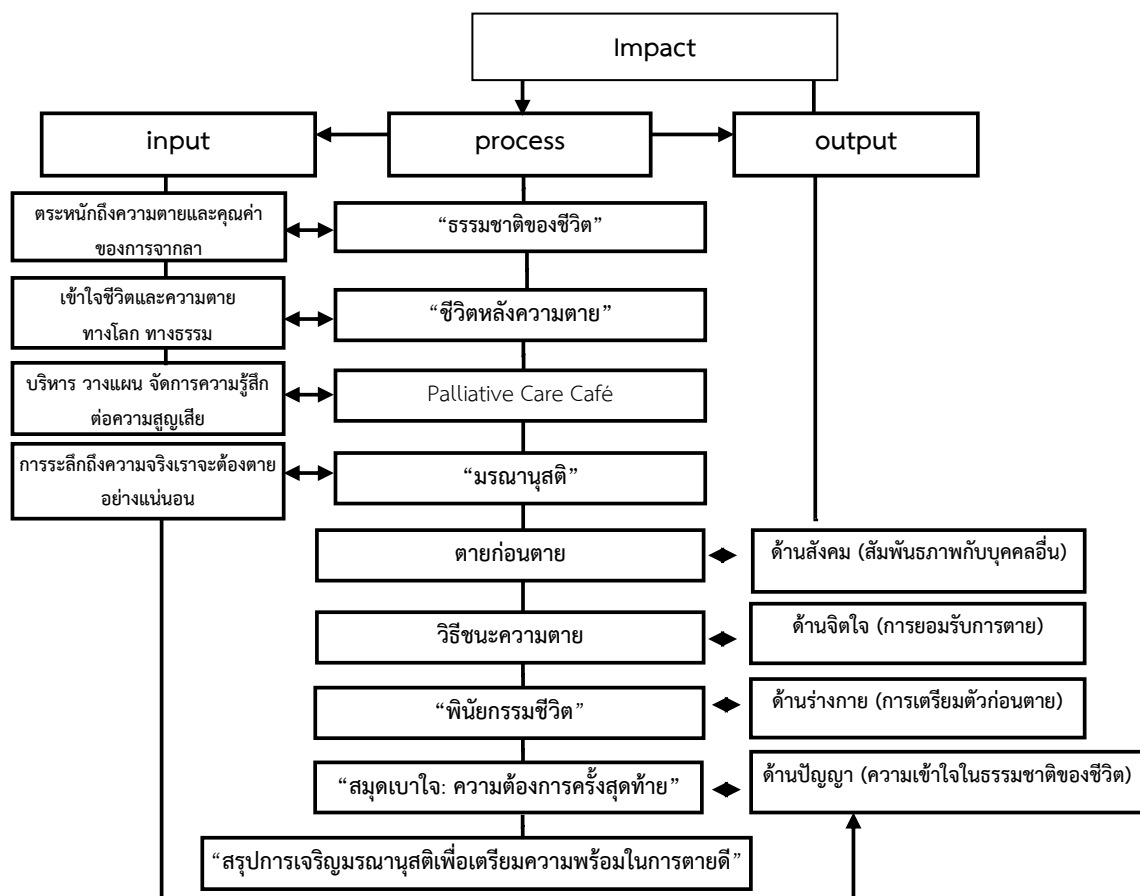

ภาพที่ 3 ผลการทดสอบความแตกต่างผลการใช้โปรแกรมการเจริญมรณานุสติเพื่อเตรียมความพร้อมในการตายดี วัดแทนวันดีเจริญสุขหลังการทดลอง ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

จากภาพที่ 3 แสดงให้เห็นว่า ผลการทดสอบความแตกต่างผลการใช้โปรแกรมการเจริญมรณานุสติเพื่อเตรียมความพร้อมในการตายดี วัดแทนวันดีเจริญสุขหลังการทดลอง ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จึงยอมรับสมมติฐานข้อที่ 3 หลังได้รับการโปรแกรมการเจริญมรณานุสติเพื่อเตรียมความพร้อมในการตายดี ผู้ปฏิบัติธรรมวัดแทนวันดีเจริญสุข กลุ่มทดลอง มีค่าเฉลี่ยคะแนนการเตรียมความพร้อมในการตายดีสูงกว่ากลุ่มควบคุม

การยืนยันรูปแบบการใช้โปรแกรมการเจริญมนานุสติเพื่อเตรียมความพร้อมในการตายดีของผู้ปฏิบัติธรรม วัดแทนวันดีเจริญสุข กรุงเทพมหานคร สามารถสรุปได้ 9 กิจกรรม ดังนี้ 1) ชื่อกิจกรรม “ธรรมชาติของชีวิต” มีกิจกรรมย่อย 2 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมย่อย 1 กิจกรรม “ดอกไม้ชีวิต” พบว่า เป็นกิจกรรมที่กระตุ้นความคิดอย่างลึกซึ้งในการเตรียมความพร้อมสำหรับการตายและการสูญเสีย เป็นกิจกรรมที่เรียบง่ายแต่ทรงพลังในการกระตุ้นให้เกิดการใคร่ครวญถึงเรื่องสำคัญในชีวิต และเป็นการเริ่มต้นที่ดีในการเจริญมนานุสติเพื่อเตรียมพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและการสูญเสียที่อาจเกิดขึ้น และกิจกรรมย่อย 2 “ชีวิต & มรณะ วิทยาศาสตร์ vs วิมุตติ” พบว่า เป็นกิจกรรมที่มีคุณค่าอย่างยิ่งในการส่งเสริมความเข้าใจเรื่องความตายอย่างบูรณาการ ช่วยลดความกลัว สร้างความตระหนักถึงคุณค่าของการมีชีวิต และกระตุ้นให้เกิดการเตรียมตัวทั้งทางโลกและทางธรรมสำหรับวาระสุดท้าย ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการดำเนินชีวิตอย่างมีสติและมีความหมาย 2) ชื่อกิจกรรม “ชีวิตหลังความตาย” มีกิจกรรมย่อย 4 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมย่อย 1 กิจกรรม “10 อย่างที่อยากทำก่อนตาย” พบว่า เป็นกิจกรรมที่มีประสิทธิภาพในการกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมได้ใคร่ครวญถึงชีวิต จัดลำดับความสำคัญของสิ่งที่ต้องการทำให้สำเร็จ เตรียมความพร้อมด้านจิตใจสำหรับการตายที่ดี รวมถึงการตระหนักถึงคุณค่าของปัจจุบัน การให้อภัย และการปล่อยวาง ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการมีชีวิตที่มีความสุขและจากไปอย่างสงบ กิจกรรมย่อย 2 “กรรม 12 กลไกแห่งการเวียนว่ายตายเกิด” พบว่า เป็นกิจกรรมที่มีคุณค่าอย่างยิ่งในการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักกรรมในพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะกลไกของกรรม 12 ซึ่งนำไปสู่การตระหนักถึงความสำคัญของการกระทำ เจตนา และการเลือกสร้างกรรมดีเพื่อชีวิตที่ดีทั้งในปัจจุบันและในภพภูมิต่อไป รวมถึงการแสวงหาหนทางแห่งการหลุดพ้นจากวงจรการเวียนว่ายตายเกิด กิจกรรมย่อย 3 กิจกรรม “Near Death Experience (NDE)” พบว่า เป็นกิจกรรมที่กระตุ้นความคิดและเปิดมุมมองเกี่ยวกับความตายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการนำเสนอประสบการณ์ที่น่าสนใจของผู้ที่เคยเผชิญภาวะเฉียดตาย ควบคู่ไปกับมุมมองทางวิทยาศาสตร์และเรื่องเล่าส่วนบุคคล ซึ่งนำไปสู่การพิจารณาถึงความเป็นไปได้ของชีวิตหลังความตาย ความเชื่อมโยงกับแนวคิดเรื่องกรรม 12 และภพภูมิต่าง ๆ กิจกรรมย่อย 4 จัดหมายถึงตัวเองในภพหน้า พบว่า เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการใคร่ครวญตนเอง การตระหนักถึงคุณค่าของชีวิต การเรียนรู้จากอดีต การวางแผนสำหรับอนาคต และที่สำคัญที่สุด คือ การกระตุ้นให้ลงมือทำในปัจจุบันเพื่อสร้างอนาคตที่ดีขึ้นตามความปรารถนา ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการเตรียมความพร้อมสำหรับการตายที่ดีโดยการใช้ชีวิตอย่างมีความหมายในทุกขณะ 3) กิจกรรม “Palliative Care Café” พบว่า เป็นกิจกรรมที่มีความหมายและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย และการเตรียมตัวสำหรับความตายอย่างมีสติ ในบรรยากาศที่อบอุ่นและเป็นกันเอง ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รับความรู้ ได้สะท้อนตนเอง ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และได้แนวทางในการจัดการและวางแผนให้ครอบคลุมในทุกมิติสำหรับวาระสุดท้ายของชีวิต 4) กิจกรรม “มรณานุสติ” พบว่า เป็นกิจกรรมที่มีคุณค่าในการนำพาผู้เข้าร่วมกิจกรรมไปสู่การพิจารณาความตายอย่างมีสติ ผ่านกระบวนการสมาธิและการใช้เสียงนำทาง ซึ่งช่วยให้เกิดความตระหนักถึงความไม่เที่ยง การฝึกปล่อยวาง และการเตรียมจิตใจเพื่อเผชิญกับวาระสุดท้ายของชีวิตอย่างสงบ การใช้เสียงนำทางเป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์ในการช่วยให้จิตสงบและนำเข้าสู่สมาธิได้เร็วขึ้นแม้ว่าแต่ละบุคคลจะมีประสบการณ์ในการปฏิบัติที่แตกต่างกัน 5) กิจกรรม “ตายก่อนตาย” เป็นกิจกรรมที่มีความคิดสร้างสรรค์และกระตุ้นให้เกิดการเตรียมความพร้อมสำหรับการตายที่ดีในมิติทางสังคม โดยการออกแบบงานศพของตนเอง ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้

เผชิญหน้ากับความตาย ลดความกลัว แบ่งเบาภาระของผู้อื่น และส่งต่อคุณค่าและความทรงจำที่ดีงาม 6) กิจกรรม “วิธีชนะความตาย” พบว่า เป็นกิจกรรมที่มีคุณค่าในการนำเสนอหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาเพื่อช่วยให้ผู้เข้าร่วมเข้าใจความตายในฐานะสัจธรรม นอกจากการทำความเข้าใจเรื่องจริงยังเป็นประโยชน์ในการเลือกวิธีการปฏิบัติธรรมที่เหมาะสมกับแต่ละบุคคล ฝึกการปล่อยวาง ลดความยึดติด และเตรียมจิตใจให้พร้อมเผชิญหน้ากับความตายอย่างสงบและมีสติ 7) ชื่อกิจกรรม “พินัยกรรมชีวิต” พบว่า เป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์อย่างยิ่งในการให้ความรู้ทางกฎหมายและส่งเสริมให้ผู้เข้าร่วมได้วางแผนและเตรียมตัวเกี่ยวกับพินัยกรรมทรัพย์สินและพินัยกรรมชีวิต การฝึกปฏิบัติจริงช่วยให้เกิดความเข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง 8) ชื่อกิจกรรม “สมุดเบาใจ เตรียมพร้อมชีวิต..ก่อนวันสุดท้าย” พบว่า เป็นเครื่องมือที่มีคุณค่าในการส่งเสริมการเตรียมความพร้อมด้านปัญญาสำหรับการตายที่ดี โดยการกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมทบทวนชีวิต วางแผนสำหรับวาระสุดท้าย และสื่อสารความต้องการกับคนที่รัก ซึ่งนำไปสู่ความสงบใจและการจากไปอย่างไร้ความกังวล 9) ชื่อกิจกรรม “สรุปกิจกรรมการเจริญมรณานุสติเพื่อเตรียมความพร้อมในการตายดี” พบว่า ประสบความสำเร็จในการจัดกิจกรรม ทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมตระหนักถึงความสำคัญของการเตรียมตัวตายอย่างมีสติ เข้าใจธรรมชาติของชีวิต ลดความกลัว และมีแรงบันดาลใจในการใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า ซึ่งเป็นการบรรลุเป้าหมายของการเตรียมความพร้อมสำหรับการตายดีอย่างรอบด้าน แสดงได้ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 แสดงการยืนยันรูปแบบการใช้โปรแกรมการเจริญมรณานุสติเพื่อเตรียมความพร้อมในการตายดีของผู้ปฏิบัติธรรม วัดเทววันดีเจริญสุข กรุงเทพมหานคร

สรุปการยืนยันรูปแบบการใช้โปรแกรมการเจริญมรณาสติเพื่อเตรียมความพร้อมในการตายดีของผู้ปฏิบัติธรรม วัดแพนวันดีเจริญสุข กรุงเทพมหานคร กิจกรรมเหล่านี้ จะเห็นได้ว่าการออกแบบกิจกรรมที่ครอบคลุมหลากหลายมิติของการเตรียมความพร้อมสำหรับการตายและการสูญเสีย ทั้งในด้านการตระหนักรู้ การทำความเข้าใจหลักธรรม การเตรียมตัวด้านกฎหมายและจิตใจ รวมถึงการฝึกปฏิบัติเพื่อการปล่อยวางและการเผชิญหน้ากับความตายอย่างสงบ แต่ละกิจกรรมล้วนมีคุณค่าและมีเป้าหมายที่ชัดเจนในการส่งเสริมให้ผู้เข้าร่วมสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความหมายและเตรียมพร้อมสำหรับวาระสุดท้ายของชีวิตได้อย่างดี เป็นกิจกรรมที่เน้นการตระหนักถึงความตายและคุณค่าของชีวิต ความเข้าใจเรื่องกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด การดูแลและการเตรียมตัวสำหรับวาระสุดท้าย การฝึกจิตและการเจริญสติเพื่อรับมือกับความตาย

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

การเตรียมความพร้อมในการตายดีของผู้ปฏิบัติธรรม วัดแพนวันดีเจริญสุข ด้านจิตใจและปัญญา โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าการปฏิบัติธรรมมีส่วนช่วยในการพัฒนาความเข้าใจและการยอมรับความตายในระดับจิตใจและปัญญาได้ดี ในขณะที่การเตรียมความพร้อมด้านร่างกายอยู่ในระดับมากแต่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าสองด้านแรกเล็กน้อย ส่วนด้านสังคม มีระดับการเตรียมความพร้อมเพียงระดับปานกลางซึ่งอาจบ่งชี้ว่าผู้ปฏิบัติธรรมกลุ่มนี้อาจจะยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับการจัดการเรื่องทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการจากไปมากเท่าด้านจิตใจและปัญญา ส่วนการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันในภาพรวม ไม่เป็นปัจจัยต่อการเตรียมความพร้อมในการตายดีของผู้ปฏิบัติธรรม สามารถสรุปผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับการเตรียมรับมือวาระสุดท้ายของชีวิต มี 7 ประเด็น ได้แก่ 1) การเตรียมรับมือวาระสุดท้ายของชีวิต 2) กระบวนการของภาวะใกล้ตาย 3) การเตรียมความพร้อมในการตายดี 4) การเตรียมพินัยกรรมทรัพย์สิน (Last Will & Testament) และพินัยกรรมชีวิต (Living Will) 5) การบรรเทาทุกข์ในภาวะใกล้ตาย 6) วางแผนจัดการชีวิตตนเองหลังจากการตาย และ 7) การดำเนินชีวิตก่อนวาระสุดท้ายของชีวิต ดังนั้น การปฏิบัติธรรมมีส่วนช่วยในการพัฒนาความเข้าใจและการยอมรับความตายในระดับจิตใจและปัญญา การเตรียมความพร้อมในการตายดีเป็นกระบวนการที่ครอบคลุมด้าน ร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญา เพื่อให้บุคคลสามารถเผชิญกับวาระสุดท้ายของชีวิตได้อย่างสงบสุข สมศักดิ์ศรี และให้เป็นไปตามความต้องการของตนเองมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ซึ่งรวมถึงการเตรียมความพร้อมทั้งทางโลกและทางธรรม แนวคิดเชิงจิตวิทยา การตายดี หรือ “Good Death” ให้ความสำคัญกับการสิ้นสุดชีวิตอย่างสงบสุข สมศักดิ์ศรี และเป็นไปตามความต้องการของตนเองและครอบครัว การยอมรับความตายกับเหตุการณ์ซึ่งสิ่งมีชีวิตทุกชีวิตต้องเผชิญ และเป็นการสร้างความตระหนักว่า ความตายเป็นโอกาสสุดท้ายที่สำคัญของชีวิตจะทำให้บุคคลดำเนินชีวิตอย่างมีความหมาย และบรรลุผลสำเร็จตามที่ตนปรารถนาในเวลาที่เหลือ เพื่อให้มีการเตรียมตัวสำหรับตนเอง ผู้อื่น บุคคลรอบข้างให้มีความพร้อมในการเผชิญกับช่วงเวลาแห่งการจากลา สอดคล้องกับงานวิจัยของ นลินี คณณะ และคณะ เรื่อง การประยุกต์ใช้หลักคำสอนเรื่องมรณสติในชีวิตประจำวัน พบว่า การประยุกต์ใช้หลักคำสอนเรื่องมรณสติในชีวิตประจำวันโดยยึดหลักภาวนา 4 เพื่อเป็นแนวทางพัฒนากาย พัฒนาศีล พัฒนาจิต และพัฒนาปัญญา (นลินี คณณะ และคณะ, 2563) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูวิสุทธิธรรมวิมล (ธเนศ อมโล)

ได้วิจัยเรื่อง มรณสติเพื่อการพัฒนาชีวิต พบว่า การเผชิญความตายตามหลักมรณสติถือได้ว่าเตรียมตัวก่อนตาย ให้ตั้งมั่นอยู่ในคุณความดีดำรงชีวิตด้วยสติปัญญา ซึ่งเป็นจิตที่มีพลังระดับความเร้าร้อน หวาดกลัวนานาประการได้เป็น จิตที่ไม่ตกอยู่ในอำนาจของกิเลส ไม่หวาดกลัวต่อความตาย ทำให้มีความสุขในชีวิตประจำวันได้ (พระครูวิสุทธิธรรมวิมล (ธเนศ อมโล), 2561)

ผลการเปรียบเทียบผลของโปรแกรมการเจริญมรณานุสติสำหรับการเตรียมความพร้อมในการตายดีของผู้ปฏิบัติธรรมวัดแทนวันดีเจริญสุข กรุงเทพมหานคร ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังการทดลอง มี 3 สมมติฐาน ดังนี้ สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 ก่อนการทดลองโปรแกรมการเจริญมรณานุสติเพื่อเตรียมความพร้อมในการตายดีของผู้ปฏิบัติธรรมฯ กลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง มีค่าเฉลี่ยคะแนนการเตรียมความพร้อมในการตายดี ไม่แตกต่างกัน ผลการทดสอบความแตกต่างการเตรียมความพร้อมในการตายดีของผู้ปฏิบัติธรรมฯ ก่อนทดลอง กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลอง ได้ทดสอบโดยภาพรวมกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม มีการเตรียมความพร้อมในการตายดี โดยกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยมากกว่ากลุ่มทดลอง มีคะแนนเฉลี่ยไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากผลการทดสอบความแตกต่างการเตรียมความพร้อมในการตายดีของผู้ปฏิบัติธรรมฯ ก่อนทดลอง กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลอง จึงยอมรับสมมติฐานข้อที่ 1 ก่อนการทดลอง โปรแกรมการเจริญมรณานุสติเพื่อเตรียมความพร้อมในการตายดีของผู้ปฏิบัติธรรมฯ กลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง มีค่าเฉลี่ยคะแนนการเตรียมความพร้อมในการตายดี ไม่แตกต่างกัน สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 หลังการทดลอง โปรแกรมการเจริญมรณานุสติเพื่อเตรียมความพร้อมในการตายดีของผู้ปฏิบัติธรรม วัดแทนวันดีเจริญสุข กลุ่มทดลอง มีค่าเฉลี่ยคะแนนการเตรียมความพร้อมในการตายดีสูงกว่าก่อนการทดลอง แสดงให้เห็นว่า โปรแกรมนี้มีประสิทธิภาพในการพัฒนาความพร้อมในการตายดี ทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมตระหนักถึงความไม่แน่นอนของชีวิต และความตายเกิดความไม่ประมาทในการใช้ชีวิตและเห็นคุณค่าของปัจจุบัน เมื่อเข้าใจธรรมชาติของชีวิตมากขึ้น จิตใจก็จะสงบและพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงลดความกลัวและความกังวลเกี่ยวกับความตาย ผีการปล่อยวางความยึดมั่นถือมั่น และหันมาใส่ใจกับคุณงามความดี รวมถึงการจัดการเรื่องทรัพย์สิน วางแผนสำหรับวาระสุดท้าย การทำบุญกรรม หรือการบอกกล่าวความต้องการของตนเอง และเมื่อตระหนักถึงความตาย ก็จะหันมาใช้ชีวิตในทุกขณะให้คุ้มค่าและสร้างสรรค์ใช้ชีวิตอย่างมีความหมาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาบุญประสิทธิ์ นาถปุลโญ (การ์ตัน) และคณะ เรื่อง เจริญมรณัสสติ พบว่า การเจริญมรณัสสติเป็นประจำทุกวันจะช่วยให้เข้าใจ แก่นแท้ของชีวิต ดำรงอยู่อย่างคนที่ตื่นตัวและตื่นรู้กับความเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ จึงจะได้ชื่อว่าดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาท ครั้นความตายมาถึงเข้าย่อมไม่วิโยคตกใจพร้อมเผชิญหน้ากับความตายอยู่ตลอดเวลา (พระมหาบุญประสิทธิ์ นาถปุลโญ (การ์ตัน) และคณะ, 2566) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูใบฎีกานพรัตน์ อนาวีโล ได้วิจัยเรื่อง การตายตามหลักมรณสติในพระพุทธศาสนา พบว่า การเผชิญความตายตามหลักมรณสตินั้นถือได้ว่าเตรียมตัวก่อนตาย คือ เอาสติอันมีผลถึงความตายอันมีแก่นและคนอื่น ให้ตั้งมั่นอยู่กับคุณความดี ให้ดำรงชีวิตด้วยสติปัญญา ซึ่งเป็นจิตที่มีพลังระดับความเร้าร้อนหวาดกลัวนานาประการได้ มีสติรู้เท่าทัน ไม่หวาดหวั่นต่อความตายอย่างสงบ ทำให้มีความสุขในชีวิตประจำวันได้ (พระครูใบฎีกานพรัตน์ อนาวีโล, 2565) สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 3 กลุ่มทดลองหลังได้รับการโปรแกรมการเจริญมรณานุสติเพื่อเตรียมความพร้อมในการตายดีของผู้ปฏิบัติธรรม วัดแทนวันดีเจริญสุข มีระดับค่าเฉลี่ยคะแนนเตรียมความพร้อมในการตายดีสูงกว่า

กลุ่มควบคุม หลังการทดลอง ผู้ปฏิบัติธรรมวัดแทนวันดีเจริญสุขกลุ่มทดลอง โดยภาพรวม มีระดับค่าเฉลี่ยการเตรียมความพร้อมในการตายที่ดีที่ 4.48 สูงกว่ากลุ่มควบคุม ที่ค่าเฉลี่ย 3.72 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน หลังการทดลอง พบว่า ผู้ปฏิบัติธรรม วัดแทนวันดีเจริญสุขกลุ่มทดลอง มีการพัฒนาการเตรียมความพร้อมในการตายดี 1) ด้านร่างกาย (การเตรียมตัวก่อนตาย) 2) ด้านจิตใจ (การยอมรับความตาย) 3) ด้านสังคม (สัมพันธภาพกับบุคคลอื่น) และ 4) ด้านปัญญา (ความเข้าใจในธรรมชาติของชีวิต) สูงกว่ากลุ่มควบคุมทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่า ผลการทดสอบความแตกต่างผลการใช้โปรแกรมการเจริญมรณานุสติเพื่อเตรียมความพร้อมในการตายดี วัดแทนวันดีเจริญสุขหลังการทดลอง ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จึงยอมรับสมมติฐานข้อที่ 3 หลังได้รับการโปรแกรมการเจริญมรณานุสติเพื่อเตรียมความพร้อมในการตายดี ผู้ปฏิบัติธรรม วัดแทนวันดีเจริญสุข กลุ่มทดลอง มีค่าเฉลี่ยคะแนนการเตรียมความพร้อมในการตายดีสูงกลุ่มควบคุม

การยืนยันรูปแบบการใช้โปรแกรมการเจริญมรณานุสติเพื่อเตรียมความพร้อมในการตายดีของผู้ปฏิบัติธรรม วัดแทนวันดีเจริญสุข กรุงเทพมหานคร สามารถสรุปได้ 9 กิจกรรม ดังนี้ 1) กิจกรรม “ธรรมชาติของชีวิต” มีกิจกรรมย่อย 2 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมย่อย 1 “ดอกไม้ชีวิต” กิจกรรมย่อย 2 “ชีวิต & มรณะ วิทยาศาสตร์ vs วิมุติ” 2) กิจกรรม “ชีวิตหลังความตาย” มีกิจกรรมย่อย 4 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมย่อย 1 “10 อย่างที่อยากทำก่อนตาย” กิจกรรมย่อย 2 “กรรม 12 กลไกแห่งการเวียนว่ายตายเกิด” กิจกรรมย่อย 3 เป็นกิจกรรม “Near Death Experience (NDE)” กิจกรรมย่อย 4 เป็นกิจกรรมจดหมายถึงตัวเองในภพหน้า 3) กิจกรรม “Palliative Care Café” 4) กิจกรรม “มรณานุสติ” 5) ชื่อกิจกรรม ตายก่อนตาย 6) ชื่อกิจกรรม “วิธีชนะความตาย” 7) กิจกรรม “พินัยกรรมชีวิต” 8) กิจกรรม “สมุดเบาใจ เตรียมพร้อมชีวิต..ก่อน วันสุดท้าย” และ 9) กิจกรรม “สรุปกิจกรรมการเจริญมรณานุสติเพื่อเตรียมความพร้อมในการตายดี” กิจกรรมเหล่านี้ สามารถยืนยันรูปแบบการใช้โปรแกรมการเจริญมรณานุสติเพื่อเตรียมความพร้อมในการตายดีของผู้ปฏิบัติธรรมฯ มีลักษณะเป็นการบูรณาการกิจกรรมที่หลากหลายมิติ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รับการเตรียมความพร้อมอย่างรอบด้าน เป็นการผสมผสานระหว่างการเรียนรู้ การกระตุ้นความคิด การฝึกปฏิบัติทางจิต และการเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการตายและการสูญเสีย ซึ่งเป็นแนวทางที่ครอบคลุมและส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติธรรมสามารถเตรียมตัวตายดีได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระอานวย พุทธรกโข เรื่อง พลังแห่งสติ: การรับมือกับความไม่แน่นอนในสังคมสมัยใหม่ พบว่า การฝึกสติและวิปัสสนากรรมฐานถือเป็นแนวทางที่ช่วยในการปรับตัวและควบคุมอารมณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สติในพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือสำคัญในการตระหนักรู้และจัดการความคิดอารมณ์ ช่วยให้สามารถรับมือกับความเครียดและความวิตกกังวลจากความไม่แน่นอนในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการพิจารณาถึงความตายอย่างสม่ำเสมอ ช่วยให้จิตใจสงบจากความวุ่นวายของโลกภายนอก ลดความยึดติดในสิ่งที่ไม่เที่ยงและเรียนรู้ที่จะปล่อยวางเมื่อถึงเวลา ใช้ชีวิตอย่างมีเป้าหมาย (พระอานวย พุทธรกโข, 2567) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภูริทัต ศรือราม และคณะ เรื่อง มรณสติในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท: วิธีปฏิบัติเพื่อประโยชน์สุขในปัจจุบันและสวัสดิสัมปรายภพ พบว่า วิธีการปฏิบัติเพื่อการเตรียมตัวตายอย่างสงบ เริ่มด้วยสมาธิฐานหรือความเห็นที่ถูกต้องมีเรื่องการเวียนว่ายตายเกิดเป็นต้น ซึ่งจะเป็นปัจจัยแห่งการประพตีกุศลธรรมด้วยการให้ทาน รักษาศีล การไม่ทำบาปทั้งปวง การทำกุศลให้

ถึงพร้อมด้วยการปฏิบัติสมาธิหรือฝึกจิตให้ถึงพร้อมด้วยกุศล เมื่อตระหนักถึงความไม่แน่นอนของชีวิต เราจะหันมาทบทวนเป้าหมายในการดำเนินชีวิตและให้ความสำคัญกับสิ่งที่แท้จริงและยั่งยืน เช่น การพัฒนาจิตใจ การสร้างคุณค่าให้กับผู้อื่น และการแสวงหาความสุขที่แท้จริง (สุทธิทัต ศรือราม และคณะ, 2566)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า การเตรียมความพร้อมในการตายดีของผู้ปฏิบัติธรรม วัดแทนวันดีเจริญสุข ด้านจิตใจและปัญญา โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าการปฏิบัติธรรมมีส่วนช่วยในการพัฒนาความเข้าใจและการยอมรับความตายในระดับจิตใจและปัญญาได้ดี สรุปผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับการเตรียมรับมือวาระสุดท้ายของชีวิต มี 7 ประเด็น ได้แก่ 1) การเตรียมรับมือวาระสุดท้ายของชีวิต 2) กระบวนการของภาวะใกล้ตาย 3) การเตรียมความพร้อมในการตายดี 4) การเตรียมพินัยกรรมทรัพย์สิน (Last Will & Testament) และพินัยกรรมชีวิต (Living Will) 5) การบรรเทาทุกข์ในภาวะใกล้ตาย 6) วางแผนจัดการชีวิตตนเองหลังจากการตาย และ 7) การดำเนินชีวิตก่อนวาระสุดท้ายของชีวิต ผลการเปรียบเทียบผลของโปรแกรมการเจริญมรณานุสติสำหรับการเตรียมความพร้อมในการตายดีของผู้ปฏิบัติธรรมฯ ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังการทดลอง มี 3 สมมติฐาน ดังนี้ สมมติฐานที่ 1 ก่อนการทดลองโปรแกรมการเจริญมรณานุสติเพื่อเตรียมความพร้อมในการตายดีของผู้ปฏิบัติธรรมฯ กลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง มีค่าเฉลี่ยคะแนนการเตรียมความพร้อมในการตายดีไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สมมติฐานที่ 2 หลังการทดลองโปรแกรมการเจริญมรณานุสติเพื่อเตรียมความพร้อมในการตายดีของผู้ปฏิบัติธรรมฯ มีค่าเฉลี่ยคะแนนการเตรียมความพร้อมในการตายดีสูงกว่าก่อนการทดลอง และสมมติฐานที่ 3 กลุ่ม ทดลองหลังได้รับการโปรแกรมการเจริญมรณานุสติเพื่อเตรียมความพร้อมในการตายดีของผู้ปฏิบัติธรรมฯ มี ระดับค่าเฉลี่ยคะแนนเตรียมความพร้อมในการตายดีสูงกว่ากลุ่มควบคุมหลังการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และกิจกรรมทั้ง 9 กิจกรรมสามารถการยืนยันรูปแบบการใช้โปรแกรมการเจริญมรณานุสติเพื่อเตรียมความพร้อมในการตายดีของผู้ปฏิบัติธรรมฯ จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) ควรนำเป็นแนวทางส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติธรรมสามารถเตรียมตัวตายดีได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นองค์ความรู้เพื่อการเตรียมความพร้อมในการตายดีของผู้ปฏิบัติธรรม 2) ควรนำผลการวิจัย นี้ส่งเสริมโครงสร้างในเชิงของยุทธศาสตร์โดยนำหลักมรณานุสติมาพัฒนาการเตรียมความพร้อมในการตายดี ของผู้ปฏิบัติธรรมในวัดแทนวันดีเจริญสุข เพื่อให้เกิดตระหนักรู้ถึงคุณค่าความตายให้รอบด้านและการดำเนินชีวิตให้ถูกต้อง 3) ควรมีความเข้าใจในทฤษฎีและกระบวนการของโปรแกรมการเจริญมรณานุสติเพื่อเตรียมความพร้อมในการตายดี จำนวน 9 กิจกรรม ก่อนนำไปใช้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และ 4) ควรนำโปรแกรมการเจริญมรณานุสติเพื่อเตรียมความพร้อมในการตายดีของผู้ปฏิบัติธรรม ไปประยุกต์ใช้กับสถานปฏิบัติธรรมอื่น ๆ และสามารถนำไปปรับปรุงพัฒนาเพื่อทดลองใช้กับผู้ป่วยระยะท้ายในโรงพยาบาลที่สนใจ เพื่อพัฒนาการเตรียมความพร้อมในการตายดีให้ผู้สูงอายุ และผู้ป่วยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

นลินี คณะนา และคณะ. (2563). การประยุกต์ใช้หลักคำสอนเรื่องมรณสติในชีวิตประจำวัน. วารสารมหาจุฬานาครทรรณ, 7(5), 117-131.

- พระครูใบฎีกานพรัตน์ อนาวีโล. (2565). การตายตามหลักมรณสติในพระพุทธศาสนา. วารสารชัยมงคลปริทรรศน์, 2(2), 1-15.
- พระครูวิสุทธิธรรมวิมล (ธเนศ อมโล). (2561). มรณสติเพื่อการพัฒนาชีวิต. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ). (2549). ที่พึ่งอันเกษม. กรุงเทพมหานคร: ลิเบอร์ตีเพลส.
- พระมหาบุญประสิทธิ์ นาถปุลโญ (การัตน์) และคณะ. (2566). เจริญมรณัสสติ. วารสารธรรมเพื่อชีวิต, 29(1), 62-75.
- พระอานวย พุทธรกโข. (2567). พลังแห่งสติ: การรับมือกับความไม่แน่นอนในสังคมสมัยใหม่. วารสารปัญญาลิขิต, 3(2), 16-27.
- ภูริทัต ศรือร่าม และคณะ. (2566). มรณสติในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท: วิธีปฏิบัติเพื่อประโยชน์สุขในปัจจุบัน และสุคติสัมปรายภพ. วารสาร มจร พุทธโสธรปริทรรศน์, 3(2), 159-172.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Douglas, R. & Brown, H. N. (2002). Patients' attitudes toward advance directives. Journal of Nursing Scholarship, 34(1), 61-65.
- Hayslip, B. J. & Panek, P. E. (1989). Adult development and aging. New York: Harper & Row Publishers.

การพัฒนาแผนการเรียนพลศึกษาและกีฬา ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย*

THE DEVELOPMENT OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS STUDY PROGRAM IN UPPER SECONDARY SCHOOL

กนกวรรณ อันบุรี, สาธิน ประจันบาน*, อนันต์ มลารัตน์

Kanokwan Unburee, Sathin Prachanban*, Anan Malarat

คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Physical Education, Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: drsathin@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและประเมินความต้องการจำเป็นของแผนการเรียนพลศึกษาและกีฬา ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เก็บข้อมูลจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง คือ ครูผู้รับผิดชอบหลักสูตรในโรงเรียนกรณีศึกษา จำนวน 12 คน นักเรียนที่เรียนในหลักสูตรเทียบเคียง จำนวน 24 คน ผู้ปกครองของนักเรียนจำนวน 24 คน ผู้บริหารระดับเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 และเขต 2 จำนวน 6 คน ผู้อำนวยการโรงเรียนหรือรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ในโรงเรียนที่ไม่มีแผนการเรียนเทียบเคียง จำนวน 6 คน และอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรระดับปริญญาตรี ในสาขาที่เกี่ยวข้องกับพลศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย จำนวน 6 คน โดยใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และ 2) สังเคราะห์แนวทางการพัฒนาแผนการเรียนพลศึกษาและกีฬาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เก็บข้อมูลจาก ผู้เชี่ยวชาญทางด้านพลศึกษา จำนวน 5 คน วิธีการดำเนินการโดยใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา การสรุปอุปนัย และการเปรียบเทียบความคงที่ของข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและประเมินความต้องการจำเป็น พบว่า ที่มาของปัญหาของแผนการเรียนเทียบเคียงในปัจจุบันด้านรายวิชาเพิ่มเติมมีรายวิชาที่แตกต่างกัน และได้แนวทางการสังเคราะห์การสร้างและพัฒนาแผนการเรียนพลศึกษาและกีฬา ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายกับผู้เชี่ยวชาญทางด้านพลศึกษา เพื่อเป็นการกำหนดจุดมุ่งหมายของแผนการเรียนพลศึกษาและกีฬา ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ยึดหลักการโดยรายวิชาพื้นฐานให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ส่วนรายวิชาเพิ่มเติมให้ออกแบบตามผู้เชี่ยวชาญแนะนำและควรให้สอดคล้องกับความถนัดและความสนใจของผู้เรียนและ บริบทของสถานศึกษาเป็นสำคัญ

คำสำคัญ: สภาพปัจจุบัน, ความต้องการจำเป็น, แผนการเรียน, คุณภาพของแผนการเรียน, ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

Abstract

This study aimed to 1) Examine the current state and assess the needs for a physical education and sports curriculum at the upper secondary education level. Data were collected from key stakeholders, including 12 curriculum teachers from selected case study schools, 24 students enrolled in comparable programs, 24 parents of those students, 6 administrators from the Secondary Educational Service Area Offices in Bangkok Area 1 and 2, 6 school principals or deputy directors for academic affairs from schools without a comparable program, and 6 university lecturers responsible for undergraduate programs in physical education-related fields. Data were gathered through semi-structured interviews. and 2) The second objective was to synthesize guidelines for the development of a physical education and sports curriculum at the upper secondary level. Data were collected from 5 experts in the field of physical education using semi-structured interviews. The data were analyzed using content analysis, inductive reasoning, and data triangulation techniques. The findings revealed that the current comparable programs exhibit inconsistencies, particularly in the elective course offerings. The synthesis process with experts led to the development of a proposed direction for the physical education and sports curriculum at the upper secondary level. The proposed curriculum emphasizes a unified objective, with core subjects aligned with the Basic Education Core Curriculum B.E. 2551 (Revised Edition B.E. 2560). The elective courses should be designed in accordance with expert recommendations, ensuring alignment with students' aptitudes, interests, and the contextual needs of each educational institution.

Keywords: Current Conditions, Essential Needs, Curriculum, Curriculum Quality, Stakeholders

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติเป็นกลไกหลักในการพัฒนา กำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุขในกระแสการเปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบของประเทศ เพื่อการแข่งขันและยืนหยัดในเวทีโลกภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นพลวัต ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจึงให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตนให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลง ของระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาค และของโลก ควบคู่กับการธำรงรักษาอัตลักษณ์ของประเทศ ในส่วนของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของคนไทย ให้มีทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ ภายใต้แรงกดดันภายนอกจากกระแสโลกาภิวัตน์ และแรงกดดันภายในประเทศที่เป็นปัญหาวิกฤตที่ประเทศต้อง เผชิญ เพื่อให้คนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดีสังคมไทยเป็นสังคมคุณธรรม จริยธรรม และประเทศสามารถก้าวข้ามกับดัก

ประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้วรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญและส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษา ระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย (แผนการศึกษาแห่งชาติ, 2560) ทั้งนี้ การปรับเปลี่ยนประเทศดังกล่าวได้นำความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของประเทศไทยมาเป็นจุดเน้นในการขับเคลื่อน พร้อมกับการเติมเต็มวิทยาการ ความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี รวมทั้งการวิจัยและพัฒนาการปฏิบัติดิจิทัล การเปลี่ยนแปลงสู่อุตสาหกรรม 4.0 และการปรับเปลี่ยนประเทศไปสู่ประเทศไทย 4.0 จะเป็นแรงผลักดันให้ประชากรสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและแหล่งเรียนรู้ไร้ขีดจำกัด สามารถพัฒนาองค์ความรู้และสร้างปัญญาที่เพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณ มีการนำเทคโนโลยีการสื่อสาร และระบบการเรียนรู้แบบเคลื่อนที่ (Mobile Learning) มาใช้มากขึ้น (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2559) ดังนั้น การจัดการศึกษาของไทยจำเป็นต้องกำหนดเป้าหมายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ วางแผนพัฒนาและเตรียมกำลังคนที่จะเข้าสู่ตลาดงานเมื่อสำเร็จการศึกษาในระดับต่าง ๆ ปรับหลักสูตรและวิธีการเรียนการสอนที่มีความยืดหยุ่นหลากหลาย เพื่อพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของทรัพยากรมนุษย์ให้มีทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันอย่างเสรีแบบไร้พรมแดนในยุคเศรษฐกิจและสังคม 4.0 (สำนักงานสภาเลขาธิการการศึกษา, 2560)

การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งเน้นผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้และมีใจใฝ่เรียนรู้ตลอดเวลา มีการออกแบบระบบการเรียนรู้ใหม่การเปลี่ยนบทบาทครู การเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษา และการพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต การสร้างความตื่นตัวให้คนไทยตระหนักถึงบทบาท ความรับผิดชอบ และการวางตำแหน่งของประเทศไทยในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ และประชาคมโลก การวางพื้นฐานระบบรองรับการเรียนรู้โดยใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์ม และการสร้างระบบการศึกษาเพื่อเป็นเลิศทางวิชาการระดับนานาชาติ การเปลี่ยนโฉมบทบาท “ครู” ให้เป็นครูยุคใหม่ โดยปรับบทบาทจาก “ครูสอน” เป็น “โค้ช” หรือ “ผู้อำนวยการการเรียนรู้” ทำหน้าที่กระตุ้น สร้างแรงบันดาลใจ แนะนำวิธีเรียนรู้ และบริหารจัดการสร้างความรู้ ออกแบบกิจกรรมและสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียน และมีบทบาทเป็นนักวิจัยพัฒนาระบบการเรียนรู้เพื่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน รวมทั้งปรับระบบการผลิตและพัฒนาครูตั้งแต่การดึงดูด คัดสรร ผู้มีความสามารถสูงให้เข้ามาเป็นครูคุณภาพ มีระบบการพัฒนา ศักยภาพและสมรรถนะครูอย่างต่อเนื่องครอบคลุมทั้งเงินเดือน เส้นทางสายอาชีพ การสนับสนุนสื่อการสอน และสร้างเครือข่ายพัฒนาครูให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน รวมถึงการพัฒนาครูที่มี ความเชี่ยวชาญด้านการสอนมาเป็นผู้สร้างครูรุ่นใหม่อย่างเป็นระบบ และวัดผลงานจากการพัฒนา ผู้เรียนโดยตรง (ยุทธศาสตร์ชาติ, 2561)

ยุทธศาสตร์การส่งเสริมให้เกิดความรู้และความตระหนักด้านการออกกำลังกายและ การกีฬาขั้นพื้นฐาน ยังไม่เป็นไปตามเป้าหมาย เนื่องจากการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการออกกำลังกายและ การกีฬาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษายังไม่เป็นระบบและเป็นมาตรฐานเดียวกัน การพัฒนาคุณภาพของ ครูพลศึกษาให้มีมาตรฐานและการจัดสรรให้มีการบรรจุครูพลศึกษาในสถานศึกษาทั่วประเทศยังไม่ถูกกำหนด เป็นนโยบายและยังไม่ได้ดำเนินการให้ประสบความสำเร็จได้ การจัดกิจกรรมการให้ความรู้และส่งเสริม การออกกำลังกายและการเล่นกีฬาในสถานศึกษา และนอกสถานศึกษายังไม่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ยังไม่เกิดการมีส่วนร่วมของสถาบันครอบครัวและชุมชนในการส่งเสริมและพัฒนากีฬาในสถานศึกษา ระบบการศึกษาไทยมีการเรียนการสอนที่ยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับการ

ส่งเสริมการออกกำลังกายและ การเล่นกีฬาในสถานศึกษาเท่าที่ควร ส่งผลให้เด็กและเยาวชนขาดความตระหนัก ทักษะ และความรู้ ในการออกกำลังกายและการเล่นกีฬาอย่างถูกต้อง รวมทั้งขาดระบบฐานข้อมูลสารสนเทศ สำหรับการวางแผน และการบริหารจัดการในการส่งเสริมและพัฒนาการออกกำลังกายและการกีฬาขั้นพื้นฐาน อย่างมีประสิทธิภาพ (แผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ, 2566)

การพัฒนาแผนการเรียนรู้เตรียมพลศึกษาและกีฬาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในกรุงเทพมหานคร เหมาะสำหรับผู้ที่จะศึกษาต่อด้านคณะ ศึกษาศาสตร์ ครุศาสตร์ คณะพลศึกษา คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา (สาขา สุขศึกษาและพลศึกษา สาขาการออกกำลังกายและการกีฬา เป็นต้น) และเน้นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถเลือกเรียน ด้านใดด้านหนึ่งได้ตามความถนัดและสนใจ โดยทุกแผนการเรียนรู้จะได้เรียนวิชาพื้นฐานตามปกติ แต่ในรายวิชา เพิ่มเติมจะแยกไปเรียนวิชาเฉพาะที่ผู้เรียนถนัดและสนใจ ดังนั้น การจัดทำแผนการเรียนรู้เตรียมพลศึกษาและ กีฬา ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในกรุงเทพมหานคร ส่งผลให้ผู้เรียนทราบถึงความต้องการของตนเองมาก ยิ่งขึ้นและเป็นการเพิ่มความหลากหลายทางด้านการศึกษาให้ผู้เรียนให้ค้นพบตนเองได้มากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและประเมินความต้องการจำเป็นของแผนการเรียนรู้พลศึกษาและกีฬา ในระดับ มัธยมศึกษาตอนปลาย
2. เพื่อสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาแผนการเรียนรู้พลศึกษาและกีฬา ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยแผนการเรียนรู้พลศึกษาและกีฬา ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย นี้ใช้แนวทางของการวิจัยและ พัฒนา แบบตัวหลักตัวรอง ตามลำดับ (Sequencetiat Dominate and Core Dominant Design) โดยมีวิธีการ เชิงคุณภาพด้วยหลักการวิเคราะห์ โดยผู้วิจัยได้กำหนดการวิจัยตามขั้นตอนของการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย การวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ความต้องการจำเป็นและการสังเคราะห์แนวทางการ พัฒนาแผนการเรียนรู้พลศึกษาและกีฬา ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ดำเนินการตามขั้นวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อที่ 1 ในระยะนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ครูผู้รับผิดชอบ หลักสูตรในโรงเรียนกรณีศึกษา นักเรียนผู้เรียนในหลักสูตรเทียบเคียง นักเรียนผู้ที่ไม่ได้เรียนในหลักสูตรเทียบเคียง ผู้บริหารระดับเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 และเขต 2 ผู้อำนวยการโรงเรียนหรือรอง ผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ในโรงเรียนที่ไม่มีแผนการเรียนรู้เทียบเคียง อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรระดับปริญญาตรี ในสาขาที่เกี่ยวข้องกับพลศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย และผู้เชี่ยวชาญทางด้านพลศึกษา ในขั้นนี้เป็นการวิธีการวิจัย เชิงคุณภาพ (Quantitative Research) โดยการสังเคราะห์เอกสาร (Document Synthesis) โดยการเก็บรวบรวม ข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เพื่อวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นและ สังเคราะห์แนวทางในการพัฒนาแผนการเรียนรู้พลศึกษาและกีฬา ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการและศึกษานิเทศก์ ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 และ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 อาจารย์ที่รับผิดชอบหลักสูตรระดับมหาวิทยาลัย ผู้เชี่ยวชาญด้านพลศึกษา โดยมีประชากร จำนวน 81 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างได้มาโดยเลือกแบบเจาะจง

3. การได้มาซึ่งกลุ่มประชากรตัวอย่าง

3.1 โรงเรียนที่มาจากการศึกษาแบบพหุกรณีสถานที่ (Multi-site Case Study) โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกโรงเรียน ดังนี้

3.1.1 ลักษณะของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 และในแต่ละพื้นที่จะกำหนดขนาดของโรงเรียน (Case) แบ่งเป็น 2 แบบ คือ ขนาดใหญ่พิเศษและขนาดใหญ่ ดังนั้น จะได้มาซึ่ง 4 โรงเรียน และในแต่ละโรงเรียนจะกำหนดแหล่งข้อมูลออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

3.1.1.1 ครูผู้รับผิดชอบหลักสูตรแผนการเรียนรู้เทียบเคียงกับแผนการเรียนรู้ พลศึกษาและกีฬา ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนละ 3 คน ทั้งในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 และ เขต 2 ทั้งหมด 4 โรงเรียน รวมทั้งสิ้นครู 12 คน

3.1.1.2 นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 5 6 โดยเลือกตัวแทนนักเรียนที่มีคุณสมบัติในการตอบคำถามที่ดีและสามารถให้ข้อมูลได้อย่างครบถ้วน ในการตอบประเด็นคำถามที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ ระดับชั้นละ 2 คน โดยจำแนกตามเพศเป็น เพศชาย 1 คน และเพศหญิง 1 คน ดังนั้น ในแต่ละโรงเรียนจะมีนักเรียนชายและนักเรียนหญิง 6 คน รวมทั้งสิ้นนักเรียน 24 คน

3.1.1.3 ผู้ปกครองซึ่งเป็นผู้ปกครองของนักเรียน ตามข้อที่ 3.1.1.2 คือ ผู้ปกครอง 1 คน ต่อนักเรียน 1 คน รวมจำนวนผู้ปกครองทั้งสิ้น 24 คน

4. การสร้างเครื่องมือและการตรวจคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาแผนการเรียนรู้พลศึกษาและกีฬา ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามกระบวนการ ดังนี้

4.1 นำข้อมูลจากการสังเคราะห์เอกสาร ตำรา ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแผนการเรียนรู้พลศึกษาและกีฬา ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หลักสูตรเทียบเคียงแผนการเรียนรู้พลศึกษาและกีฬา ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สภาพปัจจุบัน ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาแผนการเรียนรู้พลศึกษาและกีฬา ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สรุปข้อมูลออกมาเป็นประเด็นคำถาม เพื่อสร้างการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview)

4.2 นำเสนอแบบสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ต่ออาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท เพื่อตรวจสอบพิจารณาความถูกต้อง ความเหมาะสมของข้อคำถาม ภาษาที่ใช้ จากนั้นดำเนินการแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ตามข้อเสนอแนะ

4.3 นำการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ที่แก้ไขเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริงในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบความเป็นปรนัย (Objectivity) ของข้อคำถาม ความถูกต้อง ความเหมาะสม ตลอดจนปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการ

จากนั้นนำข้อมูลมาสรุปอุปนัยเพื่อพิจารณาว่าคำตอบที่ได้รับ สามารถให้ข้อมูลที่ตรงกับจุดมุ่งหมายของการวิจัยที่ต้องการเก็บหรือไม่ และนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโทเพื่อพิจารณาตรวจสอบอีกครั้ง หากไม่มีการปรับแก้ ก็จะแสดงว่าเครื่องมือมีคุณภาพด้านความเป็นปรนัย (Objectivity) มีความถูกต้อง มีความเหมาะสมในการเก็บข้อมูลจริง

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ความต้องการจำเป็นและการสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาแผนการเรียนรู้ พลศึกษาและกีฬา ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ระยะนี้เป็นการสังเคราะห์เอกสาร (Documentary Research) เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแผนการเรียนรู้ พลศึกษาและกีฬา ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เอกสารหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตัวชี้วัดและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา จำนวนหน่วยกิตของรายวิชาพื้นฐานและรายวิชาเพิ่มเติมของ ศึกษาพหุกรณีศึกษา สถานศึกษา ร่วมกับการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและ วิเคราะห์ความต้องการจำเป็น เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาแผนการเรียนรู้ พลศึกษาและกีฬา ในระดับมัธยมศึกษา ตอนปลาย โดยกำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ ดังนี้

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูลการวิจัย ประกอบด้วย

5.1 เอกสาร ตำรา แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแผนการเรียนรู้ พลศึกษาและกีฬา ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หลักสูตรเทียบเคียงแผนการเรียนรู้เตรียมพลศึกษา ในระดับมัธยมศึกษา ตอนปลาย

5.2 โรงเรียนที่มาจากการศึกษาแบบพหุกรณีสถานที่ (Multi-site Case Study) โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก (Inclusion Criteria) โรงเรียน ดังนี้

5.2.1 กำหนดลักษณะของโรงเรียนที่มีแผนการเรียนรู้เทียบเคียงกับแผนการเรียนรู้ พลศึกษาและกีฬา ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยแยกตามลักษณะของพื้นที่ (Size) เป็น 2 พื้นที่ คือ ลักษณะของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 และในแต่ละพื้นที่จะกำหนดขนาดของโรงเรียน (Case) แบ่งเป็น 2 แบบ คือ ขนาดใหญ่พิเศษและขนาดใหญ่ ดังนั้น จะได้มาซึ่ง 4 โรงเรียน และในแต่ละโรงเรียนจะกำหนดแหล่งข้อมูลออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

5.2.1.1 ครูผู้รับผิดชอบหลักสูตรแผนการเรียนรู้เทียบเคียงกับแผนการเรียนรู้ พลศึกษาและกีฬา ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนละ 3 คน ทั้งในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 และ เขต 2 ทั้งหมด 4 โรงเรียน รวมทั้งสิ้นครู 12 คน

5.2.1.2 นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 5 6 โดยเลือกตัวแทนนักเรียนที่มีคุณสมบัติในการตอบคำถามที่ดีและสามารถให้ข้อมูลได้อย่างครบถ้วนในตอบประเด็นคำถามที่กำหนดไว้ ระดับชั้นละ 2 คน โดยจำแนกตามเพศเป็น เพศชาย 1 คน และเพศหญิง 1 คน ดังนั้น ในแต่ละโรงเรียนจะมีนักเรียนชาย และนักเรียนหญิง 6 คน รวมทั้งสิ้นนักเรียน 24 คน

5.2.1.3 ผู้ปกครองซึ่งเป็นผู้ปกครองของนักเรียน ตามข้อที่ 2.1.2 คือ ผู้ปกครอง 1 คน ต่อนักเรียน 1 คน รวมจำนวนผู้ปกครองทั้งสิ้น 24 คน

5.3 ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาแผนการเรียนรู้พลศึกษาและกีฬา ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 4 กลุ่มประกอบด้วย

5.3.1 ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องระดับผู้บริหาร แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

5.3.1.1 ผู้บริหารระดับผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา วิธีการซึ่งได้มาของกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ทั้งหมด 6 คน และมีเกณฑ์การคัดเลือก (Inclusion Criteria) ดังนี้

- ผู้บริหารระดับผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 และเขต 2 จำนวน 2 คน

- รองผู้บริหารระดับผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 และเขต 2 จำนวน 2 คน

- ศึกษาพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 และเขต 2 จำนวน 2 คน

5.3.1.2 ผู้บริหารระดับผู้อำนวยการโรงเรียนหรือรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ในโรงเรียนที่ไม่มีแผนการเรียนรู้เทียบเคียง ซึ่งผู้วิจัยได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และมีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) จำนวนทั้งหมด 6 คน มีเกณฑ์การคัดเลือก (Inclusion Criteria) ดังนี้

- ผู้อำนวยการในโรงเรียนหรือรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ ขนาดใหญ่ และขนาดกลาง โรงเรียนละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 6 คน

- เป็นโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 และเขต 2

- เป็นโรงเรียนที่ไม่มีแผนการเรียนรู้เทียบเคียงพลศึกษาและกีฬา ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

- ผู้อำนวยการโรงเรียนหรือรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการที่มีความสนใจในการให้ข้อมูล

5.4 อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรระดับปริญญาตรี ในสาขาที่เกี่ยวข้องกับพลศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย การศึกษาบัณฑิต/ครุศาสตรบัณฑิต/ศิลปศาสตรบัณฑิต ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดเงื่อนไขการคัดเลือก (Inclusion Criteria) คือ 1) เป็นอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรพลศึกษา 2) มีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับหลักสูตรไม่ต่ำกว่า 5 ปี และ 3) มีความสนใจในการให้ข้อมูลและแบ่งตามลักษณะของหน่วยงาน 3 หน่วยงาน ๆ ละ 2 คน เป็นจำนวน 6 คน ดังนี้

5.4.1 อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรพลศึกษา ระดับมหาวิทยาลัยในสังกัดที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย (ทปอ.) จำนวน 2 มหาวิทยาลัย ดังนี้

5.4.1.1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 1 คน

5.4.1.2 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำนวน 1 คน

5.4.2 อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรพลศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 2 คน ดังนี้

5.4.2.1 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร จำนวน 1 คน

5.4.2.2 มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม จำนวน 1 คน

5.4.3 อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรพลศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสังกัดมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร จำนวน 1 คน และในสังกัดมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ชลบุรี จำนวน 1 คน

5.5 ผู้เชี่ยวชาญด้านพลศึกษา จำนวน 5 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดเงื่อนไขการคัดเลือก (Inclusion Criteria) คือ 1) มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอกขึ้นไปทางพลศึกษา หรือสาขาที่เกี่ยวข้อง 2) ดำรงตำแหน่งทางวิชาการในระดับรองศาสตราจารย์ในสาขาวิชาพลศึกษา หรือสาขาที่เกี่ยวข้อง 3) มีประสบการณ์ในการสอนพลศึกษาไม่ต่ำกว่า 10 ปี และผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) จำนวนทั้งหมด 5 คน

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ของผู้บริหารระดับผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 และเขต 2 และผู้อำนวยการโรงเรียนหรือรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการในโรงเรียนที่ไม่มีแผนการเรียนเทียบเคียง ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การสรุปอุปนัย (Analytic Induction) และการเปรียบเทียบความคงที่ของข้อมูล (Constant Comparative) เพื่อสร้างข้อสรุปจากความคิดเห็นของผู้บริหารระดับผู้อำนวยการเขตพื้นที่ และนำข้อมูลที่ได้มาเป็นแนวทางในการพัฒนาแผนการเรียนพลศึกษาและกีฬา ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและประเมินความต้องการจำเป็นของแผนการเรียนพลศึกษาและกีฬา ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จากประเด็นจากการสัมภาษณ์และการเก็บข้อมูลในโรงเรียนจากกลุ่ม ครู นักเรียน ผู้ปกครอง โรงเรียนมหรณพาราม โรงเรียนวัดพุทธบูชา โรงเรียนสารวิทยา โรงเรียนราชวินิตบางแคปานขำ พบว่า

1. ความเป็นมาของแผนการเรียนเกิดขึ้นได้อย่างไร สรุปอุปนัยจากการเก็บข้อมูล ความเป็นมาของแผนการเรียนผู้อำนวยการมีนโยบายปรับปรุงหลักสูตรของโรงเรียนให้สอดคล้องกับอาชีพในอนาคต เพิ่มความสนใจให้กับผู้เรียนในการสมัครเข้าศึกษาต่อเพื่อดึงดูดให้เด็กมาเรียนพลศึกษา และเห็นความสำคัญและส่งเสริมผู้เรียนที่มีทักษะความสามารถพิเศษด้านกีฬา

2. หลักการหรือแนวคิดของแผนการเรียนในปัจจุบันเป็นอย่างไร สรุปอุปนัยจากการเก็บข้อมูล หลักการแนวคิดของหลักสูตรโดยอิงจากหลักสูตรระดับมหาวิทยาลัยระดับปี 1 ถ้าเข้าเรียนมหาวิทยาลัยปี 1 เด็กควรเรียน

วิชาอะไร เลือกรายวิชาให้เหมาะสมกับแผนการเรียนรู้เพื่อที่จะนำไปใช้จริงการเรียนต่อในอุดมศึกษาโดยมีวิชาทฤษฎีและปฏิบัติที่เปลี่ยนหน่วยกิตเท่า ๆ กัน

2.1 หลักการของแผนการเรียนดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาด้านใดบ้าง สรุปอุปนัยจากการเก็บข้อมูล

1) ควรได้หน่วยกิตวิทย - คณิตให้เหมาะกับโครงสร้างรายวิชาพื้นฐานตามหลักสูตรแกนกลาง ถ้าหน่วยกิตน้อยกว่าหลักสูตรแกนกลางกำหนดอาจจะทำให้เด็กเสียสิทธิ์ในการเรียนสมัครเรียนต่อ 2) มีปัญหานักเรียนบางคนที่แผนการเรียนได้มามากจะได้เด็กที่ไม่ชอบเรียนวิชาการและเด็กก็อาจจะไม่ได้ खेल เล่นกีฬา และ 3) อัตราค่าเล่าเรียนซึ่งไม่เพียงพอควรเพิ่มครูพลศึกษา

2.2 หลักการของแผนการเรียนที่ดีที่ต้องการให้เป็นควรมีหลักการอย่างไร ถ้าต้องการปรับปรุงหลักการควรปรับปรุงอย่างไร สรุปอุปนัยจากการเก็บข้อมูล หลักการของแผนการเรียนที่ดีที่ต้องการให้เป็นควรมีหลักการ 1) ความสนใจของผู้เรียน วิชาที่เลือกให้ผู้เรียนได้เรียนค่อนข้างที่จะครอบคลุมทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ และ 2) ควรมีผู้เชี่ยวชาญ ผู้ชำนาญการจากภายนอกเข้ามาช่วยเขียนวางแผนโครงสร้างหลักสูตรแล้วตรวจขึ้นมาเป็นโครงร่างหลักสูตรให้ศึกษานิเทศก์หรือให้ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขต 2 ดูหลักสูตรหรืออาจารย์มหาวิทยาลัย เข้ามาช่วยดูหลักสูตรแผนการเรียนนี้ ว่ามันสอดคล้องเหมาะสม

3. การกำหนดวัตถุประสงค์ของแผนการเรียนในปัจจุบันวัตถุประสงค์ว่าอย่างไร สรุปอุปนัยจากการเก็บข้อมูล การกำหนดวัตถุประสงค์ของแผนการเรียนในปัจจุบัน 1) มุ่งเน้นให้นักเรียนมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์ 2) ให้นักเรียนสามารถที่จะนำเอาความรู้ที่เรามาสอนและไปต่อยอดในการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาทางด้านเฉพาะทาง 3) ต้องการเปิดให้กับนักกีฬาโควตานักกีฬา นักฟุตบอล นักฟุตซอล 4) นักเรียนที่เรียนแผนการเรียนนี้ต้องได้ความรู้ความเข้าใจสามารถที่จะถ่ายทอดข้อมูลให้กับผู้อื่นได้ในเรื่องของการเล่นกีฬา การดูแลสุขภาพ การเคลื่อนไหวร่างกาย สรีรร่างกายต่าง ๆ และ 5) นักเรียนสามารถถ่ายทอดทักษะต่าง ๆ ทักษะทางด้านกีฬาให้กับผู้อื่นได้

3.1 หากต้องการปรับวัตถุประสงค์ให้ดีขึ้นหรือต้องการเพิ่มเติมวัตถุประสงค์ ควรกำหนดอย่างไร สรุปอุปนัยจากการเก็บข้อมูล การปรับวัตถุประสงค์ให้ดีขึ้นควรเพิ่มในส่วนของวิชาสุขศึกษา เพื่อให้นักเรียนได้มีความรู้หรือเพิ่มทางเลือกให้กับนักเรียนที่มีความสนใจด้านสุขศึกษามากขึ้น

4. โครงสร้างของแผนการเรียนปัจจุบันเป็นอย่างไร สรุปอุปนัยจากการเก็บข้อมูลวิชาที่เลือกให้ผู้เรียนได้เรียนครอบคลุมทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติอย่างละครึ่ง ๆ และดูความเหมาะสมของอัตราค่าเล่าเรียนของครู

4.1 โครงสร้างของแผนการเรียนมีปัญหาหรือไม่ อย่างไร สรุปอุปนัยจากการเก็บข้อมูลด้าน

1) โครงสร้างของแผนการเรียนมีปัญหาเรื่องนักเรียนแต่ทักษะกีฬาอย่างเดียว ไม่ค่อยได้เรียนทฤษฎี และ 2) ในเรื่องโครงสร้างแผนการเรียนไม่มีปัญหา แต่ควรมีการปรับเปลี่ยนทุก ๆ 3 ปี เพื่อให้ทันสมัยทันต่อบริบทโลก

4.2 โครงสร้างของแผนการเรียนพลศึกษาและกีฬาที่ควรจะเป็นในอนาคต ควรเป็นอย่างไร ถ้ามีปัญหาควรปรับปรุงอย่างไร สรุปอุปนัยจากการเก็บข้อมูล เมื่อใช้แผนการเรียนนี้ ครบ 3 ปี แล้วควรมีการประเมินหลักสูตร โดยต้องประเมินโดย 1) ครูผู้สอนและผู้บริหาร 2) ประเมินโดยนักเรียน และ 3) ถ้าผู้ปกครองเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการประเมินด้วย เมื่อประเมินหลักสูตรเสร็จแล้วก็นำผลการประเมินหลักสูตรไปปรับปรุงหลักสูตรในปีถัดไป

5. การจัดเวลาเรียน ปัจจุบันโรงเรียนมีการจัดเวลาเรียนเป็นอย่างไร ที่คาบต่อสัปดาห์ ที่ชั่วโมงต่อภาคเรียน ที่ชั่วโมงต่อปีการศึกษา/การจัดเวลาเรียนดังกล่าวมีปัญหาหรือไม่อย่างไรในเชิงปฏิบัติ/การจัดเวลาเรียนอย่างไรจึงจะเป็นการจัดเวลาเรียนที่เหมาะสมและดี สรุปอุปนัยจากการเก็บข้อมูลการจัดเวลาเรียน 6 - 7 คาบ/วัน และ 8 - 10 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ เป็นการจัดเวลาเรียนที่เหมาะสม ถ้าเป็นวิชาพลศึกษาอยากให้จัดเวลาช่วงเช้าหลัง 9 โมง เป็นต้นไป ให้นักเรียนได้ตื่นตัวในการที่จะพร้อมเรียน

5.1 ในแต่ละภาคเรียนมีหลักในการกำหนดโครงสร้างรายวิชาอย่างไร จัดรายวิชาให้สอดคล้องกับตัวชี้วัดของแผนการเรียนควรจัดอย่างไร ถ้าจัดรายวิชาในแผนการเรียนแบบนี้แล้วจะมีปัญหาหรือไม่อย่างไร เพื่อให้เหมาะสมกับหลักสูตรและความต้องการของผู้เรียนอย่างไร สรุปอุปนัยจากการเก็บข้อมูล หลักในการจัดจะเริ่มจัดในรายวิชาพื้นฐานก่อนและค่อย ๆ นำไปสู่วิชาที่ยากขึ้น ในแต่ละภาคเรียนมีหลักในการกำหนดโครงสร้างรายวิชาให้มีการเฉลี่ยให้วิชาทฤษฎีและวิชาปฏิบัติเท่า ๆ กัน ไม่หนักปฏิบัติเกินไปหรือไม่หนักทฤษฎีเกินไป และมีการบูรณาการกับรายวิชาหลัก เช่น วิชาภาษาอังกฤษให้เด็กฝึกแนะนำการออกกำลังกายเป็นภาษาอังกฤษ วิชาภาษาไทยก็จะให้เขียนเรียงความเรื่องสุขภาพและกีฬา วิชาการงานอาชีพก็จะบูรณาการเรื่องอาหารเพื่อสุขภาพ วิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพครูก็จะสอนเกี่ยวกับโภชนาการอาหาร

5.2 ปัจจุบันบุคลากรได้รับการะงานสอนในแผนการเรียนเหมาะสมหรือไม่อย่างไร/ภาระงานที่ได้มอบหมายงานให้รับผิดชอบแผนการเรียนมีปัญหาหรือไม่อย่างไร/ลักษณะการจัดการดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาหรือไม่อย่างไร/บุคลากรมีกี่คน/มีความรู้ความสามารถ สรุปอุปนัยจากการเก็บข้อมูล บุคลากรได้รับการะงานสอนเหมาะสม เฉลี่ยคนละ 18 คาบต่อสัปดาห์ ภาระงานที่ได้มอบหมายงานให้รับผิดชอบแผนการเรียนไม่มีปัญหา บุคลากรมีความรู้ความสามารถ

5.3 ถ้าจะปรับแผนการเรียนใหม่ให้ดีขึ้นจะปรับอย่างไร สรุปอุปนัยจากการเก็บข้อมูล เมื่อใช้แผนการเรียนแล้ว ควรเอามาประเมินทุก 1 ปี ควรมีการประเมินหลักสูตร ในกระบวนการประเมินอาจจะใช้แบบสอบถามหรือแบบสัมภาษณ์ ทั้งผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ทุกคนที่มีส่วนได้ส่วนเสียในแผนการเรียนนี้ หรือ สำรวจความต้องการก่อนเปิดเทอม ข้อเสนอแนะ 1) ถ้าจะปรับแผนการเรียนใหม่ให้ดีขึ้น คือ ให้นักเรียนได้ออกไปฝึกปฏิบัติงานนอกสถานศึกษา และ 2) ปรับในเรื่องการรับนักเรียน ควรรับนักเรียนมีความพร้อมและมีคุณภาพที่จะเรียนแผนการเรียนนี้

6. บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้านหรือไม่อย่างไร/การจัดบุคลากรเหมาะสมกับตำแหน่งหรือความสามารถของครูหรือไม่อย่างไร หากจะพัฒนาคุณภาพของครูให้ดีขึ้นจะสามารถพัฒนาด้านใด สรุปอุปนัยจากการเก็บข้อมูล บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้านกลุ่มสาระสามารถจัดบุคลากรเหมาะสมกับตำแหน่ง หากจะพัฒนาคุณภาพของครูให้ดีขึ้นให้ครูได้ไปอบรมเพิ่มเติม ผลจากการอบรมกลับมาขยายผลให้กับครูในกลุ่มสาระฯ หากจะพัฒนาคุณภาพของครูให้ดีขึ้นการผลิตสื่อการเรียนการสอน นักเรียนสามารถทบทวนบทเรียนนอกเวลาเรียนจากชั้นเรียนก็ได้ เรียนที่ไหนก็ได้ และควรพัฒนาคุณภาพของครูให้ดีขึ้นพัฒนาครูเรื่องของเทคโนโลยี

6.1 ปัจจุบันนักเรียนในแผนการเรียนมีจำนวนกี่คน/นักเรียนในแผนการเรียนมีจำนวนมากหรือน้อยเกินไป หรือไม่อย่างไร มีแนวทางใดในการเพิ่มจำนวนนักเรียนเข้ามาเรียนในแผนการเรียนให้มากขึ้น สรุปอุปนัย

จากการเก็บข้อมูล ปัจจุบันนักเรียนในแผนการเรียนที่เรียนในแผนการเรียนเฉลี่ย 90 - 150 คน/จำนวนนักเรียนต่อห้องเรียน 40 คนต่อห้องเรียน

6.2 การรับเข้านักเรียนมีปัญหาหรือไม่/การจัดการวัสดุอุปกรณ์และสถานที่อำนวยความสะดวกเพียงพอต่อความต้องการของนักเรียนหรือไม่/สรุปอุปสรรคจากการเก็บข้อมูล การรับนักเรียนมีปัญหา ไม่สามารถเลือกเด็กคัดเด็กที่มีความชอบและความถนัดทางด้านกีฬาได้แบบจริงจัง/การจัดการวัสดุอุปกรณ์และสถานที่อำนวยความสะดวกเพียงพอต่อความต้องการของนักเรียนดี มีความเหมาะสม

7. การวัดและประเมินผลปัจจุบันมีการวัดและการประเมินผลเป็นไปตามสภาพจริงหรือไม่อย่างไร มีการแบ่งคะแนนอย่างไร สรุปอุปสรรคจากการเก็บข้อมูล วิธีการสอนจะมีทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ การออกแบบการเก็บคะแนนในรายวิชาเพิ่มเติม คะแนนเก็บ 80 คะแนน คะแนนสอบกลางภาค 10 คะแนน คะแนนปลายภาค 10 คะแนน

เกณฑ์การวัดและประเมินมีปัญหากับนักเรียนในแผนการเรียนหรือไม่ แนวทางในการวัดประเมินผลที่ดีควรเป็นอย่างไร สรุปอุปสรรคจากการเก็บข้อมูล การวัดและประเมินไม่มีปัญหา แนวทางในการวัดประเมินผลที่ดีควรต้องมีแผนที่ชัดเจนก่อนสอดคล้องเรื่องของหลักสูตรของเราในรายวิชานั้น ๆ กำหนดสัดส่วนคะแนนให้เหมาะสมกับความยากง่าย ของรายวิชาและมีเรื่องของเครื่องมือในการวัดที่มีความเที่ยงตรง เช่น Scoring Rubric แนวทางในการวัดประเมินผลที่ดีควรเป็นการวัดและประเมินผลแบบประกันคะแนน

8. การสำเร็จการศึกษาในแผนการเรียน ปัจจุบันนักเรียนที่เรียนในแผนการเรียนสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรหรือไม่อย่างไร สรุปอุปสรรคจากการเก็บข้อมูล นักเรียนที่เรียนในแผนการเรียนสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรร้อยละ 90 ร้อยละ 10 ติด 0 ร มส

8.1 นักเรียนมีปัญหาด้านการจบหลักสูตรหรือไม่อย่างไร/ในกรณีเด็กมีปัญหาด้านการจบหลักสูตร สรุปอุปสรรคจากการเก็บข้อมูล นักเรียนมีปัญหาการจบหลักสูตรน้อยมาก แต่ก็มีปัญหาด้านการจบหลักสูตร สาเหตุเกิดจาก ปัญหาส่วนตัว ปัญหาครอบครัว หรือนักเรียน ที่เข้ามาเรียนในแผนการเรียนไม่ได้ชอบทางด้านกีฬาหรือชอบแผนการเรียนนี้ แต่นักเรียนสอบอะไรไม่ติดแล้วก็เลยมาเข้าแผนการเรียนนี้

8.2 นักเรียนต้องการประสบความสำเร็จในหลักสูตรนี้ มากน้อยเพียงใด สรุปอุปสรรคจากการเก็บข้อมูล นักเรียนต้องการประสบความสำเร็จในหลักสูตรนี้ นักเรียนส่วนใหญ่ก็เข้าไปเรียนระดับมหาวิทยาลัยด้านศึกษาศาสตร์ พลศึกษา วิทยาศาสตร์การกีฬา สุขศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะสหเวชศาสตร์ สาขาการจัดการกีฬาโค้ช คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาผลการสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาแผนการเรียนพลศึกษาและกีฬาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อาจารย์ที่สอนอยู่ในระดับมหาวิทยาลัยและผู้เชี่ยวชาญด้านพลศึกษา

1. ปัจจุบันหลักสูตร พลศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยมีหลักการของหลักสูตรอย่างไร สรุปอุปสรรค หลักสูตรสร้างครูเพื่อไปสอนสุขศึกษาและพลศึกษาในโรงเรียนเป็นหลัก เป้าหมายของเรา คือ ไปผลิตครูในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมีหลักการของหลักสูตร คือ วิชาบังคับของเรา ก็คือ หลักสูตรใหม่ล่าสุด ก็คือ จะสัมภาษณ์ Stakeholder ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักสูตรของเราเกิดขึ้น ซึ่งผู้ที่มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรของเรา คือ 1) ตัวผู้ใช้บัณฑิต ประกอบไปด้วยโรงเรียน ต้องดูว่าโรงเรียนคาดหวังอะไร อยากได้ครูพลศึกษาแบบไหนเกิดขึ้น ผู้บริหารโรงเรียน ครู โรงเรียน หรือ

แม้กระทั่งผู้ปกครอง ผู้ประกอบการต่าง ๆ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ แล้วมาสังเคราะห์ และสัมภาษณ์ตัวศิษย์เก่า ศิษย์ปัจจุบัน และไปสัมภาษณ์เด็กที่กำลังศึกษาในระดับมัธยมว่าความต้องการของเด็กถ้าจะเรียนพลศึกษา คุณอยากได้วิชาใดบ้างที่ประกอบอาชีพเกิดขึ้น ซึ่งเราก็จะมารวบรวม ก็คือ กลายเป็นวิชาที่เราคิดขึ้นมาและเราเขียนในหลักสูตรขึ้นมาการศึกษาเรื่องของหลักสูตรแกนกลางด้วย เพราะว่าสุดท้ายแล้วก็ต้องไปสอนแล้วให้สัมพันธ์กับหลักสูตรแกนกลาง

นักเรียนที่ต้องการเข้าไปเรียนในหลักสูตรพลศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยต้องมีคุณสมบัติอย่างไร สรุปอุปนิสัย

1) นักเรียนต้องมี Mindset ที่ดีมันก็จะสามารถเสริมสร้างร่างกายสุขภาพแข็งแรงได้และความสนใจ 2) มีทักษะพื้นฐานการเคลื่อนไหวการออกกำลังกาย การเล่นเกมกีฬา 3) มีการทดสอบสภาพทางกายก่อนการเข้าเรียน 4) สามารถเล่นเกมกีฬาได้หลากหลายประเภท 5) มีความรู้ด้านการออกกำลังกายและการเล่นเกมกีฬาเบื้องต้น ความรู้เนื้อหาทางกายวิภาคศาสตร์ สรีรวิทยา และ 6) นักเรียนที่มีความสูงมากกว่า 165 cm

2. วัตถุประสงค์ที่ดีของหลักสูตรต่อเนื่องแผนการเรียนพลศึกษาและกีฬากับหลักสูตรมหาวิทยาลัย ควรมีวัตถุประสงค์อะไร สรุปอุปนิสัย 1) เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้และสามารถต่อยอดไปศึกษาต่อได้ในระดับมหาวิทยาลัยได้ 2) มีทักษะทางด้านกีฬาเพื่อต่อยอดสู่กีฬาที่เป็นอาชีพได้ 3) ให้รู้จักการออกกำลังกายที่ถูกต้อง และสามารถถ่ายทอดให้กับคนที่สนใจได้ 4) ต้องมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่จะสามารถมาเป็นครูพลศึกษาได้ และ 5) มีความรู้พื้นฐานการออกกำลังกายเบื้องต้นการวางแผนในการดูแลสุขภาพของตนเองได้

3. โครงสร้างของหลักสูตรแผนการเรียนพลศึกษาและกีฬาที่จะสอดคล้องกับโครงสร้างหลักสูตรพลศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยเป็นอย่างไร สรุปอุปนิสัย หลักการปฏิบัติที่ถูกต้องเบื้องต้น คือ ผู้เรียนต้องได้เรียนเป็นในลักษณะที่เป็น fundamental ต้องไปดูโครงสร้างของวิทยาศาสตร์การกีฬา ใช้หลักการทางวิทยาศาสตร์การกีฬาเพื่อต่อยอดตัวเองด้านกีฬา ส่วนทางพลศึกษาก็ไปดูเกี่ยวกับการสอน ดูโครงสร้างทั้งสองอย่างแล้วมาทำเป็นรายวิชาในแผนการเรียนของเรา

4. แนวทางในการจัดเวลาเรียนให้เพื่อการได้มาซึ่งองค์ความรู้ที่สมบูรณ์ของแผนการเรียนพลศึกษาและกีฬาและสอดคล้องกับหลักสูตรพลศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยควรจัดเวลาเรียนอย่างไร/ควรมีทั้งหมดกี่หน่วยกิต สรุปอุปนิสัย แนวทางในการจัดเวลาเรียนให้เพื่อการได้มาซึ่งองค์ความรู้แบ่งทั้งหมด 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 คือ เรื่องความรู้ ส่วนที่ 2 คือ ส่วนของการปฏิบัติ และส่วนที่ 3 คือ ศึกษาในห้องเรียน เช่น รายวิชาปัญหาพิเศษ หรือวิจัยในชั้นเรียน ทำแลบ ทำโครงการ การเขียนโครงการเบื้องต้น ให้นักเรียนรู้กระบวนการหรือทำชิ้นงานที่เกี่ยวข้องกับพลศึกษาและกีฬา ให้เป็นชิ้นงานสุดท้ายก็เป็นองค์ความรู้รวมเป็นนวัตกรรม นวัตกรรมให้เป็นองค์ความรู้ก่อนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 การจัดเวลาเรียนให้เป็น 1 หน่วยกิต หรือ 2 หน่วยกิต ก็ควรจะเพิ่มหน่วยกิตมาให้มัน มีความสำคัญมากยิ่งขึ้น

5. ครูที่สอนในแผนการเรียนพลศึกษาและกีฬามีคุณสมบัติอย่างไร จำนวนบุคลากรที่อยู่ในแผนการเรียนพลศึกษาและกีฬามีกี่คน สรุปอุปนิสัย 1) ครูควรมีคุณวุฒิทางพลศึกษา อาจจะเป็นสาขาที่เกี่ยวข้อง ผู้สอนเองก็เห็นถึงหลักสูตรบริบทในระดับอุดมศึกษา 2) ครูต้องมีความรู้รอบเรื่องของสุขศึกษาและพลศึกษาและการเล่นเกมกีฬา 3) ครูมีความเสียสละมีความรับผิดชอบ มีความใส่ใจ มีความรับผิดชอบ และ 4) ควรจะมีแนวทางการพัฒนาครูควร

มีการจัดอบรมครูที่จะมาสอนในหลักสูตรนี้ และในบางรายวิชาที่ครูไม่ได้เชี่ยวชาญก็อาจจะเชิญวิทยากรภายนอก มาเข้าให้ความรู้กับนักเรียน จำนวนบุคลากรที่อยู่ในหลักสูตรแผนการเรียน อย่างน้อย 5 - 10 คน

6. แนวทางในการวัดและประเมินผลของแผนการเรียนพลศึกษาและกีฬา ควรมีแนวทางในการวัดและ ประเมินผลอย่างไร สรุปอุปนัย แนวทางในการวัดผลก็ควรจะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่เราวางไว้ และวัดเรื่อง ของความรู้ เรื่องของทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านทักษะ ด้านความรู้ และก็ดูด้านจิตวิทยา วัดแววครู ใช้การทดสอบสมรรถภาพ สอบ TGAT TPAT การประเมินที่มีความหลากหลาย อาจจะประเมินจากชิ้นงาน อาจจะ ประเมินจากโครงการ ประเมินจากการทำกิจกรรม จากการทำใบงาน ให้มันมีความหลากหลายควบคู่ไปกับการ เรียนการสอนด้วย

7. เกณฑ์การจบหลักสูตรแผนการเรียนพลศึกษาและกีฬา ควรมีเกณฑ์การจบหลักสูตรอย่างไร สรุปอุปนัย เกณฑ์การจบหลักสูตรแผนการเรียนพลศึกษาและกีฬา นักเรียนสำเร็จจำนวนกี่หน่วยกิตรายวิชาพื้นฐานต้องเชื่อมโยง กับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และรายวิชาเพิ่มเติมที่หน่วยกิตขึ้นอยู่กับบริบทของสถานศึกษา

อภิปรายผล

การวิจัยแผนการเรียนพลศึกษาและกีฬา ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย การดำเนินการวิจัยและกำหนด กลุ่มเป้าหมายตามแนวทางของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

อภิปรายตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 การวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ความต้องการจำเป็นและการสังเคราะห์ แนวทางการพัฒนาแผนการเรียนพลศึกษาและกีฬา ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในระยะนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ครูผู้รับผิดชอบหลักสูตรในโรงเรียนกรณีศึกษา นักเรียน ผู้เรียนในหลักสูตรเทียบเคียง นักเรียนผู้ที่ไม่ได้เรียนในหลักสูตรเทียบเคียง ผู้บริหารระดับเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 และเขต 2 สอดคล้องกับการพัฒนาหลักสูตรของ Taba, H. ได้เสนอรูปแบบ การพัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นระบบที่เน้นวิธีการจากระดับล่างไปสู่ระดับบน (Bottom-up Approach) โดยมีความ เชื่อว่ากระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่สั่งการโดยผู้บริหารไม่ใช่วิธีการพัฒนาหลักสูตรที่ดี ควรเริ่มจากระดับล่าง คือ ครูผู้สอนซึ่งเป็นผู้นำหลักสูตรไปใช้จริง และเป็นผู้อยู่ติดกับข้อมูลพื้นฐานที่เป็นจริงซึ่งจะทำให้มีความเหมาะสม มากกว่า (Taba, H., 1962) ด้านผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์ถึงโครงสร้างแผนการเรียนกับผู้อำนวยการโรงเรียน มีนโยบายปรับปรุงหลักสูตรของโรงเรียนให้สอดคล้องกับอาชีพในอนาคต เพิ่มความสนใจให้กับผู้เรียนในการสมัคร เข้าศึกษาต่อเพื่อติดตามให้เด็กมาเรียนพลศึกษา และเห็นความสำคัญและส่งเสริมผู้เรียนที่มีทักษะความสามารถพิเศษ ด้านกีฬา ซึ่งสอดคล้องกับประกาศกระทรวงศึกษาธิการ นโยบายรัฐบาลด้านการศึกษา ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทุน มนุษย์ที่เป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศ โดยเร่งส่งเสริมผลักดันให้เกิดการพัฒนาคนไทยทุกช่วงวัยอย่าง เต็มกำลังและความสามารถ รัฐบาลจะส่งเสริมการเกิดและเติบโตอย่างมีคุณภาพของเด็กทุกคนอย่างเท่าเทียม เด็กไทยทุกคนจะต้องเข้าถึงศูนย์ดูแลเด็กปฐมวัยที่มีมาตรฐาน เมื่อเติบโตก็ได้เรียนหนังสือที่ให้ความสำคัญกับการ พัฒนาทักษะวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลส่งเสริมศักยภาพทั้งด้านศิลปะ วัฒนธรรม และความสามารถทางกีฬา (ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ, 2568) การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างด้านหลักใน

การจัดเรียงรายวิชาควรเริ่มจัดในรายวิชาพื้นฐานและค่อยนำไปสู่วิชาที่ยากขึ้น ในแต่ละภาคเรียนควรมีหลักในการกำหนดโครงสร้างรายวิชาให้มีการเฉลี่ยให้วิชาทฤษฎีและวิชาปฏิบัติเท่า ๆ กัน ไม่หนักปฏิบัติเกินไปหรือไม่หนักทฤษฎีเกินไป และมีการบูรณาการกับรายวิชาหลัก เช่น วิชาภาษาอังกฤษให้นักเรียนฝึกแนะนำการออกกำลังกายเป็นภาษาอังกฤษ วิชาภาษาไทยให้นักเรียนเขียนเรียงความเรื่องสุขภาพและกีฬา วิชาการงานอาชีพก็จะบูรณาการเรื่องอาหารเพื่อสุขภาพ วิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพครูก็จะสอนเกี่ยวกับโภชนาการอาหาร ดังที่ มารุต พัฒนา ผลกล่าวว่าการออกแบบรายวิชาควรมีลักษณะสอดคล้องกับธรรมชาติของวิธีการเรียนรู้ในรายวิชานั้น เช่น รายวิชาการพัฒนาหลักสูตรหรือรายวิชาการวิจัย ควรออกแบบให้มีการเรียนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติควบคู่กันไม่ควรเน้นเฉพาะการเรียนรู้ด้านทฤษฎีเพียงอย่างเดียวเป็นต้น รวมทั้งการเขียนคำอธิบายรายวิชาที่ควรสะท้อนสาระสำคัญของรายวิชา (มารุต พัฒนา, 2567)

อภิปรายตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 สังเคราะห์แนวทางการพัฒนาแผนการเรียนพลศึกษาและกีฬาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างกับอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรระดับปริญญาตรีในสาขาที่เกี่ยวข้องกับพลศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยและผู้เชี่ยวชาญทางด้านพลศึกษา มีหลักการของหลักสูตรผลิตครูเพื่อไปสอนสุขศึกษาและพลศึกษาในโรงเรียนเป็นหลัก มหาวิทยาลัยมีหลักการของหลักสูตร คือ วิชาบังคับของหลักสูตร จะสัมภาษณ์ Stakeholder ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักสูตรของเราเกิดขึ้น ซึ่งผู้ที่มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร คือ ตัวผู้ใช้บัณฑิต ประกอบไปด้วยโรงเรียน ต้องพิจารณาว่าโรงเรียนคาดหวังอะไร ต้องการครูพลศึกษาแบบไหนเกิดขึ้น ผู้บริหารโรงเรียน ครู โรงเรียน หรือแม้กระทั่งผู้ปกครอง ผู้ประกอบการต่าง ๆ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์แล้วมาสังเคราะห์ ดังที่ มารุต พัฒนา ผลกล่าวว่าการสื่อสารข้อสรุปผล จากการประเมินหลักสูตรด้วยวิธีการต่าง ๆ อย่างเหมาะสมไปยังผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักสูตรทุกฝ่าย เช่น ผู้บริหาร ผู้สอน ผู้สนับสนุน ผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชนการรายงานผลต่อผู้เกี่ยวข้องมีความสำคัญมากในฐานะที่จะทำให้ผู้เกี่ยวข้องทั้งหลายได้มีโอกาสรับรู้คุณภาพของหลักสูตรในประเด็นต่าง ๆ ทั้งที่เป็นจุดแข็งและจุดที่ต้องปรับปรุงแก้ไข อันจะนำไปสู่การปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น (มารุต พัฒนา, 2567) ด้านคุณสมบัติของผู้เรียนที่เข้าไปศึกษาต่อด้านมหาวิทยาลัย 1) นักเรียนต้องมี Mindset ที่ดีมันก็จะสามารถเสริมสร้างร่างกายสุขภาพแข็งแรงได้และก็ความสนใจ 2) มีทักษะพื้นฐานการเคลื่อนไหวการออกกำลังกาย การเล่นกีฬา 3) มีการทดสอบสมรรถภาพทางกายก่อนการเข้าเรียน 4) สามารถเล่นกีฬาได้หลากหลายประเภท 5) มีความรู้ด้านการออกกำลังกายและการเล่นกีฬาเบื้องต้น ความรู้เนื้อหาทางกายวิภาคศาสตร์ สรีรวิทยา และ 6) นักเรียนที่มีความสูงมากกว่า 165 cm ดังที่ ขวัญเมือง แก้วดำเกิง ได้กล่าวไว้ว่า บุคคลที่มีความรอบรู้ด้านสุขภาพจะมีความสามารถในการดูแลและรักษาสุขภาพของตนเองให้แข็งแรงตามช่วงวัยต่าง ๆ ทำให้สามารถประกอบกิจกรรมและการงานได้อย่างเข้มแข็งไม่ถูกหลอกหรือมีพฤติกรรมที่ผิดพลาดส่งผลต่อสุขภาพของตนเอง จนเกิดโรคภัยไข้เจ็บที่รุนแรง (ขวัญเมือง แก้วดำเกิง, 2561) สอดคล้องกับกรมอนามัย ได้อธิบายเสริมว่า ความรอบรู้ด้านสุขภาพเป็นการบรรลุถึงระดับความรู้ทักษะส่วนบุคคลและความมั่นใจในการที่จะลงมือปฏิบัติเพื่อช่วยให้สุขภาพของตนเองและชุมชนดีขึ้น โดยการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต (กรมอนามัย, 2563) แนวทางในการวัดและประเมินผลของแผนการเรียนพลศึกษาและกีฬา ควรมีแนวทางในการวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์วางไว้ ควรวัดความรู้ วัดทักษะ วัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ วัดจิตวิทยา วัดแววครู และควรเป็นการประเมินที่มีความหลากหลาย ให้มีควบคู่ไปกับการเรียนการสอนด้วย สอดคล้องกับ ชนาธิป พรกุล กล่าวว่าการประเมินผลการ

ประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริง (Authentic Assessment) เพื่อนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริง โดยการประเมินผลตามสภาพจริงจะต้องเป็นการประเมินเชิงบวกเพื่อค้นหาความสามารถ จุดเด่นและความก้าวหน้าของผู้เรียน รวมทั้งให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนในจุดที่ต้องการพัฒนาให้สูงขึ้น เติบโตตามศักยภาพ เน้นการประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียน (Formative Evaluation) รวมทั้งสามารถใช้ในการประเมินผลรวม (Summative Evaluation) ในสถานการณ์การเรียนการสอนที่ใกล้เคียงชีวิตจริง เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง นักเรียนได้ปฏิบัติจริง โดยนักเรียนเป็นผู้สร้างงาน และสร้างความรู้ โดยครูเป็นผู้ชี้แนะให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองอย่างเต็มความสามารถ (ชนาธิป พรกุล, 2544) และผู้เชี่ยวชาญทางด้านพลศึกษาในขั้นนี้เป็นการวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสังเคราะห์เอกสาร (Document Synthesis) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เพื่อวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นและสังเคราะห์แนวทางในการพัฒนาแผนการเรียนพลศึกษาและกีฬาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในระยะนี้ผู้วิจัยได้ทำการ สังเคราะห์แนวทางในการพัฒนาแผนการเรียนพลศึกษาและกีฬา ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จากขั้นตอนที่ 1 - 4 สังเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาแผนการเรียนพลศึกษาและกีฬา ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 - 4 มาสังเคราะห์เพื่อเป็นแนวทางร่างแผนการเรียนพลศึกษาและกีฬา ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีกรอบในการสังเคราะห์ตามองค์ประกอบของหลักสูตร 5 ประการ คือ 1) หลักการของแผนการเรียนพลศึกษาและกีฬา 2) โครงสร้างของแผนการเรียนพลศึกษาและกีฬา 3) คำอธิบายรายวิชาของแผนการเรียนพลศึกษาและกีฬา 4) การวัดและประเมินผลของแผนการเรียนพลศึกษาและกีฬา และ 5) การจบของแผนการเรียนพลศึกษาและกีฬา ดังที่ มาร์ต พัฒผล กล่าวว่า กระบวนการพัฒนาเอกสารหลักสูตรตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งได้เอกสารหลักสูตรที่มีความสมบูรณ์พร้อมสำหรับการนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 4 กิจกรรม ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ที่สั่งกำหนดหลักสูตร 2) การกำหนดรูปแบบของหลักสูตร 3) การพัฒนาเอกสารหลักสูตร และ 4) การสอบทานคุณภาพหลักสูตร (มาร์ต พัฒผล, 2567)

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปและข้อเสนอแนะจากการวิจัย 1) ขยายกลุ่มตัวอย่างให้หลากหลายมากขึ้น ควรศึกษานักเรียนจากหลายโรงเรียนที่มีบริบทแตกต่างกัน ทั้งในเขตเมืองและชนบท หรือโรงเรียนขนาดเล็กและใหญ่ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสะท้อนความเป็นจริงมากขึ้น 2) ศึกษาผลกระทบของแผนการเรียนพลศึกษาและกีฬาต่อการพัฒนาการด้านอื่น ๆ เช่น ด้านอารมณ์ สังคม ทักษะชีวิต และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มสาระอื่น ๆ เพื่อประเมินความสมดุลในการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน 3) วิเคราะห์ความต้องการของนักเรียนและผู้ปกครองอย่างลึกซึ้ง เพื่อให้แผนการเรียนสามารถตอบโจทย์ความต้องการของผู้เรียนในแต่ละบริบท และช่วยในการออกแบบหลักสูตรหรือกิจกรรมให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น 4) ศึกษาการพัฒนาทักษะทางอาชีพในสายงานกีฬา เช่น การเป็นผู้ฝึกสอน นักกีฬาอาชีพ นักกายภาพบำบัด หรือโค้ช ว่าแผนการเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีส่วนส่งเสริมหรือเตรียมความพร้อมได้มากน้อยเพียงใด และ 5) เปรียบเทียบหลักสูตรหรือแนวทางการจัดการเรียนการสอนกับต่างประเทศ

เพื่อหาแนวทางพัฒนาแผนการเรียนรู้ให้ทันสมัย และตอบรับกับแนวโน้มของโลกในปัจจุบัน เช่น กีฬาอีสปอร์ต กีฬาเพื่อสุขภาพ หรือการใช้เทคโนโลยีในวงการกีฬา

เอกสารอ้างอิง

- กรมอนามัย. (2563). แนวทางการพัฒนาโรงเรียนรอบรู้ด้านสุขภาพ (Health Literate School: HLS). (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- ขวัญเมือง แก้วดำเกิง. (2561). ความรอบรู้ด้านสุขภาพ เข้าถึง เข้าใจ และการนำไปใช้. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์.
- ชนาธิป พรกุล. (2544). รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ. (2568). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 141 ตอนพิเศษ 309 ง หน้า 11 (13 พฤศจิกายน 2567).
- แผนการศึกษาแห่งชาติ. (2560). สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิคจำกัด.
- แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ. (2566). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 140 ตอนพิเศษ 75 ง หน้า 75 (30 มีนาคม 2566).
- มารุต พัฒนา. (2562). การออกแบบนวัตกรรมรายวิชาระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้.
- _____. (2567). การประเมินหลักสูตรเพื่อการเรียนรู้และพัฒนา. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: บริษัทจรัสสินทวงศ์การพิมพ์จำกัด.
- _____. (2567). แนวคิดหลักการพัฒนาหลักสูตร. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้.
- ยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนที่ 82 ก หน้า 37-38 (13 ตุลาคม 2561).
- สำนักงานสภาเลขาธิการการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพรักหวานกราฟฟิคจำกัด.
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2559). สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. เรียกใช้เมื่อ 1 ธันวาคม 2559 จาก https://www.admissionpremium.com/content/1377#google_vignette
- Taba, H. (1962). Curriculum Development: Theory and practice. New York: Harcourt Brace and world, Inc.

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อดิจิทัล ที่ส่งเสริมความสามารถ
ในการให้เหตุผลเชิงสถิติ เรื่อง ค่าวัดทางสถิติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
DIGITAL MEDIA - ENHANCED LEARNING ACTIVITIES MANAGEMENT TO PROMOTE
STATISTICAL REASONING ABILITY ON STATISTICAL MEASURES OF
GRADE 12 STUDENTS

อโรชา สลุงใหญ่*, ชนิศรรา เลิศอมรพงษ์, วันดี เกษมสุขพิพัฒน์

Arocha Salungyai*, Chanisvara Lertamornpong, Wandee Kasemsukpipat

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Education, Kasetsart University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: Feducrl@ku.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อดิจิทัล ที่ส่งเสริมความสามารถในการให้เหตุผลเชิงสถิติ เรื่อง ค่าวัดทางสถิติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และ 2) ศึกษาความสามารถในการให้เหตุผลเชิงสถิติ เรื่อง ค่าวัดทางสถิติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อดิจิทัล กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แผนการเรียนวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ จำนวน 35 คน ของโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษแห่งหนึ่งในจังหวัดลพบุรี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อดิจิทัลที่ส่งเสริมความสามารถในการให้เหตุผลเชิงสถิติ เรื่อง ค่าวัดทางสถิติ และแบบทดสอบวัดความสามารถในการให้เหตุผลเชิงสถิติ เรื่อง ค่าวัดทางสถิติ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้รูปแบบความถี่ ร้อยละ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อดิจิทัล ที่ส่งเสริมความสามารถในการให้เหตุผลเชิงสถิติ เรื่อง ค่าวัดทางสถิติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ได้แก่ การให้นักเรียนใช้สื่อดิจิทัลสำรวจ ทดลองผ่านสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเลือกใช้สื่อดิจิทัลที่เน้นให้นักเรียนสำรวจและสืบเสาะอย่างเหมาะสม จัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้นักเรียนได้แสดงแนวคิดในการใช้เหตุผลประกอบการตัดสินใจทางสถิติและเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดร่วมกัน เพื่อให้นักเรียนเข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับค่ากลางของข้อมูล ค่าวัดการกระจายของข้อมูลและค่าวัดตำแหน่งที่ของข้อมูลได้อย่างถูกต้อง 2) นักเรียนส่วนใหญ่มีความสามารถในการให้เหตุผลเชิงสถิติอยู่ในระดับ 3 เชิงปริมาณ (Quantitative) ถึงระดับ 4 เชิงวิเคราะห์ (Analytical)

คำสำคัญ: การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อดิจิทัล, ความสามารถในการให้เหตุผลเชิงสถิติ, ค่าวัดทางสถิติ

Abstract

The purposes of this study were to 1) Investigate instructional approaches using digital media - enhanced learning activities management to promote statistical reasoning ability on statistical measures of grade 12 students and 2) Study statistical reasoning ability on statistical measures after using digital media - enhanced learning activities management. The target group consisted of 35 students grade 12 students from a Science Mathematics program at an extra-large school in Lopburi province. The research instruments consisted of lesson plans designed by using Digital Media - Enhanced learning activities management and statistical reasoning ability problem test on statistical measures. The quantitative data were analyzed using frequency and percentage. The qualitative data were analyzed through content analysis. The research results showed that 1) Guidelines for implementing digital media - enhanced learning activities management to promote statistical reasoning ability on statistical measures of grade 12 students. It is recommended to encourage students to utilize digital media to explore and experiment with various scenarios through appropriate digital media. Foster a learning environment that promotes students to express their ideas, use reasoning to support statistical decision - making, and provide opportunities for students to exchange ideas collaboratively. This approach aims to promote students' accurate understanding of concepts related to measures of central tendency, measures of spread, and measures of relative standing. 2) The majority of students exhibited statistical reasoning abilities ranging from level 3 (Quantitative) to level 4 (Analytical). **Keywords:** Digital Media - Enhanced Learning Activities Management, Statistical Reasoning Ability, Statistical Measures

บทนำ

สถิติเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้จากข้อมูล ทั้งเป็นสิ่งที่มนุษย์คิดขึ้นมาเพื่อช่วยให้ความเข้าใจที่ตรงกัน การเข้าใจถึงความจริงได้อย่างแม่นยำและลึกซึ้งขึ้น (Agregti, A. & Franklin, C. A., 2013) ส่งผลให้มนุษย์ต้องเรียนรู้เกี่ยวกับการให้เหตุผลเชิงสถิติ (Statistical Reasoning) ควบคู่ไปด้วย ซึ่งการแสดงผลของแต่ละบุคคลด้วยแนวคิดทางสถิติเกี่ยวข้องกับการตีความข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การนำเสนอข้อมูล และนำไปสู่การตัดสินใจเกี่ยวกับความสมเหตุสมผลของข้อมูลทางสถิติ ปฏิเสธไม่ได้เลยว่าหากแต่ละบุคคลมีความรู้ทางสถิติเพียงพอจะทำให้ตีความและใช้ข้อมูลทางสถิติในการตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพขึ้น (Setianingsih, R. & Rahmah, D., 2020)

โดยประสบการณ์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาคณิตศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เรื่อง ค่าวัดทางสถิติ พบว่า ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนสามารถหาคำตอบได้โดยใช้สูตรและมีเป้าหมายเพื่อหาคำตอบสุดท้ายเป็นสำคัญ ตัวอย่างข้อคำถาม เช่น จงหาค่าเฉลี่ยของข้อมูล พิสัยมีค่าเท่าใด แต่เมื่อนักเรียนพบลักษณะข้อคำถามที่ต้องแสดงผล นักเรียนไม่สามารถอธิบายเหตุผลเพื่อประกอบการตัดสินใจได้ แสดงให้เห็น

ว่านักเรียนขาดความสามารถในการสะท้อนแนวคิด และการให้เหตุผลเชิงสถิติเพื่อประกอบการตัดสินใจ ปัญหานี้มีสาเหตุสำคัญมาจากการจัดการเรียนรู้ที่เน้นไปที่ความเข้าใจเชิงขั้นตอนมากกว่าการเข้าใจเชิงแนวคิด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Nguyen, D. T. & Tran, D., สิริ น้อยจีน และคณะ การจัดการเรียนรู้สถิติในโรงเรียนมัธยมศึกษา มุ่งเน้นเฉพาะการคิดคำนวณเท่านั้นแต่กลับละเลยการให้เหตุผลเชิงสถิติ ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ในการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ต้องเน้นการให้เหตุผลเชิงสถิติกับนักเรียน สนับสนุนการจัดการเรียนรู้ที่อยู่รอบตัวนักเรียน และนำสื่อดิจิทัลเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการเรียนรู้ (Nguyen, D. T. & Tran, D., 2023); (สิริ น้อยจีน และคณะ, 2567) ควรส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงแนวคิดหรือให้ข้อคิดเห็นเชิงสถิติอย่างสมเหตุสมผล โดยใช้ความรู้ แนวคิด และวิธีการทางสถิติมาอธิบายข้อมูลทางสถิติ การวิเคราะห์และตีความหมายข้อมูล (จุฑาภรณ์ แสนเพชร และนัฐจิรา บุศย์ดี, 2560) โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเป็นช่วงวัยที่ต้องเตรียมความพร้อม สำหรับการศึกาในระดับอุดมศึกษาและการเป็นพลเมืองที่รู้เท่าทันข้อมูล การส่งเสริมความสามารถด้านนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง

ในปัจจุบันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้นำไปสู่การพัฒนาสื่อดิจิทัล (Digital Media) และเครื่องมือทางสถิติที่หลากหลาย ซึ่งเข้ามามีบทบาทอย่างสูงในการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนสถิติ (Chan, S. W. et al., 2016) การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อดิจิทัลเป็นตัวช่วยสำคัญของผู้สอนเพราะช่วยให้นักเรียนได้สำรวจ ทดลอง ทำความเข้าใจลักษณะของข้อมูลด้วยแผนภาพ ลดเวลาสำหรับการคิดคำนวณที่ซับซ้อนโดยใช้เครื่องมือคิดคำนวณสำเร็จรูป ส่งเสริมการเรียนรู้แบบค้นพบและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เมื่อบูรณาการโดยนำสื่อดิจิทัลมาใช้ในการสอนสถิติ ส่งผลให้นักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ และใช้ข้อมูลทางสถิติอย่างถูกต้องและมีเหตุผลในการตัดสินใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Widjaja, W. ที่เน้นให้ผู้เรียนมีโอกาสดลองใช้สื่อดิจิทัลในการสำรวจและวิเคราะห์ ข้อมูลทางสถิติจนบรรลุผลนำไปสู่ข้อสรุปของความรู้หรือแนวคิด และสามารถให้เหตุผลเชิงสถิติประกอบการตัดสินใจได้อย่างสมเหตุสมผล (Widjaja, W., 2013) ในขณะเดียวกันสื่อดิจิทัลทำให้นักเรียนได้สำรวจ ตรวจสอบ ข้อมูล ส่งผลให้นักเรียนสามารถเขียนแสดงแนวคิดและข้อสรุปทางสถิติได้ ซึ่งการจัดบรรยากาศในห้องเรียนควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงเหตุผลอย่างอิสระ อภิปรายแนวคิดร่วมกันในชั้นเรียน (Ben-Zvi, D. & Garfield, J., 2004) แนวโน้มการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สถิติเชิงแนวคิดและการให้เหตุผลเชิงสถิติเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางในระดับนานาชาติ เช่น การใช้ TinkerPlots, Fathom, CODAP, RStudio, GeoGebra, Tuva Tools ทั้งนี้ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าสื่อดิจิทัลสามารถสนับสนุนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นความสามารถในการให้เหตุผลเชิงสถิติได้เป็นอย่างดี เช่น งานของ Reiten, L. & Strachota, S., Huynh, B. T. et al. เป็นต้น (Reiten, L. & Strachota, S., 2016); (Huynh, B. T. et al., 2024)

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อดิจิทัลที่ส่งเสริมความสามารถในการให้เหตุผลเชิงสถิติ เรื่อง ค่าวัดทางสถิติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ผ่านการสำรวจข้อมูลด้วยสื่อดิจิทัล ส่งเสริมให้นักเรียนคิด วิเคราะห์ ตรวจสอบ ลักษณะของข้อมูล และแสดงเหตุผลประกอบการตัดสินใจได้อย่างถูกต้องและสมเหตุสมผล นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ผ่านการแสดงแนวคิดอย่างอิสระ ได้แลกเปลี่ยนแนวคิดร่วมกันในชั้นเรียนเพื่อหาข้อสรุปทางสถิติที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน อีกทั้งยังเป็นแนวทางในการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่ครูผู้สอนคณิตศาสตร์สามารถนำไป

ประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นในยุคปัจจุบัน และส่งเสริมความสามารถในการให้เหตุผลเชิงสถิติได้อย่างเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อดิจิทัล ที่ส่งเสริมความสามารถในการให้เหตุผลเชิงสถิติ เรื่อง คำวัดทางสถิติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
2. เพื่อศึกษาความสามารถในการให้เหตุผลเชิงสถิติ เรื่อง คำวัดทางสถิติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อดิจิทัล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อดิจิทัล ที่ส่งเสริมความสามารถในการให้เหตุผลเชิงสถิติ เรื่อง คำวัดทางสถิติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1.1 แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อดิจิทัล ที่ส่งเสริมความสามารถในการให้เหตุผลเชิงสถิติ เรื่อง คำวัดทางสถิติ จำนวน 10 แผน โดยใช้เวลาในการจัดการเรียนรู้ทั้งหมด 13 คาบ คาบละ 50 นาที ซึ่งในแต่ละแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้มีใบกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมการให้เหตุผลเชิงสถิติของนักเรียน โดยผู้วิจัยเลือกใช้สื่อดิจิทัล ได้แก่ PhET Colorado, Mentimeter, Tiva Tools, Google Sheets และ GeoGebra ซึ่งสื่อดิจิทัลเหล่านี้สามารถใช้งานได้ผ่านเว็บไซต์ หรือใช้งานผ่านสมาร์ตโฟนทั้งระบบปฏิบัติการ IOS และระบบปฏิบัติการ Android

โดยทุกแผนการจัดการเรียนรู้ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นและผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมของจุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ซึ่งค่าเฉลี่ยที่ยอมรับได้มีค่าตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป เหมาะสมมาก (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) โดยผลการพิจารณาความเหมาะสมค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.96 เหมาะสมมากที่สุด และปรับปรุงแผนตามข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญแนะนำก่อนนำไปใช้จริง

1.2 แบบทดสอบวัดความสามารถในการให้เหตุผลเชิงสถิติ เรื่อง คำวัดทางสถิติ เป็นแบบทดสอบอัตนัยที่มีลักษณะเป็นสถานการณ์ปัญหาต่าง ๆ จำนวน 4 สถานการณ์ โดยแต่ละสถานการณ์มีข้อคำถามย่อย 3 คำถาม ใช้เวลาในการทำแบบทดสอบทั้งสิ้น 50 นาที ซึ่งข้อคำถามผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน โดยพิจารณาข้อสอบที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) และผลการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

2.1 ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อดิจิทัล ที่ส่งเสริมความสามารถในการให้เหตุผลเชิงสถิติ เรื่อง คำวัดทางสถิติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 35 คน ของโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษแห่งหนึ่งในจังหวัดลพบุรี จำนวน 13 คาบคาบละ 50 นาที ในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยเก็บร่องรอยการทำงาน of นักเรียนจากใบกิจกรรม ที่นักเรียนเขียนแสดงคำตอบพร้อมแสดงการให้เหตุผลเชิงสถิติประกอบคำตอบและบันทึกหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2.2 หลังเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการให้เหตุผลเชิงสถิติ เรื่อง ค่าวัดทางสถิติ เป็นรายบุคคล โดยใช้เวลาในการทดสอบ 50 นาที และนักเรียนสามารถใช้เครื่องคิดคำนวณได้

2.3 นำผลการทดสอบความสามารถในการให้เหตุผลเชิงสถิติ เรื่อง ค่าวัดทางสถิติ มาเปรียบเทียบกับระดับความสามารถในการให้เหตุผลเชิงสถิติตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้เพื่อวิเคราะห์ข้อมูล ดังตารางที่ 1

3. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

3.1 ผู้วิจัยอ่านและตีความข้อมูลที่ได้จากแบบบันทึกหลังแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อดิจิทัล ที่ส่งเสริมความสามารถในการให้เหตุผลเชิงสถิติทุกแผนการจัดการเรียนรู้ว่ามีลักษณะอย่างไร พิจารณาการทำใบกิจกรรมในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับการหาคำตอบและแนวคิดในการให้เหตุผลเชิงสถิติของนักเรียน

3.2 ผู้วิจัยตรวจแบบทดสอบวัดความสามารถในการให้เหตุผลเชิงสถิติ เรื่อง ค่าวัดทางสถิติ โดยพิจารณาคำตอบของนักเรียนว่าตรงตามระดับความสามารถในการให้เหตุผลตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ในรูปแบบความถี่และร้อยละ ซึ่งเกณฑ์การวัดและประเมินผลความสามารถในการให้เหตุผลเชิงสถิติประยุกต์จากเกณฑ์การวัดและประเมินผลความสามารถในการให้เหตุผลเชิงสถิติของ Mooney's framework แบ่งเป็น 4 ระดับ (Jones, G. A. et al., 2004) มีรายละเอียดดังนี้

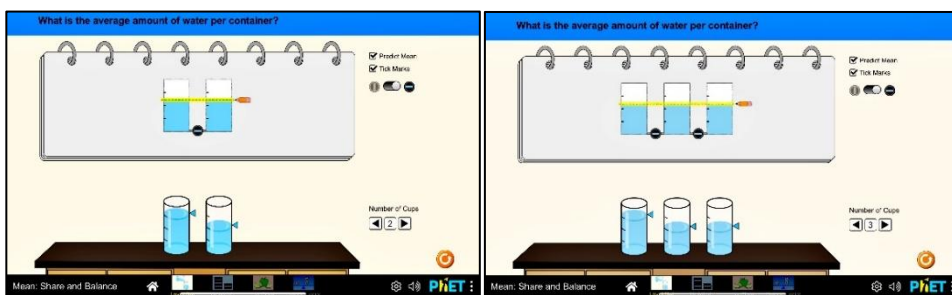
ตารางที่ 1 เกณฑ์การวัดและประเมินผลความสามารถในการให้เหตุผลเชิงสถิติ

ระดับความสามารถ	ความสามารถในการให้เหตุผลเชิงสถิติ
ระดับ 4 เชิงวิเคราะห์ (Analytical)	นักเรียนสามารถหาคำตอบได้ถูกต้อง และสามารถใช้ความรู้ทางสถิติอธิบายแนวคิดในการแสดงเหตุผลประกอบการตัดสินใจที่เหมาะสมและสอดคล้องกับลักษณะของข้อมูลในสถานการณ์ปัญหาเกี่ยวกับค่ากลางของข้อมูล ค่าวัดการกระจายของข้อมูลและค่าวัดตำแหน่งที่ของข้อมูลได้อย่างถูกต้องและสมเหตุสมผล
ระดับ 3 เชิงปริมาณ (Quantitative)	นักเรียนสามารถหาคำตอบได้ถูกต้อง และสามารถใช้ความรู้ทางสถิติอธิบายแนวคิดในการแสดงเหตุผลประกอบการตัดสินใจที่เหมาะสมและสอดคล้องตามลักษณะของข้อมูลในสถานการณ์ปัญหาเกี่ยวกับค่ากลางของข้อมูล ค่าวัดการกระจายของข้อมูลและค่าวัดตำแหน่งที่ของข้อมูลได้อย่างถูกต้อง แต่อาจมีข้อบกพร่องในการอธิบายหรือสรุปผลการตัดสินใจบางส่วน
ระดับ 2 การเปลี่ยนผ่าน (Transitional)	นักเรียนสามารถหาคำตอบได้ถูกต้องเพียงบางส่วน และสามารถใช้ความรู้ทางสถิติอธิบายแนวคิดในการแสดงเหตุผลประกอบการตัดสินใจ แต่แสดงเหตุผลผิดหรือเหตุผลไม่สอดคล้องตามลักษณะของข้อมูลในสถานการณ์ปัญหาเกี่ยวกับค่ากลางของข้อมูล ค่าวัดการกระจายของข้อมูล และค่าวัดตำแหน่งที่ของข้อมูล
ระดับ 1 การใช้ สัญชาตญาณ (Idiosyncratic)	นักเรียนไม่ตอบคำถาม หรือไม่สามารถหาคำตอบได้ถูกต้อง และไม่สามารถใช้ความรู้ทางสถิติอธิบายแนวคิดในการแสดงเหตุผลประกอบการตัดสินใจ และไม่สามารถสรุปผลการตัดสินใจที่สอดคล้องตามลักษณะของข้อมูลในสถานการณ์ปัญหาเกี่ยวกับค่ากลางของข้อมูล ค่าวัดการกระจายของข้อมูลและค่าวัดตำแหน่งที่ของข้อมูลได้ถูกต้อง หรือนักเรียนไม่สามารถหาคำตอบได้ถูกต้องหรือตอบถูกต้องเพียงบางส่วน และมีการแสดงเหตุผลเพียงเล็กน้อยแต่แนวคิดนั้นถูกคิดค้นขึ้นมาด้วยตนเองและไม่เกี่ยวข้อง กับหลักความรู้ทางสถิติ

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อดิจิทัล ที่ส่งเสริมความสามารถในการให้เหตุผลเชิงสถิติ เรื่อง ค่าวัดทางสถิติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีรายละเอียด ดังนี้

ผู้วิจัยออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยแบ่งเนื้อหาในการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ค่าวัดทางสถิติ ออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ เนื้อหา เรื่อง ค่ากลางของข้อมูล ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ยเลขคณิต มัธยฐาน ฐานนิยม การเลือกใช้ค่ากลางที่เหมาะสมกับข้อมูลและความสัมพันธ์ระหว่างการกระจายของข้อมูลและค่ากลางของข้อมูล ผู้วิจัยนำเสนอสถานการณ์ปัญหาที่มีความเกี่ยวข้องกับสถิติหรือการประยุกต์ใช้ความรู้ทางสถิติ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาที่กำหนดให้ พร้อมหาแนวทางในการให้เหตุผลประกอบการตัดสินใจในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยใช้คำถามหรือกิจกรรมการสำรวจ ทำให้นักเรียนได้แสดงแนวคิดและอภิปรายแนวคิดร่วมกันเพื่อเชื่อมโยงไปสู่วัตถุประสงค์ของการเรียนเนื้อหานั้น ๆ รวมทั้งใช้สื่อดิจิทัลที่เหมาะสมเป็นตัวช่วยในการสำรวจ เช่น เรื่องค่าเฉลี่ยเลขคณิต ผู้วิจัยออกแบบกิจกรรม “มาตวงน้ำกันเถอะ” ผ่านโปรแกรม PhET Colorado ทำให้นักเรียนได้สำรวจด้วยตนเอง โดยผู้วิจัยกำหนดจำนวนกระบอกตวงว่าให้นักเรียนตวงกี่กระบอก จากนั้นให้นักเรียนคาดการณ์คำตอบโดยลากดินสอไปยังจุดที่นักเรียนคิดว่าปริมาณน้ำจะเท่ากัน ดังภาพที่ 1 และตรวจสอบคำตอบที่คาดการณ์ได้ด้วยตนเอง นักเรียนได้เรียนรู้แนวคิดเรื่องการ “เฉลี่ย” หรือ “ทำให้เท่ากัน” สามารถเชื่อมโยงกับสถานการณ์ในชีวิตประจำวันได้ง่ายขึ้นหลังจากเห็นภาพการทำงานของแบบจำลองและเมื่อสำรวจไปเรื่อย ๆ พบว่า ในช่วงแรกหากตวง 2 - 3 กระบอก จะทำได้ไม่ยากและสามารถคาดการณ์คำตอบได้อย่างรวดเร็ว แต่หากจำนวนกระบอกน้ำมีจำนวนมากการหาปริมาณน้ำเฉลี่ยด้วยการคาดการณ์จะทำให้ใช้เวลามาก ดังนั้น วิธีการที่สามารถทำให้นักเรียนหาข้อคาดการณ์อย่างรวดเร็วได้นั้นคือ การหาค่าเฉลี่ยเลขคณิตโดยใช้สูตร

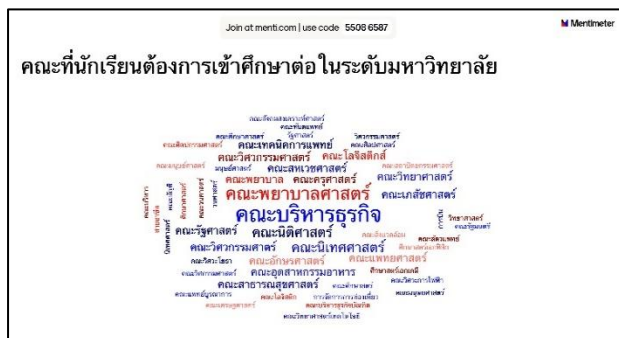
ภาพที่ 1 ตัวอย่างการใช้ โปรแกรม PhET Colorado กิจกรรม “มาตวงน้ำกันเถอะ”

อีกทั้งผู้วิจัยเลือกใช้ PhET Colorado เรื่อง Center and Variability เลือกกิจกรรม “Median” สำหรับสอนเรื่อง มัธยฐาน โดยให้นักเรียนสำรวจ ทดลอง และสรุปแนวคิดเกี่ยวกับมัธยฐาน สื่อดิจิทัลนี้ช่วยให้นักเรียนเห็นภาพกระบวนการที่สำคัญของการหาค่ามัธยฐาน คือ การเรียงลำดับข้อมูล จากนั้นน้อยไปหามาก และการหาตำแหน่งตรงกลางได้อย่างชัดเจน เมื่อชุดข้อมูลมีจำนวนเป็นเลขคี่ (มีค่าตรงกลางค่าเดียว) และเมื่อมีจำนวนเป็นเลขคู่ (ต้องนำสองค่าตรงกลางมาหาค่าเฉลี่ย) รวมทั้งมีการกำหนดสถานการณ์ให้นักเรียนสังเกต สำรวจว่าค่านอกเกณฑ์ส่งผลกระทบต่อการหามัธยฐานหรือไม่ พร้อมให้นักเรียนเหตุผลประกอบการพิจารณา ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ตัวอย่างการใช้ โปรแกรม PhET Colorado เรื่อง Center and Variability เลือกกิจกรรม “Median” พร้อมแนวคิดของนักเรียนในการให้เหตุผลเกี่ยวกับมัธยฐานในใบกิจกรรม

ในเนื้อหาเรื่อง ฐานนิยม ผู้วิจัยจึงเลือกใช้สื่อดิจิทัล Mentimeter เพื่อให้นักเรียนเข้าใจความหมายของฐานนิยม ใช้การลงความคิดเห็นโดยเลือก Word Cloud จะแสดงข้อความที่พิมพ์ขึ้นบนหน้าจอ ครูให้นักเรียนสังเกตสิ่งที่เกิดขึ้น จนได้ข้อสรุปว่าความเห็นจากข้อความที่ใหญ่ที่สุด แสดงว่ามีผู้ลงความเห็นตรงกันมากที่สุด ตัวอย่างการแสดงความเห็นเกี่ยวกับ “คณะที่นักเรียนต้องการเข้าศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัย” ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิดที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน ดังภาพที่ 3 หรือใช้สื่อสำหรับโหวต โดยเลือก Multiple Choice นักเรียนสังเกตและอธิบายได้ว่า การนำเสนอข้อมูลด้วยแผนภูมิแท่งมีความถี่ปรากฏอยู่ สามารถสรุปผลโหวตได้จากแผนภูมิแท่งที่มีความถี่สูงสุดแสดงว่าสิ่งนั้นถูกโหวตมากที่สุด ตัวอย่างผลโหวตเลือกzimjabฉลากของขวัญปีใหม่ ผ่าน Multiple Choice ในสื่อ Mentimeter ดังภาพที่ 4

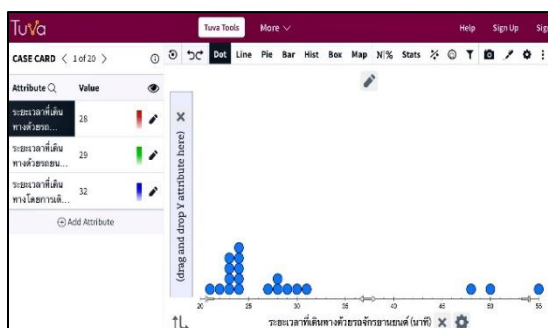
ภาพที่ 3 ตัวอย่างการแสดงความเห็นเกี่ยวกับ “คณะที่นักเรียนต้องการเข้าศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัย”

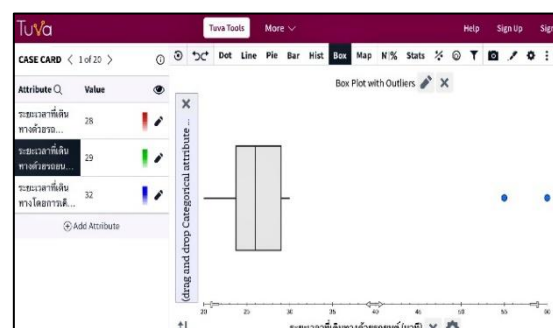
ภาพที่ 4 ตัวอย่างผลโหวตเลือกzimjabฉลากของขวัญปีใหม่ “zimjabฉลากของขวัญปีใหม่”

สำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ค่ากลางของข้อมูลทุกเนื้อหา ผู้วิจัยได้นำสื่อดิจิทัล Tuva Tools มาใช้ โดยนำเสนอสถานการณ์ปัญหาที่ผู้วิจัยสร้างชุดข้อมูลขึ้นใหม่โดยตรง หรือนำเข้าข้อมูลจากแหล่งภายนอก เช่น Excel Online สถานการณ์ปัญหาที่นักเรียนพบเป็นข้อมูลขนาดใหญ่ ซึ่งนักเรียนลงความเห็นว่าเป็นเรื่องยาก และใช้เวลาหากต้องนำเสนอข้อมูลด้วยตนเอง คำนวณค่าสถิติด้วยมือหรือใช้เครื่องคิดคำนวณ ผู้วิจัยจึงแนะนำ

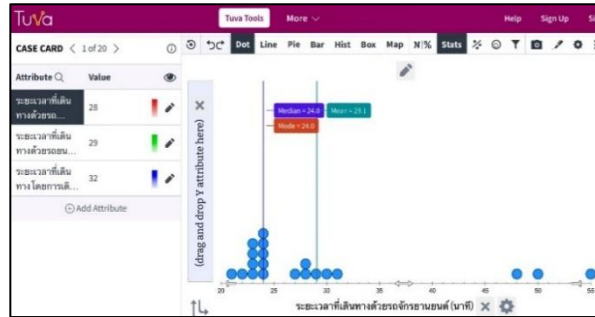
วิธีใช้งาน Tuva Tools กับนักเรียนและพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่สามารถสร้างแผนภาพข้อมูลได้อย่างรวดเร็วเพียงลากข้อมูลวางบนแกน คำนวณและแสดงค่าสถิติต่าง ๆ ได้ทันทีโดยไม่ต้องใช้สูตร ทำให้นักเรียนมีเวลามากขึ้นในการวิเคราะห์และให้เหตุผลเพื่อเลือกใช้ค่ากลางที่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัญหาต่าง ๆ เช่น สถานการณ์ปัญหาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เรื่อง การเดินทางไปทำงานของสาธิต นักเรียนลากข้อมูลวิธีการเดินทางของสาธิตมาวางบนแกนนอนเลือกใช้แผนภาพจุด ทำให้นักเรียนเห็นภาพรวมการกระจายของข้อมูล เห็นถึงลักษณะของข้อมูล ดังภาพที่ 5 ระหว่างการสำรวจครูใช้คำถามกระตุ้นนักเรียนให้มีส่วนร่วม อย่างไรก็ตามในช่วงแรกนักเรียนจำนวนมากไม่กล้าแสดงความคิดเห็น เพราะนักเรียนอาจไม่คุ้นชินกับกิจกรรมที่ต้องแสดงความคิดของตนเอง ผู้วิจัยจึงใช้ลักษณะคำถามทำให้นักเรียนคิดตามและแสดงเหตุผลออกมา เช่น “นักเรียนคิดว่าข้อมูลระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทางไปทำงานของสาธิตมีลักษณะของข้อมูลเป็นอย่างไร” นักเรียนสังเกตข้อมูลบนแผนภาพจุดและอธิบายเหตุผลได้ว่าข้อมูลของระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทางส่วนใหญ่มีค่าใกล้เคียงกันแต่บางข้อมูลมีค่านอกเกณฑ์ ผู้วิจัยจึงให้นักเรียนพิจารณาต่อไปว่า “สาธิตควรใช้วิธีการใดในการตัดสินใจเลือกวิธีการเดินทางไปทำงานในตอนเช้าจึงจะเหมาะสมที่สุดพร้อมให้เหตุผลประกอบ” นักเรียนแสดงเหตุผลของตนเองในการตัดสินใจอย่างอิสระโดยอาศัยความรู้ทางสถิติ เช่น คัดเลือกโดยใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิตเพราะข้อมูลมีค่าใกล้เคียงกัน คัดเลือกโดยใช้มัธยฐานเพราะข้อมูลมีค่าใกล้เคียงกันแต่บางข้อมูลมีค่านอกเกณฑ์ จากนั้นผู้วิจัยให้นักเรียนเปรียบเทียบคำตอบ อภิปรายแนวคิด จนนักเรียนสามารถหาข้อสรุปคำตอบได้ นอกจากนี้พบว่า นักเรียนสามารถแสดงความเข้าใจเกี่ยวกับค่านอกเกณฑ์ผ่านการสร้างแผนภาพกล่องและอธิบายได้อย่างถูกต้องว่าข้อมูลที่อยู่นอกช่วงแผนภาพกล่อง คือ ค่านอกเกณฑ์ ดังภาพที่ 6 นักเรียนใช้เครื่องมือคิดคำนวณค่ากลางของข้อมูลและเปรียบเทียบค่ากลางแต่ละชนิดบนแผนภาพเดียวกันได้ ดังภาพที่ 7 ผู้วิจัยใช้คำถามต่อว่า “ค่านอกเกณฑ์ส่งผลกระทบต่อค่ากลางของข้อมูลหรือไม่อย่างไร” นักเรียนทดลองเพิ่มหรือลดข้อมูลบางค่า ทำให้นักเรียนสังเกตเห็นการเปลี่ยนแปลงของค่ากลางแต่ละชนิดและอธิบายได้ว่าค่านอกเกณฑ์ส่งผลกระทบต่อค่ากลางแต่ละชนิดอย่างไร เช่น ค่านอกเกณฑ์ส่งผลกระทบต่อค่าเฉลี่ยเลขคณิตทำให้ค่าเฉลี่ยเลขคณิตถูกดึงไปทางค่าที่สูงหรือต่ำผิดปกติ แต่ไม่ส่งผลกระทบต่อมัธยฐานเนื่องจากมัธยฐานสนใจเพียงตำแหน่งของข้อมูลที่อยู่ตรงกลางเท่านั้น

ภาพที่ 5 การนำเสนอข้อมูล
ผ่านสื่อดิจิทัล Tuva Tools

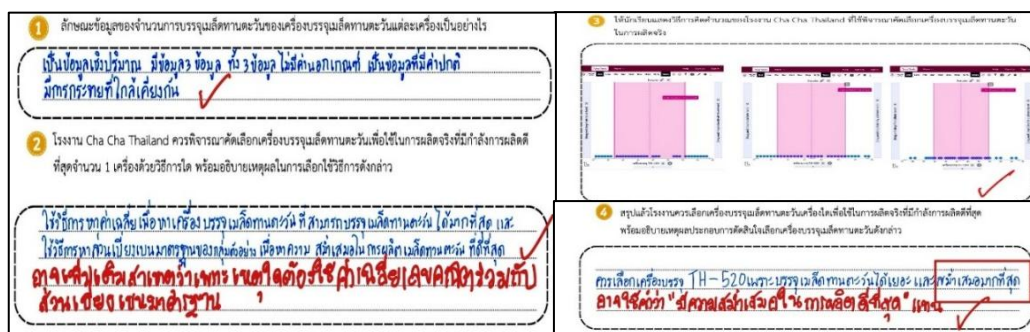

ภาพที่ 6 การสร้างแผนภาพกล่องเพื่อตรวจสอบ
“ค่านอกเกณฑ์” ผ่านสื่อดิจิทัล Tuva Tools

ภาพที่ 7 การเปรียบเทียบค่ากลางของข้อมูล

สำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง คำวัดการกระจายของข้อมูล ประกอบด้วย พิสัย พิสัยระหว่างควอร์ไทล์ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและความแปรปรวน สัมประสิทธิ์การแปรผัน ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับเนื้อหาค่ากลางของข้อมูล ดังนั้น ผู้วิจัยยังคงเลือกใช้ Tuva Tools เพื่อให้นักเรียนได้สำรวจลักษณะของข้อมูล คิดคำนวณ และให้เหตุผลเชิงสถิติ โดยระหว่างการจัดการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนได้เขียนแสดงแนวคิดในการให้เหตุผลเชิงสถิติประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับคำวัดทางสถิติได้ผ่านใบกิจกรรมการเรียนรู้ที่นักเรียนสามารถเขียนลงในไอแพด หรือพิมพ์ตอบลงในสมาร์ตโฟน พร้อมแนบรูปภาพที่สำรวจด้วยสื่อดิจิทัลลงไปได้ ทั้งนี้ใบกิจกรรมประกอบไปด้วยคำถามสำคัญทางสถิติเน้นลักษณะคำถามที่ให้นักเรียนคิดและแสดงผล มักมีคำถามว่า “อย่างไร เพราะเหตุใด จงอธิบายคำตอบ” ยกตัวอย่างคำถาม เรื่อง ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและความแปรปรวน ในสถานการณ์ปัญหา เครื่องบรรจุเมล็ดทานตะวันที่กำลังการผลิตดีที่สุด เช่น “โรงงาน Cha Cha Thailand ควรพิจารณาคัดเลือกเครื่องบรรจุเมล็ดทานตะวันเพื่อใช้ในการผลิตจริงที่มีกำลังการผลิตดีที่สุดจำนวน 1 เครื่องด้วยวิธีการใด พร้อมอธิบายเหตุผลในการเลือกใช้วิธีการดังกล่าว” “สรุปแล้วโรงงานควรเลือกเครื่องบรรจุเมล็ดทานตะวันเครื่องใดเพื่อใช้ในการผลิตจริงที่มีกำลังการผลิตดีที่สุด พร้อมอธิบายเหตุผล” จากคำถามข้างต้นเมื่อนักเรียนสำรวจข้อมูลผ่านสื่อดิจิทัล จะทำให้นักเรียนเห็นว่าลักษณะข้อมูลดังกล่าวเป็นอย่างไร เพื่อวิเคราะห์และพิจารณาว่าจะตัดสินใจเลือกใช้ค่ากลางของข้อมูลและคำวัดการกระจายของข้อมูลใดที่สอดคล้องตามลักษณะของข้อมูล นักเรียนต้องเขียนแสดงเหตุผลประกอบการตัดสินใจ พร้อมแนบรูปภาพประกอบ ดังภาพที่ 8

ภาพที่ 8 การแสดงเหตุผลเชิงสถิติในใบกิจกรรมของนักเรียนผ่านสถานการณ์ปัญหา เครื่องบรรจุเมล็ดทานตะวันที่กำลังการผลิตดีที่สุด

สำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง คำวัดตำแหน่งที่ของข้อมูล ประกอบด้วย คอว์ไรท์และเปอร์เซ็นต์ไทล์ ใช้สื่อดิจิทัล Google Sheets ร่วมกับ GeoGebra โดยผู้วิจัยเตรียมข้อมูลผ่าน Google Sheets และให้นักเรียนเปิดไฟล์ลง GeoGebra ซึ่งนำเสนอข้อมูลโดยใช้แผนภาพกล่อง มีค่าสถิติที่โปรแกรมคำนวณสำเร็จรูป นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ในการหาคอว์ไรท์เชื่อมโยงกับเปอร์เซ็นต์ไทล์ได้ เช่น นักเรียนทราบว่ คอว์ไรท์ที่ 2 มีค่าเท่ากับเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 50 นักเรียนใช้สื่อดิจิทัลสำรวจ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คำวัดตำแหน่งที่ของข้อมูลในการให้เหตุผลประกอบการตัดสินใจในสถานการณ์ที่กำหนดให้ได้ถูกต้องและสมเหตุสมผล ดังภาพที่ 9

ภาพที่ 9 การแสดงผลเชิงสถิติในใบกิจกรรมของนักเรียนโดยใช้ Google Sheets ร่วมกับ GeoGebra

ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการอภิปรายแนวคิดผ่านการถาม - ตอบ เปิดโอกาสให้นักเรียนออกมานำเสนอแนวคิดหน้าชั้นเรียน ทำให้นักเรียนเห็นแนวคิดในการให้เหตุผลเชิงสถิติที่หลากหลาย ซึ่งนักเรียนอาจมีแนวคิดที่คล้ายกันหรือแตกต่างกัน ทั้งนี้ผู้วิจัยให้นักเรียนได้เปรียบเทียบแนวทางการตอบ สร้างข้อโต้แย้งและสนับสนุนให้นักเรียนแสดงออกทางความคิดร่วมกันทั้งชั้นเรียนเกี่ยวกับการตัดสินใจในสถานการณ์ปัญหาต่าง ๆ จนนำไปสู่ข้อสรุปทางสถิติเดียวกัน

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการให้เหตุผลเชิงสถิติ เรื่อง คำวัดทางสถิติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อดิจิทัล มีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความสามารถในการให้เหตุผลเชิงสถิติ จำแนกตามสถานการณ์ปัญหา

ระดับความสามารถในการให้เหตุผลเชิงสถิติจำนวนคน (ร้อยละ)					
คำวัดทางสถิติ	สถานการณ์ปัญหา	ระดับ 4 เชิงวิเคราะห์ (Analytical)	ระดับ 3 เชิงปริมาณ (Quantitative)	ระดับ 2 การเปลี่ยนผ่าน (Transitional)	ระดับ 1 การใช้ สัญชาตญาณ (Idiosyncratic)
ค่ากลางของข้อมูลและคำวัดการกระจายของข้อมูล	ตัวแทนที่ดีที่สุด	12 (34.29)	19 (54.29)	4 (11.43)	0 (0.00)
	ของโรงเรียน				
	อีกัวนาเซียว บุก	17 (48.57)	13 (37.14)	5 (14.29)	0 (0.00)
	แดนพิภพวานร				
ของข้อมูล	กล่องสุ่ม ณ ร้าน	22 (62.86)	11 (31.43)	2 (5.71)	0 (0.00)
	ArtToy Fin Fin				

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความสามารถในการให้เหตุผลเชิงสถิติ จำแนกตามสถานการณ์ปัญหา (ต่อ)

ระดับความสามารถในการให้เหตุผลเชิงสถิติจำนวนคน (ร้อยละ)					
ค่าวัดทางสถิติ	สถานการณ์ปัญหา	ระดับ 4 เชิงวิเคราะห์ (Analytical)	ระดับ 3 เชิงปริมาณ (Quantitative)	ระดับ 2 การเปลี่ยนผ่าน (Transitional)	ระดับ 1 การใช้ สัญชาตญาณ (Idiosyncratic)
ค่าวัดตำแหน่งที่ของข้อมูล	ใบรายงานผลการสอบ Pre - TGAT ของนพนภา	11 (31.43)	18 (51.43)	6 (17.14)	0 (0.00)

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่มีความสามารถในการให้เหตุผลเชิงสถิติ เรื่องค่าวัดทางสถิติอยู่ในระดับ ระดับ 3 เชิงปริมาณ (Quantitative) ถึง ระดับ 4 เชิงวิเคราะห์ (Analytical) ทั้งนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ลักษณะการให้เหตุผลเชิงสถิติของนักเรียนจากแบบทดสอบวัดความสามารถในการให้เหตุผลเชิงสถิติตามระดับความสามารถในการให้เหตุผลเชิงสถิติ ปรากฏผล ดังนี้

นักเรียนที่มีความสามารถในการให้เหตุผลเชิงสถิติอยู่ในระดับ 4 เชิงวิเคราะห์ (Analytical) นักเรียนสามารถใช้ความรู้ทางสถิติเกี่ยวกับค่ากลางของข้อมูล ค่าวัดการกระจายของข้อมูลและค่าวัดตำแหน่งที่ของข้อมูลสำหรับเขียนแสดงแนวคิดในแต่ละสถานการณ์ปัญหาได้อย่างถูกต้องและสอดคล้องตามลักษณะของข้อมูล รวมทั้งสามารถให้เหตุผลประกอบการตัดสินใจได้อย่างถูกต้องและสมเหตุสมผล ดังตัวอย่างภาพที่ 10

1.1 หากต้องการคัดเลือกนักเรียน 1 คน เพื่อเป็นตัวแทนในการแข่งขัน Sudoku ระดับเขตพื้นที่การศึกษา จะใช้วิธีการคัดเลือกด้วยวิธีการใดจึงจะเหมาะสมที่สุดสำหรับการคัดเลือกตัวแทนนักเรียนที่ดีที่สุดของโรงเรียนในการแข่งขันครั้งนี้ พร้อมอธิบายเหตุผลประกอบการพิจารณาด้วย

ใช้การเฉลี่ยเลขคณิต เพราะจะรวมเป็นร้อยละออกมา ข้อความของโจทย์คือ โจทย์เกี่ยวกับ และไม่มีคำในโจทย์ว่า คำว่าค่ากลางเฉลี่ยเลขคณิตหรือว่าค่าเฉลี่ยในการหาค่าเฉลี่ยของนักเรียน 3 คน ข้อที่มีเรียนกันอยู่/ได้แปลว่าใช้คะแนนเฉลี่ยมาหาค่าเฉลี่ย เพื่อหาค่าเฉลี่ยของนักเรียนในการหาค่าเฉลี่ยของนักเรียน

1.2 ใช้วิธีการคิดคำนวณหรือวิธีการใดในการหาค่าเฉลี่ยเลขคณิตของนักเรียน เพื่อเป็นตัวแทนไปแข่งขัน Sudoku ระดับเขตพื้นที่การศึกษา

ใช้วิธีหาค่าเฉลี่ยของ 3 คน

$$\text{เฉลี่ย} = \frac{440 + 415 + 410 + 415 + 410 + 415}{6} = 415 \text{ คะแนน}$$

$$\text{เฉลี่ย} = \frac{415 + 415 + 415 + 415 + 415 + 415}{6} = 415 \text{ คะแนน}$$

$$\text{เฉลี่ย} = \frac{415 + 415 + 415 + 415 + 415 + 415}{6} = 415 \text{ คะแนน}$$

วิธีหาค่าเฉลี่ยของนักเรียนจากตารางข้างบน 3 คน

$$\text{เฉลี่ย} = \frac{440 + 415 + 410 + 415 + 410 + 415}{6} = 415 \text{ คะแนน}$$

$$\text{เฉลี่ย} = \frac{415 + 415 + 415 + 415 + 415 + 415}{6} = 415 \text{ คะแนน}$$

$$\text{เฉลี่ย} = \frac{415 + 415 + 415 + 415 + 415 + 415}{6} = 415 \text{ คะแนน}$$

1.3 สรุปแล้วจะเลือกนักเรียนคนใดเป็นตัวแทนในการแข่งขัน Sudoku ของโรงเรียนพัฒนาคอมพิวเตอร์ พร้อมอธิบายเหตุผลประกอบการตัดสินใจว่าเพราะเหตุใด นักเรียนคนนี้จะเหมาะสมที่สุดที่จะได้เป็นตัวแทนของโรงเรียนในการแข่งขันครั้งนี้

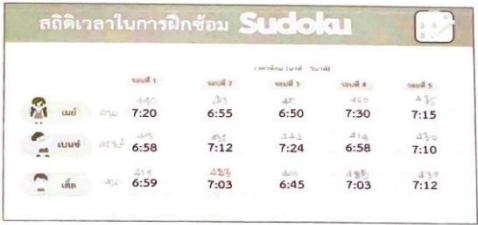
เลือกนักเรียนที่มีคะแนนเฉลี่ย Sudoku ของโรงเรียนพัฒนาคอมพิวเตอร์ เพราะใช้วิธีหาค่าเฉลี่ยของนักเรียน 3 คน เพื่อหาค่าเฉลี่ยของนักเรียน 3 คน และใช้วิธีหาค่าเฉลี่ยของนักเรียน 3 คน เพื่อหาค่าเฉลี่ยของนักเรียน 3 คน

ภาพที่ 10 ตัวอย่างคำตอบของนักเรียนที่มีความสามารถในการให้เหตุผลเชิงสถิติอยู่ในระดับ 4

จากภาพที่ 10 พบว่า นักเรียนสามารถอธิบายลักษณะของข้อมูลได้ครบถ้วน พร้อมให้เหตุผลประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับค่ากลางของข้อมูลควบคู่กับค่าวัดการกระจายของข้อมูลได้อย่างสมเหตุสมผลตามลักษณะของข้อมูล แสดงวิธีการคิดคำนวณโดยละเอียดและสามารถสรุปผลการตัดสินใจได้อย่างถูกต้องและสมเหตุสมผล

นักเรียนที่มีความสามารถในการให้เหตุผลเชิงสถิติอยู่ในระดับ 3 เชิงปริมาณ (Quantitative) นักเรียนสามารถใช้ความรู้ทางสถิติเกี่ยวกับค่ากลางของข้อมูล ค่าวัดการกระจายของข้อมูลและค่าวัดตำแหน่งที่ของข้อมูลสำหรับเขียนแสดงแนวคิดในแต่ละสถานการณ์ปัญหาได้อย่างถูกต้องและสอดคล้องตามลักษณะของข้อมูล แต่ไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ รวมทั้งสามารถให้เหตุผลประกอบการตัดสินใจได้อย่างถูกต้องและสมเหตุสมผล ดังตัวอย่างภาพที่ 11

1.1 หากต้องการคัดเลือกนักเรียน 1 คน เพื่อเป็นตัวแทนในการแข่งขัน Sudoku ระดับเขตพื้นที่การศึกษา จะใช้วิธีการพิจารณาคัดเลือกด้วยวิธีใดจึงจะเหมาะสมที่สุดสำหรับการคัดเลือกตัวแทนนักเรียนที่ดีที่สุดของโรงเรียนในการแข่งขันครั้งนี้ พร้อมอธิบายเหตุผลประกอบการพิจารณาเลือก

ใช้ค่าเฉลี่ย เพราะค่ากลางของข้อมูล ใช้ได้กับข้อมูลเชิงปริมาณ และใช้ค่าเฉลี่ยเพื่อหาตัวแทนของข้อมูลทั้งหมด

1.2 ให้นักเรียนแสดงวิธีการคิดคำนวณของวิธีการที่ได้เลือกใช้สำหรับคัดเลือกตัวแทนนักเรียนที่ดีที่สุดของโรงเรียน เพื่อเป็นตัวแทนไปแข่งขัน Sudoku ระดับเขตพื้นที่การศึกษา

โดยนำค่าเฉลี่ยของแต่ละกลุ่มมาคูณกับจำนวนนักเรียนในกลุ่มนั้น นำมาบวกกัน

$$\text{ค่าเฉลี่ยของสอ} = \frac{440 + 415 + 410 + 450 + 435}{5} = 428 \text{ วินาที}$$

$$\text{ค่าเฉลี่ยของหนอ} = \frac{419 + 432 + 444 + 419 + 430}{5} = 429.4 \text{ วินาที}$$

$$\text{ค่าเฉลี่ยของนอ} = \frac{419 + 423 + 405 + 423 + 432}{5} = 420.4 \text{ วินาที}$$

ครูให้แสดงวิธีการคิดคำนวณค่าวัดการกระจายของข้อมูลแต่ละข้อมูล (ค่าเฉลี่ย)

1.3 สรุปแล้วจะเลือกนักเรียนคนใดเป็นตัวแทนในการแข่งขัน Sudoku ของโรงเรียนพัฒนานิคม พร้อมอธิบายเหตุผลประกอบการตัดสินใจว่าเพราะเหตุใด นักเรียนคนนี้จะเหมาะสมที่สุดที่จะได้เป็นตัวแทนของโรงเรียนในการแข่งขันครั้งนี้

จากตารางค่าเฉลี่ยพบว่า เด็ก ในกลุ่มในการฝึกซ้อม Sudoku มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ 420.4 วินาที ซึ่งเหมาะสมที่สุดในการแข่งขัน

เลือก เด็ก วิรัตน์

ภาพที่ 11 ตัวอย่างคำตอบของนักเรียนที่มีความสามารถในการให้เหตุผลเชิงสถิติอยู่ในระดับ 3

จากภาพที่ 11 พบว่า นักเรียนพิจารณาเลือกใช้ค่ากลางของข้อมูลเพียงอย่างเดียวพร้อมอธิบายเหตุผลประกอบ สามารถแสดงวิธีการคิดคำนวณได้อย่างละเอียด จนนำไปสู่การตัดสินใจเลือกตัวแทนนักเรียนในการแข่งขันได้ถูกต้อง แต่มีความไม่สมบูรณ์เล็กน้อย เนื่องจากนักเรียนควรพิจารณาค่ากลางของข้อมูลควบคู่ไปกับค่าวัดการกระจายของข้อมูลด้วย เพื่อให้การตัดสินใจในสถานการณ์นี้มีความสมเหตุสมผลมากยิ่งขึ้น

อภิปรายผล

จากการศึกษาความสามารถในการให้เหตุผลเชิงสถิติ เรื่อง ค่าวัดทางสถิติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อดิจิทัล โดยมีรายละเอียดในแต่ละประเด็น ดังนี้

1. การศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อดิจิทัล ที่ส่งเสริมความสามารถในการให้เหตุผลเชิงสถิติ เรื่อง ค่าวัดทางสถิติ พบประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1.1 ผู้วิจัยเลือกใช้สื่อดิจิทัลที่เหมาะสมกับเนื้อหา โดยผู้วิจัยเริ่มจากการนำเสนอสถานการณ์ปัญหาเพื่อกระตุ้นความสนใจของนักเรียนและเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการสำรวจข้อมูลผ่านสื่อดิจิทัลพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความกระตือรือร้นในการใช้สื่อดิจิทัล ช่วยให้นักเรียนมองเห็นสถานการณ์ปัญหาได้อย่างเป็นรูปธรรม ลดเวลาในการคิดคำนวณ มุ่งเน้นไปที่การฝึกคิดวิเคราะห์ และแสดงเหตุผลประกอบการตัดสินใจ

สอดคล้องกับ Reiten, L. & Strachota, S. ที่ใช้สื่อดิจิทัลในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนลงมือปฏิบัติโดยตรงผ่านสถานการณ์ปัญหา มุ่งเน้นที่กระบวนการคิดและการตัดสินใจมากกว่าการคำนวณ ทำให้นักเรียนอธิบายเหตุผลประกอบการตัดสินใจได้อย่างสมเหตุสมผล (Reiten, L. & Strachota, S., 2016)

1.2 ผู้วิจัยใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนคิดและแสดงเหตุผล ในช่วงแรก ๆ นักเรียนอาจไม่ค่อยกล้าพูดแสดงความคิดเห็น ครูใช้คำถามปลายเปิดให้นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ จากนั้นใช้คำถามให้นักเรียนอธิบายเหตุผล เช่น ถามว่า “เพราะเหตุใดจึงเลือกใช้ค่ากลางของข้อมูลนี้” “ถ้าค่าบางค่าของข้อมูลเปลี่ยนแปลงไปจะเกิดอะไรขึ้น” และไม่ตัดสินคำตอบของนักเรียนด้วยคำว่าไม่ถูกต้อง แต่ใช้คำพูดเสริมแรงและให้กำลังใจ สอดคล้องกับ นภัสวรรณ หาญเกียรติกล้า และคณะ ที่กล่าวว่า คำถามที่ดีควรกระตุ้นให้นักเรียนคิดและอธิบายเหตุผลว่า “ทำไม” “เพราะเหตุใด” ฝึกวิเคราะห์มากกว่าการฟังคำบอกกล่าวของครูเพียงอย่างเดียว ไม่จำกัดความคิดของนักเรียนและไม่ตัดสินคำตอบในทันที (นภัสวรรณ หาญเกียรติกล้า และคณะ, 2564)

1.3 ผู้วิจัยฝึกให้นักเรียนเขียนแสดงเหตุผลประกอบการตัดสินใจ พบว่า ในระยะแรกมีนักเรียนบางส่วนไม่เขียนแสดงเหตุผล หรือคิดค้นเหตุผลขึ้นมาเองและไม่ถูกต้องตามหลักสถิติ ผู้วิจัยให้นักเรียนใช้สื่อดิจิทัลสำรวจ พิจารณาลักษณะของข้อมูล และตรวจสอบความสมเหตุสมผลของคำตอบ จนนักเรียนสามารถอธิบายเหตุผลโดยใช้ความรู้ทางสถิติได้สำเร็จ สอดคล้องกับ Biehler, R. et al กล่าวว่า ครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้สื่อดิจิทัลในการสังเกตและสำรวจข้อมูล ช่วยพัฒนาความสามารถในการให้เหตุผลเชิงสถิติ และตีความผลลัพธ์ที่ค้นพบได้อย่างถูกต้อง (Biehler, R. et al., 2013)

1.4 ผู้วิจัยฝึกให้นักเรียนนำเสนอแนวคิด เปรียบเทียบคำตอบและอภิปรายแนวคิดร่วมกันทั้งชั้นเรียน ทำให้นักเรียนได้เห็นแนวคำตอบหรือแนวทางการให้เหตุผลที่หลากหลาย คอยกระตุ้นให้นักเรียนใช้สื่อดิจิทัลตรวจสอบความสมเหตุสมผลของคำตอบพร้อมด้วย สอดคล้องกับ Cobb, P. & McClain, K. ที่ชี้ให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมในการอภิปรายร่วมกันทั้งชั้นเรียน ส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่นักเรียนรู้สึกมีอิสระในการแสดงแนวคิดของตนเองอย่างสมเหตุสมผล นักเรียนสามารถสร้างข้อโต้แย้งและเรียนรู้ที่จะยอมรับมุมมองที่แตกต่าง ซึ่งช่วยพัฒนาความเข้าใจและการให้เหตุผลเชิงสถิติของนักเรียนได้ (Cobb, P. & McClain, K., 2004)

2. ความสามารถในการให้เหตุผลเชิงสถิติของนักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในระดับ 3 เชิงปริมาณ (Quantitative) ถึงระดับ 4 เชิงวิเคราะห์ (Analytical) ไม่มีนักเรียนคนใดอยู่ในระดับ 1 การใช้สัญชาตญาณ (Idiosyncratic) ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากที่ผู้วิจัยนำสื่อดิจิทัลมาใช้ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงเนื้อหาเข้าด้วยกัน เช่น ใช้สื่อดิจิทัลสอนเนื้อหาค่ากลางของข้อมูลก่อนแล้วเชื่อมโยงความรู้ไปยังค่าวัดการกระจายของข้อมูลผ่านการสังเกตลักษณะการกระจายของข้อมูลและเข้าใจถึงความสัมพันธ์ของข้อมูลที่เปลี่ยนแปลงไป ช่วยให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้เข้าด้วยกันอย่างมีเหตุผล สอดคล้องกับ Ben-Zvi, D. & Garfield, J. ที่กล่าวว่า เมื่อนักเรียนเชื่อมโยงความคิดรวบยอดจากความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลใหม่กับความรู้เดิมของนักเรียนได้ ทำให้อธิบายเหตุผลหรือข้อสรุปเชิงสถิติได้อย่างถูกต้องและมีเหตุผล (Ben-Zvi, D. & Garfield, J., 2004) ตลอดจนเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ฝึกสังเกต สำรวจและวิเคราะห์ข้อมูล ตรวจสอบความสมเหตุสมผลของคำตอบและให้เหตุผลประกอบการตัดสินใจด้วยการใช้สื่อดิจิทัลที่คำนึงความเหมาะสมของเนื้อหา วิธีการสอนและจุดประสงค์การเรียนรู้ สอดคล้องตามแนวคิดของ Lee, H. S. & Hollebrands, K. F. ที่เสนอกรอบแนวคิดความรู้ทางสถิติด้านเทคโนโลยีและการสอน (TPSK)

ช่วยให้ครูออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้และเลือกใช้สื่อดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม (Lee, H. S. & Hollebrands, K. F., 2011) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Huynh, B. T. et al ที่นักเรียนได้สังเกต สำรวจ วิเคราะห์ข้อมูลในสถานการณ์ปัญหาต่าง ๆ ผ่านสื่อดิจิทัล และให้เหตุผลประกอบการตัดสินใจตามความรู้และความเข้าใจเชิงสถิติของตนเอง ส่งผลให้นักเรียนมีความสามารถในการให้เหตุผลเชิงสถิติที่สมเหตุสมผลขึ้น (Huynh, B. T. et al., 2024)

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้ 1) แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อดิจิทัล ที่ส่งเสริมความสามารถในการให้เหตุผลเชิงสถิติ เรื่อง ค่าวัดทางสถิติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ได้แก่ การให้นักเรียนใช้สื่อดิจิทัลสำรวจ ทดลองผ่านสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเลือกใช้สื่อดิจิทัลที่เหมาะสมกับนักเรียนและเนื้อหา จัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงแนวคิด ใช้เหตุผลประกอบการตัดสินใจทางสถิติและเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับค่ากลางของข้อมูลค่าวัดการกระจายของข้อมูลและค่าวัดตำแหน่งที่ของข้อมูลได้อย่างถูกต้อง 2) นักเรียนส่วนใหญ่มีความสามารถในการให้เหตุผลเชิงสถิติ เรื่อง ค่าวัดทางสถิติ อยู่ในระดับ 3 เชิงปริมาณ (Quantitative) ถึง ระดับ 4 เชิงวิเคราะห์ (Analytical) ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ 1) ครูผู้สอนควรเลือกสื่อดิจิทัลที่ส่งเสริมการสำรวจข้อมูล เพื่อให้นักเรียนสังเกตเห็นว่าข้อมูลมีลักษณะอย่างไร ตลอดจนจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการอภิปราย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งนี้ครูผู้สอนควรให้เวลานักเรียนในการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อให้นักเรียนเกิดความคุ้นชิน โดยเฉพาะช่วงแรกของการเรียนรู้ ครูคอยช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิดหากพบอุปสรรคในการใช้สื่อดิจิทัล 2) ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า ในช่วงแรกนักเรียนใช้เหตุผลที่ตนคิดค้นขึ้นเองมาประกอบการตัดสินใจ ดังนั้น ครูควรนำสถานการณ์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสถิติมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนได้ทำความเข้าใจ อธิบายถึงลักษณะของข้อมูลและเห็นความสำคัญของข้อมูล ทั้งนี้ครูผู้สอนควรใช้คำถามที่ให้นักเรียนคิดและแสดงเหตุผล มักมีคำถามว่า “อย่างไร” “เพราะเหตุใด” “จงอธิบายคำตอบ” คำถามเหล่านี้จะช่วยให้นักเรียนคิด วิเคราะห์และอธิบายเหตุผลออกมา ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป 1) การศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อดิจิทัลทางสถิติเชิงโต้ตอบ เน้นสื่อที่เป็นพลวัตมากยิ่งขึ้นและเป็นสื่อที่มีการประเมินผลย้อนกลับ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามารถในการให้เหตุผลเชิงสถิติระดับ 4 เชิงวิเคราะห์ (Analytical) มากยิ่งขึ้น 2) ศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อดิจิทัลควบคู่ไปกับความสามารถในด้านอื่น ๆ เช่น ความคิดเชิงสถิติ ความฉลาดรู้เชิงสถิติ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- จุฑาภรณ์ แสนเพชร และณัฐจิรา บุศย์ดี. (2560). การจัดการเรียนการสอนตามสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการให้เหตุผลเชิงสถิติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. ใน Proceedings of The 22nd Annual Meeting in Mathematics (AMM 2017). ภาควิชาคณิตศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นภัสวรรณ หาญเกียรติกล้า และคณะ. (2564). การศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการใช้สถานการณ์ในชีวิตจริง ร่วมกับการใช้คำถามที่ส่งเสริมมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การวัดค่ากลางของข้อมูล ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. สิกขา วารสารศึกษาศาสตร์, 8(1), 1-12.

- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- สิริ น้อยจิ้น และคณะ. (2567). การศึกษาความฉลาดรู้เชิงปริมาณ เรื่อง ค่าวัดทางสถิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิด การศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง. วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา, 14(4), 1854-1871.
- Agresti, A. & Franklin, C. A. (2013). Statistics the art and science of learning from data. United States of America: Pearson Education, Inc.
- Ben-Zvi, D. & Garfield, J. (2004). The challenge of developing statistical literacy, reasoning and thinking. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.
- Biehler, R. et al. (2013). Technology for Enhancing Statistical Reasoning at the School Level. New York: Springer.
- Chan, S. W. et al. (2016). A Framework for Assessing High School Students' Statistical Reasoning. PLOS One, 11(11), e0163846. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0163846>.
- Cobb, P. & McClain, K. (2004). Principles of instructional design for supporting the development of students' statistical reasoning. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.
- Huynh, B. T. et al. (2024). Developing University Students' Statistical Reasoning via a Research-informed Course. Vietnam Journal of Education, 8(1), 67-79.
- Jones, G. A. et al. (2004). Models of development in statistical reasoning. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.
- Lee, H. S. & Hollebrands, K. F. (2011). Characterising Teachers' knowledge for teaching statistics with technology. New York: Springer Science-Business Media B.V. 2011.
- Nguyen, D. T. & Tran, D. (2023). High school mathematics teachers' changes in belief and knowledge during lesson study. Journal of Mathematics Teacher Education, 26(2023), 809-834.
- Reiten, L. & Strachota, S. (2016). Promoting statistical literacy through Tuva. Mathematics Teacher, 110(3), 228-233.
- Setianingsih, R. & Rahmah, D. (2020). Statistical reasoning levels of high school students in solving statistics related problems. International Conference on Science and Technology, 1569(4), 042064. <https://doi.org/10.1088/1742-6596/1569/4/042064>.
- Widjaja, W. (2013). The use of Contextual Problems to Support Mathematical Learning. IndoMS-JME, 4(2), 151-159.

การพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับเศรษฐกิจฐานราก ตำบลฉลอง จังหวัดภูเก็ต*

IMPROVING THE QUALITY OF LIFE AND UPGRADING THE GRASSROOTS CHALONG SUBDISTRICT, KRABI PROVINCE

สุนันtha คันธานนท์*, วิกรม จันทระจิต, ขจร ทุมศรี, บุญชู กออุดมรัตน์

Sunanta Kuntanon*, Wikrom Chuntarajit, Khachorn Thumsri, Bunchoo Koudomrat

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ภูเก็ต ประเทศไทย

Faculty of Humanities and Social Sciences, Phuket Rajabhat University, Phuket, Thailand

*Corresponding author E-mail: sunanta.k@pkr.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ผลการพัฒนานวัตกรรมสู่การยกระดับเศรษฐกิจฐานราก ผลการพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพและการสร้างรายได้ ผลการพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับเศรษฐกิจฐานรากฯ และประเมินผลการพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับเศรษฐกิจฐานราก ตำบลฉลอง จังหวัดภูเก็ตเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เลือกโดยใช้สูตรคำนวณ จำนวน 384 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เลือกแบบเจาะจง จำนวน 30 คน เครื่องมือวิจัยที่ใช้เก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก สถิติที่ใช้วิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า ผลการพัฒนานวัตกรรมสู่การยกระดับเศรษฐกิจฐานรากฯ ได้แก่ ชาผักเหมียง สดริบ น้ำมันไพล ยาหม่อง ขนมกระยาสารท การออกแบบเครื่องประดับ มุกภูเก็ตและ ยากันยุงสมุนไพร ประโยชน์ของนวัตกรรมที่พัฒนา ได้แก่ ชุมชนมีอาชีพ ลดการว่างงาน สร้างเครือข่ายการส่งเสริมอาชีพ สร้างความเข้มแข็ง มีแผนในการบริหารธุรกิจ และมีเป้าหมายในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการขับเคลื่อนผลิตภัณฑ์เพื่อเข้าสู่บประมาณของรัฐ ผลการพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพและการสร้างรายได้ให้กับชุมชนฯ มี 5 ด้าน ได้แก่ ทักษะความคิดสร้างสรรค์ และการแก้ปัญหา ทักษะการสื่อสารทักษะทางเทคโนโลยี ทักษะการจัดการเวลา และทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ผลพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับเศรษฐกิจฐานรากฯ ได้ช่วยใน 4 ด้าน คือ เพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจ เสริมสร้างทักษะและการศึกษา ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในชุมชน สำหรับผลการประเมินการพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับเศรษฐกิจฐานรากฯ ผู้รับบริการและความสุขมวลรวม ในภาพรวมมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนา, วิสาหกิจชุมชน, ชุมชนจัดการตนเอง, คุณภาพชีวิต, เศรษฐกิจฐานราก

Abstract

This research article is to study the results of development towards the elevation of the grassroots economy. The results of developing the quality of life and the elevation of the grassroots economy and evaluate the results of the development of quality of life and the elevation of the grassroots economy in Chalong Subdistrict, Phuket Province. This is a mixed-method research. The sample group includes 384 stakeholders selected using a calculation formula. Key informants include 30 stakeholders, selected specifically. The research instruments used to collect data include questionnaires and in-depth interviews. The research statistics used include percentages, means, and standard deviations. Descriptive data analysis. The research results found that the results of innovation development to enhance the grassroots economy include: galangal tea, scrub, herbal oil, balm, Krayasart snack, jewelry design, Phuket pearls, and herbal mosquito repellent. Innovations that develop communities with careers, reduce work, create networks, career promotion, strengthens you in business management and leadership of products and aims to develop products and drive products to enter the government budget. The results of the development of vocational skills and income generation for the community consist of 5 aspects: creativity and problem-solving skills, communication skills, technology skills, time management skills, and skills in working with others. The results of improving the quality of life and upgrading the grassroots economy have helped in 4 areas: increasing economic opportunities, enhancing skills and education, improving infrastructure, and promoting community participation. For the evaluation results of the development of quality of life and raising the grassroots economy, service recipients and overall happiness Overall, the satisfaction level is at the highest level.

Keywords: Development, Community Enterprise, Self-Organizing Community, Quality of Life, Grassroots Economy

บทนำ

หนึ่งในเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals-SDGs) จาก จำนวน 17 เป้าหมาย เป้าหมายที่ 1 คือ ขจัดความยากจน โดยโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับเศรษฐกิจฐานรากของประชาชนในตำบลฉลอง จังหวัดภูเก็ต เป็นโครงการที่ขับเคลื่อน ตามพระบรมราโชบายในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 10 มีเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทยทุกพื้นที่ยกระดับเศรษฐกิจฐานรากให้คนในชุมชนมีรายได้อย่างยั่งยืน ผ่านมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศที่หนึ่งในพันธกิจ คือ การเสริมสร้างพลังทางสังคมเพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ให้มีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน ด้วยองค์ความรู้ นวัตกรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยขับเคลื่อนตามพื้นที่การดูแลในแต่ละมหาวิทยาลัยนั้น ๆ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ตเป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่ได้รับมอบหมายยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนในจังหวัดกระบี่พังงาและจังหวัดภูเก็ตเป็นหลัก

การพัฒนาอาชีพนั้น จำเป็นต้องมีการพัฒนาร่วมกันของกลุ่มสมาชิกทั้งหมด ดังที่ Srimaitree, M. กล่าวว่า วิธีการในการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีวิธีการที่หลากหลาย ได้แก่ การบรรยายให้ความรู้ การอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการสร้างความเข้าใจการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมการสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยว การสร้างทีมงาน การจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อให้ได้รูปแบบและกิจกรรมสำหรับการท่องเที่ยว (Srimaitree, M., 2016) โดยสภาพการณ์ปัจจุบันด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว มีการสื่อสารระหว่างคนในชุมชนอยู่ในระดับค่อนข้างดี มีการกระจายรายได้กันอย่างทั่วถึง มีการจัดลำดับ ในการรับลูกค้าจึงทำให้ไม่มีการแย่งลูกค้ากัน รวมถึงชาวบ้านมีการใช้ภาษาของพื้นถิ่น เป็นหลักในการติดต่อสื่อสารและคนในชุมชนก็เป็นคนในระดับเดียวกันจึงทำให้การสื่อสารเกิดความเข้าใจง่าย การพัฒนาอาชีพของบุคลากร มีความสำคัญและก่อให้เกิดประโยชน์แก่องค์กร

การพัฒนาคุณภาพชีวิตยกระดับเศรษฐกิจฐานรากตำบลคลองจันทน์ภายใต้การขับเคลื่อนของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ตผ่านอาจารย์ เป็นผู้รับผิดชอบ เพื่อขับเคลื่อนตามเป้าหมายของโครงการ การพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับเศรษฐกิจฐานรากตำบลคลอง จันทน์ภูเก็ต มีการพัฒนานวัตกรรม การต่อยอดองค์ความรู้ ภูมิปัญญา ส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตยกระดับเศรษฐกิจชุมชนสู่ความยั่งยืนได้อย่างแท้จริงโดยเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาความยากจนในชุมชนเมือง การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมสามารถเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจ การเข้าถึงบริการสาธารณะ และเสริมสร้างความเสมอภาคในสังคม การศึกษาและการฝึกทักษะผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ช่วยให้ประชาชนสามารถพัฒนาความรู้และทักษะเพื่อเพิ่มโอกาสในการสร้างรายได้และหางาน ในด้านเศรษฐกิจ ช่วยลดอัตราความยากจนและส่งเสริมธุรกิจขนาดเล็ก ส่วนในด้านสังคม การเสริมสร้างความเสมอภาคและความยั่งยืนในสังคม การใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการต่าง ๆ ช่วยลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการของประชาชนที่มีรายได้น้อย (พระสุธีวรวิชญ์ (ณัฐพงศ์ ยโส), 2567) การศึกษาสภาพชุมชนเพื่อวิเคราะห์ผู้นำชุมชนมุ่งเน้นการเข้าไปช่วยพัฒนาชุมชน และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนมีการติดตามโดยใช้มาตรการแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชน (ชินทัต อุบลรัมย์, 2567) ชุมชนมีทรัพยากรที่โดดเด่น ชุมชนมีรายได้ที่ยั่งยืน สร้างเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็งด้วยการมีเศรษฐกิจหมุนเวียน สร้างนักธุรกิจชุมชนสร้างผู้ประกอบการสร้างนักบริหารจัดการ ให้คนในชุมชนมีงานมีอาชีพมีรายได้และมีความสุข ภายใต้ทรัพยากรพื้นถิ่นของชุมชน

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจในการทำวิจัยเรื่อง พัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับเศรษฐกิจฐานราก ตำบลคลอง จันทน์ภูเก็ต เพื่อเพิ่มศักยภาพการพัฒนาทั้งด้านความมั่นคงโครงสร้างพื้นฐาน ธุรกิจที่เกี่ยวข้องทั้งด้านการเกษตร และนวัตกรรม และเสริมความแข็งแกร่งให้ชุมชนอย่างยั่งยืน แผนพัฒนานี้เน้น ในด้านการสร้างมูลค่า เพิ่มให้ประชากรในพื้นที่เขาพนมนี้สร้างมูลค่าและรายได้ที่มากขึ้น ส่งผลต่อการยกระดับมูลค่าชีวิต และเป็นการพัฒนาที่รองรับความผันผวนทางเศรษฐกิจของโลกที่สามารถส่งผลต่อชุมชนได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลการพัฒนานวัตกรรม ส่งเสริมยกระดับเศรษฐกิจฐานราก ตำบลคลอง จันทน์ภูเก็ต
2. เพื่อศึกษาผลการพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพและการสร้างรายได้ให้กับตำบลคลอง จันทน์ภูเก็ต
3. เพื่อศึกษาผลพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับเศรษฐกิจฐานราก ตำบลคลอง จันทน์ภูเก็ต
4. เพื่อประเมินการพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับเศรษฐกิจฐานราก ตำบลคลอง จันทน์ภูเก็ต

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้มีวิธีการดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการวิจัย ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีรายละเอียด ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยว กลุ่มผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น นักพัฒนาชุมชน ผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน นักศึกษา องค์กรภาครัฐภาคเอกชน เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวชุมชน นักวิชาการ ประชาชน และนักท่องเที่ยว เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณของทาโร่ ยามานะ (Yamane, T., 1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 384 คน 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ตำบลคลองฉลอง จังหวัดภูเก็ต จำนวน 30 คน ประกอบด้วย นักวิชาการ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้อำนวยการโรงเรียน/ครู ข้าราชการ นักการเมือง กลุ่มละ 2 คน เป็น 10 คน ผู้เข้าร่วมโครงการ 10 คน คนชาวบ้าน 10 คน เลือกแบบเจาะจง รวมทั้งสิ้น จำนวน 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สร้างเป็นแบบสอบถามและสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อทราบความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการท่องเที่ยว บนฐานทรัพยากรพื้นที่ท้องถิ่น เพื่อสร้างเศรษฐกิจฐานรากของตำบลคลอง จังหวัดภูเก็ต โดยให้พิจารณาในแต่ละข้อ โดยทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็น และให้เลือกคำตอบมีความหมายตามเกณฑ์ และได้ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ดังนี้ 1) ความเที่ยงตรง ได้นำแบบสอบถามที่ได้จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความถูกต้องเมื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขแล้วเสร็จและนำมาหาค่าดัชนีสอดคล้อง ก่อนนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลจริง โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องข้อคำถามกับประเด็นหลักของเนื้อหาแล้วนำผลที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่า IOC เท่ากับ 0.8 ข้อคำถามที่มีค่า IOC ระหว่าง 0.50 - 1.00 มีค่าความเที่ยงตรงใช้ได้ และข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 ต้องปรับปรุง ยังใช้ไม่ได้ และ 2) ความเชื่อมั่น ได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นและปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ไปทำการทดลองใช้ (Try out) จำนวน 30 ชุด กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องศึกษา จากนั้นนำแบบสอบถามทดลองใช้ที่ได้รวบรวมมาทดสอบความเชื่อมั่นโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ในการหาค่าความเชื่อมั่นใช้เกณฑ์สัมประสิทธิ์อัลฟาของคอนบาค (Cronbach) ได้เท่ากับ 0.84

การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยเชิงปริมาณ ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม โดยได้ขอหนังสือแนะนำตัวจากมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต โดยแนบสำเนาไปพร้อมกับแบบสอบถาม และลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลแบบสอบถาม แล้วรับแบบสอบถามกลับเพื่อนำมาตรวจสอบหาความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแต่ละฉบับ ดำเนินการจัดการบันทึกคำตอบในแบบสอบถามเพื่อประมวลผลข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเป็นกันเองและความไว้วางใจ ส่วนการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้ดำเนินการ ดังนี้ 1) จัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัยภาคสนาม 2) ประสานผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่นเพื่อและผู้มีส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล 3) จัดประชุมคณะทำงาน หรือผู้ช่วยนักวิจัยเพื่อทบทวน เตรียมความพร้อมในการลงพื้นที่ การถาม ทบทวนประเด็นคำถามในแต่ละประเด็นเพื่อความเข้าใจ 4) ลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูล และ 5) นำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้อง และตรวจเช็คความสมบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล ได้ตรวจสอบความเรียบร้อยของข้อมูล และทำการบันทึกหีสแบบสอบถามตามที่กำหนด วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วย ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ใช้เกณฑ์การให้คะแนน 5 ระดับ แปลความหมายของข้อมูลที่เป็นมาตราส่วนประมาณค่ากำหนดเกณฑ์การแปลค่าคะแนนโดยใช้การแบ่งช่วงชั้นเท่ากัน (Class Interval) (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) ดังนั้น ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพได้ให้ความสำคัญกับการตีความหมาย (Meaning) ของเนื้อหา ปรากฏการณ์ ข้อมูล ที่ได้จากการจัดหมวดหมู่หลังจากนั้นจะทำการพิจารณา วิเคราะห์ข้อมูล โดยการตีความหมายจากกลุ่มประเด็นที่จัดกลุ่มแล้ว ด้วยการพรรณนา ในลักษณะการบรรยาย พร้อมก็นำปรากฏการณ์ที่เป็น รูปภาพ แผนภาพ คำพูด (Quotation) นำเสนอข้อมูลในลักษณะคำบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการพัฒนานวัตกรรม สู่การยกระดับเศรษฐกิจฐานราก ตำบลคลอง จังหวัดภูเก็ต มีประเด็น คือ นวัตกรรมที่ได้รับการพัฒนา ได้แก่ 1) ชาผักเหมียง 2) สครับ 3) น้ำมันไพร 4) ยาหม่อง 5) ขนมกระยาสารท 6) การออกแบบเครื่องประดับ 7) มุกภูเก็ต และ 8) ยากันยุงสมุนไพร ประโยชน์ของนวัตกรรมที่ได้สร้างขึ้น คือ 1) ช่วยให้คนในชุมชนมีอาชีพ 2) ลดการว่างงานของคนในชุมชน 3) สร้างเครือข่ายการส่งเสริมอาชีพให้กับคนในชุมชน 4) สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน 5) ช่วยให้ชุมชนมีแผนในการบริหารธุรกิจ และ 6) ช่วยให้ชุมชนมีเป้าหมายในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการขับเคลื่อนผลิตภัณฑ์เพื่อเข้าสู่งบประมาณของรัฐ ข้อเสนอเพื่อปรับปรุงนวัตกรรมในครั้งต่อไป คือ 1) ควรต่อยอดภูมิปัญญา องค์ความรู้จากบรรพบุรุษ ที่ถ่ายทอดสู่ลูกหลาน ผ่านสภาพแวดล้อม วิถีชีวิตของชุมชน สู่การสร้างนวัตกรรม และต่อยอดเป็นอาชีพให้กับคนในชุมชนได้ 2) หน่วยงานภาครัฐควรเข้ามามีบทบาทในการต่อยอดอนุรักษ์ภูมิปัญญาสู่การสร้างงานอาชีพอย่างจริงจัง และ 3) ควรนำองค์กรธุรกิจชุมชน เช่น ปรางช้าง บริษัทท่องเที่ยวอนุรักษ์ธุรกิจชุมชนมาเป็นเครือข่ายในการพัฒนานวัตกรรมสร้างงานสร้างอาชีพให้กับคนในชุมชน

ผลการพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพและการสร้างรายได้ให้กับชุมชน ตำบลคลอง จังหวัดภูเก็ต ในแต่ละด้านต่อไปนี้ 1) ทักษะความคิดสร้างสรรค์และการแก้ปัญหา ช่วยส่งเสริมให้ชุมชนนำความรู้และทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ มาต่อยอดสร้างอาชีพ บูรณาการองค์ความรู้ใหม่ใหม่ เป็นการสร้างจุดเด่นและการสร้างรายได้ให้กับชุมชน 2) ทักษะการสื่อสาร นำองค์ความรู้มาต่อยอดทางการตลาด ส่งเสริมการโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านเครือข่ายออนไลน์และออฟไลน์ พร้อมกับตราผลิตภัณฑ์ที่น่าสนใจ 3) ทักษะทางเทคโนโลยี มีการประยุกต์เทคโนโลยีมาใช้ในการประกอบอาชีพ ไม่ว่าจะเป็น การใช้โซเชียลมีเดีย เช่น Tiktok Facebook และ Youtube short หรือการใช้งาน AI ต่าง ๆ เช่น การส่งด้วยเสียง ถามข้อมูลจาก AI เพื่อที่จะส่งเสริมการพัฒนาอาชีพสร้างรายได้ ทั้งต่อตนเองและชุมชน 4) ทักษะการจัดการเวลา ได้การวางแผนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์สูงสุด และ ภายในเวลาเดียวกันสามารถทำได้หลายหลายอย่างไปพร้อมๆกัน ทั้งต่อตนเองและชุมชน และ 5) ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีกิจกรรมการทำงานร่วมกันพบปะพูดคุยวางแผนการทำงานพร้อมกับการติดตามผล แล้วรายงานผลการทำงานส่งผลให้ชุมชนมีการทำงานร่วมกันเป็นทีม และต่อยอดเป็นกลุ่มสู่ความยั่งยืน

ผลพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับเศรษฐกิจฐานราก ตำบลคลอง จังหวัดภูเก็ต ได้ช่วยในแต่ละด้านดังต่อไปนี้ 1) เพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจ โดยได้เพิ่มโอกาสให้ธุรกิจสามารถขับเคลื่อนได้อย่างดี ส่งเสริมให้ชุมชนประกอบอาชีพภายใต้ทรัพยากรพื้นถิ่น เพิ่มมูลค่าทรัพยากร และพัฒนาต่อยอดและสร้างรายได้ให้กับชุมชน 2) เสริมสร้างทักษะและการศึกษา ต่อยอดพัฒนาประยุกต์ใช้ที่สามารถนำมาประกอบอาชีพได้ทันที โดยนำวิทยุขึ้นมาต่อยอดสร้างอาชีพได้เลย 3) ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน เป็นการยกระดับเศรษฐกิจครัวเรือน ภายใต้บริบทวิถีชีวิต สามารถประยุกต์เป็นแหล่งผลิตอาหารของชุมชนได้ เพราะในบริบทพื้นที่ยังมีทรัพยากร และ 4) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในชุมชน โดยชุมชนมีโอกาสได้นำเสนอนวัตกรรมที่ต่อยอดจากภูมิปัญญาของพ่อแม่ปู่ย่าตายายของตนเอง และชุมชนได้พัฒนาทักษะการเขียนแผนธุรกิจ การวิเคราะห์ธุรกิจและการประยุกต์ต่อยอดเพื่อพัฒนาธุรกิจของตนเองได้ และสร้างเครือข่ายร่วมกัน

ผลการประเมินการพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับเศรษฐกิจฐานราก ตำบลคลอง จังหวัดภูเก็ต ได้แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) ระดับความพึงพอใจ/ความรู้ความเข้าใจ/การนำไปใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับเศรษฐกิจฐานรากฯ และ 2) ระดับความพึงพอใจความสุขมวลรวมการพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับเศรษฐกิจฐานรากฯ สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 1 - 2

ตารางที่ 1 ระดับความพึงพอใจ/ความรู้ความเข้าใจ/การนำไปใช้ ต่อการเข้าร่วมโครงการในตำบลคลอง จังหวัดภูเก็ต

รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ		
	$\bar{x}$	SD	ระดับ
1. ด้านการบริการให้บริการของเจ้าหน้าที่	4.89	0.31	มากที่สุด
2. ด้านกระบวนการ ขั้นตอนการให้บริการ	4.61	0.28	มากที่สุด
3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	4.06	0.24	มาก
4. ด้านการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้	4.94	0.23	มากที่สุด
5. ด้านความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับเศรษฐกิจฐานราก	4.61	0.35	มากที่สุด
สรุปภาพรวม	4.62	0.28	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ระดับความพึงพอใจ ความรู้ความเข้าใจ การนำไปใช้ พัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับเศรษฐกิจฐานรากฯ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.62$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.94$) รองลงมา ได้แก่ ด้านการบริการให้บริการของเจ้าหน้าที่ ($\bar{x} = 4.89$) ด้านกระบวนการ ขั้นตอนการให้บริการ กับด้านความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับเศรษฐกิจฐานราก ($\bar{x} = 4.61$) และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{x} = 4.06$) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 แสดงระดับความพึงพอใจความสุขมวลรวมการพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับเศรษฐกิจฐานราก

รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจความสุขมวลรวม		
	$\bar{X}$	SD	ระดับ
องค์ประกอบ ที่ 1 การมีสุขภาพะ	4.29	0.46	มากที่สุด
องค์ประกอบ ที่ 2 เศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็ง	4.48	0.40	มากที่สุด
องค์ประกอบ ที่ 3 ครอบครัวยุคใหม่	4.81	0.39	มากที่สุด
องค์ประกอบ ที่ 4 ชุมชนเข้มแข็ง	4.28	0.52	มากที่สุด
องค์ประกอบ ที่ 5 สภาพแวดล้อมดี มีระบบนิเวศที่สมดุล	4.36	0.89	มากที่สุด
องค์ประกอบ ที่ 6 เป็นชุมชนประชาธิปไตย	4.87	0.33	มากที่สุด
สรุปภาพรวม	4.52	0.50	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ระดับความพึงพอใจความสุขมวลรวมการพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับเศรษฐกิจฐานราก โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$) เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ องค์ประกอบที่ 6 เป็นชุมชนประชาธิปไตย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.87$) รองลงมา คือ องค์ประกอบที่ 3 ครอบครัวยุคใหม่ ($\bar{X} = 4.81$) องค์ประกอบที่ 2 เศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็ง ($\bar{X} = 4.48$) องค์ประกอบที่ 5 สภาพแวดล้อมดี มีระบบนิเวศที่สมดุล ($\bar{X} = 4.36$) องค์ประกอบที่ 1 การมีสุขภาพะ ($\bar{X} = 4.29$) และ องค์ประกอบที่ 4 ชุมชนเข้มแข็ง ($\bar{X} = 4.28$) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพใช้กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเป็นผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่ จำนวน 30 คน พบว่า

1. ผลการพัฒนานวัตกรรม สู่การยกระดับเศรษฐกิจฐานราก ตำบลคลอง จังหวัดภูเก็ต มีประเด็น คือนวัตกรรมที่ได้รับการพัฒนา ได้แก่ 1) ชาผักเหมียง 2) สดริบ 3) น้ำมันไพร 4) ยาหม่อง 5) ขนมกระยาสารท 6) การออกแบบเครื่องประดับ 7) มุกภูเก็ต และ 8) ยากันยุงสมุนไพร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เสถียร สีชื่น และเอมอร แสนภูวา ที่ได้นำสู่กลุ่มอาชีพชุมชนชายแดน ได้แก่ อาชีพพื้นถิ่น อัตลักษณ์ เรียบง่าย ได้แก่ เลี้ยงปลา กบ เพาะเห็ด ทอผ้าไหม ทำขนม ข้าวเกรียบ โดยเน้นสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่น ไม่ยุ่งยาก (เสถียร สีชื่น และเอมอร แสนภูวา, 2567) ประโยชน์ของนวัตกรรมที่ได้สร้างขึ้น คือ 1) ช่วยให้คนในชุมชนมีอาชีพ 2) ลดการว่างงานของคนในชุมชน 3) สร้างเครือข่ายการส่งเสริมอาชีพให้กับคนในชุมชน 4) สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน 5) ช่วยให้ชุมชนมีแผนในการบริหารธุรกิจ และ 6) ช่วยให้ชุมชนมีเป้าหมายในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการขับเคลื่อนผลิตภัณฑ์เพื่อเข้าสู่ระบบมาตรฐานของรัฐ กล่าวได้ว่า เป็นการรวมกลุ่มที่เข้มแข็ง มีวัตถุดิบในท้องถิ่น การมีส่วนร่วมชุมชน และทักษะอาชีพที่หลากหลาย (เสถียร สีชื่น และเอมอร แสนภูวา, 2567) ข้อเสนอเพื่อปรับปรุงนวัตกรรมในครั้งต่อไปสอดคล้องกับ นวรัตน์ นิธิชัยนันต์ และคณะ คือ 1) ควรต่อยอดภูมิปัญญา องค์ความรู้จากบรรพบุรุษที่ถ่ายทอดสู่ลูกหลาน ผ่านสภาพแวดล้อม วิถีชีวิตของชุมชน สู่การสร้างนวัตกรรม และต่อยอดเป็นอาชีพให้กับคน

ในชุมชนได้และเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์หรือสินค้าชุมชนโดยการเพิ่มเรื่องราวคุณภาพชีวิต โดยชุมชน การพัฒนาสินค้า บริการ เพื่อการเสริมสร้างระบบเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็ง มีตราสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ในการสร้างความจดจำและคุณค่าในตัวสินค้า ควรพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายรูปแบบและสร้างความแตกต่างให้กับสินค้า ควรออกแบบผลิตภัณฑ์ให้มีเอกลักษณ์สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย ควรเพิ่มช่องทางการจำหน่ายที่ทำการตลาดในรูปแบบใหม่ตามยุคสมัยในการเข้าถึงลูกค้า การขยายฐานลูกค้าและการสร้างรายได้ อันนำไปสู่ความยั่งยืนของธุรกิจชุมชน (นวรรตน์ นิธิชัยนันต์ และคณะ, 2566) และยังมีข้อเสนอแนะจาก วันปิติ ศรีธรรม ที่เสนอไว้ว่า 2) หน่วยงานภาครัฐควรเข้ามามีบทบาทในการต่อยอดอนุรักษ์ภูมิปัญญาสู่การสร้างงานอาชีพอย่างจริงจัง โดยรัฐบาลให้การสนับสนุนองค์ความรู้การเข้าถึงแหล่งทุน และพัฒนาขีดความสามารถการบริหารจัดการในการประกอบอาชีพ และ 3) ควรนำองค์กรธุรกิจชุมชน เช่น ปรางช้างบริษัทท่องเที่ยววันกรธุรกิจชุมชนมาเป็นเครือข่ายในการพัฒนานวัตกรรมสร้างงานสร้างอาชีพให้กับคนในชุมชน (วันปิติ ศรีธรรม, 2561)

ผลการพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพและการสร้างรายได้ให้กับชุมชน ตำบลคลอง จังหวัดภูเก็ตแบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านทักษะความคิดสร้างสรรค์และการแก้ปัญหา สอดคล้องกับแนวคิดของ สุชีลา ตาลอำไพ และคณะ กล่าวไว้ว่า ช่วยส่งเสริมให้ชุมชนนำความรู้และทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ มาต่อยอดสร้างอาชีพ บูรณาการองค์ความรู้ใหม่ใหม่ เป็นการสร้างจุดเด่นและการสร้างรายได้ให้กับชุมชน มีการรวมตัว ก่อตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และดำเนินงาน มีการสร้างงาน สร้างรายได้ให้เกิดขึ้นในท้องถิ่นชุมชน ทั้งด้านความคิดสร้างสรรค์ การจัดการองค์ความรู้ ปรับปรุงและพัฒนา (สุชีลา ตาลอำไพ และคณะ, 2567) 2) ทักษะการสื่อสาร นำองค์ความรู้มาต่อยอดทางการตลาด สอดคล้องกับแนวคิดของ ณรงค์ฤทธิ์ หุ่นปรี้อ และคณะ ส่งเสริมการโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านเครือข่ายออนไลน์และออฟไลน์ พร้อมทั้งตราผลิตภัณฑ์ที่น่าสนใจ ปรับตัวของสังคมวิถีใหม่ และอาศัยเทคโนโลยีดิจิทัลบนเครือข่ายการสื่อสารและสารสนเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประชาสัมพันธ์สินค้า เพื่อให้สามารถเพิ่มลูกค้า และขยาย ด้วยสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook Youtube short Tiktok เป็นต้น (ณรงค์ฤทธิ์ หุ่นปรี้อ และคณะ, 2566) 3) ทักษะทางเทคโนโลยี สอดคล้องกับแนวคิดของ อีระพงษ์ ทศวัฒน์ และคณะ ที่กล่าวว่ามีการประยุกต์เทคโนโลยีมาใช้ในการประกอบอาชีพ ไม่ว่าจะเป็น การใช้โซเชียลมีเดีย เช่น Tiktok Facebook และ Youtube short หรือการใช้งาน AI ต่าง ๆ เช่น การสั่งด้วยเสียง ถามข้อมูลจาก AI เพื่อที่จะส่งเสริมการพัฒนาอาชีพสร้างรายได้ ทั้งต่อตนเองและชุมชน 4) ทักษะการจัดการเวลา ได้การวางแผนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์สูงสุด และภายในเวลาเดียวกันสามารถทำได้หลายหลายอย่างไปพร้อมๆกัน ทั้งต่อตนเองและชุมชน และ 5) ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้มีกิจกรรมการทำงานร่วมกันพบปะพูดคุยวางแผนการทำงานพร้อมกับการติดตามผล แล้วรายงานผลการทำงาน ส่งผลให้ชุมชนมีการทำงานร่วมกันเป็นทีม และต่อยอดเป็นกลุ่มสู่ความยั่งยืน เช่น การจัดตั้งกลุ่มหรือวิสาหกิจชุมชนเพื่อจะได้รับความร่วมมือจากเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมหลากหลายกลุ่ม การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาถ่ายทอดเป็นสินค้าโดยสอดแทรกนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ และยังเป็นการพัฒนาภาคีเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชน กลายเป็นแหล่งเรียนรู้โดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อน และการหลอมรวมผู้คนในชุมชนเข้าไว้ด้วยกัน อีกทั้งนำทุนวัฒนธรรมมาพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าของชุมชน (อีระพงษ์ ทศวัฒน์ และคณะ, 2567) และสอดคล้องกับแนวคิดของ Jannah, E. U. et al. กล่าวไว้ว่า หากการมีส่วนร่วมของชุมชนอยู่ในระดับต่ำและปัจจัยยับยั้งการมีส่วนร่วมของประชาชนหรือการรับรู้ของประชาชนต่ำนั้น จะส่งผลถึง

ศักยภาพและโอกาสในการเติบโตและพัฒนาทางเศรษฐกิจของชุมชน (Jannah, E. U. et al., 2017) และยังได้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พรณิภา ชาวคำ และคณะ พบว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นควรมีที่คำนึงถึง ความรู้กับการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืน หรือการมีกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีส่วนในการพัฒนาทักษะ เพราะจะช่วยให้บุคลากรได้ใช้ความรู้ ทักษะ และความสามารถของตนที่ได้รับจากการศึกษาและฝึกอบรมในการพัฒนาอาชีพและอยู่กับสิ่งแวดล้อมในชุมชนได้ (พรณิภา ชาวคำ และคณะ, 2561)

ผลพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับเศรษฐกิจฐานราก ตำบลคลอง จังหวัดภูเก็ต ได้ช่วยในแต่ละด้านดังต่อไปนี้ 1) เพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระครูสิทธิสุตากร (สุเมต สิทธิเมธี) พบว่าการเพิ่มโอกาสให้ธุรกิจสามารถขับเคลื่อนได้ดี ส่งเสริมให้ชุมชนประกอบอาชีพภายใต้ทรัพยากรพื้นถิ่น เพิ่มมูลค่าทรัพยากร และพัฒนาต่อยอดและสร้างรายได้ให้กับชุมชน โดยการนำภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีอยู่ในชุมชนมาถ่ายทอด เป็นการนำสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนมาสร้างมูลค่าเพิ่ม และสร้างแบรนด์ที่น่าสนใจ (พระครูสิทธิสุตากร (สุเมต สิทธิเมธี), 2567) 2) เสริมสร้างทักษะและการศึกษา ต่อยอดพัฒนาประยุกต์ใช้ที่สามารถนำมาประกอบอาชีพได้ทันที โดยนำทฤษฎีนั้นมาต่อยอดสร้างอาชีพได้เลย 3) ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน เป็นการยกระดับเศรษฐกิจครัวเรือน ภายใต้บริบทวิถีชีวิต สามารถประยุกต์เป็นแหล่งผลิตอาหารของชุมชนได้ เพราะในบริบทพื้นที่ยังมีทรัพยากร และ 4) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในชุมชน โดยชุมชนมีโอกาสนำเสนอนวัตกรรมที่ต่อยอดจากภูมิปัญญาของพ่อแม่ปู่ย่าตายายของตนเอง และชุมชนได้พัฒนาทักษะการเขียนแผนธุรกิจ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปณิภา งามเจริญ ที่พบว่า การวิเคราะห์ธุรกิจและการประยุกต์ต่อยอดเพื่อพัฒนาธุรกิจของตนเองได้ และสร้างเครือข่ายร่วมกัน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในชั้นปฏิบัติการมีความสำคัญมีความสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานราก และพัฒนาการตลาดร่วมกันกับภาคีเครือข่าย เชื่อมโยงระหว่างภาครัฐและเอกชน (ปณิภา งามเจริญ, 2567)

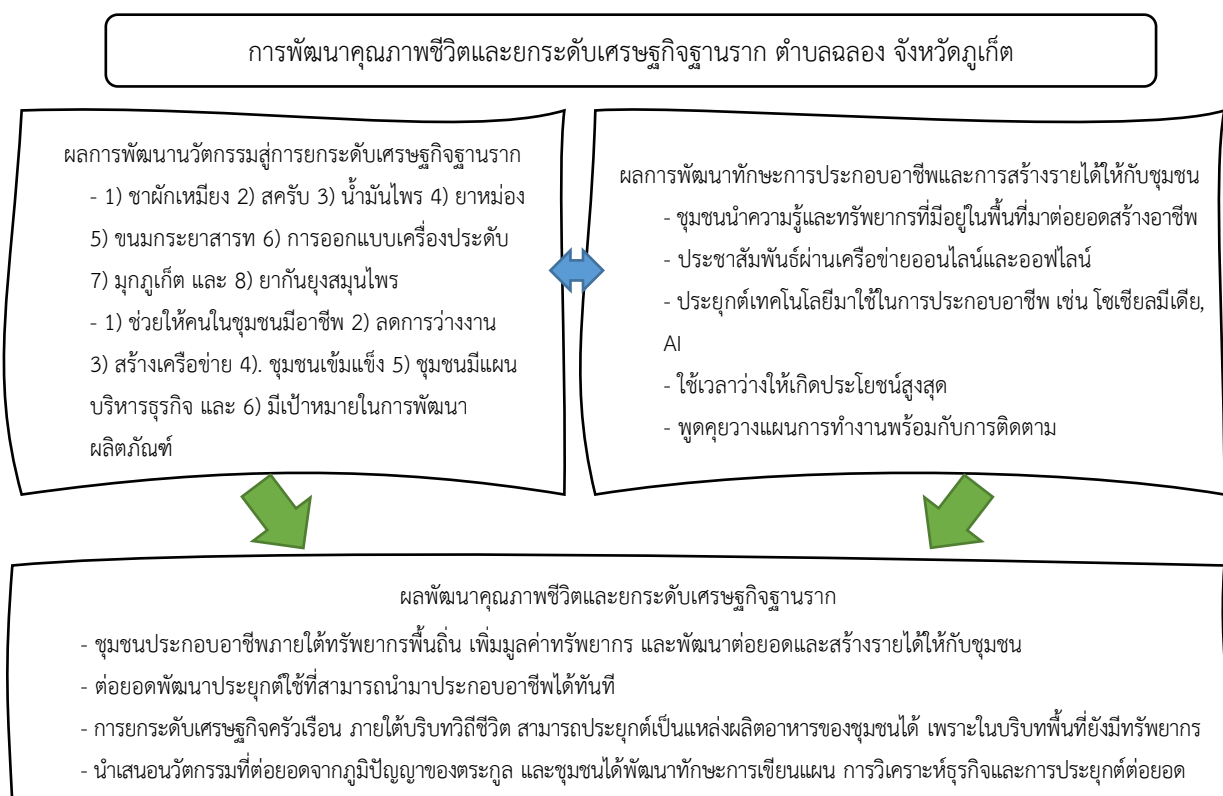
การพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับเศรษฐกิจฐานรากตำบลคลอง จังหวัดภูเก็ต คือ “พัฒนาสถานที่พัฒนาฟาร์ม สร้างกติกา และประชาสำพันธ์” ดังที่ จุฬาลักษณ์ จารุจฑารัตน์ และวงศ์ทอง เขียนวงศ์ กล่าวว่า คำบรรยายบ่งชี้เอกลักษณ์ของชุมชน มีสัญลักษณ์สะท้อนถึงความเป็นภาพพจน์ของสินค้า รวมทั้งแสดง บรรยายบ่งชี้เอกลักษณ์ของชุมชน มีสัญลักษณ์สะท้อนถึงความเป็นภาพพจน์ของสินค้า รวมทั้งแสดงถึงเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่เป็นจุดเด่นด้านการตลาดซึ่งมีความสอดคล้องต่อการต้องการของกลุ่มเป้าหมาย มาตราการการพัฒนาคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจฐานรากนั้นเป็นกระบวนการที่สำคัญในการลดความยากจนและเสริมสร้างความมั่นคงในระดับท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นการยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในชนบทหรือพื้นที่ที่มีเศรษฐกิจพื้นฐานไม่เข้มแข็งให้ดีขึ้นอย่างมั่นคงและยั่งยืน (จุฬาลักษณ์ จารุจฑารัตน์ และวงศ์ทอง เขียนวงศ์, 2560)

ผลการประเมินการพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับเศรษฐกิจฐานราก ตำบลคลอง จังหวัดภูเก็ตได้แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) ระดับความพึงพอใจ ความรู้ความเข้าใจ การนำไปใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับเศรษฐกิจฐานรากฯ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการบริการให้บริการของเจ้าหน้าที่ ด้านกระบวนการ ขั้นตอนการให้บริการ กับด้านความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับเศรษฐกิจฐานราก และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีค่าเฉลี่ยอยู่รองลงมาตามลำดับ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิวัฒน์ จันทรกึ่งทอง

และกอแก้ว จันทรกึ่งทอง ที่พบว่า ผู้รับบริการที่มีความพึงพอใจย่อมเกิดความไว้วางใจและมีความเชื่อมั่นว่าชุมชนแห่งนี้สามารถพัฒนาได้ดีขึ้น (วิวัฒน์ จันทรกึ่งทอง และกอแก้ว จันทรกึ่งทอง, 2566) ส่วนระดับความพึงพอใจความสุขมวลรวมการพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับเศรษฐกิจฐานราก โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ องค์ประกอบที่ 6 เป็นชุมชนประชาธิปไตย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ องค์ประกอบที่ 3 ครอบครัวอบอุ่น องค์ประกอบที่ 2 เศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็ง องค์ประกอบที่ 5 สภาพแวดล้อมดี มีระบบนิเวศที่สมดุล องค์ประกอบที่ 1 การมีสุขภาพ และ องค์ประกอบที่ 4 ชุมชนเข้มแข็งมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดรองลงมาตามลำดับ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชูลพีเกอร์ มาโซ และคณะ ที่พบว่า ระดับความสุขมวลรวม ของผู้รับบริการภาพรวมคิดอยู่ในระดับมากที่สุด โดยการประเมินความสุขมวลรวมชุมชนนั้น ถือได้ว่าเป็นอีกกระบวนการหนึ่งในการวัดความสำเร็จของการพัฒนา และการวัดความสุขมวลรวมชุมชนที่เพิ่มขึ้นจึงมีความสำคัญในการกำหนดตัวบ่งชี้ความสำเร็จในภาพรวมของการพัฒนา (ชูลพีเกอร์ มาโซ และคณะ, 2568) และยังได้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ บุญเพ็ง สิทธิวงษา ที่พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพล ระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก ได้แก่ การศึกษา ฐานะรายได้ประชาชนกับครอบครัวในพื้นที่ (บุญเพ็ง สิทธิวงษา, 2566)

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยเรื่องนี้ ได้พบองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับเศรษฐกิจฐานราก ตำบลคลอง จังหวัดภูเก็ต ซึ่งสามารถเขียนเป็นโมเดล ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 สรุปผลการพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับเศรษฐกิจฐานราก ตำบลคลอง จังหวัดภูเก็ต

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า ผลการพัฒนานวัตกรรมสู่การยกระดับเศรษฐกิจฐานรากฯ มีประเด็น คือ นวัตกรรมที่ได้รับการพัฒนา ได้แก่ ชาผักเหมียง สดรับ น้ำมันไพร ยาหม่อง ขนมกระยาสารท การออกแบบเครื่องประดับ มุก ภูเก็ต และยากันยุงสมุนไพร สำหรับประโยชน์ของนวัตกรรมที่ได้สร้างขึ้น มี 6 อย่าง คือ 1) ช่วยให้คนในชุมชนมีอาชีพ 2) ลดการว่างงานของคนในชุมชน 3) สร้างเครือข่ายการส่งเสริมอาชีพให้กับคนในชุมชน 4) สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน 5) ช่วยให้ชุมชนมีแผนในการบริหารธุรกิจ และ 6) ช่วยให้ชุมชนมีเป้าหมายในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการขับเคลื่อนผลิตภัณฑ์เพื่อเข้าสู่งบประมาณของรัฐ ผลการพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพและการสร้างรายได้ให้กับชุมชนฯ แบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านทักษะความคิดสร้างสรรค์และการแก้ปัญหา 2) ด้านทักษะการสื่อสาร 3) ด้านทักษะทางเทคโนโลยี การใช้โซเชียลมีเดีย เช่น Tiktok Facebook และ Youtube short หรือการใช้งาน AI 4) ด้านทักษะการจัดการเวลา และ 5) ด้านทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ผลพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับเศรษฐกิจฐานรากฯ ได้ช่วยใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) เพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจ 2) เสริมสร้างทักษะและการศึกษา 3) ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน และ 4) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในชุมชน ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับเศรษฐกิจฐานรากฯ คือ “พัฒนาสถานที่ พัฒนาฟาร์ม สร้างกติกา และประชาสัมพันธ์” สำหรับผลการประเมินการพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับเศรษฐกิจฐานรากฯ ระดับความพึงพอใจ ความรู้ความเข้าใจ การนำไปใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับเศรษฐกิจฐานรากฯ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และระดับความพึงพอใจความสุขมวลรวมการพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับเศรษฐกิจฐานรากฯ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ควรต่อยอดภูมิปัญญา องค์ความรู้จากบรรพบุรุษ ที่ถ่ายทอดสู่ลูกหลาน ผ่านสภาพแวดล้อม วิถีชีวิตของชุมชน สู่การสร้างนวัตกรรม และต่อยอดเป็นอาชีพให้กับคนในชุมชนได้ 2) หน่วยงานภาครัฐควรเข้ามามีบทบาทในการต่อยอดอนุรักษ์ภูมิปัญญาสู่การสร้างงานอาชีพอย่างจริงจัง 3) ควรนำองค์กรธุรกิจชุมชน เช่น ปรางข้างบริษัทท่องเที่ยวนักธุรกิจชุมชนมาเป็นเครือข่ายในการพัฒนานวัตกรรมสร้างงานสร้างอาชีพให้กับคนในชุมชน 4) หน่วยงานภาครัฐควรมีการทำโครงการที่เสริมรายได้ให้กับชุมชนอย่างแท้จริงเห็นเป็นรูปธรรม และสามารถจ้างงานในชุมชนได้จริงควรส่งเสริมให้สหภาพชุมชนนำภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาสร้างสรรค์ผลงานทั้งผลิตภัณฑ์สินค้าและบริการ 5) หน่วยงานภาครัฐควรมีการส่งเสริมโฆษณาประชาสัมพันธ์ ควรเป็นการส่งเสริมเชิงลึกและมีการส่งเสริมโฆษณาตามความเป็นจริง 6) หน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ เพราะในชุมชนนั้น ผู้สูงอายุไม่ได้ประกอบอาชีพอะไร เพียงแค่อาศัยอยู่ที่บ้านพัก แต่ทางชุมชนยังขาดผู้สนับสนุนในการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการที่ส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน ถ้าได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่และต่อเนื่อง จะทำให้ส่งเสริมการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ศักยภาพพื้นที่ ศักยภาพคน การจัดการ การมีส่วนร่วม และ 7) ควรศึกษา การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากผ่านการท่องเที่ยวโดยชุมชน และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและการตลาดพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับเศรษฐกิจฐานราก

เอกสารอ้างอิง

- จุฬาลักษณ์ จารุจฑารัตน์ และวงศ์ทอง เขียนวงศ์. (2560). การพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์ขนมฝรั่งกุฎีจีนด้วยการประยุกต์เอกลักษณ์ ของชุมชนแขวงกัลยาณเขตธนบุรีจังหวัดกรุงเทพมหานคร. *Journal of Information*, 16(1), 77-85.
- ชินทัต อุลแย้ม. (2567). การพัฒนารูปแบบการป้องกันยาเสพติดด้วยหลักพุทธธรรมในกลุ่มเด็กและเยาวชนของชุมชนแฟลตตำรวจส่วนกลางทุ่งสองห้อง กรุงเทพมหานคร. *วารสาร มจร การพัฒนาสังคม*, 9(2), 25-36.
- ชลพิภกร มาโซ และคณะ. (2568). แนวทางการประเมินความสุขมวลรวมชุมชนในการขับเคลื่อนงานพัฒนาเชิงพื้นที่ในมิติครัวเรือนยากจนและผู้ด้อยโอกาส. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*, 9(1), 189-200.
- ณรงค์ฤทธิ์ ทุ่งปรือ และคณะ. (2566). รูปแบบการพัฒนาวिकासกิจชุมชนในการยกระดับเศรษฐกิจฐานราก ในเขตอุทยานธรณีโลกสตูล. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 8(5), 89-100.
- ธีระพงษ์ ทศวัฒน์ และคณะ. (2567). การสร้างเครือข่ายในการทำงานร่วมกับชุมชนและการพัฒนาผู้ประกอบการจากฐานทุนวัฒนธรรม อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 9(10), 215-228.
- นวรรตน์ นิธิชัยอนันต์ และคณะ. (2566). การพัฒนานวัตกรรมการตลาด เพื่อความยั่งยืนของธุรกิจชุมชน อำเภอ กาบเชิง จังหวัดสุรินทร์. *วารสารวิชาการมนุษยและสังคม มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ*, 7(2), 141-161.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- บุญเพ็ง สิทธิวงษา. (2566). การพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก ในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี. *วารสารราชภัฏสุรินทร์วิชาการ*, 1(5), 1-14.
- ปณณิกา งามเจริญ. (2567). ทูทางสังคมกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 12(2), 473-484.
- พรรณิภา ชาวคำ และคณะ. (2561). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อเข้าสู่ตลาดธุรกิจโรงแรม จังหวัดเชียงราย. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*, 12(1), 165-182.
- พระครูสิทธิสุตากร (สุเมต สิทธิเมธี). (2567). การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานราก ในจังหวัดสงขลา. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*, 8(10), 76-86.
- พระสุธีวรชิตคุณ (ณัฐพงศ์ ยโส). (2567). การพัฒนานวัตกรรมเพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจนในชุมชนเมือง. *วารสารนวัตกรรมสังคมศาสตร์*, 1(6), 54-63.
- วันปิติ ศรีธรรม. (2561). บทบาทขององค์กรท้องถิ่นในการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชน ของอำเภอท่าข้าม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม และแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี*, 12(1), 151-167.
- วิวัฒน์ จันทรกึ่งทอง และกอแก้ว จันทรกึ่งทอง. (2566). ปัจจัยเหตุและผลของความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวชุมชน จังหวัดสงขลา. *วารสารวิชาการราชภัฏภูเก็ต*, 19(2), 58-77.

- สุชีลา ตาลอำไพ และคณะ. (2567). การเพิ่มศักยภาพพัฒนานวัตกรรมและฟื้นฟูเศรษฐกิจท้องถิ่นให้เกิดกิจกรรมทางการตลาดของชุมชนโดยการสร้างงาน สร้างรายได้ให้เกิดขึ้นในท้องถิ่นชุมชน ตำบลศรีวิชัย อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด. วารสารวิจัยวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 8(2), 395-409.
- เสถียร สีชื่น และเอมอร แสนภูวา. (2567). รูปแบบพัฒนาอาชีพชุมชนชายแดนบนฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและรายได้. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 9(2), 1831-1842.
- Jannah, E. U. et al. (2017). Community-Based Tourism Development at Gajah Munkur Wonogiri Tourist Attraction. 1st UPI International Geography Seminar 2017. Retrieved August 8, 2017, from <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1755-1315/145/1/012017>
- Srimaitree, M. (2016). Model and Potential Development of Community Enterprises in the Cultural Tourism Based on Local Identity to Tourists in Ubon Ratchathani Province. Journal of Thai Hospitality and Tourism, 11(2), 53-65.
- Yamane, T. (1973). Statistics: an introductory analysis. New York: Harper & Row.

การถ่ายทอดจิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาพึงผ่านงานศิลปะภาพพิมพ์ เพื่อการอนุรักษ์และเผยแพร่*

IMPARTING THE MURAL PAINTINGS OF WAT PHO CHAI NA PHUENG THROUGH GRAPHIC ARTS FOR PRESERVATION AND DISSEMINATION

ณัฐกาญจน์ อนันทรวัน^{1*}, โสมฉาย บุญยานันต์², ไกรฤกษ์ แสงผล³, ทินกร กาษรสุวรรณ⁴

Nattakarn Anantrawan^{1*}, Soamshine Boonyananta², Krailerk Swangpon³, Tinnakorn Kasornsuwan⁴

¹คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย เลย ประเทศไทย

¹Faculty of Education, Loei Rajabhat University, Loei, Thailand

²คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

²Faculty of Education, Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand

³คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย เลย ประเทศไทย

³Faculty of Education, Loei Rajabhat University, Loei, Thailand

⁴คณะจิตรกรรม ประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม ประเทศไทย

⁴Faculty of Painting Sculpture and Graphic Arts, Silpakorn University, Nakhon Pathom, Thailand

*Corresponding author E-mail: Nattakarn.ana@lru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการถ่ายทอดจิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาพึงผ่านงานศิลปะภาพพิมพ์เพื่อการอนุรักษ์และเผยแพร่ และ 2) ถ่ายทอดองค์ความรู้จิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาพึงผ่านงานศิลปะภาพพิมพ์ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน แบบแผนแบบขั้นตอนเชิงสำรวจ ผสมวิธีเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ 1) ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เลือกแบบเจาะจง และ 2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 56 คน เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในวิจัย ได้แก่ 1) แบบวิเคราะห์เอกสาร 2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก 3) ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ และ 4) แบบประเมินความพึงพอใจ เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำไปพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดจิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาพึงผ่านงานศิลปะภาพพิมพ์ ออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้จิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาพึงผ่านงานศิลปะภาพพิมพ์ เก็บข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการนำชุดกิจกรรมไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดจิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาพึงผ่านงานศิลปะภาพพิมพ์เพื่อการอนุรักษ์และเผยแพร่ มีกระบวนการ 3 ขั้นตอน คือ ขั้นศึกษา ขั้นสะท้อนคิด และขั้นสร้างสรรค์ โดยเน้นการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ และ 2) ผลการถ่ายทอดองค์ความรู้ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง

ร้อยละ 71.42 มีผลการประเมินอยู่ในระดับดีมาก และมีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ส่งผลต่อความตระหนักเห็นคุณค่าของจิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาพิง

คำสำคัญ: การถ่ายทอดจิตรกรรมฝาผนัง, ศิลปะภาพพิมพ์, วัดโพธิ์ชัยนาพิง, การอนุรักษ์และเผยแพร่

Abstract

This research article aims to: 1) To develop a model for imparting the mural paintings of Wat Pho Chai Na Phueng through graphic arts for preservation and dissemination, and 2) To Impart the artistic and cultural knowledge embedded in the mural paintings of Wat Pho Chai Na Phueng through graphic arts. The study employed a mixed-methods research design in exploratory sequential design, integrating both qualitative and quantitative approaches. Key informants included: 1) Five purposively selected experts, and 2) A purposive sample of 56 participants in learning activity modules. Research instruments comprised: 1) Document analysis forms, 2) In-Depth interview guides, 3) A set of learning activities, and 4) A Satisfaction questionnaire. Qualitative data were collected through expert interviews to develop a model for imparting the mural paintings of Wat Pho Chai Na Phueng through graphic arts. Based on these findings, the series of learning activity modules was designed. Quantitative data were collected by implementing the series of learning activity modules with the sample group. The statistics used in the study included percentage, frequency, mean, and standard deviation, with descriptive analysis. The research findings revealed that: 1) The developed model for transmitting the mural paintings of Wat Pho Chai Na Phueng through printmaking art for conservation and dissemination consisted of 3 steps: study, reflection, and creation, with an emphasis on creating learning experiences; and 2) The results of knowledge imparting showed that 71.42% of participants achieved an evaluation score at a very good level. Overall satisfaction with the activities was at the highest level, indicating enhanced awareness and appreciation of the cultural value of the mural paintings at Wat Pho Chai Na Phueng.

Keywords: Imparting The Mural Paintings, Graphic Arts, Wat Pho Chai Na Phueng, Preservation and Dissemination

บทนำ

จิตรกรรมฝาผนังนอกจากมีไว้เพื่อสร้างสุนทรียภาพในโบสถ์วิหารแล้วยังมีคุณค่าทางพุทธศาสนา วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น (พระมหาพิรพันธุ์ ธรรมวุฒโฒ, 2557) อุบัติ์หรือจิตรกรรมฝาผนังของวัดโพธิ์ชัยนาพิง อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย มีเอกลักษณ์เฉพาะด้านรูปแบบและเนื้อหาในการแสดงออกทางศิลปะ มีคุณค่าทางศิลปะวัฒนธรรมอย่างยิ่งในมิติของพุทธศิลป์ที่บอกเล่าเรื่องราวพุทธประวัติ นิทานชาดก และมิติที่ถ่ายทอดภาพประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตของคนในอดีต อีกทั้งยังสะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่นล้านช้างในอดีต

ได้อย่างลึกซึ้ง วัดโพธิ์ชัยนาฬิง อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย สร้างขึ้นในช่วงศตวรรษที่ 22 - 23 หรืออยุธยาตอนปลาย (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเลย, 2551) ภาพจิตรกรรมฝาผนังวาดโดยช่างวาดภาคกลาง ช่างวาดพื้นบ้านและช่างวาดชาวลาว ด้วยเทคนิคการวาดบนผนังปูนด้วยสีและวัสดุธรรมชาติตามภูมิปัญญาพื้นบ้าน เช่น ฝุ่นจากดินขาว ดินเหลือง ดินแดงผสมกาวธรรมชาติ สีครามจากต้นคราม สีเหลืองจากขมิ้น ซึ่งเป็นสีที่มีลักษณะเฉพาะของอุปแต้มอีสาน ได้แก่ สีแดง สีเหลือง สีขาวและสีคราม ภาพจิตรกรรมผนังด้านในวิหารวาดในปี พ.ศ. 2395 หรือในสมัยรัชกาลที่ 5 ส่วนผนังด้านนอกวิหารวาดในปี พ.ศ. 2459 หรือในสมัยรัชกาลที่ 6 (ไทยโรจน์ พวงมณี และคณะ, 2566)

จิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิง มีโครงสร้างแบบอุปแต้มพื้นถิ่นอีสานผสมกับวัฒนธรรมล้านช้าง ส่วนใหญ่แสดงเรื่องพุทธประวัติ พระมาลัยพระเวสสันดรและอดีตพุทธ โดยมีการวางแผนผังการวาด คือ ด้านหน้าพระประธานเขียนเรื่องพุทธประวัติและพระมาลัย ผนังด้านขวาวาดเรื่องพระมาลัยและพุทธประวัติ ผนังด้านซ้ายและด้านหลังพระประธานครึ่งซ้าย วาดเรื่องพระเวสสันดรชาดก ส่วนครึ่งด้านหลังพระประธานครึ่งขวาเป็นภาพพระพุทธรูป 3 พระองค์ รอยพระพุทธรูปบาทและเจดีย์ ส่วนผนังภายนอกวิหารปรากฏจิตรกรรมเฉพาะด้านทิศใต้แสดงภาพวาดเรื่องสังข์สินไช และเรื่องการะเกด ซึ่งปัจจุบันลบเลือนไปมาก (พงษ์ศักดิ์ อัครวัฒนากุล, 2563); (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเลย, 2551) รูปแบบการวาดภาพจิตรกรรมฝาผนังเป็นการผสมผสานรูปแบบจิตรกรรมไทยประเพณีและจิตรกรรมไทยพื้นบ้าน มีลักษณะเฉพาะ คือ ไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัวในการวาด การเขียนภาพมีการจัดองค์ประกอบเชื่อมต่อเรื่องราวให้ผู้คนจินตนาการมองภาพแล้วเห็นถึงความงามทางสุนทรียะ (พชร วงษ์สุวรรณ, 2565) นอกจากนี้ ช่างวาดได้สอดแทรกอารมณ์ขันผ่านภาพกาก และแทรกภาพที่แสดงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่น ภาพเหตุการณ์ทางการเมืองการปกครอง วัฒนธรรมการดำรงชีวิต การแต่งกายไว้บนภาพจิตรกรรมฝาผนังด้วย

วัดโพธิ์ชัยนาฬิง อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2530 โดยจิตรกรรมฝาผนังด้านในวิหารสร้างในปี พ.ศ. 2395 มีภาพวาดเต็มทั้ง 4 ด้านของผนังด้านในวิหารช่างวาดจากภาคกลางวาดตามแบบจิตรกรรมไทยประเพณีผสมผสานจิตรกรรมพื้นบ้าน เล่าเรื่องพุทธประวัติและพระเวสสันดรชาดก ส่วนผนังด้านนอกวิหารสร้างในปี พ.ศ. 2459 โดยช่างวาดพื้นบ้านและช่างชาวลาว วาดในรูปแบบจิตรกรรมพื้นถ้ายทอดวรรณกรรมท้องถิ่น เช่น เรื่องสังข์สินไช การะเกด และสอดแทรกวิถีชีวิตความเป็นอยู่และเหตุการณ์บ้านเมืองในยุคสมัยนั้น (ไทยโรจน์ พวงมณี และคณะ, 2566); (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเลย, 2551) ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิงจึงเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญด้านศิลปกรรม ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ที่ผ่านมีการบูรณะวิหารและภาพจิตรกรรมฝาผนังให้คงสภาพเพื่อเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น แต่ปัจจุบันภาพจิตรกรรมฝาผนังเริ่มเสื่อมสภาพตามกาลเวลาและการขาดกระบวนการถ่ายทอด เผยแพร่และอนุรักษ์อย่างเหมาะสม ประกอบกับผู้คนในยุคสมัยใหม่มีความห่างเหินจากมรดกวัฒนธรรมดั้งเดิม ที่สำคัญ คือ คนในพื้นที่ยังขาดความเข้าใจและความตระหนักรู้เห็นคุณค่าของภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิงในเชิงสุนทรียะ เชิงการศึกษา และขาดการนำมาเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างเหมาะสม

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจในการทำวิจัย เรื่อง การถ่ายทอดจิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิงผ่านงานศิลปะภาพพิมพ์เพื่อการอนุรักษ์และเผยแพร่ เพื่อศึกษาแนวทางการอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิงผ่านการสร้างสรรค์งานศิลปะในรูปแบบใหม่ที่เหมาะสมสำหรับการถ่ายทอดองค์ความรู้และคุณค่าของงานจิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิง ซึ่งงานศิลปะภาพพิมพ์เป็นสื่อศิลปะร่วมสมัยที่สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือ

ในการถ่ายทอดจิตรกรรมฝาผนังได้อย่างสร้างสรรค์และมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการทำงานศิลปะภาพพิมพ์นั้น เป็นกิจกรรมที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ โดยไม่จำเป็นต้องมีพื้นฐานทางศิลปะ สามารถทำซ้ำผลงานในรูปแบบต่าง ๆ ได้ ทั้งยังเปิดโอกาสให้ผู้สร้างสรรค์สามารถตีความเนื้อหาเดิมในมิติใหม่ ๆ และเชื่อมโยงกับบริบททางสังคมในปัจจุบัน ได้อย่างยืดหยุ่น งานภาพพิมพ์ยังสามารถใช้เป็นสื่อการเรียนรู้ การจัดนิทรรศการ และสื่อประชาสัมพันธ์ในวงกว้าง อันจะนำไปสู่การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดจิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิงผ่านงานศิลปะภาพพิมพ์เพื่อการอนุรักษ์ และเผยแพร่
2. เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้จิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิงผ่านงานศิลปะภาพพิมพ์เพื่อการอนุรักษ์และเผยแพร่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) แบบแผนแบบขั้นตอนเชิงสำรวจ (Exploratory Sequential Design) เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ มีรายละเอียด ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีดังนี้ 1) การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านจิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิง จำนวน 3 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านภาพพิมพ์ จำนวน 2 คน และ 2) การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อทดลองใช้ชุดกิจกรรมเรียนรู้จิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิงผ่านงานศิลปะภาพพิมพ์ จำนวน 56 คน มีดังนี้ กลุ่มที่ 1 ตัวแทนคนในพื้นที่บ้านนาฬิง อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป จำนวน 26 คน ประกอบด้วย เกษตรกร ผู้ประกอบการโฮมสเตย์ กลุ่มทอผ้า ครูและนักเรียน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และกลุ่มที่ 2 ตัวแทนคนในพื้นที่จังหวัดเลย มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป จำนวน 30 คน ประกอบด้วย นักเรียน นักศึกษา ศิลปินและประชาชนทั่วไปที่สนใจ ใช้วิธีการเลือกแบบอาสาสมัคร (Voluntary Selection)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1. เครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพสำหรับใช้เก็บข้อมูลเบื้องต้นเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดจิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิงผ่านงานศิลปะภาพพิมพ์ ประกอบด้วย 1) แบบวิเคราะห์เนื้อหาจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นตารางวิเคราะห์เนื้อหา มี 4 หัวข้อ คือ 1.1) แหล่งที่มาของข้อมูล 1.2) องค์ความรู้เกี่ยวกับจิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิงด้านเนื้อหาเรื่องราว 1.3) ด้านองค์ประกอบภาพ และ 1.4) ด้านเทคนิควิธีการวาด และ 2) แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวข้องกับจิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิง เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ตอนที่ 1 สัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ความรู้และอัตลักษณ์ของจิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิง มีจำนวน 4 ข้อคำถาม และ ตอนที่ 2 เป็นการเสนอแนะเกี่ยวกับการถ่ายทอดจิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิงผ่านงานศิลปะภาพพิมพ์เพื่อการอนุรักษ์และเผยแพร่

2. เครื่องมือวิจัยเชิงปริมาณสำหรับใช้เก็บข้อมูลการถ่ายทอดองค์ความรู้จิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิงงานานศิลปะภาพพิมพ์ ประกอบด้วย 1) ชุดกิจกรรมเรียนรู้จิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิงงานานศิลปะภาพพิมพ์เป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการในระยะเวลา 6 ชั่วโมง ประกอบด้วย 3 หัวข้อการอบรม คือ 1.1) เรียนรู้ประวัติ เนื้อหาเรื่องราวและรูปแบบการวาดภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิงงานานศิลปะภาพพิมพ์เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้จิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิงงานานศิลปะภาพพิมพ์ และ 1.3) ฝึกปฏิบัติการใช้วัสดุอุปกรณ์การสร้างผลงานศิลปะภาพพิมพ์ ในชุดกิจกรรมมีการประเมินผลด้านความรู้และทักษะปฏิบัติด้วยเกณฑ์การประเมิน Rubrics และ 2) แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นแบบประเมินมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อคำถาม ซึ่งเครื่องมือวิจัยได้ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือวิจัย (Index of Item-Objective Congruence: IOC) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน เครื่องมือทุกชุดมีค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหาในเกณฑ์ใช้ได้ คือ มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67 - 1.00 และได้เอกสารรับรองจริยธรรมวิจัยในคน จากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมวิจัยในคน มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย หมายเลขใบรับรอง: H 037/2567 เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2567

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการ ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารและพัฒนาเครื่องมือวิจัยและตรวจสอบคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 2) ขอใบรับรองจริยธรรมการวิจัยในคน 3) ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน 4) นำข้อมูลจากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญมาพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดจิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิงงานานศิลปะภาพพิมพ์เพื่อการอนุรักษ์และเผยแพร่ 5) ออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้จิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิงงานานศิลปะภาพพิมพ์ และ 6) นำชุดกิจกรรมไปทดลองใช้เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้จิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิงงานานศิลปะภาพพิมพ์ให้กับกลุ่มตัวอย่าง พร้อมประเมินผลการทำกิจกรรมและประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้ 1) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และ 2) สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์เนื้อหาเชิงบรรยาย และนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการถ่ายทอดจิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิงงานานศิลปะภาพพิมพ์เพื่อการอนุรักษ์และเผยแพร่ สรุปได้เป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. องค์ความรู้ ได้แก่ 1) ด้านเนื้อหา: การนำเสนอเนื้อหาเรื่องราวของจิตรกรรมฝาผนังที่จะนำมาถ่ายทอดมี 3 กลุ่ม คือ กลุ่มภาพพุทธประวัติ กลุ่มภาพพระเวชสันดร และกลุ่มภาพนิทานพื้นบ้าน ซึ่งมีการสอดแทรกภาพกากและภาพที่สะท้อนประเพณีวัฒนธรรมอยู่ในทุกเนื้อหาเรื่องราวของภาพจิตรกรรมฝาผนัง 2) ด้านเทคนิคการสร้างสรรค: การนำเทคนิควิธีการวาดจิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิงงานานศิลปะภาพพิมพ์ควรคำนึงถึงรูปแบบของจิตรกรรมฝาผนังที่เป็นจิตรกรรมไทยประเพณีผสมผสานจิตรกรรมไทยพื้นบ้าน เทคนิคของช่างถ่ายทอดภาพเล่าเรื่องให้น่าติดตามและหลากหลายเรื่องราว การลงสีที่โดดเด่น เป็นเอกลักษณ์ คือ มีการใช้สีวรรณะอุ่นและวรรณะเย็นตัดกัน ใช้สีแดง เหลือง เขียว (คราม) ขาว และสีดำเน้นใช้สำหรับตัดเส้น ซึ่งเป็นสีจาก

ธรรมชาติ การถ่ายทอดจิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาทิจำนงานศิลปะภาพพิมพ์ มีความเหมาะสมที่จะใช้เทคนิคภาพพิมพ์แกะไม้ เนื่องจากมีกระบวนการไม่ซับซ้อน แม้พิมพ์แกะไม้สามารถพิมพ์ซ้ำได้หลายครั้ง สามารถผสมผสานเทคนิคและถ่ายทอดออกมาในแบบของศิลปะพื้นบ้าน การแกะพื้นผิวไม่สามารถถอดแบบจากจิตรกรรมฝาผนังมาแกะลวดลายและสร้างพื้นผิวของผนังปูน และนำไปพิมพ์ด้วยหมึกสีดำและลงสีด้วยสีฝุ่น ซึ่งเป็นสีที่ใกล้เคียงกับสีของจิตรกรรมฝาผนังต้นแบบ และ 3) ด้านวิธีการถ่ายทอดองค์ความรู้: ควรเน้นให้เกิดการสร้างประสบการณ์ด้วยการศึกษาภาพ วิเคราะห์เนื้อหาเรื่องราว และแลกเปลี่ยนมุมมองการตีความภาพจิตรกรรมฝาผนัง มุมมองทางสุนทรียะกับผู้อื่น เพื่อให้เกิดความตระหนักเห็นคุณค่าและความงามของจิตรกรรมฝาผนัง และเลือกภาพที่มีอัตลักษณ์มาถ่ายทอดเพื่อเล่าเรื่องราวผ่านการสร้างสรรค์ภาพพิมพ์แกะไม้ที่เกิดจากการผสมผสานประสบการณ์ความรู้เดิมและองค์ความรู้ใหม่ สามารถแสดงได้ ดังภาพที่ 1 - 3

ภาพที่ 1 ศึกษาภาพจิตรกรรม
คัดเลือกภาพที่แสดงอัตลักษณ์
เพื่อมาถ่ายทอด

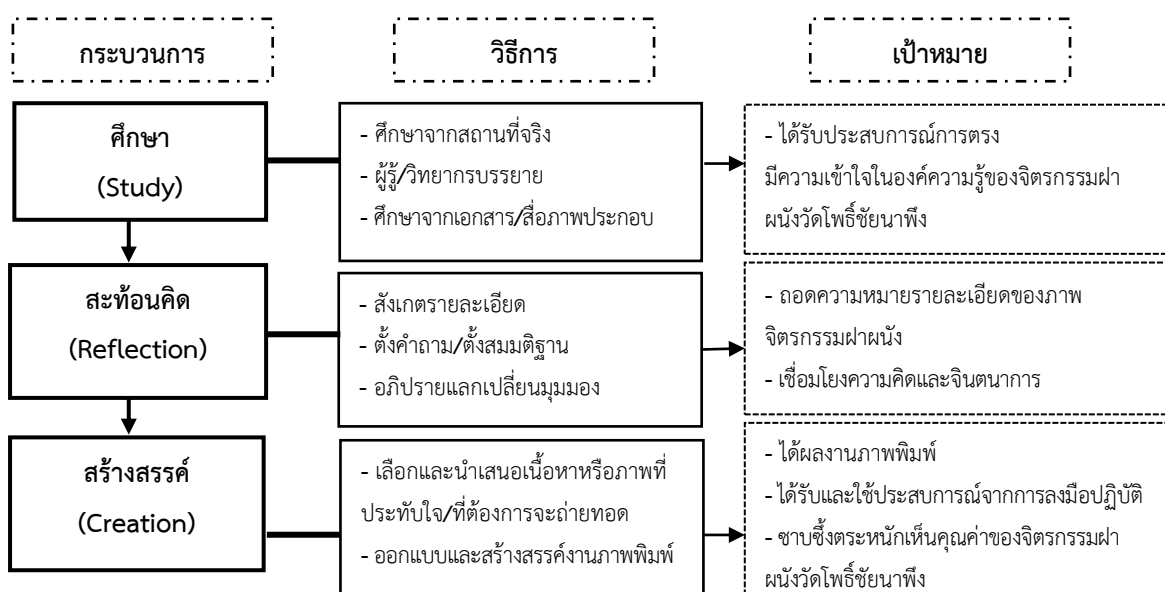

ภาพที่ 2 ตีความคุณค่าความงาม
ของภาพจิตรกรรมฝาผนัง
ออกแบบเป็นผลงานภาพพิมพ์

ภาพที่ 3 สร้างสรรค์ภาพพิมพ์แกะ
ไม้เพิ่มเติมองค์ประกอบของภาพ
ตามจินตนาการ

2. กระบวนการถ่ายทอดจิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาทิจำนงานศิลปะภาพพิมพ์เพื่อการอนุรักษ์และเผยแพร่สามารถแสดงได้ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 กระบวนการการถ่ายทอดจิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาทิจำนงานภาพพิมพ์เพื่อการอนุรักษ์และเผยแพร่

การถ่ายทอดองค์ความรู้จิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิงผ่านงานศิลปะภาพพิมพ์เพื่อการอนุรักษ์และเผยแพร่ สรุปได้ 3 ส่วน ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าร่วมกิจกรรม แสดงได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
หญิง	43	76.79
ชาย	13	23.21
2. ประเภทผู้เข้าร่วม (กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2)		
เกษตรกร	13	23.21
ผู้ประกอบการโฮมสเตย์	6	10.71
กลุ่มทอผ้า	5	8.92
ศิลปิน	4	7.16
ครู/อาจารย์	7	12.50
นักเรียน/นักศึกษา	19	33.92
ประชาชนทั่วไป	2	3.58
3. ช่วงอายุ		
15 - 20 ปี	19	33.92
21 - 30 ปี	9	16.07
31 - 40 ปี	2	3.58
41 - 50 ปี	9	16.07
51 - 60 ปี	11	19.65
มากกว่า 60 ปี	6	10.71

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้จิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิงผ่านงานศิลปะภาพพิมพ์ มีจำนวนทั้งสิ้น 56 คน เป็นเพศหญิง จำนวน 43 คน เพศชาย จำนวน 13 คน ส่วนใหญ่เป็นนักเรียน/นักศึกษา จำนวน 19 คน (33.92%) รองลงมา คือ เกษตรกรบ้านนาฬิง จำนวน 13 คน (23.21%) โดยผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 15 - 20 ปี (33.92%) รองลงมา คือ 51 - 60 ปี จำนวน 11 คน (19.65%)

2. ผลการประเมินความรู้ความเข้าใจและผลงานการสร้างสรรค์ภาพพิมพ์จากองค์ความรู้จิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิง แสดงได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการประเมินความรู้ความเข้าใจและผลงานการสร้างสรรค์ภาพพิมพ์จากองค์ความรู้จิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิง

คนที่	ความรู้ความเข้าใจ (คะแนนเต็ม 9)	ผลงานภาพพิมพ์ (คะแนนเต็ม 15)	คนที่	ความรู้ความเข้าใจ (คะแนนเต็ม 9)	ผลงานภาพพิมพ์ (คะแนนเต็ม 15)	คนที่	ความรู้ความเข้าใจ (คะแนนเต็ม 9)	ผลงานภาพพิมพ์ (คะแนนเต็ม 15)
1	8	14	20	7	13	39	7	13
2	8	14	21	8	14	40	7	15
3	9	14	22	7	14	41	9	15
4	9	14	23	9	15	42	7	15
5	6	13	24	8	15	43	7	15
6	7	13	25	6	12	44	9	15
7	8	14	26	7	15	45	5	15
8	7	14	27	8	15	46	7	15
9	6	12	28	8	15	47	8	15
10	9	14	29	8	15	48	7	15
11	8	14	30	3	15	49	6	15
12	7	13	31	8	15	50	7	15
13	7	13	32	8	15	51	5	14
14	8	14	33	8	15	52	5	12
15	6	12	34	9	13	53	9	14
16	8	14	35	9	14	54	8	15
17	9	13	36	6	13.5	55	7	14
18	7	13	37	8	14.5	56	9	15
19	5	12	38	6	15			

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ผลการประเมินความรู้ความเข้าใจและผลงานการสร้างสรรค์ภาพพิมพ์จากองค์ความรู้จิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิงของผู้เข้าร่วมกิจกรรมโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้จิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิงผ่านงานศิลปะภาพพิมพ์ พบว่า การประเมินความรู้ความเข้าใจผ่านแบบบันทึกกิจกรรม ผู้เข้าอบรมมีช่วงคะแนนความรู้ในระดับดีมาก (คะแนน 8 - 9 คะแนน) จำนวน 28 คน (50.00%) ระดับดี (คะแนน 6 - 7 คะแนน) จำนวน 23 คน (41.07%) ระดับปานกลาง (คะแนน 4 - 5 คะแนน) จำนวน 4 คน (7.14%) ระดับพอใช้ (คะแนน 3 คะแนน) จำนวน 1 คน (1.78%) และการประเมินผลงานสร้างสรรค์ภาพพิมพ์ที่ถ่ายทอดองค์ความรู้จิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิง พบว่า ผลงานอยู่ในระดับดีมาก (คะแนน 14 - 15 คะแนน) จำนวน 40 คน (71.42%) และผลงานอยู่ในระดับดี (คะแนน 11 - 13 คะแนน) จำนวน 16 คน (28.58%)

3. การประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้จิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิงผ่านงานศิลปะภาพพิมพ์ แสดงได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้จิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาพึง
ผ่านงานศิลปะภาพพิมพ์

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ร้อยละ	แปลผล
1. ด้านเนื้อหากิจกรรมอบรม				
1.1 เนื้อหาการอบรมครอบคลุมตามวัตถุประสงค์	4.64	0.59	92.86	มากที่สุด
1.2 เนื้อหาเข้าใจง่ายไม่ซับซ้อน	4.75	0.51	95.00	มากที่สุด
2. ด้านกระบวนการจัดกิจกรรม				
2.1 ลำดับขั้นของกระบวนการจัดกิจกรรมเหมาะสม	4.70	0.50	93.93	มากที่สุด
2.2 กระบวนการจัดกิจกรรมเน้นการลงมือปฏิบัติ	4.77	0.47	95.36	มากที่สุด
3. ด้านสื่อและวัสดุอุปกรณ์				
3.1 สื่อที่ใช้ประกอบการบรรยายเหมาะสมกับผู้เข้าอบรม	4.68	0.51	93.57	มากที่สุด
3.2 วัสดุอุปกรณ์ในการทำงานภาพพิมพ์เหมาะสมกับผู้เข้าอบรม	4.80	0.48	96.07	มากที่สุด
4. ด้านการประเมินผล				
4.1 มีการประเมินผลครอบคลุมตามวัตถุประสงค์	4.77	0.47	95.36	มากที่สุด
4.2 เครื่องมือการประเมินเหมาะสมกับกิจกรรมและผู้เข้าอบรม	4.82	0.43	96.43	มากที่สุด
5. ด้านผลสัมฤทธิ์				
5.1 ชุติกิจกรรมอบรมสามารถนำไปใช้ได้จริง	4.88	0.38	97.50	มากที่สุด
5.2 ชุติกิจกรรมอบรมมีประโยชน์ ช่วยให้เกิดการอนุรักษ์และ เผยแพร่จิตรกรรมฝาผนังผ่านงานภาพพิมพ์	4.86	0.44	97.14	มากที่สุด
รวม	4.77	0.48	95.32	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้จิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาพึงผ่านงานศิลปะภาพพิมพ์ มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมในภาพรวมในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.77 (95.32%) โดยด้านที่มีความพึงพอใจสูงสุด คือ ด้านที่ 5 ด้านผลสัมฤทธิ์ ข้อ 5.1 ชุติกิจกรรมอบรมสามารถนำไปใช้ได้จริง อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.88 (97.50%) รองลงมา คือ ข้อ 5.2 ชุติกิจกรรมอบรมมีประโยชน์ ช่วยให้เกิดการอนุรักษ์และเผยแพร่จิตรกรรมฝาผนังผ่านงานภาพพิมพ์ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.86 (97.14%) ตามลำดับ

ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจด้านเนื้อหา กิจกรรมอบรม ด้านกระบวนการจัดกิจกรรม ด้านสื่อและวัสดุอุปกรณ์ ด้านการประเมินผล และด้านผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนมากไม่มีประสบการณ์การทำภาพพิมพ์ด้วยเทคนิคแกะไม้ แต่สามารถสร้างสรรค์ผลงานผ่านพิมพ์ที่ถ่ายทอดองค์ความรู้จิตรกรรมฝาผนังได้จากความเข้าใจและประสบการณ์ของตนเอง แสดงได้ดังภาพที่ 5 - 7

ภาพที่ 5 ตัวอย่างผลงานของผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่ถ่ายทอดได้ใกล้เคียงภาพต้นแบบ คงไว้ซึ่งองค์ประกอบของภาพ การลงสีและพื้นผิวที่เหมือนต้นแบบ

ภาพที่ 6 ตัวอย่างผลงานของผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่ถ่ายทอดโดยตัดทอนจากต้นแบบ นำเสนอเฉพาะองค์ประกอบหรือตัวละครที่สำคัญ

ภาพที่ 7 ตัวอย่างผลงานของผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่ถ่ายทอดโดยสร้างภาพขึ้นใหม่จากแรงบันดาลใจหรือข้อคิดที่ได้จากองค์ความรู้

รูปแบบการถ่ายทอดจิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิงผ่านงานศิลปะภาพพิมพ์เพื่อการอนุรักษ์และเผยแพร่เป็นการนำเอาองค์ความรู้ของจิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิงมาถ่ายทอดผ่านกระบวนการศึกษาองค์ความรู้สะท้อนคิดและสร้างสรรค์ ทำลองใช้รูปแบบการถ่ายทอดจิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิงผ่านงานศิลปะภาพพิมพ์กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มคนในพื้นที่บ้านนาฬิงและกลุ่มคนในพื้นที่จังหวัดเลย ผลลัพธ์ที่ได้ทำให้เกิดการรับรู้ เห็นคุณค่าในการอนุรักษ์ และส่งผลกระทบต่อ การนำองค์ความรู้ไปถ่ายทอดในทางการศึกษา ประยุกต์และพัฒนาใช้ในการประกอบอาชีพภายในชุมชน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

รูปแบบการถ่ายทอดจิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิงผ่านงานศิลปะภาพพิมพ์เพื่อการอนุรักษ์และเผยแพร่สรุปได้ 2 ส่วน ดังนี้ 1) องค์ความรู้ ได้แก่ 1.1) ด้านเนื้อหา: การนำเสนอเนื้อหาเรื่องราวของจิตรกรรมฝาผนังที่จะนำมาถ่ายทอดมี 3 กลุ่ม คือ กลุ่มภาพพุทธประวัติ กลุ่มภาพพระเวสสันดร และกลุ่มภาพนิทานพื้นบ้าน 1.2) ด้านเทคนิคการสร้างสรรค: คำนึงถึงรูปแบบของจิตรกรรมฝาผนังที่เป็นจิตรกรรมไทยประเพณีผสมผสานจิตรกรรมไทยพื้นบ้าน เทคนิคของช่างถ่ายทอดภาพเล่าเรื่องให้น่าติดตามและหลากหลายเรื่องราว การลงสีที่โดดเด่น เป็นเอกลักษณ์ และ 1.3) ด้านวิธีการถ่ายทอดองค์ความรู้: เน้นให้เกิดการสร้างประสบการณ์ แลกเปลี่ยนมุมมองการตีความภาพจิตรกรรมฝาผนัง มุมมองทางสุนทรียะกับผู้อื่น เพื่อให้เกิดความตระหนักเห็นคุณค่าและความงามของจิตรกรรมฝาผนัง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระมหาพิรพันธุ์ ธรรมวุฒิ, พงษ์ศักดิ์ อัครวัฒนากุล พบว่า รูปแบบการถ่ายทอดจิตรกรรมฝาผนังพัฒนาจากการศึกษาข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งองค์ความรู้ของจิตรกรรมฝาผนัง ประกอบด้วยเนื้อหาเรื่องราว ที่เกี่ยวข้องกับพุทธประวัติ พระเวสสันดรและนิทานพื้นบ้านเป็นหลัก (พระมหาพิรพันธุ์ ธรรมวุฒิ, 2557); (พงษ์ศักดิ์ อัครวัฒนากุล, 2563) ยังสอดคล้องกับ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเลย, อติญา วงษ์วาท, ไทยโรจน์ พวงมณี และคณะ กล่าวไว้ว่า อัตลักษณ์ของภาพจิตรกรรม คือ สอดแทรกคติธรรม ความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น มีรูปแบบการวาดจิตรกรรมฝาผนังที่ผสมผสานจิตรกรรมไทยประเพณีและจิตรกรรมไทยพื้นบ้านวาดโดยช่าง

ภาคกลาง ช่างพื้นบ้านและช่างลาว มีลักษณะเฉพาะในการวาดอย่างอิสระ ใช้สีตัดกัน สีสองคู่เคียงกัน เช่น คู่สีเหลืองเขียว น้ำตาลน้ำเงิน ใช้สีโทนร้อนและเย็นชัดเจนในผนังแต่ละด้าน การจัดองค์ประกอบของภาพการใช้สีธรรมชาติที่หาได้ในพื้นที่ เช่น สีดำ จากเขม่าไฟ สีแดงจากครั่ง (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเลย, 2551); (อติญา วงษ์วาท, 2564); (ไทยโรจน์ พวงมณี และคณะ, 2566) และ 2) กระบวนการถ่ายทอดจิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิงผ่านงานศิลปะภาพพิมพ์เพื่อการอนุรักษ์และเผยแพร่ เป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้เนื้อหาเรื่องราวของภาพจิตรกรรมฝาผนัง วิธีการวาดภาพจิตรกรรมฝาผนัง ภูมิปัญญา ความคิด ความเชื่อ ตลอดจนประสบการณ์ของผู้ถ่ายทอด โดยการถ่ายทอดมีเป้าหมายเพื่ออนุรักษ์และเผยแพร่คุณค่าของจิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิง ผ่านประสบการณ์การเรียนรู้ที่ได้รับทางตรงและทางอ้อม ประสบการณ์เดิมและประสบการณ์ใหม่ เพื่อนำไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะภาพพิมพ์ ผู้วิจัยประยุกต์ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ เดวิด คอลบ์ (David Kolb) นำมาใช้เป็นรูปแบบการถ่ายทอดจิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิงผ่านงานศิลปะภาพพิมพ์ โดยวิเคราะห์กระบวนการที่สอดคล้องและเหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนรู้เข้าไปในแนวคิดทฤษฎี ได้แก่ 2.1) การศึกษา (Study) คือ ศึกษาองค์ความรู้ของจิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิงในมิติของประวัติศาสตร์ เนื้อหาเรื่องราว เทคนิควิธีการสร้างสรรค์ 2.2) การสะท้อนคิด (Reflection) คือ การวิเคราะห์ข้อมูลจากองค์ความรู้ร่วมกับประสบการณ์การรับรู้ภาพจิตรกรรมฝาผนัง เพื่อมาตีความและนำเสนอในมุมมองใหม่ และ 2.3) การสร้างสรรค์ (Creation) คือ เชื่อมโยงความคิดสู่การออกแบบออกแบบผลงานภาพพิมพ์ นำเสนอภาพในมุมมองที่ต้องการจะถ่ายทอด เน้นอัตลักษณ์ของภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิง ตามที่ ศุภชัย สิงห์บุศย์ นำเสนอไว้ คือ อัตลักษณ์ของช่างวาดที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน มีการบูรณาการเทคนิคการวาดภาพและการเล่าเรื่องที่เน้นแสดงเรื่องราวสังคมวัฒนธรรมท้องถิ่นทั้งดงาม (ศุภชัย สิงห์บุศย์, 2560) ซึ่งทั้ง 3 กระบวนการมีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้ประสบการณ์เดิมและการสร้างประสบการณ์ใหม่เกี่ยวกับองค์ความรู้จิตรกรรมฝาผนังและการทำงานศิลปะภาพพิมพ์ ยังสามารถนำมาพัฒนาเป็นรูปแบบการถ่ายทอดจิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิงผ่านงานศิลปะภาพพิมพ์เพื่อการอนุรักษ์และเผยแพร่โดยใช้แนวทางการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ ที่สอดคล้องทฤษฎีการเรียนรู้ของ Kolb, D. A. ซึ่งให้คำนิยามการเรียนรู้ว่าการนำความคิดเชิงนามธรรมมาปรับใช้กับสถานการณ์การเรียนรู้ใหม่ทำให้เกิดประสบการณ์ใหม่ เป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้และมีความคิดใหม่ ๆ ขึ้นมาได้ (Kolb, D. A., 1984)

การถ่ายทอดองค์ความรู้จิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิงผ่านงานศิลปะภาพพิมพ์เพื่อการอนุรักษ์และเผยแพร่ สรุปได้ 3 ส่วน ดังนี้ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าร่วมกิจกรรม โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้จิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิงผ่านงานศิลปะภาพพิมพ์ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง เป็นนักเรียน/นักศึกษา มีอายุระหว่าง 15 - 20 ปี 2) ผลการประเมินความรู้ความเข้าใจและผลงานการสร้างสรรคภาพพิมพ์จากองค์ความรู้จิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิงเพื่อการอนุรักษ์และเผยแพร่ โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้จิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิงผ่านงานศิลปะภาพพิมพ์ มีช่วงคะแนนความรู้ในระดับดีมาก ร้อยละ 50 ระดับดี ร้อยละ 41.07 ระดับปานกลาง ร้อยละ 7.14 ระดับพอใช้ ร้อยละ 1.78 และการประเมินผลงานสร้างสรรค์ภาพพิมพ์ที่ถ่ายทอดองค์ความรู้จิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิง ผลงานอยู่ในระดับดีมาก ร้อยละ 71.42 และผลงานอยู่ในระดับดี ร้อยละ 28.58 และ 3) การประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้จิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิงผ่านงานศิลปะภาพพิมพ์ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจด้านเนื้อหากิจกรรมอบรม ด้านกระบวนการจัดกิจกรรม ด้านสื่อและวัสดุอุปกรณ์ ด้านการประเมินผล และด้านผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนมากไม่มี

ประสบการณ์การทำภาพพิมพ์ด้วยเทคนิคแกะไม้ แต่สามารถสร้างสรรค์ผลงานผ่านพิมพ์ที่ถ่ายทอดองค์ความรู้จิตรกรรมฝาผนังได้จากความเข้าใจและประสบการณ์ของตนเองการถ่ายทอดองค์ความรู้จิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิงงานานศิลปะภาพพิมพ์ เพื่อการอนุรักษ์และเผยแพร่ให้กับกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมกิจกรรม สะท้อนให้เห็นว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้และประสบการณ์ด้านสุนทรียะ สามารถวิเคราะห์เนื้อหาเรียนรู้เทคนิคภาพพิมพ์แกะไม้ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีการนำภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิงถ่ายทอดเป็นผลงานภาพพิมพ์ ในรูปแบบที่แตกต่างหลากหลาย สรุปได้ 3 รูปแบบ คือ 1) การสร้างสรรค์ภาพที่ใกล้เคียงภาพต้นแบบ ทั้งการใช้เส้นรูปร่าง การใช้สี 2) การตัดทอนภาพโดยนำเสนอเฉพาะองค์ประกอบหรือตัวละครที่สำคัญนำเสนอ ลงสีที่คล้ายต้นแบบหรือออกแบบการลงสีใหม่ และ 3) การสร้างภาพใหม่ขึ้นมาจากความรู้และประสบการณ์ ลงสีตามจินตนาการสอดคล้องกับกระบวนการสร้างสรรค์ภาพพิมพ์ เสกสรร โฆษิตเกษม และปติมา โฆษิตเกษม นำเสนอว่ามี 4 ด้าน คือ ด้านแนวคิด ด้านเทคนิค ด้านเรื่องราวและด้านรูปแบบ ภาพพิมพ์ 2 มิติ เน้นเส้นและรูปร่าง สร้างสรรค์ด้วยกระบวนการเรียบง่ายไม่ซับซ้อน เน้นการถ่ายทอดแรงบันดาลใจและสร้างสรรค์รูปแบบจากการคัดลอกตามอุดมคติ (เสกสรร โฆษิตเกษม และปติมา โฆษิตเกษม, 2564) ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจด้านเนื้อหากิจกรรมอบรมด้านกระบวนการจัดกิจกรรม ด้านสื่อและวัสดุอุปกรณ์ ด้านการประเมินผล และด้านผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนมากไม่มีประสบการณ์การทำภาพพิมพ์ด้วยเทคนิคแกะไม้ แต่สามารถสร้างสรรค์ผลงานผ่านพิมพ์ที่ถ่ายทอดองค์ความรู้จิตรกรรมฝาผนังได้จากความเข้าใจและประสบการณ์ของตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดที่ Abell, C. นำเสนอว่าการสร้างสรรค์ภาพพิมพ์ค่อนข้างแตกต่างจากรูปแบบการสร้างสรรคศิลปะอื่น ๆ คือ ไม่ใช่เพียงแค่การนำเสนอลายเส้นหรือการวาดภาพระบายสี แต่การทำศิลปะภาพพิมพ์เป็นอิสระจากการทำงานศิลปะอื่น ๆ เป็นการถ่ายทอดเอกลักษณ์เฉพาะของผู้สร้างสรรค์ (Abell, C., 2015)

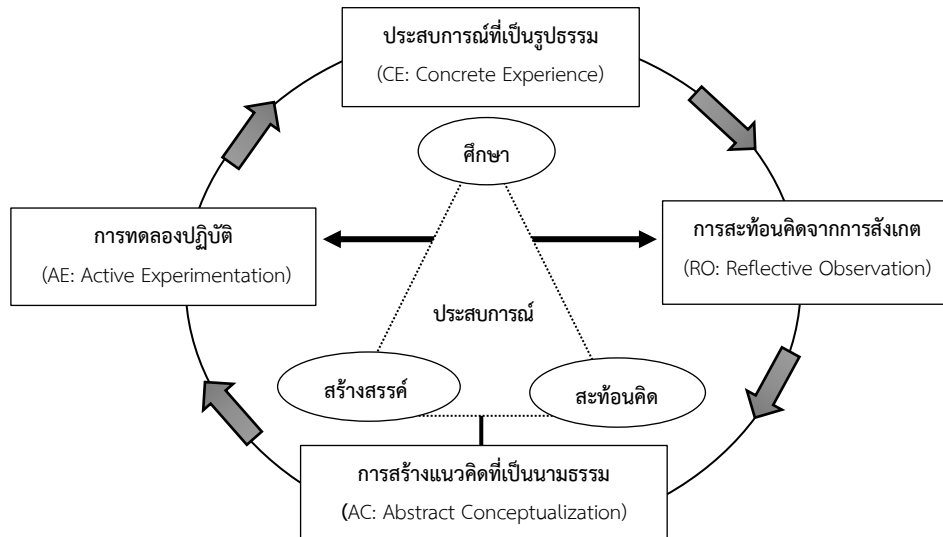
องค์ความรู้ใหม่

ผลจากการวิจัย ได้พบองค์ความรู้ใหม่ที่ได้ศึกษาจากทฤษฎีการเรียนรู้ของ เดวิด คอลบ์ ที่นำความคิดเชิงนามธรรมมาปรับใช้กับสถานการณ์การเรียนรู้ใหม่ เกิดประสบการณ์ใหม่ เป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้และมีความคิดใหม่ ๆ ขึ้นมาได้ โดยวงจรการเรียนรู้ตามทฤษฎีของคอลบ์ มี 4 ขั้น คือ 1) ประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม (Concrete Experience) คือ ประสบการณ์ที่ได้เผชิญหน้ากับประสบการณ์ใหม่ หรือแปลเปลี่ยนประสบการณ์ที่เคยปรากฏขึ้นแล้วในรูปแบบใหม่ 2) การสะท้อนคิดจากการสังเกต (Reflective Observation) คือ การสังเกตประสบการณ์ใหม่ ๆ ที่แตกต่างไปจากประสบการณ์เดิม 3) การสร้างแนวคิดที่เป็นนามธรรม (Abstract Conceptualization) คือ เมื่อมีความคิดใหม่เกิดขึ้นจากการสะท้อนคิด เกิดการเปลี่ยนแปลงแนวคิดที่เป็นนามธรรมเดิม แนวคิดจึงมีความแตกต่างไปจากเดิม ซึ่งรวมถึงการคิดแปลกใหม่ที่เกิดจากประสบการณ์ และ 4) การทดลองปฏิบัติ (Active Experimentation) เมื่อเกิดแนวคิดที่เป็นนามธรรม แล้วได้นำความคิดนั้นมาปรับใช้ นำมาทดลองสร้างสรรค์ให้เป็นรูปธรรม

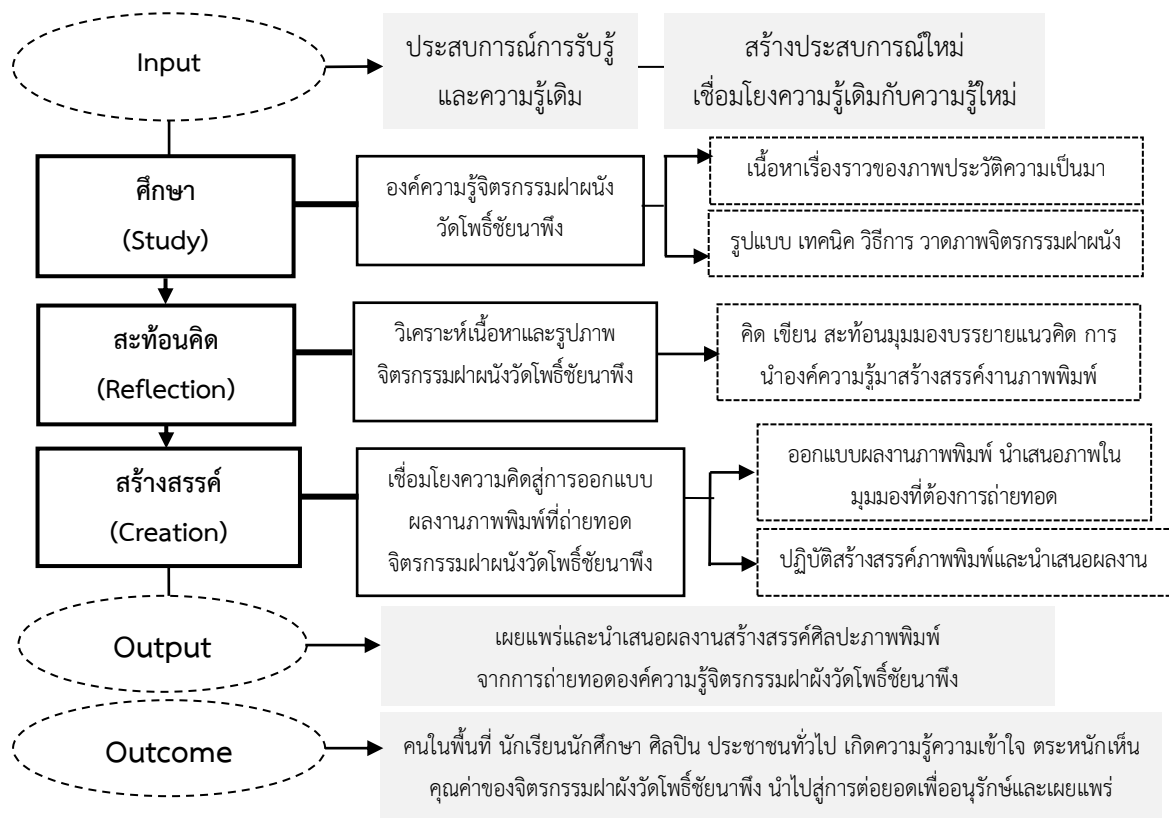
ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ดังกล่าวไปประยุกต์สู่รูปแบบการถ่ายทอดความรู้จิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิงงานานภาพพิมพ์ ด้วยกระบวนการ 3 ขั้น คือ ขั้นการศึกษาข้อมูลใหม่ จากการดูภาพจิตรกรรมฝาผนัง ขั้นสะท้อนคิด จากการสังเกต เชื่อมโยงองค์ความรู้และประสบการณ์เดิม (ขั้นประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมและขั้นสะท้อนคิดและการสังเกต) นำไปสู่ ขั้นการสร้างสรรคภาพที่เป็นนามธรรมเพื่อถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ ความคิด

จินตนาการ และลงมือปฏิบัติสร้างสรรค์ภาพในความคิดออกมาเป็นผลงานศิลปะภาพพิมพ์ (ขั้นการสร้างแนวคิดที่เป็นนามธรรมและขั้นตอนทดลองปฏิบัติ) โดยรูปแบบการถ่ายทอดจิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิงผ่านงานศิลปะภาพพิมพ์ประยุกต์ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ เดวิด คอลบ์ สามารถนำเสนอได้ตามภาพที่ 8 และภาพที่ 9 ดังนี้

ภาพที่ 8 การประยุกต์ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์สู่รูปแบบการถ่ายทอดจิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิงผ่านงานศิลปะภาพพิมพ์เพื่อการอนุรักษ์และเผยแพร่

ภาพที่ 9 รูปแบบการถ่ายทอดจิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิงผ่านงานศิลปะภาพพิมพ์เพื่อการอนุรักษ์และเผยแพร่

ข้อค้นพบและองค์ความรู้ใหม่จากการพัฒนารูปแบบกระบวนการการถ่ายทอดจิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิงงานานศิลปะภาพพิมพ์เพื่อการอนุรักษ์และเผยแพร่ ส่งผลผู้คนในพื้นที่จังหวัดเลยให้เกิดความเข้าใจและเห็นคุณค่าของจิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิง สามารถนำองค์ความรู้มาถ่ายทอดผ่านงานศิลปะภาพพิมพ์ ขยายไปสู่การสร้างสรรคผลงานในเชิงพาณิชย์ศิลป์ เพื่อเผยแพร่คุณค่าและอัตลักษณ์ของจิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิง และส่งผลกระทบต่อความร่วมมือในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมร่วมกันระหว่างคนในพื้นที่และนักท่องเที่ยว

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า การพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดจิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิงงานานศิลปะภาพพิมพ์เพื่อการอนุรักษ์และเผยแพร่ ดำเนินการโดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารและสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ โดยศึกษาแนวทางในการถ่ายทอดในด้านองค์ความรู้ด้านเนื้อหา องค์ความรู้ด้านเทคนิคการสร้างสรรคจิตรกรรมฝาผนัง และวิธีการถ่ายทอดองค์ความรู้ และวิเคราะห์เป็นรูปแบบการถ่ายทอดจิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิงงานานศิลปะภาพพิมพ์เพื่อการอนุรักษ์และเผยแพร่โดยใช้แนวทางการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ 3 ชั้น ได้แก่ ชั้นการศึกษา ชั้นสะท้อนคิด และชั้นสร้างสรรค นำรูปแบบมาสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้จิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิงงานานศิลปะภาพพิมพ์ มีกระบวนการเรียนรู้และขั้นตอนการดำเนินการที่เน้นการสร้างประสบการณ์ สร้างองค์ความรู้จากการศึกษาจิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิง แล้วนำมาสะท้อนความคิดเพื่อสร้างสรรคเป็นภาพพิมพ์ด้วยเทคนิคแกะไม้ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นตัวแทนคนในพื้นที่บ้านนาฬิง อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย และคนในพื้นที่จังหวัดเลยรวม 56 คน ได้รับความรู้ความเข้าใจ ตระหนักถึงคุณค่าของจิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิง ผ่านการเรียนรู้และการลงมือปฏิบัติการสร้างสรรคภาพพิมพ์ ซึ่งผู้เข้าร่วมกิจกรรมร้อยละ 50 มีผลการประเมินความรู้ความเข้าใจในระดับดีมาก และร้อยละ 71.42 มีผลงานสร้างสรรคภาพพิมพ์อยู่ในระดับดีมาก นอกจากนี้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมยังเห็นว่าชุดกิจกรรมการเรียนรู้สามารถนำไปใช้ได้จริง และมีประโยชน์ช่วยให้เกิดการอนุรักษ์และเผยแพร่จิตรกรรมฝาผนังผ่านงานภาพพิมพ์ โดยมีภาพรวมของการประเมินความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.77 เห็นได้ว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่สามารถถ่ายทอดจิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิงงานานศิลปะภาพพิมพ์ในระดับดีมาก นำไปสู่การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิงงานานศิลปะภาพพิมพ์ และผู้เข้าร่วมกิจกรรมยังสามารถประยุกต์ใช้กิจกรรมเพื่อเผยแพร่องค์ความรู้จิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิง ขยายไปยังกลุ่มคนในพื้นที่และกลุ่มนักท่องเที่ยวได้อีกด้วย จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ควรนำผลการวิจัยไปใช้อ้างอิงและนำกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไปใช้เพื่อการอนุรักษ์และเผยแพร่ศิลปกรรมประเภทอื่น ๆ 2) ควรขยายผลและต่อยอดผลการวิจัยไปยังกลุ่มเป้าหมายอื่น ที่อยู่นอกพื้นที่จังหวัดเลย เพื่อส่งเสริมการรับรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในวงกว้าง และ 3) ควรพัฒนางานวิจัยต่อยอดจากการอนุรักษ์และเผยแพร่ไปสู่โจทย์วิจัยด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว เช่น พัฒนาเทคนิคภาพพิมพ์ที่สามารถพิมพ์ลวดลายจิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัยนาฬิงลงบนผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น เช่น ผ้าฝ้าย เครื่องจักสาน ฯ เพื่อเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยและนวัตกรรมจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

เอกสารอ้างอิง

- ไทยโรจน์ พวงมณี และคณะ. (2566). การจัดการความรู้สู่ชุมชนวัดโพธิ์ชัย บ้านนาพึงอำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย. วารสารศิลปกรรมสาร, 16(2), 138-166.
- พงษ์ศักดิ์ อัครวัฒนากุล. (2563). จิตรกรรมฝาผนังพื้นถิ่นอีสานตอนบน ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 24 - 25. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พชร วงษ์วรรณ. (2565). การพัฒนานวัตกรรมการสอนการออกแบบผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยใช้อัตลักษณ์จิตรกรรมฝาผนัง “อุบะแต่มอีสาน” สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระมหาพิรพันธ์ ธมมวฑฺฒ. (2557). การศึกษาวิเคราะห์คุณค่าอุบะแต่มเชิงพุทธศิลป์ในสิมวัดโพธิ์ชัย ตำบล นาพึงอำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย. วารสารธรรมทรรณ, 13(3), 97-108.
- ศุภชัย สิงห์บุศย์. (2560). จิตรกรรมฝาผนังพุทธโศลกอีสานในบริบทสังคมวัฒนธรรมท้องถิ่นสมัยประเทศสยาม. วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม, (5)2, 41-50.
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเลย. (2551). การอนุรักษ์ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ชัย ตำบลนาพึง อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม.
- เสกสรร โฆษิตเกษม และปติมา โฆษิตเกษม. (2564). ภาพพิมพ์โมโตไทป์จากจิตรกรรมฝาผนังวัดหนองพุทธาราม. วารสารพัฒนศิลป์วิชาการ, (5)2, 59-77.
- อดิญา วงษ์วาท. (2564). การสืบทอดคุณค่าอุบะแต่มอีสาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Abell, C. (2015). Printmaking as an art. The Journal of Aesthetics and Art Criticism, 73(1), 23-30.
- Kolb, D. A. (1984). Experiential learning: experience as the source of learning and development. Englewood Cliffs. New Jersey: Prentice Hall.

การพัฒนาแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบอ้างอิง
ความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR) ระดับมัธยมศึกษา:
กรณีศึกษาโรงเรียนเสิงสาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา*

DEVELOPMENT OF A NEW ENGLISH LANGUAGE LEARNING MANAGEMENT MODEL
BASED ON THE EUROPEAN FRAMEWORK OF REFERENCE FOR LANGUAGES (CEFR)
FOR SECONDARY EDUCATION: A CASE STUDY OF SOENGSAANG SCHOOL UNDER
THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE NAKHON RATCHASIMA

สิริกานันท์ ธนวุฒิปรรณินิต^{1*}, สุรัชย์ สิกขhabandit², เสาวณีย์ สิกขhabandit³

Sirikarn Tanawutpornpinit^{1*}, Surachai Sikkhabandit², Sowwanee Sikkhabandit³

¹หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

¹Master of Education Program, Western University, Bangkok, Thailand

²หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

²Doctor of Philosophy Program, Eastern Asia University, Bangkok, Thailand

³หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

³Doctor of Philosophy Program, North Bangkok University Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: drsirikarn11@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบ สภาพและแนวทางการบริหารจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR) ระดับมัธยมศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนเสิงสาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา 2) เพื่อสร้างและตรวจสอบรูปแบบฯ 3) เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบฯ และ 4) เพื่อประเมินรูปแบบฯ การวิจัยฉบับนี้เป็นแบบผสมผสานวิธี โดยมีกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 45 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง ใช้สัมภาษณ์กับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน และการประเมินความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมิน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบ สภาพและแนวทางการบริหารจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR) ระดับมัธยมศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนเสิงสาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา โดยรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 2) ผลการสร้างและตรวจสอบรูปแบบฯ ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 2.1) การจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบอ้างอิง

ความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR) ระดับมัธยมศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนเสิงสาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา และ 2.2) กระบวนการบริหาร E-POLC 3) ผลการประเมินหลังการใช้รูปแบบฯ พบว่า ผลการประเมินหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และ 4) ผลการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ พบว่า รูปแบบฯ ที่พัฒนาขึ้นนี้ มีความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบ, การจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ, CEFR, มัธยมศึกษา, โรงเรียนเสิงสาง

Abstract

The objectives of this research were: 1) To study the components, conditions and guidelines for the new English language learning management model based on the Common European Framework of Reference for Languages (CEFR) for secondary education level: a case study of Soengsang School, under the Secondary Educational Service Area Office Nakhon Ratchasima; 2) To develop and validate the model; 3) To study the results of the model implementation; and 4) To evaluate the feasibility and usefulness of the model. This study used a mixed-methods approach. The sample consisted of 45 teachers and educational personnel selected through purposive sampling. In-depth interviews were conducted with 5 experts. The research instruments included questionnaires, interview forms, and evaluation forms. Data were analyzed using percentage, arithmetic mean, standard deviation, and content analysis. The research findings were as follows: 1) The status of the new English learning management based on the Common European Framework of Reference for Languages (CEFR) at the secondary level: a case study of Songsang School under the Secondary Educational Service Area Office Nakhon Ratchasima, were implemented at a high level in both overall and individual aspect; 2) The developed model consisted of 2 main components: 2.1) New English language learning management based on CEFR at the secondary level: a case study of Songsang School, under the Secondary Educational Service Area Office Nakhon Ratchasima, and 2.2) The E-POLC management process; 3) The post-test results after implementing the model were higher than the pre-test results; and 4) The results of the feasibility and usefulness evaluation found that the developed model was found to be highly feasible and useful.

Keywords: Model, English Management, CEFR, Secondary Education, Soengsang School

บทนำ

กระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) คือ ผลจากการพัฒนาการติดต่อสื่อสาร การคมนาคมขนส่ง และเทคโนโลยีสารสนเทศ อันแสดงให้เห็นถึงการเจริญเติบโตของความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ การเมือง เทคโนโลยี และวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงระหว่างปัจเจกบุคคล ชุมชน หน่วยงานธุรกิจ และรัฐบาล ทั่วทั้งโลก เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี กระแสของการเปลี่ยนแปลงต่างๆ เหล่านี้ส่งผลกระทบ และเป็นแรงผลักดัน

ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านการจัดการศึกษาของประเทศ การศึกษาจึงต้องเปลี่ยนแปลงทัศนะ (Perspectives) ไปสู่กระบวนทัศน์ใหม่ (New Paradigm) หรือยุคพลิกผัน (Disruption) คือ ยุคที่เกิดการเปลี่ยนแปลงแบบมีการแทนที่ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2561) ซึ่งภาษาอังกฤษจึงเป็นภาษาที่มีบทบาทสำคัญมากต่อประชาชนชาวไทยและประชาคมโลก เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา การประกอบอาชีพและการประกอบธุรกิจ การใช้ในการติดต่อสื่อสารกันทั่วโลก การเรียนภาษาอังกฤษทำให้ผู้เรียนมีวิสัยทัศน์กว้างไกลสามารถสื่อสารได้อย่างถูกต้อง และมีความมั่นใจ มีเจตคติที่ดีต่อการใช้ภาษาอังกฤษและวัฒนธรรมต่างประเทศ สอดรับกับแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 - 2579) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” โดยมีเป้าหมายของการจัดการศึกษา (Aspirations) เป้าหมายที่ 3 ระบบการศึกษาที่มีคุณภาพ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุขีดความสามารถ เต็มตามศักยภาพ (Quality) กำหนดให้ระดับความสามารถการใช้ภาษาอังกฤษของบัณฑิตตามมาตรฐาน CEFR สูงขึ้น (ระดับ C) การเสริมสร้างสมรรถนะและความสามารถในการสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษของคนไทย จัดเป็นความจำเป็นเร่งด่วนของประเทศไทยในปัจจุบัน ในสถานะที่ระดับความสามารถของคนไทยในด้านภาษาอังกฤษยังอยู่ระดับต่ำมาก ขณะที่ต้องเร่งพัฒนาประเทศให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกและรองรับภาวะการค้าการลงทุน การเชื่อมโยงระหว่างประเทศ และการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของประชาคมอาเซียนที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางหรือภาษาที่ใช้ในการทำงาน การปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษจึงเป็นนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่จะต้องเร่งดำเนินการให้เกิดผลสำเร็จโดยเร็ว (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558)

กระทรวงศึกษาธิการจึงกำหนดให้มีการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในทุกช่วงชั้น และกำหนดนโยบายการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานขึ้น เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะและทักษะตามที่กำหนดใช้กรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR) เป็นกรอบความคิดหลักในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของประเทศไทยให้เป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ The Common European Framework of Reference for Languages (CEFR) เป็นกรอบความคิดหลักในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558) ซึ่งมีแนวทางในการดำเนินการ โดยใช้ CEFR เป็นกรอบความคิดหลักในการกำหนดเป้าหมายการจัดการเรียนการสอน/การพัฒนา โดยใช้ระดับความสามารถ 6 ระดับของ CEFR (A1, A2, B1, B2, C1, C2) และให้มีกลไกการเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนของครูให้มีความหลากหลายเพื่อตอบสนองความแตกต่างของระดับความสามารถทางภาษาอังกฤษ ในการยกระดับความสามารถทางภาษาอังกฤษของครูได้อย่างแท้จริง และมีระบบการฝึกทักษะ และการสอบวัดระดับความสามารถทางภาษาออนไลน์ เพื่อการพัฒนาต่อเนื่องด้วยหลัก CEFR ส่งเสริมให้มีการใช้สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการช่วยพัฒนาความสามารถทางภาษาของครูและผู้เรียนด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

โรงเรียนเสิงสาง เป็นโรงเรียนประจำอำเภอเสิงสาง ประเภทสหศึกษา จัดการเรียนการสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (มัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา นครราชสีมา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นสถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับชั้น

มัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 แต่จากสภาพการจัดการศึกษาการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ของโรงเรียนเสิงสาง ผู้วิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนยังอยู่ในระดับพอใช้ โดยผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านขั้นพื้นฐาน (O-NET) ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2566 พบว่า วิชาภาษาอังกฤษ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 30.75 ซึ่งต่ำกว่าค่าคะแนนเฉลี่ยของระดับจังหวัด และคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ ส่วนผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2566 พบว่า ในวิชาภาษาอังกฤษ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 16.90 ซึ่งต่ำกว่าค่าคะแนนเฉลี่ยของระดับจังหวัด และค่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ (โรงเรียนเสิงสาง, 2566) จำเป็นเหตุจำเป็นที่จะต้องได้รับการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอย่างเร่งด่วน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กุลชลี ฐปะเดมิย์ ที่ได้ศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ การนำนโยบายและแนวทางการใช้กรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของยุโรปไปปฏิบัติในโรงเรียนมัธยมศึกษา เปรียบเทียบความแตกต่างในการนำนโยบายการใช้กรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของยุโรปไปปฏิบัติระหว่าง โรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษสูงและโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษต่ำ และนำเสนอแนวทางการนำนโยบายการใช้กรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของยุโรปไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยพบว่า โดยทั่วไปโรงเรียนมีการนำกรอบอ้างอิงดังกล่าวไปใช้ในระดับปานกลาง มีการปฏิบัติตามกระบวนการการนำนโยบายการไปปฏิบัติระดับน้อย และโรงเรียนที่มีคะแนน O-NET วิชาภาษาอังกฤษสูง และโรงเรียนที่มีคะแนน O-NET วิชาภาษาอังกฤษต่ำ มีการนำนโยบายการใช้กรอบอ้างอิงนี้ไปปฏิบัติแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยโรงเรียนที่มีคะแนนสูงมีการปฏิบัติตามนโยบายมากกว่า (กุลชลี ฐปะเดมิย์, 2565) ยังสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันกับงานวิจัยของ อุภิต ทรวงทองกลาง ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการสอนภาษาอังกฤษที่ส่งเสริมสมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษเพื่ออาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามนโยบายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของสมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษเพื่ออาชีพของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามนโยบายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ สมรรถนะ ด้านกฎเกณฑ์และโครงสร้างของภาษาเพื่ออาชีพด้านความเข้าใจในระดับข้อความเกี่ยวกับงานอาชีพ ด้านการใช้กลวิธีในการสื่อความหมายทางอาชีพด้านภาษาศาสตร์เชิงสังคมในงานอาชีพ ด้านสมรรถนะของบุคคลที่มีต่อกระบวนการคิดของตนเอง (อุภิต ทรวงทองกลาง, 2563)

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยตระหนัก และเล็งเห็นความสำคัญเกี่ยวกับการบริหารจัดการเรียนรู้ ภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบมาตรฐานความสามารถทางภาษาอังกฤษที่เป็นสากล (CEFR) ระดับมัธยมศึกษา ของโรงเรียนเสิงสาง ซึ่งเป็นจะแนวทางหนึ่งที่จะสามารถขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนานักเรียนในโรงเรียนให้มีความรู้ ความสามารถด้านภาษาอังกฤษ เพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวัน การศึกษาต่อ และการประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR) ระดับมัธยมศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนเสิงสาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และประเทศชาติ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบ สภาพและแนวทางการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR) ระดับมัธยมศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนเสิงสาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR) ระดับมัธยมศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนเสิงสาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา
3. เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR) ระดับมัธยมศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนเสิงสาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา
4. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR) ระดับมัธยมศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนเสิงสาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method) สรุปลงได้เป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบ สภาพและแนวทางการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR) ระดับมัธยมศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนเสิงสาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 45 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ พร้อมแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง ได้แบบสอบถามตอบกลับมา คิดเป็นร้อยละ 100 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ใช้เกณฑ์มาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR) ระดับมัธยมศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนเสิงสาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 การสร้างรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR) ระดับมัธยมศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนเสิงสาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา โดยนำข้อมูลที่ผู้วิจัยศึกษาและสังเคราะห์ไว้ในตอนที่ 1 มาวิเคราะห์หาข้อสรุปร่วม จัดทำเป็นกรอบในการร่างรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR) ระดับมัธยมศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนเสิงสาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา และส่วนที่ 2 การตรวจสอบร่างรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป

(CEFR) ระดับมัธยมศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนเสิงสาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ศึกษาโครงการสัมา ด้านความเหมาะสมและความถูกต้อง โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญ โดยนำแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้วยตนเอง และการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ตอนที่ 3 ศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR) ระดับมัธยมศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนเสิงสาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ศึกษา แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 สร้างคู่มือการดำเนินงานรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR) ระดับมัธยมศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนเสิงสาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ศึกษา ส่วนที่ 2 นำคู่มือการดำเนินงานรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR) ระดับมัธยมศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนเสิงสาง ให้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 45 คน นำไปปฏิบัติ และส่วนที่ 3 ศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR) ระดับมัธยมศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนเสิงสาง โดยการประเมินผลหลังการเรียนรู้ของนักเรียน จำนวน 200 คน เพื่อเปรียบเทียบผลก่อน-หลังเรียนภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR) ระดับมัธยมศึกษา

ตอนที่ 4 การประเมินรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR) ระดับมัธยมศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนเสิงสาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ศึกษา โดยใช้กระบวนการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ในด้านความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญ โดยนำแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้วยตนเอง และการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ ดังนี้

รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR) ระดับมัธยมศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนเสิงสาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ศึกษา พบว่า

1. ผลวิเคราะห์ประเมินสภาพการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบ CEFR โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.54$, S.D. = 0.30) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับคะแนนจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.75$, S.D. = 0.33) ด้านสื่อวัตกรรม/สารสนเทศ ($\bar{X} = 3.62$, S.D. = 0.26) ด้านหลักสูตรภาษาอังกฤษ ($\bar{X} = 3.52$, S.D. = 0.36) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.51$, S.D. = 0.36) ด้านการจัดแหล่งเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.47$, S.D. = 0.23) และด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{X} = 3.39$, S.D. = 0.30) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติของการบริหารจัดการการเรียนรู้ ภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบ CEFR จากกรณีศึกษาโรงเรียนเสิงสาง

(N = 45)

การบริหารจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบ CEFR	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านหลักสูตรภาษาอังกฤษ	3.52	0.36	มาก
2. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	3.51	0.36	มาก
3. ด้านการวัดและประเมินผล	3.39	0.30	ปานกลาง
4. ด้านสื่อวัตกรรม/สารสนเทศ	3.62	0.26	มาก
5. ด้านการจัดแหล่งเรียนรู้	3.47	0.23	ปานกลาง
6. ด้านการจัดบรรยากาศการเรียนรู้	3.75	0.33	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.54	0.30	มาก

2. การสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR) ระดับมัธยมศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนเสิงสาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา มี 2 องค์ประกอบ มีดังนี้

2.1 องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR) ระดับมัธยมศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนเสิงสาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา ประกอบด้วย 1) ด้านหลักสูตรภาษาอังกฤษ 2) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) ด้านการวัดและประเมินผล 4) ด้านสื่อวัตกรรม/สารสนเทศ 5) การจัดแหล่งเรียนรู้ และ 6) ด้านการจัดบรรยากาศการเรียนรู้

2.2 องค์ประกอบของระบบการบริหารจัดการความรู้ E-POLC ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1) การให้ความรู้ (E) 2) การวางแผน (P) 3) การจัดองค์กร (O) 4) การขึ้นนำ (L) และ 5) การควบคุม (C)

3. ผลการใช้รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR) ระดับมัธยมศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนเสิงสาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 สร้างคู่มือการดำเนินงานรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR) ระดับมัธยมศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนเสิงสาง ส่วนที่ 2 นำคู่มือการดำเนินงานการบริหารจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR) ระดับมัธยมศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนเสิงสาง กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 45 คน เพื่อนำไปปฏิบัติ และ ส่วนที่ 3 ศึกษาผลการใช้รูปแบบฯ โดยการประเมินผลหลังการเรียนรู้ของนักเรียนจำนวน 200 คน เพื่อเปรียบเทียบผลการประเมินก่อนเรียนภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR) ระดับมัธยมศึกษา ประกอบด้วย 3 เรื่อง โดยใช้การเรียนรู้ 9 ขั้นตอน คือ 1) เนื้อหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้โปรแกรม Vantage Connect ได้แก่ 1.1) หัวข้อเนื้อหาบทเรียนและประโยชน์ที่จะได้รับ (Unit Goals) 1.2) แนะนำคำศัพท์ใหม่ ๆ ในแต่ละบท (Vocabulary) 1.3) การฝึกพูดตามบทสนทนาต้นแบบ (Dialogue) 1.4) การออกเสียงอย่างถูกต้อง (Pronunciation) 1.5) การฝึกฝนด้านไวยากรณ์ (Grammar) 1.6) การปูพื้นฐานทักษะการอ่าน (Reading) 1.7) นักเรียนรู้คำศัพท์นักเรียนฟังได้เข้าใจ (Listening) 1.8) นักเรียนตอบคำถาม

แสดงความคิดเห็น หรือบรรยายสถานการณ์จริง (Speaking) และ 1.9) นักเรียนสามารถเขียนข้อความ หรือรายงานได้อย่างถูกต้อง (Writing) 2) ค่ายพัฒนาสมรรถนะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามกรอบ CEFR และ 3) การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมทางภาษากับโรงเรียนนานาชาติ สร้างกลุ่มสนทนาออนไลน์ Soeng sang Global และการวัดประเมินผลการเรียนรู้ใช้โปรแกรม Vantage Connect ผลการวิจัย พบว่า ผลการประเมินผลหลังการเรียนรู้ของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 200 คน เปรียบเทียบกับผลการประเมินก่อนเรียนภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR) ระดับมัธยมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = 0.84) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับคะแนนจากมากไปหาน้อย ได้แก่ เนื้อหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้โปรแกรม Vantage Connect ($\bar{X} = 4.76$, S.D. = 0.43) ค่ายพัฒนาสมรรถนะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามกรอบ CEFR ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.46) และการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมทางภาษากับโรงเรียนนานาชาติ สร้างกลุ่มสนทนาออนไลน์ Soeng sang Global ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = 0.49)

ตารางที่ 2 ผลการประเมินการใช้รูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบ CEFR ก่อนเรียนและหลังการเรียนรู้ของนักเรียน

(N = 200)

ข้อคำถาม	ก่อนใช้รูปแบบฯ			หลังใช้รูปแบบฯ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. เนื้อหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้โปรแกรม Vantage Connect	3.03	0.80	ปานกลาง	4.76	0.43	มากที่สุด
2. ค่ายพัฒนาสมรรถนะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามกรอบ CEFR	3.29	0.86	ปานกลาง	4.70	0.46	มากที่สุด
3. การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมทางภาษากับโรงเรียนนานาชาติ สร้างกลุ่มสนทนาออนไลน์ Soeng sang Global	3.21	0.84	ปานกลาง	4.62	0.49	มากที่สุด
รวม	3.17	0.80	ปานกลาง	4.69	0.84	มากที่สุด

4. การประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR) ระดับมัธยมศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนเสิงสาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา จากผู้ทรงคุณวุฒิด้วยการสัมภาษณ์ จำนวน 3 คน พบว่า รูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR) ระดับมัธยมศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนเสิงสาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์ ในการปฏิบัติโดยรวมมากที่สุดทั้ง 5 ข้อ ได้แก่ 1) การให้ความรู้ 2) การวางแผน 3) การดำเนินงานตามแผน 4) การตรวจสอบ และ 5) การแก้ไข ดังในตาราง 3

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบ CEFR

(N = 5)

ประเด็นในการตรวจสอบ	ความเป็นไปได้	ความเป็นประโยชน์
1. การให้ความรู้	รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้	รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้
2. การวางแผน	ภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบอ้างอิง	ภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบอ้างอิง
3. การดำเนินงานตามแผน	ความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป	ความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป
4. การตรวจสอบ	(CEFR) ระดับมัธยมศึกษา: กรณีสึกษาโรงเรียน	(CEFR) ระดับมัธยมศึกษา: กรณีสึกษาโรงเรียน
5. การแก้ไข	เสิงสาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา นครราชสีมา มีความเป็นไปได้ใน การปฏิบัติมากที่สุดทั้ง 5 ข้อ	เสิงสาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา นครราชสีมา มีความเป็นประโยชน์ ในการปฏิบัติมากที่สุดทั้ง 5 ข้อ

จากตารางที่ 3 จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิกับการบริหารจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR) ระดับมัธยมศึกษา: กรณีสึกษาโรงเรียนเสิงสาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา ด้านความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยมีประเด็นการพิจารณาทั้ง 5 ข้อ ได้แก่ 1) การให้ความรู้ 2) การวางแผน 3) การดำเนินงานตามแผน 4) การตรวจสอบ และ 5) การแก้ไข มีการปฏิบัติมากที่สุดทุกข้อ

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่นำมาอภิปรายผลได้ ดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR) ระดับมัธยมศึกษา: กรณีสึกษาโรงเรียนเสิงสาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา พบว่า สภาพการบริหารจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR) ระดับมัธยมศึกษา: กรณีสึกษาโรงเรียนเสิงสาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ นโยบายการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาชาติ และนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่เร่งรัดด้านภาษาอังกฤษ และผู้บริหารเป็นผู้นำทางวิชาการ เล็งเห็นความสำคัญในการสื่อสารด้านภาษาอังกฤษ ซึ่งมีความจำเป็นอย่างมากในปัจจุบันตามการเปลี่ยนแปลงของชุมชน สังคม และการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 มีการสร้างความเข้าใจให้กับครูและบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการนำนโยบายสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม และมีการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง มีการตรวจสอบปรับปรุงการดำเนินงานของสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริกาญจน์ ธนวุฒิพรพินิต และคณะ ที่ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR) ระดับมัธยมศึกษาเชื่อมโยงกับการประกันคุณภาพ ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพการบริหารจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR) ระดับมัธยมศึกษาเชื่อมโยงกับการประกันคุณภาพการศึกษา โดยรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (สิริกาญจน์ ธนวุฒิพรพินิต

และคณะ, 2566) และสอดคล้องกับ กุลชลี ธูปะเตมีย์ ที่ได้ศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ การนำนโยบายและแนวทางการใช้กรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของยุโรปไปปฏิบัติในโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่าโรงเรียนมีการนำกรอบอ้างอิงดังกล่าวไปใช้ในระดับปานกลาง มีการปฏิบัติตามกระบวนการการนำนโยบายการไปปฏิบัติระดับน้อย และโรงเรียนที่มีคะแนน O-NET วิชาภาษาอังกฤษสูง และโรงเรียนที่มีคะแนน O-NET วิชาภาษาอังกฤษต่ำ มีการนำนโยบายการใช้กรอบอ้างอิงนี้ไปปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยโรงเรียนที่มีคะแนนสูงมีการปฏิบัติตามนโยบายมากกว่า ดังนั้น แนวทางการนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ จึงควรมีการตั้งเป้าประสงค์การเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนที่เน้นทักษะการสื่อสาร การวัดผล การพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง โดยมีการชี้แจงจุดประสงค์และนโยบายที่ชัดเจน พร้อมกับมอบหมายภารกิจและมีแนวปฏิบัติที่เหมาะสม สนับสนุนงบประมาณและองค์ความรู้ที่เพียงพอ ตลอดจนการกำกับติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง (กุลชลี ธูปะเตมีย์, 2565)

2. ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR) ระดับมัธยมศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนเสิงสาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาอย่างเป็นระบบ และนำข้อมูลจากการศึกษาหลักการ แนวคิดทฤษฎีการบริหารการศึกษา การวิเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR) ระดับมัธยมศึกษา และข้อเสนอแนะจากการศึกษาสภาพดังกล่าว นำข้อมูลมาวิเคราะห์ร่วมกัน และออกแบบร่างรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR) ระดับมัธยมศึกษา ได้ 2 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR) ระดับมัธยมศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนเสิงสาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัศึกษานครราชสีมา ประกอบด้วย 1.1) ด้านหลักสูตรภาษาอังกฤษ 1.2) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 1.3) ด้านการวัดและประเมินผล 1.4) ด้านสื่อ นวัตกรรม/สารสนเทศ 1.5) การจัดแหล่งเรียนรู้ และ 1.6) ด้านการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ 2) องค์ประกอบของกระบวนการบริหาร E-POLC ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 2.1) การให้ความรู้ (E) 2.2) การวางแผน (P) 2.3) การจัดองค์กร (O) 2.4) การชี้นำ (L) และ 2.5) การควบคุม (C) โดยมีการขับเคลื่อนด้วยกระบวนการบริหาร E-POLC ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1) การให้ความรู้ (Knowledge) 2) การวางแผน (Planning) 3) การจัดองค์กร (Organizing) 4) การชี้นำ (Leading) และ 5) การควบคุม (Controlling) จำนวน 3 เรื่อง ประกอบด้วย 1) เนื้อหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้โปรแกรม Vantage Connect ได้แก่ 1.1) หัวข้อเนื้อหาบทเรียนและประโยชน์ที่จะได้รับ (Unit Goals) 1.2) แนะนำคำศัพท์ใหม่ ๆ ในแต่ละบท (Vocabulary) 1.3) การฝึกพูดตามบทสนทนาต้นแบบ (Dialogue) 1.4) การออกเสียงอย่างถูกต้อง (Pronunciation) 1.5) การฝึกฝนด้านไวยากรณ์ (Grammar) 1.6) การปูพื้นฐานทักษะการอ่าน (Reading) 1.7) นักเรียนรู้คำศัพท์นักเรียนฟังได้เข้าใจ (Listening) 1.8) นักเรียนตอบคำถาม แสดงความคิดเห็น หรือบรรยายสถานการณ์จริง (Speaking) และ 1.9) นักเรียนสามารถเขียนข้อความ หรือรายงานได้อย่างถูกต้อง (Writing) 2) ค่ายพัฒนาสมรรถนะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามกรอบ CEFR และ 3) แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมทางภาษากับโรงเรียนนานาชาติ สร้างกลุ่มสนทนาออนไลน์ Soeng sang Global และการวัดประเมินผลการเรียนใช้โปรแกรม Vantage Connect ทั้งนี้อาจเป็นเพราะทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความเป็นผู้นำทางวิชาชีพและวิชาการ มีการสนับสนุนและแบ่งปันให้ความสำคัญและส่งเสริมครูผู้สอนให้มีความกระตือรือร้นในการที่จะพัฒนา

วิชาชีพด้านภาษาอังกฤษอย่างต่อเนื่อง นำเสนอความคิดสร้างสรรค์ในการเรียนรู้เรียนรู้ภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้ดีขึ้น ให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้เพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวันได้ ส่งเสริมให้ครูใช้เทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการจัดการเรียนการสอนที่ทันสมัย และสอดคล้องกับบริบทสถานศึกษา โดยใช้การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมทางภาษาสร้างกลุ่มสนทนาออนไลน์ Soeng sang Global กับโรงเรียนในต่างประเทศ เพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสสื่อสาร สนทนากับเจ้าของภาษาที่แท้จริง ทั้งนี้โดยผ่านกระบวนการปรึกษาหารือพูดคุยในประเด็นของการศึกษาอย่างต่อเนื่อง มีระบบ มีการนำแนวคิดและข้อมูลสารสนเทศที่ทันสมัยมาปรับเปลี่ยน นำมาใช้แก้ปัญหาและตอบโต้ความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อุกิต ทรวงทองกลาง ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการสอนภาษาอังกฤษที่ส่งเสริมสมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษเพื่ออาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามนโยบายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ผลการวิจัย พบว่า 1) องค์ประกอบของสมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษเพื่ออาชีพของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามนโยบายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มี 5 องค์ประกอบเช่นเดียวกัน 2) รูปแบบการสอนภาษาอังกฤษที่ส่งเสริมสมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษเพื่ออาชีพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามนโยบายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ประกอบด้วย 2.1) หลักการ 2.2) วัตถุประสงค์ 2.3) สารการเรียนรู้ 2.4) กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ ประกอบด้วย 5 ขั้น ได้แก่ 2.4.1) ขั้นสร้างความตระหนัก 2.4.2) ขั้นเสนอสถานการณ์ 2.4.3) ขั้นออกแบบ สถานการณ์ 2.4.4) ขั้นดำเนินการตามบทบาทและประสบความสำเร็จ และ 2.4.5) ขั้นสรุปผลอภิปรายผล และ 5) การวัดและประเมินผลฐานสมรรถนะ และ 3) การทดลองใช้รูปแบบการสอนภาษาอังกฤษที่ส่งเสริมสมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษ เพื่ออาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 ตามนโยบายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (อุกิต ทรวงทองกลาง, 2563)

3. ผลการใช้รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR) ระดับมัธยมศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนเสิงสาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1: สร้างคู่มือการดำเนินงานรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR) ระดับมัธยมศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนเสิงสาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา ส่วนที่ 2: นำคู่มือการดำเนินงานรูปแบบไปปฏิบัติ และส่วนที่ 3: ศึกษาผลการใช้รูปแบบฯ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการประเมินการเรียนหลังเรียนของนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากการจัดกิจกรรมทั้ง 3 เรื่อง ประกอบด้วย 1) เนื้อหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้โปรแกรม Vantage Connect 2) ค่ายพัฒนาสมรรถนะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามกรอบ CEFR และ 3) การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมทางภาษากับโรงเรียนนานาชาติ สร้างกลุ่มสนทนาออนไลน์ Soeng sang Global และการวัดประเมินผลการเรียนใช้โปรแกรม Vantage Connect เป็นเรื่องที่ครูผู้สอนได้พัฒนาวิธีสอนที่ทันสมัย ประกอบกับการใช้สื่อการสอนโปรแกรม Vantage Connect และจัดการเรียนรู้โดยให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับโรงเรียนนานาชาติด้วยการสร้างกลุ่มสนทนาออนไลน์ Soeng sang Global ส่งผลให้นักเรียนมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ อุกิต ทรวงทองกลาง ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการสอนภาษาอังกฤษที่ส่งเสริมสมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษเพื่ออาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามนโยบายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พบว่า เมื่อเรียนจบแล้ว

นักเรียนมีสมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษเพื่ออาชีพหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (อุปกิจ ทรวงทองหลาง, 2563)

4. การประเมินความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR) ระดับมัธยมศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนเสิงสาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา สรุปได้ว่า รูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR) ระดับมัธยมศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนเสิงสาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์ในการปฏิบัติโดยรวมมากที่สุดทั้ง 5 ข้อ เพราะสถานศึกษามีการแนะนำนักเรียนให้ตระหนักถึงความรับผิดชอบในการฝึกทักษะภาษาอังกฤษตามกรอบมาตรฐาน CEFR ผ่านระบบออนไลน์ สร้างแรงจูงใจที่จะใช้สื่อออนไลน์ให้เป็นประโยชน์ และนักเรียนสามารถการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อพัฒนาสู่การศึกษาต่อและประกอบอาชีพได้ในอนาคต โรงเรียนมีการสร้างความตระหนักและขอความร่วมมือกับผู้ปกครอง/ชุมชนในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษตามกรอบมาตรฐาน CEFR ผ่านระบบออนไลน์อย่างต่อเนื่อง มีการอบรมครูผู้สอนตามโครงการในการใช้สื่อ Vantage Connect ระบบออนไลน์ ครูผู้สอนมีการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษตามกรอบมาตรฐาน CEFR ผ่านระบบออนไลน์ โดยส่งเสริม ติดตาม ตรวจสอบ จัดช่วงเวลาให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในการเรียนรู้ด้วยตนเองจากการใช้สื่อ Vantage Connect ระบบออนไลน์ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนอย่างสม่ำเสมอ มีการการวัดประเมินผล จากการใช้สื่อ Vantage Connect ระบบออนไลน์ในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษตามกรอบมาตรฐาน CEFR ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนอย่างจริงจัง ทัวถึง และเน้นให้มีการสนทนา สื่อสารกันทั้งครู นักเรียน ในทุก ๆ วัน โดยผู้บริหาร ครูผู้สอน และผู้เกี่ยวข้อง ทุกฝ่าย มีการขยายผลให้นักเรียนได้รับการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษตามกรอบมาตรฐาน CEFR ใช้สื่อ Vantage Connect ทุกระดับชั้น และโรงเรียนจัดให้มีค่ายพัฒนาสมรรถนะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามกรอบ CEFR และการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมทางภาษากับโรงเรียนนานาชาติ สร้างกลุ่มสนทนาออนไลน์ Soeng sang Global อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับผลการประเมินรูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากลฯ ของสมาพร ลีภัยรัตน์ ที่พบว่า รูปแบบฯ มีความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมาก (สมาพร ลีภัยรัตน์, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับหลักการสร้างรูปแบบของ คีฟวส์ (Keeves, P. J., 1988) ที่กล่าวว่า การสร้างรูปแบบต้องอธิบายโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษาได้อย่างชัดเจนเพื่อจะนำไปสู่การพยากรณ์ที่ตามมา ซึ่งสามารถรวบรวมได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ และรูปแบบที่ดีจะต้องผ่านการทดสอบหรือตรวจสอบก่อนนำไปใช้จริง เนื่องจากจุดมุ่งหมายที่สำคัญของการสร้างรูปแบบ คือ การทดสอบหรือตรวจสอบรูปแบบที่สร้างขึ้นมาว่ามีความถูกต้อง เหมาะสม และสอดคล้องกับการนำรูปแบบไปใช้ประโยชน์ต่อไปหรือไม่ จากการดำเนินการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัด เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่มาตรฐานสากล ตามขั้นตอนดังกล่าวจึงทำให้ผลการประเมินโดยผู้เกี่ยวข้องพบว่า รูปแบบที่พัฒนาครั้งนี้มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้จากการวิจัยเป็นการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR) ระดับมัธยมศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนเสิงสาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

สรุปและข้อเสนอแนะ

การนำผลการวิจัยไปใช้ผู้บริหาร ครู และผู้เกี่ยวข้อง ควรทำความเข้าใจและตระหนักให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR) ระดับมัธยมศึกษา โดยเน้นการปฏิบัติจริงให้เกิดทักษะ เจตคติที่ดี ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการนำรูปแบบฯ ไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ และควรศึกษาและวิเคราะห์บริบทสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาในทุกมิติ ตามรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR) ระดับมัธยมศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนเสิงสาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา โดยสร้างความเข้าใจองค์ประกอบของการขับเคลื่อนตามงานวิจัยนี้ให้กับครู บุคลากร และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในสถานศึกษา ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาองค์ประกอบการบริหารจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR) ที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาในระดับต่าง ๆ และควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อองค์ประกอบการบริหารจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR) ระดับมัธยมศึกษา เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการศึกษาที่เหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กุลชลี ฐปะเตมีย์. (2565). การศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ การนำนโยบายและแนวทางการใช้กรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของยุโรปไปปฏิบัติในโรงเรียนมัธยมศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษาและผู้นำการเปลี่ยนแปลง. มหาวิทยาลัยอีสต์เทิร์นเอเชีย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- โรงเรียนเสิงสาง. (2566). รายงานการประเมินตนเองของโรงเรียนเสิงสาง. นครราชสีมา: โรงเรียนเสิงสาง.
- สมาพร ลีภัยรัตน์. (2560). รูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). คู่มือการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบมาตรฐานความสามารถทางภาษาของยุโรปที่เป็นสากล The Common European Framework of Reference for Languages (CEFR) ระดับมัธยมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2561). ทักษะด้านดิจิทัลของข้าราชการและบุคลากรภาครัฐเพื่อการปรับเปลี่ยนเป็นรัฐบาลดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.
- สิริกาญจน์ ธนวุฒิพรพินิต และคณะ. (2566). รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR) ระดับมัธยมศึกษา เชื่อมโยงกับการประกันคุณภาพการศึกษา. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 10(3), 351-362.

อุปทิศ ทรวงทองกลาง. (2563). การพัฒนารูปแบบการสอนภาษาอังกฤษที่ส่งเสริมสมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษเพื่ออาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามนโยบายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.

Keeves, P. J. (1988). "Model and Model Building". Educational Research Methodology and Measurement: An International Handbook. Oxford: Pergamon Press.

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*

INNOVATIVE LEADERSHIP DEVELOPMENT MODEL OF TEACHERS IN SECONDARY SCHOOL, NORTHEASTERN REGION

ชลันดา ประยูรเสาวภาคย์*, ศิกานต์ เพียรธัญญกรณ์, เพ็ญผกา ปัญจนะ

Chalanda Prayoonsaowaphak*, Sikan Pienthunyakorn, Penphaka Panjana

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร สกลนคร ประเทศไทย

Faculty of Education, Sakonnakhon Rajabhat University, Sakon Nakhon, Thailand

*Corresponding author E-mail: chalanda.saen@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครู 2) สร้างและพัฒนา
รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครู และ 3) ศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนาภาวะ
ผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การดำเนินการวิจัย มี 3 ระยะ 8 ขั้นตอน
1) ศึกษาองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อย 2) สร้างและพัฒนา และ 3) ศึกษาประสิทธิผล ซึ่งการวิจัยนี้เป็น
การวิจัยและพัฒนา Research & Development (R&D) ประชากร ได้แก่ ครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียง
เหนือ จำนวน 42,806 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน
384 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครู ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ
ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม การสร้างเครือข่ายเชิงนวัตกรรม การสร้างบรรยากาศเชิงนวัตกรรม การคิด
สร้างสรรค์นวัตกรรม การสร้างนวัตกรรมของครู การถ่ายทอดผลงานนวัตกรรม 2) รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิง
นวัตกรรมของครู ประกอบด้วย หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ เนื้อหาของรูปแบบ กระบวนการ
พัฒนา และการวัดและประเมินผล โดยภาพรวม ด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็น
ประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และ 3) ประสิทธิภาพของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของ
ครู พบว่า มีพัฒนาการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยรวมมีค่าเฉลี่ยการประเมินครั้งที่ 9 ($\bar{X}$ = 4.20) สูงกว่าครั้งที่ 1
($\bar{X}$ = 2.27) ซึ่งมีความเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 1.93 มีร้อยละความก้าวหน้า เท่ากับ 70.69 เมื่อพิจารณาเป็นด้าน โดยเรียงลำดับ
จากมากไปน้อย พบว่า การถ่ายทอดผลงานนวัตกรรมพัฒนาเพิ่มขึ้นมากที่สุด ร้อยละ 85.89 รองลงมา คือ การคิด
สร้างสรรค์นวัตกรรม ร้อยละ 82.64 การสร้างนวัตกรรมของครู ร้อยละ 81.39 การสร้างบรรยากาศเชิงนวัตกรรม
ร้อยละ 72.97 การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรมร้อยละ 63.17 และการสร้างเครือข่ายเชิงนวัตกรรม ร้อยละ 61.64

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม, ครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Abstract

The purposes of this research were 1) Study the components of teachers' innovative leadership; 2) Create and develop a model for teachers' innovative leadership; and 3) Evaluate the effectiveness of the innovative leadership development model for teachers in secondary schools in the Northeastern region. The research methodology consists of 3 phases and 8 steps: 1) Component analysis of main and sub-components, 2) Model development, and 3) Effectiveness evaluation. This research is a Research and Development (R&D) study. The population consisted of 42,806 secondary school teachers in the Northeast. The sample consisted of 384 secondary school teachers in the Northeast. The findings were as follows: 1) The study of innovative leadership among teachers in secondary schools in the Northeastern region revealed 6 components as follows: Innovative vision, Innovative networking, Creating an innovative atmosphere, Creative thinking for innovation, Teacher innovation creation, Innovation dissemination. 2) The developed model for enhancing innovative leadership among teachers in Northeastern secondary schools consists of; principles of the model, objectives of the model, content of the model, development process, and measurement and evaluation. Overall, the model's accuracy, appropriateness, feasibility, and utility were rated at the highest level. and 3) The effectiveness evaluation revealed that innovative leadership among teachers in Northeastern secondary schools continuously improved. The overall mean score in the 9th assessment ($\bar{X} = 4.20$) was higher than the 1st assessment ($\bar{X} = 2.27$), showing an increase of 1.93 with a progress percentage of 70.69%. When considering individual components, from highest to lowest improvement: Innovation Dissemination increased the most at 85.89%, followed by Creative Innovation Thinking at 82.64%, Teacher Innovation Creation at 81.39%, Creating an Innovative Atmosphere at 72.97%, Innovative Vision at 63.17%, and Building Innovative Networks at 61.64%.

Keywords: Innovative Leadership, Teachers in Secondary School, Northeastern Region

บทนำ

ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในสภาพสังคมปัจจุบัน ส่งผลโดยตรงต่อแวดวงการศึกษา ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาคนให้ก้าวไปสู่การเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ เมื่อคนมีการศึกษาที่ดีมีคุณภาพ คนก็จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง การปฏิวัติทางด้านดิจิทัลถือเป็นเหตุการณ์สำคัญที่ทำให้โลกเกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง มีการคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ ทำให้เกิดการกระจายของข้อมูลข่าวสารทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการศึกษาไปอย่างกว้างขวาง ในสังคมการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีปัจจุบันและที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคตมีอัตราการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วเมื่อเปรียบเทียบกับ การเปลี่ยนแปลงในอดีตที่ผ่านมา คุณลักษณะสำคัญของยุคดิจิทัลข้างต้นนี้ สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13

(พ.ศ. 2566 - 2570) ได้ชี้ให้เห็นถึงแนวคิดที่จะพัฒนาอย่างต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 - 12 โดยทางสำนักคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้จัดทำบนพื้นฐานของ กรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) ซึ่งเป็นแผนหลักของการพัฒนาประเทศและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) รวมทั้งการปรับโครงสร้างประเทศไทยไปสู่ประเทศไทย 4.0 ในเรื่องของการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์และ ทางด้านการศึกษาที่มุ่งเน้นการสร้างนวัตกรรมและแนวคิดยุคใหม่ ปลุกฝังการแก้ปัญหา การคิดวิเคราะห์ สนับสนุน ยุทธศาสตร์การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม ซึ่งจะเห็นได้จากการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทาง การศึกษา (Education Sandbox) เพื่อคิดค้น และพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาและการเรียนรู้รวมทั้งดำเนินการให้ มีการขยายผลไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอื่นและพัฒนาทั่วโลกในการจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างภาครัฐ องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในพื้นที่ให้มากยิ่งขึ้น (ปิยะพันธุ์ ชันไร่ และคณะ, 2565)

นวัตกรรมและความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างก้าวกระโดดก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี อย่างฉับพลัน (Disruptive Technology) ซึ่งนอกจากจะส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจแล้วยังส่งผลกระทบต่อ การดำรงชีวิตของประชาชนในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกที่ต้องเผชิญกับเทคโนโลยีดิจิทัลในชีวิตประจำวันมากมาย ทั้งด้านการเรียนการสอนในสถานศึกษา การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การเดินทาง การใช้ข้อมูลข่าวสารเพื่อการ บริหารและการจัดการการทำงาน เทคโนโลยีสารสนเทศจึงเกี่ยวข้องกับทุกเรื่องในชีวิตประจำวันเยาวชนรุ่นใหม่ จึงควรเรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อให้รู้เท่าทันและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง สังคม และประเทศ (เศรษฐพงศ์ มะลิสุวรรณ, 2560) ในกระแสการเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครู มีอิทธิพลต่อการศึกษา เพื่อให้การดำเนินการนำเทคโนโลยีไปใช้ในการผลิต พัฒนาสื่อและนวัตกรรมที่สนับสนุน การเรียนรู้และการทำงานในสถานศึกษา มีความสามารถในการรับรู้และใส่ใจรายละเอียดของเหตุการณ์ วิเคราะห์ สถานการณ์ได้ลึกซึ้งและเปิดใจรับแนวคิดใหม่ กล้าคิดแตกต่างอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งนำแนวคิดเก่าหาแนวทางให้ ในการแก้ไขปัญหาหรือสร้างสิ่งใหม่ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมตลอดจนนำนวัตกรรมเหล่านั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์ สูงสุดต่อสถานศึกษา (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2561)

ซึ่งปัญหาเกี่ยวกับการศึกษาของไทย โดยเฉพาะปัญหาของครู คือ ปัญหาสำคัญ ด้านการจัดกระบวนการ เรียนรู้ของครู กล่าวคือ ครูส่วนมากหรือบางส่วนในสถาบันการศึกษาแต่ละระดับยังยึดตนเองเป็นสำคัญหรือเป็น หลักการสอนโดยตนเอง เคยใช้วิธีการหรือกระบวนการอย่างไรก็ทำแบบนั้นตลอดไม่มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมใน การจัดการเรียนรู้ไปในทางที่ดี แปลกใหม่และนำเสนอสนใจจึงทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย ไม่มีความสุขสนุกในการ เรียนรู้และเกิดความท้อแท้ในการเรียน เพราะรู้สึกที่ไม่ได้รับประโยชน์มากมายในการเรียน (ธราญา จิตธัญญาณิช, 2560) และยิ่งสถานศึกษานั้นครูขาดภาวะผู้นำย่อมทำให้ดำเนินงานต่าง ๆ ไปด้วยความยากลำบากจนวายสับสน ต่างคนต่างทำงานไม่ประสานกันและเกิดความขัดแย้ง เป็นผลทำให้การบรรลุเป้าหมายก็ย่อมจะล่าช้า และไม่ประสบ ความสำเร็จบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ (กนกอร สมปราชญ์, 2560) อีกทั้งงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำครุนั้น เป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ การทำงาน การพัฒนานักเรียนและการพัฒนาของโรงเรียนจากความ สำคัญดังข้างต้นจะเห็นได้ว่าครูมีบทบาทอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงทุกด้านอย่างรวดเร็ว ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพศึกษาให้ไปสู่นวัตกรรมจึงจำเป็นอย่างยิ่ง ครูควรมีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่มีอิทธิพล

ต่อกระบวนการทำงานบุคคลในสถานศึกษาเพื่อนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ และให้บรรลุเป้าหมายเกิดการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มมูลค่าแก่นักเรียนและสถานศึกษา การเป็นนวัตกรรม ได้แก่ การเชื่อมโยงในทุกมิติการตั้งคำถาม การสังเกต การทดลอง และเครือข่ายสัมพันธ์ ย่อมรู้และเข้าใจในเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมทางความคิด กระบวนการ หรือชิ้นงานใหม่ ๆ เพื่อสร้างเสริมโอกาสและประสบการณ์ที่หลากหลายเกิดมุมมองที่สะท้อนกลับที่แตกต่างกันออกไป เพื่อเป็นการสร้างวัฒนธรรมองค์กรให้เกิดขึ้น (ต้องลักษณะ บุญธรรม, 2559)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยมุ่งหวังให้ได้องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูที่ชัดเจนและรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูเพื่อเป็นแนวทางนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครู ซึ่งจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพตามมาตรฐานการศึกษาของชาติและเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของการศึกษาไทยในระดับสากล เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นการสำคัญในการขับเคลื่อนโมเดล ไทยแลนด์ 4.0 ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครู
2. เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครู
3. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) แบ่งการดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ 8 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ขั้นตอนที่ 2 การสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีความโดดเด่นด้านนวัตกรรม 4 โรงเรียน จากโรงเรียนขนาดเล็กโรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่หรือขนาดใหญ่พิเศษ โดยเป็นการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการโรงเรียนและรองผู้อำนวยการโรงเรียนทั้งหมด 4 คน เกี่ยวกับองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ขั้นตอนที่ 3 เป็นการสัมภาษณ์ครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีความโดดเด่น ด้านนวัตกรรม โดยศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เป็นการสัมภาษณ์ครูโรงเรียนทั้งหมด 5 คน เกี่ยวกับองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และขั้นตอนที่ 4 การยืนยันองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งตรวจสอบและยืนยันโดยผู้เชี่ยวชาญ 9 คน ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย กลุ่มนักวิชาการที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอกที่มีความรู้และความสามารถ

ด้านภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครู มีประสบการณ์การสอนในระดับอุดมศึกษาไม่น้อยกว่า 10 ปี และ กลุ่มนักปฏิบัติ ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหาร ครูผู้สอนหรือมีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโท

ระยะที่ 2 สร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 5 หาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูด้วยวิธีเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่พึงประสงค์ โดยมีกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ ประชากร ได้แก่ ครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประจำปีการศึกษา 2567 จำนวน 42,806 คน จาก 790 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีการศึกษา 2567 จำนวน 384 คน ในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้ตารางของ Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้มาโดยการเลือกการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) โรงเรียนละ 8 คน ซึ่งเป็นครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ละ 1 คน จาก 48 โรงเรียน นำค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์มาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index: PNI_{modified}) (สุวิมล ร่องวาณิช, 2550) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อจัดลำดับความสำคัญ และนำผลที่ได้ไปใช้ในการพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ขั้นตอนที่ 6 จัดทำร่างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์เอกสาร ผลจากการวิจัยเชิงสำรวจในขั้นตอนที่ 5 และผลจากผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบองค์ประกอบ ผู้วิจัยจึงนำผลที่ได้มาสร้างรูปแบบ ซึ่งประกอบด้วย 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) เนื้อหาของรูปแบบ 4) กระบวนการพัฒนา และ 5) การวัดและประเมินผล จากนั้นตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความสามารถด้านภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมและการจัดการศึกษา ผลพบว่า รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ เนื้อหาของรูปแบบ กระบวนการพัฒนา และการวัดและประเมินผล โดยภาพรวม ด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.82$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า เอกสารประกอบการพัฒนา ชุดที่ 3 การสร้างบรรยากาศเชิงนวัตกรรม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.94$) รองลงมา คือ เอกสารประกอบการพัฒนา ชุดที่ 6 การถ่ายทอดผลงานนวัตกรรม ($\bar{X} = 4.92$) คู่มือ ($\bar{X} = 4.91$) เอกสารประกอบการพัฒนา ชุดที่ 1 การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม ($\bar{X} = 4.90$) เอกสารประกอบการพัฒนา ชุดที่ 2 การสร้างเครือข่ายเชิงนวัตกรรม ($\bar{X} = 4.88$) เอกสารประกอบการพัฒนา ชุดที่ 4 การคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม ($\bar{X} = 4.87$) ตามลำดับ และเอกสารประกอบการพัฒนา ชุดที่ 5 การสร้างนวัตกรรมของครู มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 4.32$) ตามลำดับ ซึ่งผู้วิจัยนำไปใช้เป็นคู่มือในการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ระยะที่ 3 ศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 7 การทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีกลุ่มเป้าหมาย เป็นข้าราชการครูและบุคลากร

ทางการศึกษา จำนวน 32 คน แบ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 4 โรงเรียน โรงเรียนละ 8 คน ซึ่งเป็นตัวแทนกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระฯ ชั้นตอนที่ 8 สรุปผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อให้ได้รูปแบบที่สมบูรณ์ซึ่งผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการทดลองมาเขียนรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์พร้อมเผยแพร่ผลงาน

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้สร้างและตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการสร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง
2. สร้างข้อคำถามเกี่ยวกับองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครู ทั้ง 6 องค์ประกอบ
3. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบแนะนำเพื่อแก้ไขปรับปรุง
4. นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ที่มีความรู้ความสามารถด้านภาวะผู้นำนวัตกรรมของครูตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) และปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ
5. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับครูโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง
6. นำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

แล้วนำไปเก็บรวบรวมกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยทำหนังสือราชการถึงผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อขอสัมภาษณ์เกี่ยวกับองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีความโดดเด่นด้านนวัตกรรมจำนวน 4 โรงเรียน ครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีความโดดเด่นด้านนวัตกรรมจำนวน 5 คน และผู้เชี่ยวชาญในการยืนยันองค์ประกอบจำนวน 9 คน ซึ่งออกโดยสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

2. ผู้วิจัยทำหนังสือราชการถึงผู้อำนวยการในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 48 โรงเรียน ออกโดยสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครเพื่อขอความร่วมมือกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระ กลุ่มสาระการเรียนรู้ละ 1 คน โรงเรียนละ 8 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 384 คน

3. ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามและหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ทางไปรษณีย์ และแบบสอบถามในการเก็บข้อมูลออนไลน์ในรูปแบบ Google form

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติ ดังนี้

1. สถิติเบื้องต้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเบื้องต้น โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความต้องการจำเป็น $PNI_{Modified}$
2. การกำหนดค่าคะแนนและเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยในการตอบแบบสอบถาม ใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีของ ลิเคิร์ท (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)
3. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แล้วนำเสนอความเรียง (Content Analysis) เพื่อใช้ในการนำเสนอประเด็นสำคัญที่ได้จากการสัมภาษณ์ประเด็นต่าง ๆ ที่น่าสนใจ

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยสามารถสรุปผล ดังนี้

1. ศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากการศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสัมภาษณ์บริหารและครูที่มีผลงานโดดเด่นด้านนวัตกรรม รวมถึงยืนยันองค์ประกอบโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มี 6 องค์ประกอบหลัก ดังนี้ 1) การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม 2) การสร้างเครือข่ายเชิงนวัตกรรม 3) การสร้างบรรยากาศเชิงนวัตกรรม 4) การคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม 5) การสร้างนวัตกรรมของครู และ 6) การถ่ายทอดผลงานนวัตกรรม

2. สร้างและพัฒนาแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ผลพบว่า ในขั้นตอนการหาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูด้วยวิธีเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่พึงประสงค์ จากการสำรวจพบว่า ความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified}$) ในภาพรวมสามารถเรียงลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุดไปหาต่ำสุดได้ ดังนี้ 1) การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม ($PNI_{Modified} = 0.328$) 2) การสร้างเครือข่ายเชิงนวัตกรรม ($PNI_{Modified} = 0.321$) 3) การสร้างนวัตกรรมของครู ($PNI_{Modified} = 0.286$) 4) การสร้างบรรยากาศเชิงนวัตกรรม ($PNI_{Modified} = 0.273$) 5) การคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม ($PNI_{Modified} = 0.266$) และ 6) การถ่ายทอดผลงานนวัตกรรม ($PNI_{Modified} = 0.226$) ตามลำดับ และการจัดทำร่างและพัฒนาแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในขั้นตอนนี้เป็นการนำผลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์เอกสาร ผลจากการวิจัยเชิงสำรวจในขั้นตอนที่ 5 และผลจากผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมของคู่มือการใช้รูปแบบ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน พบว่า รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ เนื้อหาของรูปแบบ กระบวนการพัฒนา และการวัดและประเมินผล โดยภาพรวม ด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.82$) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานรวมของการประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (N = 7)

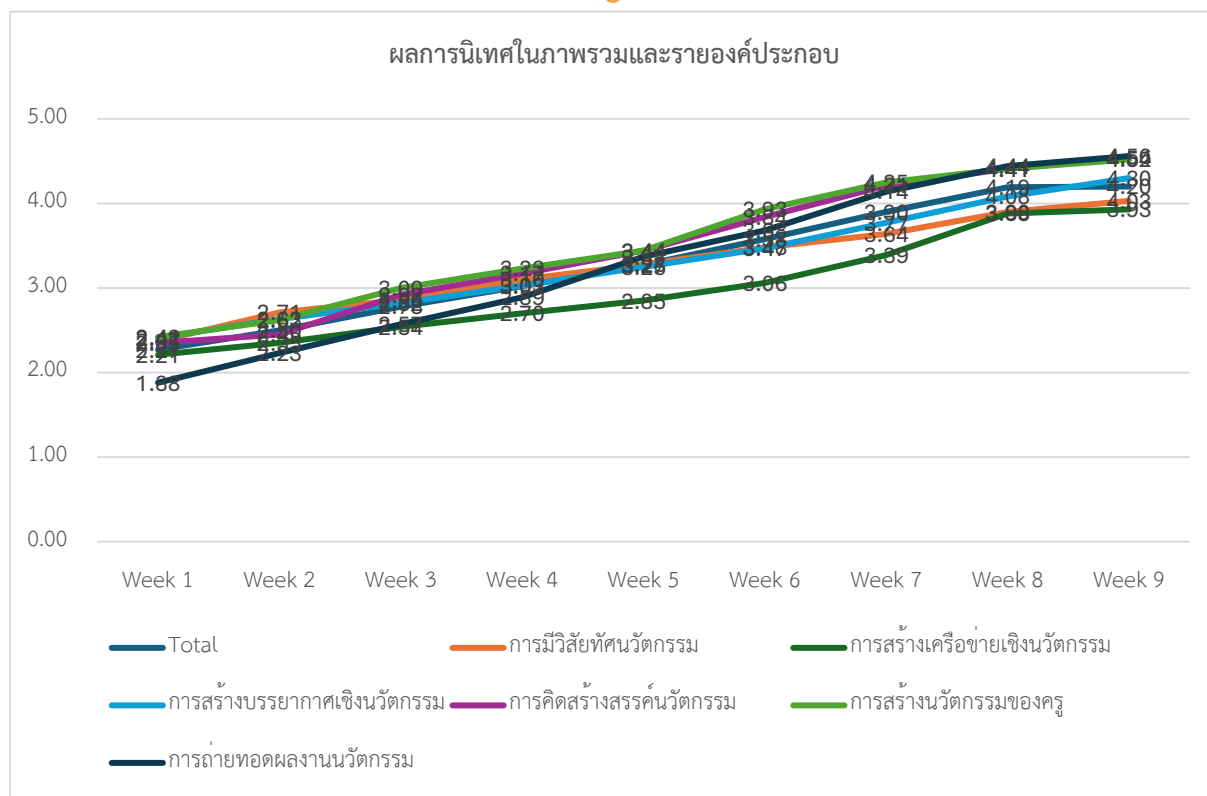
เอกสารประกอบการ พัฒนาภาวะผู้นำเชิง นวัตกรรมของครูใน โรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ความถูกต้อง		ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์			เฉลี่ยรวม	แปลความหมาย	
	$\bar{x}$	S.D.	แปลความหมาย	$\bar{x}$	S.D.	แปลความหมาย	$\bar{x}$	S.D.	แปลความหมาย	$\bar{x}$	S.D.			แปลความหมาย
คู่มือ	4.86	0.16	มากที่สุด	4.86	0.16	มากที่สุด	4.96	0.81	มากที่สุด	4.9 6	0.81	มากที่สุด	4.91	มากที่สุด
ชุดที่ 1 การมีวิสัยทัศน์ เชิงนวัตกรรม	4.83	0.18	มากที่สุด	4.95	0.06	มากที่สุด	4.85	0.14	มากที่สุด	5.0 0	0.00	มากที่สุด	4.90	มากที่สุด

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานรวมของการประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (N = 7) (ต่อ)

เอกสารประกอบการ พัฒนาภาวะผู้นำเชิง นวัตกรรมของครูใน โรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ความถูกต้อง			ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์			เฉลี่ยรวม	แปลความหมาย
	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย		
ชุดที่ 2 การสร้าง เครือข่ายเชิงนวัตกรรม	4.93	0.06	มากที่สุด	4.83	0.12	มากที่สุด	4.87	0.19	มากที่สุด	4.89	0.12	มากที่สุด	4.88	มากที่สุด
ชุดที่ 3 การสร้าง บรรยากาศเชิง นวัตกรรม	4.95	0.06	มากที่สุด	4.95	0.06	มากที่สุด	4.97	0.05	มากที่สุด	4.91	0.06	มากที่สุด	4.94	มากที่สุด
ชุดที่ 4 การคิด สร้างสรรค์นวัตกรรม	4.91	0.10	มากที่สุด	4.89	0.09	มากที่สุด	4.85	0.25	มากที่สุด	4.85	0.20	มากที่สุด	4.87	มากที่สุด
ชุดที่ 5 การสร้าง นวัตกรรมของครู	4.29	0.06	มากที่สุด	4.35	0.05	มากที่สุด	4.31	0.06	มากที่สุด	4.35	0.05	มากที่สุด	4.32	มากที่สุด
ชุดที่ 6 การถ่ายทอด ผลงานนวัตกรรม	4.91	0.10	มากที่สุด	4.91	0.10	มากที่สุด	4.93	0.06	มากที่สุด	4.93	0.06	มากที่สุด	4.92	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.81	0.10	มากที่สุด	4.82	0.09	มากที่สุด	4.82	0.22	มากที่สุด	4.84	0.18	มากที่สุด	4.82	มากที่สุด

3. ศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่พัฒนาขึ้น จากการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 32 คน แบ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง โรงเรียนขนาดใหญ่ และโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 4 โรงเรียน โรงเรียนละ 8 คน ซึ่งเป็นตัวแทนจาก 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ในระยะการฝึกปฏิบัติจริง พบว่า การประเมินภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยรองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารวิชาการในระยะการปฏิบัติในสถานที่จริงมีพัฒนาการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยรวมมีค่าเฉลี่ยการประเมิน ครั้งที่ 9 ($\bar{X}$ = 4.20) สูงกว่าครั้งที่ 1 ($\bar{X}$ = 2.27) โดยมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 1.93 มีร้อยละความก้าวหน้า เท่ากับ 70.69 เมื่อพิจารณาเป็นด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ การถ่ายทอดผลงานนวัตกรรมมีร้อยละความก้าวหน้า เท่ากับ 85.89 การคิดสร้างสรรค์นวัตกรรมมีร้อยละความก้าวหน้า เท่ากับ 82.64 การสร้างนวัตกรรมของครูมีร้อยละความก้าวหน้า เท่ากับ 81.39 การสร้างบรรยากาศเชิงนวัตกรรม มีร้อยละความก้าวหน้า เท่ากับ 72.97 การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรมมีร้อยละ ความก้าวหน้า เท่ากับ 63.17 และการสร้างเครือข่ายเชิงนวัตกรรม มีร้อยละความก้าวหน้า เท่ากับ 61.64 ตามลำดับ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กราฟผลการประเมินภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือประเมินโดยรองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารวิชาการ

อภิปรายผล

1. องค์ประกอบหลักของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ซึ่งสามารถอภิปรายแยกแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้ 1) การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม ครูที่ดีนอกจากต้องมีความสามารถในการสร้างวิสัยทัศน์นวัตกรรมและยังต้องมีความสามารถในการเผยแพร่วิสัยทัศน์นวัตกรรม และปฏิบัติตามวิสัยทัศน์นวัตกรรมอย่างเคร่งครัดซึ่งการกระทำดังกล่าวจะช่วยก่อให้เกิดการพัฒนาวัตกรรมการศึกษา 2) การสร้างเครือข่ายเชิงนวัตกรรม จะเริ่มต้นจากการสร้างเครือข่ายเชิงนวัตกรรม การติดต่อสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ รวมถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแก้ปัญหาร่วมกันรวมถึงการสนับสนุนนวัตกรรมที่สร้างขึ้น 3) การสร้างบรรยากาศเชิงนวัตกรรม ผู้ร่วมงานจะต้องพร้อมรับฟังความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะหรือเสนอคำวิจารณ์อย่างสร้างสรรค์ ตลอดจนมีการสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมต่าง ๆ และใช้การทำงานร่วมกันเป็นทีมมีการพัฒนาจิตสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการสร้างนวัตกรรม มีความพร้อมในการอำนวยความสะดวกในการสร้างนวัตกรรมรวมถึงจะต้องมีการสร้างแรงบันดาลใจให้ครูซึ่งเป็นบุคลากรที่สร้างหรือพัฒนานวัตกรรม 4) การคิดสร้างสรรค์นวัตกรรมเป็นการเปิดโอกาสให้ครูมีอิสระทางความคิดทักษะและความสามารถในการคิดริเริ่ม วิธีการใหม่ ๆ การคิดยืดหยุ่นที่หลากหลายรูปแบบ ซึ่งในการดำเนินการดังกล่าวต้องอาศัย การมีความคิดสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์ การบูรณาการทางเทคโนโลยีในการสร้างนวัตกรรมรวมถึงการมีความคิดหลากหลายและการคิดริเริ่มในการพัฒนานวัตกรรม 5) การสร้างนวัตกรรมของครู ในการดำเนินการการสร้าง

นวัตกรรมของครูส่วนใหญ่จะเริ่มต้นจากการออกแบบนวัตกรรมที่สอดคล้องกับภาระงานของครูรวมถึงวิธีการนำนวัตกรรมดังกล่าวไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งต้องดำเนินการโดยการวัดและประเมินผลการใช้นวัตกรรมและสิ่งที่ครูคาดหวังมากที่สุด ก็คือ การพัฒนานวัตกรรมดังกล่าวเพื่อการต่อยอดให้เกิดนวัตกรรมใหม่ ๆ ตามมา และ 6) การถ่ายทอดผลงานนวัตกรรมเป็นสิ่งที่ครูทุกคนคาดหวังให้เกิดขึ้น เพราะเมื่อไหร่ก็ตามถ้านวัตกรรมได้รับการถ่ายทอดไปสู่บุคคลอื่นด้วยรูปแบบต่าง ๆ จะช่วยให้เกิดประโยชน์ต่อวงการศึกษาอย่างกว้างขวางมากขึ้น หากนวัตกรรมดังกล่าวที่ได้รับการถ่ายทอดจนเป็นที่ยอมรับ เช่น การวิจัยในชั้นเรียน การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน และการออกแบบการสอน หรือนวัตกรรมที่สอดคล้องกับภาระงานของครูผ่านช่องทางที่หลากหลาย ซึ่งโรงเรียนอื่น ๆ สามารถนำไปปรับใช้ให้เข้ากับบริบทของโรงเรียนตนเอง งานวิจัยของผู้วิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิสิฐธวัฒน์ กลิ่นไธสงค์, ปวีณา กันถิ่น, ยินดี ฮานาฟารี ที่นำเสนอว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมสอดคล้องกับประกอบไปด้วย การมีวิสัยทัศน์ การคิดสร้างสรรค์ การมีส่วนร่วมในการทำงานเป็นทีมและการสร้างเครือข่าย การสร้างบรรยากาศแห่งการส่งเสริมนวัตกรรมและเทคโนโลยี (พิสิฐธวัฒน์ กลิ่นไธสงค์, 2559); (ปวีณา กันถิ่น, 2560); (ยินดี ฮานาฟารี, 2562) และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Wooi, T. ที่นำเสนอว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมประกอบไปด้วย การมีวิสัยทัศน์ การสร้างเครือข่ายและการทำงานเป็นทีม การมีความคิดสร้างสรรค์ รวมถึงการมีกลยุทธ์ในการเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ ที่ใช้ในการถ่ายทอดนวัตกรรม (Wooi, T., 2013)

2. สร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออก เฉียงเหนือ ในขั้นตอนของการหาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครู พบว่า ความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified}$) ในภาพรวมเรียงลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุดไปหาต่ำสุด ดังนี้ 1) การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม ($PNI_{Modified} = 0.328$) 2) การสร้างเครือข่ายเชิงนวัตกรรม ($PNI_{Modified} = 0.321$) 3) การสร้างนวัตกรรมของครู ($PNI_{Modified} = 0.286$) 4) การสร้างบรรยากาศเชิงนวัตกรรม ($PNI_{Modified} = 0.273$) 5) การคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม ($PNI_{Modified} = 0.266$) และ 6) การถ่ายทอดผลงานนวัตกรรม ($PNI_{Modified} = 0.226$) ตามลำดับ ซึ่งสามารถนำมาอภิปรายได้ ดังนี้ การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรมของครูถือว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากที่สุด เพราะเป็นการมองภาพรวมของการพัฒนานวัตกรรมของครู จึงทำให้ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาด้านดังกล่าวอยู่ในลำดับที่ 1 สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุกัญญา แซ่มซ้อย ที่กล่าวว่า วิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรมเป็นความคิดพื้นฐานที่ทำให้เกิดนวัตกรรมในองค์กรซึ่งโรงเรียนควรปลูกฝังทักษะดังกล่าวให้เกิดขึ้นกับครูและบุคลากรในโรงเรียน ต่อมาการสร้างเครือข่ายเชิงนวัตกรรม มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนารองลงมา คือ การทำให้เพื่อนครูเข้ามาเป็นเครือข่ายในการพัฒนานวัตกรรม เพราะการสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกันจะช่วยให้ครูและเพื่อนครูมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเกิดแรงกระตุ้นที่จะสร้างนวัตกรรมที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติงานของครู (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2561) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรชร ปราจันทร์ เห็นความสำคัญของการสร้างเครือข่ายเชิงนวัตกรรมของครูว่า การที่ครูมีการสร้างเครือข่ายในการพัฒนาจะช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างชัดเจน ส่วนการสร้างนวัตกรรมของครู มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาอยู่ในลำดับที่ 3 แสดงให้เห็นชัดว่า ครูมีความพยายามในการสร้างนวัตกรรมอยู่ในระดับมากแต่ยังมีข้อจำกัด (อรชร ปราจันทร์, 2560) สอดคล้องกับงานวิจัย ของ วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล ที่เห็นความสำคัญของทักษะการสร้างนวัตกรรมเป็นหนึ่งในทักษะทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่ผู้เรียนจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาเพื่อให้สามารถประกอบอาชีพและดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ ต่อมาการสร้างบรรยากาศเชิงนวัตกรรม มีความต้องการจำเป็น

ในการพัฒนาอยู่ในลำดับที่ 4 ครูในโรงเรียนมัธยมศึกษามีการยอมรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรม (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา, 2561) สอดคล้องกับงานวิจัยของ มรกต จันทรกระพ้อ ที่กล่าวว่า บรรยาภาศที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม คือ กิจกรรมหรือสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดีที่ช่วยส่งเสริมให้บุคลากรทุกฝ่ายมีความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างนวัตกรรมให้เกิดแก่องค์กร ส่วนการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาอยู่ในลำดับที่ 5 แสดงว่า ครูและเพื่อนครูมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาในรูปแบบที่แตกต่างได้อย่างเหมาะสม (มรกต จันทรกระพ้อ, 2562) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Anand, P. & Saraswati, A. K. กล่าวว่า การมีความคิดสร้างสรรค์โดยเฉพาะ คิดสร้างสรรค์นวัตกรรม จะเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดผลสำเร็จในการทำงาน เพราะนวัตกรรมที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์สามารถนำไปใช้ประโยชน์ร่วมกัน ส่วนการถ่ายทอดผลงานนวัตกรรม มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาอยู่ในลำดับที่ 6 ซึ่งเป็นลำดับสุดท้ายแสดงว่านวัตกรรมต่าง ๆ ที่ครูสร้างขึ้นได้รับการนำไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริง การวิจัยครั้งนี้แสดงว่าครู ไม่ว่าจะเป็นครูในโรงเรียนเดียวกันหรือครูต่างโรงเรียน นำนวัตกรรมต่าง ๆ ที่ผลิตขึ้นไปใช้อย่างแท้จริง (Anand, P. & Saraswati, A. K., 2014)

3. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ เนื้อหาของรูปแบบ กระบวนการพัฒนา และการวัดและประเมินผล โดยภาพรวม ด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ความสอดคล้องกับรูปแบบการพัฒนาในงานวิจัยของ สิริกร ไชยราช ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ ภาค 11 ซึ่งผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ ภาค 11 มีองค์ประกอบหลัก 5 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการ และ 5) การวัดและประเมินผล (สิริกร ไชยราช, 2562)

4. ประสิทธิภาพของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่พัฒนาขึ้น จากการทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 32 คน แบ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ พบว่า การประเมินภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา มีพัฒนาการ เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยรวมอยู่มีค่าเฉลี่ยการประเมิน ครั้งที่ 9 ($\bar{X} = 4.20$) สูงกว่าครั้งที่ 1 ($\bar{X} = 2.27$) โดยมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 1.93 มีร้อยละความก้าวหน้า เท่ากับ 70.69 เมื่อพิจารณาเป็นด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ การถ่ายทอดผลงานนวัตกรรม (85.89) การคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม (82.64) การสร้างนวัตกรรมของครู (81.39) การสร้างบรรยากาศเชิงนวัตกรรม (72.97) การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม (63.17) การสร้างเครือข่ายเชิงนวัตกรรม (61.64) ผลวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และรูปแบบมีกระบวนการพัฒนาที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เนื่องจากครูที่เข้าร่วมอบรมพัฒนาเพิ่มสูงขึ้น โดยครูสามารถนำความรู้ที่ได้จากการอบรมเชิงปฏิบัติการไปปรับใช้ในการฝึกปฏิบัติจริงจนเกิดประสิทธิผล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ชลัดดา บุญมาก ที่ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมและแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมของครูโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์เขต ผลพบว่า ภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากโดย ด้านการ

ประยุกต์ใช้และนำไปปฏิบัติจริงมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาเป็นด้านการแสวงหาโอกาส และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ความคิดถูกยอมรับ ผลการศึกษาแนวทางทางการส่งเสริมพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมของครู พบว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีการจัดอบรมหรือจัดกิจกรรมที่จะสามารถส่งเสริม ให้ครูได้มีโอกาสพัฒนาตนเองด้านความรู้ ความสามารถ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริม สนับสนุนครูให้ได้มีโอกาสที่จะนำเสนอความคิด สร้างความตระหนัก และสร้างแรงจูงใจในการแสวงหา ความรู้ใหม่ให้กับครูและบุคลากรที่จะสามารถนำความรู้ที่นำมาใช้พัฒนาองค์กรได้ (ชลัดดา บุญมาก และคณะ, 2567)

องค์ความรู้ใหม่

จากการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทำให้ได้ องค์ความรู้ใหม่ในการพัฒนาด้านภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครู โดยมี 6 องค์ประกอบ คือ 1) การมีวิสัยทัศน์เชิง นวัตกรรม 2) การสร้างเครือข่ายเชิงนวัตกรรม 3) การสร้างบรรยากาศเชิงนวัตกรรม 4) การคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม 5) การสร้างนวัตกรรมของครู และ 6) การถ่ายทอดผลงานนวัตกรรม และรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ประกอบด้วย หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของ รูปแบบ เนื้อหาของรูปแบบ กระบวนการพัฒนา และการวัดและประเมินผล ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย เรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ ดังนี้ 1) สถานศึกษานำโดยผู้บริหาร ควรมีการประเมินคุณลักษณะด้านทักษะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในสถานศึกษาเป็นประจำทุกปี เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการวางแผนการพัฒนาครูในระยะยาวต่อไป 2) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูนำผลการวิจัยมาเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อปรับปรุงและพัฒนาตนเอง ให้มีทักษะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาต่อไป 3) ครูใช้องค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมมาประเมินตนเองให้มีความพร้อมต่อการจัดการเรียนการสอนยุคใหม่ เพื่อพัฒนาทักษะการจัดการเรียนสอนต่อไป และ 4) ผู้บริหารควรสร้างค่านิยมในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพอย่างเต็มความสามารถ ส่งเสริมให้ครูได้รับมอบหมายและดำเนินงานและตัดสินใจในการพัฒนางานที่ส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูอีกทั้งมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบที่ท้าทายเพื่อพัฒนาทักษะการคิดของครู ส่วนข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป คือ 1) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทการมีส่วนร่วมหน่วยงานภายนอกที่ส่งผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่อไป และ 2) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

เอกสารอ้างอิง

- กนกอร สมปราษฎ. (2560). ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน: การศึกษาทฤษฎีฐานราก. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 12(34), 51-65.
- ชลัดดา บุญมาก และคณะ. (2567). การศึกษาพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมและแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย, 14(1), 52-64.
- ต้องลักษณะ บุญธรรม. (2559). การเป็นผู้นำยุคเศรษฐกิจดิจิทัลกับการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์กรทางการศึกษา. วารสารวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรม พระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 7(1), 217-225.
- ธราญา จิตรชญาวนิช. (2560). การศึกษาและความเป็นครูไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ปวีณา กันถิ่น. (2560). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประชารัฐเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปิยะพันธุ์ ชันไร่ และคณะ. (2565). องค์ประกอบทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1. วารสารรอยแค้นสาร, 6(8), 43-55.
- พิสิฐวัฒน์ กลั่นไธสงค์. (2559). การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา. วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 12(1), 177-186.

- มรกต จันทรกระพ้อ. (2562). การสร้างองค์การแห่งนวัตกรรมเพื่อขับเคลื่อนสู่ความเป็นเลิศขององค์การ. วารสาร
นักบริหาร, 39(1), 52-66.
- ยินดี ฮานาฟี. (2562). แนวทางการส่งเสริมการมีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมสำหรับครูโรงเรียนสามโคกสังกัดองค์การ
บริหารส่วนจังหวัด. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยรังสิต.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา. (2561). ขอบฟ้าใหม่แห่งการเรียนรู้สู่การสร้างสรรค์อนาคต. กรุงเทพมหานคร:
ศูนย์ผู้นำพัฒนานวัตกรรมการหลักสูตรและการเรียนรู้.
- เศรษฐพงศ์ มะลิสุวรรณ. (2560). Digital transformation. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการ
กิจการกระจายเสียงกิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ.
- สิริกร ไชยราช. (2562). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขา
การบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สุกัญญา แซ่ม้อย. (2561). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล ว่องวาณิช. (2550). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรชร ปรารจันทร์. (2560). รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.
วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น, 12(1), 156-169
- Anand, P. & Saraswati, A. K. (2014). Innovative leadership: A paradigm in modern HR practices.
Global Journal of Finance and Management, 6(6), 497-502.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational
and Psychological Measurement, 1(3), 607-610.
- Wooi, T. (2013). Innovation leadership in education. Retrieved April 15, 2023, from <http://www.slideshare.net/timothywooi/innovation-leadership-in-education-29983666>

การพัฒนารูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการ 6S - 5C ที่ส่งเสริมสมรรถนะ
ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู
ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา*

A SUPERVISION MODEL DEVELOPMENT USING 6S - 5C PROCESS TO ENHANCE
CLASSROOM ASSESSMENT COMPETENCY OF TEACHERS IN SCHOOLS
NAKHON RATCHASIMA PROVINCIAL ADMINISTRATION ORGANIZATION

จักรพงษ์ พร่องพรมราช

Jakkapong Prongprommarat

องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา นครราชสีมา ประเทศไทย

Nakhon Ratchasima Provincial Administrative Organization, Nakhon Ratchasima, Thailand

Corresponding author E-mail: pongkued@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็น เพื่อสร้างและตรวจสอบ เพื่อศึกษาผลการใช้และเพื่อประเมินรูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการ 6S - 5C ที่ส่งเสริมสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา เป็นการวิจัยและพัฒนา ประชากร คือ ครู ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 1,661 คน โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้ 1) ศึกษาความต้องการจำเป็นของครู 313 คน และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง 2) สร้างและตรวจสอบรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ 9 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง 3) ศึกษาผลการใช้รูปแบบโดยครู 30 คน และ 4) ประเมินรูปแบบโดยครู 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ กึ่งโครงสร้าง และแบบประเมิน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความต้องการจำเป็น Modified Priority Needs Index (PNI_{modified}) การวิเคราะห์เนื้อหา และการทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิจัยพบว่า 1) ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การสร้างและหาคุณภาพแบบทดสอบ การรายงานและนำผลประเมินไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน การประเมินตามสภาพจริง และการวางแผนและออกแบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียน 2) รูปแบบการนิเทศที่พัฒนามี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา กระบวนการ และการประเมินผล 3) หลังการใช้รูปแบบการนิเทศ พบว่า ครูมีสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียน สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 และ 4) ผลการประเมินรูปแบบการนิเทศ โดยภาพรวมมีประสิทธิภาพในระดับมากที่สุด

* Received 4 June 2025; Revised 21 June 2025; Accepted 23 June 2025

คำสำคัญ: รูปแบบ, การนิเทศโดยใช้กระบวนการ 6S - 5C, สมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู

Abstract

The objective of this research article was to study necessary foundation data, to establish and verify, to study of using and to evaluate a supervision model using 6S - 5C process to enhance classroom assessment competency of teachers in schools Nakhon Ratchasima Provincial Administration Organization. This study used research and development method, The population were 1,661 teachers in schools Nakhon Ratchasima Provincial Administration Organization as follows: Step 1, baseline study that data were study of needs of 313 teachers and interviewed 5 experts by the method of purposive sampling. Step 2, to create and review the model by 9 experts by the method of purposive sampling, Step 3, to implement the model by 30 teachers, and Step 4, evaluation the model by 30 teachers. The research tools were questionnaire form, semi-structure interview, evaluation form. Research data were percentage, mean, standard deviation, modified priority needs Index ($PNI_{modified}$), and t-test. The findings showed that 1) Needs for the classroom assessment competency of teachers were sorted in the following order: constructing and quality test, report and application of the evaluation results for learner development, authentic assessment and planning and design of classroom assessment. 2) The supervision model consist of 5 major components: principles, objectives, contents, process, and evaluation. 3) Classroom assessment competency of teacher after supervision model was significantly higher than 80 percent criterion at .05 level. and 4) The supervision model is efficient at the highest level.

Keywords: Model, Supervision Using 6S - 5C, Classroom Assessment Competency

บทนำ

ตามที่ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการปฏิรูปการศึกษาไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยมีเป้าหมายที่สำคัญได้แก่ ผู้เรียนมีทักษะและคุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองไทย ทักษะและคุณลักษณะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 คนทุกช่วงวัยมีทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะตามมาตรฐานการศึกษาและมาตรฐานวิชาชีพ และพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ตามศักยภาพ โดยกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายให้มีการปรับระบบการประเมินผลการศึกษาและการประกันคุณภาพ พร้อมจัดทดสอบวัดความรู้ และทักษะที่จำเป็นในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา ทั้งสายวิชาการและสายวิชาชีพ เพื่อให้ระบบการประเมินผลการศึกษาทุกระดับ และระบบการประกันคุณภาพการศึกษาได้รับการปรับปรุงให้ทันสมัยตอบสนองผลลัพธ์ทางการศึกษาได้อย่างเหมาะสม รวมทั้ง การจัดเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประชาชนทุกช่วงวัยให้มีคุณภาพและมาตรฐาน ประกอบกับคณะปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาได้

กำหนดแผนขับเคลื่อนกิจกรรมปฏิรูปที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ (Big Rock) ประกอบด้วยกิจกรรมการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนสู่การเรียนรู้ฐานสมรรถนะ เพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 โดยมีการกำหนดเป้าหมายย่อยในการพัฒนาให้สถานศึกษาทุกแห่งมีรูปแบบการประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนทุกระดับที่เน้นการปฏิบัติ (Performance-based Assessment) และการพัฒนาผู้เรียน (Assessment for Learning) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

จากการศึกษาข้อมูลรายงานการนิเทศของหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ประการที่หนึ่ง ครูยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการออกแบบการวัดและประเมินผลในชั้นเรียนอย่างถ่องแท้ ตั้งแต่การออกแบบหน่วยการเรียนรู้และจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ การกำหนดจุดประสงค์หรือเป้าหมายการเรียนรู้ การกำหนดวิธีการประเมิน เครื่องมือการประเมิน และเกณฑ์การประเมินและครูประเมินการเรียนรู้แยกส่วนกับการเรียนการสอน ผู้เรียนไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนและไม่ได้รับรู้ว่าจะมีการประเมินตามที่ครูกำหนด ประการที่สอง โรงเรียนมีการตั้งคณะกรรมการกำหนดวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้และสัดส่วนของคะแนน แต่ครูส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าว ประการที่สาม ครูใช้วิธีการประเมินหลายวิธีแต่ทุกวิธีเป็นการประเมินโดยครู ทำให้ผลการประเมิน การเรียนรู้ขาดความตรง ประการที่สี่ ครูจัดทำแบบฟอร์มประเมินผลการเรียนรู้จำนวนมากเพื่อบันทึกผลการประเมินที่ละเอียดเกินความจำเป็น ประการที่ห้า การประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคนควรเป็นผลรวมของการประเมินโดยผู้เกี่ยวข้องทั้งหมด แต่ครูบางคนไม่ยอมรับผลการประเมินโดยเพื่อนครู ประการที่หก ครูบางคนลดเกณฑ์การประเมิน เพราะเข้าใจผิดว่าเป็นวิธีการที่ถูกต้องในการประเมินการเรียนรู้ ประการที่เจ็ด ครูและโรงเรียนไม่นำผลการประเมินการเรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ ประการที่แปด ครูประเมินผลการเรียนรู้แบบไม่ต่อเนื่องทำให้ไม่เห็นภาพพัฒนาการจุดอ่อนจุดแข็งของนักเรียนที่สมบูรณ์ (องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา, 2565) ซึ่งสภาพปัญหาดังกล่าวส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนสอดคล้องกับงานวิจัยของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้รายงานสภาพปัญหาการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาว่าครูได้รับการพัฒนาค่อนข้างมาก แต่ยังขาดการติดตามประเมินผลหลักสูตรพัฒนาครูมีความซ้ำซ้อน ขาดการวางแผน ระยะเวลา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565) และสอดคล้องผลการวิจัยของ นัฏพันธ์ ดิศเจริญ ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนา รูปแบบ การนิเทศการจัดการเรียนการสอน ในสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความต้องการด้านเนื้อหา การนิเทศการจัดการเรียนการสอน ในเรื่องการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนอยู่ในระดับมากและเป็นอันดับหนึ่ง ส่วนด้านกระบวนการนิเทศ ผู้บริหารและครูเห็นว่าควรให้ครูได้มีส่วนร่วมวางแผนในการนิเทศ โดยได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรเปิดโอกาสให้ผู้ได้รับการนิเทศเข้ามามีส่วนร่วมในการนิเทศตั้งแต่การวางแผนการนิเทศ จนถึงประเมินผลการนิเทศ ทั้งนี้ เพื่อให้การนิเทศตรงตามความต้องการของครูและผู้บริหารโรงเรียนมากที่สุด (นัฏพันธ์ ดิศเจริญ, 2565)

จากปัญหาดังกล่าว การนิเทศการศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยยกระดับและแก้ปัญหาได้ ซึ่งการนิเทศ การศึกษานับว่ามีบทบาทมากในการที่จะช่วยให้ครูได้พัฒนาตนเองให้มีสมรรถนะสูงเพียงพอที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน และสร้างความมั่นใจในการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นแนวทางการพัฒนาครูให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

ในแต่ละสถานศึกษามีได้มีขั้นตอนแนวทางหรือสูตรสำเร็จตายตัวแต่ละสถานศึกษาต้องพิจารณาบริบทและทรัพยากรต้นทุนของตนเองเพื่อเลือกใช้แนวทางที่เหมาะสมที่สุดด้วยตนเอง แนวทางหนึ่งที่ได้รับการยอมรับเป็นอย่างสูงมาตลอดระยะหลายปีที่ผ่านมาว่าเป็นแนวทางหนึ่งซึ่งช่วยสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพเป็นรูปธรรม แนวทางดังกล่าว คือ การพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Study) (ซาริณี ตริวพันธุ์, 2560) สอดคล้องกับ ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ สรุปว่า การพัฒนาบทเรียนร่วมกันเป็นแนวคิดที่ว่าด้วยลักษณะการทำงานของกลุ่มครูที่ร่วมกันศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการสอนและการเรียนรู้ในชั้นเรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนทำให้ครูเกิดความเข้าใจแนวคิดและแนวปฏิบัติในการสอน มีการปรับเปลี่ยนแนวคิดวิธีสอนซึ่งลักษณะสำคัญของการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน คือ ครูพัฒนาตนเองและพัฒนา การจัดการเรียนการสอนไปพร้อม ๆ กับการพัฒนานักเรียนของตนผ่านกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกันในสภาพการจัดการเรียนการสอนตามปกติ จึงถือว่าเป็นการพัฒนาครูที่คืนครูสู่ผู้เรียนช่วยให้ครูเกิดความกระตือรือร้นเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนไปในทางที่ดีขึ้น (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2567) จากการศึกษาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา ด้วยการพัฒนามาจากแนวคิดของนักการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบและกระบวนการนิเทศของ มนสิข สีทธิสมบุรณ์, Acheson, K. A. & Gall, M. D., Glickman, C. D. et al. ที่สรุปว่ารูปแบบ การนิเทศมี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา กระบวนการ และการประเมินผล โดยทุกขั้นตอนประยุกต์กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ได้แก่ การตรวจสอบสภาพการทำงาน การกำหนดกลยุทธ์ การปฏิบัติการณ์นิเทศ การประเมินผล การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเสริมพลัง และการสรุปและรายงานผล (มนสิข สีทธิสมบุรณ์, 2566); (Acheson, K. A. & Gall, M. D., 2003); (Glickman, C. D. et al., 2010) เพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพการศึกษารวมทั้งเป็นการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลในชั้นเรียนส่งผลทำให้การดำเนินงานของครูมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตลอดจนทำให้สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีชุมชนครูเป็นกลุ่มขับเคลื่อนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา และทำให้การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของระบบการศึกษาไทยประสบผลสำเร็จ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นต่อการสร้างรูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการ 6S - 5C ที่ส่งเสริมสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบรูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการ 6S - 5C ที่ส่งเสริมสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการ 6S - 5C ที่ส่งเสริมสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา
4. เพื่อประเมินรูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการ 6S - 5C ที่ส่งเสริมสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนากระบวนการนิเทศโดยใช้กระบวนการ 6S - 5C ที่ส่งเสริมสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา โดยการวิจัย และพัฒนา (Research and Development) 4 ขั้นตอน ตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 สรุปวิธีดำเนินการวิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการนิเทศโดยใช้กระบวนการ 6S - 5C ที่ส่งเสริมสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา

ขั้นตอนการวิจัย	วิธีดำเนินการวิจัย	ผลลัพธ์
ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นต่อการสร้างรูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการ 6S - 5C ที่ส่งเสริมสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา	ขั้นที่ 1.1 ศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู - กลุ่มตัวอย่าง ครู ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 313 คน - เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ซึ่งมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 - การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการคำนวณหาค่าดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (Priority Need Index: PNI_{modified})	ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู
	ขั้นที่ 1.2 ศึกษาแนวทางการนิเทศโดยใช้กระบวนการ 6S - 5C ที่ส่งเสริมสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู - กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านการนิเทศการศึกษา และด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา จำนวน 5 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง - เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 - การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา	แนวทางการนิเทศโดยใช้กระบวนการ 6S - 5C ที่ส่งเสริมสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู
ขั้นตอนที่ 2 สร้างและตรวจสอบรูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการ 6S - 5C ที่ส่งเสริมสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา	ขั้นที่ 2.1 ยกร่างรูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการ 6S - 5C - ผู้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง - เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึก ร่างรูปแบบนิเทศ ซึ่งมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 - การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา	ร่างรูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการ 6S - 5C ที่ส่งเสริมสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา

ตารางที่ 1 สรุปวิธีดำเนินการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการ 6S - 5C ที่ส่งเสริมสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา (ต่อ)

ขั้นตอนการวิจัย	วิธีดำเนินการวิจัย	ผลลัพธ์
	ขั้นที่ 2.2 ตรวจสอบรูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการ 6S - 5C - กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง - เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินรูปแบบนิเทศ ซึ่งมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 - การวิเคราะห์ข้อมูล โดยคำนวณหาค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	รูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการ 6S - 5C ที่ส่งเสริมสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา
ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาผลการใช้รูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการ 6S - 5C ที่ส่งเสริมสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา	- กลุ่มตัวอย่าง ครูอาสาสมัครในโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 30 คน - เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู ซึ่งมีค่า IOC เท่ากับ 0.80 - 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นระหว่างผู้ประเมินทั้งฉบับเท่ากับ 0.98 - การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติทดสอบที (t-test for One Sample)	สมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู ประกอบด้วย 4 ด้าน 1. การวางแผนและออกแบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียน 2. การประเมินตามสภาพจริง 3. การสร้างและหาคุณภาพแบบทดสอบ 4. การรายงานและนำผลประเมินไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน
ขั้นตอนที่ 4 ประเมินรูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการ 6S - 5C ที่ส่งเสริมสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา	- กลุ่มตัวอย่าง ครูอาสาสมัครในโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 30 คน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ผ่านการใช้รูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการ 6S - 5C ในภาคสนามมาแล้ว - เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบ ซึ่ง มีค่า IOC เท่ากับ 0.80 - 1.00 - การวิเคราะห์ข้อมูล โดยคำนวณหาค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ประสิทธิภาพของรูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการ 6S - 5C ที่ส่งเสริมสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา

จากตารางที่ 1 สรุปวิธีดำเนินการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการ 6S - 5C ที่ส่งเสริมสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู ในสังกัดองค์การบริหารส่วน จังหวัด

นครราชสีมา โดยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นต่อการสร้างรูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการ 6S - 5C ที่ส่งเสริมสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา โดยการศึกษาความต้องการจำเป็นกับครู 313 คน และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง 2) สร้างและตรวจสอบรูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการ 6S - 5C ที่ส่งเสริมสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมาโดยผู้เชี่ยวชาญ 9 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง 3) ศึกษาผล การใช้รูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการ 6S - 5C ที่ส่งเสริมสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมาโดยครูอาสาสมัคร จำนวน 30 คน และ 4) ประเมินรูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการ 6S - 5C ที่ส่งเสริมสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมาโดยครูอาสาสมัคร จำนวน 30 คน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ผ่านการใช้รูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการ 6S - 5C ในภาคสนามมาแล้ว เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ กึ่งโครงสร้าง และแบบประเมิน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความต้องการจำเป็น Modified Priority Needs Index ($PNI_{modified}$) การวิเคราะห์เนื้อหา และการทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการ 6S - 5C ที่ส่งเสริมสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา มีผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานต่อการสร้างรูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการ 6S - 5C ที่ส่งเสริมสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา

1.1 ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู

สมรรถนะการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ ในชั้นเรียน	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI	ลำดับ
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ		
1. การวางแผนและออกแบบการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ในชั้นเรียน	3.17	0.19	ปานกลาง	4.69	0.21	มากที่สุด	0.479	4
2. การประเมินตามสภาพจริง	3.10	0.18	ปานกลาง	4.68	0.13	มากที่สุด	0.509	3
3. การสร้างและหาคุณภาพแบบทดสอบ	3.04	0.26	ปานกลาง	4.75	0.19	มากที่สุด	0.562	1
4. การรายงานและนำผลประเมินไปใช้ ในการพัฒนาผู้เรียน	3.06	0.22	ปานกลาง	4.75	0.16	มากที่สุด	0.552	2
รวม	3.09	0.12	ปานกลาง	4.71	0.10	มากที่สุด		

จากตารางที่ 2 พบว่า ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู สามารถเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ลำดับที่ 1 การสร้างและหาคุณภาพแบบทดสอบ ($PNI_{modified} = 0.562$) ลำดับที่ 2 การรายงานและนำผลประเมินไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน ($PNI_{modified} = 0.552$) ลำดับที่ 3 การประเมินตามสภาพจริง ($PNI_{modified} = 0.509$) และลำดับที่ 4 การวางแผนและออกแบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียน ($PNI_{modified} = 0.479$)

1.2 แนวทางการนิเทศติดตามโดยการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพร่วมกัน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมมือ และสะท้อนผลการปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนร่วมกัน เพื่อปรับปรุงการปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียน เทคนิคการวัดและประเมินผล การสร้างและหาคุณภาพแบบทดสอบ และสรุปก่อนนำผลประเมินไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยกลุ่มชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ศึกษานิเทศก์ เพื่อนคู่คิด และครูผู้รับการนิเทศ และควรสร้างความตระหนักและความร่วมมือร่วมใจของกลุ่มชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในการปฏิบัติการนิเทศอย่างต่อเนื่อง

2. ผลการสร้างรูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการ 6S - 5C ที่ส่งเสริมสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา กระบวนการ และการประเมินผล โดยกระบวนการนิเทศมี 6 ขั้นตอน (6S) ได้แก่ 1) การตรวจสอบสภาพการทำงาน (Scan: S1) 2) การกำหนดกลยุทธ์ (Set Strategies: S2) 3) การปฏิบัติการนิเทศ (Start to Implement: S3) 4) การประเมินผล (Summative Assessment: S4) 5) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเสริมพลัง (Share and Empowerment: S5) และ 6) การสรุปและรายงานผล (Summarize: S6) โดยแต่ละขั้นตอนใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพผ่านการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน 5 ขั้นตอน (5C) ประกอบด้วย 1) การสร้างความตระหนักร่วมกัน (Creating Shared Awareness: C1) 2) การวางแผนการทำงานร่วมกัน (Collaborative Planning: C2) 3) การร่วมมือรวมพลังเรียนรู้ (Collaboration and Learning Together: C3) 4) การลงมือปฏิบัติและสะท้อนผลร่วมกัน (Collective Action and Reflection: C4) และ 5) การปรับปรุงและพัฒนางานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง (Continuous Improvement and Development of Joint Work: C5) โดยกระบวนการนิเทศที่ส่งเสริมสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู มีชื่อเรียกว่า 6S - 5C ซึ่งโดยรวมรูปแบบและคู่มือการใช้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการ 6S - 5C ที่ส่งเสริมสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู ในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบสมรรถนะการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา กับเกณฑ์ร้อยละ 80

สมรรถนะการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ในชั้นเรียน	คะแนนเต็ม	เกณฑ์ ร้อยละ 80	$\bar{x}$	S.D.	t	p
1. การวางแผนและออกแบบการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ในชั้นเรียน	5	4	4.62	0.12	84.81**	0.00

**P < .01

ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบสมรรถนะการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา กับเกณฑ์ร้อยละ 80 (ต่อ)

สมรรถนะการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ในชั้นเรียน	คะแนนเต็ม	เกณฑ์ ร้อยละ 80	$\bar{X}$	S.D.	t	p
2. การประเมินตามสภาพจริง	5	4	4.71	0.10	115.15**	0.00
3. การสร้างและหาคุณภาพแบบทดสอบ	5	4	4.32	0.30	17.42**	0.00
4. การรายงานและนำผลประเมินไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน	5	4	4.47	0.24	31.13**	0.00
รวม	5	4	4.53	0.10	83.50**	0.00

**P < .01

จากตารางที่ 3 พบว่า หลังการใช้รูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการ 6S - 5C ที่ส่งเสริมสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู ในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ครูมีสมรรถนะการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 ที่กำหนดไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งในภาพรวมและรายด้าน โดยความสามารถในการวางแผนและออกแบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียน มีคะแนนเฉลี่ย 4.62 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.12 ความสามารถในการประเมินตามสภาพจริง มีคะแนนเฉลี่ย 4.71 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.10 ความสามารถในการสร้างและหาคุณภาพแบบทดสอบ มีคะแนนเฉลี่ย 4.32 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.30 และความสามารถในการรายงานและนำผลประเมินไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน มีคะแนนเฉลี่ย 4.47 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.24

4. ผลการประเมินรูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการ 6S - 5C ที่ส่งเสริมสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู ในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการประเมินรูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการ 6S - 5C

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ความเป็นไปได้	4.50	0.20	มาก
2. ความเป็นประโยชน์	4.55	0.37	มากที่สุด
รวม	4.52	0.23	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ประสิทธิภาพของรูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการ 6S - 5C ที่ส่งเสริมสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู ตามความคิดเห็นของครู โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.52, S.D. = 0.23) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความเป็นไปได้ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.50, S.D. = 0.20) และด้านความเป็นประโยชน์ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.37)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยนำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. จากผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน พบว่า ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ครูมีความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนได้ ดังนี้ ลำดับที่ 1 การสร้างและหาคุณภาพแบบทดสอบ ลำดับที่ 2 การรายงานและนำผลประเมินไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน ลำดับที่ 3 การประเมินตามสภาพจริง และลำดับที่ 4 การวางแผนและออกแบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ มัสยา โซ๊ะศิริ ที่พบว่า ครูขาดการอบรมให้ความรู้ เรื่องวัดและประเมินผล ขาดการติดตามของฝ่ายต่าง ๆ ที่เน้นแลกเปลี่ยนกัน การนิเทศติดตามอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง และครูมีความต้องการในการพัฒนาด้านการประเมินการเรียนรู้ (มัสยา โซ๊ะศิริ, 2561) เช่นเดียวกับของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ที่พบว่า สภาพการดำเนินงานด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหาร พบว่า ครูบางส่วนยังขาดทักษะในการสร้างเครื่องมือวัดผลการเรียนรู้ที่มีมาตรฐาน ทำให้ไม่สามารถวัดผลการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ได้ ครูยังต้องพัฒนาความรู้ความเข้าใจในการวัดและประเมินที่หลากหลาย และในส่วน of ความต้องการของครูเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียน พบว่า ครูมีความต้องการเสริมสร้างสมรรถนะการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนในด้านการวางแผนและออกแบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียน การประเมินตามสภาพการสร้างและหาคุณภาพแบบทดสอบ และการรายงานและนำผลประเมินไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565) และแนวทางการนิเทศ พบว่า การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพร่วมกัน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมมือ และสะท้อนผลการปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนร่วมกัน เพื่อปรับปรุงการปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียน เทคนิคการวัดและประเมินผล การสร้างและหาคุณภาพแบบทดสอบ และสรุปและนำผลประเมินไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (วชิรา เครือคำอ้าย, 2558); (จุไรรัตน์ สุดรุ่ง, 2559) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า แนวทางในการพัฒนาด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้สำหรับครูในสถานศึกษา ต้องเริ่มต้นจากการสร้างความตระหนักและฝึกปฏิบัติให้กับครูเกี่ยวกับการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียน มีการอบรมให้ความรู้ การนิเทศโดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพผ่านการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อนร่วมพัฒนา และศึกษานิเทศก์คอยชี้แนะให้คำแนะนำอย่างต่อเนื่อง โดยกลุ่มชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ศึกษานิเทศก์ เพื่อนคู่คิด และครูผู้รับการนิเทศ และควรสร้างความตระหนักและความร่วมมือร่วมใจของกลุ่มชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในการปฏิบัติการนิเทศอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565)

2. รูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการ 6S - 5C ที่ส่งเสริมสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู ในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา กระบวนการ และการประเมินผล โดยมีกระบวนการนิเทศ 6 ขั้นตอน โดยทุก

ขั้นตอนประยุกต์กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ได้แก่ การตรวจสอบสภาพการทำงาน การกำหนดกลยุทธ์ การปฏิบัติการณ์เทศ การประเมินผล การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเสริมพลัง และการสรุปและรายงานผล ซึ่งโดยรวมรูปแบบและคู่มือการใช้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ รูปแบบที่พัฒนาขึ้นตอบสนองนโยบายของกระทรวงศึกษาซึ่งให้ความสำคัญกับการร่วมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ในโรงเรียนเป็นภาระงานที่สำคัญจำเป็นในการพัฒนาความชำนาญการและความเชี่ยวชาญของการปฏิบัติงานทางวิชาชีพของครูที่มีคุณภาพทุกคน จึงได้นำมาเป็นหลักเกณฑ์ส่งเสริมความก้าวหน้าทางอาชีพให้แก่ครู (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561) และมุ่งเน้นการสร้างความร่วมมือในการตรวจสอบสภาพการทำงาน การกำหนดกลยุทธ์ การปฏิบัติการณ์เทศ การประเมินผล การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเสริมพลัง และการสรุปและรายงานผล นอกจากนี้ในการพัฒนารูปแบบได้นำหลักการนิเทศ หลักการของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และหลักการพัฒนาร่วมกันมาใช้ในการพัฒนาครู ทำให้การนิเทศเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทุกคนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สะท้อนคิดจากการสังเกตพฤติกรรมการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียน และครูนำข้อเสนอแนะมาใช้ในการปรับปรุงการการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียน ของตนเองทำให้ครูได้เพิ่มพูนความรู้ ทักษะการวัดและประเมินผลจริงในชั้นเรียน สอดคล้องกับแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ที่มุ่งเน้นการมีวัฒนธรรมแห่งความร่วมมือรวมพลัง ทำงานร่วมกัน และรับผิดชอบผู้เรียน โดยเปิดชั้นเรียนเป็นพื้นที่ส่วนรวมให้ผู้เกี่ยวข้องทุกคนได้เรียนรู้ร่วมกัน ให้ผลป้อนกลับสะท้อนคิดผ่านการสังเกตชั้นเรียน นำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาวิชาชีพครู (ชาโต มานาบุ, 2559) ; (DuFour, R. et al., 2008)

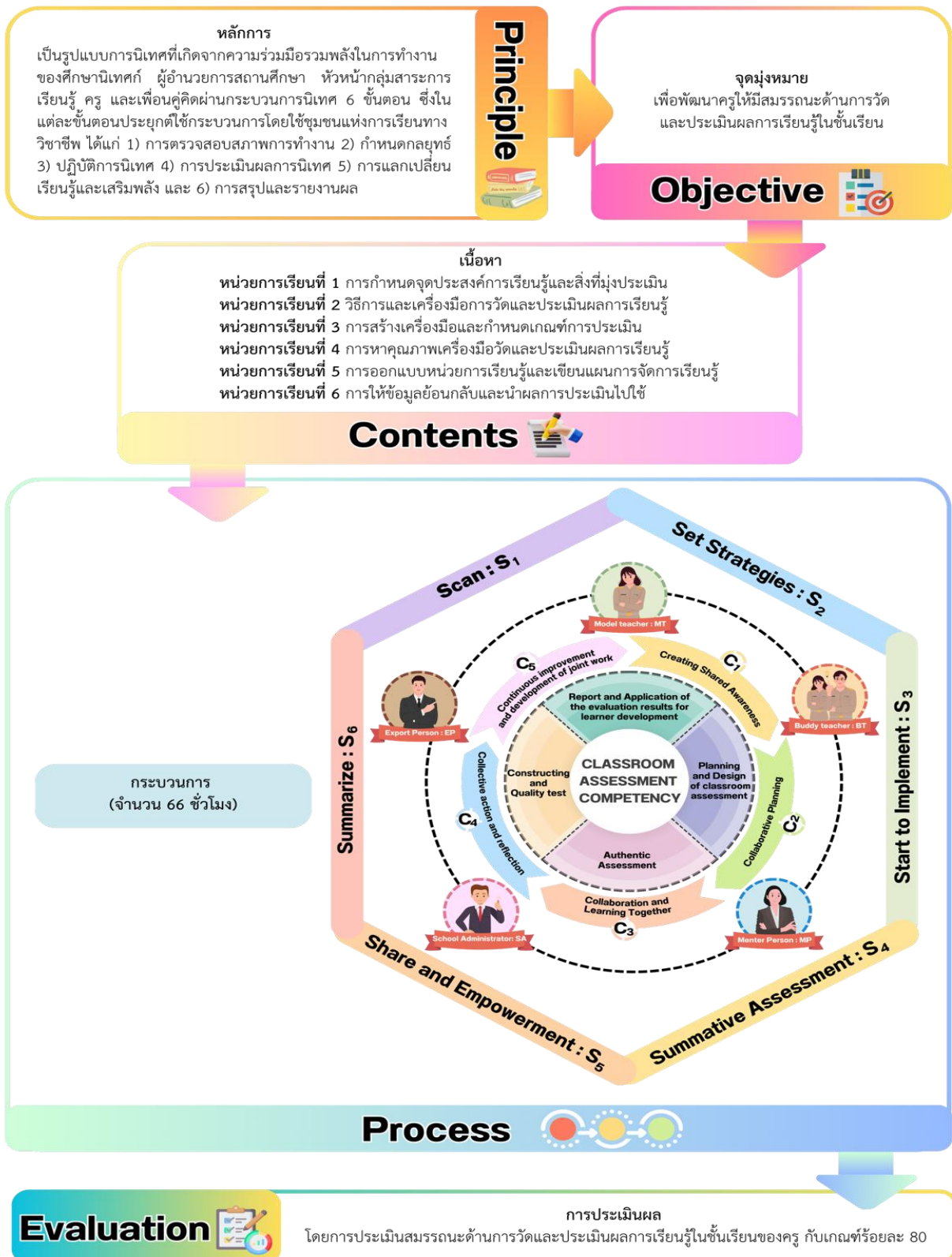
3. ผลการใช้รูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการ 6S - 5C ที่ส่งเสริมสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู ในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ครูมีสมรรถนะการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 ที่กำหนดไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งในภาพรวมและรายด้าน แสดงว่ารูปแบบการนิเทศที่พัฒนาขึ้นสามารถเสริมสร้างสมรรถนะการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครูได้จริง ทั้งนี้ เพราะรูปแบบการนิเทศที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับความต้องการของครูและบริบทการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนและก่อนการจัดกิจกรรมการนิเทศ ผู้วิจัยได้ชี้แจงและทำความเข้าใจกับผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูเพื่อนคู่คิด และครูที่อาสาสมัครเข้าร่วมกิจกรรม พร้อมทั้งมีคู่มือการใช้รูปแบบการนิเทศที่มีคำอธิบายถึงวิธีการดำเนินงานที่มีความชัดเจน และมีเครื่องมือนิเทศ ติดตามในใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละขั้นตอน รวมไปถึงการให้ความสำคัญเกี่ยวกับกระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู ซึ่งกระบวนการนิเทศที่ส่งเสริมสมรรถนะด้านการวัดและประเมิน ผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู มีหลักการสำคัญ คือ การเปิดโอกาสให้ครูได้ตรวจสอบวิเคราะห์ปัญหาด้านวิธีการสอน วางแผน ค้นหาความจริง ดำเนินงานตามแผนต่าง ๆ และสะท้อนผลการปฏิบัติ ทุกขั้นตอนต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นตัวผลักดันให้ครูต้องตระหนักถึงความสำคัญและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางการจัดการเรียนการสอนของตนเอง (พิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์ และคณะ, 2565) และกระบวนการของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา เป็นมิติของการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการบริหารและการตัดสินใจร่วมกันของผู้บริหารสถานศึกษาและครูการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และสร้างข้อตกลงร่วมกัน และการเรียนรู้ร่วมกันของบุคลากรในโรงเรียนโดยมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

การค้นคว้าวิธีการหรือแนวปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับการปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียน การลงมือทำ และเรียนรู้จากการปฏิบัติงาน การนิเทศและการสะท้อนผลเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (DuFour, R. et al., 2008) สอดคล้องกับงานวิจัยของ บำเพ็ญ หนูกลับ ที่พบว่า หลังการใช้ชุดนิเทศ ครูมีสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 (บำเพ็ญ หนูกลับ, 2565) และสุจริยา ขมสนิท และคณะ ที่พบว่า หลังใช้รูปแบบ ครูมีสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลในการเรียนการสอนตามแนวทางสะเต็มศึกษาสูงกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 80 (สุจริยา ขมสนิท และคณะ, 2566)

4. ผลการประเมินรูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการ 6S - 5C ที่ส่งเสริมสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู ในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา เกี่ยวกับประสิทธิภาพของรูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการ 6S - 5C ที่ส่งเสริมสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู ตามความคิดเห็นของครู โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า รูปแบบการนิเทศที่ส่งเสริมสมรรถนะการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา มีประสิทธิภาพตามมาตรฐานการประเมินของคณะกรรมการร่วมพัฒนามาตรฐานการประเมินทางการศึกษา สามารถนำไปใช้ได้จริงบนพื้นฐานของความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ช่วยให้ครูผู้รับการนิเทศเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ครูมีความเข้าใจการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนเพิ่มขึ้น ช่วยให้ครูมีทักษะในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียน ช่วยให้มีความมั่นใจในการนำสิ่งใหม่มาใช้วัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียน และทำให้การเก็บคะแนนนักเรียนได้อย่างเป็นระบบ รูปแบบการนิเทศนี้มีกระบวนการพัฒนาที่มีความเหมาะสม เพราะการพัฒนานี้สามารถวัดและประเมินการเรียนรู้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน มีความเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนกระบวนการพัฒนามีลักษณะยืดหยุ่นสามารถปรับเปลี่ยน - ลดตามบริบทของโรงเรียนได้ และการพัฒนานี้มุ่งนำเสนอสารสนเทศไปใช้ เพื่อการปรับปรุงและพัฒนา ไม่ใช่การตัดสินหรือการจับผิด สอดคล้องกับแนวคิดของ Yarbrough, D. B. et al. ที่กล่าวว่า รูปแบบที่มีประสิทธิภาพจะต้องผ่านการประเมินตามมาตรฐานของการประเมินทางการศึกษา ได้แก่ มาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ (Utility Standards) เป็นเกณฑ์ที่ช่วยให้แน่ใจว่าการประเมินนั้นสนองตอบความต้องการนำผลการประเมินไปใช้ได้จริง มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ (Feasibility Standards) เป็นเกณฑ์ช่วยให้แน่ใจว่าการประเมินนั้นเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ ไม่ใช่เรื่องเพ้อฝันที่ไม่อาจปฏิบัติในชีวิตจริงได้ (Yarbrough, D. B. et al., 2011) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภานัน แพงเจริญ และคณะ ที่พบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อรูปแบบการเสริมพลังอำนาจเพื่อเพิ่มสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลอยู่ในระดับมาก (ศุภานัน แพงเจริญ และคณะ, 2562)

องค์ความรู้ใหม่

รูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการ 6S - 5C ที่ส่งเสริมสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู ในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา กระบวนการ และการประเมินผล โดยมีกระบวนการนิเทศ 6 ขั้นตอน โดยทุกขั้นตอนประยุกต์กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ได้แก่ การตรวจสอบสภาพการทำงาน การกำหนดกลยุทธ์ การปฏิบัติการนิเทศ การประเมินผล การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเสริมพลัง และการสรุปและรายงานผล แสดงดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการ 6S - 5C ที่ส่งเสริมสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู ในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วน จังหวัดนครราชสีมา

สรุปและข้อเสนอแนะ

การพัฒนาครูโดยใช้รูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการ 6S - 5C ที่ส่งเสริมสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู ในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา กระบวนการ และการประเมินผล โดยมีกระบวนการนิเทศ 6 ขั้นตอน โดยทุกขั้นตอนประยุกต์กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ได้แก่ การตรวจสอบสภาพการทำงาน การกำหนดกลยุทธ์ การปฏิบัติการนิเทศ การประเมินผล การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเสริมพลัง และการสรุปและรายงานผล ทำให้ครูมีสมรรถนะการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 ที่กำหนดไว้ ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้มี ดังนี้ คือ 1) รูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการ 6S - 5C ที่ส่งเสริมสมรรถนะการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู สามารถนำไปพัฒนาครูในต่างสังกัดที่มีบริบทใกล้เคียงกัน และ 2) การจัดกิจกรรมตามรูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการ 6S - 5C ควรจัดเตรียมความพร้อมด้านคู่มือการใช้รูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการ 6S - 5C ที่ส่งเสริมสมรรถนะการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจและสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาสมรรถนะการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไปมี ดังนี้ 1) ควรมีการวิจัยโดยการนำรูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการ 6S - 5C ที่ส่งเสริมสมรรถนะการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ การวิจัยในชั้นเรียนของครูเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และเพื่อเป็นการยืนยันผลการนำกระบวนการนิเทศนี้ไปใช้กับเนื้อหาการพัฒนาครูด้านอื่น ๆ ได้ และ 2) ควรมีการวิจัยและพัฒนา รูปแบบการนิเทศแบบอื่น ๆ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา

เอกสารอ้างอิง

- จุไรรัตน์ สุตรุ่ง. (2559). การนิเทศภายในโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: แดเน็กซ์อินเตอร์.
- ชาโรณี ตรีวาทัญญ. (2560). การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพด้วยการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน: แนวคิด. วารสารครุศาสตร์, 45(1), 229-319.
- ชาโต มานาบุ. (2559). การปฏิรูปโรงเรียน แนวความคิด “ชุมชนแห่งการเรียนรู้” กับการนำทฤษฎีมาปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: ปีโก (ไทยแลนด์).
- นัฏพันธ์ ดิศเจริญ. (2565). การพัฒนารูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน. วารสารศิลปการจัดการ, 6(2), 810-825.
- บำเพ็ญ หนูกลับ. (2565). การนิเทศแบบ PDER เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้. วารสารการวิจัยการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2(1), 69-88.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และคณะ. (2565). สมรรถนะการนิเทศเชิงรุก ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มนสิข สิริสมบุญ. (2566). ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสู่การจัดการเรียนรู้เชิงรุก. พระนครศรีอยุธยา: พิมพ์หา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- มัสยา ไช้ศิริ. (2561). การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผล. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยวัดผลและสถิติการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์. (2567). การศึกษาชั้นเรียนด้วยวิธีการแบบเปิด: PLC ภาคปฏิบัติจริงในโรงเรียนใน ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (บ.ก.). ใน การประชุมการเปิดชั้นเรียนระดับชาติ ครั้งที่ 17 (หน้า 47-62). สถาบันวิจัยและพัฒนาวิชาชีพครูสำหรับอาเซียน.
- วชิรา เครือคำอ้าย. (2558). การนิเทศการศึกษา. เชียงใหม่: ส.การพิมพ์.
- ศุภานัน แพงเจริญ และคณะ. (2562). การพัฒนารูปแบบการเสริมพลังอำนาจเพื่อเพิ่มสมรรถนะด้านการวัด. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ฯ, 6(3), 65-77.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). การพัฒนาคลังข้อสอบเคลื่อนระบบการผลิตและพัฒนาครู. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- _____. (2565). รูปแบบการวัดและประเมินการเรียนรู้ในสถานศึกษาที่ส่งเสริมผู้เรียนให้เกิดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ ของการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561. กรุงเทพมหานคร: 21 เซ็นจูรีจำกัด.
- สุจริยา ขมสนธิ และคณะ. (2566). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการวัดและประเมินผลในการจัด. วารสาร นิสิตวัง, 25(1), 53-64.
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา. (2565). แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566 - 2570) เพิ่มเติมครั้งที่ 2 พ.ศ. 2565. เรียกใช้เมื่อ 8 เมษายน 2567 จาก <https://www.koratpao.go.th>
- Acheson, K. A. & Gall, M. D. (2003). Clinical Supervision and Teacher Development. New York: John Wiley & Sons, Inc.
- DuFour, R. et al. (2008). Revisiting professional Learning Communities at Work. Bloomington, IN: Solution Tree.
- Glickman, C. D. et al. (2010). Supervision and Instructional: A Developmental Approach. (8th ed.). Boston: Allyn & Bacon.
- Yarbrough, D. B. et al. (2011). The program evaluation standard: A guide for evaluators and evaluation users. (3rd ed.). New York: University of Iowa, Center for Evaluation and Assessment.

โครงสร้างถ้อยคำแสดงความคิดเห็นที่ปรากฏในแอปพลิเคชันเคทช์ Ketchup*

THE STRUCTURE OF OPINION EXPRESSIONS FOUND
IN THE KETCHUP APPLICATIONอรรถพล ชูแก้ว^{1*}, อลิสา ปานชู², สุดารัตน์ พงศ์ศรีเกิด², ปันดดา เลิศไกร²Auttapon Chookaew^{1*}, Alisa Panchu², Sudarat Pongsrikerd², Panadda Lertkrai²¹คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย¹Faculty of Education, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Nakhon Si Thammarat, Thailand²คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย²Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: auttapon_cho@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาโครงสร้างของถ้อยคำแสดงความคิดเห็นในแอปพลิเคชันเคทช์ (Ketchup) เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมุ่งศึกษาลักษณะทางภาษาและโครงสร้างของถ้อยคำ เก็บข้อมูลจากการแสดงความคิดเห็นในแอปพลิเคชันเคทช์ (Ketchup) ทุกโพสต์ของศิลปิน ในช่วงระยะเวลา 1 เดือน โดยเก็บทุกความคิดเห็นที่ศิลปินทั้ง 12 คนโพสต์ ถ้อยคำแสดงความคิดเห็นของวง BUS จำนวน 50 โพสต์แรก ระยะเวลา 1 เดือน รวบรวมและคัดเลือกได้ 1,950 ข้อความแสดงความคิดเห็น ได้วิเคราะห์ตามแนวคิดไวยากรณ์ไทยแนวดั้งเดิม ผลการวิจัยพบว่า โครงสร้างของถ้อยคำแสดงความคิดเห็นในแอปพลิเคชันเคทช์ ปรากฏถ้อยคำซึ่งเป็นประโยค 1,732 ประโยค โดยจำแนกออก 4 รูปแบบ ได้แก่ ประโยคความเดียว 1,720 ประโยค จำนวน 10 รูปแบบ ประโยคความรวม 10 ประโยค จำนวน 10 รูปแบบ ซึ่งประโยคความเดียวและประโยคความรวมส่วนใหญ่แต่ละประโยคมีโครงสร้างที่แตกต่างกันออกไปซึ่งยังคงมีคำกริยาเป็นหลักในทุกรูปแบบของประโยค ประโยคความซ้อน 1 ประโยค และประโยคความซับซ้อน 1 ประโยค ซึ่งเป็นประโยคยาวที่มีความซับซ้อนโดยไม่ปรากฏคำเชื่อม เป็นเพียงประโยคหลักและประโยคขยาย ส่วนใหญ่อยู่ในรูปของประโยคความเดียว และประโยคไม่สมบูรณ์ ซึ่งมีลักษณะเด่น คือ การละประธาน การใช้คำซ้ำ และการใช้ภาษาถิ่นทางการหรือภาษาวัยรุ่น เพื่อสื่อสารอารมณ์อย่างกระชับและชัดเจน ทั้งนี้ ลักษณะของถ้อยคำแสดงความคิดเห็นในสื่อออนไลน์มักเป็นภาษาที่มีความยืดหยุ่นสูง ผู้ใช้เน้นการสื่อสารที่รวดเร็ว กระชับ และแสดงอารมณ์ได้ชัดเจน มากกว่าการรักษารูปแบบทางไวยากรณ์อย่างเคร่งครัด สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบภาษาตามบริบทเทคโนโลยีและวัฒนธรรมการสื่อสารยุคดิจิทัล

คำสำคัญ: ข้อความแสดงความคิดเห็น, โครงสร้างประโยค, การแสดงความคิดเห็นในสื่อออนไลน์, แอปพลิเคชันเคทช์

Abstract

This research article aims to examine the syntactic structures of opinion expressions on the Ketchup application. It is a qualitative study focusing on the linguistic features and structural patterns of such expressions. Data were collected over a one-month period from all posts made by twelve artists within the application. Specifically, the first 50 posts by the band BUS were selected, from which a total of 1,950 opinion expressions were gathered and analyzed using the framework of traditional Thai grammar. The findings revealed that among the collected expressions, 1,732 were complete sentences. These were classified into four types: 1,720 simple sentences encompassing ten structural patterns, and ten compound sentences with ten structural patterns. While both simple and compound sentences exhibited a variety of structures, all were centered around verbs as the core syntactic component. Additionally, one complex sentence and one compound-complex sentence were identified; both were long and structurally intricate without the presence of explicit conjunctions, consisting of a main clause and a subordinate clause. Most sentences were either simple or incomplete, characterized by subject omission, word repetition, and the use of semi-formal or youth-oriented language aimed at conveying emotion in a concise and direct manner. The nature of opinion expressions in online media tends to reflect high linguistic flexibility. Users prioritize fast, concise, and emotionally expressive communication over strict adherence to grammatical conventions. This reflects the evolution of language usage shaped by technological contexts and the communication culture of the digital age within specific user communities.

Keywords: Opinion Expressions, Sentence Structures, Online Opinion Expression, Ketchup Application

บทนำ

การสื่อสารและแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร หรือความคิดเห็นผ่านระบบอินเทอร์เน็ตเปรียบเสมือนโลกเสมือนจริงที่เชื่อมต่อผู้คนจากทั่วทุกมุมโลกโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นสื่อดิจิทัล อาจจะเป็นการพูด การเขียน การใช้รูปภาพ และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ สื่อสารไปยังผู้รับสารอย่างมีวัตถุประสงค์ ทำให้เกิดการรับรู้ร่วมกันหรือมีปฏิริยาตอบสนองต่อกันและสามารถปรับเปลี่ยนวิธีการให้เหมาะสมกับบริบทการถ่ายทอดเพื่อให้การสื่อสารสัมฤทธิ์ผลอย่างรวดเร็ว และมีความเจริญก้าวหน้าทำให้คนเราสามารถติดต่อสื่อสารถึงกันได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และไร้พรมแดนซึ่งเป็นจุดเด่นของการสื่อสารในยุคปัจจุบัน ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตที่เชื่อมต่อผู้คนจากทั่วทุกมุมโลกเข้าไว้ด้วยกัน เครือข่ายสังคมออนไลน์ และเป็นผลมาจากการพัฒนาเทคโนโลยีรูปแบบใหม่ จนกลายเป็นปรากฏการณ์การเชื่อมต่อการสื่อสารระหว่างบุคคลในโลกอินเทอร์เน็ตโดยมุ่งเน้นที่การสร้างชุมชนออนไลน์ ซึ่งทำให้ผู้คนสามารถแบ่งปัน แลกเปลี่ยนข้อมูล ตามความสนใจเฉพาะเรื่องซึ่งกันและกัน และแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ

เพราะเป็นสิ่งที่ทุกคนสามารถทำได้แต่ควรคำนึงถึงมารยาทและความรับผิดชอบภายใต้กฎหมาย ซึ่งสื่อออนไลน์มีหลายประเภทสามารถพบได้หลากหลายช่องทาง (สุริยญา สุขสวัสดิ์, 2558)

การใช้ภาษาเพื่อสื่อสารในยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้มีความก้าวหน้าเพิ่มมากขึ้นการสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์จึงมีหลากหลายประเภท รูปแบบ และช่องทางที่ใช้สื่อสารผ่านระบบอินเทอร์เน็ตซึ่งบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวัน ทั้งในด้านการติดต่อสื่อสาร การเข้าถึงข้อมูล การศึกษา ธุรกิจ และความบันเทิงดังที่ จุฑารัตน์ นกแก้ว ได้กล่าวถึง สื่อสังคมออนไลน์ว่าเป็นช่องทางที่เน้นให้ผู้ใช้งานมีปฏิสัมพันธ์กัน สามารถผลิตเผยแพร่และแบ่งปันสารสนเทศที่สร้างได้ด้วยตนเอง ซึ่งสื่อออนไลน์มีอยู่หลายประเภทที่ครอบคลุม เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) ไลน์ (Line) ยูทูบ (Youtube) อินสตาแกรม (Instagram) บล็อก (Blog) หรือ ทวิตเตอร์ (Twitter) นอกจากนี้ ยังมีอีกหลากหลายช่องทางที่สามารถใช้ติดต่อสื่อสารและแสดงความคิดเห็นทัศนคติของตนเอง ได้แก่ แอปพลิเคชัน เคทช์ (Ketchup) ดิกต็อก (TikTok) และอื่น ๆ ซึ่งทุกช่องทางที่มีการติดต่อสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์ ต้องมีภาษาเข้ามามีบทบาทสำคัญ เพราะใช้ภาษาในการฟัง พูด อ่าน และเขียน เช่น การใช้ภาษาสร้างสรรค์เนื้อหาหรือแสดงความคิดเห็นของผู้คน เป็นต้น ซึ่งจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาซึ่งขึ้นอยู่กับบุคคล เพศ อายุ สภาพสังคมและเทคโนโลยี ที่ก้าวหน้าขึ้น (จุฑารัตน์ นกแก้ว, 2558)

เคทช์ (Ketchup) เป็นแอปพลิเคชันบนมือถือ ข้อความแสดงความคิดเห็นในแอปพลิเคชันเคทช์เป็นข้อความที่แสดงความรู้สึกนึกคิดผ่านข้อความจากกลุ่มคนที่สนใจและชื่นชอบศิลปิน โดยถ้อยคำที่แสดงความคิดเห็นจะขึ้นอยู่กับบุคคล เพศ อายุ การศึกษา และประสบการณ์ของคนนั้น ๆ รวมถึงความเคลื่อนไหวของศิลปินอย่างใกล้ชิด สนับสนุน และช่วยให้ศิลปินมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มคนที่สนใจและชื่นชอบ ได้แก่ ศิลปินวงมิกซ์ฟรุต (Mxfruit) เป็นกลุ่มวงศิลปินผู้หญิง โดยมีสมาชิก 5 คน แต่ละคนมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ผสมผสานกับดนตรีแนวสมัยใหม่ที่ฟังง่าย เป็นที่นิยมในกลุ่มวัยรุ่น วัยรุ่น (Bus) เป็นกลุ่มวงศิลปินผู้ชาย โดยมีสมาชิก 12 คน นอกจากนี้ ส่วนลักษณะเด่นของแอปพลิเคชันเคทช์ คือ การติดตามความเคลื่อนไหวรับชมเนื้อหาพิเศษจากศิลปิน เช่น วิดีโอเบื้องหลังการถ่ายทำการแสดงต่าง ๆ รวมถึงกิจกรรมที่ทางค่ายจัดขึ้นให้กับศิลปิน และมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น โหวตและเชียร์ศิลปิน เชื่อมต่อพูดคุยกับกลุ่มคนที่สนใจและชื่นชอบคนอื่น ๆ และสนับสนุนซื้อสินค้าจากศิลปิน นอกจากนี้ เหล่าบุคคลที่ชื่นชอบและศิลปินสื่อสารกันในแอปพลิเคชันได้ใช้ถ้อยคำและรูปแบบการสื่อสารเฉพาะกลุ่มที่มีความแปลกใหม่และน่าสนใจเป็นอย่างมาก เนื่องจากโครงสร้างประโยคที่ใช้แสดงความคิดเห็นในแอปพลิเคชันมีรูปแบบที่เบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานทำไม่มีโครงสร้างการใช้ถ้อยคำที่แน่นอน

การละประธานและกรรมในประโยคในการใช้รูปประโยคภาษาไทย ใช้เฉพาะเมื่อเป็นภาษาพูดหรือการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ มักมีการละประธานหรือกรรมที่ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้จากบริบท ดังที่ กาญจนา นาคสกุล อธิบายว่า การละส่วนประกอบของประโยคเป็นลักษณะทั่วไปของภาษาไทย โดยเฉพาะในภาษาพูด ซึ่งผู้ใช้ภาษามักละประธานหรือกรรมเมื่อไม่จำเป็นต้องระบุให้ชัดเจน โดยที่ โครงสร้างประโยคพื้นฐานเป็นแบบ ประธาน - กริยา - กรรม (กาญจนา นาคสกุล, 2540) สอดคล้องกับ อัญชลี สุทธิวรรณ กล่าวไว้ว่า ภาษาไทยมีโครงสร้างประโยคพื้นฐานเป็นแบบ SVO ซึ่งสามารถยืดขยายได้ด้วยส่วนขยาย เช่น วิเศษณ์ หรือวลีต่าง ๆ ตามความจำเป็นของการสื่อสาร และลักษณะของการใช้ประโยคที่ไม่สมบูรณ์ ในสื่อออนไลน์ มักพบการใช้ประโยคไม่สมบูรณ์ เช่น ไม่มีประธานหรือกริยาแต่ยังสามารถสื่อความหมายได้ เช่น “ดีมาก ชอบ” และ “งงไปหมด” (อัญชลี สุทธิวรรณ,

2552) ดังที่ อภิชัย พันธเสน กล่าวไว้ การใช้ประโยคไม่สมบูรณ์กลายเป็นเรื่องปกติในสื่อใหม่ เพราะผู้เขียนมุ่งเน้นการถ่ายทอดอารมณ์หรือเนื้อหาอย่างรวดเร็วมากกว่าการรักษาโครงสร้างทางไวยากรณ์ ซึ่งเป็นลักษณะการใช้ภาษารูปแบบหนึ่งที่ ปรากฏใช้เป็นข้อความแสดงความคิดเห็นในแอปพลิเคชันเคทช์ (อภิชัย พันธเสน, 2563)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจในการทำวิจัยเรื่อง โครงสร้างของถ้อยคำแสดงความคิดเห็นในแอปพลิเคชันเคทช์ ซึ่งมีลักษณะเฉพาะที่น่าสนใจ ไม่ว่าจะเป็นการใช้ถ้อยคำอย่างไม่เป็นทางการ การย่อคำ การใช้สัญลักษณ์ หรือแม้แต่การใช้ภาษาพูดในรูปแบบที่ไม่สอดคล้องกับไวยากรณ์มาตรฐาน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงพลวัตของภาษาไทยในยุคปัจจุบัน การศึกษาลักษณะของโครงสร้างถ้อยคำดังกล่าวจึงสามารถให้ข้อมูลเชิงภาษาศาสตร์และสังคมภาษาที่สำคัญ อีกทั้งยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้บริโภค การวิเคราะห์แนวโน้มทางสังคม และการพัฒนาระบบประมวลผลภาษาธรรมชาติ (Natural Language Processing-NLP) ได้อีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาโครงสร้างของถ้อยคำแสดงความคิดเห็นในแอปพลิเคชันเคทช์ (Ketchup)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมุ่งศึกษาลักษณะทางภาษาและโครงสร้างของถ้อยคำแสดงความคิดเห็นที่ปรากฏในแอปพลิเคชัน Ketchup ผ่านการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้เห็นถึงความเป็นที่นิยมของศิลปินวงบัส เนื่องจากเป็นวงที่มีผู้ติดตามและได้รับความนิยมมากที่สุดจากในแอปพลิเคชันเคทช์ และยังมีฐานผู้สนใจและชื่นชอบจากในแอปพลิเคชันอื่น ๆ จำนวนมากอีกด้วย เช่น ตี๊กต็อก (Tiktok) และยูทูบ (Youtube) เก็บข้อมูลถ้อยคำแสดงความคิดเห็นต่อศิลปินจากโพสต์ในระยะเวลา 1 เดือน โดยเก็บในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2567 เนื่องจากในช่วงเดือนนี้ทางค่ายเริ่มจัดกิจกรรม TADAPOP on School & Campus 2024 โดยให้ศิลปินออกไปทำการแสดงตามสถานศึกษาในจังหวัดต่าง ๆ จึงทำให้ผู้ติดตามภายในแอปพลิเคชันเคทช์ มีจำนวนเพิ่มขึ้น และการแสดงความคิดเห็นภายในแอปพลิเคชันเคทช์ ก็เพิ่มขึ้นเช่นกัน ได้คัดเลือกจากทุกโพสต์ของศิลปิน ในช่วงระยะเวลา 1 เดือน โดยเก็บทุกความคิดเห็นที่ศิลปินทั้ง 12 คนโพสต์ ถ้อยคำแสดงความคิดเห็นของวง BUS 50 โพสต์แรก

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้วิเคราะห์โครงสร้างประโยคของถ้อยคำแสดงความคิดเห็นในแอปพลิเคชันเคทช์ โดยวิธีการวิเคราะห์โครงสร้างประโยคตามแนวคิดไวยากรณ์ไทยแนวดั้งเดิม (Traditional Thai Syntax) ของ กาญจนา นาคสกุล, อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ เป็นแนวคิดพื้นฐานในการวิเคราะห์โครงสร้างประโยคไทย โดยแบ่งประโยคออกเป็น “ส่วนประธาน” และ “ภาคแสดง” รวมถึงพิจารณาวิธีทำหน้าที่ย่อย ๆ ในประโยค ซึ่งแบ่งประโยคออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ ประโยคความเดียว ประโยคความรวม ประโยคความซ้อน และประโยคซับซ้อน (กาญจนา นาคสกุล, 2543); (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2547)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า โครงสร้างของถ้อยคำแสดงความคิดเห็นในแอปพลิเคชันเคทซ์ มีลักษณะเป็นประโยคแสดงความคิดเห็น คือ ถ้อยคำที่เรียงต่อกันเป็นประโยค โดยส่วนใหญ่จะเป็นประโยคละประธาน โดยประธานคือ ผู้ที่พิมพ์ข้อความแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่ต้นโพสต์กล่าวถึง ซึ่งโครงสร้างประโยคแสดงความคิดเห็นที่ปรากฏในแอปพลิเคชันเคทซ์ ผู้วิจัยสำรวจพบ 1,732 ประโยค โดยจำแนกออก 4 รูปแบบ ได้แก่ ประโยคความเดียว 1,720 ประโยค ประโยคความรวม 10 ประโยค ประโยคความซ้อน 1 ประโยค และประโยคความซับซ้อน 1 ประโยค

1. ประโยคความเดียว

โครงสร้างประโยคความเดียว คือ โครงสร้างของประโยคความเดียวที่ประกอบด้วยหน่วยกริยา 1 หน่วย และมีหน่วยนาม 1 หน่วยหรือมากกว่านั้นก็ได้ พบ 10 โครงสร้าง ดังนี้

1.1 โครงสร้างประโยคความเดียวแบบที่ 1 กริยา + ขยายกริยา มีลักษณะเนื้อหา แบบนี้จะเป็นโครงสร้างที่เกี่ยวกับการกระทำ ความรู้สึกของผู้แสดงความคิดเห็น และปรากฏคำวิเศษณ์ขยายกริยาตามหลังเพื่อบรรยายความหมายของประโยค พบจำนวน 879 ประโยค เช่น “รอดูเลยยย”

กริยา คือ “รอดู” เป็นคำกริยาในรูปแบบกริยาลีที่เรียงต่อกัน ซึ่ง “รอ” เป็นคำกริยา หมายถึง คอย และ “ดู” หมายถึง ใช้สายตาเพื่อให้เห็น

ขยายกริยา คือ “เลยยย” เป็นคำวิเศษณ์ หมายถึง พ้นหรือเกินจุดที่กำหนดเป็นการเขียนแปรรูปคำมาจากคำว่า “เลย” โดยเป็นการพิมพ์ที่เพิ่มพยัญชนะตัวสุดท้ายเพื่อบรรยายเสียง

1.2 โครงสร้างประโยคความเดียวแบบที่ 2 กริยา + กรรม ซึ่งประโยคที่ปรากฏเพียงคำกริยาคำเดียวที่สำรวจพบจากในแอปพลิเคชันเคทซ์ มีทั้งหมด 411 ประโยค เช่น “คิดถึงอัวร์” “ม้ายมีตัง” มีโครงสร้างดังนี้

กริยา คือ “คิดถึง” เป็นคำกริยา หมายถึง นึกถึง นึกถึงด้วยใจผูกพัน

กรรม คือ “อัวร์” เป็นคำวิเศษณ์ หมายถึง ศิลปินต้นโพสต์ที่ผู้แสดงความคิดเห็นกล่าวถึง

1.3 โครงสร้างประโยคความเดียวแบบที่ 3 ประธาน + กริยา + ขยายกริยา ประธานในประโยคและตามด้วยกริยาเพื่อเป็นการบอกการกระทำและความรู้สึกของประธาน และขยายกริยาเพื่อขยายความหมายของประโยค พบโครงสร้าง จำนวน 142 ประโยค “เราเงินก่อน “มี” เราได้ยืนว่าแม่สเน็ก” มีโครงสร้าง คือ

ประธาน คือ “เรา” เป็นคำนาม หมายถึง ใช้แทนตัวผู้แสดงความคิดเห็น

กริยา คือ “เงิน” เป็นคำกริยา หมายถึง วางหน้าไม่สนิท รู้สึกกระดากอาย

ขยายกริยา คือ “ก่อน” เป็นคำวิเศษณ์ หมายถึง ใช้บอกเวลา

1.4 โครงสร้างประโยคความเดียวแบบ กริยา + ขยายกริยา + กรรม ปรากฏกริยาอยู่ข้างหน้าตามด้วยคำขยายกริยา และกรรมที่ถูกกระทำพบ จำนวน 118 ประโยค เช่น “พักผ่อนเย้อ ๆ น้ำจุมปังง” มี “มีวันที่ดินะคนเก่ง” มีโครงสร้าง คือ

กริยา คือ “พักผ่อน” เป็นคำกริยา หมายถึง หยุดทำงานชั่วคราวให้คลายเหนื่อย

ขยายกริยา คือ “เยื่อ ๆ น้ำ” เป็นการขยายกริยาในรูปแบบของวิเศษณ์วลีที่มีคำวิเศษณ์เรียงต่อกันทำหน้าที่ขยายกริยาคำว่า “พักผ่อน” ซึ่ง “เยื่อ” เป็นคำวิเศษณ์ หมายถึง การบอกปริมาณหรือระดับ และ “น้ำ” เป็นคำวิเศษณ์ มักใช้ประกอบท้ายคำอื่น หมายถึง บอกความเชิงอ่อนหวาน บังคับ หรือเน้นให้หนักแน่น

กรรม คือ “จุ่มปองง” เป็นคำนาม หมายถึง หมายถึง ศิลปินต้นโพสท์ที่ผู้แสดงความคิดเห็นกล่าวถึง

1.5 โครงสร้างประโยคความเดียวแบบ กริยา + กรรม + ขยายกริยา ขึ้นต้นด้วยคำกริยาที่บอกถึงการกระทำและความรู้สึกของผู้แสดงความคิดเห็น ตามด้วยกรรม คือ สิ่งที่ถูกกระทำ และขยายกริยาอยู่ข้างหลังสุด เช่น “แอปแอปพีเจียอย่างง”

กริยา คือ “แอปแอป” เป็นการตัดคำมาจาก แอปเปิ้ลเบิร์ตเคย์ ซึ่งเป็นการอวยพรหรือให้พรในวันเกิด

กรรม คือ “พีเจีย” เป็นคำนาม หมายถึง บุคคลที่จะโดนอวยพรวันเกิด

ขยายกริยา คือ “อย่างง” เป็นขยายกริยาในรูปแบบของอุทานวลีที่เรียงต่อกันทำหน้าที่ขยายกริยา คำว่า “แอปแอป” ซึ่ง “อะ” เป็นคำอุทาน ใช้เพื่อแสดงความรู้สึกหรืออารมณ์ และ “อย่างง” เป็นคำวิเศษณ์ หมายถึง คำช่วยกริยาในประโยคคำถามปฏิเสธหรือประโยคปฏิเสธ

1.6 โครงสร้างประโยคความเดียวแบบ กรรม + กริยา + ขยายกริยา เป็นประโยคที่ขึ้นต้นด้วยกรรมซึ่งเป็นสิ่งที่ถูกกระทำ ตามด้วยกริยา คือ การกระทำหรือความรู้สึก และขยายกริยา คือ ขยายความความหมายของการกระทำ พบทั้งหมด 40 ประโยค เช่น “เตงมาแม่ใจน้อย” “น้อบขอกำลังใจน้อย”

กรรม คือ “น้อบ” เป็นคำนาม หมายถึง ศิลปินต้นโพสท์ที่ผู้แสดงความคิดเห็นกล่าวถึง

กริยา คือ “ขอ” หมายถึง พุดให้เขาให้สิ่งที่ต้องการ

ขยายกริยา คือ “กำลังใจน้อย” เป็นขยายกริยาในรูปแบบของนามวลีที่เรียงต่อกันทำหน้าที่เป็นส่วนขยายคำว่า “ขอ” ซึ่ง “กำลังใจ” เป็นคำนาม หมายถึง สภาพของจิตใจที่มีความเชื่อมั่นและกระตือรือร้นพร้อมที่จะเผชิญกับเหตุการณ์ทุกอย่าง และ “น้อย” เป็นคำวิเศษณ์ หมายถึง บ่งบอกปริมาณหรือระดับ

1.7 โครงสร้างแบบนี้เป็นประโยคที่ปรากฏเฉพาะคำกริยาคำเดียว แต่สามารถสื่อความหมายให้ได้ใจความ และยังเป็นการแสดงความคิดเห็นที่กระชับ เข้าใจง่าย อาจเป็นรูปประโยคที่ไม่สมบูรณ์เหมือนประโยคพื้นฐานภาษาไทย แต่ในที่นี้ประโยคที่ปรากฏเฉพาะคำกริยา จะมีประธานจะหมายถึงตัวผู้พิมพ์ข้อความ และกรรมจะหมายถึงศิลปินต้นโพสท์ พบทั้งหมด 33 ประโยค เช่น “ไม่มา” “คิดถึงงงง”

คิดถึงงงง มีโครงสร้างประโยคเป็นประโยคความเดียว ที่มีแค่กริยา คือ คำว่า “คิดถึงงงง” หมายถึง นึกถึงด้วยใจผูกพัน ซึ่งทำหน้าที่เป็นกริยาในประโยคละประธาน ในที่นี้ประธาน คือ ผู้พิมพ์ข้อความแสดงความคิดเห็น และมีลักษณะเป็นประโยคบอกเล่า

1.8 โครงสร้างประโยคความเดียวแบบ กริยา + กรรม + ขยายกรรม เป็นประโยคที่ขึ้นต้นด้วยคำกริยา คือ การกระทำ และกรรม คือ สิ่งที่ถูกกระทำ และขยายกรรม คือ คำที่บอกลักษณะ และเฉพาะเจาะจงคำที่เป็นกรรม พบทั้งหมด 9 ประโยค เช่น “รักเน็กซ์เหมือนหมั่วตัวนุง” “คิดถึงลูกชายคนนิ” อยากบิ๊บ ปุงน้อย ๆ

กริยา คือ “อยากบิ” เป็นกริยาในรูปแบบของกริยาลีที่มีคำกริยาเรียงต่อกัน ซึ่ง “อยาก” เป็นคำกริยา หมายถึง ปรารถนา ประสงค์ ต้องการ ใคร่ และ “บิ” เป็นคำกริยา หมายถึง ใช้นิ้วเป็นต้นกดด้านทั้ง 2 ของสิ่งใดสิ่งหนึ่งเข้าหากัน

กรรม คือ “ปุง” เป็นคำนาม หมายถึง ท้อง

ขยายกรรม คือ “น้อย ๆ” เป็นวิเศษณ์วลีทำหน้าที่เป็นส่วนขยายคำว่า “ปุง” ซึ่ง “น้อย ๆ” เป็นคำวิเศษณ์ บ่งบอกปริมาณหรือระดับ

1.9 โครงสร้างประโยคความเดียวแบบ ประธาน + กริยา เป็นประโยคที่ปรากฏประธาน กริยา แต่ไม่มีกรรมมารับ เป็นการบอกถึงการกระทำแต่ไม่ได้ระบุว่าทำอะไร พบทั้งหมด 9 ประโยค เช่น “ลั่นลั่นทำรายย” “มูแน็กหม่า ๆ”

ประธาน คือ “มูแน็ก” เป็นคำนาม หมายถึง ศิลปิน 1 ในสมาชิกวงบัส (Bus)

กริยา คือ “หม่า ๆ” หมายถึง การกิน ดังนั้น “มูแน็กหม่า ๆ” สื่อถึงมูแน็กกำลังกินอาหารหรือเครื่องดื่มต่าง ๆ

1.10 โครงสร้างประโยคความเดียวแบบที่ 10 ประธาน + กริยา + กรรม + ขยายกริยา เป็นประโยคที่ปรากฏประธาน กริยา กรรม และขยายกริยา โดยกริยาจะบอกถึงการกระทำ และกรรม คือ สิ่งที่ถูกกระทำ และคำขยายกริยาปรากฏเพื่อสื่อความหมายของการกระทำที่ชัดเจน พบทั้งหมด 7 ประโยค เช่น “เทอบอกว่าฉันเป็นน้องชาย” “แม่คิดถึงหนูนะ” “เค้ารักจิ้น ๆ ๆ มั๊กก” สามารถแยกโครงสร้างประโยคได้ ดังนี้

ประธาน คือ เค้า ใช้แทนตัวผู้พิมพ์ข้อความแสดงความคิดเห็น

กริยา คือ รัก หมายถึง มีใจผูกพันด้วยความห่วงใย

กรรม คือ “จิ้น ๆ ๆ” หมายถึง แทนตัวศิลปินต้นโพสท์ที่ผู้แสดงความคิดเห็นกล่าวถึง

ขยายกริยา คือ “มั๊กก” เป็นวิเศษณ์วลีทำหน้าที่เป็นส่วนขยายคำว่า “รัก” ซึ่ง “มั๊กก” เป็นคำวิเศษณ์ หมายถึง บ่งบอกปริมาณหรือระดับ

โครงสร้างประโยคความเดียวจากแอปพลิเคชันเคซัพ ส่วนใหญ่เป็นประโยคที่ละประธาน ละกรรม ประธาน คือ ผู้แสดงความคิดเห็น และกรรม คือ ศิลปินต้นโพสท์ที่ผู้แสดงความคิดเห็นกล่าวถึง เป็นประโยคสั้น ๆ ที่มีใจความเดียว ประธาน 1 กริยา 1 กรรม 1 และขยายประธาน ขยายกริยา ขยายกรรมต่าง ๆ

2. ประโยคความรวม คือ ประโยคที่เกิดจากการรวมประโยคความเดียวอย่างน้อย 2 ประโยค เข้าเป็นประโยคเดียวกันโดยใช้คำเชื่อม พบโครงสร้างประโยคความรวมทั้งหมด 10 โครงสร้าง ดังนี้

2.1 โครงสร้างประโยคความรวมแบบ ประโยคที่ 1 กริยา + กรรม + ขยายกรรม และประโยคที่ 2 กริยา + ขยายกริยา + กรรม + ขยายกรรม เป็นโครงสร้างที่ละประธานทั้งประโยคที่ 1 และ 2 ขึ้นต้นด้วยคำกริยาเป็นการบอกถึงการกระทำ ความรู้สึกของผู้แสดงความคิดเห็น ตามด้วยกรรมสิ่งที่ผู้แสดงความคิดเห็นรู้สึกและขยายกรรมขยายความถึงความรู้สึกของผู้แสดงความคิดเห็น

ประโยคที่ 1 คือ “ชอบทุกโซว์เลยค้าบบ” มีโครงสร้าง ดังนี้

กริยา คือ “ชอบ” หมายถึงพอใจ ถูกใจ ถูกกัน

กรรม คือ “ทุกโซว์” เป็นกรรมในรูปแบบของวิเศษณ์วลี ซึ่ง “ทุก” หมายถึง แต่ละหน่วย ๆ ของจำนวนทั้งหมด และ “โซว์” เป็นคำนาม หมายถึง การแสดง

ขยายกรรม คือ “เลยค้ำบ” เป็นการขยายกรรมในรูปแบบของวิเศษณ์วลีที่เรียงต่อกัน ซึ่ง “เลย” หมายถึง ใช้ประกอบหลังคำอื่นเพื่อเน้นความ และ “ค้ำบ” แปรรูปคำมาจากคำว่า “ครับ” เป็นคำวิเศษณ์ หมายถึง คำรับหรือคำลงท้ายอย่างสุภาพที่ผู้ชายใช้

ประโยคที่ 2 คือ “สนุกมาก ๆ ทุกคนเก่งสุด ๆ” มีโครงสร้าง ดังนี้

กริยา คือ “สนุก” หมายถึงทำให้รู้สึกเพลิดเพลิน ทำให้เบิกบานใจ

ขยายกริยา คือ “มาก ๆ” เป็นการขยายกริยาในรูปแบบของวิเศษณ์วลี ซึ่ง “มาก” เป็นคำวิเศษณ์หมายถึง หลาย ตรงกันข้ามกับน้อย

กรรม คือ “ทุกคน” เป็นคำนาม แทนตัวศิลปินต้นโพสท์ที่ผู้แสดงความคิดเห็นกล่าวถึง

ขยายกรรม คือ “เก่งสุด ๆ” เป็นการขยายกรรมในรูปแบบของวิเศษณ์วลีที่เรียงต่อกัน ซึ่ง “เก่ง” เป็นคำวิเศษณ์ หมายถึง สามารถในทางใดทางหนึ่ง และ “สุด ๆ” เป็นคำกริยา หมายถึง สิ้น

2.2 โครงสร้างประโยคความรวมแบบที่ 2 ประโยคที่ 1 กรรม + กริยา + ขยายกริยา และประโยคที่ 2 กริยา เป็นโครงสร้างที่ประโยคที่ 1 ขึ้นต้นด้วยกรรม หมายถึง คนที่ผู้แสดงความคิดเห็นกล่าวถึง ตามด้วยกริยา คือ สิ่งที่ผู้แสดงความคิดเห็นอยากให้ผู้ที่กล่าวถึงทำ และขยายกริยาเป็นการขยายความถึงการกระทำ หรือสถานที่ที่ผู้แสดงความคิดเห็นอยากให้ผู้ที่ถูกกล่าวถึงกระทำหรือมายังสถานที่นั้น และประโยคที่ 2 ปรากฏคำกริยาเพียงคำเดียว เป็นประโยคที่มีกริยาเรียงต่อกัน ซึ่งก็คือ กริยาลี เช่น “บัสมารโรงเรียนดาราเชียงใหม่ได้มั้ยยย อยากให้มาอ่า” เป็นประโยคความรวม วิเคราะห์โครงสร้างประโยคได้ ดังนี้ ประโยคที่ 1 บัสมาโรงเรียนดาราเชียงใหม่ได้มั้ยยย และ อยากให้มาอ่า ซึ่งมีโครงสร้างประโยค ดังนี้ ประโยคย่อยที่ 1 มีโครงสร้างเป็น กรรม + กริยา + ขยายกริยา และประโยคที่ 2 กริยา

2.3 โครงสร้างประโยคความรวมแบบที่ 3 ประโยคที่ 1 กรรม + กริยา และประโยคที่ 2 คำเชื่อม + ประธาน + กริยา + กรรม + ขยายกรรม ประโยคที่ 1 เป็นโครงสร้างที่ขึ้นต้นด้วยกรรมซึ่งหมายถึงผู้ที่ผู้แสดงความคิดเห็นกล่าวถึง และตามด้วยคำกริยา คือ การกระทำที่ผู้แสดงความคิดเห็นอยากให้กรรมกระทำ และประโยคที่ 2 ขึ้นต้นด้วยประธานซึ่งเป็นสรรพนามใช้เรียกแทนตัวผู้แสดงความคิดเห็น ตามด้วย กริยา คือ การกระทำที่ประธานจะกระทำ และกรรม คือ สิ่งที่จะถูกประธานในประโยคกระทำ ตามด้วยขยายกรรมเป็นการบ่งบอกถึงลักษณะของกรรมในประโยค ประโยคที่ 1 และ 2 ดังที่กล่าวมาข้างต้นเชื่อมด้วยคำเชื่อมว่า “ถ้า...จะ” เช่น “ถ้าพี่เน็กซ์มาตอบ หนูจะยอมกินมะนาวทั้งลูก” เป็นประโยคความรวม วิเคราะห์โครงสร้างประโยคได้ดังนี้ ประโยคที่ 1 ถ้าพี่เน็กซ์มาตอบ และ หนูยอมกินมะนาวทั้งลูก ซึ่งมีโครงสร้างประโยค ดังนี้ ประโยคที่ 1 มีโครงสร้างเป็น กรรม + กริยา และประโยคที่ 2 ประธาน + กริยา + กรรม + ขยายกรรม

2.4 โครงสร้างประโยคความรวมแบบที่ 4 ประโยคที่ 1 กริยา + ขยายกริยา และประโยคที่ 2 กริยา + ขยายกริยา เช่น ประโยคแสดงความคิดเห็นว่า “เลิกงานพอดี รู้ใจนะเนี่ยยย” เป็นประโยคความรวม วิเคราะห์โครงสร้างประโยคได้ ดังนี้ ประโยคที่ 1 “เลิกงานพอดี” มีโครงสร้างประโยค ได้แก่ กริยา + ขยายกริยา และประโยคที่ 2 “รู้ใจนะเนี่ยยย” มีโครงสร้างประโยค ได้แก่ กริยา + ขยายกริยา

2.5 โครงสร้างประโยคความรวมแบบที่ 5 ประโยคที่ 1 กริยา + ขยายกริยา และประโยคที่ 2 ประธาน + กริยา + ขยายประธาน เช่น ประโยคแสดงความคิดเห็นว่า “บอกว่าคิดถึง (เราบอกเอง)” เป็นประโยคความรวม วิเคราะห์โครงสร้างประโยคได้ ดังนี้ ประโยคที่ 1 บอกว่าคิดถึง และ เราบอกเอง ซึ่งมีโครงสร้างประโยคดังนี้ ประโยคที่ 1 มีโครงสร้างเป็น กริยา + ขยายกริยา และประโยคที่ 2 ประธาน + กริยา + ขยายประธาน

2.6 โครงสร้างประโยคความรวมแบบที่ 6 ประโยคที่ 1 ประธาน + กริยา + กรรม + ขยายกรรม และประโยคที่ 2 ประธาน + กริยา + กรรม + ขยายกรรม เช่น ประโยคแสดงความคิดเห็นว่า “น้องเน็กมีทรงผมไหนที่ชอบบะลอกงไผ่ผมทรงนั้นเป็นพิเศษบ้างมั๊ยฮะ” เป็นประโยคความรวม วิเคราะห์โครงสร้างประโยคได้ ดังนี้ ประโยคที่ 1 น้องเน็กมีทรงผมไหนที่ชอบ และ เน็กบะลอกงไผ่ผมทรงนั้นเป็นพิเศษ ซึ่งมีโครงสร้างประโยคดังนี้ ประโยคที่ 1 มีโครงสร้างเป็น ประธาน + กริยา + กรรม + ขยายกรรม และประโยคที่ 2 ประธาน + กริยา + กรรม + ขยายกรรม

2.7 โครงสร้างประโยคความรวมแบบที่ 7 ประโยคที่ 1 กรรม + กริยา และประโยคที่ 2 ประธาน + กริยา + ขยายกริยา เช่น ประโยคแสดงความคิดเห็นว่า “ถ้าแบ๊ตตอบเค้าจะเลิกกินชาเขียว 1 เดือน” เป็นประโยคความรวม วิเคราะห์โครงสร้างประโยคได้ ดังนี้ ประโยคที่ 1 “ถ้าแบ๊ตตอบ” มีโครงสร้างประโยค ได้แก่ กรรม + กริยา และประโยคที่ 2 “เค้าจะเลิกกินชาเขียว 1 เดือน” มีโครงสร้างประโยค ได้แก่ ประธาน + กริยา + ขยายกริยา

2.8 โครงสร้างประโยคความรวมแบบที่ 8 ประโยคที่ 1 กริยา + กรรม และ ประโยคที่ 2 กริยา + กรรม + ขยายกริยา เช่น ประโยคแสดงความคิดเห็นว่า “เรียกน้อบบี้แต่เป็นแบ๊บได้มั๊ย ๆ ๆ” เป็นประโยคความรวม วิเคราะห์โครงสร้างประโยคได้ ดังนี้ ประโยคที่ 1 เรียกน้อบบี้ มีโครงสร้างประโยค ได้แก่ กริยา + กรรม และประโยคที่ 2 แต่เป็นแบ๊บได้มั๊ย ๆ ๆ ๆ มีโครงสร้างประโยค ได้แก่ กริยา + กรรม + ขยายกริยา

2.9 โครงสร้างประโยคความรวมแบบที่ 9 ประโยคที่ 1 กริยา + ขยายกริยา และประโยคที่ 2 กริยา + ขยายกริยา เช่น ประโยคแสดงความคิดเห็นว่า “เลิกงานพอดี รู้ใจนะเนี่ยยย” เป็นประโยคความรวม วิเคราะห์โครงสร้างประโยคได้ ดังนี้ ประโยคที่ 1 เลิกงานพอดี มีโครงสร้างประโยค ได้แก่ กริยา + ขยายกริยา และประโยคที่ 2 รู้ใจนะเนี่ยยย มีโครงสร้างประโยค ได้แก่ กริยา + ขยายกริยา

2.10 โครงสร้างประโยคความรวมแบบที่ 10 ประโยคที่ 1 ประธาน + กริยา + ขยายกริยา และ ประโยคที่ 2 กริยา + กรรม + ขยายกริยา เช่น ประโยคแสดงความคิดเห็นว่า “เค้ามาแล้ว คิดถึงแบ๊บจ๋า” เป็นประโยคความรวม วิเคราะห์โครงสร้างประโยคได้ ดังนี้ ประโยคที่ 1 เค้ามาแล้ว มีโครงสร้างประโยค ได้แก่ ประธาน + กริยา + ขยายกริยา และประโยคที่ 2 คิดถึงแบ๊บจ๋า มีโครงสร้างประโยค ได้แก่ กริยา + กรรม + ขยายกริยา

ประโยคความรวมเป็นประโยคที่รวมประโยคความเดียว 2 ประโยคเข้าด้วยกัน อาจจะปรากฏหรือไม่ปรากฏคำสันธานเชื่อมประโยค หากปรากฏ คือ คำว่า “หรือ แต่ ถ้า...จะ และ” หากไม่ปรากฏต้องสังเกตบุรุษของประโยคว่าเป็น 2 ประโยคเชื่อมกันหรือไม่

3. ประโยคความซ้อน

ประโยคความซ้อนเกิดจากการนำประโยคความเดียวหนึ่งประโยคไปซ้อนอยู่ในประโยคความเดียวอีกประโยคหนึ่ง เพื่อช่วยขยายความหมายหรือสื่อความหมายของเรื่องราวให้ชัดเจนยิ่งขึ้นพบโครงสร้างประโยคความซ้อนทั้งหมด 1 ประโยค ดังนี้

โครงสร้างประโยคความซ้อนแบบประโยคที่ 1 ประธาน + กริยา + ขยายกริยา และประโยคที่ 2 ประธาน + ขยายประธาน + กริยา + กรรม ประโยคแสดงความคิดเห็นข้างต้นว่า “เน็กพูดว่าป๊อสนี้กำลังปั่นวิว” ประโยคข้างต้นเป็นประโยคความซ้อน วิเคราะห์โครงสร้างประโยคได้ ดังนี้ ประโยคที่ 1 เน็กพูดว่าป๊อสนี้ และ ป๊อสกำลังปั่นวิว ซึ่งมีโครงสร้างประโยค ดังนี้ ประโยคที่ 1 มีโครงสร้างเป็น ประธาน + กริยา + ขยายกริยา และประโยคที่ 2 ประธาน + กริยา + กรรม

ประโยคความซ้อนในที่นี้ปรากฏโครงสร้างประโยคแบบประโยคความเดียว 2 ประโยคซ้อนเข้าด้วยกัน โดยประโยคที่ 1 ปรากฏประธาน คือ คำว่า “เน็ก” เป็นคำเรียกชื่อเล่นของศิลปินต้นโพสต์ที่ผู้แสดงความคิดเห็นกล่าวถึง กริยา คือ คำว่า “พูดว่า” เป็นกริยาในรูปแบบของกริยาลีที่เรียงต่อกัน และขยายกริยา คือ คำว่า “ป๊อส” เป็นการขยายกริยาในรูปแบบของนามวลี ซึ่งป๊อสเป็นชื่อเรียกแทนชื่อผู้ที่ติดตามและชื่นชอบศิลปินวงบัส (Bus) และประโยคที่ 2 ปรากฏประธาน คือ คำว่า “ป๊อส” ซึ่งเป็นการแยกประโยค 1 และ 2 ที่ประธาน คือ คนเดียวกัน ตามด้วยขยายประธาน คือ คำว่า “คนนี้” กริยา คือ คำว่า “กำลังปั่น” เป็นการบอกถึงการกระทำของประธานในประโยค และสุดท้ายกรรม คือ คำว่า “วิว” เป็นกรรมในรูปแบบของนามวลี หมายถึงยอดการรับชมเพลงของศิลปินวงบัส

4. ประโยคความซับซ้อน

ประโยคที่ประกอบด้วยหลายส่วนหรือหลายประโยคย่อย ซึ่งมักจะมีโครงสร้างที่ซับซ้อนกว่าประโยคธรรมดา โดยทั่วไปจะมีการใช้คำเชื่อม เช่น “และ” “หรือ” “เพราะ” “ถ้า” และ “ถึงแม้” เพื่อเชื่อมโยงความคิดหรือข้อมูลในประโยค

โครงสร้างประโยคซับซ้อน ประโยคที่ 1 กริยา + กรรม + ขยายกริยา ประโยคที่ 2 กรรม + ขยายกรรม และประโยคที่ 3 ประธาน + กริยา + ขยายกริยา โครงสร้างแบบนี้เป็นประโยคความซับซ้อนที่ประกอบด้วยประโยคความเดียวซ้อนกัน 3 ประโยค โดยประธานมีคนเดียว คือ ผู้แสดงความคิดเห็น และกรรมก็มีคนเดียว คือ ศิลปินต้นโพสต์

ประโยคแสดงความคิดเห็นว่า “ตกหลุมรักอลันมากขึ้น เพราะมันนี้เลยมันทึ่งใจมากหือออ” เป็นประโยคความซับซ้อน วิเคราะห์โครงสร้างประโยคได้ ดังนี้ ประโยคที่ 1 “ตกหลุมรักอลันมากขึ้น” มีโครงสร้างประโยค ได้แก่ กริยา + กรรม + ขยายกริยา ประโยคที่ 2 “เพราะมันนี้เลย” มีโครงสร้างประโยค ได้แก่ ประธาน + ขยายประธาน และประโยคที่ 3 “มันทึ่งใจมากหือออ” มีโครงสร้างประโยค ได้แก่ ประธาน + กริยา + ขยายกริยา

ประโยคซับซ้อนในที่นี้ปรากฏโครงสร้างประโยคที่ 1 ขึ้นต้นด้วยคำกริยาคำว่า “ตกหลุมรัก” เป็นคำที่เรียงต่อกันในรูปแบบของกริยาลี กรรมของประโยค คือ คำว่า “อลัน” เป็นคำนาม คือ ชื่อของศิลปินต้นโพสต์ และขยายกริยา คือ คำว่า “มากขึ้น” เป็นวิเศษณ์วลีที่มีคำวิเศษณ์เรียงต่อกัน ประโยคที่ 2 ปรากฏกรรม คือ คำว่า “มันนี้” เป็นกรรมในรูปแบบของนามวลี และขยายกรรม คือ คำว่า “เลย” เป็นคำขยายคำกริยา และประโยคที่ 3 ปรากฏประธาน คือ คำว่า “มัน” เป็นคำสรรพนามใช้เรียกแทนชื่อ ตามด้วยกริยา คือ คำว่า “ทึ่งใจ” บอกการกระทำ และขยายกริยา คือ คำว่า “มากหือออ” ขยายการกระทำ จากประโยคทั้ง 3 ประโยคปรากฏคำสันธานเชื่อมประโยค คือ คำว่า “เพราะ” เชื่อมประโยคหน้าเข้ากับประโยคหลัง

การศึกษาโครงสร้างประโยคพบความหลากหลายของโครงสร้างและรูปแบบการใช้ โดยที่คำมักจะมีการใช้คำเรียกชื่ออย่างมากที่สุด เพราะผู้แสดงความคิดเห็นมักกล่าวถึงศิลปินที่ตนเองชื่นชอบพบประโยคความเดียวมากที่สุด ซึ่งมีโครงสร้างแยกย่อยเป็น 10 ประเภทเท่ากับประโยคความรวม เนื่องจากประโยคที่ปรากฏในการสนทนามักจะมีการละประธานในประโยค เนื่องจากผู้พูดหรือผู้แสดงความคิดเห็นเป็นประธานในประโยคการสื่อสารแสดงความคิดเห็นในประโยค และมีการรับอิทธิพลจากการใช้ภาษาต่างประเทศเข้ามาปะปน จึงมีโครงสร้างของคำตามรูปแบบของภาษาอื่นที่ไม่ตรงตามภาษาไทยด้วย ทั้งนี้ แสดงให้เห็นว่าการแสดงความคิดเห็นไม่เพียงแต่ใช้โครงสร้างทางภาษาไทยเท่านั้นยังมีการใช้โครงสร้างภาษาอื่นด้วยสะท้อนให้เห็นว่าการรับอิทธิพลของภาษา ต่างประเทศ ทำให้รูปแบบโครงสร้างเปลี่ยนไปแต่ความหมายยังคงเดิม เพราะโครงสร้างของประโยคภาษาไทยสามารถปรับรูปแบบได้หลากหลาย โดยไม่ทำให้ความหมายหลักของประโยคเปลี่ยนแปลงไป

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้ โครงสร้างของถ้อยคำแสดงความคิดเห็นในแอปพลิเคชันเคทซ์พ ส่วนใหญ่อยู่ในรูปของ ประโยคความเดียว และ ประโยคไม่สมบูรณ์ ซึ่งมีลักษณะเด่น คือ การละประธาน การใช้คำซ้ำ และการใช้ภาษาถิ่นทางการหรือภาษาวัยรุ่น เพื่อสื่อสารอารมณ์อย่างกระชับและชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมชาย อินทร์แก้ว ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ความคิดเห็นใน YouTube มีลักษณะคล้ายคลึงกับแพลตฟอร์ม Ketchup คือ เป็นภาษาสั้น ไม่เป็นทางการ และมักมีการละประธานหรือภาคแสดง และผู้ใช้มักใช้ “วลี ” หรือ “ประโยคสั้น” โดยไม่ต้องมีโครงสร้างครบถ้วน (สมชาย อินทร์แก้ว, 2563) นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับ ศิริพร บุญญฤทธิ์ ซึ่งระบุว่าโครงสร้างถ้อยคำแสดงความรู้สึกมีแนวโน้มเป็น ประโยคคำถาม วลี หรือใช้ อีโมจิประกอบการสื่อสาร เช่นเดียวกับกับแอปพลิเคชันเคทซ์พซึ่งมีการใช้สัญลักษณ์ ควบคู่กับข้อความเพื่อเพิ่มน้ำหนักความรู้สึก (ศิริพร บุญญฤทธิ์, 2562) ทั้งนี้ ยังสัมพันธ์กับงานวิจัยของ Tran, M. T. & Nguyen, L. H. ในลักษณะของการแสดงความคิดเห็นในสื่อสังคมออนไลน์ในบริบทต่างประเทศ พบว่า user-generated comments มีแนวโน้มแสดงอารมณ์สูง ไม่ยึดหลักไวยากรณ์มาตรฐาน และใช้โครงสร้างภาษายืดหยุ่น ดังในแอปพลิเคชัน Ketchup ที่พบไปในทิศทางเดียวกัน โดยมีการใช้ “ภาษาเฉพาะกลุ่ม” และ “คำแสลง” เช่น “แซ่บหลาย” หรือ “กราบใจแม่” ผลการศึกษารังนี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมา ทั้งในบริบทภาษาไทยและต่างประเทศ โดยชี้ให้เห็นว่าลักษณะของถ้อยคำแสดงความคิดเห็นในสื่อออนไลน์มักเป็นภาษาที่มีความยืดหยุ่นสูง ผู้ใช้เน้นการสื่อสารที่รวดเร็ว กระชับ และแสดงอารมณ์ได้ชัดเจน มากกว่าการรักษารูปแบบทางไวยากรณ์อย่างเคร่งครัด ซึ่งสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบภาษาตามบริบทเทคโนโลยีและวัฒนธรรมการสื่อสารยุคดิจิทัล (Tran, M. T. & Nguyen, L. H., 2019) นอกจากนี้ ในรูปประโยคยังพบ ลักษณะการใช้คำ เช่นเดียวกับระบุว่า ลักษณะการแทรกคำหรือสัญลักษณ์เหล่านี้สะท้อนพลวัตของภาษาที่ผู้ใช้ปรับให้เหมาะกับการสื่อสารในสื่อใหม่ โดยไม่จำกัดอยู่เพียงไวยากรณ์แบบเดิม (อาภา พานทอง, 2559)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้สรุปได้ว่า โครงสร้างประโยคที่ปรากฏในแอปพลิเคชันเคทซ์ พบ 1,732 ถ้อยคำ แบ่งเป็น 4 ประเภท ประเภทที่พบมากที่สุด คือ ประโยคความเดียว ประโยคความรวม ประโยคความซ้อน และประโยคความรวมที่ซับซ้อน ตามลำดับ ดังนี้ ประโยคความเดียวจากการแสดงความคิดเห็นในแอปพลิเคชันเคทซ์ พบมากที่สุด เพราะผู้ใช้งานต้องการแสดงความคิดเห็นที่ตรงประเด็น กระชับ และเข้าใจง่าย การใช้ประโยคความเดียวช่วยให้ผู้แสดงความคิดเห็นสามารถสื่อสารความคิดหรือความรู้สึกได้อย่างชัดเจนโดยไม่ต้องใช้คำซับซ้อนหรือโครงสร้างประโยคที่ยาวเกินไป ซึ่งทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจข้อความได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ประโยคความรวมพบมากรองลงมา เพราะการใช้ประโยคความรวมทำให้ผู้แสดงความคิดเห็นสามารถรวมหลาย ๆ ความคิดหรือประเด็นเข้าด้วยกันในประโยคเดียว โดยอาจจะมีการเชื่อมประโยคด้วยคำสันธาน เช่น “ถ้า..จะ” “หรือ” “และ” เป็นต้น ซึ่งไม่เพียงแต่ทำให้ความคิดเห็นมีความสมบูรณ์และเข้าใจง่าย ยังช่วยประหยัดเวลาในการอ่านและเขียน ทำให้ผู้ใช้สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ประโยคความซ้อน เป็นประโยคที่พบน้อย เพราะการแสดงความคิดเห็นบนแอปพลิเคชันเคทซ์ เป็นประโยคสั้น ๆ กระชับ เข้าใจง่าย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นประโยคความเดียว มีใจความเดียว เพราะการแสดงความคิดเห็นบนแอปพลิเคชันเคทซ์ต่อวงบัส เป็นการชื่นชมการแสดงของศิลปิน ผลงานเพลงต่าง ๆ กิจกรรมต่าง ๆ พูดคุยทักทายศิลปินหรือบอกรัก บอกรับ บอกรักถึงด้วยประโยคสั้น ๆ ในแต่ละวัน ประโยคความรวมที่ซับซ้อน พบน้อย เพราะการแสดงความคิดเห็นบนแอปพลิเคชันเคทซ์ ส่วนใหญ่เป็นประโยคสั้น ๆ ไม่ซับซ้อน มีใจความเดียว เข้าใจได้ง่าย เน้นบอกความรู้สึกที่ตรงไปตรงมา ถ้อยคำแสดงความคิดเห็นที่ปรากฏในแอปพลิเคชันเคทซ์มีลักษณะเป็น ประโยค ซึ่งส่วนใหญ่เป็น ประโยคไม่สมบูรณ์ตามเกณฑ์มาตรฐานไวยากรณ์แบบทางการ กล่าวคือ มักมีการ ละประธาน หรือ กรรม แต่ยังสามารถสื่อความหมายได้อย่างชัดเจนในบริบทของการสื่อสารออนไลน์ ซึ่ง ประธาน ที่ละไว้มักหมายถึงผู้แสดงความคิดเห็น และกรรม มักหมายถึงศิลปินหรือผู้ที่กล่าวถึงในต้นโพสท์ โดยโครงสร้างถ้อยคำแสดงความคิดเห็นในแอปพลิเคชันเคทซ์แม้จะมีความหลากหลายทางรูปแบบ แต่สามารถจำแนกและวิเคราะห์ตามกรอบไวยากรณ์ไทยดั้งเดิมได้อย่างมีระบบ แสดงให้เห็นถึงการปรับประยุกต์ของโครงสร้างประโยคให้เหมาะกับบริบทการสื่อสารในสื่อดิจิทัล ซึ่งยังคงความเป็นระเบียบทางภาษาตามลักษณะประโยคในภาษาไทยพื้นฐานข้อเสนอนี้จากการศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างถ้อยคำแสดงความคิดเห็นเป็นเรื่องที่น่าสนใจ โดยเฉพาะในยุคที่การสื่อสารออนไลน์เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวัน ผู้วิจัยพบประเด็นที่น่าสนใจ สำหรับผู้สนใจศึกษารูปแบบและโครงสร้างถ้อยคำแสดงความคิดเห็นในแอปพลิเคชันเคทซ์ หรือผู้ที่ต้องการจะทำการศึกษาย่อยต่เกี่ยวกับรูปแบบและโครงสร้างถ้อยคำแสดงความคิดเห็น จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

- 1) ควรศึกษาโครงสร้างการแสดงความคิดเห็นในสื่อออนไลน์ เพื่อดูว่าการแสดงความคิดเห็นในพื้นที่สาธารณะเหล่านี้มีการใช้รูปแบบและโครงสร้างอย่างไร และแตกต่างจากการแสดงความคิดเห็นในสถานการณ์อย่างไร และ
- 2) ควรศึกษาการรับอิทธิพลจากภาษาต่างประเทศที่ได้เข้ามาปะปนทำให้โครงสร้างทางภาษาไทยเปลี่ยนไป

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา นาคสกุล. (2540). ลักษณะทั่วไปของประโยคในภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2543). ไวยากรณ์ไทย: การวิเคราะห์โครงสร้างประโยค. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- จุฑารัตน์ นกแก้ว. (2558). สื่อสังคมออนไลน์@มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. เรียกใช้เมื่อ 22 กรกฎาคม 2567 จาก <https://www.gotoknow.org/posts/593619>
- ศิริพร บุญญฤทธิ์. (2562). โครงสร้างภาษาของถ้อยคำแสดงความรู้สึกในเฟซบุ๊ก. วารสารวิชาการภาษาไทยและวัฒนธรรม, 4(2), 55-67.
- สมชาย อินทร์แก้ว. (2563). ลักษณะการใช้ภาษาของความคิดเห็นบน YouTube. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุริยญา สุขสวัสดิ์. (2558). ลักษณะภาษาและกลวิธีการใช้ภาษาตามแนววจนปฏิบัติศาสตร์ในหน้าแฟนเพจ “ข้อความโดน ๆ “ ในเฟซบุ๊ก. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อภิชัย พันธเสน. (2563). “โครงสร้างประโยคไทยในยุคดิจิทัล”. วารสารภาษาและวัฒนธรรม, 22(3), 120-135.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2547). ไวยากรณ์ไทยเชิงพรรณนา. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัญชลี สุทธิวรรณ. (2552). ภาษาไทยในบริบททางสังคม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาภา พานทอง. (2559). “ถ้อยคำและอารมณ์ในภาษาไทยบนโซเชียลมีเดีย”. วารสารนิเทศศาสตร์, 34(1), 88-101.
- Tran, M. T. & Nguyen, L. H. (2019). Linguistic patterns in user comments on social media. Journal of Language and Digital Communication, 11(1), 45-63.

กลยุทธ์การปรับตัวของผู้ให้บริการเติมน้ำมันอากาศยานในประเทศไทย ภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงโลก*

ADAPTATION STRATEGIES FOR INTO-PLANE REFUELLING PROVIDERS IN THAILAND AMID GLOBAL TRANSFORMATIONS

ธนวิชญ์ ทองแป้น*, คงศักดิ์ ชมชุม, อารีรัตน์ เส้นสด

Tanawit Thongpan*, Kongsak Chomchum, Areerat Sensod

สาขาวิชาการจัดการการบิน สถาบันการบินพลเรือน สถาบันสมทบมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Aviation Management, Civil Aviation Training Center, Affiliated institution with Suranaree University of Technology,

Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: Tanawit.tho@icloud.com

บทคัดย่อ

การวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อม สภาวะการณ์ การเปลี่ยนแปลง และแนวโน้มการปรับตัวของผู้ให้บริการเติมน้ำมันอากาศยานในประเทศไทยในยุค VUCA โดยการศึกษาใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผ่านการประชุมกลุ่มแบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Focus Group) โดยรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารรวม 25 คน จาก 8 บริษัท ในกลุ่มบริษัท บริการเชื้อเพลิงการบินกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลใช้กรอบ STEEP Analysis ที่ครอบคลุม 5 มิติของการวิเคราะห์สภาวะการณ์ของโลก ได้แก่ สังคม เทคโนโลยี เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และการเมือง ซึ่งจัดอยู่ในลักษณะการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงบริบท (Contextual Content Analysis) ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าประเด็นด้านความมั่นคงด้านพลังงานและแรงกดดันจากเป้าหมาย Net Zero เป็นปัจจัยที่มีผลกระทบสูงสุดและมีความเร่งด่วน ด้านเทคโนโลยีมีการปรับตัวสู่ระบบพลังงานใหม่ เช่น ปัญญาประดิษฐ์ ระบบจัดเก็บพลังงาน และนวัตกรรมนิวเคลียร์ขนาดเล็ก ในด้านการเมืองพบผลกระทบจากความตึงเครียดทางภูมิรัฐศาสตร์ การแข่งขันด้านพลังงานระดับโลก และการขยายอิทธิพลของโครงการหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง มิติด้านเศรษฐกิจสะท้อนถึงการลดลงของความต้องการเชื้อเพลิงฟอสซิล การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภค และความจำเป็นในการตอบสนองต่อนโยบายการเงินสีเขียว ในมิติด้านสังคมพบว่า มีปัจจัยโครงสร้างประชากรที่เข้าสู่สังคมสูงวัย ความหลากหลายทางวัฒนธรรม และความคาดหวังด้านคุณภาพชีวิตของผู้บริโภค สะท้อนให้เห็นว่าองค์กรปรับตัวเชิงกลยุทธ์อย่างรอบด้าน เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันและเตรียมพร้อมรับมือการเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพในระยะยาว งานวิจัยนี้

เน้นย้ำว่าหากองค์กรไม่เร่งปรับกลยุทธ์ อาจเผชิญการสูญเสียความสามารถในการแข่งขัน และไม่สามารถตอบสนองต่อพลวัตโลกในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การเปลี่ยนผ่านด้านพลังงาน, ผู้ให้บริการเติมน้ำมันอากาศยาน, การปล่อยคาร์บอนสุทธิเป็นศูนย์, น้ำมันอากาศยานยั่งยืน, การวิเคราะห์ STEEP

Abstract

This study aims to explore the environment, circumstances, changes, and adaptation trends of Into-plane Refuelling Providers in Thailand under the Volatility, Uncertainty, Complexity, and Ambiguity (VUCA) era. The research employed a qualitative approach through unstructured focus group discussions, gathering the insights from 25 executives across 8 companies within the Bangkok Aviation Fuel Services Public Company Limited (BAFS Group). Data were analyzed by using STEEP Analysis framework, encompassing five dimensions of global context including Social, Technological, Economic, Environmental, and Political. The method adopted was contextual content analysis. The result reveals that pressure from Net Zero targets and the energy security are the most impactful and urgent factors. In the technological dimension, there is a shift towards the new energy systems, including artificial intelligence, energy storage systems, and small modular nuclear innovations. Politically, into-plane refuelling providers in Thailand are affected by geopolitical tensions, global energy competition, and the growing influence of China's Belt and Road Initiative. Economically, there is a decline in fossil fuel demand, shifting consumer behaviors, and a growing need to comply with green monetary policies. On the social front, key factors include an aging population, increasing cultural diversity, and higher consumer expectations regarding quality of life and workplace sustainability. These insights reflect that organizations are undertaking comprehensive strategic transformations to enhance competitiveness and readiness in navigating global changes in a sustainable and effective manner. The study underscores that failure to accelerate strategic adaptation may lead to a loss of competitiveness and inability to respond effectively to future global dynamics. Moreover, proactive adaptation not only mitigates long-term risk exposure but also enhances the sector's value proposition. The findings serve as a strategic foresight guide for industry leaders and policymakers to realign priorities, foster innovation, strengthen human capital, and drive resilience in the evolving landscape of aviation fuel services in Thailand.

Keywords: Energy Transition, Into-plane Refuelling Providers, Net Zero, Sustainable Aviation Fuel, STEEP Analysis

บทนำ

อุตสาหกรรมการบินน้ำมันอากาศยานมีบทบาทสำคัญต่อความต่อเนื่องในการดำเนินธุรกิจของสายการบินและเศรษฐกิจของประเทศ ปัจจุบันผู้ให้บริการน้ำมันอากาศยานในประเทศไทยเผชิญกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว ทั้งแรงกดดันจากการปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่ต้องลดลงตามเป้าหมาย Net Zero และแนวโน้มการพัฒนาอย่างยั่งยืน (ESG) ที่เป็นประเด็นสำคัญในระดับโลก อย่างไรก็ตาม ผู้ให้บริการน้ำมันอากาศยานในประเทศไทยยังขาดการปรับตัวเชิงระบบ โดยเฉพาะในด้านการบูรณาการเทคโนโลยี การจัดการพลังงานสะอาด และการวางแผนรับมือความไม่แน่นอนทางภูมิรัฐศาสตร์ ในขณะที่การใช้้ำมันอากาศยานยั่งยืน (Sustainable Aviation Fuel) ในประเทศไทยมีไม่ถึง 0.1% ของปริมาณน้ำมันอากาศยานตลอดปี 2567 (พลิศร พหุวิช, 2568)

การศึกษาปัจจัยภายนอกโดยใช้ STEEP Analysis ซึ่งประกอบด้วย สังคม (Social) เทคโนโลยี (Technological) เศรษฐกิจ (Economic) สิ่งแวดล้อม (Environmental) และการเมือง (Political) พบว่า ผู้ให้บริการน้ำมันอากาศยานต้องรับมือกับแรงกดดันจากนโยบายสิ่งแวดล้อมที่เข้มงวดขึ้น เทคโนโลยีพลังงานสะอาดที่ก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว และความต้องการของสังคมในการดำเนินธุรกิจที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกจึงมีบทบาทสำคัญในการทำความเข้าใจบริบทที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการประยุกต์ใช้กรอบการวิเคราะห์ STEEP ซึ่งครอบคลุมปัจจัยทางสังคม (Social), เทคโนโลยี (Technological), เศรษฐกิจ (Economic), สิ่งแวดล้อม (Environmental) และการเมือง (Political) เพื่อประเมินแนวโน้มที่ส่งผลต่อธุรกิจอย่างรอบด้าน (Yüksel, I., 2012) กรอบวิเคราะห์นี้ช่วยให้สามารถระบุโอกาสและความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับทิศทางเชิงนโยบาย เทคโนโลยีใหม่ และความคาดหวังของสังคมได้อย่างชัดเจน

จากความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว การดำเนินกลยุทธ์ในโลกจริงต้องมีการปรับเปลี่ยนแผนตามสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ โดยเฉพาะในกรณีที่สภาพแวดล้อมภายนอกมีความไม่แน่นอนสูง (Mintzberg, H., 2000) การวิเคราะห์สถานการณ์อย่างเป็นระบบ และการจัดทำแนวทางการพัฒนาเชิงกลยุทธ์จึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อเสริมศักยภาพในการแข่งขัน ลดความเสี่ยงจากภูมิรัฐศาสตร์ หรือสร้างระบบพลังงานยั่งยืนในอุตสาหกรรมการบิน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของผู้ให้บริการน้ำมันอากาศยานในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมุ่งเน้นการทำความเข้าใจสภาพปัจจุบันของผู้ให้บริการน้ำมันอากาศยานในบริบทของประเทศไทยอย่างลึกซึ้ง ผ่านการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ ด้วยวิธีการประชุมกลุ่ม โดยใช้บทสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) กับกลุ่มผู้บริหารระดับสูงของกลุ่มบริษัทบริการน้ำมันการบินกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) จำนวนทั้งสิ้น 25 คน คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากตำแหน่งงานและบทบาทในการกำหนดนโยบายและทิศทางขององค์กร ดำเนินการระหว่างวันที่ 18 - 20 มีนาคม พ.ศ. 2567 ที่จังหวัดชลบุรี ผู้เข้าร่วมได้รับการเชิญเข้าร่วมการวิจัยโดยสมัครใจ และได้รับเอกสารชี้แจงรายละเอียดของงานวิจัย พร้อมลงนามในแบบฟอร์ม

แสดงความยินยอม (Informed Consent) ก่อนเริ่มการประชุมกลุ่ม เพื่อให้สอดคล้องกับหลักจริยธรรมการวิจัย กลุ่มตัวอย่างมีความหลากหลายทั้งในฝ่ายงาน โดยครอบคลุมทั้งฝ่ายปฏิบัติการ และฝ่ายสนับสนุน การใช้บทสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถแสดงความคิดเห็น ประสบการณ์ และมุมมองที่มีต่อสถานการณ์การดำเนินธุรกิจในปัจจุบันได้อย่างอิสระ โดยไม่มีกรอบคำถามที่ตายตัว ผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการสนทนา และกระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างหลากหลาย โดยอ้างอิงแนวทางการวิเคราะห์ตามกรอบ STEEP (Social, Technological, Economic, Environmental, Political) เพื่อชี้้นำการอภิปรายในประเด็นปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบต่อองค์กร

เมื่อได้ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มแล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลไปถอดความ และจัดหมวดหมู่ประเด็นหลักตามแนวคิดการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ (Qualitative Content Analysis) โดยให้ความสำคัญกับการตีความในเชิงบริบท และการเชื่อมโยงระหว่างประเด็นที่เกิดขึ้นในแต่ละมุมมอง ผู้วิจัยยังใช้สถิติเชิงพรรณนา เช่น ความถี่ และแนวโน้มของความเห็นร่วม เพื่อสรุประดับความเห็นพ้องของกลุ่มในประเด็นสำคัญ โดยมีเป้าหมายเพื่อสังเคราะห์สาระสำคัญที่สามารถนำไปใช้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาผู้ให้บริการเติมน้ำมันอากาศยานให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในระดับประเทศและระดับโลก ในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยจัดให้แต่ละกลุ่มผู้ให้ข้อมูลร่วมกันอภิปราย และเขียนประเด็นความคิดเห็นลงบนกระดาษขนาด A3 ซึ่งสะท้อนความเห็นร่วมของกลุ่มในแต่ละประเด็น ก่อนรวบรวมกลับมาเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ต่อไป เพื่อเสริมความน่าเชื่อถือของผลการวิเคราะห์ (Trustworthiness) ผู้วิจัยได้นำผลวิเคราะห์เบื้องต้นไปตรวจสอบข้อมูลจากเอกสารภายในขององค์กรและรายงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง เพื่อเปรียบเทียบและยืนยันประเด็น (Triangulation)

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้กรอบแนวคิด STEEP (Social, Technological, Economic, Environmental, Political) ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นสำคัญที่สะท้อนสภาพแวดล้อมปัจจุบันของผู้ให้บริการเติมน้ำมันอากาศยานในประเทศไทย ได้ดังนี้:

ผลการวิจัยโดยรวมชี้ให้เห็นว่า ผู้ให้บริการเติมน้ำมันอากาศยานจำเป็นต้องเร่งปรับตัวเชิงยุทธศาสตร์ในด้านเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมมากที่สุด เพื่อคงความสามารถในการแข่งขันในตลาดที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว ทั้งนี้ข้อค้นพบในแต่ละมิติสามารถเชื่อมโยงโดยตรงกับวัตถุประสงค์หลักของงานวิจัย คือการจัดทำแนวทางการพัฒนาอย่างเป็นระบบ

เมื่อสอบถามว่า “ท่านเห็นว่าสภาพสังคมในปัจจุบันและอนาคตมีผลต่อการดำเนินธุรกิจบริการน้ำมันอากาศยานในประเด็นใดบ้าง?” ผู้บริหารส่วนใหญ่สะท้อนว่าองค์กรต้องเตรียมพร้อมรับมือกับ “โครงสร้างประชากรแบบสังคมสูงวัยที่จะส่งผลกระทบต่อแรงงานในอนาคต และจำเป็นต้องส่งเสริม DEI (Diversity, Equity, Inclusion) ให้มากขึ้น” อีกทั้ง “การให้ความสำคัญกับสุขภาพและชีวิตที่ดีของพนักงาน” ถูกระบุเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่องค์กรต้องบูรณาการในการบริหารจัดการ

ด้านสังคม (Social): พบแนวโน้มสังคมผู้สูงอายุที่ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างแรงงานและการวางแผนทรัพยากรมนุษย์ในระยะยาว ประชาชนให้ความสำคัญกับสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี (Well-being) มากขึ้น ขณะเดียวกัน

องค์กรต่าง ๆ ต้องเผชิญกับความคาดหวังด้านความหลากหลาย ความเสมอภาค และการมี เมื่อสอบถามว่า “มีเทคโนโลยีใดที่ท่านเห็นว่า ควรติดตามหรือประเมินผลกระทบต่อธุรกิจบ้าง?” พบว่า “เทคโนโลยีด้าน AI และระบบอัตโนมัติในการเติมน้ำมัน” กำลังถูกพิจารณานำมาปรับใช้ พร้อมทั้งมีความตระหนักในเรื่อง “ความมั่นคงของระบบไซเบอร์ (Cybersecurity) ที่จะส่งผลกระทบต่อระบบการขนส่งพลังงาน” รวมถึง “การวิจัยและลงทุนใน SAF เพื่อรองรับนโยบายของสายการบินและรัฐบาล” ประเด็นนี้ถือเป็นโอกาสที่องค์กรควรเร่งสร้างระบบทรัพยากรบุคคลที่ตอบโจทย์ความยืดหยุ่นและความหลากหลาย

ด้านเทคโนโลยี (Technological): การพัฒนาของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) และระบบดิจิทัลนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินงาน การให้ความสำคัญกับความปลอดภัยทางไซเบอร์ (Cybersecurity) เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในระบบขนส่งพลังงานและเครือข่ายข้อมูล พร้อมกันนี้ การพัฒนาและนำเชื้อเพลิงการบินที่ยั่งยืน (Sustainable Aviation Fuel: SAF) มาใช้งานเชิงพาณิชย์ กำลังกลายเป็นปัจจัยหลักของการแข่งขันในอนาคต จากการเปรียบเทียบกับตัวอย่างของท่าอากาศยาน Schiphol และ Incheon ที่นำระบบอัตโนมัติเข้ามาใช้แล้วมากกว่า 60% ของกระบวนการเติมเชื้อเพลิง แสดงให้เห็นว่าไทยยังมีช่องว่างในการเร่งปรับตัว

จากคำถาม “ปัจจัยทางเศรษฐกิจใดที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานของผู้นำบริการน้ำมันอากาศยาน?” ผู้บริหารระบุว่า “ต้นทุนด้านพลังงานมีความผันผวนสูงขึ้นในระยะยาวจากการเปลี่ยนผ่านพลังงาน” และ “แหล่งเงินทุนมีแนวโน้มต้องผ่านการรับรองด้าน ESG มากขึ้น (Green Finance)” อีกทั้งมีความเห็นร่วมกันว่า “ความต้องการใช้น้ำมันแบบดั้งเดิมมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง”

ด้านเศรษฐกิจ (Economic): อุตสาหกรรมพลังงานอยู่ระหว่างการเปลี่ยนผ่านสู่โครงสร้างพลังงานสะอาด (Energy Transition) ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อรูปแบบธุรกิจของผู้นำบริการน้ำมันอากาศยาน นอกจากนี้ ยังมีแรงกดดันจากระบบการเงินสีเขียว (Green Finance) และแนวโน้มความต้องการใช้น้ำมันเชื้อเพลิงเครื่องบินแบบดั้งเดิม (Conventional Jet Fuel) ที่ลดลงอย่างต่อเนื่องในประเด็น “ท่านคิดว่าองค์กรควรปรับตัวอย่างไรต่อการเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อม?” มีเสียงสะท้อนว่า “การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานที่รองรับ Net Zero เช่น การใช้รถ EV Hydrant Dispenser และพลังงานสะอาดภายในคลัง” ควรเร่งดำเนินการควบคู่กับ “มาตรการป้องกันความเสี่ยงจากสภาพอากาศสุดขั้ว (Extreme Weather)” ซึ่งอาจกระทบการดำเนินงานในภาคสนาม ประเด็นนี้ถือเป็นความท้าทายหลักในการรักษาผลประโยชน์ในอนาคต โดยเฉพาะหากยังไม่มีกระจายแหล่งรายได้หรือปรับโครงสร้างต้นทุน

ด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental): สภาพอากาศที่แปรปรวนและเกิดเหตุการณ์สุดขั้วบ่อยครั้ง (Extreme Weather) ทำให้เกิดความไม่แน่นอนในระบบโลจิสติกส์และการบิน แรงกดดันจากเป้าหมายการลดการปล่อยคาร์บอนสุทธิเป็นศูนย์ (Net Zero Aviation) และการเสื่อมถอยของความหลากหลายทางชีวภาพ (Biodiversity) ล้วนเป็นปัจจัยที่ต้องนำมาพิจารณาในกลยุทธ์องค์กร จากคำถาม “แนวนโยบายหรือกฎหมายใดที่ท่านเห็นว่ากระทบกับธุรกิจในอนาคต?” พบความกังวลต่อ “ความไม่แน่นอนของภูมิรัฐศาสตร์ที่ส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพราคาน้ำมันและห่วงโซ่อุปทานโลก” รวมถึง “การถูกบังคับให้กระจายความเสี่ยงผ่าน Dual Supply Chain และการสร้างความมั่นคงทางพลังงานในประเทศ” การตอบสนองต่อประเด็นนี้ไม่เพียงจำเป็นต่อการบริหารความเสี่ยง แต่ยังสะท้อน

ถึงความสามารถในการรักษาใบอนุญาตการดำเนินงานในระยะยาว โดยเฉพาะเมื่อถูกระเบียบด้านสิ่งแวดล้อมเข้มงวดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ด้านนโยบายและกฎหมาย (Political): ความตึงเครียดทางภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitical Tensions) ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของผู้ลงทุนและห่วงโซ่อุปทานทั่วโลก แนวโน้มการกระจายความเสี่ยงผ่านโครงสร้างห่วงโซ่อุปทานคู่ขนาน (Dual Global Supply Chain) และประเด็นความมั่นคงด้านพลังงาน (Energy Security) กลายเป็นโจทย์สำคัญที่ผู้ให้บริการเติมน้ำมันอากาศยานต้องเผชิญ ในระยะสั้นองค์กรอาจต้องปรับโครงสร้างงาน เช่น แผนกบริหารความเสี่ยงและห่วงโซ่อุปทานให้สามารถรองรับการประเมินความเปราะบางของแหล่งจัดซื้อ และการลงทุนด้านพลังงานในประเทศ

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกตามมุมมอง STEEP

Social ปัจจัยด้านสังคม	Technological ปัจจัยด้านเทคโนโลยี	Economics ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ	Environmental ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม	Political & Legal ปัจจัยด้านนโยบาย และกฎหมาย
Silver Gen	Artificial Intelligence	Energy Transition	Extreme Weather	Geopolitical Tensions
Aging Society	Cloud Service	Green Finance	Net Zero Aviation	Dual Global Supply Chain
Misinformation & Disinformation	Cybersecurity	Decline of Conventional Jet Demand	Pollutions Dilemma	Climate Ignorance
Good Health and Well-Being	Sustainable Aviation Fuel (SAF)	Belt and Road Initiative (BRI)	Reduced Biodiversity	Energy Security
Self-Identity	Battery Energy Storage Systems (BESS)	Labour Shortage		
Diversity, Equity, and Inclusion (DEI)	Small Modular Reactor (SMR)			

อภิปรายผล

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันของผู้ให้บริการเติมน้ำมันอากาศยานในประเทศไทยผ่านกรอบ STEEP Analysis พบว่า ทุกมิติภายนอกล้วนมีผลกระทบโดยตรงต่อทิศทางและขีดความสามารถในการแข่งขันขององค์กร (Pietersen, W., 2010) ที่เสนอว่าการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมอย่างรอบด้านเป็นกุญแจสำคัญในการปรับกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของโลก ทั้งนี้ การอภิปรายผลจะนำเสนอโดยเปรียบเทียบผลการศึกษาเข้ากับวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบใน 5 มิติหลัก อย่างไรก็ตาม การอภิปรายผลในบทนี้ไม่เพียงสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่ปูทางไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์ในบทสรุป โดยเชื่อมโยงข้อมูล

เชิงลึกที่ได้จากภาคสนามเข้ากับแนวโน้มโลกเพื่อระบุลำดับความสำคัญของการปรับตัวในเชิงนโยบายอย่างเป็นระบบ ดังนี้

1. มิติด้านสังคม

ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่โครงสร้างสังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ ส่งผลโดยตรงต่อโครงสร้างแรงงานในระยะยาว (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570), 2565) องค์กรจึงต้องออกแบบนโยบายด้านทรัพยากรมนุษย์ใหม่ให้ตอบโจทย์ทั้งด้านสวัสดิการ ความยืดหยุ่นในการทำงาน และสุขภาวะของพนักงาน (ณัฏ อินทรานนท์ และพีรเศรษฐ์ ชมภูมิ, 2561) นอกจากนี้ แนวโน้มแรงงานต่างชาติเพิ่มขึ้นในอุตสาหกรรมบริการเชื้อเพลิงการบิน สะท้อนความจำเป็นในการบริหารความหลากหลายทางวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ (International Civil Aviation Organization, 2022) แนวคิด DEI (Diversity, Equity, and Inclusion) จึงไม่ใช่เพียงกลยุทธ์องค์กร แต่เป็นเครื่องมือสร้างความผูกพันระยะยาวระหว่างองค์กรกับพนักงาน จากการให้ข้อมูลของผู้บริหารรายหนึ่ง “องค์กรที่ยังไม่มีนโยบาย DEI อย่างชัดเจนจะประสบปัญหาในการรักษาและพัฒนาแรงงานคุณภาพในอีก 5 ปีข้างหน้า” อย่างไรก็ตาม มิติดังนี้เป็นปัจจัยระยะกลาง ยังไม่เร่งด่วนเท่ากับด้านเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม

2. มิติด้านเทคโนโลยี

การเข้าสู่ยุค AI และการเปลี่ยนผ่านสู่เทคโนโลยีสะอาดทำให้อุตสาหกรรมเติมน้ำมันไม่สามารถพึ่งพาวิธีการแบบเดิมได้อีกต่อไป (International Monetary Fund, 2023) การลงทุนในระบบตรวจสอบคุณภาพน้ำมันแบบอัตโนมัติ, เทคโนโลยี Cybersecurity สำหรับโครงสร้างพื้นฐาน และระบบควบคุมการเติมน้ำมันระยะไกล ล้วนช่วยลดความผิดพลาดและเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน (MITRE, 2022) ที่สำคัญ การพัฒนาและให้บริการ SAF (Sustainable Aviation Fuel) ไม่เพียงสอดคล้องกับพันธสัญญาด้านสิ่งแวดล้อม แต่ยังสร้างแหล่งรายได้ใหม่ในอนาคต (Shell Aviation, 2023) เมื่อเปรียบเทียบกับท่าอากาศยานชางจี ประเทศสิงคโปร์ ที่มีการจ่าย SAF ผ่านเข้าสู่ระบบท่อจ่ายน้ำมันแรงดันสูง พบว่า ประเทศไทยยังไม่ได้ดำเนินการในลักษณะนี้ เป็นช่องว่างในการพัฒนาในอนาคตต่อไป

3. มิติด้านเศรษฐกิจ

ภาวะราคาพลังงานผันผวนและแนวโน้มการลดใช้เชื้อเพลิงฟอสซิลเป็นแรงกดดันที่ชัดเจนต่อผู้ให้บริการน้ำมันอากาศยาน (International Labour Organization, 2022) ในขณะเดียวกัน แนวคิด Green Finance กำลังกลายเป็นกลไกสำคัญในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน (World Bank, 2023) องค์กรที่สามารถออก Green Bond หรือบริหาร Carbon Credit ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะสามารถลดต้นทุนในระยะยาวและตอบโจทย์นักลงทุน ESG ได้อย่างเป็นรูปธรรม (McKinsey & Company., 2023) โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้ข้อมูลว่า Green Bonds เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้โครงการโครงสร้างพื้นฐานที่ยั่งยืนได้รับเงินทุนสนับสนุนมากขึ้น ในมิตินี้ แม้ไม่รุนแรงฉับพลันเท่าด้านสิ่งแวดล้อม แต่เป็นปัจจัยเชิงโครงสร้างที่ส่งผลต่อศักยภาพทางการเงินระยะยาวขององค์กร

4. มิติด้านสิ่งแวดล้อม

การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศส่งผลกระทบต่อระบบโลจิสติกส์เชื้อเพลิงในสนามบินอย่างเลี่ยงไม่ได้ ทั้งในด้านความถี่ของเหตุการณ์อุทกภัย ภัยแล้ง และพายุ (กรมอุตุนิยมวิทยา, 2566) การปรับปรุงโครงสร้าง

พื้นฐาน เช่น ระบบระบายน้ำของคลังน้ำมัน และการลงทุนใน EV Hydrant Dispenser ช่วยลด Scope 1 Emission ได้อย่างชัดเจน (GHG Protocol, 2023) นอกจากนี้ ความคาดหวังจากนักลงทุนที่ให้ความสำคัญกับเป้าหมาย Net-Zero และการบริหารความหลากหลายทางชีวภาพก็ยังคงดันให้องค์กรต้องยกระดับด้านสิ่งแวดล้อม (United Nations Environment Programme, 2023); (International Energy Agency, 2021)

5. มิติด้านนโยบายและกฎหมาย

ความเปราะบางทางภูมิรัฐศาสตร์ เช่น สงครามรัสเซีย-ยูเครน หรือความขัดแย้งในตะวันออกกลาง สะท้อนถึงความจำเป็นในการออกแบบระบบจัดหาเชื้อเพลิงที่มีความยืดหยุ่น (World Economic Forum, 2024) การเปลี่ยนผ่านจากการพึ่งพาแหล่งพลังงานเดียว ไปสู่การจัดการเชื้อเพลิงแบบคู่ขนาน หรือ Dual Supply Chain จึงเป็นเครื่องมือเชิงยุทธศาสตร์ในการลดความเสี่ยงทั้งด้านการเงินและด้านปฏิบัติการ (International Monetary Fund, 2023)

การอภิปรายผลในครั้งนี้ชี้ชัดว่าผู้ให้บริการน้ำมันอากาศยานในประเทศไทยจำเป็นต้องมีแนวทางการปรับตัวในทุกมิติ ทั้งด้านคน เทคโนโลยี การเงิน สิ่งแวดล้อม และนโยบาย เพื่อเตรียมพร้อมรับมือกับความผันผวนและความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง องค์กรใดที่สามารถวิเคราะห์แนวโน้มจากกรอบ STEEP ได้อย่างแม่นยำและดำเนินการเชิงรุก จะสามารถพลิกวิกฤตให้เป็นโอกาส และยืนหยัดในเวทีการแข่งขันระดับโลกได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยนี้นำเสนอองค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญต่อการวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันของผู้ให้บริการเติมน้ำมันอากาศยานในประเทศไทย ผ่านการประยุกต์ใช้กรอบ STEEP Analysis ควบคู่กับกระบวนการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างกับผู้บริหารระดับสูงในอุตสาหกรรม ซึ่งถือเป็นแนวทางเชิงคุณภาพที่สามารถสะท้อนบริบทเชิงลึกขององค์กรที่กำลังเผชิญการเปลี่ยนแปลงจากบริบทโลกได้อย่างชัดเจน จากการสังเคราะห์ผลการวิจัย ผู้วิจัยได้นำเสนอโมเดลแนวคิดใหม่ภายใต้ชื่อ “STEED-Driven Strategic Adaptation Model” ซึ่งประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) ปัจจัยขับเคลื่อนจากภายนอก (Input: STEEP), 2) กลไกการตอบสนองเชิงกลยุทธ์ (Process: Organizational Adaptation Mechanisms) และ 3) ผลลัพธ์การเปลี่ยนผ่านขององค์กร (Output: Strategic Transformation) โดยโครงสร้างโมเดลเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบตามลำดับขั้นตอน Input → Process → Output เพื่อสะท้อนให้เห็นว่าการปรับตัวเชิงกลยุทธ์ต้องเริ่มจากการเข้าใจสิ่งแวดล้อมภายนอก ก่อนจะแปลงผลกระทบเป็นกลไกตอบสนอง และต่อยอดสู่การเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนขององค์กร

องค์ความรู้ใหม่ที่ค้นพบ คือ การวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ สังคม เทคโนโลยี เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และการเมือง สามารถนำมาเชื่อมโยงกับบริบทขององค์กรในระดับปฏิบัติการได้จริง ตัวอย่างเช่น ความจำเป็นในการเตรียมองค์กรรับมือกับแรงงานสูงวัย ความคาดหวังด้านความหลากหลาย (DEI) และความเสี่ยงจากภูมิรัฐศาสตร์ที่ส่งผลต่อความมั่นคงด้านพลังงาน ล้วนเป็นปัจจัยที่ต้องบูรณาการเข้าสู่งานกำหนดกลยุทธ์ขององค์กรในอนาคต โดยข้อค้นพบสำคัญที่แตกต่างจากงานวิจัยอื่น คือ การระบุว่ามีมิติด้านสิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยี

มีระดับผลกระทบเชิงกลยุทธ์สูงกว่าแรงกดดันด้านเศรษฐกิจในบริบทอุตสาหกรรมน้ำมันอากาศยานไทย แตกต่างจากงานวิจัยส่วนใหญ่ที่เน้นเรื่องต้นทุนและความผันผวนด้านราคาพลังงานเป็นหลัก

นอกจากนี้ การตั้งคำถามแบบเปิดในลักษณะไม่กำหนดกรอบตายตัว ช่วยให้สามารถระบุ “แรงขับเคลื่อนที่แท้จริง” ของการเปลี่ยนแปลงในอุตสาหกรรมบริการน้ำมันอากาศยาน อันนำไปสู่ข้อเสนอเชิงกลยุทธ์ที่ไม่เพียงตอบสนองต่อสถานการณ์ปัจจุบัน แต่ยังสามารถต่อยอดในเชิงนโยบายระดับชาติและระดับองค์กร ถือเป็นฐานความรู้ใหม่ที่สำคัญในการออกแบบแนวทางพัฒนาอุตสาหกรรมบริการน้ำมันอากาศยานไทยในอนาคตอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ โมเดล STEEP-Driven Strategic Adaptation ยังสามารถสรุปเป็น “4 ขั้นตอนการปรับตัวเชิงกลยุทธ์” ได้แก่ 1) วิเคราะห์ STEEP, 2) จัดลำดับความเสี่ยงและโอกาส, 3) กำหนดกลยุทธ์ตอบสนอง และ 4) ออกแบบการดำเนินงานเพื่อรองรับการเปลี่ยนผ่านองค์กร (Transformation Readiness)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากวัตถุประสงค์ที่มุ่งศึกษาสภาพปัจจุบันของผู้ให้บริการเติมน้ำมันอากาศยานในประเทศไทยผ่านกรอบ STEEP Analysis งานวิจัยฉบับนี้สามารถสังเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อองค์กรอย่างเป็นระบบ และเชื่อมโยงไปสู่แนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงในระดับโลก โดยพบว่า องค์ประกอบที่มีผลกระทบมากที่สุด ได้แก่ มิติด้านสิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี และภูมิรัฐศาสตร์ ซึ่งล้วนต้องการการตอบสนองเชิงกลยุทธ์อย่างเร่งด่วน ผู้วิจัยเสนอแนะแนวทางเชิงกลยุทธ์เพื่อเสริมขีดความสามารถในการปรับตัวและการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืนภายใต้บริบทโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น โดยในด้านกลยุทธ์องค์กร โดยแบ่งตามมุมมอง STEEP ตามระดับของผลกระทบจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านเทคโนโลยี (Technological): ควรจัดตั้ง “คณะทำงานด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนและนวัตกรรมเทคโนโลยี” (Sustainability & Innovation Taskforce) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัย STEEP อย่างต่อเนื่องและจัดทำแผนรองรับการเปลี่ยนแปลงทั้งในระยะสั้นและระยะยาว พร้อมเร่งลงทุนในระบบดิจิทัลที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน เช่น การใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในการวางแผนซ่อมบำรุงและระบบควบคุมการเติมน้ำมันแบบเรียลไทม์ ด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental): ควรเร่งลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานที่รองรับการใช้ SAF พร้อมรถเติมน้ำมันอากาศยานพลังงานไฟฟ้า (EV Hydrant Dispenser) และระบบดิจิทัลในการตรวจวัดการปล่อยคาร์บอนใน ขอบเขตที่ 1 - 3 อย่างแม่นยำ เพื่อตอบสนองต่อข้อกำหนดของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม ด้านสังคม (Social): ควรส่งเสริม “การเรียนรู้ตลอดชีวิต” (Lifelong Learning) เพื่อให้บุคลากรสามารถเพิ่มทักษะให้ทันต่อเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลง และจัดทำแผนการสืบทอดตำแหน่ง (Succession Plan) อย่างเป็นระบบเพื่อลดความเสี่ยงจากการสูญเสียบุคลากรหลัก พร้อมทั้งกำหนดนโยบายสนับสนุน DEI (Diversity, Equity, Inclusion) เพื่อเสริมสร้างความผูกพันกับบุคลากรรุ่นใหม่และแรงงานหลากหลายวัฒนธรรม ด้านนโยบายและกฎหมาย (Political): ควรเสนอกลไกความร่วมมือกับภาครัฐในการพัฒนานโยบาย Dual Supply Chain หรือการตั้งคลังเชื้อเพลิงสำรองระดับประเทศสำหรับอุตสาหกรรมการบิน รวมถึงการติดตามสถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างประเทศเพื่อวางแผนรองรับด้านโลจิสติกส์พลังงานอย่างเป็นระบบ ด้านเศรษฐกิจ (Economic): ควรพิจารณาการออก Green Bond หรือเข้าร่วมกลไกคาร์บอนเครดิต เพื่อให้สามารถเข้าถึงเงินทุนที่มีต้นทุนต่ำลง และตอบโจทย์นักลงทุนที่ให้ความสำคัญกับ ESG แนวทางการนำไปใช้สามารถดำเนินการได้ทั้งในระดับนโยบาย

ระดับอุตสาหกรรม และระดับองค์กร โดยในระดับนโยบาย ควรเสนอให้หน่วยงานภาครัฐ เช่น กรมธุรกิจพลังงาน หรือสำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน (สนพ.) นำข้อเสนอไปบรรจุไว้ในแผนพัฒนาพลังงานแห่งชาติหรือกรอบนโยบายเชื้อเพลิงอากาศยานแห่งอนาคต ส่วนในระดับอุตสาหกรรม แนะนำให้สมาคมผู้ให้บริการเชื้อเพลิงการบิน ร่วมมือกับสายการบินและบริษัทพลังงานจัดตั้งคณะทำงานด้าน “การเปลี่ยนผ่านพลังงานในอุตสาหกรรมการบิน” เพื่อผลักดันการพัฒนา SAF และระบบโลจิสติกส์เชิงยั่งยืน และในระดับองค์กร ผู้ให้บริการควรนำข้อเสนอเชิงกลยุทธ์ไปใช้ในการวางแผนประจำปี พร้อมบูรณาการเข้าสู่ระบบกำกับดูแลกิจการที่ดี (Corporate Governance) และระบบบริหารความเสี่ยงองค์กร (Enterprise Risk Management: ERM) อย่างเป็นรูปธรรม

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ เรื่อง แนวทางการพัฒนาผู้ให้บริการน้ำมันอากาศยานในประเทศไทย หลักสูตรการจัดการมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการบิน สถาบันการบินพลเรือน สถาบันสมทบมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

เอกสารอ้างอิง

- กรมอุตุนิยมวิทยา. (2566). รายงานสถานการณ์ภูมิอากาศประเทศไทย ปี 2566. เรียกใช้เมื่อ 26 พฤษภาคม 2568 จาก <https://rb.gy/r8mulo>
- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570). (2565). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 139 ตอนพิเศษ ง หน้า 11 (1 พฤศจิกายน 2565).
- ณภัค อินทรานนท์ และพีรเศรษฐ์ ชมภูมิ. (2561). ความต้องการสวัสดิการยืดหยุ่นของพนักงานสำนักงาน คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ แบ่งตามเจนเอเรชั่น. วารสารสำนักงาน กสทช, 4(2), 44-59.
- พลิศร์ พหุวิช. (31 พ.ค. 2568). ปริมาณน้ำมันอากาศยานที่ถูกเติมในปี 2567. (ธนวิษฐ์ ทองแป้น, ผู้สัมภาษณ์)
- GHG Protocol. (2023). The Greenhouse Gas Protocol. Retrieved May 26, 2025, from <https://rb.gy/l1cd0q>
- International Air Transport Association. (2023). IATA Innovation 2023: An Overview. Retrieved June 3, 2025, from <https://shorturl.at/qxo5z>
- International Civil Aviation Organization. (2022). Environmental report 2022. Retrieved May 30, 2025, from <https://shorturl.at/0Epfh>
- International Energy Agency. (2021). Net zero by 2050: A roadmap for the global energy sector. Retrieved May 27, 2025, from <https://shorturl.at/bHjPX>
- International Labour Organization. (2022). The future of work and migration. Retrieved May 29, 2025, from <https://shorturl.at/hXu1W>

- International Monetary Fund. (2023). Energy Transition and Geoeconomic Fragmentation: Implications for Climate Scenario Design. IMF Staff Climate Note 2023/003. Retrieved June 5, 2025, from <https://shorturl.at/CIShC>
- McKinsey & Company. (2023). 2023 ESG Report: Accelerating sustainable and inclusive growth for all. Retrieved June 5, 2025, from <https://shorturl.at/clFR5>
- Mintzberg, H. (2000). View from the top: Henry Mintzberg on strategy and management. In The Academy of Management Executive: Northeastern University.
- MITRE. (2022). FY22 Achievements in Aerospace and Transportation. Retrieved June 5, 2025, from <https://shorturl.at/MYwKy>
- Pietersen, W. (2010). Strategic learning: How to be smarter than your competition. Hoboken, New Jersey: Wiley.
- Shell Aviation. (2023). Sustainable aviation fuel. Retrieved June 5, 2025, from <https://shorturl.at/QjLV1>
- United Nations Environment Programme. (2023). Emissions Gap Report 2023: Broken Record - Temperatures hit new highs, yet world fails to cut emissions (again). Retrieved June 5, 2025, from <https://www.unep.org/interactives/emissions-gap-report/2023/>
- World Bank. (2023). Sustainable Development Bonds & Green Bonds. Retrieved June 5, 2025, from <https://shorturl.at/M4RS3>
- World Economic Forum. (2024). The Global Risks Report 2024. Retrieved June 5, 2025, from <https://www.weforum.org/publications/global-risks-report-2024/>
- Yüksel, I. (2012). Developing a multi-criteria decision-making model for PESTEL analysis. International Journal of Business and Management Studies, 4(2), 49-58.

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศ
ของผู้พำนักรในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา*
FACTORS AFFECTED BETONG RESIDENTS' DECISION
TO TRAVEL BY AIR TRANSPORTATION

ศรายุ เกษสาคร^{1*}, อภิรดา จิตจรัส², วรันตรี ปลั่งวัฒนะ³

Sarayu Kessakorn^{1*}, Apirada Jitjing², Warantri Plangwattana³

¹สาขาวิชาการจัดการการบิน สถาบันการบินพลเรือน กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

¹Aviation Management Program, Civil Aviation Training Center, Bangkok, Thailand

²กองวิชาวิศวกรรมการบิน สถาบันการบินพลเรือน กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

²Aeronautical Engineering Division, Civil Aviation Training Center, Bangkok, Thailand

³กองวิชาวิทยาการการบิน สถาบันการบินพลเรือน กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

³Aviation Science Management Division, Civil Aviation Training Center, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: Sarayu.kessakorn@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศของผู้พำนักรในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา และ 2) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (4E's) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ การเดินทางทางอากาศของผู้พำนักรในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้พำนักรในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา จำนวน 400 คน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างด้วย การสุ่มตามสะดวก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่แบ่ง 4 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) ปัจจัยทางด้านส่วนประสมทางการตลาด 4E's ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศ 3) ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศ และ 4) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว และการวิเคราะห์การถดถอย ซึ่งกำหนดนัยสำคัญที่ 0.05 ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และอาชีพที่แตกต่างกันจะมีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สำหรับเพศและอายุที่แตกต่างกันจะมีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศที่ไม่แตกต่างกัน และ 2) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (4E's) ได้แก่ ความผูกพัน ($\beta = 0.44$) กับการเข้าถึงในทุกที่ ($\beta = 0.24$) และประสบการณ์ ($\beta = 0.11$) ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 นอกจากนี้ยังร่วมกันทำนายการตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศ ได้ที่ร้อยละ 46.00

คำสำคัญ: การตัดสินใจ, ส่วนประสมการตลาด, การเดินทางทางอากาศ

Abstract

The purpose of this research was to study 1) The demographic factors influencing the decision to travel by air transportation among residents of Betong District, Yala Province; and 2) The marketing mix factors based on the 4E's framework that affect their decision-making. This research employed a quantitative approach. The sample consisted of 400 residents of Betong District, selected through convenience sampling. The research instrument was a questionnaire divided into four sections: 1) Demographic information, 2) Marketing mix factors based on the 4E's affecting the decision to travel by air transportation, 3) Factors influencing the decision to travel by air transportation, and 4) Additional suggestions. Descriptive statistics-frequency, percentage, mean, and standard deviation-were used to analyze the data, while inferential statistics included one-way ANOVA and regression analysis, with statistical significance set at the 0.05 level. The findings revealed that: 1) Education level, occupation, and monthly income significantly influenced the decision to travel by air transportation at the 0.05 level, whereas gender and age showed no statistically significant differences; and 2) Among the marketing mix (4E's) factors, Engagement ($\beta = 0.44$), Everyplace ($\beta = 0.24$), and Experience ($\beta = 0.11$) had a statistically significant influence on the decision to use air travel services. Collectively, these factors were able to predict the decision to travel by air transportation at 46.00%.

Keywords: Decision Making, Marketing Mix, Air Transportation

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงในบริบทโลกในมิติต่าง ๆ อาทิ สังคม สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ การเมืองและ เทคโนโลยี เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี การสื่อสารและสารสนเทศเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน โดยแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคต (Global Trends) นั้นจะส่งผลกระทบต่อเชื่อมโยงไปยังมิติอื่น ๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อภาคอุตสาหกรรม ซึ่งถือเป็นปัจจัยหนึ่งในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งนี้ อุตสาหกรรมการขนส่งทางอากาศถือเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญ ดังจะเห็นได้จากยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ให้ความสำคัญมาต่อการต่อยอดในอนาคตของอุตสาหกรรมดังกล่าว (สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม, 2564) เมื่อพิจารณาข้อมูลจากสถิติการขนส่งทางอากาศภายในประเทศไทยนั้น จะเห็นได้ว่า ช่วงปี พ.ศ. 2553 - 2566 โดยภาพรวมมีจำนวนเที่ยวบินทั้งหมด 1,445,285 เที่ยวบิน มีผู้โดยสาร จำนวนทั้งหมด 165,423,481 คน และมีน้ำหนักสินค้าบรรทุก ทั้งหมด 116,451,016.85 กิโลกรัม และเมื่อดูจากภาพรวมในช่วงเฉพาะปี 2566 ที่ผ่านมา พบว่า มีจำนวน

เที่ยวบิน 93,320 เที่ยวบิน มีผู้โดยสารที่ใช้บริการ จำนวน 13,328,844 คน และมีน้ำหนักสินค้า 2,655,037.50 กิโลกรัม ซึ่งมีจำนวนเพิ่มขึ้นตามลำดับหลังจากสถานการณ์โควิดผ่านพ้นไป (กรมท่าอากาศยาน, 2567)

ท่าอากาศยานนานาชาติเบตง จังหวัดยะลานั้น เป็นโครงการที่เกิดขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาด้านการคมนาคมเข้าสู่อำเภอเบตง อันเนื่องมาจาก พื้นที่อำเภอเบตงมีสภาพภูมิประเทศที่เป็นภูเขาสูงชัน ถนนสายหลักมีเพียงเส้นเดียวและคดเคี้ยวไม่สะดวกต่อการเดินทาง กอปรกับการที่อำเภอเบตงได้รับการสนับสนุนและผลักดันทั้งทางด้านเศรษฐกิจและด้านการท่องเที่ยวตามโครงการ “สามเหลี่ยมมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ที่กำหนดให้ อำเภอเบตงเป็นเมืองต้นแบบที่พึ่งพาตัวเองอย่างยั่งยืน (สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคใต้, 2560) ซึ่งการก่อสร้างท่าอากาศยานนานาชาติเบตงนั้น อยู่ในวงเงิน 1,900 ล้านบาท โดยใช้ระยะเวลาดำเนินการ 3 ปี (2559 - 2562) โดยท่าอากาศยานนานาชาติเบตงเป็นท่าอากาศยาน ลำดับที่ 29 สังกัดกรมท่าอากาศยาน (กรมท่าอากาศยาน, 2565) และเริ่มมีการขนส่งทางอากาศในปี พ.ศ. 2564 จำนวน 79 เที่ยวบิน ส่วนใหญ่เป็นเที่ยวบินส่วนตัว จำนวน 53 เที่ยวบิน และในปี พ.ศ. 2565 เริ่มเปิดให้บริการเที่ยวบินพาณิชย์แบบประจำ จำนวน 178 เที่ยวบิน ผู้โดยสาร 12,869 คน เที่ยวบินส่วนตัว 26 เที่ยวบิน กระทั่งในปี พ.ศ. 2566 มีจำนวนเที่ยวบินจนถึงเดือนพฤศจิกายน จำนวน 38 เที่ยวบิน เป็นเที่ยวบินพาณิชย์แบบประจำ 2 เที่ยวบิน เที่ยวบินส่วนตัว 26 เที่ยวบิน และเที่ยวบินทหาร 10 เที่ยวบิน (กรุงเทพมหานคร, 2565)

ทั้งนี้ ในอดีตเคยมีผู้ให้บริการรายหนึ่งหนึ่งให้บริการเที่ยวบินพาณิชย์แบบประจำในเส้นทางบิน กรุงเทพฯ - เบตง แต่เนื่องจากผู้ประกอบการประสบปัญหาจากการที่ความต้องการของผู้โดยสารลดลง จึงประกาศหยุดการให้บริการชั่วคราว ตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2565 จนถึงปัจจุบัน (กรุงเทพมหานคร, 2565) โดยปัจจุบัน มีผู้ให้บริการที่ให้ความสนใจที่จะเปิดทำการบินเที่ยวบินเชิงพาณิชย์ แบบประจำ ในเส้นทางเบตง ซึ่งขณะนี้ยังอยู่ระหว่างการดำเนินการในกระบวนการตามขั้นตอนต่าง ๆ (สำนักข่าวอิศรา, 2565)

จากข้างต้นนั้น สามารถสรุปได้ว่า ในอำเภอเบตง จังหวัดยะลานั้น ได้การสนับสนุนจากภาครัฐเพื่อให้การเดินทางทางอากาศของอำเภอเบตงนั้นเป็นอีกหนึ่งทางเลือกให้กับประชากรผู้พำนักในพื้นที่ ที่มีความต้องการในการเดินทางแต่ประสบปัญหาจากการคมนาคมที่ไม่สะดวก หากแต่ว่าปัญหาที่ผู้วิจัยพบ คือ ความต่อเนื่องของผู้ให้บริการ ซึ่งประสบกับปัญหาในด้านความต้องการการเดินทาง ส่งผลให้การให้บริการการเดินทางทางอากาศของอำเภอเบตงนั้นขาดความยั่งยืน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำงานวิจัย ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศของผู้พำนักในอำเภอเบตงจังหวัดยะลา โดยมุ่งหวังให้ผลที่ได้สามารถใช้เป็นข้อมูลส่วนหนึ่งในการวางแผนกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดอย่างมีประสิทธิภาพของผู้ให้บริการซึ่งจะทำให้เกิดความยั่งยืนในการให้บริการ อันจะทำให้เกิดผลประโยชน์แก่ส่วนรวมสูงสุด ตามแผนที่วางไว้ และยังประโยชน์ให้ผู้พำนักในอำเภอ เบตงจังหวัดยะลาทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศ ของผู้พำนักในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา
2. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (4E's) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศ ของผู้พำนักในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศ ของผู้พำนักรในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา นี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีวิจัยแบบสำรวจ และใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถามขึ้นจากการค้นคว้าจากเอกสาร แนวคิดทฤษฎี ของนักวิชาการ รวมถึงผลงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการประกอบการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการทางสถิติ ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปในการสรุปผลการวิจัย โดยมีวิธีดำเนินการศึกษา ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้พำนักรในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา จำนวน 62,473 คน (สำนักงานสถิติจังหวัดยะลา, 2566) โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้พำนักรในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ซึ่งวิธีได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างนั้น ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย โดยกำหนดขนาดตัวอย่างของกลุ่มใช้วิธีของ Yamane, T. จะได้ค่าที่ออกมาเท่ากับ 397.46 คนและเพื่อป้องกันความเสี่ยงจากความเสียหายของแบบสอบถามผู้วิจัยจึง กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน (Yamane, T., 1967)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งเป็นข้อมูลเชิงปริมาณ โดยแบบสอบถามสามารถแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นคำถามปลายปิด

ส่วนที่ 2 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 4E's ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศ ของผู้พำนักร ในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ใช้เครื่องมือประเภท มาตรฐานค่า โดยมีเกณฑ์ในการกำหนดค่าน้ำหนักคะแนนเป็น 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ท

ส่วนที่ 3 ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศ ของผู้พำนักรในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ใช้เครื่องมือประเภทมาตรฐานค่า โดยมีเกณฑ์ในการกำหนดค่าน้ำหนักคะแนนเป็น 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ท

3. การทดสอบเครื่องมือ ใช้การทดสอบความสอดคล้องกับเนื้อหา และความน่าเชื่อถือ ดังนี้

3.1 ความสอดคล้องกับเนื้อหา โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบเบื้องต้น จากนั้นนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบ โดยกำหนดเกณฑ์การพิจารณาระดับค่าดัชนีความสอดคล้องกับเนื้อหาของข้อคำถามที่ได้จากการคำนวณจากสูตร ที่จะมีค่าอยู่ระหว่าง 0.00 ถึง 1.00 มีรายละเอียดของเกณฑ์การพิจารณา คือ ในกรณีมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป คัดเลือกข้อสอบข้อนั้นไว้ใช้ได้ แต่ถ้าได้ค่า IOC ต่ำกว่า 0.5 ควรพิจารณาแก้ไขปรับปรุง หรือตัดทิ้ง (สมชาย วรภิเษมสกุล, 2554) จากนั้นนำแบบสอบถามที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแล้วนั้นมาปรับปรุงแก้ไขเปลี่ยนแปลงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบอีกครั้ง

3.2 ความน่าเชื่อถือ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงและแก้ไขตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ และอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ราย เก็บรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมั่นเป็นรายข้อและหาความเชื่อมั่นรวม ด้วยวิธีของ Cronbach (Cronbach's Reliability Coefficient Alpha) โดยกำหนดให้มีค่าไม่ต่ำกว่า 0.7 ซึ่งผลการทดสอบ ได้ค่าออกมา

ที่ 0.92 ในส่วนของส่วนประสมการตลาด 4E's และ ได้ค่าออกมาที่ 0.87 สำหรับส่วนที่เป็นการตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศ

4. ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยแบ่งข้อมูลออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

4.1 ข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิ ข้อมูลส่วนนี้ได้จากการศึกษา ทบทวน และรวบรวมข้อมูลเชิงวิชาการ จากแหล่งสารสนเทศต่าง ๆ และฐานข้อมูลออนไลน์ เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศของผู้พนักในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา โดยนิยามผู้พนักไว้ว่า เป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ไม่ต่ำกว่า 1 ปี

4.2 ข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิ เป็นข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือวิจัยเชิงปริมาณกับกลุ่มตัวอย่าง 400 คน ซึ่งได้มาจากการตอบแบบสอบถามออนไลน์ ของผู้ที่พนักอยู่ในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา โดยนิยามผู้พนักไว้ว่า เป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ไม่ต่ำกว่า 1 ปี

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลของการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศของผู้พนักในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 และทำการประมวลผลด้วยวิธีทางสถิติ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ค่าความถี่ และค่าร้อยละ ในขณะที่การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 4E's และการตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศ ของผู้พนักในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ของกลุ่มตัวอย่าง ใช้สถิติค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน เป็นการศึกษาข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติวิเคราะห์ โดยการวิเคราะห์เกณฑ์ด้านประชากรศาสตร์ และปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศของผู้พนักในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ของกลุ่มตัวอย่าง ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่า t-test และค่า One-way ANOVA ซึ่งกำหนดนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ระดับ 0.05 และใช้การวิเคราะห์การถดถอยเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศ ของผู้พนักในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ซึ่งกำหนดนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศของผู้พนักในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยมีผู้ตอบแบบสอบถามเป็นกลุ่มตัวอย่างที่พนักอยู่ในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา จำนวน 400 คน นำข้อมูลทีรวบรวมนมาประมวลผลและวิเคราะห์ค่าทางสถิติและนำเสนอต่อไปนี้

1. ศึกษาปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศ ของผู้พนักในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา

1.1 ข้อมูลทางประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านเพศ พบว่า ส่วนใหญ่ของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นเพศหญิง ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 58 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ด้านอายุ พบว่า ส่วนใหญ่ของ

เป็นผู้มีอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 31 - 40 ปี ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 54 จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ด้านการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในระดับ ปริญญาตรี ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 62 จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ด้านอาชีพพบว่า ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพอิสระ/รับจ้างทั่วไป ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 43.5 จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ด้านรายได้ต่อเดือนพบว่า ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนอยู่ในช่วงระหว่าง 20,001 - 30,000 บาท ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 46 จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

1.2 การเปรียบเทียบการตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศจำแนกตามเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน พบว่า เพศที่แตกต่างกัน ไม่ได้มีการตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศที่แตกต่างกัน อายุที่แตกต่างกัน ไม่ได้มีการตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศที่แตกต่างกัน ระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีการตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศที่แตกต่างกัน อาชีพที่แตกต่างกัน มีการตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศที่แตกต่างกัน รายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกัน มีการตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศที่แตกต่างกัน ดังแสดงในตารางที่ 1 - 7

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบการตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศจำแนกตามเพศ

กลุ่ม	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	T-test	p
ชาย	158	3.94	0.50	0.97	0.38
หญิง	232	3.96	0.48		
ไม่ระบุ	10	3.74	0.65		

จากตารางที่ 1 สรุปได้ว่า เพศมีผลต่อคะแนนเฉลี่ยการตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่า ค่า Sig. (2-tailed) = 0.38 > 0.05

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบการตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศจำแนกตามอายุ

กลุ่ม	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	T-test	p
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี	7	3.67	0.40	1.92	0.09
21 - 30 ปี	48	3.95	0.49		
31 - 40 ปี	216	3.95	0.48		
41 - 50 ปี	109	4.00	0.52		
51 - 60 ปี	16	3.64	0.50		
61 ปีขึ้นไป	4	3.93	0.41		

จากตารางที่ 2 สรุปได้ว่า อายุมีผลต่อคะแนนเฉลี่ยการตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่า ค่า Sig. (2-tailed) = 0.09 > 0.05

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบการตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศจำแนกตามการศึกษา

กลุ่ม	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	T-test	p
ปวช. / มัธยมศึกษา	17	3.60	0.36	4.35	0.02*
ปวส. / อนุปริญญา	62	3.83	0.48		

* P<0.05

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบการตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศจำแนกตามการศึกษา (ต่อ)

กลุ่ม	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	T-test	p
ระดับปริญญาตรี	248	3.96	0.47	4.35	0.02*
ระดับปริญญาโท	70	4.07	0.56		
ระดับปริญญาเอก	3	4.23	0.59		

* P<0.05

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบการตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศจำแนกตามการศึกษารายคู่

กลุ่ม	ค่าเฉลี่ย	ปวช. / มัธยมศึกษา	ปวส. / อนุปริญญา	ระดับ ปริญญาตรี	ระดับ ปริญญาโท	ระดับ ปริญญาเอก
ปวช. / มัธยมศึกษา	3.60	-	-0.23	-0.36	-0.46*	-0.63
ปวส. / อนุปริญญา	3.83		-	-0.13	-0.23	-0.40
ระดับปริญญาตรี	3.96			-	-0.11	-0.27
ระดับปริญญาโท	4.07				-	-0.17
ระดับปริญญาเอก	4.23					-

* P<0.05

จากตารางที่ 3 และตารางที่ 4 สรุปได้ว่า ระดับการศึกษามีผลต่อคะแนนเฉลี่ยการตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่า ค่า Sig. (2-tailed) = 0.02 < 0.05 (ระดับนัยสำคัญ) ดังจะเห็นได้จาก ระดับการศึกษาปริญญาโท มีการตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศสูงกว่าระดับการศึกษาปวช. / มัธยมศึกษา

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบการตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศจำแนกตามรายได้ต่อเดือน

กลุ่ม	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	F-test	p
ไม่เกิน 10,000 บาท	9	3.61	0.42	2.83	0.02*
10,001 - 20,000 บาท	53	3.97	0.46		
20,001 - 30,000 บาท	184	3.94	0.45		
30,001 - 40,000 บาท	104	3.90	0.53		
40,001 - 50,000 บาท	37	4.03	0.51		
50,001 บาทขึ้นไป	13	4.32	0.74		

* P<0.05

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบการตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศจำแนกตามรายได้ต่อเดือนรายคู่

กลุ่ม	ค่าเฉลี่ย	ไม่เกิน 10,000 บาท	10,001 - 20,000 บาท	20,001 - 30,000 บาท	30,001 - 40,000 บาท	40,001 - 50,000 บาท	50,001 บาทขึ้นไป
ไม่เกิน 10,000 บาท	3.61	-	-0.36	-0.33	-0.29	-0.42	-0.71*

* P<0.05

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบการตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศจำแนกตามรายได้ต่อเดือนรายคู่ (ต่อ)

กลุ่ม	ค่าเฉลี่ย	ไม่เกิน 10,000 บาท	10,001 - 20,000 บาท	20,001 - 30,000 บาท	30,001 - 40,000 บาท	40,001 - 50,000 บาท	50,001 บาทขึ้นไป
10,001 - 20,000 บาท	3.97		-	0.03	0.07	-0.06	-0.35
20,001 - 30,000 บาท	3.94			-	0.04	-0.09	-0.39
30,001 - 40,000 บาท	3.90				-	-0.13	-0.42
40,001 - 50,000 บาท	4.03					-	-0.29
50,001 บาทขึ้นไป	4.32						-

จากตารางที่ 5 และตารางที่ 6 สรุปได้ว่า รายได้ต่อเดือนมีผลต่อคะแนนเฉลี่ยการตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่า ค่า Sig. (2-tailed) = 0.02 < 0.05 ดังจะเห็นได้จาก รายได้ต่อเดือน 50,001 บาทขึ้นไป มีการตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศสูงกว่ารายได้ต่อเดือนไม่เกิน 10,000 บาท

2. ศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (4E's) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศของผู้พำนักรในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา

2.1 ข้อมูลปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 4E's ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศ ดังแสดงในตารางที่ 7 ดังนี้

ตารางที่ 7 แสดงข้อมูลปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 4E's ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศ

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
ด้านประสบการณ์	3.89	0.49	เห็นด้วยมาก
ด้านความคุ้มค่า	3.88	0.56	เห็นด้วยมาก
ด้านการเข้าถึงในทุกที่	3.90	0.53	เห็นด้วยมาก
ด้านความผูกพัน	3.90	0.55	เห็นด้วยมาก
รวมทั้ง 4 ด้าน	3.89	0.42	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 7 สรุปได้ว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้คะแนนความรู้สึกเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 3.89 คะแนน มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.42 จัดอยู่ในความคิดเห็นด้วยมากกับส่วนประสมทางการตลาดทั้ง 4 ด้าน พบว่า มี 2 ด้านที่กลุ่มตัวอย่างให้คะแนนความรู้สึกเฉลี่ยสูงกว่าภาพรวมทั้งหมด ได้แก่ การเข้าถึงทุกที่ และความผูกพัน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 คะแนน กลุ่มตัวอย่างให้คะแนนความรู้สึกเฉลี่ยเท่ากับคะแนนเฉลี่ยภาพรวม คือ ประสบการณ์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.89 คะแนน สำหรับกลุ่มตัวอย่างให้คะแนนความรู้สึกเฉลี่ยน้อยกว่าคะแนนเฉลี่ยภาพรวม คือ ความคุ้มค่า มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 คะแนน

2.2 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (4E's) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศ ผลการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นการวิเคราะห์การถดถอยโดยที่ตัวแปรอิสระ คือ ส่วนประสมทางการตลาด (4E's)

ได้แก่ ประสิทธิภาพ ความคุ้มค่า การเข้าถึงทุกที่ และความผูกพัน และตัวแปรตาม (Y) คือ การตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศ เป็นตัวแปรเชิงปริมาณ และมีระดับการวัดเป็น Interval Scale

2.2.1 การทดสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง (Linearity): ตัวแปรอิสระทุกตัวและตัวแปรตามมีความสัมพันธ์กันเชิงเส้นตรงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\text{sig} < .05$)

2.2.2 การทดสอบตัวแปรอิสระแต่ละตัวต้องไม่มีความสัมพันธ์กัน จากการวิเคราะห์ค่า Durbin-Watson ได้เท่ากับ 1.83 ซึ่งเข้าใกล้ 2 แสดงว่า ค่าความคลาดเคลื่อนมีอิสระต่อกัน (เกณฑ์ $1.5 < \text{Durbin-Watson} < 2.5$) การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's correlation coefficient) พบว่าไม่มีตัวแปรอิสระคู่ใดที่ความสัมพันธ์กันเองในระดับสูง มีค่า r 0.39 ถึง 0.64 (เกณฑ์ $r < 0.70$) และมีค่า tolerance เท่ากับ 0.57 (เกณฑ์ tolerance ไม่ควรต่ำกว่า 0.1) นอกจากนี้ VIF เท่ากับ 1.76 (เกณฑ์ $\text{VIF} < 10$)

ตารางที่ 8 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (4E's) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศ ($n = 400$)

ตัวแปร	r
ประสิทธิภาพ	0.39**
ความคุ้มค่า	0.40**
การเข้าถึงในทุกที่	0.58**
ความผูกพัน	0.64**

* $p < 0.01$

จากตารางที่ 8 สรุปได้ว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (4E's) ได้แก่ ประสิทธิภาพ ความคุ้มค่า การเข้าถึงทุกที่ และความผูกพัน กับการตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ทุกคู่

ตารางที่ 9 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (4E's) ที่สามารถพยากรณ์การตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศ (Stepwise)

ตัวแปร	b	SE _b	β	t	p-value
(Constant)	10.74	1.70		6.30	0.00
ความผูกพัน	0.80	0.09	0.44	9.33	0.00*
การเข้าถึงในทุกที่	0.46	0.10	0.24	4.79	0.00*
ประสิทธิภาพ	0.36	0.14	0.11	2.53	0.01*

$R = 0.68$ $R^2 = 0.46$ $R^2_{\text{Adjusted}} = 0.46$ $F = 114.91^*$ $SE_{\text{est}} = 3.63$

* $p < 0.05$

จากตารางที่ 9 สรุปได้ว่า ค่าน้ำหนักความสำคัญของความผูกพัน ($\beta = 0.44$) กับการเข้าถึงในทุกที่ ($\beta = 0.24$) และประสิทธิภาพ ($\beta = 0.11$) ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยรวมทำนายการตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศ ได้ร้อยละ 46.00

3. ข้อมูลเกี่ยวกับการตัดสินใจ ใช้บริการการเดินทางทางอากาศ จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 400 คน ให้คะแนนความรู้สึกเฉลี่ยโดยรวมสำหรับการตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศ เท่ากับ 3.94 คะแนน ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.49 จัดอยู่ในความคิดเห็นด้วยมากกับข้อคำถามทั้ง 10 ข้อ และเมื่อพิจารณาข้อคำถามย่อยทั้ง 10 ข้อ พบว่า มี 5 ข้อคำถามที่กลุ่มตัวอย่างให้คะแนนความรู้สึกเฉลี่ยสูงกว่าภาพรวมทั้งหมด โดยข้อที่ 5 การตัดสินใจเลือกใช้บริการการเดินทางทางอากาศจากความเชื่อมั่นในความปลอดภัยของผู้ให้บริการ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 คะแนนซึ่งเป็นข้อที่มีคะแนนสูงสุด

อภิปรายผล

การวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบซึ่งนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

ลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่จำแนกเป็น เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และ รายได้ต่อเดือน นั้นมีเพียง 3 ด้าน ได้แก่ การศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกัน จะมีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศที่แตกต่างกัน โดยที่การตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศจำแนกตามการศึกษา กลุ่มระดับการศึกษา ปวช./ มัธยมศึกษา กับกลุ่มระดับการศึกษาปริญญาโท มีการตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และการตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศจำแนกตามรายได้ต่อเดือน มีความแตกต่างกัน โดยกลุ่มรายได้ต่อเดือนไม่เกิน 10,000 บาท กับ กลุ่มรายได้ต่อเดือน 50,001 บาทขึ้นไป มีการตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้อง ผลการวิจัยของ มนสิณี เลิศคชสีห์ ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสายการบินการบินไทยสำหรับการให้บริการภายในประเทศ ผลการศึกษาพบว่า เพศ อายุ ระดับ การศึกษา และอาชีพที่แตกต่างกัน ไม่มีผลต่อการเลือกใช้บริการแต่ใน ระดับรายได้ที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการแตกต่างกัน (มนสิณี เลิศคชสีห์, 2558) นอกจากนี้ กมลทิพย์ พูลผล ได้ทำการศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินไทยสมายล์เส้นทางระหว่างประเทศของผู้โดยสารชาวไทย ผลการศึกษาพบว่า ผู้ใช้บริการที่มีปัจจัยด้านประชากรศาสตร์แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้น เพศ อายุ ที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการไม่แตกต่างกัน (กมลทิพย์ พูลผล, 2559)

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 4E's ได้แก่ ความผูกพัน การเข้าถึงในทุกที่ และประสบการณ์ ตามลำดับ ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้อง ผลการวิจัยของ ศุภวิชช์ ชินรัตน์ลาภ ได้ทำการศึกษา ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ เส้นทางภายในประเทศของผู้ใช้บริการชาวไทย ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำเส้นทางภายในประเทศของผู้ใช้บริการชาวไทย มี 3 ปัจจัย เรียงลำดับตามอิทธิพลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการจากมากไปน้อย ได้แก่ ปัจจัยด้านกระบวนการและราคาบัตรโดยสาร ปัจจัยด้านพนักงาน และปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ตามลำดับ (ศุภวิชช์ ชินรัตน์ลาภ, 2558) นอกจากนี้ จิตติยา ศรีฤทธิประดิษฐ์ ได้ทำการศึกษา ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบิน ต้นทุนต่ำภายในประเทศ ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ของผู้โดยสารสายการบินนกแอร์ จากผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินของผู้บริโภคส่วนใหญ่ ผู้บริโภคได้ให้ความสำคัญมากที่สุดในด้าน

บุคลากรและพนักงาน รองลงมา ได้แก่ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ด้านกระบวนการให้บริการ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา และด้านการส่งเสริมการตลาด ตามลำดับ (จิตติยา ศรีฤทธิประดิษฐ์, 2558)

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปได้ว่า 1) ปัจจัยทางด้านประชากรศาสตร์ ในส่วนของ การศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน มีความแตกต่างกันในระหว่างกลุ่ม ดังนั้น นโยบายในการดำเนินงานรวมถึงการนำเสนอการบริการให้กับผู้พำนักรในเบตงที่มีสถานะที่แตกต่างกัน ควรพิจารณาให้เหมาะสมกับการเข้าถึงของแต่ละกลุ่ม 2) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 4E's ได้แก่ ความผูกพัน กับการเข้าถึงในทุกที่ และประสบการณ์ ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศ ดังนั้น การกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดควรให้ความสำคัญ ด้านความผูกพัน เป็นอันดับหนึ่ง กล่าวคือ การนำเสนอส่งเสริมการขายที่สร้างความผูกพัน หรือ ความเป็นสาวก (Evangelism) เข้ามาชักจูงให้ผู้พำนักร ในเบตงนั้นมีส่วนร่วมกับผู้ประกอบการด้วยจะมีแนวโน้มทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการตลาดที่ต้องการ ทั้งนี้ โดยรวมไปถึง การเข้าถึงในทุกที่ อาจจะด้วยการพัฒนาแพลตฟอร์ม หรือ แอปพลิเคชันต่าง ๆ เพื่อความสะดวกในการเข้าถึงให้กับกลุ่มเป้าหมาย พร้อมกันกับการบอกเล่าประสบการณ์ในการเดินทาง ที่ผู้เดินทางจะได้รับเพื่อเพิ่มความสนใจในการร่วมเดินทาง และ 3) การตัดสินใจใช้บริการการเดินทางทางอากาศ ของผู้พำนักรในเบตงให้ความสำคัญกับความเชื่อมั่นในความปลอดภัยของผู้ให้บริการเป็นอันดับแรก เพราะฉะนั้น ผู้ให้บริการจำเป็นต้องสร้างความมั่นใจให้กับผู้ใช้บริการ โดยต้องปฏิบัติตามกฎของสำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทยอย่างเคร่งครัดในทุกขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นในส่วนของการปฏิบัติการบิน ความสมควรเดินอากาศของอากาศยาน และด้านอื่น ๆ ทุกด้าน และข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป ผู้วิจัยมีความเห็นควรให้มีการวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้สัมภาษณ์ที่เป็นผู้พำนักรในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา หรือถ้าในกรณีที่มีผู้ให้บริการมีเปิดให้บริการแล้ว การสัมภาษณ์ผู้ที่เคยใช้บริการหรือผู้ที่กำลังจะตัดสินใจใช้บริการอาจจะได้ข้อมูลที่มีน้ำหนักมากยิ่งขึ้น รวมไปถึง อาจมีการพิจารณานำปัจจัยอื่น ๆ เช่น จิตวิทยา หรือ ธุรกิจมาร่วมด้วยเพื่อให้ผลที่ได้จากการวิเคราะห์มีความครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กมลทิพย์ พูลผล. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้สายการบินไทยสมายล์เส้นทางระหว่างประเทศของผู้โดยสารชาวไทย. ใน สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมบริการ และการท่องเที่ยว. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- กรมท่าอากาศยาน. (2565). ประวัติความเป็นมาของท่าอากาศยานเบตงชั่วคราว. เรียกใช้เมื่อ 10 เมษายน 2567 จาก <https://minisite.airports.go.th/betong/post/view/882>
- _____. (2567). ข้อมูลสถิติการขนส่งทางอากาศของท่าอากาศยานในสังกัดกรมท่าอากาศยาน. เรียกใช้เมื่อ 7 มีนาคม 2567 จาก <https://www.airports.go.th/post/view/726>
- กรุงเทพธุรกิจ. (2565). กรมท่าฯ แจง 'นกแอร์' หยุดบิน 'ดอนเมือง-เบตง' ชั่วคราว. เรียกใช้เมื่อ 7 มีนาคม 2567 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/business/economic/1036323#googlevignette>,

- จิตติยา ศรีฤทธิประดิษฐ์. (2558). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบิน ต้นทุนต่ำภายในประเทศในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ของผู้โดยสารสายการบินนกแอร์. ใน วิทยานิพนธ์หลักสูตรธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประกอบการ. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มนสิณี เลิศคชสีห์. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสายการบินการบินไทยสำหรับการให้บริการภายในประเทศ. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศุภวิช ชินรัตนลาภ. (2558). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำเส้นทางภายในประเทศของผู้ใช้บริการชาวไทย. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมชาย วรภิรมย์สกุล. (2554). ระเบียบวิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. เรียกใช้เมื่อ 7 มีนาคม 2567 จาก <https://www.udru.ac.th/oldsite/attachments/elearning/01/10.pdf>
- สำนักข่าวอิศรา. (2565). 7 เดือนสนามบินเบตง 162 เที่ยวบิน ผู้โดยสาร 1.2 หมื่น. เรียกใช้เมื่อ 13 พฤษภาคม 2567 จาก <https://isranews.org/article/south-news/south-slide/113433-betongairpp.html>
- สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม. (2564). โครงการศึกษาแผนภาพอนาคตของภาคอุตสาหกรรม (Industry Foresight) เพื่อขับเคลื่อนอุตสาหกรรมสู่อุตสาหกรรม 4.0 (ระยะที่ 3). ใน รายงานการวิจัย. ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานสถิติจังหวัดยะลา. (2566). สถิติประชากรศาสตร์ ประชากรและเคหะ. เรียกใช้เมื่อ 7 มีนาคม 2567 จาก <https://yala.nso.go.th/images/report/social/1/1.pdf>
- สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคใต้. (2560). บทความ เมืองต้นแบบ "สามเหลี่ยม มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน". เรียกใช้เมื่อ 7 มีนาคม 2567 จาก <https://multi.dopa.go.th/isab/news/cate2/view157>
- Yamane, T. (1967). Statistics: An introductory statistics, (Second Edition). New York: Harper & Row.

วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันด้านเงื่อนไขปัจจัยการผลิตต่อขีดความสามารถทาง
การแข่งขันในการส่งออกการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมดนตรีป๊อปของประเทศไทย*
CONFIRMATORY FACTOR ANALYSIS OF FACTOR CONDITION OF MUSIC
POP-CULTURE TOURISM COMPETITIVENESS FOR EXPORTING PERFORMANCE
IN THAILAND

ทัตพิชา หฤทัยวรกุล*, เกศรา สุกเพชร

Tatpicha Harutaivorakul*, Kassara Sukpatch

คณะกรรมการจัดการการท่องเที่ยว สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Graduate School of Tourism Management, National Institute of Development Administration, Bangkok, Thailand

*Corresponding author Email: Tatpicha.har@stu.nida.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) ของเงื่อนไขปัจจัยการผลิต (FACCON) ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมดนตรีป๊อปในฐานะอุตสาหกรรมส่งออกในประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สมาชิกของแฟนคลับดนตรีป๊อปของไทย เลือกแบบเจาะจง จำนวน 400 คน เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามออนไลน์ สถิติที่ใช้วิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) ของเงื่อนไขปัจจัยการผลิต (FACCON) ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมดนตรีป๊อปในฐานะอุตสาหกรรมส่งออกในประเทศไทย มีดังนี้ โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ มี 2 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การผลิตและทรัพยากรมนุษย์ของอุตสาหกรรมดนตรีไทย (PHRTMI) และ 2) การผลิตและโซเชี่ยลมีเดียของอุตสาหกรรมดนตรีไทย (PHRTMI) เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับที่ยอมรับได้ โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความเหมาะสม ดังนี้ สัดส่วนของไค - สแควร์ต่อขั้นแห่งความอิสระ (χ^2/df) = 1.061, ระดับนัยสำคัญทางสถิติ (P-value) = 0.355, ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI) = 0.981, ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแล้ว (AGFI) = 0.961, ค่าดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสัมพัทธ์ (CFI) = 0.999, ดัชนีวัดระดับความเหมาะสมไม่อิงเกณฑ์ (TLI) = 0.998, ค่าประมาณความคลาดเคลื่อนของรากกำลังสองเฉลี่ย (RMSEA) = 0.012, ค่าดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของส่วนที่เหลือ (RMR) = 0.015 ค่าของสถิติการทดสอบความสอดคล้องทั้งหมดผ่านเกณฑ์การประเมิน แสดงว่า โมเดลการวัดเงื่อนไขปัจจัย (FACCON) สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ สรุปผลการวิจัยยืนยันว่าเงื่อนไขปัจจัยการผลิตมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกต่อขีดความสามารถทางการแข่งขันในการส่งออกการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมดนตรีป๊อปของประเทศไทย

คำสำคัญ: วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA), เงื่อนไขปัจจัยการผลิต (FACCON), การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดนตรีป๊อป, อุตสาหกรรมส่งออกในประเทศไทย

Abstract

This research aimed to conduct a Confirmatory Factor Analysis (CFA) of the Factor Condition (FACCON) of pop music cultural tourism as an export industry in Thailand. This quantitative research utilized a sample of 400 purposively selected members of Thai pop music fan clubs. Data were collected using online questionnaires and analyzed using percentages, means, standard deviations, and descriptive statistics. The results of the Confirmatory Factor Analysis (CFA) of the Factor Condition (FACCON) of pop music cultural tourism as an export industry in Thailand revealed that the causal relationship model consists of two components: 1) Production and Human Resources of Thai Music Industry (PHRTMI) and 2) Production and Social Media of Thai Music Industry (PSMI). The empirical data fit the model at an acceptable level, as indicated by the following goodness-of-fit indices: Chi-square/degree of freedom (χ^2/df) = 1.061, P-value = 0.355, Goodness of Fit Index (GFI) = 0.981, Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI) = 0.961, Comparative Fit Index (CFI) = 0.999, Tucker-Lewis Index (TLI) = 0.998, Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) = 0.012, and Root Mean Square Residual (RMR) = 0.015. All fit statistics met the evaluation criteria, indicating that the Factor Condition (FACCON) measurement model was consistent with the empirical data. The research confirms that factor conditions positively correlate with the competitive export capability of Thailand's pop music cultural tourism.

Keywords: Confirmatory Factor Analysis (CFA), Factor Condition (FACCON), Music Pop-culture Tourism, Export Performance

บทนำ

ธุรกิจดนตรีเป็นหนึ่งในภาคส่วนที่มีพลวัตสูงในวงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมป๊อป โดยมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องผ่านนวัตกรรมในเครื่องดนตรี สไตล์การแสดง และวิธีการกระจายเพลง ตามรายงานของ DTN (2015) อุตสาหกรรมดนตรีทั่วโลกมีศักยภาพในการเติบโตที่สำคัญ แม้ในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในสื่อบันเทิงและเทคโนโลยี ผู้บริโภคได้เปลี่ยนจากการซื้อสื่อที่เป็นรูปแบบทางกายภาพ เช่น ซีดีและเทป ไปสู่การสตรีมมิ่งเพลงผ่านแพลตฟอร์มต่าง ๆ เช่น YouTube, Spotify และ Apple Music (Arditi, D., 2019); (Wikström, P., 2020) ซึ่งส่งผลให้การขายซีดีและเทปลดลง ในขณะที่บริการเพลงดิจิทัลกลายเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการกระจายดิจิทัล นวัตกรรมทางเทคโนโลยี เช่น คอนเสิร์ตเสมือนจริง (VR) ก็ได้ส่งผลกระทบต่อธุรกิจดนตรี ตัวอย่างเช่น การแสดง ABBA Voyage ในปี 2022 ที่ใช้เทคโนโลยี VR ขั้นสูง ช่วยให้แฟนเพลงสามารถสัมผัสประสบการณ์ดนตรีสดในสภาพแวดล้อม

เสมือนจริง นวัตกรรมเหล่านี้ช่วยให้ผู้ผลิตเพลงเพิ่มการมีส่วนร่วมของแฟนเพลงและขยายการเข้าถึงไปทั่วโลก แม้สำหรับผู้ที่ไม่สามารถเข้าร่วมงานแสดงสดได้ ซึ่งยืนยันถึงความสำคัญอย่างต่อเนื่องของดนตรีในวงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมป๊อป แม้ว่าพฤติกรรมผู้บริโภคจะเปลี่ยนไป พฤติกรรมของผู้บริโภคยังเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะกับการเกิดขึ้นของ “พลเมืองโลกใหม่” ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่เปิดกว้างต่อความหลากหลายและกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมในโลกดิจิทัล (Schwab, K., 2017)

การเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้เกิดประสบการณ์เพลงที่เป็นส่วนตัวมากขึ้น โดยแพลตฟอร์มอย่าง Spotify ใช้ข้อมูลผู้ใช้ในการสร้างเพลย์ลิสต์ที่ปรับแต่งเองและแนะนำเพลงใหม่ แนวโน้มนี้เน้นย้ำถึงความสำคัญที่เพิ่มขึ้นของการวิเคราะห์ข้อมูลในการกำหนดกลยุทธ์การแข่งขันภายในธุรกิจดนตรีและท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมป๊อป (Erickson, K., 2017); (Picard, R. G., 2011) กิจกรรมหลักของธุรกิจดนตรีประกอบด้วย การสร้างเพลง, การบันทึกเสียง, การกระจายเพลง, การแสดงสด และการจัดการดนตรี และยังมีกิจกรรมอื่น ๆ เช่น ความสัมพันธ์กับสื่อ, การประชาสัมพันธ์, การเผยแพร่ดนตรี และการจัดงานเทศกาลดนตรีก็มีบทบาทสำคัญในการเติบโตและศักยภาพการส่งออกวัฒนธรรมของธุรกิจดนตรี กิจกรรมที่เชื่อมโยงเหล่านี้ พร้อมกับนวัตกรรมเป็นปัจจัยที่ขับเคลื่อนการขยายตัวทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมดนตรี โดยเฉพาะในภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์ (Creative Economy Agency, 2020) หลายประเทศให้การยอมรับอุตสาหกรรมที่สร้างสรรค์เป็นส่วนสำคัญในการเสริมสร้างความสามัคคีในสังคม การเติบโตทางเศรษฐกิจ และอิทธิพลระดับโลก คาดการณ์ว่า นวัตกรรมทางเทคโนโลยีจะยังคงมีอิทธิพลต่ออนาคตของอุตสาหกรรมดนตรี การเพิ่มขึ้นของการใช้เทคโนโลยี VR และ AR ในการแสดงดนตรีและเทศกาลดนตรีจะช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้ชมและสร้างโอกาสใหม่ ๆ สำหรับการท่องเที่ยวระดับโลก โดยเฉพาะผ่านกิจกรรมเสมือนจริงที่มอบประสบการณ์ที่ไม่เหมือนใครในวงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมป๊อป (Gamble, P. R. & Gilmore, A., 2013)

การมีบทบาทเพิ่มขึ้นของข้อมูลในการบริโภคดนตรีจะช่วยให้สามารถสร้างผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวระดับโลกที่มีความเป็นส่วนตัวมากขึ้น ซึ่งออกแบบมาเพื่อตอบสนองกลุ่มผู้ชมดิจิทัล แม้ว่าเศรษฐกิจโลกจะชะลอตัว แต่ภาคบันเทิงระดับโลกยังคงขยายตัว เศรษฐกิจเกิดใหม่ที่มีคุณภาพชีวิตและการให้บริการที่ดีขึ้นคิดเป็นประมาณ 5% ของการเติบโตนี้ นอกจากนี้ สื่อวัฒนธรรมใหม่ ๆ อย่างเช่น ภาพยนตร์, การ์ตูน, ข้อมูล และความเชี่ยวชาญกำลังเกิดขึ้น และมีการเติบโตเหนือสื่อแบบดั้งเดิม เช่น การพิมพ์, การ์ตูน, และดนตรี ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงในภูมิทัศน์ของอุตสาหกรรมเนื้อหาทางวัฒนธรรมระดับโลก รายงานล่าสุดแสดงให้เห็นว่า อุตสาหกรรมดนตรีกำลังเติบโตอย่างมีนัยสำคัญ ในปี 2566 รายได้จากการบันทึกดนตรีทั่วโลกเติบโตขึ้น 10.2% โดยมีมูลค่ารวม 28.6 พันล้านดอลลาร์ ซึ่งเป็นการเติบโตที่ต่อเนื่องเป็นปีที่แปด โดยมียอดขายที่เพิ่มขึ้นในทุก ๆ ภาคส่วน โดยรายได้ดิจิทัล โดยเฉพาะการสตรีมมิ่ง มีส่วนสำคัญในการเติบโตนี้ โดยการสตรีมมิ่งคิดเป็น 67.3% ของรายได้จากการบันทึกดนตรีทั่วโลกและมีการเพิ่มขึ้น 10.4% ในรายได้จากการสตรีมมิ่ง ในปี 2566 มีผู้ใช้บริการสตรีมมิ่งที่จ่ายเงินถึง 667 ล้านคนทั่วโลก (International Federation of the Phonographic Industry, 2024) อุตสาหกรรมดนตรีจึงเป็นส่วนสำคัญของท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมป๊อป ขับเคลื่อนโดยนวัตกรรมทางเทคโนโลยีและพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป โดยการลดลงของสื่อทางกายภาพทำให้แพลตฟอร์มดิจิทัลเช่นบริการสตรีมมิ่งกลายเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญ นวัตกรรมต่าง ๆ เช่น คอนเสิร์ตเสมือนจริงช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วมของแฟนเพลงทั่วโลกและ

โอกาสในการท่องเที่ยว แม้จะมีความท้าทายในเศรษฐกิจโลก อุตสาหกรรมดนตรียังคงเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยการเสริมมั่งคั่งดิจิทัลคิดเป็นส่วนแบ่งรายได้ที่สำคัญ การเติบโตนี้ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมป๊อป โดยการนำเสนอประสบการณ์ดิจิทัลที่เป็นส่วนตัวและขยายการเข้าถึงทั่วโลก

จากสภาพปัจจุบันและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจในการทำวิจัยเรื่อง วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ด้านเงื่อนไขปัจจัยการผลิตต่อขีดความสามารถทางการแข่งขันในการส่งออกการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมดนตรีป๊อป ของประเทศไทย เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) ของเงื่อนไขปัจจัยการผลิต (FACCON) ต่อขีดความสามารถทางการแข่งขันในการส่งออกการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมดนตรีป๊อป จากสถานการณ์ปัจจุบันของการแข่งขันในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวดนตรีในประเทศไทย โดยเน้นถึงสถิติและแนวโน้มสำคัญที่ส่งผลต่อการเติบโต และปัจจัยการผลิตที่ส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันของประเทศในการส่งออกทางด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมดนตรีป๊อปของประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) ของเงื่อนไขปัจจัยการผลิต (FACCON) ต่อขีดความสามารถทางการแข่งขันในการส่งออกการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมดนตรีป๊อปของประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันด้านเงื่อนไขปัจจัยการผลิต ต่อขีดความสามารถทางการแข่งขันในการส่งออกการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมดนตรีป๊อปของประเทศไทย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แฟนเพลงหรือนักสะสม (Fandoms) ที่มีประสบการณ์เข้าร่วมกิจกรรมในอุตสาหกรรมดนตรีไทยมาแล้วอย่างน้อย 1 ปี มีส่วนร่วมในชุมชนแฟนคลับในระยะยาวมีอิทธิพลต่อความภักดีและการมีส่วนร่วมของแฟนเพลงในอุตสาหกรรมดนตรี ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงพลวัตที่คล้ายคลึงกันในบริบทของประเทศไทย (Kim, J. & Lee, S., 2018) เลือกสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เลือกผู้เข้าร่วมที่สามารถให้ข้อมูลที่มีนัยสำคัญตามประสบการณ์เฉพาะของพวกเขา วิธีนี้มีประสิทธิภาพอย่างยิ่งเมื่อผู้เข้าร่วมมีลักษณะเฉพาะหรือมีส่วนร่วมในชุมชนใดชุมชนหนึ่งเป็นระยะเวลาที่กำหนด (Cohen, L. et al., 2002) จึงได้กลุ่มตัวอย่าง คือ แฟนเพลงป๊อปไทยที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนดนตรีป๊อปไทยมาแล้วอย่างน้อย 1 ปี เลือกผู้เข้าร่วมที่มีประสบการณ์อย่างลึกซึ้งซึ่งมีคุณค่าอย่างยิ่ง เนื่องจากพวกเขาสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของวงการดนตรีได้ (Brown, T., 2020); (Simmons, D., 2019) รวมทั้งสิ้น จำนวน 400 คน

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามออนไลน์ ซึ่งประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) คำถามเพื่อประเมินผู้เข้าร่วม 2) คำถามเกี่ยวกับข้อมูลประชากร และ 3) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) ของสถานะปัจจัยในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมดนตรีป๊อปในฐานะอุตสาหกรรมส่งออก การประเมินศักยภาพของประเทศไทย ส่วนที่สามถูกแบ่งออกเป็นสามตัวชี้วัดและสิบสี่องค์ประกอบ ซึ่งรวมถึงการผลิต (Production), ทรัพยากรมนุษย์ (Human Resources) และโซเชียลมีเดีย (Social Media) เนื่องจากได้รับการยอมรับว่าเป็นวิธีการ

ในการเก็บข้อมูลหลักในงานวิจัยทุกประเภท (Ochieng, J. W., 2009); (Zohrabi, M., 2013) นอกจากนี้ แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวนมาก (Grootaert, C., 2003) แบบสอบถามในการวิจัยประกอบด้วยคำถามแบบเปิดและคำถามแบบปิด คำถามแบบเปิดในแบบสอบถามให้ผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ (Kothari, C. R., 2004)

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามออนไลน์ ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มที่เข้าร่วมการท่องเที่ยวคนตรีไทยหรือความบันเทิงด้านดนตรีไทย (Hair, J. F. et al., 2010) ในการวัดผลความสามารถในการแข่งขันของวัฒนธรรม ป๊อปปไทยได้ดำเนินการประเมินความคิดเห็นและทัศนคติของผู้เข้าร่วมเกี่ยวกับมิติต่าง ๆ ของวัฒนธรรมป๊อปปไทย โดยใช้แบบประเมิน 5 Likert scale เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการจับปฏิกิริยาทางจิตวิทยาและอารมณ์ที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ทางวัฒนธรรมทางดนตรีป๊อ โดยสามารถสะท้อนลักษณะเกี่ยวข้องกับการรับรู้และการตอบสนองทางอารมณ์ได้อย่างแม่นยำและครบถ้วน มุ่งเน้นไปที่บทบาทของคนตรีไทยและวัฒนธรรมป๊อปปในการเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของประสิทธิภาพการส่งออกทางวัฒนธรรมของประเทศไทย โดยสำรวจผลกระทบของคนตรีไทยในการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยเฉพาะในแง่ของการสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวที่มีคุณค่าและดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติ ดนตรีป๊อปปไทย ซึ่งรวมถึงทั้งแนวเพลงดั้งเดิมและร่วมสมัย ได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวของประเทศ

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ประกอบด้วยเนื้อหา ได้แก่ สัญลักษณ์และตัวย่อ สถิติเชิงพรรณนา ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สถิติเชิงพรรณนาตัวแปรในแบบจำลอง การวิเคราะห์แบบจำลองการวัด การวิเคราะห์แบบจำลองโครงสร้าง และการทดสอบสมมติฐาน ข้อมูลที่ได้รับถูกวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน โดยใช้โปรแกรม Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) สำหรับ Windows ควบคู่กับกรอบแนวคิด Structural Equation Modeling (SEM) และซอฟต์แวร์ Analysis of Moment Structures (AMOS) และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมป๊อปปไทยกับการเสริมสร้างการส่งออกทางวัฒนธรรม (Chin, H. C., 2014); (Wong, M. C. & Chang, T. H., 2016)

การพิทักษ์สิทธิ์รับรองด้านจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

การศึกษานี้ได้รับการรับรองด้านจริยธรรมจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) โดยมีหมายเลขรับรอง ECNIDA 2023/0056

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) ของเงื่อนไขปัจจัยการผลิต (FACCON) ต่อขีดความสามารถทางการแข่งขันในการส่งออกการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมดนตรีป๊อปปของประเทศไทย มีดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ทางสถิติเชิงพรรณนาเกี่ยวกับองค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) ของเงื่อนไขปัจจัยการผลิต (FACCON) แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการผลิต 2) ด้านทรัพยากรมนุษย์ในอุตสาหกรรมดนตรีไทย และ 3) ด้านโซเชียลมีเดีย แสดงได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนาองค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) ของเงื่อนไขปัจจัยการผลิต (FACCON)

องค์ประกอบเชิงยืนยัน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ลำดับ ความสำคัญ (เรียงตาม ค่าเฉลี่ยสูงสุด)	ตัวชี้วัดแต่ละรายการ ($\bar{x}$)	ตัวชี้วัดแต่ละรายการ (S.D.)	Skewness	Kurtosis
เงื่อนไขปัจจัยการผลิต โดยรวม (FACCON)	4.08	0.57	-	-	-	-0.926 ถึง -0.435	-0.271 ถึง 0.447
1. ด้านโซเชียลมีเดีย Social media (SOC)	4.20	0.64	1	-	-		
				SOC1	4.30	0.77	
				SOC2	4.17	0.81	
				SOC3	4.17	0.83	
				SOC4	4.16	0.76	
2. ด้านทรัพยากรมนุษย์ใน อุตสาหกรรมดนตรีไทย Human Resources of Thai Music Industry (HUM)	4.06	0.65	2	-	-		
				HUM5	4.14	0.83	
				HUM1	4.08	0.81	
				HUM4	4.08	0.83	
				HUM2	4.01	0.81	
				HUM3	4.00	0.80	
3. ด้านการผลิต Production (PROD)	3.98	0.68	3	-	-		
				PROD4	4.04	0.81	
				PROD1	4.02	0.84	
				PROD5	3.98	0.86	
				PROD2	3.95	0.84	
				PROD3	3.92	0.87	
ความน่าเชื่อถือ (Cronbach's α)	0.922	-	-	-	-		
จำนวนรายการวัด (n)	400	-	-	-	-		

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า เกณฑ์ไข่ง่ายการผลิตโดยรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.57 เมื่อเรียงลำดับจากค่ามัธยฐานสูงสุดไปต่ำสุด โซเซียลมีเดียมีค่ามัธยฐานสูงสุด ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.64) ตามมาด้วยทรัพยากรมนุษย์ในอุตสาหกรรมดนตรีไทย ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.65) และสุดท้าย คือ การผลิต ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.68) ซึ่งพิจารณาตัวชี้วัดในแต่ละด้าน ดังนี้ ด้านการผลิต มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.98 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.68 โดยเรียงลำดับจากค่ามัธยฐานสูงสุดไปต่ำสุด ดังนี้: PROD4 ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.81), PROD1 ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.84), PROD5 ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.86), PROD2 ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 0.84) และ PROD3 ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.87) ด้านทรัพยากรมนุษย์ในอุตสาหกรรมดนตรีไทย มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.06 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.65 โดยเรียงลำดับจากค่ามัธยฐานสูงสุดไปต่ำสุด ดังนี้: HUM5 ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.83), HUM1 ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = 0.81), HUM4 ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = 0.83), HUM2 ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.81) และ HUM3 ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.80) และด้านโซเซียลมีเดีย มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.20 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.64 โดยเรียงลำดับจากค่ามัธยฐานสูงสุดไปต่ำสุด ดังนี้: SOC1 ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.77), SOC2 ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.81), SOC4 ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.83) และ SOC3 ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.76) ค่าความเบ้ (Skewness) อยู่ระหว่าง -0.926 ถึง -0.435 และค่าความโด่ง (Kurtosis) อยู่ระหว่าง -0.271 ถึง 0.447 ซึ่งอยู่ภายในเกณฑ์ที่กำหนด แสดงให้เห็นว่าข้อมูลมีการแจกแจงแบบปกติ ดังนั้นจึงเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Models) ผลสรุปของสถิติเชิงพรรณนาเกี่ยวกับการสร้างตัวแปรเงื่อนไขปัจจัยการผลิต (Factor Condition - FACCON) มีมาตราส่วนการวัดที่สร้างขึ้นจาก 14 รายการ ความเชื่อถือได้ของมาตราส่วนการวัดมีค่า Cronbach's α สูงสุดที่ 0.922 (n = 400) โดยมีค่าเฉลี่ยการตอบกลับในระดับสูงที่มีการแจกแจงแบบปกติ ($\bar{X} = 4.08$, SD = 0.57)

2. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจเงื่อนไขปัจจัย (Factor Condition) ด้วยเมทริกซ์สหสัมพันธ์ด้วย Bartlett's test of sphericity แสดงได้ดังตารางที่ 2

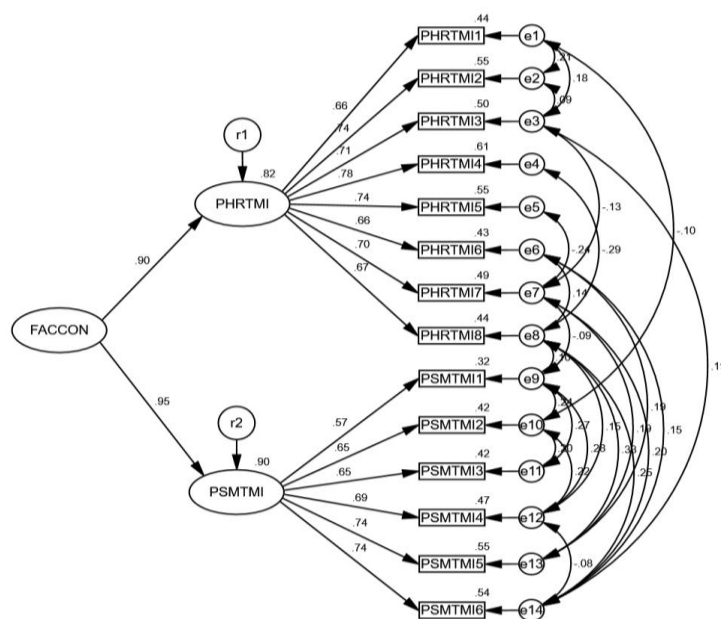
ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ด้วยเมทริกซ์สหสัมพันธ์ด้วย Bartlett's test of sphericity สำหรับเงื่อนไขปัจจัย (Factor Condition)

สถิติทดสอบ		ค่าสถิติ
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		0.941
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	2824.774
	Df	91
	Sig.	0.000

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ผลการวิเคราะห์เมทริกซ์สหสัมพันธ์ด้วย Bartlett's test of sphericity สำหรับเงื่อนไขปัจจัย (Factor Condition) ได้ค่า Chi-Square = 2824.774, df = 91, p = 0.000 ซึ่งแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่า เมทริกซ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ไม่ใช่เมทริกซ์เอกลักษณ์ (Identity Matrix) และตัวแปรมีความสัมพันธ์กันมากพอที่จะสามารถนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบได้ และค่าดัชนี Kaiser-Mayer-Olkin (KMO) = 0.941 แสดงว่า ตัวแปรมีความเหมาะสมที่จะทำการวิเคราะห์องค์ประกอบได้

3. การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) เพื่อวิเคราะห์เงื่อนไขปัจจัย (Factor Condition: FACCON) ได้วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน เพื่อตรวจสอบและยืนยันความถูกต้องของโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร และใช้วัดตัวแปรแฝง รวมทั้งยืนยันตัวแปรสังเกตได้ของเงื่อนไขปัจจัยการผลิต โดยพิจารณาโดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้องของโมเดล (Model Fit Index) และค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Standardized Factor Loading) มีรายละเอียด ดังนี้ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) ของ Factor Condition (FACCON) พบว่า ตัวแปรแฝง ได้แก่ Production and Human Resources of the Thai Music Industry (PHRTMI) และ Production and Social Media of the Thai Music Industry (PSMTMI) และมีตัวบ่งชี้ทั้งหมด จำนวน 14 ตัว มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากกว่า 0.50 ดังนั้น ได้ทำการปรับโมเดลตามคำแนะนำของโปรแกรม modification indices (MI) จนกระทั่งโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ หลังจากการปรับโมเดลแล้ว และดัชนีความสอดคล้องของโมเดล (CFA Goodness-of-Fit Indices) ความเชื่อมั่น (Reliability) และความตรงเชิงรวม (Convergent Validity) สำหรับเงื่อนไขปัจจัย (FACCON) สามารถแสดงได้ดังรูปภาพที่ 1 ตารางที่ 3 และตารางที่ 4

Chi-square = 55.197, df = 52, P-value = .355, Chi-square/df = 1.061, GFI = .981, AGFI = .961, CFI = .999, TLI = .998, RMSEA = .012, RMR = .015

ภาพที่ 1 แสดงโมเดลการวัดที่ปรับแก้แล้วของเงื่อนไขปัจจัย (FACCON)

ตารางที่ 3 ค่าทางสถิติของการประกอบเชิงยืนยันในการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยัน (CFA)

Component	Indicator	Estimate	S.E.	t-value	R ²
FACCON	PHRTMI	0.90	-	-	0.82
	PSMTMI	0.95	0.11	7.80**	0.90
PHRTMI	PHRTMI1	0.66	-	-	0.44

หมายเหตุ: **นัยสำคัญ < 0.001 เส้นทางของ PHRTMI, PHRTMI1 และ PSMTMI1 ถูกกำหนดค่าเป็น 1 (ไม่ได้ประมาณค่า)

ตารางที่ 3 ค่าทางสถิติของการประกอบเชิงยืนยันในการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยัน (CFA) (ต่อ)

Component	Indicator	Estimate	S.E.	t-value	R ²
	PHRTMI2	0.74	0.08	14.55**	0.55
	PHRTMI3	0.71	0.08	13.64**	0.50
	PHRTMI4	0.78	0.09	13.33**	0.61
	PHRTMI5	0.74	0.09	12.69**	0.55
	PHRTMI6	0.66	0.08	11.54**	0.43
	PHRTMI7	0.70	0.09	12.11**	0.49
	PHRTMI8	0.67	0.08	11.57**	0.44
PSMTMI	PSMTMI1	0.57	-	-	0.32
	PSMTMI2	0.65	0.11	10.99**	0.42
	PSMTMI3	0.65	0.11	11.19**	0.42
	PSMTMI4	0.69	0.10	11.47**	0.47
	PSMTMI5	0.74	0.13	10.40**	0.55
	PSMTMI6	0.74	0.14	10.26**	0.54

หมายเหตุ: **นัยสำคัญ < 0.001 เส้นทางของ PHRTMI, PHRTMI1 และ PSMTMI1 ถูกกำหนดค่าเป็น 1 (ไม่ได้ประมาณค่า)

จากรูปภาพที่ 1 และตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า องค์ประกอบหลัก Factor Condition ประกอบด้วย ตัวแปรสังเกตได้ 2 ตัวแปร ได้แก่ ตัวแปรด้าน Production and Human Resources of the Thai Music Industry (PHRTMI) ค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.90 และมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวบ่งชี้ทั้ง 8 ตัวบ่งชี้ อยู่ระหว่าง 0.66 - 0.78 และสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรสังเกตได้ด้าน Production and Human Resources of the Thai Music Industry (PHRTMI) (แต่ละตัวบ่งชี้มีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยพิจารณาจากค่า R²) ได้ร้อยละ 43 - 61 ตัวแปรด้าน Production and Social Media of the Thai Music Industry (PSMTMI) ค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.95 และมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวบ่งชี้ทั้ง 6 ตัวบ่งชี้ อยู่ระหว่าง 0.57 - 0.74 และสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรแฝงด้าน Production and Human Resources of the Thai Music Industry (PHRTMI) (แต่ละตัวแปรสังเกตได้มีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยพิจารณาจากค่า R²) ได้ร้อยละ 32 - 55

ตารางที่ 4 แสดงดัชนีความสอดคล้องของโมเดล (CFA Goodness-of-Fit Indices) ความเชื่อมั่น (Reliability) และความตรงเชิงรวม (Convergent Validity) สำหรับเงื่อนไขปัจจัย (FACCON)

	χ^2/df	GFI	AGFI	CFI	TLI	RMSEA	RMR	CR	AVE
Criteria	≤ 3.00	≥ 0.90	≥ 0.90	≥ 0.90	≥ 0.90	≤ 7.00	≤ 7.00	> 0.70	> 0.50
Initial model	4.131	0.894	0.853	0.914	0.897	0.089	0.038	-	-
Final model	1.061	0.981	0.961	0.999	0.998	0.012	0.015	0.924	0.858

หมายเหตุ: CR = ความเชื่อมั่นของโครงสร้าง (Construct Reliability) หรือ ความเชื่อมั่นรวม (Composite Reliability), AVE = ค่าเฉลี่ยของความแปรปรวนที่ถูกสกัด (Average Variance Extracted)

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่า มีบางกรณีที่มีการรายงานของโมเดลอาจมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้ได้ข้อมูลที่น่าพอใจ ตามดัชนีความพอดีของโมเดล (Scanner Fit Index) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 1.061 และค่า P-value เท่ากับ 0.355 รวมถึง GFI (Goodness of Fit Index) ที่มีค่าเท่ากับ 0.981, AGFI (Adjusted Goodness of Fit Index) เท่ากับ 0.961, CFI (Comparative Fit Index) เท่ากับ 0.999, TLI (Tucker-Lewis Index) เท่ากับ 0.998, RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation) เท่ากับ 0.012 และ RMR (Root Mean Square Residual) เท่ากับ 0.015 ค่าทางสถิติทั้งหมดตรงตามระดับที่สูงของการยืนยันโมเดลเงื่อนไขปัจจัย (FACCON) และสอดคล้องกับข้อมูลเชิงพาณิชย์ เมื่อประเมินค่าเฉลี่ยของความแปรปรวนที่ถูกสกัด (AVE) ของแต่ละองค์ประกอบหลัก เงื่อนไขปัจจัย (Factor Condition) มีค่า AVE เท่ากับ 0.858 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับที่น่าพอใจ ($AVE > 0.50$) ตามมาตรฐาน และข้อมูลทางสถิติที่เกี่ยวกับองค์ประกอบหลักของเงื่อนไขปัจจัย พบว่า ความเชื่อมั่นของการวัดองค์ประกอบมีค่า CR เท่ากับ 0.924 ซึ่งถือว่าเพียงพอตามเกณฑ์ $CR \geq 0.70$

4. ผลการทดสอบสมมติฐาน การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยันได้แสดงให้เห็นถึงความน่าเชื่อถือของตัวแปรทั้งหมดภายในองค์ประกอบสำคัญของเงื่อนไขปัจจัย เงื่อนไขปัจจัยในประเทศไทยมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยววัฒนธรรมป๊อปดนตรีไทย ผลการทดสอบสมมติฐานแสดงให้เห็นว่ามีความสัมพันธ์ในเชิงบวกระหว่างเงื่อนไขปัจจัยและความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยววัฒนธรรมป๊อปดนตรีไทย ค่าความสัมพันธ์นี้เท่ากับ 0.26 โดยมีค่าความผิดพลาด 0.050 ค่า t-value เท่ากับ 5.647 และค่า p-value เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่า 0.01 จึงถือว่ามีความนัยสำคัญที่ระดับความมั่นใจ 0.01

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) ของเงื่อนไขปัจจัยการผลิต (FACCON) ต่อขีดความสามารถทางการแข่งขันในการส่งออกการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมดนตรีป๊อปของประเทศไทย มีดังนี้ ผลการวิเคราะห์ทางสถิติเชิงพรรณนาเกี่ยวกับองค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) ของเงื่อนไขปัจจัยการผลิต (FACCON) แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการผลิต 2) ด้านทรัพยากรมนุษย์ในอุตสาหกรรมดนตรีไทย และ 3) ด้านโซเชี่ยลมีเดีย ปัจจัยต่าง ๆ เช่น เงื่อนไขปัจจัย มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสามารถในการแข่งขันของภาคการท่องเที่ยวเชิงดนตรีและป๊อปคัลเจอร์ของไทย ผลลัพธ์เหล่านี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Porter, M. E. ที่กล่าวว่า แบบจำลองเพชรแห่งความได้เปรียบในการแข่งขัน ซึ่งเสนอว่าการผสมผสานระหว่างจุดแข็งภายในและปัจจัยภายนอกนำไปสู่ความสามารถในการแข่งขันที่ยั่งยืนของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศ (Porter, M. E., 1990) กรอบแนวคิดนี้ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในภาคการท่องเที่ยว และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Ritchie, J. R. B. & Crouch, G. I. ที่เน้นย้ำถึงความเกี่ยวข้องของแนวคิดนี้ในการเสริมสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน ความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างเงื่อนไขปัจจัย (ค่า 0.26) กับความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวเชิงดนตรีและป๊อปคัลเจอร์ของประเทศไทย (Ritchie, J. R. B. & Crouch, G. I., 2003) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Dwyer, L. & Kim, C. ที่ระบุว่า ความสามารถในการแข่งขันของแหล่งท่องเที่ยวขึ้นอยู่กับคุณภาพของทรัพยากรและความแข็งแกร่งของอุปสงค์ในตลาด (Dwyer, L. & Kim, C., 2003) นอกจากนี้ ยังแสดงให้เห็นว่าปัจจัยการผลิตมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับความสามารถในการแข่งขันของ

การท่องเที่ยววัฒนธรรมป๊อป และการท่องเที่ยวในประเทศไทย งานวิจัยระบุว่าปัจจัยการผลิตช่วยเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมป๊อปในประเทศไทย เช่นเดียวกับการศึกษาของ ชยพจน์ ลือนันต์ และคณะ ระบุว่า ธุรกิจบันเทิงของประเทศไทยมีศักยภาพในการแข่งขันในระดับโลก เนื่องจากวัฒนธรรมและประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวและส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (ชยพจน์ ลือนันต์ และคณะ, 2566) และยังได้สอดคล้องกับ การศึกษาของ Maryprasith, S ยังเน้นบทบาทสำคัญของดนตรีไทยในการสะท้อนและสร้างอัตลักษณ์ของชาติ ซึ่งทำหน้าที่เป็นกลไกในการเสริมสร้างการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การศึกษาเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าปัจจัยต่างๆ เช่น ทรัพยากรทางวัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์ เป็นสิ่งสำคัญในการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมป๊อปในประเทศไทย (Maryprasith, S., 1999)

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า จุดแข็งด้านการแข่งขันของประเทศไทยในภาคการท่องเที่ยวได้รับอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญจากทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งจำเป็นต้องมีการจัดการให้สอดคล้องกับความต้องการและพฤติกรรมของกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมาย ความสอดคล้องระหว่างทรัพยากรและอุปสงค์ของตลาดถือเป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยการท่องเที่ยว

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) ของเงื่อนไขปัจจัยการผลิต (FACCON) ต่อขีดความสามารถทางการแข่งขันในการส่งออกการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมดนตรีป๊อปของประเทศไทย มีดังนี้ ผลการวิเคราะห์ทางสถิติเชิงพรรณนาเกี่ยวกับองค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) ของเงื่อนไขปัจจัยการผลิต (FACCON) แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการผลิต 2) ด้านทรัพยากรมนุษย์ในอุตสาหกรรมดนตรีไทย และ 3) ด้านโซเชี่ยลมีเดีย ปัจจัยต่าง ๆ เช่น เงื่อนไขปัจจัย มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสามารถในการแข่งขันของภาคการท่องเที่ยวเชิงดนตรีและป๊อปคัลเจอร์ของไทย จุดแข็งด้านการแข่งขันของประเทศไทยในภาคการท่องเที่ยวได้รับอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญจากทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งจำเป็นต้องมีการจัดการให้สอดคล้องกับความต้องการและพฤติกรรมของกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมาย ความสอดคล้องระหว่างทรัพยากรและอุปสงค์ของตลาดถือเป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยการท่องเที่ยว โดยเน้นว่า ภาคการท่องเที่ยวดนตรีและวัฒนธรรมป๊อปของประเทศไทยได้รับประโยชน์จากปัจจัยทั้งภายในและภายนอก ผลลัพธ์แสดงให้เห็นว่า ไม่มีปัจจัยใดที่ทำงานโดยลำพัง แต่เป็นการทำงานร่วมกันอย่างกลมกลืนของทรัพยากร กลยุทธ์ในอุตสาหกรรม การแข่งขันนโยบายของรัฐบาล และอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งช่วยเสริมสร้างตำแหน่งทางการแข่งขันของประเทศไทยในตลาดการท่องเที่ยวระดับโลก ผลลัพธ์เหล่านี้ช่วยเสริมสร้างการศึกษาด้านความสามารถในการแข่งขันในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และมีนัยสำคัญสำหรับผู้กำหนดนโยบาย ผู้มีส่วนได้เสียในอุตสาหกรรม และ นักวิชาการที่สนใจในการส่งเสริมการเติบโตของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนประสิทธิภาพการส่งออกวัฒนธรรมของประเทศไทยสามารถสำรวจในหลาย ๆ ด้านได้ ก่อนอื่น การศึกษาทางการเปรียบเทียบข้ามวัฒนธรรมอาจให้ข้อมูลที่มีคุณค่าโดยการเปรียบเทียบอุตสาหกรรมการท่องเที่ยววัฒนธรรมป๊อปของประเทศไทยกับประเทศอื่น ๆ เช่น ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และสหรัฐอเมริกา เพื่อทำความเข้าใจว่าชาติที่แตกต่างกันใช้ประโยชน์จากการส่งออกวัฒนธรรมของตนเพื่อการท่องเที่ยวและการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างไร นอกจากนี้ การใช้แนวทางการศึกษาที่ยาวนาน (longitudinal approach) อาจช่วยประเมินผล

กระทบระยะยาวของปัจจัยต่าง ๆ เช่น สภาพความต้องการ, นโยบายรัฐบาล และแนวโน้มระดับโลกต่ออุตสาหกรรม การท่องเที่ยววัฒนธรรมป๊อปของประเทศไทย อีกหนึ่งด้านที่น่าสนใจในการวิจัยคือบทบาทของแพลตฟอร์มดิจิทัล และสื่อสังคมในการสร้างมุมมองโลกเกี่ยวกับวัฒนธรรมป๊อปไทย โดยการสำรวจว่าแพลตฟอร์มเช่น Instagram, YouTube และ TikTok ช่วยส่งเสริมอุตสาหกรรมดนตรีไทยและการท่องเที่ยวไทย ดังนั้น เพื่อความยั่งยืนของการท่องเที่ยววัฒนธรรมป๊อป จึงมีข้อเสนอแนะว่า 1) ควรพิจารณาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม จากกิจกรรมการท่องเที่ยวและข้อกังวลทางจริยธรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรม การสำรวจเชิงลึกเกี่ยวกับนโยบาย ทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะนโยบายรัฐบาลในการสนับสนุนอุตสาหกรรมดนตรีและความบันเทิงอาจช่วยเปิดเผยว่า การแทรกแซงทางนโยบายสามารถส่งเสริมหรือขัดขวางความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยววัฒนธรรม ป๊อปได้อย่างไร 2) ควรพิจารณาการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการท่องเที่ยววัฒนธรรมป๊อป โดยการศึกษา บทบาทของแฟน ๆ ศิลปิน และธุรกิจท้องถิ่นในการสร้างและได้รับประโยชน์จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวนี้ 3) ควรศึกษาลักษณะพฤติกรรมและแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวที่สนใจวัฒนธรรมป๊อปจะช่วยทำความเข้าใจโปรไฟล์ ทางประชากรศาสตร์ นิัยการใช้ง่าย และความชอบในการเดินทาง ซึ่งจะให้ข้อมูลสำคัญในการพัฒนากลยุทธ์ การตลาดที่มุ่งเป้า การวิจัยในด้านเหล่านี้จะช่วยเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว วัฒนธรรมป๊อปของประเทศไทยและตำแหน่งของประเทศไทยในฐานะผู้ส่งออกทางวัฒนธรรมชั้นนำ

เอกสารอ้างอิง

- ชยพจน์ ลือนันต์ และคณะ. (2566). ศักยภาพของธุรกิจบันเทิงไทยในการแข่งขันระดับโลก. วารสารการท่องเที่ยว และเศรษฐกิจสร้างสรรค์, 15(4), 112-124.
- Arditi, D. (2019). Streaming culture: Subscription platforms and the unending consumption of music. Germany: Springer.
- Brown, T. (2020). Music and culture: The evolution of pop music in the digital era. United Kingdom: Oxford University Press.
- Chin, H. C. (2014). Cultural diplomacy and the role of the music industry in Thai tourism development. Journal of Cultural Diplomacy, 8(2), 50-60.
- Cohen, L. et al. (2002). Research methods in education. (5th ed.). United Kingdom: Routledge.
- Creative Economy Agency. (2020). Creative economy outlook 2020. Bangkok: Creative Economy Agency.
- Dwyer, L. & Kim, C. (2003). Destination competitiveness: Determinants and indicators. Current Issues in Tourism, 6(5), 369-414.
- Erickson, K. (2017). Data-driven music business: The role of analytics in the modern industry. Music Business Journal, 14(2), 45-62.
- Gamble, P. R. & Gilmore, A. (2013). The experience economy and the creative industries. London: Palgrave Macmillan.

- Grootaert, C. (2003). Understanding and measuring social capital: A multidisciplinary approach. USA: World Bank Publications.
- Hair, J. F. et al. (2010). Multivariate data analysis. (7th ed.). London: Pearson.
- International Federation of the Phonographic Industry. (2024). Global music report 2024: State of the industry. International Federation of the Phonographic Industry. Retrieved January 20, 2025, from <https://www.ifpi.org/global-music-report-2024/>
- Kim, J. & Lee, S. (2018). The impact of long-term participation in fan communities on loyalty and engagement: A study of the Korean music industry. *Journal of Music Business Research*, 7(2), 45-67.
- Kothari, C. R. (2004). Research methodology: Methods and techniques. (2nd ed.). India: New Age International.
- Maryprasith, S. (1999). Thai music and its role in national identity and cultural tourism. *Journal of Thai Cultural Studies*, 4(2), 34-50.
- Ochieng, J. W. (2009). Survey design and implementation in social research. *Journal of Social Science*, 5(3), 23-45.
- Picard, R. G. (2011). The economics and financing of media companies. New York: Fordham University Press.
- Porter, M. E. (1990). The competitive advantage of nations. New York: Free Press.
- Ritchie, J. R. B. & Crouch, G. I. (2003). The competitive destination: A sustainable tourism perspective. United Kingdom: CABI Publishing.
- Schwab, K. (2017). The fourth industrial revolution. Milton Keynes: Crown Business.
- Simmons, D. (2019). Understanding the cultural dynamics of music fandoms. *Music & Culture*, 12(4), 98-112.
- Wikström, P. (2020). The music industry: Music in the cloud. (3rd ed.). United Kingdom: Polity Press.
- Wong, M. C. & Chang, T. H. (2016). The impact of Thai pop culture on tourism and globalization. *Journal of Asian Studies*, 25(3), 88-101.
- Zohrabi, M. (2013). Sampling methods in research methodology: How to choose a sampling technique for research. *Journal of Applied Linguistics and Language Research*, 1(2), 34-47.

แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ ระบำทิมเมา จังหวัดตรัง*

GUIDELINES FOR THE CONSERVATION AND RESTORATION OF SOUTHERN FOLK PERFORMANCES: TIM MAO DANCE, TRANG PROVINCE

เสาวณีย์ บางโรย

Saowanee Bangroy

คณะพาณิชยศาสตร์และการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง ตรัง ประเทศไทย

Faculty of Commerce and Management, Prince of Songkla University, Trang Campus, Trang, Thailand

Corresponding author E-mail: Saowanee.b@psu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ ระบำทิมเมา จังหวัดตรัง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการทำรำและแนวทางการอนุรักษ์ฟื้นฟู ระบำทิมเมา จังหวัดตรัง ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ โดยการเก็บข้อมูลภาคสนาม จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 14 คน ผลการวิจัยพบว่า ระบำทิมเมา เป็นการแสดงชุดแรกก่อนนำเข้าสู่การดำเนินเรื่องของลิเกป่า บ้านคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง ได้แรงบันดาลใจจาก อาชีพหลักของชาวบ้านในสมัยโบราณ คือ การทำนาข้าว ทั้งนาข้าวเจ้าและข้าวเหนียว ชาวคณะลิเกป่าบ้านคลองปะเหลียน อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง จึงได้นำท่าทางในการดำข้าวหรือทิมเมาในภาษาท้องถิ่น ตั้งแต่กรรมวิธีการนำลงสู่ครก การดำ และการนำออกใส่ภาชนะ มาใช้เป็นลีลาท่ารำในการแสดง ประกอบกับเพลงที่บรรเลงจากดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ คือ ทับ โหม่ง ฉิ่ง ปี่ และกรับ ในทำนองสนุกสนาน แต่ปัจจุบัน การแสดงชุดดังกล่าวกำลังจะสูญหายไปเนื่องจากขาดผู้สืบทอด และขาดการส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐ ภาคเอกชน ทำให้ชาวคณะลิเกป่าบ้านคลองปะเหลียน อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง มีพื้นที่ในการแสดงน้อย ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษากระบวนการทำรำโดยละเอียดและจัดทำเป็นตำราท่ารำไว้ให้แก่บุคคลที่สนใจ พร้อมทั้งฟื้นฟูการแสดงดังกล่าวขึ้นใหม่โดยการจัดหาพื้นที่ในการแสดง โดยการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนในจังหวัดตรัง เพื่อเปิดโอกาสให้ชาวคณะได้เผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่สืบไปในภายภาคหน้า

คำสำคัญ: กระบวนการ, แนวทาง, การอนุรักษ์ฟื้นฟู, การแสดงพื้นบ้านภาคใต้, ระบำทิมเมา

Abstract

This research paper article on the conservation and restoration of the southern folk performance, Tim Mao Dance, Trang Province, aims to study the dance movements and conservation

* Received 4 June 2025; Revised 23 June 2025; Accepted 25 June 2025

and restoration of Tim Mao Dance, Trang Province. The researcher used a qualitative research method by collecting field data from in-depth interviews and participatory observation from 14 key informants by purposive selection. The research results found that Tim Mao Dance is the first performance before entering the story of Likay Pa, Ban Khlong Palian, Trang Province. It was inspired by the main occupation of the villagers in the past, which was rice farming, both glutinous rice and rice fields. The Likay Pa troupe of Ban Khlong Palian, Yan Ta Khao District, Trang Province, therefore adopted the local style of pounding rice or Tim Mao, from the process of putting it in the mortar, pounding it, and putting it in a container, as dance movements in the performance, along with songs played from southern folk music, namely Thap, Moeng, Ching, Pi, and Krap, in a cheerful melody. However, at present, this performance is about to disappear due to the lack of successors and lack of support from the government and private sectors, causing the Likay Pa troupe of Ban Khlong Palian. Yan Ta Khao District, Trang Province has a small space for performances. Therefore, researchers have studied the dance postures in detail and compiled a dance posture manual for those who are interested. They have also revived the performance by providing a space for performances, coordinating with government and private agencies in Trang Province to provide opportunities for the troupe to disseminate the beautiful culture so that it will continue into the future.

Keywords: Guideline, Approach, Conservation and Restoration, Southern Folk Performances, Tim Mao Dance

บทนำ

การแสดงพื้นบ้านภาคใต้ได้แรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์การแสดงจาก วิถีชีวิต วัฒนธรรม ความเชื่อ ตลอดจนไปถึงพิธีกรรมต่าง ๆ การแสดงในแต่ละพื้นที่หรือแต่ละจังหวัดอาจแตกต่างกันบ้าง ตามอาชีพหลักและสภาพภูมิศาสตร์ของแต่ละชุมชน เช่น จังหวัดภูเก็ตอยู่ติดกับท้องทะเลฝั่งอันดามัน มีพิธีกรรมความเชื่อการลอยเรือ สะเดาะเคราะห์ และมีการร่ายรำประกอบพิธีกรรมจนเกิดเป็นการแสดง เป็นต้น (เรณู โกศินานนท์, 2537) ความหลากหลายของรูปแบบการแสดงจึงขึ้นอยู่กับบริบทสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและบริบททางสังคม เช่นเดียวกับ ทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรม ที่มีการศึกษาเกี่ยวกับการปรับตัวของมนุษย์ตามสภาพแวดล้อม และสังคมที่หลากหลาย (นฤพนธ์ ดั้ววิเศษ, 2558) นอกจากนี้ยังมีอิทธิพลการแพร่กระจายทางด้านวัฒนธรรมที่ได้ถูกนำมาดัดแปลงสร้างสรรค์จนเกิดเป็นการแสดงเช่น ลิเกป่า ที่ได้รับอิทธิพลมาจากชาวมุสลิมหรือแขกเทศที่เดินทางมาจากประเทศอินเดียเพื่อขายเสื้อผ้า ณ ท่าเรือกันตัง จังหวัดตรัง ได้นำเอาการแสดงเฉพาะถิ่นของพวกเขา มาฝึกซ้อมให้กับชาวบ้านในจังหวัดตรัง จนเกิดเป็นการแสดง ลิเกป่า มาจนถึงปัจจุบัน

การแสดงลิเกป่า พบเห็นได้ในจังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดพัทลุง และจังหวัดตรัง เป็นการแสดงที่กล่าวถึงเรื่องราวการเดินทางของแขกเทศและภรรยา นักแสดงหลัก คือ แขกแดงเป็นพระเอก ยายีเป็นนางเอก และมีเสนาเป็นตัวตลก (สมโภชน์ เกตุแก้ว, 2566) ทั้งสามจังหวัดในปัจจุบันมีการเสริมเติมแต่งรูปแบบการแสดงให้มีความหลากหลายน่าสนใจมากขึ้น โดยเฉพาะ ลิเกป่า คณะบ้านคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง ที่ปัจจุบันในพื้นที่

ดังกล่าวเหลืออยู่เพียงคนเดียวนั้น ได้มีการออกแบบสร้างสรรค์การแสดงเพิ่มขึ้นใหม่ชื่อว่า ระเบิดข้าว หรือทิมเมา ในภาษาท้องถิ่นขึ้นเพื่อเบิกโรงก่อนนำเข้าสู่เรื่องราวทั้งหมดของการแสดง

ระเบิดข้าวหรือทิมเมาในภาษาท้องถิ่นของคนได้นั้น ได้ถูกสร้างขึ้นโดยชาวคณะลิเกเป่าบ้านคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง ที่ได้แรงบันดาลใจจากอาชีพของคนในชุมชน ได้แก่การปลูกข้าว ทั้งข้าวเจ้าและข้าวเหนียว เมื่อถึงฤดูต้นข้าวแตกเมื่อด่อนหรือต้นข้าวตั้งท้อง ก็จะทำมาตำจนแบนและนึ่ง กลายเป็นแผ่นบางสีเขียวหรือน้ำตาลอ่อน มีกลิ่นหอมเฉพาะตัว รสชาติหวานนุ่ม ชาวคณะลิเกเป่า บ้านคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง จึงได้นำมาใช้ในการตำข้าวหรือทิมเมาของสตรีในชุมชน มาใช้เป็นสื่อทำรำในการแสดงดังกล่าว ร่วมกับทำนองเพลงเฉพาะของทางคณะที่ใช้ชื่อเรียกว่า บุรงก่าก้า ที่มีทำนองสนุกสนาน เร้าใจ โดยเริ่มจากการฝึกหัดพี่น้องลูกหลานของชาวคณะจำนวน 8 คน มาร่วมกันสาธิตทำและนำมาร่ายรำจนเกิดเป็นชุดการแสดง เบิกโรง เพื่อสร้างความสนใจ ใช้เรียกผู้ชมหน้าเวทีให้มาร่วมนั่งชมการแสดง ก่อนนำเข้าสู่การดำเนินเรื่องของแขกเทศและยายีในแบบฉบับเต็ม การแสดงระเบิดทิมเมา จึงถือเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของลิเกเป่าคณะบ้านของปะเหลียน จังหวัดตรัง ที่ไม่ซ้ำใคร แต่ในปัจจุบันขาดผู้ศึกษาสืบทอดการแสดงดังกล่าว และขาดพื้นที่ ขาดโอกาสในการแสดง เนื่องจากไม่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน (เกียรติก้อง แก้วละเอียด, 2566) ผู้วิจัยเป็นบุคลากรในสถานศึกษา ของจังหวัดตรัง จึงได้มีแนวความคิดในการ ศึกษา อนุรักษ์และฟื้นฟูการแสดงระเบิดทิมเมาขึ้น ภายใต้โครงการ ม.อ. เพื่อชุมชนเข้มแข็ง ในพื้นที่อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง ภายใต้ชื่อโครงการ “ย่านตาขาวโมเดล” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนอย่างยั่งยืน เริ่มตั้งแต่ปี 2559 เป็นต้นมา

ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงศักยภาพของทุนด้านศิลปวัฒนธรรมของอำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง โดยเฉพาะระเบิดทิมเมา ของคณะลิเกเป่า บ้านคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง ที่มีเพียงหนึ่งเดียวในภาคใต้ จึงได้ทำการศึกษากระบวนการทำรำ และ รายละเอียดอื่น ๆ ของการแสดงมาจัดทำเป็นตำราทำรำ ไว้ให้นักศึกษาและบุคคลที่สนใจ ตลอดจนการจัดหาพื้นที่ในการแสดง ในงานสำคัญต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกจังหวัดตรังเพื่อส่งเสริมและเผยแพร่การแสดงดังกล่าวแก่สาธารณชน ทั้งยังช่วยสืบสานให้การแสดงดังกล่าวได้คงอยู่สืบไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการทำรำ ระเบิดทิมเมา จังหวัดตรัง
2. เพื่อศึกษาแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟู ระเบิดทิมเมา จังหวัดตรัง

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ ระเบิดทิมเมา จังหวัดตรัง เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพมีรายละเอียดวิธีการวิจัย ดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจงพิจารณาจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ ระเบิด ทิมเมา จังหวัดตรัง จึงได้เลือกเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังต่อไปนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ ระเบิดทิมเมา จังหวัดตรัง จำนวน 5 กลุ่ม จำนวน 14 คน ได้แก่

1. ผู้สืบทอดด้านทำรำการแสดงระบำทิมเม่า จังหวัดตรัง จำนวน 2 คน
2. ผู้สืบทอดด้านดนตรีการแสดงระบำทิมเม่า จังหวัดตรัง จำนวน 2 คน
3. ผู้สืบทอดด้านเครื่องแต่งกายการแสดงระบำทิมเม่า จังหวัดตรัง จำนวน 2 คน
4. บุคลากรทางด้านนาฏศิลป์พื้นบ้านภาคใต้ จำนวน 3 คน
5. ผู้มีประสบการณ์ด้านการแสดงลิเกป่า คณะบ้านคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง จำนวน 5 คน

เครื่องมือวิจัย โดยแบ่งตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ ดังนี้

1. การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ในการฝึกหัดการแสดง ระบำทิมเม่า จังหวัดตรัง ผู้วิจัยมีการสังเกตการณ์การสาธิตการแสดง ระบำทิมเม่า จังหวัดตรัง จากผู้สืบทอดและได้มีการร่วมฝึกหัดทำรำในการแสดง เพื่อศึกษาเทคนิคและลีลาในการรำรำ

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ ระบำทิมเม่า จังหวัดตรัง แบ่งออกเป็น 2 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1 เพื่อศึกษาความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา อุปสรรคและปัญหา ด้านการแสดง ด้านการสืบทอด และด้านการเผยแพร่ของ ระบำทิมเม่า จังหวัดตรัง

ฉบับที่ 2 เพื่อศึกษาเทคนิคและรายละเอียดของทำรำ ดนตรี และเครื่องแต่งกาย ของระบำทิมเม่าจังหวัดตรัง

ผู้วิจัยได้มีการนำแบบสัมภาษณ์ไปใช้จริงได้นำไปตรวจสอบความถูกต้องและสมบูรณ์ของคำถามในแบบสัมภาษณ์โดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านนาฏศิลป์พื้นเมืองภาคใต้ จำนวน 3 ท่าน

การรวบรวมข้อมูล การศึกษางานวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพมีขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลด้านเอกสาร ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากเอกสารงานวิจัย หนังสือ บทความและสื่อออนไลน์ต่าง ๆ ที่มีความรู้เกี่ยวกับ แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟู การแสดงพื้นบ้านภาคใต้ เช่น แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการอนุรักษ์และสืบทอดการแสดงพื้นบ้าน แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาและฟื้นฟูการแสดงพื้นบ้าน เป็นต้น

2. ข้อมูลภาคสนาม การศึกษาข้อมูลจากเอกสารโดยละเอียดเพียงพอแล้ว สามารถนำมาสร้างเครื่องมือในการวิจัยได้อย่างครบถ้วน

2.1 การจัดเตรียมและวางแผนวันเวลาสถานที่ในการดำเนินงานวิจัย

2.2 ลงพื้นที่ศึกษาบริบทชุมชนอำเภอย่านตาขาว บ้านคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง และบริบททั่วไปของการแสดงลิเกป่า คณะบ้านคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง

2.3 ลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับ ระบำทิมเม่า จังหวัดตรัง โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่ได้จัดเตรียมไว้เป็นแนวทางในการตั้งประเด็นคำถาม

2.4 ลงพื้นที่เรียนรู้ทักษะทางด้านการแสดง ระบำทิมเม่าจังหวัดตรัง โดยการฝึกปฏิบัติทำรำโดยละเอียด

2.5 จัดบันทึกข้อมูลจากการลงพื้นที่วิจัยในแต่ละครั้งโดยละเอียด เพื่อสะดวกต่อการตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลในลำดับถัดไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. จำแนกข้อมูลจากการลงพื้นที่ภาคสนามตามวัตถุประสงค์
2. ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่จัดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร โดยทบทวนจากข้อความเสียงและภาพที่บันทึกไว้ว่าไม่มีข้อผิดพลาดหรือขาดหายไปในส่วนใดส่วนหนึ่ง
3. ตรวจสอบความเป็นปัจจุบันของข้อมูล โดยการสัมภาษณ์จากผู้สืบสานที่มีประสบการณ์แสดง ระบุว่าทิมเม่า รุ่นปัจจุบัน เพื่อศึกษาความแตกต่างและพัฒนาการของระบำชุดดังกล่าวจากอดีตสู่ปัจจุบัน นั้นเป็นอย่างไร
4. ผู้วิจัยนำมาตรวจสอบข้อมูล Content analysis และการตรวจสอบแบบสามเส้า เพื่อหาความน่าเชื่อถือของข้อมูลจากแหล่งที่มาต่างกันทางด้านเวลา สถานที่ และบุคคล จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากทั้ง 3 ส่วนมาทบทวนเพื่อตรวจสอบอย่างละเอียดว่าข้อมูลที่ได้มานั้นแตกต่างหรือไปในทิศทางเดียวกันอย่างไรบ้าง

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟู การแสดงพื้นบ้านภาคใต้ ระบำทิมเม่า จังหวัดตรัง สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ ดังนี้

1. กระบวนการทำรำระบำทิมเม่า จังหวัดตรัง แรงบันดาลใจในการออกแบบทำรำนั้นได้มาจากกรรมวิธีการตำข้าวหรือทิมเม่าในภาษาท้องถิ่น ในสมัยโบราณผู้คนนิยมนำข้าวที่ยังไม่สุกเต็มที่หรือข้าวระยะน้ำนม นำมาคั่วและตำให้แบน รับประทานเป็นของว่าง มีรสสัมผัสที่นุ่มหนึบและมีรสชาติหอมหวาน กลิ่นหอมข้าวใหม่แบบเฉพาะตัว “เพราะมีขั้นตอนการทำที่ใช้เวลาในบางครั้งจึงมีการทำท่าทางแบบหยอกล้อสนุกสนาน ล้อเลียนกันไปมา จนมีคนพูดขึ้นว่าทำท่าเหมือนรำเซียวนะแค่ทิมเม่า” (บุญมี แก้วละเอียด, 2566) จากนั้นก็เลยเกิดเป็นแนวความคิดใหม่ในการสร้างสรรค์การแสดง ทำรำระบำทิมเม่า จากเดิมมีเพียงแค่สองท่า คือ การนำข้าวใส่ครกและการตำสองมี จนเมื่อเวลาผ่านไป “มีการพัฒนาท่าร่ามากขึ้นจากบรรดาลูกหลานรุ่นที่สองที่มาสืบทอดท่าร่าและมีการคิดรูปแบบแถวที่สลับสับเปลี่ยนไปมาให้ดูน่าสนใจขึ้น” (สิริวรรณ ศรีม่วง, 2566)

1.1 ทำรำระบำทิมเม่า

ตารางที่ 1 อธิบายท่ารำระบำทิมเม่า

ลำดับ	ท่ารำ	อธิบายท่ารำ
1. ท่าเตรียม	 ภาพที่ 1 ท่าเตรียม	ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาจับข้างสะเอว มือซ้ายตั้งวงเท้าสะเอว เท้า : ตะหน้าเท้าซ้าย

ตารางที่ 1 อธิบายท่ารำระบำทิมเม่า (ต่อ)

ลำดับ	ท่ารำ	อธิบายท่ารำ
2. ท่าหีบเมล็ดข้าว	 ภาพที่ 2 ท่าหีบเมล็ดข้าว	ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือขวาจับศอกซ้ายงอแขนเข้าหาลำตัว ตั้งมือจับระหว่างสะดือและหน้าอก มือซ้ายเท้าสะเอว เท้า : แตะหน้าเท้าซ้าย
3. ท่าใส่เมล็ดข้าวลงครก	 ภาพที่ 3 ท่าใส่เมล็ดข้าวลงครก	ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาทิ้งวางแขนลงด้านล่าง ระดับสะเอว งอแขนเข้าหาลำตัว มือซ้ายเท้าสะเอว เท้า : แตะหน้าเท้าขวา
4. ท่าดำข้าวหรือทิมเม่าสองมือ	 ภาพที่ 4 ท่าดำข้าวหรือทิมเม่าสองมือ	ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือทั้งสองกำมือเบา กระดกข้อมือขึ้น มือขวายื่นไปด้านหน้าระดับหน้าชายพก มือซ้ายระดับสะเอว เท้า : แตะหน้าเท้าซ้าย
5. ท่าดำข้าวหรือทิมเม่ามือเดียว	 ภาพที่ 5 ท่าดำข้าวหรือทิมเม่ามือเดียว	ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวา กระดกข้อมือขึ้น ยื่นไปด้านหน้าระดับหน้าอก มือซ้ายกำมือเบาๆ เท้าสะเอว เท้า : แตะหน้าเท้าซ้าย

ตารางที่ 1 อธิบายท่าร่ำรำบำทิมเม่า (ต่อ)

ลำดับ	ท่ารำ	อธิบายท่ารำ
6. ท่าซ้อนข้าวเม่าขึ้นจากครก	 ภาพที่ 6 ท่าซ้อนข้าวเม่าขึ้นจากครก	ศีรษะ : เอียงขวา มือ : นิ้วมือทั้งสองข้างชิดกัน หงายฝ่ามือขึ้น ปลายมือหันไปทางข้างขวาของลำตัว มือขวายื่นไปด้านข้างงอ แขนเล็กน้อยระดับสะเอว มือซ้ายระดับชายพก เท้า : ถอนหลังเท้าซ้าย
7. ท่านำข้าวเม่าลงภาชนะ	 ภาพที่ 7 ท่านำข้าวเม่าลงภาชนะ	ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : นิ้วมือทั้งสองข้างชิดกัน หงายฝ่ามือขึ้น ปลายมือทั้งสองหันไปข้างลำตัวซ้าย มือซ้ายยื่นไปด้านข้างงอ แขนเล็กน้อยระดับสะเอว มือขวาระดับชายพก เท้า : ถอนหลังเท้าขวา
8. ท่าจับระบำ	 ภาพที่ 8 ท่าจับระบำ	ศีรษะ : เอียงขวา มือ : นิ้วมือของทั้งสองข้างชิดติดกัน หงายฝ่ามือขึ้น ปลายมือทั้งสองหันไปด้านหน้า มือซ้ายสูงระดับหางคิ้ว มือขวายู่ระดับสะเอว เท้า : แตะหน้าเท้าขวา
9. ท่าจับระบำ	 ภาพที่ 9 ท่าจับระบำ	ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : นิ้วมือของทั้งสองข้างชิดติดกัน หงายฝ่ามือขึ้น ปลายมือทั้งสองหันไปด้านหน้า มือขวาสูงระดับหางคิ้ว มือซ้ายอยู่ระดับสะเอว เท้า : แตะหน้าเท้าซ้าย

1.2 เครื่องแต่งกายของ ระเบียบท่าแม่ จังหวัดตรัง

สวมเสื้อบานงสีแดงตัดเย็บด้วยผ้าลูกไม้และรองผ้าวาวซบไว้ด้านใน ด้านล่างสวมผ้าปาเต๊ะ ลวดลายโบราณจับจีบด้านหน้าสองข้างซ้ายขวาเพื่อความสะดวกในการรำรำ “ผ้าถุงสามารถสวมใส่ได้หลากหลาย ขึ้นอยู่กับความชื่นชอบ บางครั้งก็ใส่เป็นจีบนางตรงกลางข้างหน้า บางครั้งก็จับจีบเป็นหางไหลไว้ทางสะเอว ด้านซ้าย เพื่อให้เกิดการแตกต่างกันไปในแต่ละงาน” (จิตา เสวียนชัย, 2566) ส่วนเครื่องประดับศรีษะสวมด้วย มงกุฎเพชรสีทองติดดอกไม้ทัดไว้ข้างหูซ้ายเพื่อความสวยงาม “เครื่องประดับสามารถดัดแปลงได้ตามโอกาส และ สถานที่ ในบางครั้งก็มีการคลุมผ้าฮิญาบแบบสาวมุสลิมเพื่อให้สอดคล้องกับยายที่ได้สามีเป็นชาวมุสลิมนั่นเอง” (เพชรไพลิน หนูนวล, 2566)

ภาพที่ 10 เครื่องแต่งกายระเบียบท่าแม่

1.3 เครื่องดนตรีที่ใช้ในการแสดง

การแสดงระเบียบท่าแม่ ของจังหวัดตรัง หรือการแสดงชุดแรกในลิเกป่า คณะบ้านคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง ใช้เพลงบรูซเก่าก้า ซึ่งเป็นเฉพาะของทางใต้ที่มีทำนองสนุกสนานครื้นเครง คล้ายดนตรีเพลงรองเง็ง โดยมีเครื่องดนตรีประกอบจังหวะ ดังนี้ (เกียรติก้อง แก้วละเอียด, 2566)

1.3.1 เครื่องดนตรี

เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงระเบียบท่าแม่

ภาพที่ 11 กรับ

ภาพที่ 12 โหม่งฉิ่ง

ภาพที่ 13 รำมะนา

ภาพที่ 14 ฉาบ

ภาพที่ 15 เป้

2. แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูระบำทิมเม่าจังหวัดตรัง

2.1 การจัดทำตำราท่ารำ

การรวบรวมความรู้เกี่ยวกับ การแสดง ระบำทิมเม่า จังหวัดตรัง ไว้ในเอกสารอย่างเป็นระเบียบ สะดวกต่อการนำไปศึกษาเพื่อปฏิบัติการแสดงได้โดยละเอียด

2.2 การถ่ายทอดความรู้ให้แก่เยาวชนรุ่นใหม่

การจัดกิจกรรมอบรมความรู้เกี่ยวกับการแสดงระบำทิมเม่า จังหวัดตรัง โดยผู้วิจัยและผู้สืบสานรุ่นปัจจุบันได้ เห็นพ้องต้องกันในการจัดกิจกรรมดังกล่าวในทุกวันอาทิตย์บริเวณลานหน้าบ้านของชาวคณะซึ่งจะสลับเปลี่ยนหมุนเวียนกันไปตามความพร้อมและความเหมาะสมของพื้นที่ในการฝึกซ้อมการแสดง

2.3 การนำเข้าสู่ระบบการศึกษา

ผู้วิจัยได้นำองค์ความรู้เกี่ยวกับระบำทิมเม่า จังหวัดตรัง เข้าสู่บทเรียนในรายวิชานาฏศิลป์พื้นเมืองภาคใต้ โดยได้ทำการเชิญ วิทยากร คือ ผู้มีประสบการณ์การสืบสานการแสดงดังกล่าว เป็นผู้มาถ่ายทอดข้อมูลให้แก่ นักศึกษาในรายวิชาอย่างใกล้ชิด

2.4 ส่งเสริมให้มีพื้นที่ในการแสดงและเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง เช่น เทศบาลตำบลทุ่งกระบือ และ ชุมชนเมืองเก่าอำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง ที่มักมีการจัดกิจกรรมย้อนวันวานย่านตาขาวในทุก ๆ ปี ผู้วิจัยได้นำเสนอการแสดงชุด ระบำทิมเม่า และการแสดงลิเกป่า คณะบ้านคลองปะเหลียนจังหวัดตรัง ให้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการแสดงบนเวที เพื่อสร้างสีสันและความบันเทิงให้แก่ผู้ชมทุกท่าน ทั้งยังนำการแสดงชุดดังกล่าวมาร่วมกิจกรรมในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง อย่างสม่ำเสมอ

2.5 การคิดพัฒนาต่อยอดการแสดงในแต่ละด้านให้ดียิ่งขึ้น

การคิดพัฒนาต่อยอดจะช่วยให้การแสดง ระบำทิมเม่า จังหวัดตรังได้คงอยู่ต่อไปโดย การคิดและพัฒนาต่อยอดนั้นจะต้องอยู่บนพื้นฐานดั้งเดิมที่เคยออกแบบสร้างสรรค์ไว้ ไม่ควรปรับเปลี่ยนใหม่จนไม่เหลือไว้ซึ่งเอกลักษณ์เฉพาะของการแสดง ทั้งยังเป็นการแสดงความเคารพต่อบรรพบุรุษผู้คิดสร้างสรรค์การแสดงชุดดังกล่าวไว้ด้วย

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ ระบุว่าทิมเม่า จังหวัดตรัง สามารถอภิปรายผลร่วมกับ ทฤษฎีนาฏยลักษณ์ และ ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ ได้ดังนี้

1. กระบวนการทำรำ ระบุว่าทิมเม่า จังหวัดตรัง

กระบวนการทำรำ ระบุว่าทิมเม่า จังหวัดตรัง ผลการวิจัยพบว่า มีทำรำทั้งหมด 9 ท่า แบ่งออกเป็น 3 ช่วงการแสดง ได้แก่ ช่วงที่ 1 นำข้าวใส่ครก จำนวน 3 ท่า ช่วงที่ 2 ต่ำข้าวและนำใส่ภาชนะ จำนวน 4 ท่า และช่วงที่ 3 จับระบำจำนวน 2 ท่า โดยทำรำส่วนใหญ่ เป็นท่าที่คิดสร้างสรรค์โดยท่าทางในการต่ำข้าวของชาวบ้านและนำมาดัดแปลงให้เข้ากับจังหวะเพลงมากยิ่งขึ้นโดยมีการเพิ่มลีลาและนาฏยศัพท์พื้นฐานทางด้านนาฏศิลป์เช่นการจับตั้งวง การใช้จังหวะเท้าแบบรองเง็ง ชาวใต้เพื่อให้เกิดความสวยงามมากยิ่งขึ้น ทำให้การแสดงมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างไปจากการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ชุดอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีนาฏยลักษณ์ ของ สุรพล วิรุฬห์รักษ์ ได้กล่าวว่ นาฏยลักษณ์ มีความหมาย คือ ลักษณะของการแสดงนาฏศิลป์สกุลใดสกุลหนึ่ง ที่เป็นเครื่องบ่งชี้รูปแบบโครงสร้างและเนื้อหา กระบวนการที่แตกต่างในการแสดงแต่ละชุด (สุรพล วิรุฬห์รักษ์, 2547) เช่นเดียวกับระบำทิมเม่า จังหวัดตรังที่ได้นำเอาท่าทางของชาวบ้านในชุมชน ขณะ ที่ต่ำข้าวมาสร้างสรรค์จนเกิดเป็นเอกลักษณ์ในการแสดง โดยสามารถเปรียบเทียบท่ารำ กับ อิริยาบถทั่วไปได้เช่น ท่าที่ 1 ท่าเตรียม ในท่ารำมีการจับที่สะเอวเล็กน้อยทางฝั่งที่เท้าสะเอว เพื่อเพิ่มความสวยงามอ่อนหวานมากยิ่งขึ้น ท่าที่ 2 และ 3 ท่าหยิบเมล็ดข้าว ท่ารำถูกเปลี่ยนจากการกำมือแล้วนำไปใส่ครกแบบง่าย ๆ เป็นการจับระดับขยพกและวาดมือจับกลายเป็นตั้งวงไปข้างลำตัว ท่าที่ 4 และ 5 ท่าต่ำข้าว ทั้งแบบสองมือและมือเดียว จากเดิมเป็นท่าที่ถูกเรียกว่าท่าพักเหนื่อยระหว่างตำนาน ได้ถูกนำมาดัดแปลงจนกลายเป็นท่ารำคล้ายรองเง็ง ที่มีการกำมือเบาๆไว้ด้านหน้าและใช้ลีลาจังหวะเท้าเคลื่อนไปตามทำนองเพลง แต่ถูกปรับตำแหน่งของมือจากการกำไว้ด้านหน้ามาไว้ทางข้างสะเอวแทน เป็นต้น

2. แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟู การแสดงพื้นบ้านภาคใต้ ระบุว่าทิมเม่า จังหวัดตรัง

การแสดงระบำทิมเม่า จังหวัดตรัง นั้นจะประสบความสำเร็จไปไม่ได้หากขาดความพร้อมเพรียงของพื้นเพทางด้านองค์ประกอบศิลป์ไม่ว่าจะเป็น ผู้ถ่ายทอดท่ารำ นักดนตรี ตลอดไปถึงผู้อยู่เบื้องหลัง ในการเตรียมความพร้อมของการแสดง แต่ละฝ่ายย่อมมีหน้าที่และความสำคัญที่แตกต่างกันออกไป ไม่สามารถขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งไปได้ ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ ของ สุรางค์ จันทวานิช กล่าวว่า โครงสร้างบางอย่างซ่อนอยู่ในทุกสังคม และโครงสร้างนี้แสดงให้เห็นถึงหน้าที่ของส่วนต่าง ๆ ที่เป็นระบบเกี่ยวข้องกัน โดยส่วนต่าง ๆ ของสังคมจะทำหน้าที่ของตนและสังคมจะดำเนินไปได้เพราะทำหน้าที่เช่นเดียวกับอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย ที่จะต้องทำงานประสานกัน (สุรางค์ จันทวานิช, 2555) เช่นเดียวกับการจะอนุรักษ์และฟื้นฟูการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ ระบุว่าทิมเม่า จังหวัดตรัง ให้อยู่ ทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือกันช่วยเป็นส่วนหนึ่งในการเผยแพร่ เทคนิคและวิธีการต่าง ๆ ด้านแสดงให้แก่บุคคลรุ่นหลัง เพื่อที่จะสืบสานการแสดงดังกล่าวไม่ให้สูญหายไป ส่วนหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนจะช่วยกัน สนับสนุนในด้านของงบประมาณค่าใช้จ่ายในการซ่อมบำรุงรักษา วัสดุอุปกรณ์ เครื่องดนตรี เครื่องแต่งกายในการแสดง ส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมทั้งภายในและนอกชุมชน เพื่อเปิดโอกาสให้ได้มีการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมแก่สาธารณชนมากขึ้น คอยผลักดันให้การแสดงพื้นบ้าน ชุดดังกล่าวเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในรายวิชาท้องถิ่น ทั้งใน

โรงเรียนมัธยม และอุดมศึกษา หากทุกฝ่ายร่วมด้วยช่วยกันอย่างต่อเนื่องที่ตามบทบาทหน้าที่และความสามารถของตน ก็จะช่วยต่อลมหายใจแก่กลุ่มศิลปินต่อไปในอนาคตได้อีกยืนยาว

องค์ความรู้ใหม่

การแสดงพื้นบ้านภาคใต้ ระบายทิมเม่า เป็นการแสดงชุดเบิกโรงประจำคณะลิเกป่า บ้านคลองปะเหลียน อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง ก่อนจะนำเข้าสู่การดำเนินเรื่องราวของแขกแดงและยายีที่ จะเดินทางไปยังเมืองกะลัตกะตา ซึ่งการแสดงระบายทิมเม่านั้นได้รับแรงบันดาลใจจากท่าทางในกระบวนการดำข้าวของหญิงสาวชาวบ้านในพื้นที่ แล้วนำมาดัดแปลงเป็นท่าทางในด้านนาฏศิลป์แสดงร่วมดนตรีบรรเลงจากเครื่องดนตรีภาคใต้ทับ กลอง โหม่ง ฉิ่ง และรำมะนา ผู้แสดงสวมใส่เสื้อบานง นุ่งผ้าถุงปาเต๊ะ สะท้อนให้เห็นถึงอาชีพและวิถีชีวิตของคนในชุมชนสมัยก่อนที่มีการนำข้าวเจ้าข้าวเหนียวมาตำจนเกิดเป็นอาหารคาวหวานมากมาย อีกทั้งยังนำเสนอเอกลักษณ์ของภาคใต้ผ่านเครื่องแต่งกายและดนตรีประกอบการแสดงได้อย่างเหมาะสมและงดงาม

สรุปและเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ ระบายทิมเม่า จังหวัดตรัง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา กระบวนการทำรำและแนวทางการอนุรักษ์ฟื้นฟู ระบายทิมเม่า จังหวัดตรัง สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้ 1) การจัดทำตำราทำรำ 2) การถ่ายทอดความรู้ให้แก่เยาวชนรุ่นใหม่ 3) การนำเข้าสู่ระบบการศึกษา 4) ส่งเสริมให้มีพื้นที่ในการแสดงและเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน 5) การคิดพัฒนาต่อยอดการแสดงในแต่ละด้านให้ดียิ่งขึ้น โดยมีข้อเสนอแนะในงานวิจัย ดังนี้ 1) ควรมีการพัฒนาทำรำและการแปรแถวให้หลากหลายมากยิ่งขึ้นเพื่อเพิ่มอัตลักษณ์และความน่าสนใจให้แก่ชุดการแสดง 2) ควรมีการนำอุปกรณ์มาใช้ในการแสดงเช่น สาก หรือภาชนะ ใส่ข้าว มาใช้ในการแสดงเพื่อสื่อความหมายให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ช่วยให้ผู้ชมมีความเข้าใจในเนื้อหาการแสดงที่ต้องการสื่อมากขึ้น และ 3) ควรพัฒนาเรื่องเครื่องแต่งกายให้เป็นรูปแบบนาฏศิลป์ประยุกต์ของชุดพื้นเมืองภาคใต้ เพื่อเพิ่มสุนทรียภาพให้การแสดงงดงามมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- เกียรติก้อง แก้วละเอียด. (5 มิ.ย. 2566). เครื่องแต่งกายระบายทิมเม่า จังหวัดตรัง. (เสาวณีย์ บางโรย, ผู้สัมภาษณ์)
ธิดา เสวียนชัย. (5 มิ.ย. 2566). เครื่องแต่งกายระบายทิมเม่า จังหวัดตรัง. (เสาวณีย์ บางโรย, ผู้สัมภาษณ์)
นฤพนธ์ ตัววิเศษ. (2558). ทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรม. เรียกใช้เมื่อ 4 มิถุนายน 2568 จาก <https://anthropology-concepts.sac.or.th/glossary/28>
บุญมี แก้วละเอียด. (4 มิ.ย. 2566). กระบวนการทำรำ ระบายทิมเม่า จังหวัดตรัง. (เสาวณีย์ บางโรย, ผู้สัมภาษณ์)
เพชรไพธิน หนูนวล. (5 มิ.ย. 2566). เครื่องแต่งกายระบายทิมเม่า จังหวัดตรัง. (เสาวณีย์ บางโรย, ผู้สัมภาษณ์)
เรณู โกศินานนท์. (2537). การแสดงพื้นบ้านในประเทศไทย . (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
สมโภชน์ เกตุแก้ว. (2 มิ.ย. 2566). การแสดงพื้นเมืองภาคใต้. (เสาวณีย์ บางโรย, ผู้สัมภาษณ์)
สิริวรรณ ศรีม่วง. (4 มิ.ย. 2566). กระบวนการทำรำ ระบายทิมเม่า จังหวัดตรัง. (เสาวณีย์ บางโรย, ผู้สัมภาษณ์)

- สุรางค์ จันทวานิช. (2555). ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: บริษัทวี. พรินท์ (1991).
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2547). นาฏศิลป์ปริทัศน์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิถีวัฒนธรรมชาวเพลงบอกสู่การสร้างแผนที่มรดกวัฒนธรรม*

THE WAY OF PLENG BOK MUSICIANS TO CREATE
A CULTURAL HERITAGE MAP

ขวัญตา หนูปล้อง*, ลัญจกร นิลกาญจน์, อมรรัตน์ ชวลิต

Khwanta Hnuplong*, Lunjakon Nillakan, Amonrat Chawalit

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Humanities and Social Science, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: Khwanta_hnu@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาวิถีวัฒนธรรมเพลงบอกของกลุ่มน้ำปากพ่อง จังหวัด นครศรีธรรมราช และ 2) สร้างแผนที่วัฒนธรรมชาวเพลงบอกของกลุ่มน้ำปากพ่อง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้ระเบียบการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก 4 กลุ่ม คือ 1) ผู้ที่มีองค์ความรู้เกี่ยวกับเพลงบอก 2) ศิลปินเพลงบอก 3) ภาครัฐ ภาคเอกชน และ 4) ผู้เข้าชมการแสดงเพลงบอก รวม 25 คน ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง พิจารณาคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักตามคุณสมบัติ โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบบันทึกสนทนากลุ่ม และแบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในพื้นที่กลุ่มน้ำปากพ่อง กับการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดทำแผนที่วัฒนธรรมโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและทีมวิจัยในการระบุ รวบรวมยืนยันข้อมูลมรดกวัฒนธรรม ก่อนนำเข้าสู่ระบบแผนที่วัฒนธรรมประเทศไทย และนำเสนอในเชิงการพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า วิถีวัฒนธรรมเพลงบอกเป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่สืบทอดกันมาช้านานในพื้นที่กลุ่มน้ำปากพ่อง ประกอบด้วย 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอปากพ่อง อำเภอเชียรใหญ่ อำเภอหัวไทร และอำเภอเฉลิมพระเกียรติ โดยรวบรวมข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ ตำนาน เรื่องเล่า ศิลปินเพลงบอก 4 กลุ่ม คือ 1) ชาวเพลงบอกรุ่นปราชญ์ 2) ชาวเพลงบอกรุ่นผู้เชี่ยวชาญ 3) ชาวเพลงบอกรุ่นผู้รู้ และ 4) ชาวเพลงบอกรุ่นใหม่ และพื้นที่ทางวัฒนธรรมรวม 46 รายการ คือ อนุสรณ์สถานทางวัฒนธรรม จำนวน 1 รายการ ศิลปะการแสดงพื้นบ้านชาวเพลงบอกกลุ่มน้ำปากพ่อง จำนวน 32 รายการ และพื้นที่ทางวัฒนธรรม จำนวน 13 รายการ สู่การสร้างแผนที่วัฒนธรรมให้เป็นระบบเห็นภาพรวมแผนที่มรดกวัฒนธรรมชาวเพลงบอกของกลุ่มน้ำปากพ่อง จังหวัดนครศรีธรรมราช และสามารถนำไปใช้ประโยชน์กับชุมชนต่อไป

คำสำคัญ: วิถีวัฒนธรรม, ชาวเพลงบอก, แผนที่มรดกวัฒนธรรม

Abstract

This research aimed to 1) Examine the cultural way of Pleng Bok music within the Pak Phanang River Basin in Nakhon Si Thammarat (NST) Province and 2) Create a cultural map of Pleng Bok musicians in the same area. Employing qualitative research methods, data were collected from four key groups of informants: 1) Individuals knowledgeable about Pleng Bok, 2) Pleng Bok musicians, 3) Representatives from the government and private sectors, and 4) Audiences of Pleng Bok music performances, totaling 25 participants. The sample was chosen through purposive sampling, with key informants selected based on specific criteria aligned with the study's requirements. The research utilized in-depth interviews, focus group discussions, non-participatory observations in the Pak Phanang River Basin, and data collection from relevant documents. The findings were then used to create a cultural map through the participation process of the community and research team to identify, collect, and confirm the data of the cultural map before entering the data into the Thai cultural map system and descriptively presenting the data. The research findings indicate that Pleng Bok culture is a traditional performing art preserved for generations in the Pak Phanang River Basin, which includes four districts: Pak Phanang, Chian Yai, Hua Sai, and Chaloem Phra Kiat. Data were gathered on the history, legends, stories, and insights of four groups of Pleng Bok musicians: 1) The folk sage generation, 2) The expert generation, 3) The knowledgeable generation, and 4) The youth generation, along with the cultural regions they belong to. This map comprises 46 elements, including one cultural monument, 32 forms of folk performing arts from the Pleng Bok musicians, and 13 cultural areas. This knowledge leads to the systematic creation of the cultural map. It provides a comprehensive overview of the cultural heritage of Pleng Bok musicians in the Pak Phanang River Basin, NST, which can be leveraged for the benefit of the community.

Keywords: The Cultural Way of Life, Pleng Bok Musicians, A Cultural Heritage Map

บทนำ

“เมืองเพลงบอก” เป็นสมญานามที่ใช้เรียกจังหวัดนครศรีธรรมราชได้รับการยกย่องว่าเป็นศูนย์กลางของศิลปะการแสดงพื้นบ้านประเภทเพลงบอก และแพร่กระจายไปยังพื้นที่สำคัญอีกหลายพื้นที่ในจังหวัดนครศรีธรรมราช (ชวน เพชรแก้ว, 2523) โดยเฉพาะบริเวณลุ่มน้ำปากพนังเป็นศูนย์กลางความเจริญรุ่งเรืองในทุก ๆ ด้านจนเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง ในนาม “เมืองอู่ข้าวอู่น้ำ” ที่มีความโดดเด่นทางด้านศิลปะวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพลงบอกซึ่งได้รับความนิยมแพร่หลายเป็นวรรณกรรมท้องถิ่นที่ใช้บันทึกสภาพการณ์ทางสังคมแต่ละสมัยเพื่อเป็นภาพสะท้อนสังคมด้านใดด้านหนึ่งรวมทั้งเรื่องราวชุมชนท้องถิ่นลุ่มน้ำปากพนัง (จิรวรรณ พรหมทอง และคณะ, 2564) รวมทั้งเป็นแหล่งกำเนิดชาวเพลงบอกที่มีชื่อเสียงโด่งดังหลายท่าน อาทิ เพลงบอกรอด (หล่อ) เพลงบอกปาน (บอด)

เพลงบอกเผี้ยน เพชรคงทอง เพลงบอกสร้อย คำแจ่ม เป็นต้น ยังคงสืบสานภูมิปัญญา ความเชื่อ รูปแบบการแสดง ดั้งเดิมไว้ให้ลูกศิษย์ในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

เพลงบอกเป็นมรดกวัฒนธรรมที่สั่งสมสืบทอดกันมาจนกลายเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่สำคัญ หากพิจารณาตามภาระหน้าที่แล้วจะกล่าวได้ว่า เพลงบอกเกิดขึ้นเพื่อเป็นสื่อชาวบ้านอันประจวบเหมาะกับการโอกาส เวลา และสภาพสังคม ซึ่งในระยะแรกนั้นคงจะเพื่อบอกสงกรานต์เป็นสำคัญ การเล่นเพลงบอกนอกจากจะเป็น ประโยชน์ทางด้านเนื้อหาสาระ ความรู้ ข้อมูลข่าวสารแล้วยังให้คุณค่าต่อสังคมหลายด้าน ประกอบด้วย ด้านการ บันเทิงทำให้เกิดอารมณ์ขันและเป็นเครื่องประเทืองอารมณ์ ด้านการศึกษาเป็นการให้ความรู้แก่ชาวบ้านในชุมชน ด้านการประชาสัมพันธ์เป็นการแจ้งข่าวสารต่าง ๆ และบทบาทด้านการวิจารณ์และระบายความกดดันทางสังคม (กิตติมา ทวนน้อย, 2565) จนในที่สุดทำให้เพลงบอกได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายถูกนำไปร้องในโอกาสต่าง ๆ เช่น งานวัด งานประชันเพลงบอก งานศพ งานฉลองที่จัดขึ้นเป็นพิเศษ เป็นต้น ทั้งนี้ชาวเพลงบอกย่อมนำเอาความรู้ความ รู้ ประสบการณ์ แนวคิด แนวปฏิบัติ คติเตือนใจ ซึ่งเป็นประโยชน์แก่ผู้ฟังเป็นอันมาก เพลงบอกจึงเป็นมรดกวัฒนธรรม ที่ทรงคุณค่าเป็นภูมิปัญญาที่สั่งสม สืบทอด สืบต่อจากรุ่นสู่รุ่นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (วัชรวิ หนูพันธ์, 2548)

ในปัจจุบันสถานะเพลงบอกลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ยังคงทำหน้าที่ในฐานะสื่อพื้นบ้าน สังเกต ได้จากงานประเพณี และเทศกาลท้องถิ่นรวมทั้งมีการนำไปใช้ในวาระและโอกาสต่าง ๆ ในสังคม นอกจากนี้ยังพบว่า ชาวเพลงบอกมีการสืบสานและถ่ายทอดอย่างต่อเนื่อง แสดงให้เห็นว่าเพลงบอกมีสถานภาพและดำรงอยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำ ปากพนัง แต่พบว่า ยังขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ และเอกชนทั้งการเชิดชู ยกย่องปราชญ์ และผู้เชี่ยวชาญทางด้าน เพลงบอก การสนับสนุนเวทีประกวดในระดับเด็กและเยาวชน รวมทั้งการจัดการความรู้เพลงบอกในฐานะมรดก วัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ การทำแผนที่ทางวัฒนธรรมจึงเป็นเครื่องมือร่วมสมัยที่สำคัญในปัจจุบันที่ใช้ศึกษาและ แสดงเรื่องราวต่าง ๆ ของชุมชนในมิติที่หลากหลายทั้งวัฒนธรรมที่จับต้องได้ และวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ โดยข้อมูล มรดกทางวัฒนธรรมที่เสี่ยงต่อการสูญหายจะถูกจัดเก็บอย่างเป็นระบบพร้อมพิกัดทางภูมิศาสตร์ ซึ่งช่วยให้คนใน ชุมชนเข้าใจตระหนักถึงคุณค่ามรดกวัฒนธรรมเกิดการสืบสาน พื้นฟู ถ่ายทอดข้อมูลมรดกทางวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความต้องการศึกษาวิถีวัฒนธรรมชาวเพลงบอกสู่การสร้างแผนที่มรดก วัฒนธรรม โดยการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบุคคล สถานที่ และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเพลงบอกลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช มาจัดทำเป็นแผนที่มรดกวัฒนธรรมด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน จะช่วยให้เกิดการ เข้าถึงและเข้าใจในคุณค่าของมรดกวัฒนธรรมเพลงบอกได้อย่างเป็นระบบมากขึ้นและไม่เสี่ยงต่อการสูญหาย เพื่อให้ เกิดการอนุรักษ์ สืบสาน ต่อยอด มรดกทางวัฒนธรรมเพลงบอกลุ่มน้ำปากพนัง ให้คงอยู่กับท้องถิ่นและชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิถีวัฒนธรรมเพลงบอกของลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อสร้างแผนที่วัฒนธรรมชาวเพลงบอกของลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่ม แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่

ผู้ที่มีองค์ความรู้เกี่ยวกับเพลงบอก จำนวน 4 คน ศิลปินเพลงบอก ไม่น้อยกว่า 15 คน ภาครัฐและภาคเอกชน จำนวน 4 คน และผู้เข้าชมการแสดงเพลงบอก ไม่น้อยกว่า 2 คน รวม 25 คน โดยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการสัมภาษณ์พิจารณาจากคุณสมบัติ ดังนี้ 1) เป็นแม่เพลงในคณะเพลงบอก หรือผู้ที่มีองค์ความรู้เกี่ยวกับเพลงบอก 2) เป็นบุคคลที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง 3) ไม่จำกัดอายุ เพศ และการศึกษา และ 4) เต็มใจเข้าร่วมโครงการวิจัยในการคัดเลือก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบ่งออกเป็น การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการด้วยแนวคำถามการสัมภาษณ์ที่มุ่งเน้นรายละเอียดชาวเพลงบอกในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เช่น ข้อมูลส่วนบุคคล ที่อยู่ ช่องทางการติดต่อ รายได้จากการแสดงเพลงบอก และการเข้าสู่วัฒนธรรมเพลงบอก เป็นต้น 2) แบบสนทนากลุ่ม เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวิถีวัฒนธรรมเพลงบอกกลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เช่น ประวัติความเป็นมาของเพลงบอกกลุ่มน้ำปากพนัง บทบาทเพลงบอก รูปแบบวิธีการเล่น เนื้อหา สู่ภาพสะท้อนวิถีวัฒนธรรมเพลงบอกกลุ่มน้ำปากพนัง การสืบทอดเพลงบอกกลุ่มน้ำปากพนัง และพื้นที่ทางวัฒนธรรมเพลงบอกกลุ่มน้ำปากพนัง และ 3) แบบการสังเกตการณ์ทั้งแบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อให้ทราบบทบาทเพลงบอก รูปแบบ วิธีการเล่น เนื้อหา สู่ภาพสะท้อนวิถีวัฒนธรรมเพลงบอกกลุ่มน้ำปากพนัง รวมทั้งทัศนคติของคนในกลุ่มน้ำปากพนังที่มีต่อการแสดงเพลงบอก โดยมีการตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องของแนวคำถามจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 1 ด้านวัฒนธรรม ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 2 ด้านแผนที่ทางวัฒนธรรม และผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 3 ด้านระเบียบวิธีวิจัย และผ่านการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช อ้างอิงเลขที่ COA No.005/2566

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. การเก็บข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) เพื่อศึกษาและรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องกับวิถีวัฒนธรรมเพลงบอกของกลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวบรวมจากเอกสารงานวิจัย บทความ เอกสารส่วนบุคคล และข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต เป็นต้น เพื่อศึกษาและรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น ทบทวนแนวความคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2. การเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่ถูกเลือกแบบเจาะจงด้วยแนวคำถามการสัมภาษณ์ที่มุ่งเน้นรายละเอียดของศิลปินเพลงบอกในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เช่น ข้อมูลส่วนบุคคล ที่อยู่ ช่องทางการติดต่อ รายได้จากการแสดงเพลงบอก และการเข้าสู่วัฒนธรรมเพลงบอก

3. ข้อมูลการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เกี่ยวกับวิถีวัฒนธรรมเพลงบอกกลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เช่น ประวัติความเป็นมาของเพลงบอกกลุ่มน้ำปากพนัง บทบาทเพลงบอก รูปแบบวิธีการเล่น เนื้อหา สู่ภาพสะท้อนวิถีวัฒนธรรมเพลงบอกกลุ่มน้ำปากพนัง และการสืบทอดเพลงบอกกลุ่มน้ำปากพนัง

4. ข้อมูลสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participatory Observation) เพื่อให้ทราบบทบาทเพลงบอก รูปแบบ วิธีการเล่น เนื้อหา สู่ภาพสะท้อนวิถีวัฒนธรรมเพลงบอกกลุ่มน้ำปากพนัง รวมทั้งทัศนคติของคนในกลุ่มน้ำปากพนังที่มีต่อการแสดงเพลงบอก

5. จัดประชุมเพื่อระบุดูรวม และยืนยันความถูกต้องของข้อมูลวิถีวัฒนธรรมชาวเพลงบอกสู่การสร้างแผนที่มรดกวัฒนธรรมเพลงบอกกลุ่มน้ำปากพ่อง จังหวัดนครศรีธรรมราช การยืนยันข้อมูล

6. ดำเนินการจัดทำแผนที่มรดกวัฒนธรรมเพลงบอกกลุ่มน้ำปากพ่อง จังหวัดนครศรีธรรมราชผ่านระบบฐานข้อมูลแผนที่ทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย ที่ตั้งพิกัด gps Latitude พิกัด gps Longitud ของอนุสรณ์สถาน ชาวเพลงบอก และพื้นที่ทางวัฒนธรรม

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยเริ่มจากตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การบันทึกผลการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ด้วยหลักการตรวจสอบแบบสามเส้า จำแนกและจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย สรุปและเรียบเรียงผลการวิเคราะห์ด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ เชื่อมโยงกับแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอแนะที่เหมาะสม

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า วิถีวัฒนธรรมชาวเพลงบอกสู่การสร้างแผนที่มรดกวัฒนธรรม ดังนี้

1. วิถีวัฒนธรรมเพลงบอกของกลุ่มน้ำปากพ่อง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ประวัติความเป็นมาเพลงบอกของกลุ่มน้ำปากพ่องในอดีตเริ่มเกิดขึ้นที่เมืองนครศรีธรรมราช เนื่องจากชาวเพลงบอกรุ่นเก่านั้นเป็นชาวเมืองนครศรีธรรมราชแทบทั้งสิ้น เช่น ท่านสงปราชญ์ เจ้าอาวาสวัดเสมาชัย นายช่วยบ้านอยู่ข้างวัดเสมาชัย นายพานรัก ซึ่งทำงานอยู่ในวังเจ้าพระยานคร ปรีชาควาย บ้านนาสาร ตำบลนาสาร อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช นายรุ่ง บ้านอยู่ ใกล้วัดเพชรจริก จากภูมิสำเนาชาวเพลงบอกรุ่นเก่านั้นเชื่อได้ว่าเพลงบอกน่าจะเริ่มขึ้นในเมืองนครศรีธรรมราชก่อน แล้วแพร่กระจายออกไปยังพื้นที่ต่าง ๆ รวมถึงพื้นที่กลุ่มน้ำปากพ่อง แต่ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าเกิดขึ้นเมื่อใด (สมใจ ศรีอุทอง, 2566) จากการรวบรวมข้อมูลชาวเพลงบอกในพื้นที่อำเภอเชียรใหญ่ และอำเภอหัวไทรซึ่งเป็นพื้นที่ในกลุ่มน้ำปากพ่องจากคำบอกเล่าต่อ ๆ กันมา พบว่า เพลงบอกที่มีความชำนาญในการเล่นเพลงบอกในอดีต ได้แก่ เพลงบอกรอด ตำบลเชียรใหญ่ อำเภอเชียรใหญ่ เพลงบอกเนตรตำบลท้องลำเจียก อำเภอเชียรใหญ่ เพลงบอกหมอก ตำบลสวนหลวง อำเภอเชียรใหญ่ เพลงบอกช่วย ตำบลเขาพังไกร อำเภอหัวไทร และเพลงบอกปาน ตำบลเขาพังไกร อำเภอหัวไทร นักเพลงบอกเหล่านี้ล้วนมีชีวิตอยู่ในเวลาเดียวกัน โดยเฉพาะเพลงบอกปานนักเพลงบอกคนหนึ่งที่มีความสามารถเป็นเลิศ เกิดเมื่อ พ.ศ. 2433 ในสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ อย่างไรก็ตามการที่เพลงบอกปานสามารถร้องเพลงบอกได้ตั้งแต่อายุได้ 5 ปี ซึ่งตรงกับ พ.ศ. 2442 นั้นแสดงว่าในช่วงนั้นเพลงบอกมีการเล่นกันแล้วในกลุ่มน้ำปากพ่อง และน่าจะได้รับความนิยมแพร่หลายพอสมควร ดังนั้น ในอดีตจึงสันนิษฐานได้ว่าเพลงบอกกลุ่มน้ำปากพ่องคงจะเกิดขึ้นก่อนปี พ.ศ. 2442 ซึ่งตรงกับสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ และสันนิษฐานว่าน่าจะรับแบบอย่างมาจากเมืองนครศรีธรรมราช

องค์ประกอบของเพลงบอกกลุ่มน้ำปากพ่องสะท้อนถึงวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และความสามารถในการใช้ภาษาอย่างสร้างสรรค์ สามารถอธิบายได้ ดังนี้

1.1 ฉันทลักษณ์ของกลอนเพลงบอกกลุ่มน้ำปากพ่องในอดีตจนถึงปัจจุบัน มี 5 แบบ ดังนี้ แบบที่ 1 มีลักษณะเป็นกลอนเพลงบอก 1 บท ประกอบด้วย 4 วรรค สามวรรคแรกมีจำนวนคำวรรคละ 6 คำ ส่วนวรรคสุดท้าย

มีจำนวนคำ 4 คำ ซึ่งเป็นรูปแบบกลอนเพลงบอกระยะแรกซึ่งเกิดขึ้นในสมัย รัชกาลที่ 5 ได้มีการจัดระเบียบกฎเกณฑ์ กลอนเพลงบอกขึ้นโดยพระรัตนธัชมุนี (ม่วง รัตนธัชร) เจ้าคณะมณฑลนครศรีธรรมราช แบบที่ 2 มีลักษณะเป็น กลอนเพลงบอก 1 บท ประกอบด้วย 4 วรรค แต่ละวรรคมี 5 คำ 6 คำ 7 คำ ก็ได้ไม่ตายตัวแล้วแต่เนื้อหาสาระที่ใช้ขับร้อง แต่สำหรับวรรคสุดท้าย 5 คำก็ดี 4 คำก็ได้ ซึ่งหากใช้ 4 คำสำหรับคนที่ไม่ชำนาญในการว่าเพลงบอกจะทอไม่ลงจังหวะ เป็นบทกลอนเฉพาะของเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ (เพลงบอกสร้อยหญิง) ชาวเพลงบอกในพื้นที่ อำเภอลำพูนพระเกียรติ แบบที่ 3 มีลักษณะเป็นกลอนเพลงบอก 1 บท ประกอบด้วย 4 จำนวนคำ ใน 4 วรรคแรก มีจำนวนคำไม่แน่นอน คือ มี 5 คำบ้าง 6 คำบ้าง 7 คำบ้าง หรือถึง 10 คำก็มี และวรรคสุดท้ายจะมีจำนวนคำ 5 คำ เสมอ เป็นกลอนเพลงบอกที่ชาวเพลงบอกในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังใช้กันแพร่หลายมากที่สุดในปัจจุบัน แบบที่ 4 มีลักษณะเป็นกลอนเพลงบอก 1 บท ประกอบด้วย 4 วรรค วรรคที่ 1 - 3 จะมีจำนวนคำ 6 คำ ส่วนวรรคที่ 4 มี 5 คำ เป็นกลอนเพลงบอกทรงเครื่อง โดยนำรูปแบบเก๋ามาผสมผสานกับการคิดค้นใหม่เป็นนวัตกรรมที่มีสุนทรียภาพ สุนทรียรส เป็นแนวความคิดสร้างสรรค์ผลงานของเพลงบอก สมใจ ศรีอุทอง

1.2 คณะเพลงบอก เป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการเล่นเพลงบอกลุ่มน้ำปากพนัง ประกอบด้วย แม่เพลงและลูกคู่ ในอดีตคณะหนึ่ง ๆ จะมีผู้เล่น 3 คน ประกอบด้วยแม่เพลง 1 คน ลูกคู่ 2 คน แต่ในปัจจุบัน คณะเพลงบอกส่วนใหญ่ มีแม่เพลง 1 คน ลูกคู่ตัวจริง 3 คน และสำรองลูกคู่ 1 คน

1.3 รูปแบบเพลงบอกในลุ่มน้ำปากพนังมี 2 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ 1 เพลงบอกดั้งเดิม เป็น เพลงบอกที่มีคณะเพลงบอก 3 - 4 คน ประกอบด้วย แม่เพลง 1 คน ลูกคู่ 3 คน มือกึง 1 คน ใช้เครื่องดนตรี ประกอบการแสดง 1 ชิ้น คือ กึง ใช้ฉันทลักษณ์ของกลอนเพลงบอกหรือบทกลอนเพลงบอกแบบที่ 3 อย่างไรก็ตาม เพลงบอกดั้งเดิมยังคงได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในเขตลุ่มน้ำปากพนังทั้งกลุ่มปราชญ์เพลงบอก กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ กลุ่มผู้รู้ และกลุ่มเยาวชน (นพยง วงศ์ศรีแก้ว, 2566) รูปแบบที่ 2 เพลงบอกทรงเครื่อง เป็น เพลงบอกที่มีคณะเพลงบอก 3 - 4 คน ประกอบด้วย แม่เพลง 1 คน ลูกคู่และนักดนตรี 3 - 4 คน ใช้เครื่องดนตรีหนึ่ง ตัวประกอบการแสดงเพื่อเพิ่มเสน่ห์เพลงบอกมากขึ้น ได้แก่ รำมะนา ลูกแกร็ก โหม่ง และกึง ใช้ฉันทลักษณ์ของกลอนเพลงบอกหรือบทกลอนเพลงบอกแบบที่ 4 (สมใจ ศรีอุทอง, 2566)

1.4 เครื่องดนตรีเพลงบอก เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยเสริมจังหวะและอารมณ์ในการแสดง เพลงบอกลุ่มน้ำปากพนัง ครึกครื้น น่าสนใจ และมีเสน่ห์ สามารถดึงดูดความสนใจจากผู้ชมมากยิ่งขึ้น ซึ่งแต่ละประเภทมีลักษณะการให้จังหวะแตกต่างกัน มี 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 เครื่องดนตรีเพลงบอกดั้งเดิม ในอดีตนิยมใช้ เครื่องดนตรี 2 ชนิด ได้แก่ กึง และกรับ ในปัจจุบันนี้กรับได้เลิกใช้ประกอบการขับร้องเพลงบอกจะเป็นด้วยเหตุผล กลใดไม่ทราบได้ เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการขับร้องเพลงบอกลุ่มน้ำปากพนังจึงเหลืออยู่เพียงหนึ่ง 1 คู่ เพื่อให้ จังหวะ (เลขา ศรีใส, 2566) กลุ่มที่ 2 เครื่องดนตรีเพลงบอกทรงเครื่อง แต่เดิมนั้นใช้กึงเพียงอย่างเดียวในการเล่น เพลงบอก ต่อมาเพลงบอกสมใจ ศรีอุทอง ได้นำเครื่องดนตรีหนึ่งตัวมาผสมผสาน ได้แก่ รำมะนา ลูกแกร็ก โหม่ง และกึง

1.5 เนื้อหาเพลงบอก มีภารกิจหลักดั้งเดิม คือ ทำหน้าที่สื่อสารมวลชนในการบอกข่าว จากการ สัมภาษณ์เพลงบอกลุ่มน้ำปากพนัง สามารถแบ่งเนื้อหาสำหรับการประพันธ์บทกลอนเพลงบอกได้ 9 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 สังคม วัฒนธรรม มีเนื้อหาเกี่ยวกับวิถีชีวิตและค่านิยม แบบแผนความประพฤติของคนในสังคม ความดี

ความประพัตริยาที่ควรประพติ คำสอนต่าง ๆ เช่น บทกลอนชมแม่เรือน บทกลอนวันกัตถุญ บทกลอนเกิดมาทดแทนบุญคุณแผ่นดิน เป็นต้น กลุ่มที่ 2 ยกย่องบุคคลสำคัญ เนื้อหาเกี่ยวกับการสรรเสริญบุคคลที่เป็นผู้เคารพ เช่น พระมหากษัตริย์ พระราชินี ปิตามารดา ครู อาจารย์ เช่น บทกลอนพระมหาราชชา บทกลอน 12 สิงหาราชินี บทกลอนเทิดทูนพระมหากษัตริย์ บทกลอนเทิดพระเกียรติ บทกลอนถวายอาลัย ร.9 บทกลอนสดุดีสุนทรภู่ เป็นต้น กลุ่มที่ 3 ศาสนา ประเพณี และความเชื่อ เนื้อหาเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธศาสนา ซึ่งได้แก่ ศาสดา หลักธรรม คำสั่งสอน ประเพณี ความเชื่อต่าง ๆ รวมทั้งวันสำคัญทางศาสนา เช่น บทกลอนพระพุทธเจ้าออกบวช บทกลอนวันสารทเดือนสิบ บทกลอนวันสงกรานต์ บทกลอนทอดผ้าป่า บทกลอนประเพณีลากพระ บทกลอนงานศพ กลุ่มที่ 4 เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง เนื้อหาสะท้อนชีวิตจริงของประชาชนในมิติของการทำมาหากิน การค้าขาย และการเมืองการปกครอง ซึ่งพบได้อย่างเด่นชัดในเพลงบอก โดยเฉพาะ เพลงบอกยุคปัจจุบัน ที่ใช้เป็นสื่อในการวิพากษ์สังคม แสดงความรู้สึก และเรียกร้องความเป็นธรรมจากภาครัฐหรือผู้มีอำนาจ กลุ่มที่ 5 ประวัติศาสตร์ ตำนาน เรื่องเล่า และสถานที่สำคัญ มีเนื้อหาเกี่ยวกับการถ่ายทอดเรื่องราวในอดีต ตำนานพื้นบ้าน และประวัติศาสตร์ที่สำคัญ โดยมีลักษณะเฉพาะ คือ การเล่าเรื่องอย่างมีเค้าโครงความจริง ผสมกับจินตนาการหรือคติความเชื่อของท้องถิ่น กลุ่มที่ 6 องค์ความรู้ วรรณคดี และประสาสัมพันธชาวสารปัจจุบัน เนื้อหาเกี่ยวกับการให้ความรู้เรื่องใกล้ตัว โรคระบาด โรคติดต่อ เพื่อให้ผู้ฟังทันโลกทันเหตุการณ์ได้งายขึ้น กลุ่มที่ 7 วันสำคัญ มีเนื้อหาเกี่ยวกับวันสำคัญในชีวิตประจำวัน ซึ่งไม่ใช่วันสำคัญทางศาสนา แต่เป็นเหตุการณ์หรือวันพิเศษที่มีความหมายในระดับบุคคล ชุมชน หรือสังคม โดยเนื้อหาจะถูกแต่งเป็นกลอนเพื่อ ระลึกถึง ให้เกียรติ หรือร่วมแสดงความยินดี ในโอกาสเหล่านั้น กลุ่มที่ 8 การท่องเที่ยว เป็นเนื้อหาที่เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวสำคัญในพื้นที่ต่าง ๆ ซึ่งในปัจจุบันเป็นที่นิยมและให้ความสำคัญอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งท่องเที่ยวในระดับจังหวัด ของดี ของฝาก ภูมิปัญญาที่โดดเด่น กลุ่มที่ 9 เบ็ดเตล็ดทั่ว ๆ ไป มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิต เช่น เพลงบอกอาเซียน เพลงบอก 100 ปีโรงเรียน เพลงบอกเปิดโรงเรียนสูงอายุ (ปรีชา สุขจันทร์, 2566)

1.6 กลุ่มศิลปินเพลงบอกกลุ่มน้ำปากพหนัง ศิลปินเพลงบอกกลุ่มน้ำปากพหนังจนได้รับสมญานามว่า เมืองเพลงบอก ซึ่งมีชาวเพลงบอกเป็นจำนวนมากแล้วยังมีชื่อเสียงโด่งดังเป็นที่รู้จัก และได้รับความนิยมชมชอบว่ามีฝีปากคมคายเป็นที่ดีเยี่ยมส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพหนัง จากการการสัมภาษณ์ศิลปินเพลงบอกกลุ่มน้ำปากพหนัง มี 4 กลุ่ม ดังนี้ 1) ชาวเพลงบอกรุ่นปราชญ์ ทำหน้าที่เป็นแม่เพลงแบบมรดก มีความรู้ความเชี่ยวชาญเพลงบอกในฐานะศิลปินแห่งชาติ หรือมีผลงานเพียงพอสำหรับรวบรวมส่งศิลปินแห่งชาติ ผ่านการประชันเพลงบอกจนกลายเป็นนักเพลงบอกที่ได้รับการยอมรับในสังคม มีลูกศิษย์จำนวนหนึ่งที่สามารถตั้งคณะเพลงบอกมีอาชีพได้ และมีการถ่ายทอดทักษะและองค์ความรู้สู่เยาวชนอย่างไม่มีแบบแผน จากผลการศึกษาชาวเพลงบอกรุ่นปราชญ์ในลุ่มน้ำปากพหนัง มีจำนวน 4 คน 2) ชาวเพลงบอกรุ่นผู้เชี่ยวชาญ ทำหน้าที่เป็นแม่เพลงรูปแบบแม่เพลงมีครู มีความรู้ความเชี่ยวชาญเพลงบอกแต่ไม่สามารถแสดงเพลงบอกแบบมรดกได้ เนื้อหาที่ใช้แสดงเพลงบอกจึงมาจากชาวเพลงบอกรุ่นปราชญ์เป็นผู้แต่งบทกลอนให้เพื่อใช้สำหรับการแสดงเพลงบอก การประชันเพลงบอก การประกวดเพลงบอก มีรางวัลเป็นผลงานบ่งบอกถึงความรู้ความเชี่ยวชาญด้านเพลงบอกในระดับจังหวัด ระดับอำเภอ เป็นต้น และมีคณะเพลงบอกอาชีพเป็นของตนเองสามารถสร้างรายได้จากเพลงบอกได้ มีการถ่ายทอดทักษะและองค์ความรู้สู่เยาวชนอย่างไม่มีแบบแผน จากผลการศึกษาชาวเพลงบอกรุ่นผู้เชี่ยวชาญในลุ่มน้ำปากพหนัง มีจำนวน 4 คน 3) ชาวเพลงบอกรุ่นผู้รู้

เป็นคุณครูสังกัดโรงเรียนในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังมีองค์ความรู้ด้านเพลงบอกทำหน้าที่เป็นผู้รวมกลุ่มนักเรียน เยาวชนที่มีความสนใจเพลงบอกและจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อถ่ายทอดเพลงบอกอย่างมีแบบแผน สามารถแต่งบทกลอนเพลงบอกเพื่อนำไปสู่เวทีการแสดงและการแข่งขัน ไม่มีคณะเพลงบอกเป็นของตัวเอง แต่ได้รับการยอมรับในฐานะครูผู้สอนกลุ่มเพลงบอกเยาวชนในสถานศึกษา จากผลการศึกษาชาวเพลงบอกรุ่นผู้รู้ ในลุ่มน้ำปากพนัง มีจำนวน 6 คน และ 4) ชาวเพลงบอกรุ่นเยาวชน เป็นนักเรียนที่อยู่ในคณะเพลงบอกทำหน้าที่เป็นแม่เพลงรูปแบบแม่เพลงมีครู สังกัดโรงเรียนในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง อายุระหว่าง 14 - 18 ปี มีองค์ความรู้และประสบการณ์ในการฝึกซ้อมฝึกอบรม และเข้าร่วมกิจกรรมเพลงบอก ได้รับการยอมรับในฐานะตัวแทนนักศึกษาในโรงเรียนพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง จากผลการศึกษาชาวเพลงบอกรุ่นเยาวชน ในลุ่มน้ำปากพนัง มีจำนวน 18 คน

2. แผนที่วัฒนธรรมชาวเพลงบอกของลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการจัดระบบและบันทึกข้อมูลมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (tangible) และจับต้องไม่ได้ (Intangible) ในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง ประกอบด้วย อำเภอปากพนัง อำเภอหัวไทร อำเภอเฉลิมพระเกียรติ และอำเภอเชียรใหญ่ สู่การสร้างแผนที่วัฒนธรรมชาวเพลงบอกลุ่มน้ำปากพนังที่เชื่อมโยงเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ความเชื่อ การแสดง และการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น โดยมีการดำเนินการ ดังนี้

2.1 การระบุแผนที่วัฒนธรรมชาวเพลงบอกของลุ่มน้ำปากพนัง เป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยให้เห็นภาพรวมของการกระจายตัวของวัฒนธรรมชาวเพลงบอกในแง่ของพื้นที่ทางประวัติศาสตร์การกำเนิดและสืบทอดบรรพบุรุษชาว ตำแหน่งที่ตั้งชาวเพลงบอก พื้นที่การเรียนรู้ พื้นที่วัฒนธรรม และเครือข่ายสนับสนุน ธนวิษณุ ศิริพงศ์ ประพันธ์ ได้สรุปหลักเกณฑ์ในการในการกำหนด ดังนี้ 1) คุณค่าทางวัฒนธรรม ชาวเพลงบอก คือ ผู้ที่เป็นศิลปินในการแสดงเพลงบอก ซึ่งอาจเป็น “แม่เพลง” หรือ “พ่อเพลง” ซึ่งร่วมขับร้องและสนับสนุนการแสดงเพลงบอกในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง สามารถพัฒนา อนุรักษ์ พื้นฟู ถ่ายทอดมรดกภูมิปัญญาจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่น 2) คุณค่าทางประวัติศาสตร์ ในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังมีเรื่องเล่าต่อกันมาว่าเป็นดินแดนที่อุดมด้วยศิลปินเพลงบอก สะท้อนถึงเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ แหล่งกำเนิด ที่มา รากเหง้า เชื้อสาย เพลงบอก รวมทั้งบุคคลสำคัญทางด้านเพลงบอกเสมือนครูภูมิปัญญา โดยมีการสร้างอนุสรณ์สถาน เพื่อยกย่อง เชิดชู และระลึกถึงบรรพบุรุษเพลงบอก 3) คุณค่าทางเศรษฐกิจ เพลงบอกเป็นเครื่องมือในการ สร้างงาน สร้างรายได้ และส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่น ชาวเพลงจึงกลายเป็นฟันเฟืองในการขับเคลื่อนมรดกวัฒนธรรมบนพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่สามารถสร้างรายได้ ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และ 4) คุณค่าการสืบสานและเผยแพร่มรดกวัฒนธรรม ชาวเพลงบอกจึงมีการส่งเสริมถ่ายทอด ส่งต่อ ฝึกฝนจากรุ่นสู่รุ่น โดยการพื้นที่ทางวัฒนธรรมส่งเสริมการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะ การเชื่อมโยงระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และการรำลึกถึงบรรพบุรุษเพลงบอก (ธนวิษณุ ศิริพงศ์ประพันธ์, 2566)

2.2 การรวบรวมข้อมูลแผนที่วัฒนธรรมชาวเพลงบอกของลุ่มน้ำปากพนัง จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย พบว่า วัฒนธรรมชาวเพลงบอกของลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีจำนวนทั้งสิ้น 46 รายการ จำแนกเป็นอนุสรณ์สถานทางวัฒนธรรม จำนวน 1 รายการ ศิลปะการแสดงพื้นบ้านชาวเพลงบอกลุ่มน้ำปากพนัง จำนวน 32 รายการ และพื้นที่ทางวัฒนธรรม จำนวน 13 รายการ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลแผนที่วัฒนธรรมชาวเพลงบอกของกลุ่มน้ำปากพ่อง จังหวัดนครศรีธรรมราช

อนุสรณ์สถานทางวัฒนธรรม	ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน (ชาวเพลงบอกกลุ่มน้ำปากพ่อง)	พื้นที่ทางวัฒนธรรม
1. ศาลาที่ระลึกเพลงบอกปานบอด	1. นายสมใจ ศรีอุทอง	1. ตลาดย่านยุคปากพ่อง
2. เขาพังไกร อ.หัวไทร จ.นครศรีธรรมราช	2. นายปรีชา สุขจันทร์	2. ถนนคนเดินวิถีเมืองนัง
	3. นายเทียน ศรีดำ	3. ตลาดน้ำหัวไทร
	4. นายเลื่อน	4. ตลาดน้ำเชียรใหญ่
	5. นายอภิสิทธิ์ ศรีอุทอง	5. โรงเรียนหัวไทรบำรุงราษฎร์
	6. นายคฑาทู อินทร์จันทร์	6. โรงเรียนหัวไทร(เรือนประชาบาล)
	7. นายปฐมพงศ์ คงปาน	7. โรงเรียนวัดท้ายโนด
	8. นายเอก ดำแจ่ม	8. โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ นครศรีธรรมราช
	9. นายธนวิทย์ ศิริพงศ์ประพันธ์	9. โรงเรียนวัดสระไคร
	10. นางนพย วงศ์ศรีแก้ว	10. โรงเรียนบ้านปากเชียร
	11. นางสาวธนันท์ ลาภอนันต์ตระกูล	11. โรงเรียนปากพ่อง
	12. อมรรัตน์ บุญแก้ววรรณ	12. โรงเรียนบ้านเกาะนางโดย
	13. นางมณฑา พลายด้วง	13. ที่ว่าการอำเภอเฉลิมพระเกียรติ
	14. นางสาวอนงค์นาฏ บุญแก้ววรรณ	
	15. นางสาวสุภาวดี ขำเกิด	
	16. นายพรพิพัฒน์ ช่อเชิดชูวงศ์	
	17. อนันตดา คุระวรรณ	
	18. นายณัฐนันท์ ขำเกิด	
	19. อนุชา เพชรสง	
	20. สรศักดิ์ ชูสงคราม	
	21. ตินภพ คงแก้ว	
	22. นรินทร์ธร ชุมทอง	
	23. ชาลิสา อุ่นนอก	
	24. เด็กชายเรวัตต์ พรหมทองแก้ว	
	25. จารุกร จอมรัตน์	
	26. เฉลิมชัย รัตนภูมิ	
	27. ธรรมรัตน์ นาคเพ็ง	
	28. มะลิษา ปะโพทะสง	
	29. กนกวรรณ พลไชย	
	30. ณัฐชัย ไสผุด	
	31. ณัฐพล วัฒนศรี	
	32. รสริน แซ่เอี้ย	

2.3 การยืนยันข้อมูลแผนที่วัฒนธรรมชาวเพลงบอกของกลุ่มน้ำปากพั่น จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย ข้อมูลเชิงอธิบายแผนที่วัฒนธรรมชาวเพลงบอกของกลุ่มน้ำปากพั่น และข้อมูลพิกัดที่ตั้ง โดยมีการส่งข้อมูลให้กับศิลปินเพลงบอก ภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ซึ่งผลการยืนยันข้อมูล พบว่ามีความถูกต้อง น่าเชื่อถือ

2.4 การนำข้อมูลเข้าสู่ระบบฐานข้อมูลแผนที่ทางวัฒนธรรม เป็นการนำข้อมูลเชิงอธิบาย ประกอบด้วยรหัสข้อมูล ประเภทวัฒนธรรม หมวดหมู่วัฒนธรรม วันเดือนปีที่เก็บข้อมูล ชื่อภาษาไทย ชื่อภาษาอังกฤษ รูปประวัติโดยสังเขป จุดแข็งของวัฒนธรรม จุดอ่อนของวัฒนธรรม โอกาสของวัฒนธรรม ภัยคุกคามวัฒนธรรม หน่วยงาน ผู้ที่เกี่ยวข้อง ประเมินความเสี่ยง เหตุผลว่าทำไมอยู่ในระดับความเสี่ยง คุณค่าด้านการวิจัย พัฒนาต่อยอด ผู้ให้ข้อมูล ช่องทางติดต่อผู้ให้ข้อมูล และข้อมูลพิกัดที่ตั้ง ประกอบด้วย ที่ตั้งพิกัด gps Latitude พิกัด gps Longitud ของอนุสรณ์สถาน ชาวเพลงบอก และพื้นที่ทางวัฒนธรรม

2.5 การแสดงแผนที่มรดกวัฒนธรรมเพลงบอก เป็นการนำข้อมูลที่ผ่านมาการแก้ไข ยืนยันข้อมูล และนำข้อมูลเข้าสู่ระบบแผนที่ทางวัฒนธรรมเรียบร้อยแล้ว คือ อนุสรณ์สถานทางวัฒนธรรม จำนวน 1 รายการ ศิลปะการแสดงพื้นบ้านชาวเพลงบอกกลุ่มน้ำปากพั่น จำนวน 32 รายการ และพื้นที่ทางวัฒนธรรม จำนวน 13 รายการ รวม 46 รายการ มาสร้าง Infographic เพื่อให้เห็นภาพรวมของแผนที่วัฒนธรรมชาวเพลงบอกของกลุ่มน้ำปากพั่น ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แผนที่วัฒนธรรมชาวเพลงบอกของกลุ่มน้ำปากพั่น จังหวัดนครศรีธรรมราช

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่า มีมรดกวัฒนธรรมเพลงบอกของกลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราชที่เข้มแข็ง ทั้งด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้านของชาวเพลงบอกกลุ่มน้ำปากพนัง พื้นที่ทางวัฒนธรรม และอนุสรณ์สถานทางวัฒนธรรม โดยจำแนกสัญลักษณ์และคำอธิบาย ดังนี้ 1) รูปอนุสรณ์ แสดงอนุสรณ์ชาวเพลงบอก จำนวน 1 จุด 2) รูปดาว แสดงพื้นที่วัฒนธรรมชาวเพลงบอก จำนวน 13 จุด 3) รูปจุดเข็ควิน แสดงพื้นที่อำเภอกลุ่มน้ำปากพนัง จำนวน 4 จุด และ 4) รูปคน แสดงชาวเพลงบอกกลุ่มน้ำปากพนัง จำนวน 32 จุด

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

ประวัติความเป็นมาเพลงบอกของกลุ่มน้ำปากพนังในอดีตเริ่มเกิดขึ้นที่เมืองนครศรีธรรมราช เนื่องจากชาวเพลงบอกรุ่นเก่าก็เป็นชาวเมืองนครศรีธรรมราชแทบทั้งสิ้น เช่น ท่านสงปราชญ์ เจ้าอาวาสวัดเสมาชัย นายช่วยบ้านอยู่ข้างวัดเสมาชัย นายพานรัก จากภูมิลำเนาชาวเพลงบอกรุ่นเก๋าดังกล่าวนี้นี้เชื่อว่าเพลงบอกน่าจะเริ่มขึ้นในเมืองนครศรีธรรมราชก่อน แล้วแพร่กระจายออกไปยังพื้นที่ต่าง ๆ รวมถึงพื้นที่กลุ่มน้ำปากพนังแต่ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าเกิดขึ้นเมื่อใด สอดคล้องกับงานของ ชวน เพชรแก้ว ได้สรุปความเป็นมาของเพลงบอกว่าการเล่นเพลงบอกจะมีขึ้นที่ใดและเมื่อไหร่ยังไม่สรุปไม่ได้ แต่พอจะได้ข้อคิดและเชื่อได้ว่าการเล่นชนิดนี้เล่นกันแพร่หลายที่เมืองนครศรีธรรมราชมานาน โดยมีหลักฐานที่ช่วยยืนยันดังกล่าว คือ นักแต่งเพลงบอกที่มีชื่อเสียงในอดีต เช่น นายเรือง บ้านนาใน ขุนประดิษฐ์ ปรีชาควาย นายพานรักษ์ เป็นต้น (ชวน เพชรแก้ว, 2523)

เพลงบอกกลุ่มน้ำปากพนัง มี 4 กลุ่ม ดังนี้ 1) ชาวเพลงบอกรุ่นปราชญ์ ทำหน้าที่เป็นแม่เพลงแบบมุดโต มีความรู้ความเชี่ยวชาญเพลงบอกในฐานะศิลปินแห่งชาติ ผ่านการประชันเพลงบอกจนกลายเป็นนักเพลงบอกที่ได้รับการยอมรับในสังคม 2) ชาวเพลงบอกรุ่นผู้เชี่ยวชาญ ทำหน้าที่เป็นแม่เพลงรูปแบบแม่เพลงมีครู มีความรู้ความเชี่ยวชาญเพลงบอกแต่ไม่สามารถแสดงเพลงบอกแบบมุดโตได้ 3) ชาวเพลงบอกรุ่นผู้รู้ เป็นคุณครูสังกัดโรงเรียนในพื้นที่กลุ่มน้ำปากพนังมีองค์ความรู้ด้านเพลงบอกทำหน้าที่เป็นผู้รวมกลุ่มนักเรียน เยาวชน ที่มีความสนใจเพลงบอกและจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อถ่ายทอดเพลงบอกอย่างมีแบบแผน 4) ชาวเพลงบอกรุ่นเยาวชน เป็นนักเรียนที่อยู่ในคณะเพลงบอกทำหน้าที่เป็นแม่เพลงรูปแบบแม่เพลงมีครู สังกัดโรงเรียนในพื้นที่กลุ่มน้ำปากพนัง อายุระหว่าง 14 - 18 ปี สอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัษฐฐ นุราช จัดแบ่งกลุ่มศิลปินเพลงบอกเมืองนครศรีธรรมราชได้ มี 5 กลุ่ม ดังนี้ 1) ศิลปินเพลงบอกที่เริ่มเข้าสู่วงการเพลงบอกก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง คือ ก่อนปี พ.ศ. 2475 ถึง พ.ศ. 2475 2) ศิลปินเพลงบอกที่เริ่มเข้าสู่วงการเพลงบอก ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 - 2488 3) ศิลปินเพลงบอกที่เริ่มเข้าสู่วงการเพลงบอก ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2489 - 2500 4) ศิลปินเพลงบอกที่เริ่มเข้าสู่วงการเพลงบอก ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2501 - 2530 และ 5) ศิลปินเพลงบอกที่เริ่มเข้าสู่วงการเพลงบอก ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 - 2560 (ญัษฐฐ นุราช, 2560)

แผนที่วัฒนธรรมชาวเพลงบอกของกลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการจัดระบบและบันทึกข้อมูลมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (Tangible) และจับต้องไม่ได้ (Intangible) ในพื้นที่กลุ่มน้ำปากพนัง ประกอบด้วย อำเภอปากพนัง อำเภอหัวไทร อำเภอเฉลิมพระเกียรติ และอำเภอเชียรใหญ่ สู่การสร้างแผนที่วัฒนธรรมชาวเพลงบอกกลุ่มน้ำปากพนังที่เชื่อมโยงเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ความเชื่อ การแสดง แล

ะการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น กล่าวถึง แผนพัฒนาวัฒนธรรมยังเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ศึกษาและแสดงเรื่องราวต่าง ๆ ของชุมชนในมิติที่ หลากหลายทั้งวัฒนธรรมที่จับต้องได้ และวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ โดยข้อมูลของวัฒนธรรมนั้น จะถูกจัดเก็บอย่างเป็นระบบพร้อมพิกัดทางภูมิศาสตร์ของข้อมูลนั้น และช่วยให้ชุมชนเข้าใจตระหนักถึงคุณค่าทาง วัฒนธรรมที่มีมาแต่เดิมของตน เป็นการ ฟื้นฟูและส่งต่อข้อมูลทางวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า มรดกวัฒนธรรมเพลงบอกในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง ประกอบด้วย 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอปากพนังอำเภอเชียรใหญ่ อำเภอหัวไทร และอำเภอเฉลิมพระเกียรติ เริ่มขึ้นในเมืองนครศรีธรรมราชก่อน แล้วแพร่กระจายออกไปยังพื้นที่ต่าง ๆ รวมถึงพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังแต่ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าเกิดขึ้นเมื่อใด ในปัจจุบันชาวเพลงบอกจัดแบ่งได้ 4 กลุ่ม ดังนี้ 1) ชาวเพลงบอกรุ่นปราชญ์ ทำหน้าที่เป็นแม่เพลงแบบมุดโต มีความรู้ความเชี่ยวชาญเพลงบอกในฐานะศิลปินแห่งชาติ ผ่านการประชันเพลงบอกจนกลายเป็่นักเพลงบอก ที่ได้รับการยอมรับในสังคม 2) ชาวเพลงบอกรุ่นผู้เชี่ยวชาญ ทำหน้าที่เป็นแม่เพลงรูปแบบแม่เพลงมีครู มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเพลงบอกแต่ไม่สามารถแสดงเพลงบอกแบบมุดโตได้ 3) ชาวเพลงบอกรุ่นผู้รู้ เป็นคุณครูสังกัด โรงเรียนในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังมีองค์ความรู้ด้านเพลงบอกทำหน้าที่เป็นผู้รวมกลุ่มนักเรียน เยาวชน ที่มีความสนใจ เพลงบอกและจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อถ่ายทอดเพลงบอกอย่างมีแบบแผน และ 4) ชาวเพลงบอกรุ่นเยาวชน เป็นนักเรียนที่อยู่ในคณะเพลงบอกทำหน้าที่เป็นแม่เพลงรูปแบบแม่เพลงมีครู สังกัดโรงเรียนในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง อายุระหว่าง 14 - 18 ปี สู่การสร้างแผนพัฒนาวัฒนธรรมชาวเพลงบอกลุ่มน้ำปากพนังที่เชื่อมโยงเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ความเชื่อ การแสดง และการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น โดยมีการระบุระบุแผนพัฒนาวัฒนธรรมชาวเพลงบอกของลุ่มน้ำ ปากพนังตามหลักเกณฑ์คุณค่าทางวัฒนธรรม คุณค่าทางประวัติศาสตร์ คุณค่าทางเศรษฐกิจ และคุณค่าการสืบสาน และเผยแพร่มรดกวัฒนธรรม สามารถรวบรวมข้อมูล ยืนยันข้อมูล และการนำข้อมูลเข้าระบบฐานข้อมูลแผนที่ทาง วัฒนธรรม จำนวนทั้งสิ้น 46 รายการ จำแนกเป็นอนุสรณ์สถานทางวัฒนธรรม จำนวน 1 รายการ ศิลปะการแสดง พื้นบ้านชาวเพลงบอกลุ่มน้ำปากพนัง จำนวน 32 รายการ และพื้นที่ทางวัฒนธรรม จำนวน 13 รายการ จึงมีข้อ เสนอแนะ ดังนี้ 1) ควรนำข้อมูลแผนที่แผนที่วัฒนธรรมชาวเพลงบอกของลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ไปเผยแพร่ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับจังหวัดรับทราบ อาทิ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรม อำเภอแถบลุ่มน้ำปากพนังเป็นต้น เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการจัดการทุนวัฒนธรรมอื่น ๆ ในพื้นที่ รวมถึงหาแนวทาง ในการขยายผลการดำเนินงานจัดทำแผนที่วัฒนธรรม และข้อมูลทุนทางวัฒนธรรมไปยังอำเภออื่น ๆ ในจังหวัด นครศรีธรรมราช และ 2) สถาบันการศึกษาควรนำเรื่องวิถีวัฒนธรรมชาวเพลงบอกสู่การสร้างแผนที่มรดกวัฒนธรรม เข้ามาเป็น ส่วนหนึ่งของหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อให้เยาวชนได้ศึกษาเรียนรู้และมีส่วนร่วมในการเผยแพร่และพัฒนาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กิตติมา ทวนน้อย. (2565). การศึกษาเพลงพื้นบ้านภาคใต้: เพลงบอกคณะสมใจ ศรีอุทอง ตำบลคลองน้อย อำเภอ ปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารนาครบุตริปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 14(2), 128-137.

- จิรวรรณ พรหมทอง และคณะ. (2564). วรรณกรรมเพลงบอกกลุ่มน้ำปากพนัง: ภาพลักษณ์ชุมชนในช่วงปี พ.ศ. 2500 - 2560. วารสารนาคบุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 13(1), 62-79.
- ชวน เพชรแก้ว. (2523). เพลงบอก นักเล่นเพลงบอกกรุ่นเก่าของเมืองนครศรีธรรมราช. (พิมพ์ครั้งที่ 2 แก้ไขและปรับปรุง). กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครการพิมพ์.
- ณัฐวุธ นุราช. (2560). การศึกษาเพลงบอกทรงเครื่องแห่งเมืองนคร สมใจ ศรีอุทอง. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารศิลปะและวัฒนธรรม. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ธนวิษญ์ ศิริพงศ์ประพันธ์. (3 ส.ค. 2566). หลักเกณฑ์การระบุแผนที่มรดกวัฒนธรรมเพลงบอกในกลุ่มน้ำปากพนัง. (ขวัญตา หนูปล้อง, ผู้สัมภาษณ์)
- นพยง วงศ์ศรีแก้ว. (25 เม.ย. 2566). รูปแบบเพลงบอกในกลุ่มน้ำปากพนัง. (ขวัญตา หนูปล้อง, ผู้สัมภาษณ์)
- ปรีชา สุขจันทร์. (10 มิ.ย. 2566). เนื้อหาเพลงบอกในกลุ่มน้ำปากพนัง. (ขวัญตา หนูปล้อง, ผู้สัมภาษณ์)
- เลขา ศรีใส. (25 เม.ย. 2566). เครื่องดนตรีเพลงบอกในกลุ่มน้ำปากพนัง. (ขวัญตา หนูปล้อง, ผู้สัมภาษณ์)
- วัชร หนูพันธ์. (2548). คุณค่าของเพลงบอกในจังหวัดนครศรีธรรมราช. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สมใจ ศรีอุทอง. (20 เม.ย. 2566). ประวัติความเป็นมาเพลงบอกของกลุ่มน้ำปากพนัง. (ขวัญตา หนูปล้อง, ผู้สัมภาษณ์)

การวิเคราะห์ประสิทธิภาพเชิงเทคนิคการผลิตขมิ้นชัน
ของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี*
AN ANALYSIS OF TECHNICAL EFFICIENCY FOR TURMERIC
PRODUCTION OF FARMERS IN SURATTHANI PROVINCE

สินีนาท โชคดีเกิง

Sineenart Chokdumgerng

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี สุราษฎร์ธานี ประเทศไทย

Faculty of Management Sciences, Surat Thani Rajabhat University, Surat Thani, Thailand

Corresponding author E-mail: sineenart.cho@sru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์ต้นทุนการผลิต และฟังก์ชันการผลิต 2) วิเคราะห์ประสิทธิภาพเชิงเทคนิคของการผลิตขมิ้นชัน และ 3) เสนอแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพเชิงเทคนิคการผลิตขมิ้นชันของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ คือ เกษตรกรผู้ปลูกขมิ้นชันเชิงพาณิชย์ 85 ราย ใน 3 อำเภอ ได้แก่ ศิริรัฐนิคม บ้านตาขุน และพนม เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม การวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้แทนชุมชน เจ้าหน้าที่รัฐ และตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจ 7 ราย เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ และการประชุมกลุ่มย่อย ผลการวิจัยพบว่า 1) ต้นทุนเฉลี่ยของการผลิตขมิ้นชันอยู่ที่ 15,914.52 บาทต่อไร่ ซึ่งต้นทุนที่ไม่ใช่เงินสดสูงกว่าต้นทุนที่เป็นเงินสด โดยเฉพาะค่าเมล็ดพันธุ์และค่าแรงงาน ผลการวิเคราะห์ฟังก์ชันการผลิตแบบคobb ดักลาส ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลผลิตอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ ขนาดพื้นที่ปลูก จำนวนเมล็ดพันธุ์ และการรวมกลุ่มของเกษตรกร ผลได้ต่อขนาดของการผลิตมีแนวโน้มลดลง 2) ผลการวัดประสิทธิภาพเชิงเทคนิคด้วยแบบจำลองเส้นขอบเขตการผลิตเชิงสุ่ม ทั้ง 3 พื้นที่ ตำบลเขาวงศ์ อำเภอบ้านตาขุน ตำบลย่านยาว อำเภอศรีรัฐนิคม และตำบลต้นยวน อำเภอพนม มีระดับประสิทธิภาพเชิงเทคนิคการผลิตขมิ้นชัน คือ 0.9760187, 0.9758887 และ 0.9759614 ตามลำดับ และ 3) แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพเชิงเทคนิคการผลิตขมิ้นชันส่งเสริมให้เกษตรกรรวมกลุ่มกันในรูปแบบวิสาหกิจหรือสหกรณ์ พัฒนาระบบจัดการเมล็ดพันธุ์อย่างเป็นระบบ สร้างช่องทางการตลาดและแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่ได้มาตรฐาน พร้อมทั้งสนับสนุนองค์ความรู้ในด้านการผลิตและบริหารจัดการ การประกันราคาผลผลิต เพื่อให้การผลิตขมิ้นชันในจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีประสิทธิภาพมากขึ้น

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพเชิงเทคนิค, ประสิทธิภาพการผลิตขมิ้นชัน, ฟังก์ชันคobb ดักลาส, ตัวแบบขอบเขตผลผลิตเชิงสุ่ม

Abstract

This research aimed to: 1) Analyze total costs and production functions; 2) Examine the technical efficiency of turmeric production; and 3) Propose strategies for enhancing technical efficiency in turmeric production among farmers in Surat Thani Province. A mixed-methods research design incorporating both quantitative and qualitative approaches was employed using purposive sampling. The quantitative component comprised 85 commercial turmeric farmers from three districts: Kiri Rat Nikhom, Ban Ta Khun, and Phnom. Data collection was conducted through structured questionnaires. The qualitative component involved seven participants, including community representatives, government officials, and enterprise group representatives. Qualitative data were gathered through in-depth interviews and focus group discussions. The research findings revealed that: 1) The average total cost of turmeric was 15,914.52 baht per rai, with non-cash costs exceeding cash costs, particularly for seed and labor expenses. The Cobb-Douglas production function analysis indicated that factors significantly affecting yield included cultivation area size, seed quantity, and farmer group formation. Returns to scale showed a decreasing trend. 2) Technical efficiency measurement using the stochastic frontier production model across three areas-Khao Wong Sub-district in Ban Ta Khun District, Yan Yao Sub-district in Kiri Rat Nikhom District, and Ton Yuan Sub-district in Phnom District-demonstrated technical efficiency levels of 0.9760187, 0.9758887, and 0.9759614, respectively. and 3) Strategies for enhancing technical efficiency in turmeric production include promoting farmer group formation through enterprises or cooperatives and developing systematic seed management systems. Additionally, establishing standardized marketing channels and product processing should be prioritized. Furthermore, supporting knowledge development in production and management practices, along with implementing price guarantee mechanisms, will improve the overall efficiency of turmeric production in Surat Thani Province. These measures aim to improve the overall efficiency of turmeric production in Surat Thani Province.

Keywords: Technical Efficiency, Turmeric Production Efficiency, Cobb-Douglas Production Function, Stochastic Production Frontier Model

บทนำ

ขมิ้นชันเป็นสมุนไพรที่มีความต้องการบริโภคเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง กระทรวงพาณิชย์ ได้รายงานสถิตินำเข้าสินค้าขมิ้นชันในช่วงปี 2562 - 2564 ประเทศไทยมีความต้องการนำเข้าขมิ้นชันจากต่างประเทศค่อนข้างสูง มีปริมาณนำเข้าเป็น จำนวน 824.72 - 2,007.97 ตัน ส่วนใหญ่นำเข้าจากประเทศเมียนมาและประเทศอินเดีย ในขณะเดียวกัน ในช่วงดังกล่าวประเทศไทยยังมีการส่งออกสินค้าขมิ้นชันที่มีแนวโน้มสูงขึ้น โดยปริมาณการส่งออก เป็น จำนวน 918.69 - 1,280.77 ตัน ตลาดส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ ประเทศอินเดีย คิดเป็นสัดส่วนมูลค่าการส่งออก

ปี 2564 ร้อยละ 66.1 และประเทศสหรัฐอเมริกา คิดเป็นสัดส่วนมูลค่าการส่งออก ปี 2564 ร้อยละ 19.3 (สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า, 2565) จะเห็นว่าประเทศไทยยังมีความต้องการขมิ้นชัน ซึ่งเป็นโอกาสให้เกษตรกรไทยสามารถเพาะปลูกเป็นพืชทางเลือกเพื่อสร้างรายได้เสริมจากพืชหลัก

จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีภูมิประเทศและสภาพภูมิอากาศที่เหมาะสมต่อการเกษตร และสามารถผลิตขมิ้นชันที่มีคุณภาพสูง ที่มีชื่อพันธุ์เรียกว่า แดงสยาม โดยการตรวจสอบของกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข มีค่าสารเคอร์คูมินอยด์ มากถึง ร้อยละ 20.8 ตามน้ำหนัก จากการสัมภาษณ์นางสมัย สังข์ทองงาม นักวิชาการเกษตรจังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานีมีพื้นที่ปลูกขมิ้นชันในเชิงพาณิชย์ใน 3 อำเภอ คือ อำเภอบางคีร์ อำเภอบ้านตาขุน และอำเภอบ้านพวน เป็นพื้นที่ที่มีลักษณะพิเศษ เป็นดินภูเขา ภูมิประเทศใกล้เคียงกัน และเป็นพื้นที่ที่ติดกันเป็นประโยชน์ต่อการรับซื้อขมิ้นสด (สมัย สังข์ทองงาม, 2561) แม้จังหวัดสุราษฎร์ธานีจะมีศักยภาพสูงในการผลิตขมิ้นชันพันธุ์แดงสยาม แต่การปลูกส่วนใหญ่ยังเป็นการปลูกพืชแซมในสวนยางพารา สวนทุเรียน และสวนผสม ซึ่งเป็นข้อจำกัดด้านพื้นที่และรูปแบบการเพาะปลูกนี้อาจส่งผลกระทบต่อจำนวนผลผลิตและประสิทธิภาพการผลิต ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องการศึกษา

จากการศึกษางานวิจัยเรื่อง ต้นทุนการผลิตพืชสมุนไพร พบว่า ส่วนใหญ่เป็นต้นทุนรวมที่ไม่ใช่เงินสด (อารีกรมล ต.ไชยสุวรรณ และคณะ, 2560) และต้นทุนรวมที่เป็นเงินสด เช่น ค่าวัสดุมักจะเป็นค่าพันธุ์ (ดนัย ศิริบุรี และอรรถศาสตร์ วิเชียรศาสตร์, 2559) การวิเคราะห์ฟังก์ชันการผลิตใช้เพื่อศึกษาหาปัจจัยที่ส่งผลต่อปริมาณผลผลิตได้นำปัจจัยต่าง ๆ มาวิเคราะห์ พบว่า ปัจจัยพื้นที่ปลูกและปัจจัยจำนวนเมล็ดพันธุ์ส่งผลต่อปริมาณผลผลิต (Awunyo-Vitor, D. et al., 2013); (Melese, T. & Gurmis, N., 2024) การวิเคราะห์ประสิทธิภาพทางเทคนิค พบว่า การวิเคราะห์ประสิทธิภาพทางเทคนิคของการผลิตขมิ้นในศรีลังกา (Perera, M. I. D. & Thayaparan, A., 2023) วิเคราะห์ประสิทธิภาพทางเทคนิค โดยแบบจำลอง Data Envelopment Analysis การวิเคราะห์ประสิทธิภาพทางเทคนิค ยังสามารถนำแบบจำลอง Stochastic Frontier มาใช้วิเคราะห์เพื่อวัดระดับประสิทธิภาพทางเทคนิคในการผลิต เช่น ประสิทธิภาพทางเทคนิคของเกษตรกรรายย่อยและข้อจำกัดในการผลิตขมิ้น: ภาคตะวันตกเฉียงใต้ของเอธิโอเปีย (Melese, T. & Gurmis, N., 2024) การประมาณค่าระดับประสิทธิภาพทางเทคนิคของการผลิตถั่วที่มีหน่วยผลิตขนาดเล็กในประเทศกานา (Awunyo-Vitor, D. et al., 2013) เป็นต้น ในช่วงต้นงานวิจัยที่ผ่านมาส่วนใหญ่ ศึกษาต้นทุน ฟังก์ชันการผลิต และการวิเคราะห์ประสิทธิภาพเชิงเทคนิคในพืชชนิดอื่น หรือในขมิ้นชันในพื้นที่อื่น อย่างไรก็ตาม ยังขาดการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับการวิเคราะห์ประสิทธิภาพเชิงเทคนิคของการผลิตขมิ้นชันในบริบทเฉพาะของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งมีลักษณะการปลูกที่แตกต่างออกไป (เช่น พืชแซม) และพันธุ์ขมิ้นชันที่มีลักษณะเฉพาะ (แดงสยาม) ทำให้ยังไม่ทราบถึงระดับประสิทธิภาพที่แท้จริงและ ปัจจัยเฉพาะที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในพื้นที่นี้ ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญการศึกษาของประสิทธิภาพเชิงเทคนิคในการผลิตขมิ้นชันของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยวิเคราะห์ต้นทุน ฟังก์ชันการผลิต และการวัดประสิทธิภาพเชิงเทคนิค เพื่อเป็นแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพเชิงเทคนิคการผลิตขมิ้นชันของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานีมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ต้นทุนและฟังก์ชันการผลิตขมิ้นชันของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อวิเคราะห์ประสิทธิภาพเชิงเทคนิคการผลิตขมิ้นชันของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

3. เพื่อเสนอแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพเชิงเทคนิคการผลิตมันชั้นของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ เกษตรกรผู้ผลิตมันชั้นเชิงพาณิชย์ใน 3 พื้นที่ คือ อำเภอคีรีรัฐนิคม (ตำบลย่านยาว) อำเภอบ้านตาขุน (ตำบลเขาวงศ์) และอำเภอพนม (ตำบลต้นยวน) รวมทั้งสิ้น 100 ราย เป็นเกษตรกรผู้ผลิตมันชั้นเชิงพาณิชย์ที่เฉพาะเจาะจง จะไม่มีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ปลูก เนื่องจากเป็นพื้นที่เหมาะสมทำให้มีค่าสารเคอร์คูมินอยด์สูง ได้จากการสัมภาษณ์นางสมัย สังข์ทองงาม นักวิชาการเกษตร จังหวัดสุราษฎร์ธานี (สมัย สังข์ทองงาม, 2561) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรผู้ผลิต จำนวน 85 ราย โดยใช้ตารางของ เครซีและมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) วิธีสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เก็บรวบรวมข้อมูลในวันจัดประชุมของวิสาหกิจชุมชนแต่ละกลุ่มในแต่ละเดือน และติดตามนักวิชาการการเกษตรที่ลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมติดตามแปลงเกษตรกร

การวิจัยเชิงคุณภาพ

การจัดประชุมกลุ่มย่อย ได้กำหนดผู้เข้าร่วมจากประสบการณ์และความรู้เกี่ยวข้องกับการผลิตมันชั้นในพื้นที่ที่ศึกษา ได้แก่ ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 3 ราย และตัวแทนภาครัฐ ได้แก่ สำนักงานเกษตรจังหวัดสุราษฎร์ธานี สำนักงานเกษตรอำเภอ และ ผู้นำชุมชนในพื้นที่ปลูกมันชั้นเชิงพาณิชย์ 3 พื้นที่ ตำบลย่านยาว อำเภอคีรีรัฐนิคม ตำบลเขาวงศ์ อำเภอบ้านตาขุน และตำบลต้นยวน อำเภอพนม รวมทั้งสิ้น 7 ราย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ประกอบด้วย 3 ส่วน ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรผู้ผลิตมันชั้น ได้แก่ ข้อมูลส่วนตัวของเกษตรกร พื้นที่ปลูกมันชั้น (ตำบล/อำเภอ) จำนวนปีการปลูกมันชั้น การปลูกมันชั้นเป็นพืชหลักหรือพืชแซม และเป็นพืชแซมในพืชหลักใด ประเภทการปลูก การรวมกลุ่มสมาชิกของเกษตรกร เป็นต้น ส่วนที่ 2 ข้อมูลต้นทุน ข้อมูลประสิทธิภาพการใช้จ่ายการผลิต และผลผลิตมันชั้นของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้แก่ ต้นทุนค่าพันธุ์ ค่าปุ๋ย ค่าวัสดุการปลูกและเก็บเกี่ยว ค่าจ้างแรงงาน พื้นที่ใช้ปลูกมันชั้น (ไร่) ลักษณะพันธุ์มันที่ใช้ปลูก ปริมาณแ่งหรือหัวแม่พันธุ์ที่ใช้ปลูก(กิโลกรัม) ปริมาณผลผลิตมันชั้น (กิโลกรัม) เป็นต้น และส่วนที่ 3 ระดับความสำคัญของการสนับสนุนจากภาครัฐ หน่วยงานราชการที่มีความสำคัญต่อการผลิตมันชั้นของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้แก่ การจัดหาพันธุ์มันชั้น การพัฒนาพื้นที่ปลูก วางแผนเพื่อขยายพื้นที่ปลูก ส่งเสริมเข้าสู่มาตรฐาน GAP การรวมกลุ่มของเกษตรกร แหล่งเงินทุน การถ่ายทอดเทคโนโลยี การประกันราคา การกระจายผลผลิตจัดหาตลาด ส่งเสริมผลิตภัณฑ์แปรรูปมันชั้น การพัฒนาองค์ความรู้ เป็นต้น การสร้างเครื่องมือในการวิจัย 1) นำร่างแบบสอบถามตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือหาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง และความครอบคลุมของเนื้อหาที่ต้องการศึกษา จำนวน 3 คน นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุง ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

2) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรปลูกขมิ้นชันในพื้นที่บ้านร่อนนา อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.827 และ 3) นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ซึ่งมีเอกสารรับรองเลขที่ SRU2019/036 แล้วนำไปใช้จริง

ประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) จัดเวทีระดมความคิดเห็นของชุมชน นำผลได้จากการสังเคราะห์ต้นทุนการผลิต ฟังก์ชันการผลิต และการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการผลิตเชิงเทคนิค รวมถึงการสัมภาษณ์ ผู้นำชุมชนและประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ปัญหาการขยายพื้นที่ปลูก ควบคุมการปลูกแบบอินทรีย์ ราคาขมิ้นชัน การสนับสนุนของภาครัฐ มาเป็นประเด็นหลักในการประชุม เพื่อเสนอแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพเชิงเทคนิคการผลิตขมิ้นชันของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล จากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ และทุติยภูมิ ข้อมูลปฐมภูมิ ผู้วิจัยขอหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี นำหนังสือขออนุญาตไปแสดงต่อเกษตรกรผู้ผลิตขมิ้นชันเชิงพาณิชย์ใน 3 พื้นที่ คือ อำเภอคีรีรัฐนิคม (ตำบลย่านยาว) อำเภอบ้านตาขุน (ตำบลเขาวงศ์) และอำเภอพนม (ตำบลต้นยวน) ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง วิธีสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ในวันจัดประชุมของวิสาหกิจชุมชนแต่ละกลุ่มในแต่ละเดือน และติดตามนักวิชาการการเกษตรที่ลงพื้นที่ที่ตรวจเยี่ยมติดตามแปลงเกษตรกร และจัดประชุมกลุ่มย่อย ได้แก่ ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 3 ราย และตัวแทนภาครัฐ ได้แก่ สำนักงานเกษตรจังหวัดสุราษฎร์ธานี สำนักงานเกษตรอำเภอ และผู้นำชุมชนในพื้นที่ปลูกขมิ้นชันเชิงพาณิชย์ 3 พื้นที่ ตำบลย่านยาว อำเภอคีรีรัฐนิคม ตำบลเขาวงศ์ อำเภอบ้านตาขุน และตำบลต้นยวน อำเภอพนม รวมทั้งสิ้น 7 ราย วิธีสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ประชุมกลุ่มย่อยครั้งที่ 1 ระดมความคิดเห็นของชุมชน นำผลจากการผลวิเคราะห์ต้นทุนการผลิต ฟังก์ชันการผลิต และการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการผลิตเชิงเทคนิค รวมถึงการสัมภาษณ์ ผู้นำชุมชนและประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อนำไปจัดทำแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพเชิงเทคนิคการผลิตขมิ้นชันของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี และประชุมกลุ่มย่อยครั้งที่ 2 ได้เสนอแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพเชิงเทคนิคการผลิตขมิ้นชันของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ประชุมกลุ่มย่อยทั้ง 2 ครั้ง มีผู้ช่วยนักวิจัย จดบันทึกละเอียดเสียง รวมถึงถ่ายภาพ ส่วนข้อมูลทุติยภูมิ รวบรวมจากหนังสือ เอกสาร สื่อออนไลน์ทั้งตัวแทนภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย รวมถึงแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย และสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ที่นำมาใช้ในการศึกษา

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

4.1 วิเคราะห์ต้นทุนการผลิตขมิ้นชันของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้วยค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยวิเคราะห์ต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ไม่เพียงคิดเฉพาะต้นทุนที่จ่ายเป็นเงินออกไป ยังมีต้นทุนค่าเสียโอกาสหรือต้นทุนที่ไม่ใช่เงินสด เช่น ค่าจ้าง ที่อยู่ในครัวเรือนที่เป็นแรงงานในการผลิต ดอกเบี้ยที่ต้องจ่ายสำหรับปัจจัยการผลิตที่ดิน ค่าเสื่อมราคาเครื่องจักร ต้นทุนการผลิตทั้งหมดเฉลี่ย (หน่วย: บาทต่อไร่) ต้นทุนคงที่เฉลี่ย ได้แก่ ค่าเช่าที่ดินและค่าใช้ที่ดิน ค่าภาษีที่ดิน ค่าเสื่อมทรัพย์สินที่ใช้ผลิต เป็นต้น ต้นทุนผัน

แปรเฉลี่ย ได้แก่ ค่าแรงงานในการเตรียมดิน การปลูก การดูแลและการเก็บเกี่ยว ค่าปุ๋ย ค่ายาปราบศัตรูพืชและวัชพืช ค่าวัสดุการเกษตรสิ้นเปลือง ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร เป็นต้น

4.2 วิเคราะห์ฟังก์ชันการผลิตขั้นต้นของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการผลิตที่มีผลต่อผลผลิตขั้นต้น วัดผลได้ต่อขนาด (Return to Scale) โดยใช้ฟังก์ชันการผลิตแบบ Cobb-Douglas (Kumbhakar, S. C. et al., 2015) อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการผลิตกับปริมาณผลผลิต ได้จากเลขยกกำลังของฟังก์ชันเอกพันธ์ (Homogeneous Function of Degree) เป็นแบบจำลองพื้นฐาน ใช้กับข้อมูลจำนวนน้อย ไม่ซับซ้อนและการตีความเข้าใจง่าย มีปัจจัยการผลิต คือ ที่ดิน (Land) จำนวนเมล็ด (Seed) และการรวมกลุ่มของเกษตรกร (Member) แสดงโดยแบบจำลอง

$$Q = f(\text{Land, seed, member})$$

$$\ln Q = b_0 + b_1 \ln \text{Land} + b_2 \ln \text{seed} + b_3 \text{member}$$

การวิเคราะห์ประสิทธิภาพเชิงเทคนิคการผลิตขั้นต้นของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี แนวคิดของ Farrell, M. J. ได้เสนอการวัดประสิทธิภาพทางเทคนิค สามารถแบ่งประสิทธิภาพออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ประสิทธิภาพทางเทคนิค ประสิทธิภาพในการจัดสรร และประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ ใช้วิธีการเชิงเรขาคณิตเพื่อประเมินความสามารถในการผลิตเมื่อเทียบกับหน่วยผลิตที่ดีที่สุดในกลุ่ม เป็นการวิเคราะห์เส้นพรมแดนการผลิตแบบฟั่นสุ่ม (Stochastic Production Frontier Analysis) ผ่านฟังก์ชันการผลิตแบบ Cobb-Douglas ระดับประสิทธิภาพทางเทคนิคของการผลิตขั้นต้นของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี สามารถวัดค่าประสิทธิภาพเชิงเทคนิคได้ในช่วงระหว่าง 0 ถึง 1 เมื่อค่าเข้าใกล้ 1 แสดงถึงเกษตรกรมีประสิทธิภาพการผลิตขั้นต้นสูงสุด และค่าเข้าใกล้ 0 แสดงถึงเกษตรกรมีประสิทธิภาพการผลิตขั้นต้นต่ำสุดในการใช้ปัจจัยการผลิต (Farrell, M. J., 1957) เพื่อให้เข้าใจง่ายนักวิจัยได้กำหนดช่วงค่าประสิทธิภาพเชิงเทคนิค ดังนี้ 0.00 - 0.20 หมายความว่า มีประสิทธิภาพเชิงเทคนิค น้อยที่สุด 0.21 - 0.40 หมายความว่า มีประสิทธิภาพเชิงเทคนิค น้อย 0.41 - 0.60 หมายความว่า มีประสิทธิภาพเชิงเทคนิค ปานกลาง 0.61 - 0.80 หมายความว่า มีประสิทธิภาพเชิงเทคนิค มาก และ 0.81 - 1.00 หมายความว่า มีประสิทธิภาพเชิงเทคนิค มากที่สุด

4.3 การเสนอแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพเชิงเทคนิคการผลิตขั้นต้นของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้จากการสังเคราะห์ข้อมูลด้านต้นทุนการผลิต ฟังก์ชันการผลิตขั้นต้น เพื่อสังเคราะห์ปัจจัยการผลิตที่มีอิทธิพลต่อผลผลิตขั้นต้น และการประมาณระดับประสิทธิภาพทางเทคนิคของการผลิตขั้นต้น พร้อมทั้งตรวจทานกับผลการวิจัยและการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน นำไปใช้เป็นประเด็นหลักในการประชุมกลุ่มย่อย ตามการพัฒนากาเกษตรซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญของการพัฒนากาเกษตร โดย Mosher, A. T. ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนากาเกษตร มีปัจจัยที่จำเป็น 5 ประการ คือ การตลาดสินค้า การเกษตร เทคโนโลยีเข้าไปใช้อย่างต่อเนื่อง จัดการเครื่องมือและปัจจัยการผลิตในท้องถิ่น สนับสนุนการผลิตแก่เกษตรกร และการคมนาคมขนส่ง และปัจจัยตัวเร่งอีก 5 ประการ การศึกษาเพื่อการพัฒนา สันเชื่อเพื่อการผลิต การรวมกลุ่มของเกษตรกร การปรับปรุงและขยายพื้นที่การเกษตร และการวางแผนพัฒนากาเกษตร จากแนวทางการพัฒนากาเกษตรดังที่กล่าวข้างต้น สามารถนำไปใช้ในการเสนอแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพเชิงเทคนิคการผลิตขั้นต้นของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี (Mosher, A. T., 1966)

ผลการวิจัย

บริบทและข้อมูลทั่วไปของพื้นที่การผลิตมันชันของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า กลุ่ม ตัวอย่างเกษตรกรผู้ผลิตส่วนใหญ่มีสมาชิกในครัวเรือน น้อยกว่า 6 คน มีประสบการณ์การปลูกมันชัน 1 - 10 ปี ปลูกซ้ำในพื้นที่เดิม โดยปลูกมันชันเป็นพืชแซมในสวนยางพาราเป็นพืชหลัก มีพื้นที่ใช้ปลูกมันชัน น้อยกว่า 6 ไร่ ลักษณะพันธุ์ที่ใช้ปลูก แรงขมันชัน และปัญหาการผลิตอันดับที่ 1 คือ ราคาขมันชันตกต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลความต้องการสนับสนุนจากภาครัฐและหน่วยงานราชการที่มีความสำคัญต่อการผลิตมันชันในจังหวัดสุราษฎร์ธานี 3 อันดับแรก พบว่า การประกันราคาขมันชัน อยู่ในระดับความสำคัญมากที่สุด ส่งเสริมผลิตภัณฑ์แปรรูปมันชันให้ได้มาตรฐานและมีคุณภาพ และการรวมกลุ่มมันชันในรูปแบบต่าง ๆ เช่น วิสาหกิจชุมชน สหกรณ์ อยู่ในระดับความสำคัญมาก

1. การวิเคราะห์ต้นทุนและฟังก์ชันการผลิตมันชันของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ผลการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตมันชันของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานีแสดง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ต้นทุนการผลิตมันชันของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี หน่วย: บาทต่อไร่

รายการ	ต้นทุนเฉลี่ยที่เป็นเงินสด	ต้นทุนเฉลี่ยที่ไม่ใช่เงินสด	ต้นทุนรวมเฉลี่ย	ร้อยละ
ต้นทุนคงที่เฉลี่ย	-	2,193.18	2,193.18	13.78
ต้นทุนผันแปรเฉลี่ย	7,894.85	5,826.49	13,721.34	86.22
ค่าแรงงาน	3,506.46	3,925.35	7,431.81	
ค่าวัสดุ	4,388.39	1,901.14	6,289.53	
ต้นทุนรวมเฉลี่ย (บาทต่อไร่)	7,894.85	8,019.67	15,914.52	100
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กิโลกรัมต่อไร่)		1,211.76		

จากตารางที่ 1 แสดงถึงผลการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตมันชันของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ประกอบด้วย ต้นทุนคงที่เฉลี่ยและต้นทุนผันแปรเฉลี่ย ต้นทุนคงที่เฉลี่ย ได้แก่ ค่าที่ดินและค่าเสื่อมราคาเครื่องจักร ทั้งหมดเป็นต้นทุนเฉลี่ยที่ไม่ใช่เงินสด จำนวน 2,193.18 บาทต่อไร่ ต้นทุนผันแปรเฉลี่ย ได้แก่ ค่าแรงงาน ประกอบด้วย การเตรียมดิน ปลูกมันชัน ใส่ปุ๋ย ดูแล เก็บเกี่ยว ทำความสะอาดขมันชัน คัดเกรด บรรจุใส่ถุงหรือกระสอบ ค่าขนส่ง และค่าวัสดุ ประกอบด้วย ค่าพันธุ์ ค่าปุ๋ย ค่าสารกำจัดศัตรูพืชและวัชพืช ค่าวัสดุในการปลูกและการเก็บเกี่ยวขมันชัน เป็นทั้งต้นทุนเฉลี่ยที่เป็นเงินสดและไม่ใช่เงินสด รวมเป็นจำนวน 13,721.34 บาทต่อไร่ และต้นทุนรวมเฉลี่ยทั้งหมด 15,914.52 บาทต่อไร่ โดยมีผลผลิตเฉลี่ย 1,211.76 กิโลกรัมต่อไร่

ผลการวิเคราะห์ฟังก์ชันการผลิตมันชันของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้วิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ซึ่งประกอบด้วย ที่ดิน (ไร่) และจำนวนเมล็ดพันธุ์ (กิโลกรัม) พบว่า มีค่าสหสัมพันธ์น้อยกว่า 0.8 ทำให้ไม่เกิดปัญหาตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันเอง (Multicollinearity) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Correlation Analysis)

	ที่ดิน (Land)	จำนวนเมล็ดพันธุ์ (Seed)
ที่ดิน (Land)	1.00000	0.280922
จำนวนเมล็ดพันธุ์ (Seed)	0.280922	1.00000

การวิเคราะห์ฟังก์ชันการผลิตขั้นต้นของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการผลิตที่มีอิทธิพลต่อผลผลิตขั้นต้น โดยใช้การวิเคราะห์ฟังก์ชันการผลิตแบบ Cobb-Douglas ซึ่งใช้ปัจจัยการผลิตต่อไปนี้ คือ ที่ดิน (Land) จำนวนเมล็ดพันธุ์ (Seed) และการรวมกลุ่มของเกษตรกร (Member)

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ฟังก์ชันการผลิตขั้นต้นของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ตัวแปร	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
ค่าคงที่ (Constant)	4.389603	0.859367	5.11***	0
ที่ดิน (Lnland)	0.5412928	0.1628769	3.32***	0.001
จำนวนเมล็ดพันธุ์ (Lnseed)	0.4160039	0.1186976	3.50***	0.001
การรวมกลุ่ม (Member)	0.4050544	0.1760889	2.30**	0.024
R-squared	0.5884	Adjusted R-squared 0.5731		

** นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 *** นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ผลการวิเคราะห์ฟังก์ชันการผลิตขั้นต้นของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า การเปลี่ยนแปลงผลผลิตขั้นต้นของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นผลมาจาก ที่ดิน จำนวนเมล็ดพันธุ์ และการรวมกลุ่มของเกษตรกร ร้อยละ 57.31 โดยเมื่อปัจจัยการผลิตที่ดินเปลี่ยนแปลงไปร้อยละ 1 ส่งผลให้ผลผลิตขั้นต้นทั้งหมดจะเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกันร้อยละ 0.5412928 ณ ระดับนัยสำคัญ 0.01 ปัจจัยการผลิตจำนวนเมล็ดพันธุ์เปลี่ยนแปลงไปร้อยละ 1 ส่งผลให้ผลผลิตขั้นต้นทั้งหมดเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกันร้อยละ 0.4160039 ณ ระดับนัยสำคัญ 0.01 และเมื่อเกษตรกรมีการรวมกลุ่ม จำนวน 1 ราย ส่งผลให้ผลผลิตขั้นต้นทั้งหมดเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.4050544 ณ ระดับนัยสำคัญ 0.05 และการผลิตขั้นต้นของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีผลได้ต่อขนาดลดลง (Decreasing Return to Scale) คือ เมื่อเพิ่มปัจจัยการผลิตทั้งที่ดินและจำนวนเมล็ดพันธุ์ทั้งหมด 1 เท่า จะส่งผลให้ผลผลิตขั้นต้นในจังหวัดสุราษฎร์ธานีเพิ่มขึ้นเท่ากับ 0.9572967 เท่า

2. การวิเคราะห์ประสิทธิภาพเชิงเทคนิคการผลิตขั้นต้นของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

การวิเคราะห์ประสิทธิภาพเชิงเทคนิคการผลิตขั้นต้นของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการวิเคราะห์เส้นพรมแดนการผลิตแบบเฟ้นสุ่ม (Stochastic Production Frontier Analysis) ผ่านฟังก์ชันการผลิตแบบ Cobb-Douglas ซึ่งระดับประสิทธิภาพทางเทคนิคของการผลิตขั้นต้นของเกษตรกรในจังหวัด สุราษฎร์ธานี แสดงด้วยตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงระดับประสิทธิภาพทางเทคนิคของการผลิตขั้นต้นของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง แบ่งตามพื้นที่ปลูก

พื้นที่ปลูก	เกษตรกร	ระดับประสิทธิภาพการผลิต			ระดับประสิทธิภาพเชิงเทคนิค
		ค่าสูงสุด	ค่าต่ำสุด	ค่าเฉลี่ย	
ตำบลเขาวงศ์ อำเภอบ้านตาขุน	55	0.977346	0.9750139	0.9760187	มากที่สุด
ตำบลย่านยาว อำเภอกีร์รัฐนิคม	21	0.9769201	0.9744381	0.9758887	มากที่สุด
ตำบลตันหยวน อำเภอนมม	9	0.9761941	0.9756948	0.9759614	มากที่สุด

ผลการประมาณระดับประสิทธิภาพทางเทคนิคของการผลิตมันชั้นของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี แบ่งตามพื้นที่ปลูก พบว่า ระดับประสิทธิภาพทางเทคนิคของการผลิตมันชั้นของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างโดยเฉลี่ย มีค่าไม่แตกต่างกัน ซึ่งประกอบด้วย ตำบลบ้านตาขุน อำเภอบ้านตาขุน ตำบลย่านยาว อำเภอกีรีรัฐนิคม และตำบล ดันยวน อำเภอพนม มีค่าเท่ากับ 0.9760187, 0.9758887 และ 0.9759614 ตามลำดับ ซึ่งระดับประสิทธิภาพ ทางเทคนิคของการผลิตมันชั้นค่าสูงสุดและค่าต่ำสุดใกล้เคียงกันมาก แต่ละพื้นที่ปลูกของกลุ่มตัวอย่างเกษตรกร ผู้ผลิตมันชั้นในจังหวัดสุราษฎร์ธานีระดับประสิทธิภาพการผลิตอยู่ในระดับสูง และมีประสิทธิภาพเชิงเทคนิคใน ระดับมากที่สุด

3. การเสนอแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพเชิงเทคนิคการผลิตมันชั้นของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

จากการศึกษาต้นทุนเฉลี่ยของการผลิตมันชั้น ส่วนใหญ่เป็นต้นทุนที่ไม่ใช่เงินสด ผลวิเคราะห์ฟังก์ชัน การผลิตแบบคอบบ์ ดักลาส ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลผลิตอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ ขนาดพื้นที่ปลูก จำนวนเมล็ดพันธุ์ และการรวมกลุ่มของเกษตรกร ผลได้ต่อขนาดของการผลิตมีแนวโน้มลดลง การวัดประสิทธิภาพเชิงเทคนิคด้วย แบบจำลองเส้นขอบเขตการผลิตเชิงสุ่ม ทั้ง 3 พื้นที่ ประสิทธิภาพการผลิตอยู่ในระดับสูง ได้นำไปสังเคราะห์และ ระดมความคิดเห็นของชุมชน รวมถึงการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สรุปเป็นประเด็นได้ ดังนี้

3.1 การลดต้นทุนที่ไม่จำเป็น หาแนวทางลดค่าใช้จ่ายในส่วนที่ไม่ก่อให้เกิดผลผลิตโดยตรง เช่น การใช้แรงงานอย่างมีประสิทธิภาพ การใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ช่วยทุ่นแรง และการเลือกใช้วัสดุให้เหมาะสม กับขนาดพื้นที่ เพื่อยังคงระดับประสิทธิภาพเชิงเทคนิค โดยไม่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพและปริมาณของผลผลิต มันชั้น

3.2 การใช้ปัจจัยการผลิตให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ให้มีการจัดการพื้นที่เพาะปลูก และพัฒนา ระบบจัดการเมล็ดพันธุ์ให้สอดคล้องกับศักยภาพของแปลงปลูกและสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น ควรส่งเสริมให้ เกษตรกรมีความรู้และทักษะในการวางแผนการใช้ปัจจัยการผลิตอย่างสมดุล สนับสนุนให้มีการใช้เมล็ดพันธุ์ คุณภาพดีที่ผ่านการคัดเลือกและมีศักยภาพในการให้ผลผลิตสูงต่อไป

3.3 การรวมกลุ่มเกษตรกร เป็นกลไกสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพเชิงเทคนิคและเสริมสร้าง ความเข้มแข็งในระบบการผลิต โดยเฉพาะในรูปแบบของวิสาหกิจชุมชนหรือสหกรณ์ ช่วยเพิ่มอำนาจต่อรองในการ จัดหาปัจจัยการผลิตและจำหน่ายผลผลิตในราคาที่เป็นธรรม นอกจากนี้ยังเอื้อให้เกิดการจัดการร่วมกันในด้าน ต้นทุน การผลิต และการตลาด ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และประสบการณ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ตัวอย่าง และจัดอบรมพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าในระยะยาว

3.4 การประกันราคามันชั้น ควรกำหนดมาตรการการประกันราคาขั้นต่ำจากภาครัฐ เพื่อคุ้มครอง ความเสี่ยงด้านราคาที่เกษตรกรต้องเผชิญในแต่ละฤดูกาลผลิต เพื่อสร้างแรงจูงใจในการรักษาระดับผลผลิตและ คุณภาพอย่างต่อเนื่อง รวมถึงส่งเสริมเสถียรภาพของระบบตลาดขมันชั้นในระยะยาว

3.5 การส่งเสริมการแปรรูปและการตลาด การพัฒนาองค์ความรู้และเทคโนโลยีในการแปรรูป ขมันชั้นเป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้มาตรฐาน เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของผลผลิต การสนับสนุนเครื่องมือ อบรมการ

พัฒนาบรรจุภัณฑ์ เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของเกษตรกร พร้อมทั้งควรจัดให้มีช่องทางการตลาดที่มั่นคง เช่น การจับคู่ธุรกิจกับภาคเอกชน ตลาดสุขภาพ ขยายตลาดส่งออก เพื่อสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรเพิ่มขึ้น

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ต้นทุนการผลิตมันชั้นของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ส่วนใหญ่เป็นต้นทุนที่ไม่ใช่ เงินสดสูงกว่าต้นทุนที่เป็นเงินสดรวม สอดคล้องกับ อารีกมล ต.ไชยสุวรรณ และคณะ ได้วิเคราะห์ต้นทุนการปลูกพืชสมุนไพรของกลุ่มเกษตรกรบ้านหนองสุวรรณ จังหวัดแพร่ มีต้นทุนที่ไม่ใช่เงินสดมากกว่าต้นทุนที่เป็นเงินสด (อารีกมล ต.ไชยสุวรรณ และคณะ, 2560) ส่วนใหญ่เป็นต้นทุนค่าวัสดุจะเป็นค่าพันธุ์ สอดคล้องกับ ดนัย ศิริบุรี และอรรถศาสตร์ วิเศียรศาสตร์ ต้นทุนการปลูกพืชสมุนไพร ส่วนใหญ่เป็นค่าพันธุ์(หัวขมิ้นชัน) มีสัดส่วนที่สูง (ดนัย ศิริบุรี และอรรถศาสตร์ วิเศียรศาสตร์, 2559) เนื่องจาก ในภาคเกษตรส่วนใหญ่ใช้แรงงานครัวเรือน อภิปรายได้ว่า ต้นทุนแรงงานมักปรากฏในรูปของค่าใช้จ่ายเงินสด แต่แรงงานส่วนใหญ่เป็นแรงงานครัวเรือนเป็นมูลค่าต้นทุนแฝงที่สะท้อนผ่านต้นทุนที่ไม่ใช่เงินสด ดังนั้น เกษตรกรควรนำค่าใช้จ่ายดังกล่าวมาคิดเป็นต้นทุนการผลิตด้วย

2. การวิเคราะห์ฟังก์ชันการผลิตมันชั้นของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ปัจจัยที่ดินและปัจจัยจำนวนเมล็ดพันธุ์ มีความสัมพันธ์กับปริมาณผลผลิตในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Awunyo-Vitor, D. et al. ศึกษาฟังก์ชันการผลิตถั่วในประเทศกานา พบว่า พื้นที่ปลูกและเมล็ดพันธุ์มีความสัมพันธ์ปริมาณผลผลิตถั่วในทิศทางเดียวกัน (Awunyo-Vitor, D. et al., 2013) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Melese, T. & Gurmis, N ศึกษาการผลิตมันชั้นในภาคตะวันตกเฉียงใต้ของเอธิโอเปีย พบว่า พื้นที่ปลูกขมิ้นมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับปริมาณผลผลิตมัน (Melese, T. & Gurmis, N., 2024) การผลิตมันชั้นของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีผลได้ต่อขนาดลดลง สอดคล้องกับ งานวิจัยของ Perera, M. I. D. & Thayaparan, A. ศึกษาการผลิตมันชั้นในศรีลังกา พบว่า ผลได้ต่อขนาดลดลง (Perera, M. I. D. & Thayaparan, A., 2023) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Melese, T. & Gurmis, N. ศึกษาการผลิตมันชั้นภาคตะวันตกเฉียงใต้ของเอธิโอเปีย พบว่า ผลได้ต่อขนาดลดลง (Melese, T. & Gurmis, N., 2024) เพราะปัจจัยที่ดินมีลักษณะเฉพาะเหมาะสมกับขมิ้นชันพันธุ์แดงสยามทำให้เกิดอยู่กัน แต่ขณะเดียวกันมีผลได้ต่อขนาดลดลงเนื่องจากมีข้อจำกัดการจัดการขยายพื้นที่ปลูก อภิปรายได้ว่า หากนำขมิ้นชันพันธุ์แดงสยามไปปลูกในพื้นที่ อื่น ๆ ที่ไม่ใช่ 3 พื้นที่ ดังกล่าว จะทำให้คุณภาพของสารสารเคอร์คูมินอยด์มีค่าต่ำหรือเกิดการกลายพันธุ์ได้ และในส่วนของผลได้ต่อขนาดลดลง ควรส่งเสริมการรับรองมาตรฐานและการแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าสูงขึ้น

3. การวิเคราะห์ประสิทธิภาพเชิงเทคนิคการผลิตมันชั้นของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ปัจจัยการรวมกลุ่มมีผลต่อประสิทธิภาพเชิงเทคนิคการผลิตมันชั้น และมีระดับประสิทธิภาพเชิงเทคนิคการผลิตที่สูง สอดคล้องกับ Awunyo-Vitor, D. et al. ศึกษาประสิทธิภาพทางเทคนิคของการผลิตถั่วในประเทศกานา พบว่า ประสิทธิภาพเชิงเทคนิคการผลิตมีระดับสูง (Awunyo-Vitor, D. et al., 2013) สอดคล้องกับ Melese, T. & Gurmis, N. ศึกษาประสิทธิภาพทางเทคนิคการผลิตมันชั้น: ภาคตะวันตกเฉียงใต้ของเอธิโอเปีย พบว่า ประสิทธิภาพเชิงเทคนิคการผลิตมันชั้นมีค่าค่อนข้างสูง (Melese, T. & Gurmis, N., 2024) เพราะการรวมกลุ่มของเกษตรกร

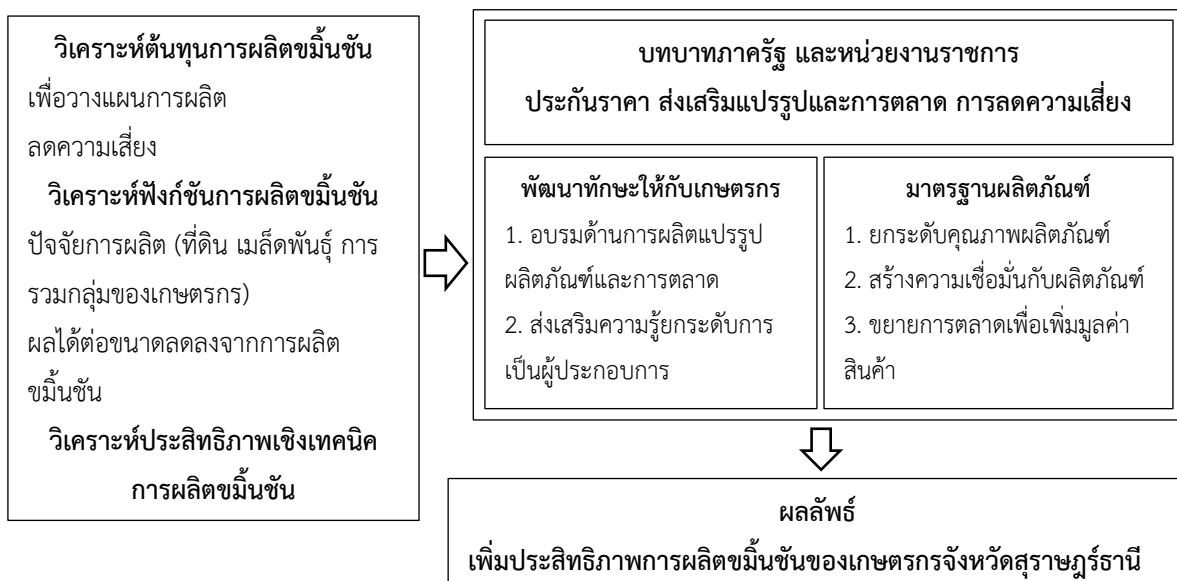

ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ เข้าถึงข้อมูลการผลิต การตลาด มีอำนาจการต่อรองในการจัดหาปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพในราคาที่เหมาะสม อภิปรายได้ว่า การรวมกลุ่มของเกษตรกรมีส่วนช่วยให้เกิดการเพิ่มขึ้นของระดับประสิทธิภาพเชิงเทคนิคการผลิตขึ้น โดยเฉพาะในบริบทของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งเกษตรกรที่เป็นสมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีแนวโน้มจัดการปัจจัยการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพเชิงเทคนิคการผลิตขึ้นของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่าการจัดการการใช้ที่ดินหรือการขยายพื้นที่ปลูกขึ้น การพัฒนาเมล็ดพันธุ์ และการแบ่งปันเมล็ดพันธุ์ แต่ควรมีการจดบันทึกการใช้เมล็ดพันธุ์ การรวมกลุ่มเกษตรกร และการสนับสนุนจากภาครัฐ หน่วยงาน ควรส่งเสริมผลิตภัณฑ์การแปรรูปขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ Mosher, A. T. กล่าวถึง การพัฒนาการเกษตร มีปัจจัยที่จำเป็น 5 ประการ คือ การตลาดสินค้าการเกษตร เทคโนโลยีเข้าไปใช้อย่างต่อเนื่อง จัดการเครื่องมือและปัจจัยการผลิตในท้องถิ่น สนับสนุนการผลิตแก่เกษตรกร และการคมนาคมขนส่ง และปัจจัยตัวเร่งอีก 5 ประการ การศึกษาเพื่อการพัฒนาสินค้าเพื่อการผลิต การรวมกลุ่มของเกษตรกร การปรับปรุงและขยายพื้นที่การเกษตร และการวางแผนพัฒนาการเกษตร (Mosher, A. T., 1966) เพราะการจัดการพื้นที่ปลูก คุณภาพเมล็ดพันธุ์ การรวมกลุ่มเกษตรกร และการสนับสนุนจากรัฐ เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพเชิงเทคนิค ดังอภิปรายได้ว่า แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพเชิงเทคนิคการผลิตขึ้น ควรวางแผนขยายพื้นที่ปลูก จดบันทึกและกระจายเมล็ดพันธุ์อย่างเป็นระบบ ส่งเสริมการรวมกลุ่มและแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า โดยอาศัยความเชื่อมโยงระหว่างภาคการผลิต ตลาด และภาครัฐ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในระดับพื้นที่

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัย สามารถสังเคราะห์ ได้องค์ความรู้ใหม่ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิเคราะห์ประสิทธิภาพเชิงเทคนิคการผลิตขึ้นชั้นของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

จากผลการวิจัยได้องค์ความรู้ใหม่การผลิตมันของเกษตรกรผู้ผลิตมันชั้นเชิงพาณิชย์ใน 3 พื้นที่ คือ อำเภอบักรังนิคม (ตำบลย่านยาว) อำเภอบ้านตาขุน (ตำบลเขาวงศ์) และอำเภอฟน (ตำบลต้นยวน) จังหวัด สุราษฎร์ธานี ได้แก่ ต้นทุนการผลิตเฉลี่ย ฟังก์ชันการผลิตมันชั้น ประสิทธิภาพเชิงเทคนิคการผลิตมันชั้น ความ ต้องการสนับสนุนจากภาครัฐ ทำให้ทราบถึงต้นทุนเฉลี่ย ปัจจัยการผลิตที่มีผลต่อผลผลิตมันชั้น การเกิดผลได้ ต่อขนาด และระดับประสิทธิภาพเชิงเทคนิคการผลิตมันชั้น เพื่อใช้วางแผนการผลิตมันชั้นในพื้นที่ ลดความเสี่ยง เพื่อให้เกิดกำไรที่ปลอดภัย ซึ่งนำไปสู่การสร้างหลักสูตรอบรม เช่น การลดต้นทุน กลยุทธ์การบริหารจัดการหาก หน่วยผลิตได้ใช้พื้นที่ปลูกสูงสุดแล้ว และให้ความสำคัญในเรื่องการสร้างรายได้ทางอื่น ๆ เช่น การอบรมแปรรูป ผลิตภัณฑ์ สร้างความเชื่อมั่นให้กับผลิตภัณฑ์ การยกระดับการเป็นผู้ประกอบการ และการขยายการตลาดเพื่อ เพิ่มมูลค่าสินค้า ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันชั้นและความยั่งยืนทางเศรษฐกิจของเกษตรกร

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า 1) ต้นทุนเฉลี่ยของการผลิตมันชั้นอยู่ที่ 15,914.52 บาทต่อไร่ ซึ่งต้นทุนที่ไม่ใช่ เงินสดสูงกว่าต้นทุนที่เป็นเงินสด โดยเฉพาะค่าเมล็ดพันธุ์และค่าแรงงาน ผลการวิเคราะห์ฟังก์ชันการผลิตแบบ คอบบ์ ดักลาส ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลผลิตอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ ขนาดพื้นที่ปลูก จำนวนเมล็ดพันธุ์ และการรวมกลุ่ม ของเกษตรกร ผลได้ต่อขนาดของการผลิตมีแนวโน้มลดลง 2) ผลการวัดประสิทธิภาพเชิงเทคนิคด้วยแบบจำลอง เส้นขอบเขตการผลิตเชิงสุ่ม ทั้ง 3 พื้นที่ ตำบลเขาวงศ์ อำเภอบ้านตาขุน ตำบลย่านยาว อำเภอบักรังนิคม และ ตำบลต้นยวน อำเภอฟน มีระดับประสิทธิภาพเชิงเทคนิคการผลิตมันชั้น คือ 0.9760187, 0.9758887 และ 0.9759614 ตามลำดับ และ 3) เสนอแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพเชิงเทคนิคการผลิตมันชั้นของเกษตรกร ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดย สำนักงานเกษตรอำเภอ วางแผนส่งเสริมอาชีพพืชสมุนไพร ส่งเสริมการรวมกลุ่ม เกษตรกรในรูปแบบวิสาหกิจชุมชนหรือสหกรณ์ สนับสนุนการจดทะเบียนกลุ่มเกษตรกรให้เป็นนิติบุคคล เพื่อเพิ่ม อำนาจต่อรองในตลาด บูรณาการความร่วมมือกับมหาวิทยาลัย หน่วยงานวิจัย เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้นำกลุ่ม ทั้งด้าน การผลิต การตลาด การจัดการ และการเข้าถึงนวัตกรรมการผลิต เช่น จัดฝึกอบรมการใช้เทคโนโลยี การเข้าสู่ มาตรฐาน GAP การปลูกแบบเกษตรอินทรีย์ การรับรองมาตรฐานและการแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าสูงขึ้น เนื่องจากเกิดผลได้ต่อขนาดของการผลิตมีแนวโน้มลดลง ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรสุราษฎร์ธานี สำรวจ ลักษณะทางพันธุกรรมและพัฒนาสายพันธุ์มันชั้น ที่มีคุณภาพสูงทั้งด้านผลผลิต สารสำคัญ และการทนต่อโรค การพัฒนาระบบจัดการเมล็ดพันธุ์และระบบข้อมูล ให้มีการบันทึกข้อมูลเมล็ดพันธุ์ กระตุ้นให้เกษตรกรทำทะเบียน เมล็ดพันธุ์ จัดอบรม เรื่อง พัฒนาศักยภาพการคัดเลือกเมล็ดพันธุ์อย่างต่อเนื่อง และให้มีการจัดตั้งธนาคารพันธุ์ มันชั้นในพื้นที่ สำนักงานเกษตรอำเภอ สำรวจและวางแผนการขยายพื้นที่ปลูกมันชั้นให้เป็นพืชเศรษฐกิจตาม ความเหมาะสมของสภาพแวดล้อม เพื่อขยายพื้นที่ปลูกอย่างยั่งยืน ผ่านผู้นำชุมชนหรือประธาน สำนักงานเกษตร จังหวัดเป็นผู้ดำเนินการหลัก เรื่อง การให้ข้อมูลสถิติของราคาและปริมาณมันชั้นในตลาดในพื้นที่ เพื่อลดความ เสี่ยงทางรายได้ให้แก่เกษตรกร ตลอดจนหน่วยงานสนับสนุน อื่น ๆ เช่น ศูนย์บ่มเพาะธุรกิจเกษตร สนับสนุนการ จัดอบรมถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อยกระดับคุณภาพและมูลค่าของมันชั้นอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- दन्य सीरुबुरी और अरुणदास वीरैयरासु. (2559). ต้นทุนการปลูกพืชสมุนไพรของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสมุนไพร เชียงเพ็ง. วารสารแก่นเกษตร, 44(1), 571-576.
- สมัย สังข์ทองงาม. (8 มิ.ย. 2561). พื้นที่ปลูกขมิ้นชันในเชิงพาณิชย์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี. (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สีนินาท โชคดีเกิง, ผู้สัมภาษณ์)
- สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า. (2565). โอกาสทางการค้าสินค้าสมุนไพร กรณีศึกษา: สินค้าขมิ้นชัน. เรียกใช้เมื่อ 12 มิถุนายน 2568 จาก https://uploads.tpsgo.go.th/2022-09-11_raayngaankhminchbabyaaw_final.pdf
- อารีกรมล ต.ไชยสุวรรณ และคณะ. (2560). การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนการปลูกพืชสมุนไพรของกลุ่มเกษตรกรบ้านหนองสุวรรณ ตำบลบ้านกลาง อำเภอสอง จังหวัดแพร่. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 5(1), 83-95.
- Awunyo-Vitor, D. et al. (2013). Estimation of farm level technical efficiency of small-scale cowpea production in Ghana. *American-Eurasian Journal of Agricultural & Environmental Sciences*, 13(8), 1080-1087.
- Farrell, M. J. (1957). The Measurement of productive efficiency. *Journal of the Royal Statistical Society*, 120(3), 253-290.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Kumbhakar, S. C. et al. (2015). *A Practitioner's Guide to Stochastic Frontier Analysis Using Stata*. New York: Cambridge University Press.
- Melese, T. & Gurmis, N. (2024). Smallholder Farmer Technical Efficiency and Production Constraints in Turmeric Production: in South-western Ethiopia. *Journal of Medicinal Plants and By-products*, 13(1), 209-218.
- Mosher, A. T. (1966). *Getting Agriculture Moving: Essentials for Development and Modernization*. New York: Agricultural Development Council, Inc.
- Perera, M. I. D. & Thayaparan, A. (2023). *An Estimation of Technical Efficiency of Turmeric Production in Sri Lanka*. Sri Lanka: University of Ruhuna, Faculty of Management and Finance.

ปัจจัยทางจิตวิทยาและสังคมที่มีอิทธิพลต่อผลกระทบเชิงบวกจากการเล่นเกมออนไลน์:
กรณีศึกษา Genshin Impact Thailand Official*
PSYCHOLOGICAL AND SOCIAL FACTORS INFLUENCING THE POSITIVE EFFECTS OF
PLAYING ONLINE GAMES: A CASE STUDY OF GENSHIN IMPACT THAILAND OFFICIAL

วิภาพร ตันทสวัสดิ์¹, รัฐสภา แก่นแก้ว^{2*}, ศุภณัฐ ประยงค์³

Vipaporn Tantasawat¹, Rattasapa Kaenkaw^{2*}, Supanut Prayong³

¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ปทุมธานี ประเทศไทย

¹Faculty of Humanities and Social Sciences, Valaya Alongkorn Rajabhat University Under the Royal Patronage, Pathum Thani, Thailand

²คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

²School of Communication Arts, Sripatham University, Bangkok, Thailand

³นักวิชาการอิสระ นครนายก ประเทศไทย

³Independent Scholar, Nakhon Nayok, Thailand

*Corresponding author E-mail: rattasapa.ka@spu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจแบบภาคตัดขวาง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยทางจิตวิทยาและสังคมที่มีอิทธิพลต่อผลกระทบเชิงบวกจากการเล่นเกมออนไลน์ และสร้างสมการถดถอยโลจิสติกในการทำนายการเกิดผลกระทบเชิงบวกจากการเล่นเกมออนไลน์ กลุ่มตัวอย่าง คือ สมาชิกในเฟซบุ๊ก Genshin Impact Thailand Official (Public Group) จำนวน 300 คน ใช้วิธีการเลือกแบบบังเอิญ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามออนไลน์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกทวิ ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรที่มีความสำคัญต่อการทำนายการเกิดผลกระทบเชิงบวกจากการเล่นเกมออนไลน์มากที่สุด คือ ความภาคภูมิใจในตนเอง (X_1) สภาพแวดล้อมทางสังคม (X_4) สัมพันธภาพในครอบครัว (X_2) และการสนับสนุนจากเพื่อน (X_3) ตามลำดับ และสมการทำนาย คือ $\text{Log (odds)} = 18.329 + 2.369X_1 + 1.464X_4 + 1.311X_3 + .451X_2$ โมเดลแสดงความแม่นยำในการทำนายโดยรวมที่ร้อยละ 88.70 โดยสามารถทำนายผลกระทบเชิงบวกได้ถูกต้องร้อยละ 94.50 ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้ ในระดับบุคคล ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง เช่น การวิเคราะห์บทบาทในเกมเชื่อมโยงกับชีวิตจริง การทำจิตอาสาสอนผู้สูงอายุใช้เทคโนโลยีหรือแนะนำเกมที่ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ในระดับสังคม ควรให้เพื่อน ครอบครัว ชุมชนและสังคมเข้ามามีส่วนร่วมส่งเสริมการเล่นเกมที่สร้างสรรค์ เช่น กลุ่มเพื่อนและสังคมผู้เล่นเกมมีการรวมกลุ่มสตรีมเกมหรือการเล่นเกมนเพื่อการกุศล ผู้ปกครองให้คำปรึกษา และสนับสนุนการเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับเกมออนไลน์ที่

สร้างสรรค์ หน่วยงานภาครัฐและเอกชนควรจัดกิจกรรม เช่น การแข่งขัน E-Sports การแข่งขันออกแบบเกมในธีมวัฒนธรรมไทย

คำสำคัญ: ปัจจัยทางจิตวิทยาและสังคม, ผลกระทบเชิงบวก, เกมออนไลน์

Abstract

This research was a cross-sectional survey to study the psychological and social factors influencing the positive effects of playing online games and to create a predictive equation for the positive effects of playing online games. Participants consisted of 300 public members from the Genshin Impact Thailand Official Facebook group, using a random selection method. The instrument used was an online questionnaire. The statistical methods used for data analysis included percentage, mean, standard deviation, and binary logistic regression analysis. The significant predictors were self-esteem (X_1), social environment (X_4), family relationships (X_2), and peer support (X_3), each of which influenced the positive effects of playing online games. The predictive equation derived from the current study was: $\text{Log (odds)} = 18.329 + 2.369X_1 + 1.464X_4 + 1.311X_3 + .451X_2$. The model demonstrated an overall prediction accuracy of 88.70%, correctly predicting 94.50% of positive effects. The research results can be applied as follows: At the individual level, activities to promote self-esteem should be organized, such as analyzing game roles and connecting them to real-life experiences, volunteering to teach older adults how to use technology, or introducing games that foster social interaction. At a social level, friends, family, community, and society should be involved in promoting constructive gaming, such as groups of friends and gaming communities forming game streaming groups or playing for charity. Parents should provide advice and support for participation in creative online game activities. Government and private agencies should organize activities such as E-Sports competitions and game design competitions with Thai cultural themes.

Keywords: Psychological and Social Factors, The Positive Effects, Online Game

บทนำ

จากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและการใช้งานอินเทอร์เน็ตอย่างแพร่หลาย พบว่า กลุ่มเจนเนอเรชัน Y และ Z ใช้อินเทอร์เน็ตมากที่สุด โดยกิจกรรมยอดนิยมอันดับต้น ๆ คือการเล่นเกมออนไลน์ คิดเป็นร้อยละ 18.75 (กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2565) เกมออนไลน์ได้กลายเป็นความบันเทิงในรูปแบบใหม่ที่แพร่หลายทั้งในวัยเด็กและวัยผู้ใหญ่ (อินยวณันท์ เลียนอย่าง และคณะ, 2561) ด้วยเนื้อหาที่หลากหลายและเข้มข้น การออกแบบภาพที่ประณีตสวยงาม และผู้เล่นสามารถมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันภายในเกมระดับสูง นอกจากภาพลักษณ์ภายในเกมที่มีลักษณะเฉพาะและโดดเด่นน่าดึงดูดใจ การเล่นเกมออนไลน์ยังทำให้เกิดผลกระทบที่ลึกซึ้งและซับซ้อนหลายประการ ในด้านหนึ่ง เกมออนไลน์ได้มอบเวทีเสมือนจริงให้ผู้เล่นได้สำรวจตัวตนของตนเอง ขยาย

ช่องทางในการมีปฏิสัมพันธ์กับสังคม และก่อให้เกิดอิทธิพลเชิงบวกบางประการต่อการเรียนรู้และชีวิตของพวกเขา อย่างไรก็ตาม ในอีกด้านหนึ่ง เกมออนไลน์ก็ได้นำมาซึ่งปัญหาทางสังคมรูปแบบใหม่ที่ควรให้ความสนใจ เช่น ปัญหา การติดเกมออนไลน์ ความรุนแรงในเกม ปัญหาในการสื่อสารระหว่างบุคคล และพฤติกรรมหลีกหนีความจริง (Huang, S. H. & Zhu, D. H., 2017) โดยในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา การวิจัยในประเด็นนี้มีความลึกซึ้งยิ่งขึ้น นักวิจัยตระหนักว่า เกมออนไลน์ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของผู้เล่น และไม่อาจต่อต้านอย่างสุดโต่งหรือมองในแง่ลบแต่เพียงอย่างเดียวได้อีกต่อไป แต่เปลี่ยนไปในทิศทางที่สร้างสรรค์มากขึ้น เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ในการเสนอแนะแนวทางให้เยาวชนสามารถใช้งานเกมออนไลน์ได้อย่างเหมาะสมและส่งเสริมสุขภาวะมากยิ่งขึ้น (Yan, Y. L., 2021) การเล่นเกมจึงไม่ได้เป็นเพียงแค่งานอดิเรกเท่านั้น แต่ยังเป็นโอกาสในการสร้างรายได้ และยังมีแรงจูงใจอีกหลายประการที่ผู้เล่นได้รับนอกเหนือจากความสุขสนุกสนาน (Felicia, P., 2012) ผู้เล่นเกมยังได้รับประสบการณ์ทางจิตวิทยาและพฤติกรรมเชิงบวกที่เกิดขึ้นผ่านกิจกรรมการเล่นเกม ได้แก่ การได้รับพลังชีวิต ความกระตือรือร้น การขยายความคิด ความสามารถ ความภาคภูมิใจ การรักษา การขยายเครือข่ายการสนับสนุนทางสังคม มิตรภาพ และการควบคุมตนเอง ทำให้บุคคลสามารถใช้เกมเพื่อการเติบโตและพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยไม่ส่งผลกระทบในทางลบต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิตของตนเอง (Cho, H. S., 2020)

เกมที่กำลังได้รับความนิยมอย่างมากในขณะนี้คือ เกม Genshin Impact เพราะเป็นเกมออนไลน์ที่ผู้เล่นสามารถเข้ามาร่วมเล่นพร้อมกันได้เป็นจำนวนมาก โดยผู้เล่นแต่ละคนจะสวมบทบาทของตัวเองและมีปฏิสัมพันธ์กันภายในเกม (Massively Multiplayer Online Role-Playing Game : MMORPG) แตกต่างจากเกมอื่น ๆ ที่ผู้เล่นต้องแข่งขันกับระบบปัญญาประดิษฐ์หรือบอต ส่งผลให้เกมนี้มียอดดาวน์โหลดทั่วโลกมากกว่า 10 ล้านครั้ง และได้รับการจัดอันดับให้เป็นเกมแนว MMORPG ที่ดีที่สุดในเดือนตุลาคม 2021 (Zhang, B. et al., 2024); (Seventilofa, I. G., 2022) เช่นเดียวกับในประเทศไทยก็ได้รับเสียงชื่นชมและการตอบรับเกมนี้ ดังจะเห็นได้จากการมีกลุ่มเฟสบุ๊ก Genshin Impact Thailand Official ที่มีผู้ติดตามมากกว่าสามแสนคน ด้วยเอกลักษณ์เฉพาะในด้านกราฟิกแบบอนิเมะ ระบบการต่อสู้ตามธาตุ การคราฟต์สิ่งของ และเนื้อเรื่องแนวแฟนตาซีที่เชื่อมโยงกับโลกสมมติ “เทย์วัต” (Teyvat) ซึ่งแบ่งเป็น 7 ประเทศ แต่ละประเทศจะผูกอยู่กับการต่อสู้ที่ต่างกันและปกครองโดยพระเจ้าแต่ละองค์ ผู้เล่นจะได้รับบทเป็นนักเดินทางที่ต้องตามหาพี่น้องที่หายสาบสูญพร้อมกับเพื่อนร่วมทีม รวมทั้งปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้เกมนี้ได้รับความนิยม คือ การที่ผู้พัฒนาสามารถนำข้อดีที่มีในเกมอื่นมาออกแบบเกมนี้ให้ลงตัวมากยิ่งขึ้น ผู้เล่นสามารถเล่นได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และสามารถสร้างรายได้ผ่านกลไกของเกม “กาชา” ซึ่งคำว่า กาชา มาจากเสียงปิดของตู้ กาชาปอง (Gashapon) ตู้ขายของเล่นของญี่ปุ่น กลไกของเกมนี้คือการสุ่ม หรือการหมุน เพื่อรับรางวัล รับตัวละครในเกม ไอเทม หรือการอัปเกรดใหม่ ๆ ผู้เล่นมีโอกาสเล่นเพื่อรับรางวัลเหล่านี้โดยใช้สกุลเงินในเกม และสามารถนำเงินจริงไปแลกเพื่อไม่ให้เสียเวลาที่ต้องใช้ในการเก็บรวบรวมสกุลเงินในเกม ทำให้ตอบโจทย์ผู้เล่นที่มีความต้องการที่แตกต่างกันได้ (Thaiware, 2563) ผู้เล่นเกมนี้จึงได้รับความเพลิดเพลิน ความพึงพอใจ และช่วยคลายความเครียดหลังจากกิจกรรมในแต่ละวัน รวมทั้งยังมีผู้เล่นจำนวนไม่น้อยใช้เป็นช่องทางในการสร้างรายได้ให้กับตนเองอีกด้วย (Kautsar, 2019)

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยส่วนใหญ่ที่ผ่านมา มักมุ่งเน้นไปที่ผลกระทบ “เชิงลบ” ของการเล่นเกม และยังมีการศึกษาปัจจัยทางจิตวิทยาและสังคมที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบเชิงบวกของการเล่นเกมค่อนข้างน้อย (Kim, B. &

Kim, N., 2023) จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยทางจิตวิทยาและสังคมที่อาจทำให้เกิดผลกระทบเชิงบวกกับผู้เล่นเกม พบว่า แนวคิดทฤษฎีที่ใช้อ้างอิงอย่างแพร่หลายและนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษา คือสมมติฐานการชดเชยทางสังคม (Social Compensation Hypothesis: SCH) และทฤษฎีพัฒนาการเชิงนิเวศวิทยา (Ecological Systems Theory) โดยสมมติฐานการชดเชยทางสังคมนั้น อธิบายว่าบุคคลที่ขาดความสัมพันธ์ทางสังคมในโลกจริง หรือมีปัญหาด้านทักษะสังคม อาจหันมาใช้สื่อออนไลน์ เช่น เกมหรือโซเชียลมีเดียเพื่อชดเชยและสร้างความสัมพันธ์ หรือประสบการณ์ทางสังคมที่ตนขาดหายไปในชีวิตจริง (Valkenburg, P. M. & Peter, J., 2011) จึงมีความเป็นไปได้ว่าผู้ที่มีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำ อาจรู้สึกไม่มีคุณค่าในโลกจริง จึงเล่นเกมเพื่อเปิดโอกาสให้รู้สึกมีตัวตน เช่น เป็นผู้นำทีม เป็นฮีโร่ เป็นผู้มีความสามารถ ส่วนผู้ที่มีความภาคภูมิใจในตนเองสูง อาจเล่นเกมเพื่อพัฒนาตนเองในทางสร้างสรรค์ เช่น พัฒนาทักษะทางสังคม ความร่วมมือการสร้างความสำเร็จ รวมทั้งบุคคลกลุ่มนี้จะสามารถควบคุมตนเอง และมีวินัยในการเล่นเป็นอย่างมาก (ศิริไชย หงส์สงวนศรี และพนม เกตุมาน, 2564) สำหรับทฤษฎีของ Bronfenbrenne, U. ได้อธิบายถึงพัฒนาการของมนุษย์ว่า เป็นผลมาจากอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมหลายระดับที่เชื่อมโยงกัน (Bronfenbrenner, U., 1977) ได้แก่ ระบบไมโครซิสเต็ม (Microsystem) เช่น ครอบครัวและเพื่อน ซึ่งมีอิทธิพลโดยตรงต่อพฤติกรรมการเล่น ความสัมพันธ์ในครอบครัวที่ดีช่วยลดโอกาสในการติดเกม (Choo, H. et al., 2015) การสนับสนุนจากผู้ปกครองช่วยส่งเสริมความรับผิดชอบ (ชาคริต คำเนตร, 2560) และเพื่อนที่มีอิทธิพลเชิงบวกมีส่วนสำคัญต่อการเล่นเกมอย่างเหมาะสม (อินยวณันท์ เลียนอย่าง, 2561) ระบบเอกโซซิสเต็ม (Exosystem) ได้แก่ เพื่อนบ้านและชุมชน แม้ไม่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้เล่นโดยตรง แต่ก็ส่งผลทางอ้อมต่อพฤติกรรม เช่น การมีพื้นที่กิจกรรมในชุมชนหรือไม่มีร้านเกมใกล้บ้านช่วยลดโอกาสในการเล่นมากเกินไป ขณะที่ระบบมาโครซิสเต็ม (Macrosystem) คือบริบททางวัฒนธรรม เช่น ค่านิยมของสังคมที่ส่งเสริม E-sports หรือการสื่อสารผ่านเกม หากสังคมมองเกมในทางสร้างสรรค์ ผู้เล่นจะรู้สึกว่าการเล่นเกมเป็นที่ยอมรับ และอาจใช้เป็นช่องทางแสดงออกหรือพัฒนาอาชีพ ดังนั้น สภาพแวดล้อมทางสังคมที่เอื้อต่อพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์จึงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเล่นอย่างมีความรับผิดชอบ ทั้งยังช่วยให้ผู้เล่นสามารถจัดสรรเวลาได้อย่างเหมาะสม และมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์มากยิ่งขึ้น (Karuniasari, Z. et al., 2017)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยทางจิตวิทยาและสังคมที่มีอิทธิพลต่อผลกระทบเชิงบวกจากการเล่นเกมออนไลน์: กรณีศึกษา Genshin Impact Thailand Official (Public Group) เพื่อศึกษาว่ามีปัจจัยใดบ้างที่สามารถทำนายผลกระทบเชิงบวกจากการเล่นเกมออนไลน์ และสมการในการทำนายที่สร้างขึ้น สามารถทำนายผลกระทบเชิงบวกจากการเล่นเกมออนไลน์ได้ถูกต้องมากน้อยเพียงใด โดยผลการศึกษาจะสามารถเป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญในการนำไปสู่แนวทางในการพัฒนาวิธีการที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมส่งเสริมผลเชิงบวกจากการเล่นเกมออนไลน์ของสมาชิกในกลุ่มนี้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยทางจิตวิทยาและสังคมที่มีอิทธิพลต่อผลกระทบเชิงบวกจากการเล่นเกมออนไลน์
2. เพื่อสร้างสมการถดถอยโลจิสติกในการทำนายการเกิดผลกระทบเชิงบวกจากการเล่นเกมออนไลน์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีลำดับขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบวิจัย เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจแบบภาคตัดขวาง

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ สมาชิกในเฟซบุ๊ก Genshin Impact Thailand Official (Public Group) จำนวน 360,000 คน (ข้อมูล ณ เดือนพฤษภาคม 2567) ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติก ควรมากกว่าหรือเท่ากับ $30p$ ขึ้นไป เมื่อ p คือจำนวนตัวแปรอิสระ (กัลยา วาณิชบัญชา, 2551) ในการศึกษานี้มีตัวแปรอิสระ 4 ตัว จึงมีขนาดกลุ่มตัวอย่าง 120 หน่วย แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาร่วมกับข้อเสนอของ Long, J. S. แนะนำว่า ควรเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในช่วงระหว่าง 100 - 500 หน่วย (Long, J. S., 1997) ดังนั้น เพื่อให้มีกำลังของการทดสอบเพียงพอสำหรับการตรวจสอบสมมติฐาน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 300 คน ใช้วิธีการเลือกแบบบังเอิญและสมัครใจในการทำแบบสอบถาม โดยมีการใช้คำถามเพื่อคัดกรองผู้ตอบแบบสอบถาม (Screening question) ว่าเคยเล่นเกม Genshin Impact หรือไม่ เพื่อเป็นการคัดเลือกผู้ตอบแบบสอบถามที่ตรงตามวัตถุประสงค์ โดยให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามทางออนไลน์ (Online Questionnaire)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบวัดที่ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาขึ้นจากการทบทวนเอกสารงานวิจัยและกรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อให้ครอบคลุมกับวัตถุประสงค์การวิจัยที่ตั้งไว้ ประกอบด้วย 6 ส่วน ได้แก่

3.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบวัด ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ และลักษณะการเล่นเกมนออนไลน์ เช่น ระยะเวลา จำนวนครั้ง จำนวนชั่วโมง ช่วงเวลา สถานที่ บุคคลที่ร่วมเล่น และวัตถุประสงค์ในการเล่น

3.2 แบบวัดความภาคภูมิใจในตนเอง ผู้วิจัยปรับปรุงมาจากแนวคิดของ Rosenberg M. (Rosenberg, M., 1979) เป็นข้อคำถามที่ประเมินทัศนคติและความรู้สึกเชิงบวกที่มีต่อตนเอง การยอมรับนับถือตนเอง การมองเห็นความสามารถ และศักยภาพของตนในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี โดยเกิดจากการประเมินตนเองและที่รับรู้ได้จากบุคคลรอบข้างที่มีปฏิสัมพันธ์ทางบวกต่อบุคคลนั้น จำนวน 12 ข้อ

3.3 แบบวัดสัมพันธภาพในครอบครัว ผู้วิจัยปรับปรุงมาจากแนวคิดของ Resenicket, M. D. et al. (Resenicket, M. D. et al., 1997) เป็นข้อคำถามการรับรู้ของบุคคลเกี่ยวกับความใกล้ชิดทางอารมณ์ ความเอาใจใส่ การสนับสนุน และความสัมพันธ์ที่อบอุ่นจากสมาชิกในครอบครัว ซึ่งรวมถึงความพึงพอใจที่เกิดจากการรู้สึกว่าเป็นที่รัก เป็นที่ต้องการ และเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว จำนวน 10 ข้อ

3.4 แบบวัดการสนับสนุนจากเพื่อน 10 ข้อ ผู้วิจัยปรับปรุงมาจากแนวคิดของ Buhrmester, D. (Buhrmester, D., 1990) เป็นข้อคำถามการรับรู้ของบุคคลที่มีต่อสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนเกี่ยวกับความใกล้ชิดสนิทสนม การมีมิตรภาพที่ดีต่อกัน การได้รับการสนับสนุนทางอารมณ์ เช่น ความห่วงใย ดูแล เอาใจใส่ และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

3.5 แบบวัดสภาพแวดล้อมทางสังคม ผู้วิจัยพัฒนามาจากแนวคิดของ House, J. S. (House, J. S., 1981) เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับแรงสนับสนุนที่ได้รับจากสังคมแวดล้อม เช่น เพื่อนบ้าน ชุมชน และสังคมเกี่ยวกับความช่วยเหลือทางด้านอารมณ์ ด้านข้อมูลข่าวสาร การสนับสนุนด้านเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ และการสนับสนุนด้านการประเมินใช้ข้อมูลย้อนกลับต่าง ๆ ในการตระหนักถึงการเล่นเกมที่เหมาะสม จำนวน 15 ข้อ

3.6 แบบวัดผลกระทบจากการเล่นเกม ผู้วิจัยพัฒนามาจากการวิจัยของ ศุภณัฐ เสริญวงศ์สัตย์ และศยามล เจริญรัตน์ (ศุภณัฐ เสริญวงศ์สัตย์ และศยามล เจริญรัตน์, 2562) เป็นข้อคำถามการรับรู้เกี่ยวกับเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับตนเองจากการเล่นเกม เช่น ด้านพัฒนาทางปัญญา ด้านอารมณ์ ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ จำนวน 20 ข้อ

แบบวัดทุกฉบับมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ได้แก่ จริงที่สุด (5 คะแนน) ค่อนข้างจริง (4 คะแนน) ไม่แน่ใจ (3 คะแนน) จริงบางครั้ง (2 คะแนน) และไม่จริงเลย (1 คะแนน) และใช้เกณฑ์ในการแบ่งระดับคะแนนของ Best, J. W. (Best, J. W., 1977) โดยแบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้ ค่าเฉลี่ย 3.68 - 5.00 หมายถึง ระดับสูง ค่าเฉลี่ย 2.34 - 3.67 หมายถึง ระดับปานกลาง และค่าเฉลี่ย 1.00 - 2.33 หมายถึง ระดับต่ำ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดำเนินการโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) พบว่า มีค่าอยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 จากนั้นนำเครื่องมือที่ผ่านเกณฑ์ไปการทดลองใช้กับนักศึกษาชมรม E-sport ที่เล่นเกม Genshin Impact จำนวน 30 คน เพื่อทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยใช้วิธีคำนวณด้วยสูตรค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดสัมพันธภาพในครอบครัว แบบวัดความภาคภูมิใจในตนเอง แบบวัดการสนับสนุนจากเพื่อน แบบวัดสภาพแวดล้อมทางสังคม และแบบวัดผลกระทบจากการเล่นเกม มีค่าเท่ากับ .844, .852, .891, .892 และ .903 ตามลำดับ โดยแบบวัดทุกฉบับมีค่าความเชื่อมั่นไม่น้อยกว่า .7 ซึ่งแสดงว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นสูง และสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ (Nunnally, J. C. & Bernstein, I. H., 1994)

4. การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ด้วยการโพสต์ลงในเฟซบุ๊ก Genshin Impact Thailand Official (Public Group) เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบวัดออนไลน์ผ่าน Google Form โดยผู้ตอบแบบสอบถามต้องมีคุณสมบัติ คือ เป็นผู้ที่เคยเล่นเกม Genshin Impact ผู้วิจัยกำหนดระยะเวลาในการเปิดรับข้อมูล จำนวน 30 วัน รวมทั้งพิจารณาจากขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประชากรที่เหมาะสมจำนวน 300 คน เมื่อครบตามจำนวนวันและขนาดกลุ่มตัวอย่างแล้ว จึงดำเนินการปิดรับข้อมูล หลังจากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อพรรณนาคุณลักษณะทั่วไปของตัวอย่าง สถิติที่ใช้ คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกทวิ (Binary Logistic Regression Analysis) วิธี Enter เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย ความภาคภูมิใจในตนเอง สัมพันธภาพในครอบครัว การสนับสนุนจากเพื่อน สภาพแวดล้อมทางสังคมมีอิทธิพลต่อผลกระทบเชิงบวกจากการเล่นเกมออนไลน์

ในการกำหนดตัวแปรตาม (Y) คือ ผลกระทบจากการเล่นเกมออนไลน์ ซึ่งในที่นี้มี 2 ค่า คือ ผลกระทบเชิงบวก (Y = 1) และผลกระทบเชิงลบ (Y = 0) ดังนั้น ความสัมพันธ์ของตัวแปรทำนาย (X) และตัวแปรตาม (Y) จึงอยู่ในรูปคล้ายตัว S การวิจัยครั้งนี้ ตัวแปรทำนายที่ใช้ในการวิเคราะห์มีมาตรวัดระดับช่วงอันตรภาคทุกตัวแปร (Interval Scale) ส่วนตัวแปรตามมีการแปลงเป็นตัวแปรหุ่น สำหรับการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกทวิ แบ่งเป็น 2 ค่า คือ 0 กับ 1 และมีข้อตกลงเบื้องต้นในการวิเคราะห์ ได้แก่ ตัวแปรทำนายหรือตัวแปรอิสระต้องไม่มีความสัมพันธ์กันเอง (Multicollinearity) พิจารณาได้จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทำนาย (Correlation

Matrix) พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันมีค่าระหว่าง .055 - .197 มีค่าน้อยกว่า 0.80 จึงสรุปได้ว่า จะไม่เกิดปัญหาที่ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันเอง ดังตารางที่ 1 ซึ่งเป็นไปตามเงื่อนไขของการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก (กัลยา วาณิชยปัญญา, 2551)

ตารางที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันระหว่างตัวแปรทำนาย

	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄
ความภาคภูมิใจในตนเอง (X ₁)	-	.065**	.072**	.197**
สัมพันธภาพในครอบครัว (X ₂)		-	.055**	.057**
การสนับสนุนจากเพื่อน (X ₃)			-	.138**
สภาพแวดล้อมทางสังคม (X ₄)				-

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 57.70 ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 43 รองลงมา คือ นักเรียน คิดเป็นร้อยละ 43 มีอายุระหว่าง 15 - 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 38 รองลงมา คือ อายุระหว่าง 21 - 25 ปี คิดเป็นร้อยละ 37.30 มีประสบการณ์การเล่นเกมนอนไลน์ 3 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 61.30 รองลงมา คือ 1 - 2 ปี คิดเป็นร้อยละ 21 เล่นเกมนอนไลน์เฉลี่ยต่อสัปดาห์ 1 - 7 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 47.30 รองลงมา 15 ครั้งขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 26.70 เล่นเกมนอนไลน์เฉลี่ยต่อวัน 2 - 3 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 39 รองลงมา น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 26 นิยมเล่นในช่วงเวลากลางคืนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 72 โดยเล่นที่บ้าน/หอพัก คิดเป็นร้อยละ 91.30 รองลงมา คือ สถานศึกษา คิดเป็นร้อยละ 8.3 ชอบการเล่นคนเดียว คิดเป็นร้อยละ 45.70 รองลงมา คือ เล่นกับเพื่อน คิดเป็นร้อยละ 37.30 วัตถุประสงค์ในการเล่นเกมนอนไลน์ เพื่อความบันเทิง/ความสนุกสนานเพลิดเพลิน/ผ่อนคลายความตึงเครียด คิดเป็นร้อยละ 63.30 รองลงมา คือ เพื่อทดแทนความรู้สึกเหงา คิดเป็นร้อยละ 13.30

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกทวิ โดยวิธี Enter เมื่อนำตัวแปรอิสระทั้ง 4 ตัวแปรเข้าสู่สมการพบว่า โมเดลหรือตัวแบบที่สร้างขึ้นมีความเหมาะสม (Goodness of Fit) และสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจาก 1) ค่าไคสแควร์ = 13.10 df = 4, Sig. = .108 ($p > 0.05$) ซึ่งมากกว่า 0.05 แสดงว่าโมเดลที่สร้างขึ้นมีความเหมาะสม 2) ค่า -2Log Likelihood Step1 (-2LL) ของโมเดลโลจิสติกที่มีตัวแปรทำนายทั้ง 4 ตัวแปร = 166.474 และ -2Log Likelihood step0 ในตาราง Iteration History (-2LL) ของโมเดลที่มีค่าเฉพาะค่าคงที่ = 312.303 ซึ่งโมเดลที่มีตัวแปรทำนายทั้ง 4 ตัวแปรมีค่าที่ลดลง ดังนั้นโมเดล ที่สร้างขึ้นมีความเหมาะสม 3) ค่า Nagelkerke $R^2 = 0.592$ อธิบายได้ว่าตัวแปรทำนายทั้งหมดสามารถอธิบายผลกระทบจากการเล่นเกมออนไลน์ได้ร้อยละ 59.20 และ 4) โมเดลที่สร้างขึ้นสามารถทำนายผลกระทบจากการเล่นเกมออนไลน์ได้ถูกต้องร้อยละ 88.70

เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า เมื่อมีเฉพาะค่าคงที่มีความถูกต้องร้อยละ 36.87 และ Wald = 85.735 (Sig. = .000) ดังนั้นควรใส่ค่าคงที่ในสมการ เมื่อทดสอบปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการเกิดผลกระทบเชิงบวกจากการเล่นเกมออนไลน์ พบว่า ผู้เล่นที่มีความภาคภูมิใจในตนเอง (X₁) เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะเกิดผลกระทบเชิงบวกจาก

การเล่นเกมนออนไลน์เพิ่มขึ้น 10.7 เท่า ($\text{Exp}(\beta) = 10.684$) หรือโอกาสที่จะเกิดผลกระทบเชิงบวกจากการเล่นเกมออนไลน์เพิ่มขึ้นร้อยละ 91.40 รองลงมา ผู้เล่นที่มีสภาพแวดล้อมทางสังคม (X_4) เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะเกิดผลกระทบเชิงบวกจากการเล่นเกมออนไลน์เพิ่มขึ้น 4.3 เท่า ($\text{Exp}(\beta) = 4.325$) หรือโอกาสที่จะเกิดผลกระทบเชิงบวกจากการเล่นเกมออนไลน์เพิ่มขึ้นร้อยละ 81.20 ถัดมา คือ ผู้เล่นที่มีสัมพันธภาพในครอบครัว (X_2) เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะเกิดผลกระทบเชิงบวกจากการเล่นเกมออนไลน์เพิ่มขึ้น 3.7 เท่า ($\text{Exp}(\beta) = 3.709$) หรือโอกาสที่จะเกิดผลกระทบเชิงบวกจากการเล่นเกมออนไลน์เพิ่มขึ้นร้อยละ 78.80 สุดท้าย คือ ผู้เล่นที่มีการสนับสนุนจากเพื่อน (X_3) เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะเกิดผลกระทบเชิงบวกจากการเล่นเกมออนไลน์เพิ่มขึ้น 1.6 เท่า ($\text{Exp}(\beta) = 1.570$) หรือโอกาสที่จะเกิดผลกระทบเชิงบวกจากการเล่นเกมออนไลน์เพิ่มขึ้นร้อยละ 61.10

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยทางจิตวิทยาและสังคมที่มีอิทธิพลต่อผลกระทบเชิงบวกจากการเล่นเกมออนไลน์

ตัวแปรทำนาย	B	S.E.	Wald	df	p	Exp(B)
Constant	-18.329	2.912	39.631	1	.000*	.000
ความภาคภูมิใจในตนเอง (X_1)	2.369	.624	14.390	1	.000*	10.684
สัมพันธภาพในครอบครัว (X_2)	1.311	.433	9.162	1	.002*	3.709
การสนับสนุนจากเพื่อน (X_3)	.451	.206	4.778	1	.029*	1.570
สภาพแวดล้อมทางสังคม (X_4)	1.464	.256	32.706	1	.000*	4.325

*p = .05

สามารถสร้างสมการทำนายโอกาสการเกิดผลกระทบเชิงบวกจากการเล่นเกมออนไลน์ ได้ดังนี้

$$\text{Prob}(\text{ผลกระทบเชิงบวก}) = \frac{1}{1 + e^{-2}}$$

$$\text{Logit} = -18.329 + 2.369 (X_1)^* + 1.464 (X_4)^* + 1.311 (X_2)^* + .451 (X_3)^*$$

$$\text{Odds} = e^{\text{logit}} = e^{-18.329 + 2.369 (X_1)^* + 1.464 (X_4)^* + 1.311 (X_2)^* + .451 (X_3)^*}$$

ตารางที่ 3 ร้อยละความถูกต้องของการจำแนกผลกระทบเชิงบวกและเชิงลบจากการเล่นเกมออนไลน์

Observed		Predicted		
		ผลกระทบจากการเล่นเกมออนไลน์		
		เชิงบวก (คน)	เชิงลบ (คน)	ร้อยละความถูกต้อง
ผลกระทบจากการเล่นเกมออนไลน์	เชิงบวก (1)	223	13	94.50
	เชิงลบ (0)	21	43	67.20
รวม (โดยเฉลี่ย)		244	56	88.70

จากตารางที่ 3 ร้อยละความถูกต้องของการจำแนกผลกระทบเชิงบวกและเชิงลบจากการเล่นเกมออนไลน์ พบว่า ผู้เล่นที่ได้รับผลกระทบเชิงบวกมีทั้งหมด 244 คน สมการการถดถอยโลจิสติกสามารถทำนายผู้เล่นได้รับผลกระทบเชิงบวกถูก 223 คน ทำนายไม่ถูก 21 คน มีประสิทธิภาพของการทำนายได้ถูกต้องร้อยละ 94.50 เมื่อพิจารณาผู้เล่นที่ได้รับผลกระทบเชิงลบมีทั้งหมด 56 คน สมการการถดถอยโลจิสติกสามารถทำนายผู้เล่นได้รับ

ผลกระทบเชิงลบถูก 43 คน ทำนายไม่ถูก 13 คน มีประสิทธิภาพของการทำนายได้ถูกต้องร้อยละ 67.20 ซึ่งประสิทธิภาพของสมการถดถอยโลจิสติกในภาพรวมโดยเฉลี่ยสามารถทำนายผลกระทบจากการเล่นเกมออนไลน์ได้ถูกต้อง ร้อยละ 88.70 และสามารถคำนวณหาอัตราความผิดพลาดในการจัดเข้ากลุ่มได้ร้อยละ 11.30

อภิปรายผล

ความภาคภูมิใจในตนเองเป็นปัจจัยที่สามารถทำนายผลกระทบเชิงบวกจากการเล่นเกมออนไลน์ได้มากที่สุด เนื่องจากเกมออนไลน์เป็นการจำลองสถานการณ์การแข่งขันที่ทำให้ผู้เล่นรู้สึกเสมือนกับอยู่ในสนามแข่งขันจริง ผู้เล่นจำนวนมากเลือกเล่นเกมที่ช่วยเสริมสร้างความมั่นใจ หรือมุ่งพัฒนาทักษะของตนให้ก้าวหน้าในเกม (Oei, A. C. & Patterson, M. D., 2013) ผู้ที่มีความภาคภูมิใจในตนเองจากผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการแข่งขันภายในเกมจะส่งผลต่อการเกิดแรงจูงใจในการดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข สะท้อนถึงการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ต่อไป สอดคล้องกับการศึกษาของ Park, J. H. et al. พบว่า ผู้เล่นเกมแนววางแผนกลยุทธ์แบบเรียลไทม์ (Real-Time Strategy: RTS) มักมีระดับความนับถือตนเองสูงกว่าเกมประเภทอื่น เนื่องจากลักษณะของเกมต้องอาศัยการคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจที่รวดเร็ว และการจัดการหลายสิ่งพร้อมกัน เช่น การวางแผนทรัพยากรหรือการประเมินคู่ต่อสู้ ผู้เล่นที่เห็นคุณค่าในตนเองจะมีความยืดหยุ่นทางความคิด ตัดสินใจได้เหมาะสม ไม่วิตกกังวลง่าย และแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Park, J. H. et al., 2016) นอกจากนี้ ลักษณะของเกม Genshin Impact ที่เปิดโอกาสให้ผู้เล่นพัฒนา “อวตาร” (Avatar) ยังช่วยตอบสนองความต้องการด้านการเห็นคุณค่าในตนเองที่อาจไม่เกิดขึ้นในโลกความจริง เช่น เมื่อผู้เล่นสามารถเสริมพลังให้อวตารของตน พวกเขาจะรู้สึกถึงความสำเร็จของตนเองผ่านบทบาทนั้น โดยเฉพาะเมื่อได้รับการยอมรับ คำชื่นชม หรือความเคารพจากกลุ่มผู้เล่นร่วมกัน ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในเกม จึงเป็นกลไกสำคัญที่ส่งเสริมและหล่อหลอมการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้เล่นให้มั่นคงยิ่งขึ้น (Anderson, E. L. et al., 2017)

สภาพแวดล้อมทางสังคมเป็นปัจจัยทำนายการเกิดผลกระทบเชิงบวกจากการเล่นเกมออนไลน์ในลำดับที่ 2 เพราะการมีเพื่อนบ้าน ชุมชน สังคม และวัฒนธรรมและประเพณีที่ดีจะเป็นพื้นฐานทางสังคมให้บุคคลเกิดความผูกพันกับองค์กรหรือกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมที่อยู่ มีความรักความผูกพันต่อบุคคลอื่น ยึดมั่นต่อข้อผูกมัดในคุณงามความดีที่เคยทำมาก่อน เข้าร่วมกิจกรรมที่ดีกับสังคม และมีความเชื่อหรือค่านิยมต่อกฎเกณฑ์ว่าเป็นสิ่งที่ถูกที่ควรปฏิบัติ (กตিকা สุขสวัสดิ์ และประพันธ์ สหพัฒนา, 2562) บทบาทของการควบคุมทางสังคมยังมีส่วนช่วยในการป้องกันพฤติกรรมติดเกมของวัยรุ่น โดยการให้คำแนะนำอย่างเข้าใจและส่งเสริมการบริหารจัดการเวลาอย่างมีประสิทธิภาพ การยอมรับผลลัพธ์จากการกระทำ และการส่งเสริมกิจกรรมทางเลือกที่เป็นประโยชน์ ล้วนมีส่วนช่วยให้บุคคลดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุลและเหมาะสม (Karuniasari, Z. et al., 2017)

สัมพันธ์ภาพในครอบครัว เป็นปัจจัยลำดับที่ 3 ที่ทำนายการเกิดผลกระทบเชิงบวกจากการเล่นเกมออนไลน์ เพราะผู้ที่อยู่ในครอบครัวที่มีความรักใคร่ผูกพันกันระหว่างบิดามารดาและบุตรอย่างดีแล้ว จะทำให้บุคคลเติบโตเป็นคนดี มองโลกในแง่ดี สามารถจัดการตนเองได้อย่างเหมาะสม และมีพฤติกรรมที่ดีเป็นที่ยอมรับของสังคม และสามารถให้ความช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมได้ ตรงข้ามกับครอบครัวที่เลี้ยงดูอย่างความเข้มงวด เคร่งครัด หรือจำกัดการเล่นเกมมากเกินไปจะยิ่งทำให้วัยรุ่นต้องการในการเล่นเกมนานยิ่งขึ้น และกลายเป็นความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่กับลูก รวมทั้งจะกลายเป็นวงจรของปัญหาที่ยากจะแก้ไขได้ (Wu, C. S. et al., 2016) จากการศึกษาของ นฤมล

ปันโต (นฤมล ปันโต, 2564) พบว่า ความพึงพอใจต่อรูปแบบการสื่อสารของผู้ปกครองมีความสัมพันธ์เชิงลบกับระดับพฤติกรรมการติดยาเสพติด กล่าวคือ เมื่อวัยรุ่นรู้สึกพึงพอใจต่อวิธีการสื่อสารของผู้ปกครองในระดับสูง คะแนนที่สะท้อนพฤติกรรมการติดยาเสพติด ซึ่งครอบคลุมด้านการหมกมุ่นกับเกม การสูญเสียการควบคุมตนเอง และการละเลยบทบาทหน้าที่ที่มีแนวโน้มลดลง ดังนั้นผู้ปกครองควรเปิดโอกาสให้มีการสื่อสารเชิงบวกและไม่เป็นทางการอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นการรับฟังความคิดเห็นของวัยรุ่นเกี่ยวกับแนวทางหรือวิธีการที่ใช้ในการดูแลพฤติกรรมการเล่นเกม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน และเสริมสร้างความร่วมมืออย่างเหมาะสมภายในครอบครัว

ส่วนการสนับสนุนจากเพื่อนเป็นปัจจัยลำดับสุดท้ายที่สามารถทำนายการเกิดผลกระทบเชิงบวกจากการเล่นเกมออนไลน์ แม้จะมีอิทธิพลน้อยกว่าปัจจัยอื่น แต่ยังคงมีความสำคัญ เนื่องจากกิจกรรมการเล่นเกมมักเกี่ยวข้องกับผู้เล่นจำนวนมาก ทั้งเพื่อนในชีวิตจริงและในโลกออนไลน์ ซึ่งเชื่อมต่อกันผ่านอินเทอร์เน็ตสำหรับเกม Genshin Impact ผู้เล่นสามารถจัดตั้งกลุ่มเสมือนจริง สร้างทีม และร่วมมือกันเพื่อทำภารกิจหรือเก็บเลเวลให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ความร่วมมือในเกมอาจรวมถึงการแลกเปลี่ยนไอเทม การแบ่งปันข้อมูล หรือการสื่อสารเกี่ยวกับเทคนิคการเล่น ซึ่งช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่นให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น (Lo, S. K., 2008) สอดคล้องกับงานวิจัยของศุภณัฐ เสริญวงศ์สัตย์ และศยามล เจริญรัตน์ (ศุภณัฐ เสริญวงศ์สัตย์ และศยามล เจริญรัตน์, 2562) ที่พบว่า การเล่นเกมส่งผลให้ผู้เล่นมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมมากขึ้น มีการสื่อสาร และสามารถปรับตัวในฐานะสมาชิกของสังคมออนไลน์ได้ดียิ่งขึ้น

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาปัจจัยทางจิตวิทยาและสังคมที่มีอิทธิพลต่อผลกระทบเชิงบวกจากการเล่นเกมออนไลน์: กรณีศึกษา Genshin Impact Thailand Official (Public Group) สรุปได้ว่า ผู้เล่นส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาเพศหญิง มีอายุระหว่าง 15 - 20 ปี เล่นเกมมาแล้ว 3 ปีขึ้นไป เล่นเฉลี่ย 1 - 7 ครั้งต่อสัปดาห์ เฉลี่ยวันละ 2 - 3 ชั่วโมง ในช่วงเวลาว่าง เล่นเกมที่ที่บ้าน/หอพัก ชอบเล่นเกมคนเดียว เพื่อความบันเทิง/ความสนุกสนานเพลิดเพลิน/ผ่อนคลายความตึงเครียด ส่วนตัวแปรที่มีความสำคัญต่อการทำนายการเกิดผลกระทบเชิงบวกจากการเล่นเกมออนไลน์มากที่สุด คือ ความภาคภูมิใจในตนเอง สภาพแวดล้อมทางสังคม สัมพันธภาพในครอบครัว และการสนับสนุนจากเพื่อนตามลำดับ และสมการทำนาย คือ $\text{Log (Odds)} = 18.329 + 2.369 (\text{ความภาคภูมิใจในตนเอง})^* + 1.464 (\text{สภาพแวดล้อมทางสังคม})^* + 1.311 (\text{การสนับสนุนจากเพื่อน})^* + .451 (\text{สัมพันธภาพในครอบครัว})^*$ สมการมีประสิทธิภาพในการทำนายภาพรวมได้ถูกต้องคิดเป็นร้อยละ 88.70 ผลการวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะจากการวิจัยและนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้ 1) ระดับบุคคล ผู้เล่นควรเสริมสร้างความภาคภูมิใจในตนเองผ่านกิจกรรมที่ส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตน เช่น การวิเคราะห์บทบาทของตนในเกมและเชื่อมโยงกับทักษะชีวิตจริง หรือเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสา เช่น สอนผู้สูงอายุใช้เทคโนโลยี หรือจัดกิจกรรมเกมที่ส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม 2) ระดับสังคม ได้แก่ 2.1 ครอบครัวหรือผู้ปกครองควรสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวผ่านกิจกรรมเกมออนไลน์ ร่วมกัน ให้คำปรึกษา และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเกมเชิงสร้างสรรค์ 2.2) สถานศึกษาและกลุ่มสังคมออนไลน์ ควรส่งเสริมบทบาทของเพื่อนในเชิงบวกผ่านกิจกรรม เช่น การแบ่งปันประสบการณ์การเล่นเกม หรือจัดกิจกรรมเพื่อสังคม เช่น การสตรีมเกมการกุศลหรือระดมทุนผ่านเกม 2.3) ชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ/เอกชน:

ควรจัดกิจกรรมฝึกอบรมหรือเวทีสร้างสรรค์ที่เปิดโอกาสให้บุคคล กลุ่ม และชุมชนมีส่วนร่วม เช่น การแข่งขัน E-Sports การเชิญวิทยากรต้นแบบ หรือการประกวดออกแบบเกมในอีมีวัฒนธรรมไทย เพื่อสร้างความภาคภูมิใจ และใช้เทคโนโลยีในทางที่สร้างสรรค์ ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป มีดังนี้ 1) ทำการศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกเกี่ยวกับความคิดเห็น ความรู้สึก พฤติกรรมการเล่นเกม และผลกระทบที่ได้รับจากการเล่นเกมออนไลน์ 2) ทำการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่มีการเล่นเกมประเภทอื่น ๆ เนื่องจากบริบทของเกมที่แตกต่างกันอาจจะพบผลกระทบจากการเล่นเกมแตกต่างกันไปจากการศึกษาในครั้งนี้ และ 3) จากผลการวิจัยที่พบว่า ความภาคภูมิใจในตนเองเป็นตัวทำนายสำคัญในการเกิดผลกระทบเชิงบวกจากการเล่นเกมออนไลน์ จึงควรทำการวิจัยเชิงทดลองเพื่อพัฒนารูปแบบส่งเสริมการเล่นเกมออนไลน์อย่างเหมาะสมควบคู่ไปกับความภาคภูมิใจในตนเอง เพื่อนำผลการวิจัยมาสร้างทักษะที่ดีที่ส่งผลกระทบเชิงบวกจากการเล่นเกมออนไลน์ได้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กติกาสุขสวัสดิ์ และประพันธ์ สหพัฒนา. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเล่นการพนันฟุตบอลของเยาวชนในสถาบันการอาชีวศึกษา. วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, 10(2), 34-36.
- กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2565). รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2565. เรียกใช้เมื่อ 25 ตุลาคม 2567 จาก <https://www.etda.or.th/getattachment/78750426-4a58-4c36-85d3-d1c11c3db1f3/IUB-65-Final.pdf.aspx>
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2551). การวิเคราะห์ข้อมูลหลายตัวแปร. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชาคริต คำเนตร. (2560). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และอิทธิพลเชิงบวกต่อพฤติกรรมการใช้เกมออนไลน์แบบเก็บเลเวลของผู้เล่นเกมออนไลน์ ในกรุงเทพมหานคร. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ธัญวณัฐ เลียนอย่าง. (2561). การศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุและประสิทธิผลของโปรแกรมเสริมสร้างพฤติกรรมการเล่นเกมออนไลน์อย่างเหมาะสมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ธัญวณัฐ เลียนอย่าง และคณะ. (2561). ทักษะการรู้เท่าทันเกมออนไลน์ในเยาวชน. สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 24(2), 168-179.
- นฤมล ปิ่นโต. (2564). การสื่อสารของผู้ปกครองเพื่อกำกับดูแลพฤติกรรมการเล่นเกมออนไลน์ตามมุมมองของบุตรหลานวัยรุ่นกับพฤติกรรมการเล่นเกมออนไลน์ของวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร. ใน รายงานการวิจัย. คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิริไชย หงส์สงวนศรี และพนม เกตุมาน. (2564). Game Addiction: The Crisis and Solution. เรียกใช้เมื่อ 15 ธันวาคม 2567 จาก <https://www.rama.mahidol.ac.th/ramamental/sites/default/files/public/pdf/Game%20Addiction%20-%20The%20Crisis%20and%20Solution.pdf>

- ศุภณัฐ เสริญวงศ์สัตย์ และศยามล เจริญรัตน์. (2562). พฤติกรรมและผลกระทบเชิงบวกจากการเล่นเกมส์: กรณีศึกษา WANGAN MIDNIGHT MAXIMUM TUNE. วารสารวิจัยสังคม, 42(2), 69-106.
- Thaiware. (2563). Genshin Impact คือเกมอะไร ? ทำไมใครๆ ก็พูดถึงเกมนี้ ? (บทวิเคราะห์). เรียกใช้เมื่อ 18 สิงหาคม 2567 จาก <https://review.thaiware.com/1903.html>
- Anderson, E. L. et al. (2017). Internet use and problematic internet use: A systematic review of longitudinal research trends in adolescence and emergent adulthood. *International Journal of Adolescence and Youth*, 22(4), 430-454.
- Best, J. W. (1977). *Research in Education*. New Jersey: Prentice hall Inc.
- Bronfenbrenner, U. (1977). Toward an experimental ecology of human development. *The American Psychologist*, 32(7), 513-531.
- Buhrmester, D. (1990). Intimacy of friendship, interpersonal competence, and adjustment during preadolescence and adolescence. *Child Development*, 61(4), 1101-1111.
- Cho, H. S. (2020). Development of psychosocial model for gaming overindulgence intervention. Jeollanam-do: Korea Creative Content Agency.
- Choo, H. et al. (2015). Parental influences on pathological symptoms of video-gaming among children and adolescents: A prospective study. *Journal of Child and Family Studies*, 24(5), 1429-1441.
- Felicia, P. (2012). Motivation in games: A literature review. *International Journal of Computer Science in Sport*, 11(1), 4-14.
- House, J. S. (1981). *Work stress and social support*. California: Addison-Wesley.
- Huang, S. H. & Zhu, D. H. (2017). The negative influence of online games on teenagers and its guiding strategies. *China Moral Education*, 12(2017), 30-33.
- Karuniasari, Z. et al. (2017). Peran kontrol sosial dalam menghadapi kecanduan game Online Pada Remaja. Retrieved November 25, 2024, from <http://eprints.ums.ac.id/55197/>
- Kautsar. (2019). Pengaruh game online terhadap prestasi akademik peserta. Banda Aceh: Universitas Islam Negeri ArRaniry Banda Aceh. Retrieved May 26, 2025, from <https://id.scribd.com/document/478652234/SKRIPSI-KAUSAR-pdf>
- Kim, B. & Kim, N. (2023). Exploring the psychosocial factors between adaptive and maladaptive use of gaming among Korean adolescents. *Children (Basel)*, 10(6), 1059. <https://doi.org/10.3390/children10061059>
- Lo, S. K. (2008). The impact of online game character's outward attractiveness and social status on interpersonal attraction. *Computers in Human Behavior*, 24(5), 1947-1958.

- Long, J. S. (1997). Regression models for categorical and limited dependent variables. Thousand Oaks: SAGE Publications, Inc.
- Nunnally, J. C. & Bernstein, I. H. (1994). Psychometric Theory. New York: McGraw-Hill.
- Oei, A. C. & Patterson, M. D. (2013). Enhancing cognition with video games: A multiple game training study. PLOS ONE, 8(3). <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0058546>
- Park, J. H. et al. (2016). Correlations among social anxiety, self-esteem, impulsivity, and game genre in patients with problematic online game playing. Psychiatry Investigation, 13(3), 297-304.
- Resenicket, M. D. et al. (1997). Protecting adolescents from harm: Findings from the national longitudinal study on adolescent health. The Journal of the American Medication Association, 278(10), 823-832.
- Rosenberg, M. (1979). Conceiving the self. New York: Basic Books. (6th ed.). New York: Basic Books.
- Seventilofa, I. G. (2022). How genshin impact online game impacts player's english skill I gusti ngurah octova seventilofa. Jurnal Ganec Swara, 16(1), 1411-1414.
- Valkenburg, P. M. & Peter, J. (2011). Online communication among adolescents: an integrated model of its attraction, opportunities, and risks. J. Adolesc. Health, 48, 121-127. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2011.12.003>
- Wu, C. S. et al. (2016). Parenting approaches, family functionality, and Internet addiction among Hong Kong adolescents. BMC Pediatrics, 16(130), 1-10.
- Yan, Y. L. (2021). Primary school students online game behavior research. In Research report: Shanghai Normal University.
- Zhang, B. et al. (2024). The ninth art, tells the story of cultural China and the world: Cultural interaction in cross-cultural video game communication-based on ' Genshin Impact ' YouTube comments. PLOS ONE, 19(10). <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0311317>

การพัฒนาศักยภาพการตลาดของวิสาหกิจชุมชนด้วยการเสริมพลังจากภาครัฐกิจ

กรณีศึกษา: กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์บ้านบางแตน*

ENHANCING THE MARKETING CAPACITY OF COMMUNITY ENTERPRISES THROUGH EMPOWERMENT BY THE PRIVATE SECTOR: A CASE STUDY OF BAN BANG TAEN ORGANIC GROUP

ภาณุพงษ์ ณาภูมิ*, สันติ ศรีสวนแดง, ประสงค์ ตันพิชัย

Bhanupong Nabhumi*, Sunti Srisuantang, Prasong Tanpichai

คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน นครปฐม ประเทศไทย

Faculty of Education and Development Sciences, Kasetsart University, Kamphaeng Saen Campus, Nakhon Pathom, Thailand

*Corresponding author E-mail: phanuphong.na@ku.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาศักยภาพด้านการตลาดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถียั่งยืนบ้านบางแตน วิเคราะห์ศักยภาพทางการตลาดของกลุ่มและภาครัฐกิจเอกชน ตลอดจนเสนอแนวทางเสริมพลังจากภาครัฐกิจเพื่อยกระดับศักยภาพทางการตลาดของชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ภายใต้กรอบแนวคิดการเสริมพลัง การสร้างคุณค่าร่วม และขีดความสามารถเชิงพลวัต โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา กลุ่มตัวอย่างได้แก่ สมาชิกกลุ่มฯ และผู้แทนกลุ่มธุรกิจ TCP รวม 38 คน ซึ่งได้จากการเลือกแบบเจาะจง เก็บข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต และการวิเคราะห์เอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงอุปนัย ควบคู่กับการตรวจสอบแบบสามเส้าและการตรวจสอบจากผู้ให้ข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มยังขาดองค์ความรู้ด้านการตลาดยุคใหม่ การพัฒนาแบรนด์ และการใช้ช่องทางดิจิทัล แต่มีจุดแข็งด้านอัตลักษณ์สินค้า ความร่วมมือ และความพร้อมในการเรียนรู้ ซึ่งสามารถต่อยอดได้ผ่านการเสริมพลังจากภาครัฐกิจ โดยเฉพาะกลุ่มธุรกิจ TCP ที่มีจุดแข็งด้านกลยุทธ์แบรนด์ การวิเคราะห์ตลาด และเครือข่ายการจัดจำหน่าย จากการสังเคราะห์ข้อมูลนำไปสู่การออกแบบโมเดล “BANGTAEN-EMPOWER” ที่มี 8 องค์ประกอบเชิงกลยุทธ์ เช่น การถ่ายทอดความรู้ การเปิดตลาดร่วม และการสร้างระบบพี่เลี้ยง สอดคล้องกับแนวคิดการสร้างคุณค่าร่วมที่ใช้ศักยภาพของภาครัฐกิจในการส่งเสริมชุมชน ทั้งนี้ การอภิปรายผลชี้ว่า แม้การสนับสนุนจากภายนอกจะเป็นปัจจัยสำคัญในระยะเริ่มต้น แต่การพึ่งพามากเกินไปอาจกลายเป็นข้อจำกัดต่อความยั่งยืน จึงควรออกแบบกลไกความร่วมมือที่เสริมสร้างความสามารถของชุมชนในการจัดการตลาดได้ด้วยตนเองในระยะยาว

คำสำคัญ: การพัฒนาศักยภาพด้านการตลาด, กลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถียั่งยืน, การตลาดยุคใหม่, การสร้างคุณค่าร่วม

Abstract

This study aims to examine the problems and needs related to enhancing the marketing capacity of the Sustainable Organic Agriculture Community Enterprise in Ban Bang Taen. It analyzes the marketing potential of both the community and the private sector and proposes empowerment strategies to support the community's ability to achieve long-term self-reliance. The research is grounded in the concepts of empowerment, Creating Shared Value, and dynamic capabilities, and adopts a qualitative case study methodology. Data were collected from 38 purposively selected participants, including community members and representatives from the TCP business group, using in-depth interviews, observation, and document analysis. Inductive content analysis was conducted, along with triangulation and member checking for credibility. The findings reveal that the community lacks knowledge in modern marketing, brand development, and digital channels. However, it possesses strengths in product identity, internal cooperation, and readiness to learn. These can be enhanced through private sector engagement, particularly from the TCP group, which has expertise in brand strategy, market analysis, and distribution networks. The research led to the development of the "BANGTAEN-EMPOWER" model, comprising eight strategic components such as knowledge transfer, co-marketing, and mentorship. These strategies align with the Creating Shared Value concept by utilizing private sector resources to strengthen communities. The study concludes that while external support is vital in the early stages, overdependence may hinder sustainability. Therefore, long-term collaborative mechanisms should be designed to build internal capacity for community-led marketing.

Keywords: Marketing Capacity Development, Community Enterprise, Sustainable Organic Agriculture, Modern Marketing, Creating Shared Value

บทนำ

วิสาหกิจชุมชนเป็นกลไกสำคัญที่ภาครัฐไทยให้การส่งเสริมเพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากของประเทศมาอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งเสริมสร้างศักยภาพและการพึ่งพาตนเองของชุมชน ภายใต้พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 ซึ่งกำหนดนโยบายส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนรวมกลุ่มกันสร้างกิจการที่สามารถพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2565) ควบคู่กับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และแนวคิดเศรษฐกิจฐานรากที่เน้นการสร้าง ความเข้มแข็งจากภายในสู่การพัฒนาเศรษฐกิจระดับประเทศ (พัฒนกุล อ่อนสำลี, 2563) อย่างไรก็ตาม แม้วิสาหกิจชุมชนจะมีจำนวนมากถึง 83,553 กลุ่ม สมาชิกกว่า 1,466,000 คน (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์, 2566) แต่ส่วนใหญ่ยังมีศักยภาพเพียงระดับปานกลางและประสบปัญหาด้านการตลาด การเงิน และการบริหารจัดการ (พัฒนกุล อ่อนสำลี, 2563) ในบริบทดังกล่าว แนวคิดการสร้างคุณค่าร่วม (CSV) จึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนกับภาคธุรกิจเอกชน เพื่อเสริมพลังชุมชนให้เกิดคุณค่าทั้งทาง

เศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน (Menghwar, P. S. & Daood, A., 2021) พร้อมกันนี้ แนวคิดความสามารถเชิงพลวัต (Dynamic Capabilities) ยังช่วยอธิบายการพัฒนาศักยภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงและยกระดับความสามารถในการแข่งขันได้อย่างต่อเนื่อง (Teece, D. J., 2018)

อย่างไรก็ตาม แม้วิสาหกิจชุมชนจะได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐอย่างต่อเนื่อง แต่ในทางปฏิบัติยังพบข้อจำกัดสำคัญ โดยเฉพาะด้านศักยภาพในการจัดการตลาดเชิงรุก กลุ่มวิสาหกิจชุมชนจำนวนมากยังขาดองค์ความรู้ที่จำเป็นในการวางแผนการตลาดยุคใหม่ เช่น การสร้างอัตลักษณ์แบรนด์ที่ชัดเจน การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รวมทั้งการใช้เครื่องมือทางการตลาดและสื่อดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ (Nakhonsong, P. & Chamruspanth, V., 2024) ซึ่งปัญหาหลักในการจัดการตลาดของวิสาหกิจชุมชนโดยทั่วไปสามารถแบ่งได้เป็น 3 ประการ คือ 1) ช่องทางจำหน่ายสินค้าและการเข้าถึงตลาดที่จำกัด เนื่องจากกลุ่มส่วนใหญ่ยังคงพึ่งพาช่องทางการขายแบบดั้งเดิมและพ่อค้าคนกลาง ทำให้ไม่สามารถขยายฐานผู้บริโภคกลุ่มใหม่ได้เพียงพอ 2) การขาดความรู้และทักษะการตลาดสมัยใหม่ โดยเฉพาะทักษะการวิเคราะห์ตลาด การสื่อสารการตลาด และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งส่งผลให้การกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดไม่เกิดประสิทธิผล และ 3) การพัฒนาสินค้าและแบรนด์ที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์ขาดจุดเด่นและอัตลักษณ์เฉพาะตัว ทำให้สูญเสียความสามารถในการแข่งขันเมื่อเทียบกับสินค้าอื่น (กานต์ วัฒนะประทีป และคณะ, 2566) ข้อจำกัดเหล่านี้ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์และบริการของวิสาหกิจชุมชนยังไม่สามารถสร้างความแตกต่างและขยายฐานลูกค้าได้เท่าที่ควร และกลายเป็นอุปสรรคสำคัญที่บั่นทอนศักยภาพการเติบโตในระยะยาว

วิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ยั่งยืนบ้านบางแตน จังหวัดปราจีนบุรี เป็นกรณีศึกษาที่สะท้อนปัญหาด้านศักยภาพทางการตลาดของวิสาหกิจชุมชนได้อย่างชัดเจน โดยกลุ่มได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชนอย่างกลุ่มธุรกิจ TCP อย่างต่อเนื่องตั้งแต่การผลิต การรับซื้อ ไปจนถึงการเชื่อมโยงช่องทางจัดจำหน่าย ทำให้กลุ่มบ้านบางแตนสามารถสร้างตราสินค้าข้าวอินทรีย์และจัดจำหน่ายได้ราคาสูงกว่าข้าวทั่วไป พร้อมกับลดต้นทุนการผลิตจากการเลิกใช้สารเคมี แต่จากการพึ่งพาการสนับสนุนจากภาคธุรกิจเอกชนมากเกินไป ส่งผลให้สมาชิกขาดการพัฒนาทักษะด้านการตลาดและขาดประสบการณ์ในการจัดการตลาดอย่างอิสระทำให้ในอนาคตหากปราศจากการสนับสนุนจากภาคธุรกิจ กลุ่มบ้านบางแตนอาจเผชิญความเสี่ยงสูงที่จะไม่สามารถดำเนินการตลาดได้อย่างยั่งยืนด้วยตนเอง แม้ว่ากลุ่มจะสามารถสร้างรายได้ที่มั่นคงและกลายเป็นแหล่งเรียนรู้ให้แก่ชุมชนอื่น แต่ความยั่งยืนทางการตลาดยังคงเป็นประเด็นท้าทายสำคัญสำหรับกลุ่มในระยะยาว

จากสภาพการณ์และข้อจำกัดดังกล่าว งานวิจัยฉบับนี้จึงมีความสำคัญในการศึกษาเชิงลึกถึงศักยภาพการจัดการตลาดด้วยตนเองของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ยั่งยืนบ้านบางแตน และวิเคราะห์บทบาทของภาคธุรกิจเอกชนในการเข้ามามีส่วนร่วมเสริมสร้างศักยภาพและเสริมพลังให้กับกลุ่มซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการสร้างคุณค่าร่วม (CSV) มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์และกำหนดแนวทางเชิงกลยุทธ์ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง เพื่อสร้างความเข้มแข็งในการจัดการตลาดด้วยตนเองให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน ผลลัพธ์ที่ได้จากการศึกษานี้จะช่วยชี้ให้เห็นแนวทางการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกันในอนาคต และยังสามารถนำไปเป็นกรณีต้นแบบในการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างภาคธุรกิจเอกชนกับชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้เติบโตอย่างมั่นคงและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาศักยภาพด้านการตลาดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถียั่งยืนบ้านบางแตน
2. เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพในการจัดการตนเองด้านการตลาดของวิสาหกิจชุมชน และศักยภาพด้านการตลาดของภาคธุรกิจเอกชน
3. เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาศักยภาพในการจัดการตนเองด้านการตลาดของวิสาหกิจชุมชนด้วยการเสริมพลังจากภาคธุรกิจเอกชนภายใต้แนวคิดการสร้างคุณค่าร่วม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา (Qualitative Case Study) เพื่อศึกษาเชิงลึกกรณีวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถียั่งยืนบ้านบางแตน โดยมีมุ่งวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาศักยภาพในการพึ่งตนเองด้านการตลาดภายใต้การหนุนเสริมจากภาคธุรกิจเอกชน การวิจัยลักษณะนี้ช่วยให้เข้าใจปรากฏการณ์ในบริบทจริงได้อย่างลึกซึ้ง (Creswell, J. W. & Poth, C. N., 2018); (Yin, R. K., 2018)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รวม 38 คน ได้แก่ สมาชิกกลุ่มฯ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการตลาดของกลุ่ม 33 คน และผู้แทนกลุ่มธุรกิจ TCP (ทีซี.ฟาร์ม畜ติคอลอุตสาหกรรม จำกัด) ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการหนุนเสริมกลุ่มและที่มีความเชี่ยวชาญด้านการตลาด 5 คน ครอบคลุมผู้นำ คณะกรรมการสมาชิกที่มีบทบาท และเจ้าหน้าที่ฝ่ายโครงการ โดยผู้วิจัยยังได้รวบรวมเอกสารประกอบ เช่น บันทึกประชุม รายงานโครงการ และรายงานความยั่งยืนของ TCP เพื่อประกอบการวิเคราะห์

เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แนวคำถามสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง และแบบบันทึกการสังเกตภาคสนาม โดยคำถามเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลเล่าประสบการณ์อย่างยืดหยุ่น การสร้างเครื่องมืออ้างอิงจากกรอบแนวคิดการเสริมพลัง แนวคิดการสร้างคุณค่าร่วม และตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญด้าน CSV และความยั่งยืนขององค์กรภาคธุรกิจผ่านแบบประเมินเครื่องมือวิจัย เพื่อปรับปรุงก่อนใช้งานจริง

การเก็บข้อมูล ดำเนินการระหว่างกุมภาพันธ์ถึงพฤษภาคม 2568 ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบตัวต่อตัว โดยดำเนินการขออนุญาตขอความยินยอมอย่างเป็นทางการผ่านแบบฟอร์มคำยินยอมที่อธิบายจุดประสงค์ของการวิจัย วิธีการบันทึก และการรักษาความลับของข้อมูล หลังได้รับความยินยอมจึงดำเนินการสัมภาษณ์และบันทึกเสียงใช้เวลาประมาณ 60 นาทีต่อราย มีการบันทึกภาคสนาม และใช้เอกสารประกอบการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) ทั้งด้านแหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูล โดยผสานการสังเกตและการสัมภาษณ์ร่วมกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและน่าเชื่อถือ รวมถึงการตรวจสอบโดยผู้ให้ข้อมูล (member checking) ด้วยการส่งสรุปบทสัมภาษณ์กลับให้ตรวจทานความถูกต้องก่อนวิเคราะห์ (Nowell, L. S. et al., 2017)

ข้อมูลเสียงจากการสัมภาษณ์จะถูกถอดความอย่างเป็นระบบและจัดเก็บในรูปแบบไฟล์ดิจิทัลและจัดเก็บอย่างปลอดภัยในอุปกรณ์ที่เข้ารหัส ป้องกันการเข้าถึงโดยไม่ได้รับอนุญาต โดยผู้วิจัยเป็นผู้รับผิดชอบในการควบคุมการเข้าถึงข้อมูลทั้งหมด

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพแบบอุปนัย (Inductive Content Analysis) โดยแบ่งหน่วยความหมาย เข้ารหัส (Open Coding) จัดกลุ่มเนื้อหาเป็นธีมหลัก จากนั้นตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลระหว่างแหล่ง ผ่านกระบวนการ triangulation และยืนยันกับผู้ให้ข้อมูลบางราย เพื่อเสริมความน่าเชื่อถือของผลการวิเคราะห์

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการเสริมพลังจากภาครัฐกิจเพื่อพัฒนาศักยภาพในการจัดการตลาดด้วยตนเองของวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษากลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถียั่งยืนบ้านบางแตน ผู้วิจัยได้สังเคราะห์และสรุปผลการศึกษาเพื่อตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของงานวิจัยอย่างเป็นระบบ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

สภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาศักยภาพด้านการตลาดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านบางแตน ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรอินทรีย์วิถียั่งยืนบ้านบางแตนประสบข้อจำกัดสำคัญในการจัดการตลาดด้วยตนเอง ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) ขาดองค์ความรู้ด้านการตลาดและมีช่องทางจำหน่ายที่จำกัด 2) ราคาสินค้าและบรรจุภัณฑ์ยังไม่สามารถสร้างการจดจำหรือความโดดเด่นได้ และ 3) การใช้ช่องทางตลาดออนไลน์ยังจำกัด ทั้งด้านทักษะ เครื่องมือ และความมั่นใจของสมาชิกภายใต้ปัญหาเหล่านี้ กลุ่มได้สะท้อนความต้องการอย่างชัดเจนในการพัฒนาศักยภาพด้านการตลาด เพื่อมุ่งสู่การพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจในระยะยาว ปัญหาเหล่านี้ไม่ได้เป็นเพียงข้อจำกัดเชิงเทคนิค หากยังสะท้อนการเปลี่ยนผ่านของชุมชนจากระบบเศรษฐกิจแบบดั้งเดิมสู่ระบบเศรษฐกิจใหม่ที่เน้นข้อมูล เทคโนโลยี และการตลาดสร้างสรรค์ ซึ่งต้องอาศัยการเรียนรู้และปรับตัวอย่างต่อเนื่อง โดยสังเขป สภาพปัญหาและความต้องการของกลุ่มบ้านบางแตนในมิติต่าง ๆ สามารถแจกแจงได้ ดังนี้

1. ขาดองค์ความรู้ด้านการตลาดและช่องทางจำหน่ายที่จำกัด แม้กลุ่มบ้านบางแตนจะมีสินค้าคุณภาพจากระบบเกษตรอินทรีย์ แต่ยังคงขาดความรู้ด้านการตลาด เช่น การวางแผน การตั้งราคา และการขยายฐานลูกค้า โดยยังพึ่งพาช่องทางจำหน่ายเดิมเพียงไม่กี่ทาง ทำให้ไม่สามารถกำหนดกลยุทธ์เชิงรุกหรือต่อรองราคาได้ สมาชิกสะท้อนถึงความต้องการในการพัฒนาโดยเฉพาะผ่านการเรียนรู้แบบฝึกปฏิบัติที่เข้าใจง่ายและเหมาะสมกับบริบทของชุมชน

2. ราคาสินค้าและบรรจุภัณฑ์ไม่โดดเด่น สินค้าแม้มีคุณภาพ แต่ยังไม่สามารถสร้างภาพจำให้ผู้บริโภคได้ เนื่องจากขาดแบรนด์ที่มีเรื่องราวและบรรจุภัณฑ์ที่ดึงดูดใจ ส่งผลให้เสียเปรียบในการแข่งขันกับสินค้าที่มีภาพลักษณ์เด่นกว่า กลุ่มจึงต้องการการสนับสนุนในการพัฒนาแบรนด์ ออกแบบโลโก้ และสื่อสารอัตลักษณ์สินค้าให้มีพลังผ่านช่องทางต่าง ๆ

3. การใช้ประโยชน์จากตลาดออนไลน์ยังจำกัด แม้ตระหนักถึงความสำคัญของตลาดออนไลน์ แต่กลุ่มยังขาดทักษะพื้นฐานในการใช้งานโซเชียลมีเดีย และไม่มีความมั่นใจในการสร้างเนื้อหาหรือสื่อสารกับลูกค้า สมาชิกจึงต้องการการอบรมแบบ “จับมือทำ” พร้อมพี่เลี้ยงในการฝึกใช้เครื่องมือดิจิทัล ตั้งแต่การถ่ายภาพ การสร้างเพจ ไปจนถึงการจัดการฐานข้อมูลลูกค้า

จากประเด็นสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาศักยภาพด้านการตลาดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถียั่งยืนบ้านบางแตนข้างต้นสามารถสรุปประเด็นเป็นตารางพร้อมมุมมองผู้ให้สัมภาษณ์ประกอบประเด็นได้ ดังนี้

ตารางที่ 1 ตารางสรุปสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาศักยภาพด้านการตลาดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถียั่งยืนบ้านบางแตน

สภาพปัญหาสำคัญ	ความต้องการในการพัฒนา	มุมมองของผู้ให้ข้อมูล
การขาดองค์ความรู้ด้านการตลาดและช่องทางจำหน่ายที่จำกัด	ได้รับการอบรมด้านการตลาด ยุคใหม่ เช่น การวางแผนตลาด การตั้งราคา และการเข้าถึงลูกค้าหลากหลายกลุ่ม	“พวกเรายังขาดความรู้เรื่องการตลาดสมัยใหม่และออนไลน์... อย่างเราเป็นชาวบ้านกลุ่มเราขายข้าวให้กับกระทรวงเกษตร นอกจากนั้นมือถือนานบ้างอุดหนุนในสมาชิกบ้าง ไม่รู้หรือว่าการตลาดที่ดีต้องคิดยังไง... ถ้ามีหน่วยงานมาอบรมสอนให้พวกเราบ้างแบบจับมือทำเลย” (อนิรุทธิ์ จันเพ็ชร, 2568ก)
ตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ไม่โดดเด่น	พัฒนาแบรนด์และบรรจุภัณฑ์ให้ทันสมัย ดึงดูดใจผู้บริโภค และสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชน	“เห็นของคนอื่นเขามีโลโก้ มีเรื่องเล่า มีภาพสวยๆ พอของเราวางคู่กันในงานแสดงสินค้า ลูกค้าน่าจะเดินผ่านไปเลย... มันเหมือนเรามีของดีแต่พูดไม่เป็น” (ประชิด ชลารักษ์, 2568)
การใช้ช่องทางการตลาดออนไลน์ยังมีจำกัด	พัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยี เช่น การขายผ่าน Facebook, Line และการเก็บข้อมูลลูกค้า	“เคยพยายามจะโพสต์ขายผ่านเฟซบุ๊ก แต่ไม่รู้จะเริ่มยังไง ไม่มีคนมากดไลก์เลย... อยากมีคนที่น่าสนใจเทคโนโลยีมาช่วยแนะนำให้เราทำเองได้ในระยะยาว” (บุญเรือง นิมิไทย, 2568ก)

ศักยภาพการจัดการตลาดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านบางแตน พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านบางแตนมีศักยภาพหลายด้านที่สามารถต่อยอดสู่การจัดการตลาดด้วยตนเองได้อย่างยั่งยืน ดังนี้ ประการแรก ความโดดเด่นด้านอัตลักษณ์ท้องถิ่นและคุณค่าสินค้า โดยชาวอินทรีย์ของกลุ่มมีจุดเด่นทั้งด้านความปลอดภัย วิธีการผลิตแบบธรรมชาติ และความเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมชุมชน แต่ยังขาดทักษะในการสื่อสารเรื่องราวเหล่านี้ให้เข้าถึงผู้บริโภค ประการที่สอง ทุนทางสังคมภายในที่เข้มแข็ง สมาชิกมีความร่วมมือผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งเป็นฐานสำคัญของการตลาดแบบมีส่วนร่วม หากสามารถกระจายบทบาทการบริหารจากผู้นำสู่สมาชิกได้อย่างทั่วถึง จะช่วยเพิ่มพลังของกลุ่มในระยะยาว ประการที่สาม ความพร้อมในการเรียนรู้และปรับตัว สมาชิกส่วนใหญ่เปิดรับการพัฒนาทักษะใหม่ ๆ ทั้งด้านการตลาด การใช้เครื่องมือดิจิทัล และแนวคิดเชิงนวัตกรรม เช่น การออกแบบบรรจุภัณฑ์พรีเมียมหรือการใช้โซเชียลมีเดีย แม้ยังขาดความมั่นใจ แต่หากได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง จะสามารถพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ กลุ่มยังมีเครือข่ายภายนอกที่สามารถเสริมพลังได้ ทั้งจากบริษัทเอกชนที่รับซื้อผลผลิต และหน่วยงานสนับสนุนในท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม ความร่วมมือเหล่านี้ยังไม่ต่อเนื่องและขาดระบบติดตามผล จากการวิเคราะห์ศักยภาพการจัดการตลาดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านบางแตนข้างต้นสามารถสรุปเป็นตารางได้ ดังนี้

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ศักยภาพการจัดการตลาดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านบางแตน

ศักยภาพด้าน การจัดการตลาด	ช่องว่างที่ตรวจพบ	แนวคิดสนับสนุน การวิเคราะห์	มุมมองของผู้ให้ข้อมูล
การสร้างแบรนด์และ การสื่อสารตลาด	ขาดทักษะด้านการวางกลยุทธ์แบ รด์ และ storytelling ที่ชัดเจน ยังไม่สามารถสร้างภาพจำในตลาดได้	การตลาดเชิง สร้างสรรค์ การตลาด 4.0	“ตอนนี้เรามีชื่อกลุ่ม แต่ยังไม่รู้จะเล่า เรื่องยังไงให้คนจดจำ ว่าข้าวของเราดี อย่างไร” (รังสิณี อินคง, 2568)
การตลาดดิจิทัลและ การใช้ข้อมูลผู้บริโภค	ยังไม่มีแผนการวางการตลาด ออนไลน์อย่างเป็นระบบ และขาด เครื่องมือในการเก็บข้อมูลลูกค้า	การตลาด 4.0 / 5.0	“บางที่เราขายของแบบเดิม ๆ โดย ไม่รู้ว่ามีคนซื้อเขาชอบอะไร อยากรู้วิธี เก็บข้อมูลลูกค้าเหมือนร้านใหญ่ ๆ” (สมหมาย แสงอินทรีย์, 2568)
การกระจายบทบาท และการตัดสินใจร่วม ในกลุ่ม	การบริหารภายในยังขึ้นอยู่กับผู้นำ หลัก สมาชิกยังไม่กล้าตัดสินใจหรือ คิดริเริ่ม	การเสริมพลังอำนาจ (Empowerment) ทุนทางสังคมภายใน	“ผมอยากให้กลุ่มไปต่อได้โดยไม่ต้อง พึ่งผมมากเกินไป เราต้องมีคนรุ่นใหม่ มาช่วยบริหารบ้าง” (อนิรุทธิ์ จันเพ็ชร, 2568ข)
การทดลองตลาดและ นวัตกรรมสินค้าใหม่	ขาดพื้นที่หรือระบบรองรับการ ทดลองแนวคิดใหม่ สมาชิกบางส่วน มีไอเดียแต่ไม่กล้านำมาใช้	Experiential Learning Creative Marketing	“เราคิดว่าอยากทำแพ็คเกจข้าวแบบ พรีเมียมขายในร้านกาแฟ แต่ยัง ไม่กล้าลอง” (บุญเรือง ฉิมไทย, 2568ข)
การพัฒนาอย่าง ต่อเนื่องจาก เครือข่ายภายนอก	ความร่วมมือกับหน่วยงานรัฐและ เอกชนยังขาดความต่อเนื่อง ไม่มี ระบบติดตามผลหรือพี่เลี้ยงหลังการ อบรม	ทุนทางสังคม (bridging social capital) Empowerment	“มหาวิทยาลัยเคยมาอบรม แต่เรายัง ไม่ค่อยได้ต่อยอด ขอให้มีโค้ชมาช่วย เป็นระยะจะดีมาก” (ประนอม ฉุนตู่, 2568)

โดยสรุป กลุ่มมีฐานศักยภาพที่แข็งแรง ทั้งด้านคุณค่าสินค้า ทุนทางสังคม ความมุ่งมั่นเรียนรู้ และเครือข่ายสนับสนุน หากสามารถเชื่อมโยงศักยภาพเหล่านี้เข้ากับระบบการบริหารที่มีส่วนร่วมและกลไกสนับสนุนจากภายนอกอย่างเป็นระบบ ก็จะสามารถเปลี่ยนศักยภาพที่ซ่อนอยู่ให้กลายเป็นความสามารถทางการตลาดที่ยั่งยืน นำไปสู่การพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจในระยะยาวได้อย่างแท้จริง

ศักยภาพด้านการตลาดของกลุ่มธุรกิจ TCP จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า กลุ่มธุรกิจ ทีซีพี มีขีดความสามารถด้านการตลาดที่โดดเด่น และมีศักยภาพสูงในการเสริมพลังแก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยเฉพาะในด้านกลยุทธ์การสื่อสารแบรนด์ การวางตำแหน่งผลิตภัณฑ์ในตลาดเป้าหมาย และการใช้เครื่องมือดิจิทัลเพื่อขยายฐานผู้บริโภคอย่างมีประสิทธิภาพ ศักยภาพเหล่านี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการยกระดับการจัดการตลาดด้วยตนเองของกลุ่มบ้านบางแตนได้อย่างเป็นรูปธรรม กลุ่มธุรกิจ ทีซีพี มีความชำนาญในการบริหารแบรนด์ในระดับประเทศและนานาชาติ โดยเน้นการเล่าเรื่อง (Brand Storytelling) การสร้างอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ และการสื่อสารภาพลักษณ์ที่สอดคล้องกับค่านิยมของผู้บริโภคยุคใหม่ เช่น ความใส่ใจสุขภาพ ความยั่งยืน และความรับผิดชอบต่อสังคม โดยใช้กลยุทธ์การตลาดแบบบูรณาการ (IMC) ผ่านช่องทางออฟไลน์และออนไลน์อย่างมีระบบ ซึ่งเป็น

ทรัพยากรเชิงกลยุทธ์ที่สามารถถ่ายทอดให้กับกลุ่มบ้านบางแตน ในการพัฒนาตราสินค้าและสื่อสารคุณค่าสินค้าเกษตรอินทรีย์ในรูปแบบชุมชน นอกจากนี้ ทีซีพียังมีระบบฐานข้อมูลผู้บริโภคและการวิเคราะห์พฤติกรรมอย่างเป็นระบบ ทำให้สามารถกำหนดกลยุทธ์การตลาดได้อย่างแม่นยำ ทั้งในด้านเนื้อหา รูปแบบ และช่องทางที่เหมาะสม สิ่งนี้สะท้อนถึงความพร้อมในการช่วยสนับสนุนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้เข้าถึง “ตลาดปลายน้ำ” ผ่านเทคนิคการใช้ข้อมูล (Data-driven Marketing) และการสร้างปฏิสัมพันธ์กับลูกค้าในรูปแบบ community engagement อีกประการหนึ่งคือเครือข่ายพันธมิตรทางการตลาดของทีซีพีที่ครอบคลุมทั้งกลุ่มผู้จำหน่าย ร้านค้าปลีก และหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ซึ่งสามารถทำหน้าที่เป็นช่องทางในการเปิดตลาดใหม่ให้กับสินค้าชุมชน ขณะเดียวกัน ทีซีพียังมีประสบการณ์ในการเชื่อมโยง “คุณค่าผลิตภัณฑ์” เข้ากับเป้าหมายด้านความยั่งยืนและการพัฒนาสังคม ซึ่งสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์จากบ้านบางแตนที่เน้นแนวคิดเกษตรอินทรีย์ ความปลอดภัย และความเป็นธรรมชาติทางเศรษฐกิจ ที่สำคัญ กลุ่มธุรกิจ ทีซีพีได้แสดงให้เห็นถึงทัศนคติที่เปิดกว้างต่อการทำงานร่วมกับภาคชุมชน โดยยึดแนวทาง “การสร้างคุณค่าร่วม” (Creating Shared Value: CSV) ซึ่งไม่ได้มองการสนับสนุนชุมชนเป็นเพียงกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) เท่านั้น หากแต่เป็นกลยุทธ์ระยะยาวที่มุ่งหวังการเติบโตร่วมกันระหว่างธุรกิจกับชุมชน (Mutual Growth) บนฐานของความไว้วางใจและความยั่งยืน โดยสรุป ศักยภาพด้านการตลาดของกลุ่มธุรกิจ ทีซีพี ไม่เพียงแต่มีประโยชน์ในเชิงวิชาชีพขององค์กร หากแต่ยังสามารถทำหน้าที่เป็น “พลังเสริมภายนอก” ที่สำคัญในการสนับสนุนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้สามารถยกระดับการจัดการตลาดด้วยตนเอง ทั้งในด้านการพัฒนาทักษะเชิงกลยุทธ์ การสร้างแบรนด์ การเข้าถึงตลาดปลายน้ำ และการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง หากสามารถออกแบบกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้เหมาะสมกับบริบทชุมชน และเกิดการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง จะทำให้แนวทางการเสริมพลังนี้นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้อย่างแท้จริง

จากผลการศึกษาสามารถสรุปขีดความสามารถของภาคธุรกิจ TCP ในการพัฒนาศักยภาพด้านการตลาดของวิสาหกิจชุมชนได้ ดังนี้

ตารางที่ 3 สรุปศักยภาพ TCP กับในการพัฒนาศักยภาพด้านการตลาดของชุมชนบ้านบางแตน

ศักยภาพ TCP	ช่องว่างของชุมชน	แนวทางสนับสนุน	ผลลัพธ์
การสร้างแบรนด์	ขาดทักษะแบรนด์ - เล่าเรื่อง	อบรม Branding & Storytelling	สื่อสารสินค้าได้เอง
การตลาดดิจิทัล	ขาดความรู้ตลาดออนไลน์	ฝึกใช้ Social Media / E-Commerce	เข้าถึงลูกค้าออนไลน์ได้
ช่องทางจัดจำหน่าย	ตลาดจำกัด - พึ่งพาคนกลาง	ทดลองขายผ่านช่องทาง TCP	เข้าถึงตลาดใหม่
การจัดการซัพพลายเชน	วางแผนผลิตไม่ตรงตลาด	ถ่ายทอดความรู้การผลิต	ผลิตสอดคล้องตลาด
วิเคราะห์ลูกค้า	ขาดข้อมูลลูกค้า	ฝึกเก็บ - วิเคราะห์ข้อมูลง่าย ๆ	วางแผนตรงกลุ่มเป้าหมาย
สร้างนวัตกรรม	ไม่กล้าทดลองสิ่งใหม่	สนับสนุนพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่	กล้าลองตลาดมากขึ้น
ถ่ายทอดความรู้	ขาดช่องทางเรียนรู้ต่อเนื่อง	จัดระบบพี่เลี้ยง - ฝึกอบรม	พัฒนาความรู้ต่อเนื่อง
CSR เชิงกลยุทธ์	ความสัมพันธ์แบบพึ่งพา	เปลี่ยนเป็นหุ้นส่วนร่วมพัฒนา	เติบโตคู่กันแบบ CSV

แนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการตลาดด้วยตนเองของวิสาหกิจชุมชนโดยอาศัยจุดแข็งของภาคธุรกิจเอกชน จากการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการของกลุ่มบ้านบางแตนร่วมกับการประเมินขีดความสามารถของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเมื่อเปรียบเทียบกับศักยภาพของภาคธุรกิจ TCP ที่สอดคล้องกับแนวคิด

การสร้างคุณค่าร่วม (Creating Shared Value) ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวทางพัฒนาศักยภาพการตลาดที่เน้นให้ชุมชนสามารถจัดการตลาดได้ด้วยตนเอง ผ่านการใช้ทรัพยากรและจุดแข็งของภาคธุรกิจเอกชนในลักษณะของการเสริมพลัง (Empowerment) ดังนี้

1. การยกระดับองค์ความรู้และทักษะด้านการตลาด โดยเน้นกระบวนการถ่ายทอดความรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Knowledge Transfer) ผ่านเวิร์กช็อปเชิงปฏิบัติและระบบพี่เลี้ยงจาก TCP ในการฝึกฝนเรื่องการสร้างแบรนด์ การวางตำแหน่งสินค้า การเล่าเรื่องสินค้า การตั้งราคา รวมถึงการใช้ social media อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้กลุ่มวางแผนการตลาดด้วยตนเองได้ในระยะยาว
2. การเปิดตลาดใหม่ด้วยเครือข่ายภาคเอกชน ด้วยการใช้ช่องทางจัดจำหน่ายของ TCP เป็นพื้นที่ทดลองตลาด เช่น การออกบูธ การขายร่วมในกิจกรรม CSR เพื่อให้กลุ่มได้เรียนรู้การขายจริง การเก็บข้อมูลลูกค้า และลดการพึ่งพาคนกลาง
3. การจัดตั้งระบบสนับสนุนหลังการถ่ายทอด โดยจัดทีมโค้ชชุมชนจากนักการตลาดของบริษัทและนักพัฒนาท้องถิ่น ช่วยติดตามและให้คำปรึกษาเรื่องการผลิต การวางแผนการขาย โปรโมชัน และการทดลองผลิตภัณฑ์ใหม่ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบต่อเนื่องตามแนวคิด dynamic capabilities
4. การพัฒนาผู้นำตลาดชุมชนรุ่นใหม่ ผ่านโครงการอบรมร่วมกับสถาบันการศึกษา โดยเปิดโอกาสให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการดูแลเพจ การสร้างคอนเทนต์ และการวิเคราะห์ข้อมูลลูกค้า พร้อมมีพี่เลี้ยงจากภาคเอกชนคอยแนะนำ เพื่อสร้างพลังใหม่แทนสมาชิกสูงวัย
5. การสร้างต้นแบบตลาดที่ชุมชนดำเนินการเอง เช่น การจัดทำโครงการนำร่องขายสินค้าผ่านเพจ การทดลองโมเดล subscription box หรือการจัดกิจกรรมตลาดในพื้นที่ ภายใต้คำปรึกษาจากภาคเอกชน เพื่อเสริมความมั่นใจและสร้างผลลัพธ์ที่จับต้องได้

โดยสรุป แนวทางเหล่านี้ คือ การเชื่อมโยงจุดแข็งของภาคธุรกิจเอกชนกับความต้องการที่แท้จริงของชุมชน โดยมุ่งให้เกิดการเปลี่ยนผ่านจาก “การพึ่งพา” ไปสู่ “การจัดการตลาดด้วยตนเอง” อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับหลักการ Empowerment และ CSV ที่นำไปสู่การเติบโตทั้งของชุมชนและภาคธุรกิจในระยะยาว

อภิปรายผล

ผลการวิจัยในครั้งนี้สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดและทฤษฎีที่สำคัญ ได้แก่ CSV, Empowerment, Dynamic Capabilities, Experiential Learning และ Marketing 5.0 ดังนี้

1. สภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาศักยภาพด้านการตลาดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลการวิจัยชี้ว่า แม้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถียั่งยืนบ้านบางแตนจะมีผลิตภัณฑ์คุณภาพและความร่วมมือภายในกลุ่มที่เข้มแข็ง แต่ยังเผชิญข้อจำกัดในด้านการตลาด โดยเฉพาะการใช้ความรู้และทักษะด้านการสร้างแบรนด์ การวิเคราะห์ผู้บริโภค และการเข้าถึงตลาดใหม่ ๆ สถานการณ์นี้สะท้อนความต้องการในการพัฒนาองค์ความรู้เชิงกลยุทธ์ที่ชัดเจน สอดคล้องกับ Zhou, H. et al. ที่ระบุว่า ความยั่งยืนของธุรกิจชุมชนขึ้นอยู่กับความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนานวัตกรรมตลาดให้สอดคล้องกับบริบท (Zhou, H. et al., 2021)

2 ศักยภาพในการจัดการตนเองด้านการตลาดของวิสาหกิจชุมชน และการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับทฤษฎีกลุ่มบ้านบางแตนแม้มีความพยายามจัดการตลาดด้วยตนเอง เช่น การขายผ่านช่องทางออนไลน์หรือตลาดนัด แต่ยังคงพึ่งพิงภายนอกเป็นหลัก โดยเฉพาะการจำหน่ายผ่านบริษัทเอกชนอย่าง TCP ซึ่งอาจให้ความมั่นคงในระยะสั้น แต่ขัดกับหลัก Empowerment Theory (Perkins, D. D. & Zimmerman, M. A., 1995) ที่เน้นการเสริมพลังให้ชุมชนมีอำนาจในการตัดสินใจด้วยตนเอง และยังไม่สอดคล้องกับแนวคิด Dynamic Capabilities (Teece, D. J., 2018) ที่เน้นการเรียนรู้และปรับตัวอย่างคล่องแคล่ว การเรียนรู้ของกลุ่มยังคงอยู่ในขั้นเริ่มต้น แต่มีแนวโน้มพัฒนา โดยเฉพาะผ่านการลงมือทำจริง เช่น การจัดเวิร์กช็อปแบรนด์ดิ้งและการออกแบบผลิตภัณฑ์ ซึ่งสะท้อนหลักการ Experiential Learning (Kolb, D. A., 2015) นอกจากนี้ กลุ่มยังมีทุนทางสังคมที่เข้มแข็ง (Nakudom, S. S. et al., 2020) เช่น ความไว้วางใจและความร่วมมือภายในกลุ่ม แต่ยังขาดกลไกเชื่อมโยงกับเครือข่ายภายนอกอย่างต่อเนื่อง

3. การเสริมพลังจากภาคธุรกิจเอกชน และข้อเสนอเชิงกลยุทธ์ งานวิจัยนี้เสนอให้ภาคธุรกิจ โดยเฉพาะ TCP ทำหน้าที่เป็น “ทรัพยากรหนุนเสริม” ไม่ใช่เพียงผู้ให้การสนับสนุนแบบ CSR แต่เป็นพันธมิตรเชิงกลยุทธ์ ภายใต้แนวคิด Creating Shared Value (Porter & Kramer, 2011) โดยใช้จุดแข็งของธุรกิจ เช่น ความเชี่ยวชาญด้านการตลาด การสร้างแบรนด์ การวิเคราะห์ลูกค้า และเครือข่ายช่องทางจัดจำหน่าย มาร่วมออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่ชุมชนเป็นเจ้าของ ในทางปฏิบัติ ควรเน้นการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ การพัฒนาระบบ mentorship และการเปิดพื้นที่ทดลองตลาดผ่านกิจกรรมร่วมกับภาคธุรกิจ ทั้งนี้ ควรเชื่อมโยงกับแนวคิด Creative Marketing และ Marketing 4.0-5.0 (Kotler, P. et al., 2017); (Kotler, P. et al., 2021) เพื่อสร้างแบรนด์ที่มีอัตลักษณ์ การเล่าเรื่องสินค้า (storytelling) และการใช้สื่อดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างคุณค่าที่แตกต่างและยั่งยืนในตลาด

โดยสรุป ผลการวิจัยไม่เพียงแต่สะท้อนข้อจำกัดของการพึ่งพาภายนอกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน แต่ยังเสนอแนวทางที่เป็นรูปธรรมในการใช้ศักยภาพของภาคธุรกิจเอกชนเป็นเครื่องมือเสริมพลังให้ชุมชนสามารถพัฒนาทักษะทางการตลาดของตนได้อย่างยั่งยืน โดยการผสมผสาน Empowerment Theory, CSV, Dynamic Capabilities, Experiential Learning และ Marketing 5.0 อย่างมีบูรณาการ ซึ่งจะนำไปสู่การพึ่งพาตนเองในระดับเศรษฐกิจฐานรากอย่างแท้จริง

องค์ความรู้ใหม่

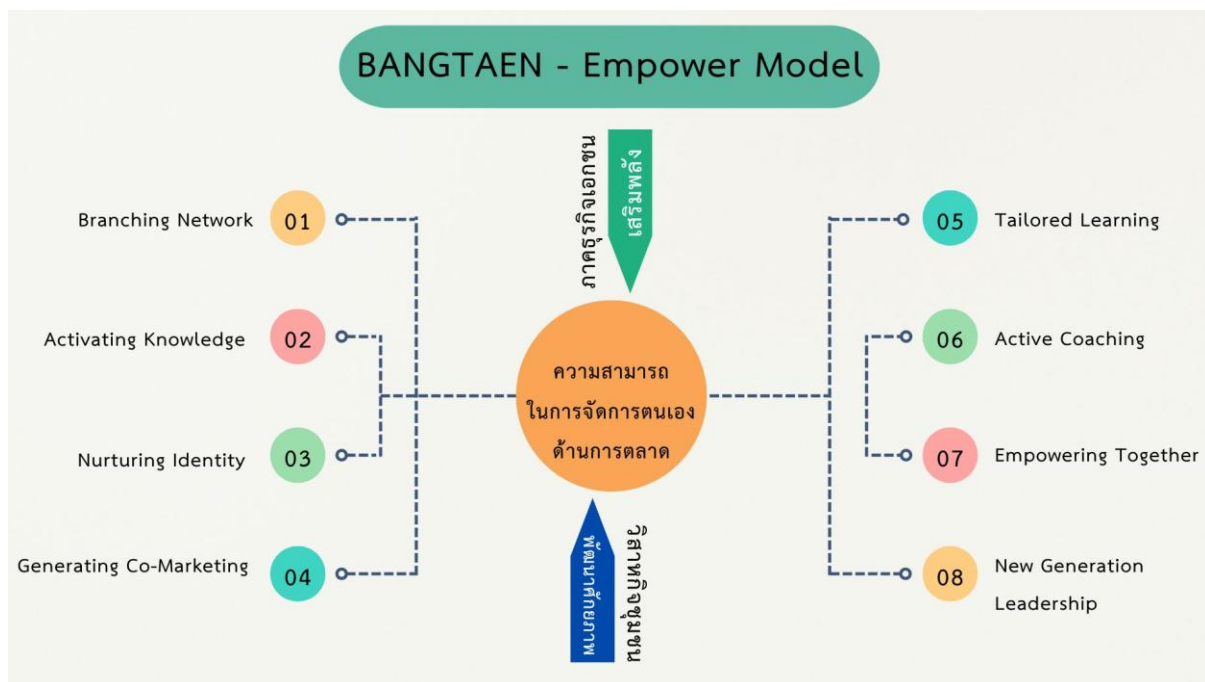
จากแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการตลาดของวิสาหกิจชุมชนบ้านบางแตน ซึ่งมุ่งเน้นการเสริมพลัง (Empowerment) ให้กลุ่มสามารถจัดการตลาดได้ด้วยตนเอง โดยอาศัยจุดแข็งของภาคธุรกิจเอกชนมาเป็น “ทรัพยากรหนุนเสริม” ในการถ่ายทอดความรู้ การเปิดตลาดใหม่ และการสร้างระบบสนับสนุนเชิงกลยุทธ์นั้น ได้ก่อให้เกิดการสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ในรูปแบบของโมเดลพัฒนาที่เรียกว่า “BANGTAEN-EMPOWER” ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดบูรณาการที่เชื่อมโยงระหว่างแนวคิด Creating Shared Value (CSV), Empowerment Theory, และ Dynamic Capabilities เข้ากับบริบทจริงของชุมชน โดยมุ่งสร้างระบบการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น เสริมสร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่น และพัฒนาพลังของคนรุ่นใหม่ควบคู่กับการประสานความร่วมมือกับภาคีภายนอกอย่างเป็นระบบโมเดล

BANGTAEN-EMPOWER จึงถือเป็นกลไกเชิงระบบที่ถอดบทเรียนจากผลการศึกษาและประยุกต์ใช้ให้สามารถนำไปปฏิบัติจริงในระดับพื้นที่ เพื่อยกระดับขีดความสามารถของชุมชนในการจัดการตลาดด้วยตนเองอย่างยั่งยืนผ่าน 8 องค์ประกอบหลัก ที่สอดคล้องกันอย่างเป็นพลวัต ดังนี้

1. Branching Networks การสร้างและขยายเครือข่ายการตลาดใหม่ ๆ ผ่านความร่วมมือกับภาครัฐกิจ
2. Activating Knowledge การถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการตลาดที่เหมาะสมกับบริบทชุมชน
3. Nurturing Identity การส่งเสริมให้กลุ่มพัฒนาแบรนด์ที่สะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่น
4. Generating Co-Marketing การออกแบบกิจกรรมการตลาดร่วมกับภาคเอกชนเพื่อสร้างประสบการณ์จริง
5. Tailored Learning การจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น เหมาะสมกับระดับความสามารถของสมาชิก
6. Active Coaching การมีพี่เลี้ยงคอยให้คำปรึกษาและติดตามผลอย่างใกล้ชิด
7. Empowering Together การเสริมพลังด้วยการมีส่วนร่วมและการสร้างพันธมิตรเชิงกลยุทธ์ระหว่าง

ชุมชนกับภาครัฐระดับ

8. New Generation Leadership การพัฒนาเยาวชนในชุมชนให้เป็นผู้นำด้านการตลาดในอนาคต

ภาพที่ 1 ความเชื่อมโยงของโมเดล BANGTAEN-EMPOWER พัฒนาศักยภาพการจัดการตลาดของวิสาหกิจชุมชน

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถียั่งยืนบ้านบางแตนมีจุดแข็งสำคัญในด้านการบริหารจัดการภายใน ความร่วมมือของสมาชิก และความโดดเด่นของผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม กลุ่มยังคงเผชิญข้อจำกัดด้านการตลาด โดยเฉพาะในเรื่อง การสร้างแบรนด์ที่ทันสมัย การเข้าถึงผู้บริโภคผ่านสื่อดิจิทัล และการวางกลยุทธ์การขายที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่จำเป็นต้องการ

พึ่งพาตนเองอย่างแท้จริงในตลาดสมัยใหม่ การวิเคราะห์พบว่าศักยภาพของภาคธุรกิจเอกชน โดยเฉพาะกลุ่มธุรกิจที่มีความเชี่ยวชาญด้านแบรนด์ การกระจายสินค้า และเครือข่ายทางการตลาด เป็นทรัพยากรสำคัญที่สามารถนำมาเสริมพลังให้กับชุมชนได้ หากมีการออกแบบกระบวนการถ่ายทอดอย่างมีส่วนร่วม และพัฒนาอย่างเป็นระบบ ซึ่งนำไปสู่การสังเคราะห์เป็นโมเดล BANGTAEN-EMPOWER ที่เป็นแนวทางบูรณาการจุดแข็งของธุรกิจและพลังภายในชุมชนเพื่อยกระดับศักยภาพด้านการตลาดอย่างยั่งยืน ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานแบ่งออกเป็น 4 ระดับ ดังนี้ ระดับชุมชน ควรจัดตั้งกลไกภายใน เช่น คณะทำงานด้านการตลาดที่มีบทบาทในการวางแผนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง พร้อมส่งเสริมให้สมาชิกเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง ระดับภาคธุรกิจ ควรทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงในเชิงกลยุทธ์ สนับสนุนการถ่ายทอดความรู้ การร่วมจัดกิจกรรมตลาดนำร่อง และการเปิดพื้นที่ทดลองจำหน่าย ระดับนโยบาย ภาครัฐควรส่งเสริมการจับคู่ความร่วมมือระหว่างภาคธุรกิจกับชุมชน เช่น ผ่านโครงการสนับสนุนต้นแบบการตลาดของชุมชน การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษี หรือการสนับสนุนจากกองทุนเพื่อเศรษฐกิจฐานราก ระดับงานวิจัยในอนาคต ควรศึกษาและติดตามผลของการประยุกต์ใช้โมเดล BANGTAEN-EMPOWER ในชุมชนอื่นที่มีบริบทคล้ายกัน รวมถึงการพัฒนาตัวชี้วัดความสำเร็จของการพึ่งพาตนเองด้านการตลาดในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. (2566). กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ หนุนวิสาหกิจชุมชนยกระดับสู่มีอาชีพด้วยทักษะการเงินการบัญชี. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤษภาคม 2568 จาก <https://www.am1386.com/home/19451>
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2565). รายงานจำนวนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่ได้รับการอนุมัติขึ้นทะเบียน. กรุงเทพมหานคร: กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร.
- กานต์ วัฒนะประทีป และคณะ. (2566). แนวทางการส่งเสริมช่องทางการตลาดที่สร้างสรรค์ของกลุ่มวิสาหกิจตำบลเกาะหลัก อำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, 12(2), 1-15.
- บุญเรือง ฉิมไทย. (8 เม.ย. 2568ก). ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาศักยภาพด้านการตลาดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถียั่งยืนบ้านบางแตน. (ภาณุพงษ์ ณาภูมิ, ผู้สัมภาษณ์)
- _____. (17 เม.ย. 2568ข). ศักยภาพการจัดการตลาดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถียั่งยืนบ้านบางแตน. (ภาณุพงษ์ ณาภูมิ, ผู้สัมภาษณ์)
- ประชิด ชลารักษ์. (7 เม.ย. 2568). ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาศักยภาพด้านการตลาดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถียั่งยืนบ้านบางแตน. (ภาณุพงษ์ ณาภูมิ, ผู้สัมภาษณ์)
- ประนอม ฉุนตุ. (17 เม.ย. 2568). ศักยภาพการจัดการตลาดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถียั่งยืนบ้านบางแตน. (ภาณุพงษ์ ณาภูมิ, ผู้สัมภาษณ์)
- พัฒนกุลม อ่อนสำลี. (2563). ธุรกิจชุมชนกับการตลาดยุคใหม่ในสังคมดิจิทัล. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, 14(2), 179-201.
- รังสิณี อินคง. (17 เม.ย. 2568). ศักยภาพการจัดการตลาดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถียั่งยืนบ้านบางแตน. (ภาณุพงษ์ ณาภูมิ, ผู้สัมภาษณ์)

- สมหมาย แสงอินทรีย์. (17 เม.ย. 2568). ศักยภาพการจัดการตลาดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถียั่งยืนบ้านบางแตน. (ภาณุพงษ์ ณาภูมิ, ผู้สัมภาษณ์)
- อนิรุทธิ์ จั่นเพชร. (7 เม.ย. 2568ก). ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาศักยภาพด้านการตลาดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถียั่งยืนบ้านบางแตน. (ภาณุพงษ์ ณาภูมิ, ผู้สัมภาษณ์)
- _____. (17 เม.ย. 2568ข). ศักยภาพการจัดการตลาดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถียั่งยืนบ้านบางแตน. (ภาณุพงษ์ ณาภูมิ, ผู้สัมภาษณ์)
- Creswell, J. W. & Poth, C. N. (2018). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (4th ed.). Thousand Oaks: Sage Publications.
- Kolb, D. A. (2015). *Experiential Learning: Experience as the source of learning and development* (2nd ed.). New Jersey: Pearson Education.
- Kotler, P. et al. (2017). *Marketing 4.0: Moving from traditional to digital*. New Jersey: John Wiley & Sons.
- _____. (2021). *Marketing 5.0: Technology for humanity*. New Jersey: John Wiley & Sons.
- Menghwar, P. S. & Daood, A. (2021). Creating shared value: A systematic review, synthesis and integrative perspective. *International Journal of Management Reviews*, 23(4), 466-485.
- Nakhonsong, P. & Chamruspanth, V. (2024). Promoting community enterprises in Thailand: Challenges and opportunities. *Revista de Gestão Social e Ambiental*, 18(4), 1-20.
- Nakudom, S. S. et al. (2020). Social capital: Competitive advantage of community enterprise. *Executive Journal*, 40(1), 115-124.
- Nowell, L. S. et al. (2017). Thematic analysis: Striving to meet the trustworthiness criteria. *International Journal of Qualitative Methods*, 16(1), 1-13.
- Perkins, D. D. & Zimmerman, M. A. (1995). Empowerment theory, research, and application. *American Journal of Community Psychology*, 23(5), 569-579.
- Teece, D. J. (2018). Business models and dynamic capabilities. *Long Range Planning*, 51(1), 40-49.
- Yin, R. K. (2018). *Case study research and applications: Design and methods* (6th ed.). Thousand Oaks: Sage Publications.
- Zhou, H. et al. (2021). Innovative strategies for small businesses in the post-COVID-19 era: Evidence from community enterprises. *Journal of Business Research*, 137, 121-131.

มาตรการทางกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความชำรุดบกพร่อง ของสินค้าประเภทรถยนต์*

LEGAL MEASURES REGARDING LIABILITY FOR DEFECTS IN AUTOMOBILE PRODUCTS

ถวัลย์ รุยาพร, จุฬาพัฒน์ กิริติภูมิธรรม*, วรยุทธ พูลสุข, ปัญญณิสาร์ องค์กรปรัชญากุล, รุ่งรัตนา เจริญจิตต์,
ภาณุมาศ ชัดเงางาม, ศศิธร อินโต

Thawal Ruyaporn, Julapathana Kiratiphumtam*, Vorrayuth Poonsuk, Pannisa Ongprachayakul, Roongrattana Jaroenjitt,
Panumas Kudngaongarm, Sasiorn Into

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Law, Krirk University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: K.julapathana@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับความชำรุดบกพร่องของสินค้าประเภทรถยนต์ 2) ศึกษาหลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากความชำรุดบกพร่องของรถยนต์ 3) ศึกษาเชิงเปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องของรถยนต์ และ 4) เสนอมาตรการทางกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความชำรุดบกพร่องของรถยนต์ ด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการวิจัยพบว่า ปัจจุบันผู้บริโภคได้รับความเสียหายจากความชำรุดบกพร่องของสินค้าประเภทรถยนต์ โดยมีการฟ้องคดีอย่างต่อเนื่องเพื่อเรียกร้องให้ “ผู้ขาย” รับผิดชอบภายใต้สัญญาซื้อขายที่มีพื้นฐานมาจาก “หลักผู้ซื้อต้องระวัง” ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความชำรุดบกพร่อง ซึ่งเป็นกฎหมายที่ไม่เหมาะสมกับสินค้าที่มีกลไกการทำงานของเครื่องยนต์ที่ผลิตด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมขั้นสูง จึงยากต่อการตรวจพบความชำรุดบกพร่องในขณะซื้อขายหรือส่งมอบ ปัญหาเช่นนี้ หลายประเทศได้นำ “หลักผู้ขายต้องระวัง” มาสร้างเป็นกฎหมาย ที่เรียกว่า “Lemon Law” โดยกำหนดให้ “ผู้ผลิต” ต้องใช้ความระมัดระวังในการผลิตสินค้า และหากเกิดความชำรุดบกพร่องต่อรถยนต์ ผู้ผลิตต้องรับผิดชอบด้วยการซ่อมแซม การเปลี่ยน หรือการคืนรถยนต์ และคืนเงินอย่างใดอย่างหนึ่งภายใต้เงื่อนไขของระบบการรับประกันโดยชัดแจ้งหรือการรับประกันโดยปริยาย แต่ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายลักษณะเช่นนี้แต่อย่างใด ดังนั้น งานวิจัยนี้ได้เสนอให้มีการตรากฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความชำรุดบกพร่องของสินค้าประเภทรถยนต์มาบังคับใช้เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค

คำสำคัญ: ความชำรุดบกพร่องของยานยนต์, หลักผู้ขายต้องระวัง, หลักผู้ซื้อต้องระวัง, ผู้บริโภค, กฎหมายว่าด้วยความชำรุดบกพร่อง

Abstract

This research aims to 1) Study legal issues related to defective products in the category of automobile; 2) Study principles, concepts and theories regarding consumer protection for individuals affected by defective vehicles; 3) Study comparative laws of foreign countries and Thai laws regarding liability for automobile defects; and 4) Propose legal measures addressing liability for defective automobiles, using qualitative research methods, including document research and in-depth interviews. The research results found that consumers currently suffer damages due to defective vehicles; there have been continuous lawsuits to demand that “sellers” be responsible under a sale contract based on the principle of “caveat emptor (let the buyer beware)” according to the Civil and Commercial Code on liability for defective products, which is an inappropriate law for products with engine mechanism manufactured with advanced technology and innovation. Therefore, it is difficult to detect defectiveness at the time of purchase or delivery. In response to this problem, several countries have adopted the principle of “caveat venditor (let the seller beware)” through legislation known as the “Lemon Law”, which requires “manufacturers” to exercise caution in production and, if vehicle defects arise, manufacturers shall be responsible by providing either repairs, replacements, return of vehicle or refunds under the terms of the express or implied warranty system. Thailand, however, has yet to implement such legislation. Accordingly, this research proposes the enactment of a law on liability for defects in automobiles in order to create balance between manufacturers and consumers.

Keywords: Defective Vehicle, Caveat Emptor, Caveat Venditor, Consumer, Lemon Law

บทนำ

ยานยนต์เป็นสินค้าที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบันในการอำนวยความสะดวกในการเดินทางเพื่อทำงาน ท่องเที่ยว ขนส่งสินค้าและผู้โดยสาร รวมถึงประกอบธุรกิจอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม รถยนต์เป็นสินค้าที่ผลิตด้วยเทคโนโลยีขั้นสูง มีความซับซ้อนของเครื่องยนต์และกลไกการทำงานจึงอาจมีปัญหากับความไม่ปลอดภัย ความชำรุดบกพร่อง ทำให้ผู้บริโภคได้รับความเสียหาย และเรียกร้องให้ผู้ผลิต หรือผู้จำหน่ายต้องรับผิดชอบต่อความชำรุดบกพร่อง และจำเป็นต้องมีกลไกทางกฎหมาย (Legal Mechanism) ที่เหมาะสมกับสถานการณ์แห่งปัญหาลักษณะเกี่ยวกับความชำรุดบกพร่องของยานยนต์ เพื่อสร้างความเป็นธรรมให้กับผู้บริโภค

สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค รายงานว่ามีการร้องเรียนปัญหาลักษณะเกี่ยวกับความชำรุดบกพร่องของรถยนต์อย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 มีการร้องเรียนต่อ สคบ. กว่า 2,000 ราย และปัจจุบัน

ก็ยังคงมีการร้องเรียนเพิ่มขึ้น และ 7 เดือน ล่าสุดก็ยังคงมีสถิติการร้องเรียนจากผู้บริโภคจากปัญหารถยนต์ป้ายแดง กว่า 682 กรณี (กรุงเทพมหานคร, 2566) แต่ผู้บริโภคก็ยังไม่ได้รับการเยียวยาที่เป็นธรรม นอกจากนี้ ก็ยังมีการฟ้องร้องคดีต่อศาลเพื่อให้ผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายรับผิดชอบต่อรถยนต์ที่เสียหาย เช่น คดีแดงที่ ผบ 131/2567 คดีแดงที่ 2767/2560 เป็นต้น จากปัญหาดังกล่าว สคบ. ได้จัดโครงการประชุมสัมมนาผู้ประกอบการธุรกิจด้านยานยนต์เพื่อส่งเสริมให้ผู้ประกอบการธุรกิจมีความรับผิดชอบต่อผู้บริโภค รวมถึงการกำหนดแนวทางหรือขั้นตอนในการเปลี่ยนรถยนต์หรือรับคืนรถยนต์ในกรณี ที่พบว่า ยานยนต์มีความชำรุดบกพร่องที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของผู้ใช้ ซึ่งที่ผ่านมา สคบ. ได้ร่วมกับคณะอนุกรรมการไกล่เกลี่ยเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้บริโภคด้านยานยนต์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ได้แก่ สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย สำนักวิศวกรรมยานยนต์ สถาบันยานยนต์ สมาคมอู่กลางการประกันภัยเพื่อระดมความเห็นและกำหนดมาตรการเยียวยาช่วยเหลือ โดยได้เจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างคู่กรณีทั้งสองฝ่าย เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนจากความชำรุดบกพร่องของรถยนต์ (สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค, 2567ก) สภาองค์กรของผู้บริโภครายงานว่า ผู้บริโภคจำนวนหนึ่งที่พบปัญหาซื้อรถใหม่ได้รถชำรุด ได้มีการรวมกลุ่มเรียกร้องความเป็นธรรมเพื่อให้บริษัทรถยนต์รับผิดชอบแก้ไขซ่อมแซมรถยนต์ให้ใช้งานได้ตามปกติ ซึ่งปัญหาที่พบมีหลายประการ เช่น เครื่องยนต์สั่นหรือเครื่องยนต์เร่งไม่ขึ้น แม้บริษัทได้ซ่อมแซมตามที่ผู้บริโภคแจ้งไปแจ้งหลายครั้ง แต่เมื่อผู้บริโภคนำรถยนต์มาใช้งานยังพบอาการผิดปกติเหมือนเดิม และเมื่อกลุ่มผู้บริโภคนำเงินที่จะจ่ายเงินเพิ่มให้บริษัทเพื่อให้บริษัทเปลี่ยนรถยนต์คันใหม่ที่มีสภาพสมบูรณ์กว่า แต่บริษัทรถยนต์ยังปฏิเสธที่จะนำรถกลับไปแก้ไขอีกครั้ง หรือเปลี่ยนรถยนต์คันใหม่ให้ผู้บริโภค แต่ก็ยังไม่ได้รับการเยียวยาที่เป็นธรรมแก่ผู้บริโภค ส่งผลให้ผู้บริโภครวมกลุ่มกันร้องเรียนไปยังสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) และเมื่อไม่ได้รับการเยียวยาความเสียหาย ก็มีการร่วมกันฟ้องร้องเป็นแบบคดีกลุ่ม (Class Action) ภายใต้ความช่วยเหลือของมูลนิธิเพื่อผู้บริโภค เพื่อให้ผู้ประกอบการรับผิดชอบต่อความเสียหายที่ผู้บริโภคได้รับ (สภาองค์กรของผู้บริโภค, 2566) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัจจุบันผู้บริโภคประสบปัญหาจากยานยนต์สมัยใหม่ที่ผลิตด้วยเทคโนโลยีที่ซับซ้อน เช่น ยานยนต์ไฟฟ้า (Electric Vehicle. xEV) แบ่งได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) Micro Hybrid (Start & Stop. S&S) 2) Mild Hybrid (MHEV) และ 3) Full Hybrid (FHEV) (สถาบันยานยนต์ประเทศไทย, 2566) ซึ่งมีกลไกและการทำงานที่ซับซ้อน และมีปัญหาหลายประการ เช่น ค่าซ่อมแบตเตอรี่ราคาสูงมาก มีวันขึ้นขณะชาร์จแบตเตอรี่ แบตเตอรี่ไม่เสถียร เกือบไฟไม่อยู่ คอมเพลสเซอร์แอร์ไม่ทำงาน และระบบเบรก ABS ไม่ทำงาน (สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค, 2567ข)

จึงกล่าวได้ว่า ผู้บริโภคของไทยได้รับความเสียหายและไม่ได้รับความเป็นธรรมในกรณีที่เกิดความชำรุดบกพร่องของรถยนต์ ทำให้มีการร้องเรียน รวมถึงการฟ้องคดีอย่างต่อเนื่อง และความเสียหายในลักษณะเช่นนี้ คู่สัญญาอีกฝ่ายต้องรับผิดชอบตามกฎหมายละเมิดด้วย (สุขุม ศุภนิตย, 2557) แต่ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายว่าด้วยความชำรุดบกพร่องของรถยนต์ที่เป็นกฎหมายเฉพาะ หรือที่เรียกว่ากฎหมายเทคนิค (Technical Law) ซึ่งหลายประเทศมีการตรากฎหมายที่ใช้คุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากความชำรุดบกพร่องของสินค้าประเภทยานยนต์ เช่น ประเทศแคนาดาได้ออกกฎหมายชื่อ “Consumer Protection Act. CQLR c P-40.1” หรือที่เรียกว่า “The QCPA” (Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2020) และสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศที่ให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองผู้บริโภคที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากความชำรุด

บกพร่องของยานยนต์ โดยมีกฎหมายระดับรัฐบาลกลาง (United States Federal Law) ชื่อ “The Magnuson-Moss Warranty Act P.L. 93 - 637” หรือที่เรียกว่า (The Federal Lemon Law) เป็นกฎหมายที่บังคับใช้กับผลิตภัณฑ์อุปโภค บริโภคทั้งหมด รวมถึงรถยนต์ รถบรรทุก รถจักรยานยนต์ รถบ้าน เรือ และผลิตภัณฑ์อุปโภคบริโภคอื่น ๆ เช่น คอมพิวเตอร์ เป็นต้น และมลรัฐทั้ง 50 มลรัฐ ก็มีการตรากฎหมายว่าด้วยความชำรุดบกพร่องของยานยนต์อย่างเฉพาะเจาะจง หรือที่เรียกว่า “Lemon Law” มาบังคับใช้แล้ว (JUSTIA, 2024) นอกจากนี้ประเทศในอาเซียนก็มีกฎหมาย Lemon Law บังคับใช้แล้ว เช่น สาธารณรัฐสิงคโปร์ ได้แก้ไขเพิ่มเติมหมวดที่ 3 ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (The Consumer Protection Fair Trading Act: CPFTA) (TEMBUSU LAW, 2024) และประเทศฟิลิปปินส์ ได้ตราพระราชบัญญัติเสริมสร้างการคุ้มครองผู้บริโภคในการซื้อยานยนต์ใหม่ (An Act Strengthening Consumer Protection in the Purchase of Brand New Motor Vehicles) หรือที่มีชื่อย่อว่า “Philippine Lemon Law” แต่ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมาย Lemon Law บังคับใช้แต่อย่างใด มีเพียงมีร่างพระราชบัญญัติเพื่อความชำรุดบกพร่องของสินค้า พ.ศ. ซึ่งเป็นร่างที่เสนอโดยสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) เท่านั้น อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาข้างๆ ดังกล่าว พบว่า ยังมีข้อบกพร่องอีกหลายประการ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรมีการศึกษาวិเคราะห์ปัญหาช่องว่างของกฎหมาย และความล้าสมัยของบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ใช้บังคับในปัจจุบันเกี่ยวกับความชำรุดบกพร่องของสินค้าประเภทรถยนต์ที่ส่งผลกระทบต่อการคุ้มครองผู้บริโภค เนื่องจากกฎหมายที่บังคับใช้ในปัจจุบันภายใต้หลักผู้ซื้อต้องระวัง (Caveat Venditor) เป็นกฎหมายที่ไม่สามารถคุ้มครองผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อนำไปสู่การเสนอปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ร่างฯ ฉบับนี้มีความสมบูรณ์และเหมาะสมกับการนำไปพัฒนาและตราเป็นกฎหมายบังคับใช้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับความชำรุดบกพร่องของสินค้าประเภทรถยนต์
2. ศึกษาหลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากความชำรุดบกพร่องของรถยนต์
3. ศึกษาเชิงเปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องของยานยนต์
4. เพื่อเสนอมาตรการทางกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความชำรุดบกพร่องของรถยนต์ของประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังนี้

1. การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยนี้ทำการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) โดยศึกษาเชิงเปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ กฎหมายของสหรัฐอเมริกา (United State of America) โดยศึกษากฎหมายของรัฐในสหรัฐอเมริกา 4 รัฐ ได้แก่ กฎหมายรัฐเพนซิลวาเนีย (Pennsylvania Lemon Law) กฎหมายของรัฐฟลอริดา (Florida Lemon Law) กฎหมายของรัฐวอชิงตัน ดี.ซี. (Washington D.C. Lemon Law) และกฎหมายของรัฐเวอร์มอนต์ (Vermont Lemon Law) กฎหมายไทย และคำพิพากษาเกี่ยวกับ

ความชำรุดบกพร่องของรถยนต์ และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) โดยการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องจากหนังสือ งานวิจัย บทความ ข่าว เอกสารสัมภาษณ์ วารสาร และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

2. การวิจัยภาคสนาม (Field Research) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง (Structured Interview) ด้วยการกำหนดประเด็นสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้าด้วยชุดคำถามที่ครอบคลุมประเด็นสำคัญของโครงสร้างกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบของผู้ผลิต ซึ่งเกณฑ์การคัดเลือกประชากรนั้น ผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นการศึกษา ได้แก่ นักวิชาการด้านกฎหมาย ทนายความ ผู้ประกอบการด้านรถยนต์ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค และสภาของผู้บริโภค และผู้บริโภค รวม 30 คน เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกไปใช้วิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลเอกสาร ทั้งนี้ การดำเนินการสัมภาษณ์นี้ ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สาขาสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี เอกสารรับรองเลขที่ 2567/181 (7) ซึ่งในการจัดเก็บข้อมูลในการสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยใช้วิธีการบันทึกเสียงและถอดความข้อมูลที่ได้จากประชากร ทั้งนี้ โดยดำเนินการภายใต้หลักจริยธรรมการวิจัย

3. การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) การวิจัยนี้ ทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์เชิงประเด็น (Thematic Analysis) ตามหลักการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยให้ความสำคัญกับหลักการแนวคิดและทฤษฎีที่เป็นรากฐานของกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความชำรุดบกพร่องของรถยนต์ นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลเอกสาร เพื่อให้ได้ประเด็นสำคัญที่นำไปสู่การเสนอแนะสาระสำคัญของการแก้ไขปรับปรุงร่างพระราชบัญญัติเพื่อความชำรุดบกพร่องของสินค้า พ.ศ.

ผลการวิจัย

การวิจัยนี้ได้ดำเนินการศึกษาครบถ้วนตามวัตถุประสงค์แล้ว กล่าวคือ ได้ทำการศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับความชำรุดบกพร่องของสินค้าประเภทรถยนต์ ศึกษาหลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากความชำรุดบกพร่องของรถยนต์ และศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศและกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องของยานยนต์ เพื่อนำไปสู่การเสนอมาตรการทางกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความชำรุดบกพร่องของรถยนต์ของประเทศไทย จึงสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับความชำรุดบกพร่องของสินค้าประเภทรถยนต์ของประเทศไทย มีปัญหาและอุปสรรคที่ไม่เหมาะสมกับความชำรุดบกพร่องของรถยนต์หลายประการ ดังนี้

1.1 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่เหมาะสมกับการใช้บังคับกรณีความชำรุดบกพร่องของสินค้าประเภทรถยนต์ กล่าวคือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เกี่ยวกับ ความชำรุดบกพร่องตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 472 - 474 เป็นบทบัญญัติที่ไม่สามารถแก้ปัญหาเรื่อง ความชำรุดบกพร่องของสินค้าประเภทยานยนต์ได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากเป็นกฎหมายที่มีพื้นฐานมาจากหลักการแสดงเจตนาของบุคคลที่รัฐไม่สามารถเข้าไปแทรกแซงได้ อีกทั้งมีปัญหาเกี่ยวกับการฟ้องคดี เนื่องจาก “ผู้เสียหาย” ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ต้องเป็นบุคคลที่เป็นคู่สัญญาซื้อขายเท่านั้น หากเป็นผู้รับโอนสิทธิแม้จะเป็นผู้ได้รับความเสียหายย่อมไม่มีสิทธิฟ้องคดีได้โดยอาศัยเหตุแห่งความชำรุดบกพร่องตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพราะถือว่า

ไม่มีนิติสัมพันธ์ตามสัญญาซื้อขาย จึงไม่มีอำนาจฟ้อง นอกจากนั้น มาตรา 472 - 474 เป็นบทบัญญัติภายใต้ “หลักผู้ซื้อต้องระวัง (Caveat Venditor)” ซึ่งผู้ซื้อทำหน้าที่ตรวจสอบความบกพร่องของสินค้าขณะซื้อขายและส่งมอบสินค้า จึงไม่เหมาะสมกับสินค้าประเภทรถยนต์ที่เป็นสินค้าที่ประกอบด้วยเครื่องยนต์และกลไกการทำงานของเครื่องยนต์ด้วยเทคโนโลยีขั้นสูงที่ยากแก่การพบความชำรุดบกพร่องขณะซื้อขายและส่งมอบ ประเด็นปัญหาที่ว่า “ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่เหมาะสมกับการใช้บังคับกรณีความชำรุดบกพร่องของสินค้าประเภทรถยนต์” ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก สรุปได้ว่า ประชากรผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นสอดคล้องกับความเห็นของผู้วิจัยและสนับสนุนให้มีการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความชำรุดบกพร่องของสินค้าประเภทรถยนต์ต่อไป

1.2 กฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องไม่สามารถคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับความเป็นธรรมจากความชำรุดบกพร่องของสินค้าประเภทรถยนต์ กล่าวคือ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 ได้บัญญัติสิทธิของผู้บริโภค 5 ประการ ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับข่าวสารรวมทั้งคำพรรณนาคุณภาพที่ถูกต้องและเพียงพอเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ สิทธิที่จะมีอิสระในการเลือกหาสินค้าหรือบริการ สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้าหรือบริการ สิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญา และสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาและชดเชยความเสียหายเมื่อมีการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค แต่ผู้บริโภคก็ยังคงถูกละเมิดสิทธิจากการบริโภคสินค้าประเภทรถยนต์อย่างต่อเนื่อง ดังปรากฏจากข้อร้องเรียนของผู้บริโภคต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) รายงานข้อมูลจากสภาองค์กรของผู้บริโภค การฟ้องคดีของผู้บริโภคเพื่อให้ผู้ประกอบการรับผิดชอบต่อความชำรุดบกพร่องรวมถึงตามที่ปรากฏตามข่าวหนังสือพิมพ์ และสื่อต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาจากพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีพื้นฐานมาจากหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด “Product Liability Law” ซึ่งเป็นหลักละเมิดที่มุ่งคุ้มครองผู้เสียหายแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายอย่างแท้จริงแม้จะไม่ได้เป็นคู่สัญญา แต่อาจจะได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ไม่ใช่กรณีความชำรุดบกพร่องในตัวสินค้าเอง ดังนั้น พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 จึงไม่ใช่กฎหมายที่จะใช้บังคับได้กับกรณีความชำรุดบกพร่องของสินค้า ในส่วนของกฎหมายวิธีสบัญญัตินั้น ก็มีพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ตราขึ้นมาเนื่องจากระบบเศรษฐกิจที่มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว มีการนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้ในผลิตสินค้าและบริการมากขึ้น ในขณะที่ผู้บริโภคส่วนใหญ่ตกเป็นฝ่ายที่เสียเปรียบเรื่องความรู้ อำนาจการต่อรอง เทคนิคการตลาดของผู้ประกอบการ ทำให้มีข้อพิพาทเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมอย่างต่อเนื่อง แต่การเรียกร้องค่าเสียหายก็ใช้เวลานาน และมีอุปสรรคเกี่ยวกับการพิสูจน์เกี่ยวกับข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่มีความซับซ้อนของสินค้าที่มีกลไกการผลิตจากเทคโนโลยีขั้นสูง จึงมีการพัฒนาระบบวิธีพิจารณาคดีที่เอื้อต่อการใช้สิทธิของผู้บริโภค ซึ่งเป็นกฎหมายที่ทำให้ผู้บริโภคฟ้องร้องดำเนินคดีได้สะดวกขึ้น แต่การฟ้องคดีต่อศาลเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุที่ทำให้ผู้บริโภคเสียเวลา เสียค่าใช้จ่าย ส่งผลให้ผู้บริโภคจำนวนหนึ่งไม่ดำเนินการในทางคดีเพื่อคุ้มครองสิทธิของตนเอง และแม้ว่าต่อไปจะมีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2558 โดยบัญญัติเพิ่มเติมหมวด 4 การดำเนินคดีแบบกลุ่ม มาตรา 222/1-222/49 โดยให้ผู้บริโภคฟ้องคดีได้ด้วยการฟ้องคดีแบบกลุ่ม

(Class Action) ได้ ซึ่งนับว่าเป็นการพัฒนากฎหมายวิธีสบัญญัติที่มุ่งคุ้มครองผู้บริโภค อีกทั้งเป็นการพัฒนากระบวนการยุติธรรมทางแพ่งให้มีความสะดวก ประหยัดค่าใช้จ่าย แต่การฟ้องคดีเป็นวิธีการสุดท้ายในการแก้ปัญหา หรือกล่าวอีกนัย คือ เป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ จึงกล่าวได้ว่า กฎหมายที่เกี่ยวข้องตามที่กล่าวมานี้ไม่ใช่ทางออกของปัญหาอย่างแท้จริง ประเด็นปัญหาที่ว่า “กฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องไม่สามารถคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับความเป็นธรรมจากความชำรุดบกพร่องของสินค้าประเภทรถยนต์” ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก สรุปได้ว่า ประชากรผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นสอดคล้องกับความเห็นของผู้วิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประชากรส่วนมากเห็นว่า การฟ้องคดีเป็นการแก้ไขปัญหาที่ปลายเหตุ และทำให้ผู้บริโภคเสียเวลาและค่าใช้จ่าย ดังนั้น ควรแก้ไขกฎหมายสาระบัญญัติเพื่อให้มีบทบัญญัติของกฎหมายที่นำไปสู่การแก้ไขปัญหาและคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับความเป็นธรรม อีกทั้งกลไกกฎหมายเช่นนี้ยังส่งผลให้ผู้ผลิตมีความรับผิดชอบต่อสินค้าที่ผลิตมากยิ่งขึ้น

1.3 กฎหมายที่ใช้บังคับเกี่ยวกับความชำรุดบกพร่องของรถยนต์ซึ่งไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กล่าวคือ มาตรา 61 บัญญัติว่า “รัฐต้องจัดให้มีมาตรการหรือกลไกที่มีประสิทธิภาพในการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภคด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการรู้ข้อมูลที่เป็นจริง ด้านความปลอดภัย ด้านความเป็นธรรมในการทำสัญญา หรือด้านอื่นใดอันเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค” จากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ย่อมแสดงให้เห็นว่ารัฐให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค แต่จะเห็นได้ว่า สิทธิของผู้บริโภคก็ยังคงถูกละเมิดและไม่ได้รับความเป็นธรรมจากความชำรุดบกพร่องของสินค้าประเภทรถยนต์อยู่ และเมื่อพิจารณาจากกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 และพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ยังไม่สอดคล้องกับสิทธิของผู้บริโภคที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ โดยให้รัฐต้องจัดให้มีมาตรการหรือกลไกที่มีประสิทธิภาพในการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภคด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการรู้ข้อมูลที่เป็นจริง ด้านความปลอดภัย ด้านความเป็นธรรมในการทำสัญญา หรือด้านอื่นใดอันเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค แต่ก็ยังไม่มีกลไกทางกฎหมาย (Legal Mechanisms) ที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับปัญหาที่ผู้บริโภคได้รับความเสียหายและไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการบริโภคสินค้าประเภทรถยนต์ เพราะเหตุความชำรุดบกพร่อง ประเด็นปัญหาที่ว่า “กฎหมายที่ใช้บังคับเกี่ยวกับความชำรุดบกพร่องของรถยนต์ซึ่งไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560” ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก สรุปได้ว่า ประชากรผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นสอดคล้องกับความเห็นของผู้วิจัย และให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า สิทธิของผู้บริโภคเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่รัฐให้การรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ ซึ่งรัฐควรดำเนินการใด ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของสิทธิขั้นพื้นฐานที่รัฐธรรมนูญได้รับรองไว้ แต่เมื่อผู้บริโภคได้รับความเสียหายอย่างไม่เป็นธรรมในการบริโภคสินค้าประเภทยานยนต์ ถือว่าเป็นสินค้าที่มีความจำเป็นในสังคมปัจจุบัน ดังนั้น รัฐควรมีกลไกทางกฎหมาย (Legal Mechanisms) ที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับปัญหาที่ผู้บริโภคได้รับความเสียหายและไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการบริโภคสินค้าประเภทรถยนต์ เพราะเหตุความชำรุดบกพร่อง

จึงกล่าวได้ว่า ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายว่าด้วยความซำรุดบกพร่องของรถยนต์ แต่มีเพียงร่างพระราชบัญญัติเพื่อความซำรุดบกพร่องของสินค้า พ.ศ. ในประเด็นนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก สรุปได้ว่า ประชากรผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นสอดคล้องกับความเห็นของผู้วิจัย โดยสนับสนุนให้มีการผลักดันร่างพระราชบัญญัติเพื่อความซำรุดบกพร่องของสินค้า พ.ศ. อย่างไรก็ตาม ประชากรผู้ให้ข้อมูลได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า หากจะมีกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบเกี่ยวกับความซำรุดบกพร่องของสินค้ารถยนต์ ก็ควรมีการตรากฎหมายที่มีเนื้อหาครอบคลุมและเป็นธรรมต่อทั้งผู้ประกอบการและฝ่ายผู้บริโภค

2. ความสัมพันธ์ของหลักการที่เป็นรากฐานของกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบในความซำรุดบกพร่องของสินค้าประเภทรถยนต์มีความสำคัญต่อการกำหนดความรับผิดชอบของผู้ผลิต กล่าวคือ แต่เดิมกฎหมายที่กำหนดความรับผิดชอบของผู้ขายในความซำรุดบกพร่องของสินค้าทุกประเภท รวมถึงสินค้าประเภทรถยนต์ เป็นกฎหมายที่มาจาก “หลักผู้ซื้อต้องระวัง” (Caveat Venditor) แต่เนื่องจากปัจจุบันสินค้าบางประเภทที่ผลิตด้วยเทคโนโลยีขั้นสูง มีระบบกลไกในการทำงานซับซ้อน ซึ่งยากแก่การพบเห็นความซำรุดบกพร่องโดยประจักษ์ขณะที่ทำการซื้อขายหรือส่งมอบสินค้า ทำให้กฎหมายภายใต้หลักผู้ซื้อต้องระวังและหลักความรับผิดชอบตามสัญญาทำให้ฝ่ายผู้บริโภคเสียเปรียบ ทำให้มีการพัฒนา “หลักผู้ขายต้องระวัง” (Let The Seller Beware) มาตราเป็นกฎหมายโดยกำหนดให้ผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายต้องมีความระมัดระวังในการผลิตและจำหน่ายสินค้า และให้ความคุ้มครองผู้ซื้อภายใต้หลักการรับประกันอย่างชัดเจน (Express Warranty) และหลักการรับประกันโดยปริยาย (Implied Warranty) ส่งผลให้ผู้บริโภคได้รับความคุ้มครองในการซื้อสินค้าประเภทรถยนต์มากขึ้น

3. ผลสรุปของการศึกษาเชิงเปรียบเทียบโครงสร้างของร่างพระราชบัญญัติเพื่อความซำรุดบกพร่องของสินค้า พ.ศ. ของไทย กับกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ กฎหมายรัฐเพนซิลเวเนีย (Pennsylvania Lemon Law) กฎหมายของรัฐฟลอริดา (Florida Lemon Law) กฎหมายของรัฐวอชิงตัน ดี.ซี. (Washington D.C. Lemon Law) และกฎหมายของรัฐเวอร์มอนต์ (Vermont Lemon Law) เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่นำไปปรับปรุงแก้ไขร่างพระราชบัญญัติเพื่อความซำรุดบกพร่องของสินค้า พ.ศ.... ได้ข้อสรุปในประเด็นสำคัญ ดังนี้

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศ กับ ร่าง ฯ ของประเทศไทย

ประเด็น	เพนซิลเวเนีย	ฟลอริดา	วอชิงตันดี.ซี.	เวอร์มอนต์	ประเทศไทย
มีกฎหมาย Lemon law	มี	มี	มี	มี	ไม่มี
ประเภทของยานยนต์ที่ได้รับ	ยานยนต์ใหม่	ยานยนต์ใหม่	ยานยนต์ใหม่	ยานยนต์ใหม่	ยานยนต์ใหม่
การคุ้มครอง			และมีมือสอง		
หลักการคุ้มครอง	ประกัน	ประกัน	ประกัน	ประกัน	สัญญา
ความหมายของความซำรุดบกพร่อง	มี	มี	มี	มี	ไม่ชัดเจน
ระยะเวลาของการรับประกัน	1 ปี	2 ปี	1 ปี	1 ปี	2 ปี
ความซำรุดบกพร่องของยานยนต์					
ข้อสันนิษฐานว่าผู้ผลิตมีความพยายามที่เหมาะสมและเพียงพอในการแก้ไขยานยนต์	มี	มี	มี	มี	ไม่มี

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศ กับ ร่าง ฯ ของประเทศไทย (ต่อ)

ประเด็น	เบนซิลเวเนีย	ฟลอริดา	วอชิงตันดี.ซี.	เวอร์มอนต์	ประเทศไทย
การเยียวยาความชำรุดบกพร่อง	ซ่อมแซม เปลี่ยนรถ คืนรถและ คืนเงิน	ซ่อมแซม เปลี่ยนรถ คืนรถและคืนเงิน	ซ่อมแซม เปลี่ยนรถ คืนรถและ คืนเงิน	ซ่อมแซม เปลี่ยนรถ คืนรถและ คืนเงิน	ซ่อมแซม เปลี่ยนรถ
ผู้ผลิตสินค้าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้อง	มี	มี	มี	มี	ไม่มี
รัฐคืนเงินภาษีให้กรณีคืนรถ	ไม่มีบทบัญญัติ	ไม่มีบทบัญญัติ	รัฐคืนภาษี	รัฐคืนภาษี	ไม่มี บทบัญญัติ
กระบวนการระงับข้อพิพาท	มี	มี	มี	มี	ไม่มี
อนุญาตตุลาการ	มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี
การควบคุมการขายต่อรถที่ส่งคืน เนื่องจากความชำรุดบกพร่อง	มี	ไม่มี	ไม่มี	มี	ไม่มี
การประกาศเกี่ยวกับสิทธิผู้บริโภค	มี	มี	มี	มี	ไม่มี
กองทุนการรับประกันยานยนต์	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี

จากการเปรียบเทียบสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติเพื่อความชำรุดบกพร่องของสินค้า พ.ศ. ของไทย กับกฎหมายต่างประเทศ ทำให้ได้สาระสำคัญที่มีบางประเด็นที่เหมือนกันและมีบางประเด็นที่แตกต่างกัน ที่นำไปสู่แนวทางการเสนอแก้ไขร่างฯ ฉบับนี้ โดยคำนึงถึงการสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย และคำนึงถึงความสมดุลที่สร้างความเป็นธรรมระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค

4. แนวทางเสนอแก้ไข ร่างพระราชบัญญัติเพื่อความชำรุดบกพร่องของสินค้า พ.ศ.

4.1 ประเภทของสินค้าที่ได้รับการคุ้มครอง ควรบัญญัติคุ้มครองรถยนต์ส่วนบุคคล และรถจักรยานยนต์ส่วนบุคคลตามกฎหมายว่าด้วยรถยนต์ โดยคุ้มครองเฉพาะรถใหม่ที่มีใช้ในเชิงพาณิชย์ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการบังคับใช้กฎหมาย

4.2 หลักการคุ้มครอง ควรใช้ระบบการรับประกันอย่างชัดเจน (Express Warranty) และหลักการรับประกันโดยปริยาย (Implied Warranty) ซึ่งจะให้ผู้บริโภคได้รับการคุ้มครองทันทีเมื่อมีความชำรุดบกพร่องเกิดขึ้น

4.3 ความชำรุดบกพร่อง ควรมีการบัญญัติกฎหมายในลักษณะที่บังคับใช้ได้อย่างชัดเจน โดยไม่ต้องอาศัยการตีความ และเสนอแนะให้ปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติเกี่ยวกับความชำรุดบกพร่องของรถยนต์เพื่อให้เกิดความชัดเจน โดยเสนอแนะให้แบ่งความชำรุดบกพร่องเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) ความชำรุดบกพร่องทางกลไก หมายถึง ข้อบกพร่อง ความล้มเหลว หรือการทำงานผิดปกติใด ๆ ของระบบกลไกของยานยนต์ รวมถึง เครื่องยนต์ ระบบส่งกำลังและเพลาขับ เพื่องถ่าย ระบบระบายความร้อน ระบบไฟฟ้า ระบบเชื้อเพลิง หรืออุปกรณ์เสริม และความบกพร่องอื่น ๆ ที่ทำให้การทำงาน ความปลอดภัย ประสิทธิภาพหรือมูลค่าของยานยนต์ลดลงอย่างมาก 2) ความชำรุดบกพร่องที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัย หมายถึง ความบกพร่องที่ลดความสามารถของผู้ควบคุมยานยนต์ในการทำงานปกติ หรือที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อการเกิดเพลิงไหม้ การระเบิด หรือการทำงานผิดปกติอื่น ๆ ที่คุกคามถึงชีวิต และ 3) ความชำรุดบกพร่องตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

4.4 กำหนดระยะเวลาที่ผู้ผลิตต้องรับผิดชอบต่อความชำรุดบกพร่อง ควรกำหนด 2 ปี

4.5 บทสันนิษฐานว่าผู้ผลิตมีความพยายามที่เหมาะสมและเพียงพอในการปรับแก้ไขยานยนต์ให้สอดคล้องกับการรับประกัน ควรให้มีการปรับปรุงแก้ไขว่า ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ผลิตได้ดำเนินการแก้ไขความผิดปกติของยานยนต์อย่างเพียงพอและเหมาะสมแล้ว ดังนี้ 1) การแก้ไขนั้นต้องได้รับการซ่อมแซม 3 ครั้งโดยผู้ผลิตหรือตัวแทนของผู้ผลิตแต่ความผิดปกติของยานยนต์นั้นยังคงมีอยู่ 2) ยานยนต์นั้นไม่สามารถใช้งานได้เนื่องจากความชำรุดบกพร่องใด ๆ เป็นเวลาสะสมรวมกันตั้งแต่ 60 วันขึ้นไป และ 3) หากเกิดกรณีตาม (1) และ (2) ให้ผู้ผลิตหรือตัวแทนของผู้ผลิตรับผิดชอบต่อความชำรุดบกพร่องของยานยนต์นั้นตามเงื่อนไขที่ได้รับประกันไว้หรือตามสัญญา

4.6 การเยียวยาความชำรุดบกพร่อง ควรบัญญัติเยียวยาความชำรุดบกพร่องอย่างใดอย่างหนึ่ง ได้แก่ การซ่อมแซม การเปลี่ยนรถยนต์คันใหม่ในราคาและรุ่นที่ใกล้เคียง การคืนรถยนต์และคืนเงินตามที่อยู่บริโภค

4.7 การคืนเงินค่าใช้จ่ายและค่าธรรมเนียม ในกรณีผู้บริโภคใช้สิทธิขอคืนรถและรับเงินคืน ควรกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับจำนวนเงินและค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องให้ชัดเจน โดยให้ผู้ผลิตหรือตัวแทนของผู้ผลิตคืนเงิน ค่าใช้จ่าย และค่าเสียหายภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ผู้ซื้อบอกเลิกสัญญา

4.8 รัฐคืนเงินภาษีให้กรณีคืนรถ ควรบัญญัติให้รัฐคืนเงินภาษีที่เรียกเก็บไปแล้ว ในกรณีที่ผู้บริโภคเลือกการคืนรถและคืนเงิน

4.9 การระงับข้อพิพาท ควรมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทก่อนฟ้องคดี และในคณะกรรมการระงับข้อพิพาทเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและลดปัญหาการนำคดีฟ้องต่อศาล ซึ่งให้มีคณะกรรมการระงับข้อพิพาท ประกอบด้วย 1) ตัวแทนจากสำนักงานคุ้มครองผู้บริโภค 2) ตัวแทนจากสภาองค์กรผู้บริโภค 3) ตัวแทนจากสาขาวิชาชีพวิศวกรรมยานยนต์ 4) ตัวแทนจากผู้ประกอบการด้านยานยนต์ และ 5) ตัวแทนจากผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย

4.10 การอนุญาโตตุลาการ ควรมีบทบัญญัติเกี่ยวกับอนุญาโตตุลาการเพื่อชี้ขาดข้อพิพาท หากคู่สัญญาตกลงกันไว้ให้ใช้การระงับข้อพิพาทด้วยวิธีอนุญาโตตุลาการ

4.11 การควบคุมการขายต่อรถที่ส่งคืนเนื่องจากความชำรุดบกพร่อง ควรบัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการควบคุมการขายต่อรถยนต์ที่ส่งคืนเนื่องจากความชำรุดบกพร่อง โดยห้ามจำหน่ายรถยนต์ที่ส่งคืนเนื่องจากความชำรุดบกพร่อง เว้นแต่ ผู้ผลิตหรือตัวแทนผู้ผลิตได้ทำการซ่อมแซมความชำรุดบกพร่องนั้นแล้ว โดยยานยนต์ดังกล่าวได้รับการตรวจสอบสภาพจากกรมการขนส่งทางบกและได้รับการรับรองความปลอดภัยแล้ว และต้องติดเครื่องหมายแสดงให้เห็นอย่างชัดเจน พร้อมทั้งแจ้งในคู่มือการจดทะเบียนยานยนต์ว่าเป็นยานยนต์ ที่ส่งคืนเนื่องจากความชำรุดบกพร่อง

4.12 การประกาศเกี่ยวกับสิทธิผู้บริโภค ควรมีบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิของผู้บริโภค โดยให้ผู้ประกอบกิจการ ผู้ผลิต ตัวแทนของผู้ผลิต ผู้ขาย หรือผู้ให้เช่าซื้อ ประกาศสิทธิของผู้บริโภคเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ ณ สถานที่ประกอบการและเว็บไซต์ของผู้ประกอบกิจการ ผู้ผลิต ตัวแทนของผู้ผลิต ผู้ขาย หรือผู้ให้เช่าซื้อ

4.13 กองทุนการรับประกันรถยนต์ ควรมีการจัดตั้งกองทุนการรับประกันรถยนต์เพื่อให้ผู้ผลิตจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนการรับประกันรถยนต์เนื่องจากเหตุชำรุดบกพร่อง ทั้งนี้ เพื่อเป็นการประกันการเยียวยา ค่าเสียหายให้แก่ผู้บริโภค

อภิปรายผล

จากการวิจัย สามารถอภิปรายผลภายใต้วัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

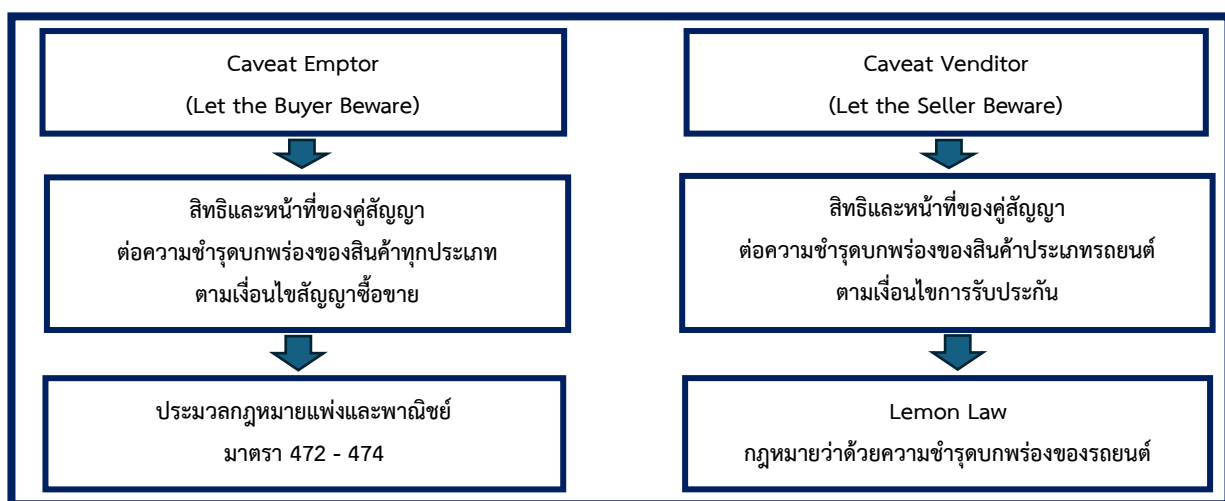
กฎหมายของไทยที่ใช้ในการกำหนดความรับผิดของผู้ผลิต หรือผู้ขายเกี่ยวกับความชำรุดบกพร่องเป็นกฎหมายที่อยู่ภายใต้หลักความรับผิดตามสัญญาซื้อขาย และในกรณีมีความชำรุดบกพร่องก็กำหนดให้ผู้ขายรับผิดชอต่อความชำรุดบกพร่องภายใต้หลักผู้ซื้อต้องระวัง (Caveat Emptor) เป็นวลีภาษาละตินซึ่งหมายความว่าผู้ซื้อต้องรับความเสี่ยงในการทำสัญญา (Al Tamimi, 2022) ซึ่งหลักการดังกล่าวปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งเป็นหลักกฎหมายที่ไม่เหมาะสมกับการคุ้มครองผู้บริโภคเพื่อให้ผู้ผลิตหรือผู้ขายรับผิดชอบต่อความชำรุดบกพร่องของสินค้าประเภทรถยนต์ เนื่องจากรถยนต์เป็นสินค้าที่มีกลไกและการทำงานของเครื่องยนต์ที่ผลิตด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมขั้นสูง ซึ่งยากต่อการพบความชำรุดบกพร่องในขณะส่งมอบ ดังที่ศาลฎีกาพิพากษาว่า รถยนต์ที่เข้าซื้อมีความชำรุดบกพร่องเกี่ยวกับระบบวิทยุและการปรับเบาะนั่ง ซึ่งเป็นข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นภายหลังการส่งมอบและเป็นข้อชำรุดบกพร่องที่ไม่อาจเห็นประจักษ์ในเวลาส่งมอบในส่วนที่เกี่ยวข้องถึงระบบเครื่องยนต์และไฟฟ้า โดยส่วนประกอบดังกล่าวเป็นสาระสำคัญของรถยนต์ ซึ่งการที่ระบบเครื่องยนต์และไฟฟ้ามีการแจ้งเตือนหรือใช้การได้ไม่สมบูรณ์หลายครั้งภายในระยะเวลาไม่ถึง 3 เดือน ถือได้ว่ามีความชำรุดบกพร่องถึงขนาดเป็นเหตุให้เสื่อมราคาหรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์อันมุ่งหมายจะใช้เป็นปกติ โจทก์ในฐานะผู้ให้เข้าซื้อจึงมีหน้าที่ต้องส่งมอบทรัพย์สินที่เข้าซื้อให้แก่ผู้เข้าซื้อได้ใช้หรือได้รับประโยชน์ในสภาพที่เรียบร้อยและสมบูรณ์ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2767/2560) ซึ่งปัญหาดังกล่าวมิได้เกิดขึ้นเฉพาะประเทศไทยเท่านั้น หลายประเทศก็ประสบปัญหาที่นำไปสู่การร้องเรียนและการฟ้องร้องคดีเช่นเดียวกัน ซึ่งทางออกของปัญหานี้ ได้มีการนำหลักผู้ขายต้องระวัง (Caveat Venditor) เป็นวลีภาษาละติน ซึ่งหมายความว่าผู้ขายจะต้องมีความรับผิดชอบและใช้ความระมัดระวังการผลิต โดยต้องผลิตสินค้าให้มีความปลอดภัยและหากเกิดความเสียหายต้องมีการชดเชยความเสียหายโดยระบบประกันที่ได้กำหนดความรับผิดไว้ด้วยการประกันโดยชัดแจ้ง หรือการรับประกันโดยปริยาย ซึ่งเป็นหลักกฎหมายที่มีความสำคัญต่อการคุ้มครองผู้บริโภค ดังที่ศาลของสหรัฐอเมริกาได้วางบรรทัดฐานไว้ในคดี MacPherson v. Buick Motor Co. ในปี 1916 ซึ่งเป็นคดีที่ฟ้องผู้ผลิตรถยนต์ให้รับผิดชอบต่อความชำรุดเสียหาย (Daniel, L. B., 2022) และต่อมาได้มีการพัฒนากฎหมายนี้มาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคศตวรรษที่ 21 ที่เป็นการซื้อขายสินค้าในยุคพาณิชย์ดิจิทัล เนื่องจากประเภทและลักษณะของสินค้ามีการผลิตด้วยเทคโนโลยีที่ซับซ้อนเกินความสามารถของผู้ซื้อจะพบเห็นความชำรุดบกพร่องอย่างประจักษ์ในขณะทำสัญญาซื้อขายหรือขณะส่งมอบ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องแก้ไขกฎหมายให้เหมาะสมกับสถานการณ์ของสังคมปัจจุบันเพื่อสร้างความเป็นธรรมให้แก่ผู้บริโภค และสร้างการรับผิดชอบต่อผู้ผลิตในการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ เหมาะสมกับการใช้งาน ความเห็นเช่นนี้สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “Caveat Emptor” ซึ่งสรุปว่า หลักเกณฑ์ความรับผิดของผู้ผลิตที่นำหลักผู้ขายต้องระวัง เป็นหลักการที่กำหนดความรับผิดตรงข้ามกับหลักผู้ซื้อต้องระวัง โดยเน้นย้ำถึงความรับผิดของผู้ผลิตต่อความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ แม้ว่าขายผ่านบุคคลที่สามก็ตาม หลักการนี้ยอมรับว่า แม้ว่าผู้ซื้อควรตรวจสอบการซื้อที่อาจเกิดขึ้น แต่ก็มี การคุ้มครอง เช่น การรับประกันและกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคที่สามารถให้การเยียวยาในกรณีที่เกิดการฉ้อโกงหรือสินค้ามีข้อบกพร่องได้ อย่างไรก็ตาม ผู้ซื้อควรเฝ้าระวังเงื่อนไขการขาย เนื่องจากค่าธรรมเนียมเพิ่มเติมและคำปฏิเสธความรับผิดของผู้ขายที่อาจส่งผลกระทบต่อสิทธิของ

ผู้บริโภคได้ (Daniel, L. B., 2022) และหลายประเทศได้ตรากฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องของสินค้าที่ไม่ได้มาตรฐานอย่างเฉพาะเจาะจง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สินค้าที่มีความซับซ้อนในการผลิต (รัฐสภา จูริมาศ, 2563) ซึ่งผู้บริโภคของไทยก็ประสบปัญหาและไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการซื้อสินค้าประเภทรถยนต์ เช่นเดียวกัน จึงนำไปสู่การเคลื่อนไหวของผู้บริโภคในการผลักดันให้มีการตรากฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องของสินค้าประเภทรถยนต์ ดังปรากฏตามร่างพระราชบัญญัติเพื่อความชำรุดบกพร่องของสินค้า พ.ศ. ซึ่งคณะผู้วิจัยได้เห็นว่า ร่างฯ ฉบับดังกล่าวยังขาดความสมบูรณ์หลายประการ ตามที่ได้อธิบายไว้ในผลการวิจัย ดังนั้น หากมีการนำสาระสำคัญของโครงสร้างกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องของรถยนต์ของต่างประเทศมาตราเป็นกฎหมายเพื่อใช้สำหรับประเทศไทย เช่น การใช้ระบบการประกันแทนความรับผิดชอบตามสัญญาซื้อขาย การกำหนดหลักเกณฑ์ความรับผิดชอบเกี่ยวกับความชำรุดบกพร่อง การเยียวยาความเสียหาย การระงับข้อพิพาท ก็จะทำให้ผู้ผลิตมีความรับผิดชอบต่อการผลิตรถยนต์มากขึ้น ซึ่งโครงสร้างและหลักเกณฑ์กฎหมายในลักษณะเช่นนี้ก็จะเป็นกฎหมายที่สร้างแรงจูงใจให้ผู้ผลิตมีความรับผิดชอบมากขึ้น และนำไปสู่การคุ้มครองผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ของงานวิจัยนี้ คือ การเสนอให้นำหลักผู้ขายต้องระวัง “Caveat Venditor (Let The Seller Beware)” มาเป็นหลักการพื้นฐานของกฎหมายว่าด้วยความชำรุดบกพร่องของสินค้าประเภทรถยนต์ โดยตราเป็นกฎหมายเฉพาะสำหรับสินค้าประเภทรถยนต์ เพื่อกำหนดให้ผู้ขายต้องรับผิดชอบเงื่อนไขของการรับประกันแทนหลักการเดิม คือ หลักผู้ซื้อต้องระวัง “Caveat Emptor (Let The Buyer Beware)” ซึ่งเป็นความรับผิดชอบตามหลักสัญญาซื้อขายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ทั้งนี้ เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างความรับผิดชอบของผู้ผลิตกับผู้บริโภค (ผังแสดงการพัฒนากฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความชำรุดบกพร่องต่อรถยนต์)

ภาพที่ 1 ผังแสดงการพัฒนากฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความชำรุดบกพร่องของรถยนต์

สรุปและข้อเสนอแนะ

กล่าวโดยสรุป รถยนต์เป็นสินค้าที่มีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตของผู้บริโภคเป็นอย่างมาก แต่อย่างไรก็ตาม พบว่า ปัญหาจากความชำรุดบกพร่องของสินค้าประเภทรถยนต์ได้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้มีการร้องเรียนและฟ้องร้องคดีเพิ่มมากขึ้น ซึ่งกฎหมายที่บังคับใช้เกี่ยวกับความชำรุดบกพร่องของสินค้าประเภทรถยนต์ คือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่มีบทบัญญัติของกฎหมายไม่เหมาะสมกับสินค้าประเภทรถยนต์ และแม้ว่าจะมีการร่างพระราชบัญญัติเพื่อความชำรุดบกพร่องของสินค้า พ.ศ. และอยู่ระหว่างดำเนินการตามขั้นตอนที่นำไปสู่การบังคับใช้กฎหมายต่อไป แต่ผู้วิจัยเห็นว่า ร่างฯ ฉบับนี้ ยังมีความบกพร่องอยู่หลายประการ จึงได้เสนอแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข โดยมีข้อเสนอแนะ ได้แก่ 1) ข้อเสนอแนะในการนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ นำผลของการวิจัยตาม ข้อ 4.1 - 4.12 ไปปรับปรุงแก้ไขร่างพระราชบัญญัติเพื่อความชำรุดบกพร่องของสินค้า พ.ศ. และ 2) ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป จากการวิจัยนี้ พบว่า ยังมีประเด็นที่ควรศึกษาและวิจัยต่อไป อาทิ การหลักผู้ขายต้องระวัง “Caveat Venditor (Let The Seller Beware)” มาเป็นหลักการพื้นฐานของกฎหมายว่าด้วยความชำรุดบกพร่องของสินค้าประเภทอื่น ๆ ที่มีลักษณะของสินค้าที่ผลิตด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่มีความซับซ้อน ยากแก่การพบเห็นความชำรุดบกพร่องขณะทำสัญญาซื้อขายหรือส่งมอบสินค้า อาทิ คอมพิวเตอร์ เครื่องใช้ไฟฟ้าบางประเภท โดยตราเป็นกฎกระทรวง หรือประกาศกระทรวงที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติเพื่อความชำรุดบกพร่องของสินค้า พ.ศ. นอกจากนี้ ยังมีประเด็นเกี่ยวกับการคืนภาษีและคืนค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับความชำรุดบกพร่องให้แก่ผู้ซื้อ เมื่อเกิดกรณีมีความชำรุดบกพร่องและผู้ซื้อเลือกใช้สิทธิคืนสินค้าและขอเงินคืน

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ ทนสนับสนุนการวิจัยจากสถาบันวิจัยและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยเกริก ปีงบประมาณ 2566 และขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยนี้ นอกจากนี้ ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญทางนิติศาสตร์ในสาขาที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ที่ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพของรายงานฉบับสมบูรณ์ของงานวิจัยนี้ ตามหลักเกณฑ์ของสถาบันวิจัยและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยเกริก ก่อนที่จะเข้าสู่กระบวนการเผยแพร่ผลงาน ผู้วิจัยขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- กรุงเทพธุรกิจ. (2566). สถิติร้องเรียนปัญหารถยนต์ป้ายแดง 7 เดือนพุ่ง. เรียกใช้เมื่อ 10 พฤษภาคม 2568 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/social/527270>
- รัฐสภา จุริมาศ. (2563). แนวทางการคุ้มครองผู้บริโภคจากความไม่ได้มาตรฐานของสินค้า: กรณีศึกษาประเทศสิงคโปร์ (Guideline to Consumer Protection on Defective Products: Case Study of Singapore). วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, 12(1), 102-115.

- สถาบันยานยนต์ประเทศไทย. (2566). ความรู้ยานยนต์ไฟฟ้าเบื้องต้น โครงการศูนย์การเรียนรู้เทคโนโลยี และนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมยานยนต์ไฟฟ้าสถาบันยานยนต์. เรียกใช้เมื่อ 7 เมษายน 2568 จาก <https://www.thaiauto.or.th/2012/th/services/ev/pdf/ev-Intro.pdf>
- สภาองค์กรของผู้บริโภค. (2566). จบปัญหาของพังด้วย “เลมอน ลอว์”. เรียกใช้เมื่อ 17 เมษายน 2568 จาก https://www.tcc.or.th/lemon-law_defective-goods
- สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค. (2567ก). สคบ. ร่วมรายการ “สถานีประชาชน” ประเด็น: ร้อง สคบ. ซื้อรถยนต์ไฟฟ้า ไม่ตรงปก. เรียกใช้เมื่อ 7 เมษายน 2568 จาก <https://www.ocpb.go.th>
- _____. (2567ข). สคบ. เล็งแก้ปัญหาข้อพิพาท “ความชำรุดบกพร่องของรถยนต์. เรียกใช้เมื่อ 17 เมษายน 2567 จาก https://www.ocpb.go.th/news_view.php?nid=4145
- สุขุม ศุภนิตย์. (2557). คำอธิบายกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Al Tamimi. (2022). Let the Seller Beware! Jordan: from Caveat Emptor to Caveat Venditor. Retrieved April 20, 2014, from <https://www.tamimi.com/law-update-articles/let-seller-beware-jordan-caveat-emptor-caveat-venditor/>
- Daniel, L. B. (2022). Caveat emptor. Retrieved April 23, 2024, from <https://www.ebsco.com/research-starters/law/caveat-emptor>
- Food and Agriculture Organization of the United Nations. (2020). Canada (Quebed); Consumer Protection Act. CQLR Chapter P-40.1. Retrieved April 17, 2024, from <https://www.canlii.org/en/qc/laws/stat/cqlr-c-p-40.1/latest/cqlr-c-p-40.1.html>
- JUSTIA. (2024). Consumer Protection Law Center; Lemon Laws: 50-State Survey. Retrieved April 17, 2024, from <https://www.justia.com/consumer/deceptive-practices-and-fraud/lemon-laws-50-state-Survey/>
- TEMBUSU LAW. (2024). Lemon Law in Singapore: 7 Facts all Consumers must know. Retrieved April 22, 2024, from <https://www.tembusulaw.com/insights/lemon-law-singapore/>

การศึกษาความหมาย องค์ประกอบ และการวัดภาวะผู้นำมุ่งความรู้ของผู้จัดการร้าน เครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์ในประเทศไทย*

EXPLORING THE MEANING, COMPONENTS, AND MEASUREMENT OF KNOWLEDGE-ORIENTED LEADERSHIP AMONG MANAGERS IN NON-ALCOHOLIC BEVERAGE IN THAILAND

อุกฤษณ์ ดิยะเจริญศรี, ฐาศุภร์ จันประเสริฐ, พลเทพ พูนพล*

Uklit Tiyaachareonsri, Thasuk Junprasert, Polthep Poonpol*

สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Behavioral Science Research Institute, Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: p.poonpol@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความหมายและองค์ประกอบของภาวะผู้นำมุ่งความรู้สำหรับผู้จัดการร้านเครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์ในประเทศไทย และ 2) เพื่อพัฒนาแบบวัดภาวะผู้นำมุ่งความรู้สำหรับผู้จัดการร้านเครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์ในประเทศไทย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ในรูปแบบ Exploratory Sequential Mixed Methods ในระยะแรกเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างกับผู้จัดการร้านจำนวน 10 คน เพื่อค้นหาความหมายและองค์ประกอบของพฤติกรรมภาวะผู้นำมุ่งความรู้ ระยะที่สองเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยสร้างและพัฒนาแบบวัดภาวะผู้นำมุ่งความรู้จากข้อมูลเชิงคุณภาพและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง จากนั้นเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้จัดการร้าน 264 คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) ผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำมุ่งความรู้ของผู้จัดการร้านเครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์ในประเทศไทยมีองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ 1) การสนับสนุนจากผู้นำ เช่น การให้คำแนะนำ ชื่นชม และให้เวลากับทีมงาน 2) การกระตุ้นทางปัญญาและนวัตกรรม เช่น การเปิดโอกาสให้เสนอแนวคิดใหม่ ๆ และแบ่งปันเทคนิคการทำงาน 3) การเสริมพลังทางจิตวิทยา เช่น การให้ทีมตัดสินใจด้วยตนเอง แลกเปลี่ยนข้อมูลภายในทีม และ 4) พฤติกรรมการจัดการความรู้ เช่น การส่งเสริมการบันทึก แบ่งปัน และนำความรู้ไปใช้จริงในงานประจำ โดยแบบวัดที่พัฒนาขึ้นมีจำนวน 21 ข้อคำถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .887 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์สูง สะท้อนถึงคุณภาพของเครื่องมือที่สามารถนำไปใช้ประเมินภาวะผู้นำมุ่งความรู้ได้อย่างแม่นยำ เหมาะสมต่อการนำไปใช้ประเมินภาวะผู้นำมุ่งความรู้ในธุรกิจเครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์ เพื่อเสริมสร้างความสามารถเชิงนวัตกรรมในการบริการ กระบวนการทำงาน และความได้เปรียบทางการแข่งขัน

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำมุ่งความรู้, องค์ประกอบภาวะผู้นำ, การวัดภาวะผู้นำ, ผู้จัดการร้าน, ร้านเครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์

Abstract

This research aims to 1) Study the definition, components, and development a measurement tool for Knowledge-Oriented Leadership (KOL) among managers of non-alcoholic beverage shops in Thailand. And 2) Develop a measurement scale for assessing Knowledge-Oriented Leadership in this context. This study using a mixed-methods approach in an exploratory sequential design. In the first phase, qualitative research was conducted using semi-structured, in-depth interviews with 10 shop managers to identify the definition and components of Knowledge-Oriented Leadership behaviors. The second phase, a quantitative involved developing a Knowledge-Oriented Leadership measurement tool based on qualitative findings and related literature. Data were collected from 264 shops managers, and Exploratory Factor Analysis (EFA) was employed for analysis. The findings revealed four core components of Knowledge-Oriented Leadership for shops managers 1) Support from Leader are giving advice, showing appreciation, and spending time with team members 2) Intellectual Stimulation and Innovation are encouraging new ideas and sharing work techniques 3) Psychological Empowerment are allowing team members to make decisions and exchange internal information and feel confident in their own abilities. and 4) Knowledge Management Behavior are promoting documentation, knowledge sharing, and practical application of knowledge in daily tasks. The developed scale comprises 21 items, relating to the facilitation of knowledge recording, dissemination, and practical application within daily operations. with a high reliability score with a Cronbach's Alpha coefficient of .887, indicating strong internal consistency. The instrument is considered valid and appropriate for assessing Knowledge-Oriented Leadership within the non-alcoholic beverage service sector. It serves as a practical tool for enhancing innovation capabilities in service and operational processes, and fostering sustainable competitive advantage for business.

Keywords: Knowledge-Oriented Leadership, Leadership Component, Leadership Assessment, Shop Manager, Non-Alcoholic Beverage Shops

บทนำ

เศรษฐกิจไทยปี 2568 คาดว่าจะเติบโตปานกลางที่ร้อยละ 2.8 - 3.0 จากการฟื้นตัวของภาคท่องเที่ยว การบริโภคภาคเอกชน การส่งออก และการลงทุนที่ปรับตัวดีขึ้น แต่ยังเผชิญปัจจัยท้าทายจากภายนอกที่ต้องการมาตรการกระตุ้นเพิ่ม (สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2568) ภาคบริการอาหารและเครื่องดื่มมีแนวโน้มเติบโตต่อเนื่อง คาดมีมูลค่าตลาดรวม 657,000 ล้านบาท (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2567) และรายได้ธุรกิจ

นิติบุคคลเติบโต 4.0 - 5.0% ต่อปี ช่วงปี 2567 - 2569 (ศูนย์วิจัยกรุงศรี, 2567) โดยได้รับอานิสงส์จากเศรษฐกิจที่ฟื้นตัวและการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตผู้บริโภค แต่ยังมีความท้าทายจากการแข่งขันสูง ต้นทุนที่เพิ่มขึ้น ปัญหาแรงงาน การรักษาคุณภาพ และความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจ ขณะที่ตลาดเครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์คาดว่าจะมีมูลค่า 85,320 ล้านบาท (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2567) จากการขยายตัวของสังคมเมือง วัฒนธรรมการดื่มกาแฟ และเครื่องดื่มเฉพาะกลุ่ม ทำให้ธุรกิจต้องเน้นกลยุทธ์ที่สร้างความแตกต่างผ่านการควบคุมต้นทุน คุณภาพ และประสบการณ์ลูกค้า (Piraintorn, P. & Booranavitayaporn, S., 2023) โดยเฉพาะตลาดเครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์ที่มีการแข่งขันสูงและสินค้าที่ไม่ค่อยแตกต่างกัน ความสำเร็จจึงขึ้นอยู่กับความเป็นเลิศในการดำเนินงาน คุณภาพสม่ำเสมอ และการมอบประสบการณ์ที่เหนือกว่าให้กับกลุ่มลูกค้า

ปัญหาการแอบซ่อนข้อมูลของพนักงานเกิดขึ้นในหลายองค์กร โดยพนักงานจงใจไม่แบ่งปันข้อมูลหรือประสบการณ์ให้เพื่อนร่วมงาน เนื่องจากรู้สึกไม่มั่นคงในตำแหน่ง ต้องการรักษาความเหนือกว่าทางความรู้ หรือกลัวผลงานถูกนำไปใช้โดยไม่ให้เครดิต (Serenko, A. & Bontis, N., 2016); (Chen, G. et al., 2022); (Milton, N. J. & Lambe, P., 2020) พฤติกรรมนี้มักถูกกระตุ้นจากความรู้สึกถึงความไม่ยุติธรรม ความไม่ไว้วางใจ หรือขาดแรงจูงใจในการร่วมมือ ตามทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม ทำให้พนักงานตอบโต้ด้วยการปกป้องผลประโยชน์ตนเอง ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของทีม ลดความผูกพันต่อองค์กร และอาจนำไปสู่การสูญเสียองค์ความรู้เมื่อพนักงานลาออก (He, P. et al., 2025); (Zhang, Z. et al., 2025) และในบางสถานการณ์ปัญหาเกิดจากการปกปิดการกระทำของทีมงาน ทำให้ทีมได้รับข้อมูลล่าช้าและไม่ครบถ้วน ส่งผลเสียต่อประสบการณ์ของลูกค้า เพราะพนักงานที่ติดต่อกับลูกค้าโดยตรงไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลสำคัญได้เต็มที่ ทำให้การบริการไม่มีประสิทธิภาพ และไม่ตรงตามความต้องการของลูกค้า ดังนั้นผู้นำจึงควรสร้างวัฒนธรรมที่โปร่งใส มีความไว้วางใจ และความปลอดภัยทางจิตวิทยา เพื่อสนับสนุนการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ทั้งในด้านที่ประสบความสำเร็จและด้านที่ล้มเหลว ซึ่งช่วยให้เกิดนวัตกรรม ปรับปรุงกระบวนการทำงาน เพิ่มคุณภาพการบริการ และสร้างประสบการณ์ที่ดีให้แก่ลูกค้า

ภาวะผู้นำของผู้จัดการร้าน ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อความสำเร็จของธุรกิจเครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์ โดยเฉพาะในตลาดที่มีการแข่งขันสูง ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพจะช่วยเสริมสร้างศักยภาพของทีมงาน และองค์กรให้สามารถปรับตัวและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน ผู้จัดการร้านในธุรกิจนี้มีบทบาทที่หลากหลาย ตั้งแต่การบริหารจัดการงานให้มีประสิทธิภาพสูงสุด การสร้างความเข้าใจในความต้องการและพฤติกรรมของลูกค้า การพัฒนาศักยภาพของพนักงานในทีม ไปจนถึงการส่งเสริมให้ทีมงานนำความรู้และประสบการณ์มาประยุกต์ใช้ในงานประจำวัน นอกจากนี้ ยังต้องทำหน้าที่กำหนดทิศทาง สื่อสารวิสัยทัศน์ สร้างความร่วมมือภายในทีม และสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของพนักงาน ซึ่งล้วนเป็นพื้นฐานของการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันและความสำเร็จขององค์กรในระยะยาว (รัตติกกร จงวิศาล, 2559); (Arnold, T. J. et al., 2019) แนวคิดภาวะผู้นำมุ่งความรู้ (Knowledge-Oriented Leadership: KOL) เกิดขึ้นจากการตระหนักถึงความสำคัญของความรู้ ในฐานะทรัพยากรเชิงกลยุทธ์ขององค์กร โดยมีรากฐานสำคัญมาจากแนวคิดมุมมองฐานความรู้ขององค์กร (Knowledge-Based View: KBV) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ของบุคลากรเป็นสินทรัพย์ที่มีค่าที่สุดขององค์กร และเป็นปัจจัยหลักในการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืน (Cooper,

C. L. et al., 2023); (Schütz, K. et al., 2019); (Scuotto, V. et al., 2022) ภาวะผู้นำมุ่งความรู้จึงเน้นการสร้างบริหาร และใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้ของบุคลากร โดยผู้นำจะมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้ทีมงานเกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ทั้งในด้านที่ประสบความสำเร็จและด้านที่ล้มเหลว เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน และพัฒนานวัตกรรมและปรับปรุงกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง ภาวะผู้นำมุ่งความรู้ ยังเป็นแนวทางที่ผสมผสานจุดเด่นของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ซึ่งมุ่งเน้นการสร้างแรงบันดาลใจ กระตุ้นทางปัญญา และปลูกฝังวิสัยทัศน์ ร่วมกับภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยน (Transactional Leadership) ที่เน้นระบบรางวัลและการสนับสนุนที่เป็นรูปธรรมเมื่อลูกทีมแสดงพฤติกรรมแลกเปลี่ยนหรือสร้างสรรค์ความรู้ (Donate, M. J. & Sánchez de Pablo, J. D., 2015); (Shamim, S. et al., 2019); (Ononye, U. H. & Maduemezia, I., 2024) ลักษณะเฉพาะนี้ช่วยให้ผู้นำสามารถดึงศักยภาพของทีมงานออกมาได้เต็มที่ และขับเคลื่อนวัฒนธรรมองค์กรให้เน้นการนำความรู้และประสบการณ์มาใช้จริงในงานการนำภาวะผู้นำมุ่งความรู้มาใช้ในการบริหารทีมและองค์กร ไม่ได้เน้นเพียงแค่การจัดการความรู้ในเชิงระบบ แต่ยังเน้นการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการนำความรู้มาใช้ในทางปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ผู้นำที่มีลักษณะนี้จะช่วยสร้างความไว้วางใจ ความปลอดภัยทางจิตใจ และแรงจูงใจภายในทีม เมื่อทีมงานรับรู้ว่าคุณค่าและความสำคัญและสนับสนุนการแลกเปลี่ยนความรู้ การเรียนรู้ และการพัฒนาทักษะ ก็จะส่งผลให้เกิดพฤติกรรม การแบ่งปันและนำความรู้ไปใช้จริง (Naqshbandi, M. M. & Jasimuddin, S. M., 2018) ร่วมกับเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ขององค์กร ภาวะผู้นำมุ่งความรู้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพในอุตสาหกรรมบริการ เช่น ธุรกิจร้านเครื่องดื่ม ที่ลักษณะงานต้องอาศัยความรู้ ความเข้าใจลูกค้า การบริการที่มีคุณภาพ และความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ (Chaithanapat, P. et al., 2022) โดยผู้จัดการร้านที่มีภาวะผู้นำลักษณะนี้จะมามีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างขีดความสามารถของทีมงาน ทั้งในด้านการสร้างทีมที่มีประสิทธิภาพ การปรับปรุงกระบวนการตัดสินใจ การสนับสนุนนวัตกรรม รวมถึงการสร้างความสามารถในการปรับตัวในยุคที่สถานการณ์เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Gürlek, M. & Çemberci, M., 2020); (Gürlek, M. & Çemberci, M., 2020); (Sadeghi, A. & Rad, F., 2018) การนำภาวะผู้นำมุ่งความรู้มาใช้อย่างช่วยทำให้เกิดการพัฒนาองค์ความรู้ภายในทีม ซึ่งเป็นสิ่งที่ยากต่อการลอกเลียนแบบ และเป็นแหล่งสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในระยะยาว (Hislop, D., 2013) เหตุนี้ภาวะผู้นำมุ่งความรู้จึงเป็นแนวทางสำคัญที่สามารถตอบโจทย์ความท้าทายของธุรกิจบริการเครื่องดื่มในบริบทเศรษฐกิจไทย ที่มีการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันรุนแรง อย่างไรก็ตาม แม้จะมีงานวิจัยที่ตอกย้ำความสำคัญของภาวะผู้นำมุ่งความรู้ต่อการสร้างต้นทุนทางปัญญา แต่กลับยังขาดการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับองค์ประกอบของภาวะผู้นำมุ่งความรู้ในบริบทของร้านเครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์ในประเทศไทยโดยเฉพาะ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมาย องค์ประกอบ และพัฒนาแบบวัดของภาวะผู้นำมุ่งความรู้ของผู้จัดการร้านเครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์ในประเทศไทย เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำและสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในอุตสาหกรรมบริการยุคใหม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความหมาย และองค์ประกอบของของภาวะผู้นำมุ่งความรู้สำหรับผู้จัดการร้านเครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์ในประเทศไทย
2. เพื่อพัฒนาแบบวัดภาวะผู้นำมุ่งความรู้สำหรับผู้จัดการร้านเครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์ในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง การพัฒนาเครื่องมือวัดและประสิทธิผลของโปรแกรมพัฒนาภาวะผู้นำมุงความรู้ของผู้จัดการในร้านเครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์ ซึ่งเป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี โดยแบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ คือ การวิจัยระยะที่ 1 เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจ ความหมาย องค์ประกอบ ตลอดจนพัฒนาแบบวัดภาวะผู้นำมุงความรู้ ที่มีองค์ประกอบที่เหมาะสมกับบริบทของผู้จัดการในร้านเครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์ ซึ่งจะดำเนินการวิจัยแบบผสมวิธี และการวิจัยระยะที่ 2 เพื่อศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมพัฒนาภาวะผู้นำมุงความรู้ของผู้จัดการในร้านเครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์

ซึ่งในบทความวิจัยฉบับนี้จะนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับการวิจัยระยะที่ 1 ซึ่งเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้รูปแบบ Exploratory sequential mixed methods โดยมีลำดับขั้นตอนที่เริ่มต้นจากการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) แล้วจึงตามด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative)

การดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) ผู้วิจัยทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำมุงความรู้และสร้างข้อคำถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured, In-depth Interview) และนำไปตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ของคำถามสัมภาษณ์โดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านภาวะผู้นำ ด้านจิตวิทยา ด้านพฤติกรรมศาสตร์ และด้านการวัดและประเมิน จำนวน 3 ท่าน และปรับปรุงข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งข้อคำถามทุกข้อมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60-1.00 (Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K., 1977) ซึ่งผ่านเกณฑ์การทดสอบ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้จัดการร้านของสถานประกอบการธุรกิจเครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์ในระดับพรีเมียมข้ามชาติที่ปฏิบัติงานในสาขาที่ได้รับการประเมินความพึงพอใจจากลูกค้าสูง และมีพฤติกรรมที่สะท้อนถึงภาวะผู้นำมุงความรู้ โดยวัดพฤติกรรมจากแบบวัดของ Shamim, S. et al เป็นเกณฑ์เบื้องต้น (Shamim, S. et al., 2019) ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่างที่ผ่านการคัดเลือกจำนวน 10 คน เพื่อค้นหาความหมายและองค์ประกอบของพฤติกรรมภาวะผู้นำมุงความรู้จนข้อมูลอิ่มตัว ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์อย่างละเอียด แล้วดำเนินการวิเคราะห์ด้วยการอ่านทบทวนหลายรอบเพื่อทำความเข้าใจบริบท จากนั้นจึงดำเนินการ การลงรหัส (Coding) โดยจำแนกความหมายของข้อมูลสัมภาษณ์ และจัดหมวดหมู่รหัส (Codes) เพื่อนำไปสู่การสกัดหัวข้อที่สะท้อนพฤติกรรมของภาวะผู้นำมุงความรู้ของผู้จัดการร้าน และเพื่อให้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือ (Trustworthiness) ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยนำการสรุปผลเบื้องต้นจากการสัมภาษณ์ไปให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบความถูกต้อง และแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม และผู้วิจัยได้อธิบายลักษณะของผู้ให้ข้อมูล รายละเอียดบริบทของการวิจัย และเงื่อนไขของการเก็บข้อมูลไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้ผู้ที่ต้องการศึกษาเพิ่มเติมสามารถพิจารณาว่าผลการวิจัยนี้สามารถนำไปใช้ในบริบทอื่นได้อย่างไรบ้าง และเพื่อป้องกันอคติในการตีความผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาอภิปรายกับอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อยืนยันความสอดคล้องของหัวข้อ (Lincoln, Y. S. & Guba, E. G., 1985)

การดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative) ผู้วิจัยดำเนินการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำมุงความรู้ เพื่อนำมาประกอบกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพและสร้างข้อคำถามที่เหมาะสมกับการประเมินภาวะผู้นำมุงความรู้ โดยผู้วิจัยได้ออกแบบ แบบสอบถามเบื้องต้น จำนวนทั้งสิ้น 34 ข้อ จากนั้นจึงนำมา

ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือวัด โดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านภาวะผู้นำ ด้านจิตวิทยา ด้านพฤติกรรมศาสตร์ และด้านการวัดและประเมิน จำนวน 3 ท่าน เป็นผู้พิจารณาข้อคำถามที่สร้างขึ้น โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อความตรงตามเนื้อหา และปรับปรุงข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งข้อคำถามทุกข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 (Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K., 1977) หลังจากนั้น ผู้วิจัยนำแบบสอบถามทั้ง 34 ข้อ ไปใช้ในการสัมภาษณ์กระบวนการคิดในการตอบแบบสอบถาม (Cognitive Interview) กับผู้จัดการร้าน จำนวน 5 คน เพื่อปรับปรุงข้อคำถามให้มีความชัดเจนมากขึ้น แล้วจึงนำแบบวัดมา เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้จัดการร้านของสถานประกอบการธุรกิจ เครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์ในระดับพรีเมียมข้ามชาติ ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 517 สาขาทั่วประเทศ (ข้อมูล ณ เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2567) โดยถือว่าผู้จัดการแต่ละร้านเป็นหนึ่งหน่วยของประชากร รวมทั้งสิ้น 517 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจำนวน 264 คน ได้มาจากการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane, T. ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และค่าความคลาดเคลื่อน ± 0.05 (Yamane, T., 1973) โดยคำนวณจากประชากรทั้งหมด 517 คน ซึ่งให้ผลลัพธ์ของขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำที่ต้องการเท่ากับประมาณ 226 คน อย่างไรก็ตามเพื่อเพิ่มความแม่นยำและรองรับการขาดหายของข้อมูล ผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 264 คน โดยใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามคุณสมบัติเฉพาะที่ผู้จัดการต้องทำงานอยู่ในตำแหน่งมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี และมีความสนใจในการให้ข้อมูลผ่านแบบสอบถาม ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) กำหนดกลุ่มตัวอย่างตามแนวคิดของ Hair, J. F. et al. ซึ่งเสนอว่าในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจควรมีผู้ตอบแบบสอบถามไม่น้อยกว่า 5 คน ต่อข้อคำถาม (Hair, J. F. et al., 2019) ในการศึกษาครั้งนี้แบบสอบถามประกอบด้วย 34 ข้อคำถาม เพื่อให้การวิเคราะห์มีความน่าเชื่อถือ หากคำนวณตามอัตราส่วนขั้นต่ำ 5 คนต่อข้อคำถาม จะต้องใช้กลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 170 คน แต่ในการวิจัยครั้งนี้ได้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 264 คน ซึ่งมากกว่าขั้นต่ำและอยู่ในเกณฑ์ที่ Hair, J. F. et al. พิจารณาว่าเหมาะสมและน่าเชื่อถือในเชิงสถิติ สำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ และนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบร่วม (Hair, J. F. et al., 2019)

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจใช้วิธีสกัดองค์ประกอบด้วยวิธี Principal Components และกำหนดเกณฑ์การทดสอบความเหมาะสมของข้อมูลด้วย สถิติของ Kaiser-Meyer-Olkin of Sampling Adequacy (KMO) ควรมากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 (Field, A., 2017) และสถิติทดสอบ Bartlett's Test of Sphericity ควรมีค่า P-value (sig.) น้อยกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 และค่าความเชื่อมั่นไม่น้อยกว่า 0.6 ค่าสถิติความแปรปรวนสะสมไม่น้อยกว่าร้อยละ 50.00 ค่าสถิติความร่วมกัน (Communalities) มากกว่า 0.30 ซึ่งถือว่าเพียงพอต่อการนำมาใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

นอกจากนี้ หากค่าความแปรปรวนที่ได้จากผลการวิเคราะห์แบบสอบถามอยู่ในช่วงที่สอดคล้องกับงานวิจัยในสาขาสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ที่ได้รับการตีพิมพ์ เช่นที่ Henson, R. K. & Roberts, J. K. ได้ศึกษาไว้ว่าอยู่ระหว่าง 16.70 ถึง 87.50 เปอร์เซ็นต์ สามารถถือได้ว่าข้อมูลมีความเหมาะสมเพียงพอในการนำไปใช้วิเคราะห์ต่อ (Henson, R. K. & Roberts, J. K., 2006) โดยเฉพาะเมื่อนำมาพิจารณาร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

เชิงลึก ซึ่งสอดคล้องกันและสามารถตีความทางทฤษฎีได้อย่างชัดเจน (Creswell, J. W. & Plano Clark, V. L., 2018) และนำมาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ซึ่งจะทำให้แบบสอบถามที่พัฒนาในครั้งนี้มีความสมเหตุสมผลทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเชิงปริมาณสามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 คือ เพื่อศึกษาความหมาย และองค์ประกอบของของภาวะผู้นำมุ่งความรู้สำหรับผู้จัดการร้านเครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์ในประเทศไทย ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่างผู้จัดการร้านเครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์ในประเทศไทย พบว่า ภาวะผู้นำมุ่งความรู้ ของผู้จัดการร้านเครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์ในประเทศไทย หมายถึง ภาวะที่ผู้นำแสดงออกถึงการส่งเสริม สนับสนุน และชื่นชมทีมงาน เมื่อมีการแบ่งปันประสบการณ์ ความรู้ แสดงออกถึงแนวคิดใหม่ๆ ที่ส่งเสริมการปฏิบัติงานและการใช้ประโยชน์จากความรู้และประสบการณ์ภายในทีมและองค์กรอย่างต่อเนื่อง ผู้นำที่มีภาวะผู้นำมุ่งความรู้จะมุ่งเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เสริมสร้างและปรับปรุงรูปแบบการแบ่งปันความรู้ให้ดีขึ้น ผู้นำจะค้นหานวัตกรรมและวิธีการทำงานที่มีประสิทธิภาพมาประยุกต์ใช้ เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของทั้งบุคคลและองค์กร ผู้นำมุ่งความรู้จะมีบทบาทสำคัญในการทำให้การจัดการความรู้เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมองค์กร ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความยั่งยืนในการแข่งขัน โดยประกอบด้วย 4 องค์ประกอบสำคัญ คือ

1. การสนับสนุนจากผู้นำ ผู้จัดการร้านแสดงบทบาทเป็นผู้นำที่พร้อมช่วยเหลือและให้คำแนะนำแก่ทีมงานทั้งในเรื่องงานและเรื่องส่วนตัว รวมถึงคอยสังเกตจุดเด่น จุดที่ต้องพัฒนา ให้ความห่วงใย ให้กำลังใจ ชื่นชมผลงาน และจัดสรรเวลาให้กับการเรียนรู้ร่วมกันในทีมอย่างต่อเนื่อง

2. การกระตุ้นทางปัญญาและนวัตกรรม ผู้นำสนับสนุนให้ทีมงานคิดค้นแนวทางใหม่ ๆ ในการทำงาน เปิดโอกาสให้เสนอความคิดเห็นและไอเดียอย่างอิสระ รวมถึงการแบ่งปันเทคนิคและประสบการณ์ใหม่ ๆ เพื่อสร้างบรรยากาศของความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมในการปฏิบัติงาน

3. การเสริมพลังทางจิตวิทยา ผู้จัดการร้านสร้างแรงจูงใจและความเชื่อมั่นให้ทีมงาน มีการเปิดโอกาสให้แลกเปลี่ยนไอเดีย ประสบการณ์ และข้อมูลข่าวสาร ส่งเสริมให้ทีมงานวางแผนงานและตัดสินใจได้ด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของงานและมั่นใจในศักยภาพของตนเอง

4. พฤติกรรมการจัดการความรู้ ผู้นำสนับสนุนให้ทีมงานแลกเปลี่ยนความรู้ บันทึกข้อมูลที่สำคัญ แบ่งปันประสบการณ์ และนำข้อมูลเหล่านั้นไปปรับปรุงการทำงานจริง รวมถึงจัดกิจกรรมหรือสร้างพื้นที่สำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในทีมอย่างต่อเนื่อง

ภาวะผู้นำมุ่งความรู้ในบริบทนี้จึงไม่เพียงแค่การบริหารจัดการในเชิงโครงสร้าง แต่ยังเน้นการสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้และพัฒนารูปแบบการทำงานในร้าน ช่วยให้ทีมงานสามารถปรับตัว พัฒนาศักยภาพ และสร้างความสำเร็จร่วมกันในสภาพแวดล้อมที่มีการแข่งขันสูง

และข้อที่ 2 เพื่อพัฒนาแบบวัดภาวะผู้นำมุ่งความรู้สำหรับผู้จัดการร้านเครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์ในประเทศไทย ดังนี้

ผู้วิจัยออกแบบข้อคำถามของแบบวัดภาวะผู้นำมุ่งความรู้สำหรับผู้จัดการร้านเครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์ในประเทศไทย รวมทั้งสิ้น 34 ข้อ โดยพิจารณาจากความหมายและองค์ประกอบที่ได้จากผลการวิจัยเชิงคุณภาพ จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อความตรงตามเนื้อหา และปรับปรุงข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้ว พร้อมทั้งได้ดำเนินการสัมภาษณ์กระบวนการคิดในการตอบแบบสอบถามกับผู้จัดการร้านเครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์ในประเทศไทย จำนวน 5 คน ได้แบบวัดภาวะผู้นำมุ่งความรู้สำหรับผู้จัดการร้านเครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์ในประเทศไทยฉบับสมบูรณ์ มีข้อคำถาม จำนวน 34 ข้อ โดยทุกข้อมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.6 - 1.0

ขั้นตอนต่อไป ผู้วิจัยนำแบบวัดภาวะผู้นำมุ่งความรู้สำหรับผู้จัดการร้านเครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์ในประเทศไทยไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ผลการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 264 คน พบว่า ผลการทดสอบความเหมาะสมของข้อมูลและผลการวิเคราะห์องค์ประกอบรวม รวมถึงการจัดกลุ่มองค์ประกอบใหม่ พบว่า บางข้อคำถามมีค่าความเชื่อมั่น และค่าความแปรปรวนต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด อีกทั้งบางข้อมีความซ้ำซ้อนหรือคลุมเครือกับข้อคำถามอื่น ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการคัดกรองและตัดข้อคำถามที่ไม่ผ่านเกณฑ์ออก ส่งผลให้ได้ข้อคำถามที่มีความเหมาะสมในการใช้วัดพฤติกรรมหรือทัศนคติตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย จำนวนทั้งสิ้น 21 ข้อ และค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดทั้งฉบับเท่ากับ .887 ส่วนค่าความเชื่อมั่นขององค์ประกอบแต่ละด้าน ได้แก่ การสนับสนุนจากผู้นำ การกระตุ้นทางปัญญาและนวัตกรรม การเสริมพลังทางจิตวิทยา และพฤติกรรมการจัดการความรู้ มีค่าเท่ากับ 0.764, 0.713, 0.709, และ 0.834 ตามลำดับ ซึ่งผ่านเกณฑ์ทดสอบ สามารถแยกการวิเคราะห์แต่ละองค์ประกอบได้ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ด้านการสนับสนุนจากผู้นำ (Support from Leader) จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจด้วยวิธี Principal Component Analysis พบว่า แบบสอบถามมีความเหมาะสมต่อการวิเคราะห์องค์ประกอบ โดยมีค่า Cronbach's Alpha เท่ากับ .764 ค่า KMO เท่ากับ .810 และ Bartlett's Test of Sphericity มีนัยสำคัญทางสถิติ Chi-Square เท่ากับ 329.662 df เท่ากับ 15 Sig เท่ากับ .000 ค่า Eigenvalue มากกว่า 1 สามารถอธิบาย ค่าสถิติความร่วมกันอยู่ระหว่าง .378 ถึง .548 ซึ่งอยู่ในระดับพอใช้ถึงดี ความแปรปรวนรวมสะสมได้เท่ากับร้อยละ 46.106 แม้ค่าดังกล่าวจะต่ำกว่าเกณฑ์ 50% เล็กน้อย แต่สามารถพิจารณาได้ว่าค่าดังกล่าวสามารถนำมาใช้ได้ เนื่องจากพบว่า มีงานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์หลายฉบับที่นำมาศึกษาในด้านการวิจัยด้านสังคมศาสตร์หรือพฤติกรรมศาสตร์มีค่าความแปรปรวนระหว่าง 16.70 ถึง 87.50 รวมไปถึงแบบสอบถามสอดคล้องกับข้อมูลที่เกิดขึ้นจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่าง และสามารถตีความทางทฤษฎีร่วมกับข้อมูลเชิงคุณภาพได้อย่างชัดเจนโดยสามารถจัดกลุ่มข้อคำถามตามน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ด้านการสนับสนุนจากผู้นำ

ด้านการรับรู้ถึงการสนับสนุนจากผู้นำ	น้ำหนักองค์ประกอบ
เมื่อทีมงานมีปัญหาทั้งเรื่องงานและเรื่องส่วนตัว ฉันจะรีบเข้าไปช่วยแก้ไขหรือให้คำแนะนำทันทีเพื่อให้งานดำเนินต่อไป	0.665
ฉันสังเกตจุดเด่นและสิ่งที่ทีมงานแต่ละคนต้องพัฒนา เพื่อช่วยวางแผนการเติบโตในอาชีพของพวกเขา	0.741
ฉันแสดงความห่วงใยและให้กำลังใจทีมงานอยู่เสมอ เช่น การสอบถามปัญหาในการทำงาน หรือพูดคุยเพื่อให้กำลังใจ	0.697

ตารางที่ 1 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ด้านการสนับสนุนจากผู้นำ (ต่อ)

ด้านการรับรู้ถึงการสนับสนุนจากผู้นำ	น้ำหนักองค์ประกอบ
ฉันชื่นชมทีมงานต่อหน้าผู้อื่นทันทีเมื่อพวกเขาทำงานได้ดี หรือประสบความสำเร็จ	0.615
ฉันใช้เวลากับการสอนงาน ให้คำแนะนำ หรือเล่าประสบการณ์ให้ทีมงานฟัง เพื่อให้พวกเขาทำงานได้ถูกต้องและง่ายขึ้น	0.670
ฉันจัดเวลาให้ทีมงานได้พูดคุยปรึกษากัน หรือเสนอแนวคิดใหม่ๆ เพื่อนำไปปรับปรุงการทำงานในร้าน	0.681

องค์ประกอบที่ 2 ด้านการกระตุ้นทางปัญญาและนวัตกรรม (Intellectual Stimulation and Innovation) จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจด้วยวิธี Principal Component Analysis พบว่า แบบสอบถามมีความเหมาะสมต่อการวิเคราะห์องค์ประกอบ โดยมีค่า Cronbach's Alpha เท่ากับ .713 ค่า KMO เท่ากับ .788 และ Bartlett's Test of Sphericity มีนัยสำคัญทางสถิติ Chi-Square เท่ากับ 194.186 df เท่ากับ 6 Sig เท่ากับ .000 ค่า Eigenvalue มากกว่า 1 สามารถอธิบาย ค่าสถิติความร่วมกันอยู่ระหว่าง .472 ถึง .660 ซึ่งอยู่ในระดับพอใช้ถึงดี ความแปรปรวนรวมสะสมได้เท่ากับร้อยละ 54.233 ซึ่งถือว่าเหมาะสมในสาขาสังคมศาสตร์หรือพฤติกรรมศาสตร์ โดยสามารถจัดกลุ่มข้อคำถามตามน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ด้านการกระตุ้นทางปัญญาและนวัตกรรม

ด้านการกระตุ้นทางปัญญาและนวัตกรรม	น้ำหนักองค์ประกอบ
ฉันสนับสนุนให้ทีมงานคิดหาวิธีใหม่ ๆ หรือไอเดียใหม่ ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำงาน	0.812
ฉันเปิดโอกาสให้ทีมงานเสนอความคิดเห็นและไอเดียอย่างอิสระ เพื่อกระตุ้นให้ทุกคนมีความคิดสร้างสรรค์	0.687
หากมีปัญหาเดิม ๆ เกิดขึ้นซ้ำ ฉันจะชวนทีมงานมาร่วมกันคิดและหาทางแก้ไขใหม่ ๆ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดขึ้นอีก	0.704
ฉันมักจะแบ่งปันเทคนิค วิธีทำงาน หรือประสบการณ์ใหม่ ๆ ที่ช่วยให้ทีมงานทำงานได้ง่ายขึ้นหรือมีประสิทธิภาพมากขึ้น	0.737

องค์ประกอบที่ 3 ด้านการเสริมพลังทางจิตวิทยา (Psychological Empowerment) จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจด้วยวิธี Principal Component Analysis พบว่าแบบสอบถามมีความเหมาะสมต่อการวิเคราะห์องค์ประกอบ โดยมีค่า Cronbach's Alpha เท่ากับ .709 ค่า KMO เท่ากับ .694 และ Bartlett's Test of Sphericity มีนัยสำคัญทางสถิติ Chi-Square เท่ากับ 200.626 df เท่ากับ 6 Sig เท่ากับ .000 ค่า Eigenvalue มากกว่า 1 สามารถอธิบาย ค่าสถิติความร่วมกันอยู่ระหว่าง .496 ถึง .600 ซึ่งอยู่ในระดับพอใช้ถึงดี ความแปรปรวนรวมสะสมได้เท่ากับร้อยละ 53.706 ซึ่งถือว่าเหมาะสมในสาขาสังคมศาสตร์หรือพฤติกรรมศาสตร์ โดยสามารถจัดกลุ่มข้อคำถามตามน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ด้านการเสริมพลังทางจิตวิทยา

ด้านการเสริมพลังทางจิตวิทยา	น้ำหนักองค์ประกอบ
ฉันมักให้ทีมงานพูดคุย แลกเปลี่ยนไอเดีย และเล่าประสบการณ์ดีๆ ที่ภาคภูมิใจให้เพื่อนร่วมงานฟัง	0.775
ฉันพูดคุยหรือแชร์ข้อมูลใหม่ๆ กับทีมงานอยู่เสมอ ก่อนเริ่มประชุม	0.742

ตารางที่ 3 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ด้านการเสริมพลังทางจิตวิทยา (ต่อ)

ด้านการเสริมพลังทางจิตวิทยา	น้ำหนักองค์ประกอบ
ฉันสนับสนุนให้ทีมงานวางแผนงานและตั้งเป้าหมายในการทำงานด้วยตัวเอง	0.708
ฉันเปิดโอกาสให้ทีมงานตัดสินใจเลือกวิธีการทำงานได้ตามความเหมาะสมของสถานการณ์	0.704

องค์ประกอบที่ 4 ด้านพฤติกรรมการจัดการความรู้ (Knowledge Management Behavior) จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจด้วยวิธี Principal Component Analysis พบว่า แบบสอบถามมีความเหมาะสมต่อการวิเคราะห์องค์ประกอบ โดยมีค่า Cronbach's Alpha เท่ากับ .834 ค่า KMO เท่ากับ .822 และ Bartlett's Test of Sphericity มีนัยสำคัญทางสถิติ Chi-Square เท่ากับ 692.672 df เท่ากับ 21 Sig เท่ากับ .000 ค่า Eigenvalue มากกว่า 1 สามารถอธิบาย ค่าสถิติความร่วมกันอยู่ระหว่าง .410 ถึง .647 ซึ่งอยู่ในระดับพอใช้ถึงดี ความแปรปรวนรวมสะสมได้เท่ากับร้อยละ 51.428 ซึ่งถือว่าเหมาะสมในสาขาสังคมศาสตร์หรือพฤติกรรมศาสตร์ โดยสามารถจัดกลุ่มข้อคำถามตามน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ของด้านพฤติกรรมการจัดการความรู้

ด้านพฤติกรรมการจัดการความรู้	น้ำหนักองค์ประกอบ
ฉันแนะนำให้ทีมงานจดบันทึกคำแนะนำหรือข้อเสนอแนะจากลูกค้า และนำไปพูดคุยกับเพื่อนร่วมงาน	0.640
ฉันส่งเสริมให้ทีมงานได้พูดคุย แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ในการทำงานให้แกกัน	0.710
ฉันแนะนำให้ทีมงานจดบันทึกข้อมูลลูกค้า และขั้นตอนการเตรียมอาหารหรือเครื่องดื่มใหม่ ๆ อย่างสม่ำเสมอ	0.720
ฉันนำข้อเสนอแนะและประสบการณ์ที่ทีมงานได้รับ มาปรับปรุงขั้นตอนการทำงานให้เป็นมาตรฐานมากขึ้น	0.715
ฉันสนับสนุนให้ทีมงานนำความรู้และประสบการณ์ที่มี ไปใช้แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำงาน	0.747
ฉันจัดกิจกรรมหรือพื้นที่ให้ทีมงานได้แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างกันอยู่เสมอ	0.671
ฉันสนับสนุนให้ทีมงานนำประสบการณ์หรือความรู้ใหม่ ๆ จากการพูดคุยแลกเปลี่ยน ไปปรับใช้ในการทำงานจริง	0.804

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยทั้งหมด ครอบคลุมวัตถุประสงค์ในการวิจัยทั้ง 2 ข้อ ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาความหมาย และองค์ประกอบของของภาวะผู้นำมุ่งความรู้สำหรับผู้จัดการร้านเครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์ในประเทศไทย และ 2) เพื่อพัฒนาแบบวัดภาวะผู้นำมุ่งความรู้สำหรับผู้จัดการร้านเครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์ในประเทศไทย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพซึ่งครอบคลุมวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผู้วิจัยขออภิปรายดังนี้ ภาวะผู้นำมุ่งความรู้ของผู้จัดการร้านเครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์ในประเทศไทยมีความหมาย และองค์ประกอบที่มีลักษณะเฉพาะที่สะท้อนทั้งภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมและการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในระดับปฏิบัติการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของธุรกิจบริการที่มีการแข่งขันสูง ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของ (Donate, M. J. & Sánchez de Pablo, J. D., 2015) ที่มองว่าภาวะผู้นำมุ่งความรู้ คือ รูปแบบของผู้นำที่เอื้อต่อการแบ่งปัน สร้างและนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนานวัตกรรมและขีดความสามารถขององค์กร ภาวะผู้นำมุ่งความรู้ มีบทบาท

สำคัญต่อการพัฒนาและความสำเร็จของทีมงาน โดยผู้จัดการที่มีภาวะผู้นำในลักษณะนี้จะไม่เพียงแต่ควบคุมงาน แต่ยังส่งเสริม สนับสนุน และชื่นชมการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ของทีมงานอย่างต่อเนื่อง ผู้นำจะสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ กล้าคิด กล้าเสนอแนวทางใหม่ ๆ และเปิดโอกาสให้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจและแรงจูงใจภายในทีม (Amjad, S. et al., 2025) อีกทั้งยังมีบทบาทในการประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น (Le, P. T. & Le, P. B., 2025) ส่งผลให้การจัดการความรู้กลายเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงานที่สร้างความได้เปรียบในการแข่งขันและยกระดับประสิทธิภาพการบริการของลูกค้าอย่างแท้จริง

ภาวะผู้นำมุ่งความรู้ของผู้จัดการร้านบริการด้านเครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์ในประเทศไทย ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) การรับรู้ถึงการสนับสนุนจากผู้นำ 2) การกระตุ้นทางปัญญาและนวัตกรรม 3) การเสริมพลังทางจิตวิทยา และ 4) พฤติกรรมการจัดการความรู้

การสนับสนุนจากผู้นำ จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ แสดงให้เห็นว่าคำถามทุกข้อสะท้อนถึงปัจจัยการสนับสนุนจากผู้นำ โดยมีจำนวน 6 ข้อคำถาม สะท้อนถึงการดูแล สนับสนุน ให้ความใส่ใจของผู้นำต่อทีมงาน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้นำในระดับปฏิบัติการมีบทบาทสำคัญในการสร้างการรับรู้ถึงการสนับสนุนขององค์กร สอดคล้องกับการศึกษาการรับรู้ถึงการสนับสนุนจากองค์กรของ Rhoades, L. & Eisenberger, R. ซึ่งอธิบายว่า เมื่อพนักงานรับรู้ว่าองค์กรให้ความสำคัญต่อสวัสดิภาพ ความพยายาม และความสำเร็จของตน จะนำไปสู่ความเชื่อมั่น ความผูกพัน และแรงจูงใจจากภายในในการทำงาน (Rhoades, L. & Eisenberger, R., 2002) โดยเฉพาะในบริบทขององค์กรที่งานคือการให้บริการ เช่น ธุรกิจค้าปลีก ร้านอาหาร ร้านเครื่องดื่ม หรือธุรกิจที่มีพนักงานบริการในพื้นที่ขายจำนวนมาก หัวหน้าระดับปฏิบัติการ เช่น ผู้จัดการร้าน ผู้จัดการสาขา มักเป็นผู้ที่พนักงานนำมาชี้วัดแทนองค์กร ทำให้การแสดงออกของหัวหน้า เช่น การใส่ใจต่อสภาพจิตใจ ให้โอกาสเรียนรู้ หรือให้คำแนะนำ จึงส่งผลโดยตรงต่อระดับการรับรู้ขององค์กรสนับสนุนตนหรือไม่ หากหัวหน้าแสดงออกถึงการช่วยเหลือ รับฟัง และพัฒนา ย่อมส่งผลให้พนักงานเกิดความรู้สึกมั่นคงและมีแรงจูงใจเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ (Kurtessis, J. N. et al., 2017) และ (Skaalvik, E. M. & Skaalvik, S., 2011) ที่พบว่า การรับรู้ถึงการสนับสนุนจากองค์กร ส่งผลโดยตรงต่อแรงจูงใจ ความจงรักภักดี และพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ โดยการสนับสนุนจากผู้นำ (Support from Leader) ที่พร้อมตอบคำถาม พร้อมสนับสนุนทีมงานหากเกิดปัญหา อีกทั้งยังสนับสนุนให้ทีมงานเติบโตในตำแหน่งงาน จะมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้พนักงานเกิดทัศนคติเชิงบวกในการแสวงหาโอกาสพัฒนาตนเอง (Tu, Y. et al., 2022) โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำที่คอยรับฟัง และช่วยเหลือลูกน้องในงานและเรื่องส่วนตัวจะสร้างความไว้วางใจและความรู้สึกปลอดภัย ทำให้ลูกน้องกล้าขอคำปรึกษาและร่วมมือกับหัวหน้าอย่างเต็มที่ (Khattak, M. N. et al., 2024) ซึ่งมีส่วนช่วยให้ทีมงานเกิดความมั่นใจ และตั้งใจทำงานให้ประสบความสำเร็จ

การกระตุ้นทางปัญญาและนวัตกรรม จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ แสดงให้เห็นว่าคำถามทุกข้อสะท้อนถึงการกระตุ้นทางปัญญาและนวัตกรรม โดยมีจำนวน 4 ข้อคำถาม สะท้อนถึงพฤติกรรมของผู้นำในด้านการส่งเสริมนวัตกรรม การคิดหาวิธีการใหม่ และการแบ่งปันแนวทางปฏิบัติในทีมสอดคล้องกับสอดคล้องกับแนวคิดของ (Bass, B. M. & Riggio, R. E., 2006)

ที่กล่าวถึงบทบาทของผู้นำในการอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (Idealized Influence) การกระตุ้นทางปัญญา (Intellectual Stimulation) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (Individualized Consideration) และการสร้างแรงบันดาลใจ (Inspirational Motivation) ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ผู้นำที่มีพฤติกรรมกระตุ้นทางปัญญาและนวัตกรรม จะเริ่มต้นจากตนเอง และเปิดโอกาสให้ทีมได้แสดงความคิดเห็น ตั้งคำถามกับรูปแบบความคิดเดิม ๆ และร่วมกันแสวงหาแนวทางใหม่ ในการพัฒนาการทำงานตามแต่ประสบการณ์ของแต่ละคนเพื่อให้งานมีประสิทธิภาพมากขึ้น (Bass, B. M. & Riggio, R. E., 2006) ซึ่งไม่เพียงช่วยกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ แต่ยังส่งเสริมให้เกิดการวิเคราะห์เชิงลึกและเรียนรู้ร่วมกันอย่างยั่งยืนภายในทีม สอดคล้องกับแนวคิด องค์การแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) ของ Senge, P. M. ซึ่งมองว่าผู้นำมีบทบาทสำคัญต่อการเปิดกว้างทางความคิด ส่งเสริมการทดลอง และพัฒนาวิธีการทำงาน ร่วมกันเพื่อความยั่งยืน (Senge, P. M., 1990) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wu, S. et al. ซึ่งพบว่า การประยุกต์ใช้แนวทางของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่เน้นทั้งวิสัยทัศน์และนวัตกรรมช่วยยกระดับประสิทธิภาพของทีมงาน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมผู้นำที่สนับสนุนการคิดใหม่และสร้างแรงจูงใจให้กับทีม มีศักยภาพในการส่งเสริมประสิทธิผลในหลายบริบทขององค์กร (Wu, S. et al., 2024)

การเสริมพลังทางจิตวิทยา จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ แสดงให้เห็นว่าคำถามทุกข้อสะท้อนถึงปัจจัยด้านการเสริมพลังทางจิตวิทยา โดยมีจำนวน 4 ข้อคำถาม สะท้อนสะท้อนพฤติกรรมของผู้นำที่ส่งเสริมให้ทีมสามารถแสดงออกทางความคิดเห็น วางแผน และตัดสินใจเกี่ยวกับการทำงานของตนเองได้อย่างอิสระ รวมถึงส่งเสริมการกล้าที่จะแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์ใหม่ที่เป็นประโยชน์ สอดคล้องกับกรอบแนวคิด Psychological Empowerment ของ Spreitzer, G. M. เกี่ยวกับการรับรู้ความหมายของงาน (Meaning) คือ การเห็นคุณค่างานสอดคล้องกับตนเอง การรับรู้ความสามารถในการทำงาน (Competence) คือความเชื่อมั่นในศักยภาพของตน โดยเฉพาะในมิติของการรับรู้การกำหนดตนเอง (Self-Determination) คือความรู้สึกมีอิสระในการควบคุมงาน และการรับรู้ผลกระทบต่องาน (Impact) คือการรับรู้ว่าตนมีอิทธิพลต่อผลลัพธ์ในองค์กร (Spreitzer, G. M., 1995) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Srivastava, A. et al. ซึ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง Empowering Leadership, Knowledge Sharing และ Team Performance โดยพบว่า การให้อำนาจแก่ทีมงานส่งผลต่อพฤติกรรมแบ่งปันความรู้ ผ่านกลไกสำคัญ เช่น การให้ข้อมูล การอธิบาย การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการโค้ช จะช่วยกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมแบ่งปันความรู้ (Knowledge Sharing) ผ่านการสร้างบรรยากาศของความไว้วางใจ การมีส่วนร่วม และการให้สิทธิ์ในการตัดสินใจ ส่งผลให้ทีมสามารถสื่อสาร ทำงานร่วมกัน และตัดสินใจแก้ไขปัญหาโดยการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ที่มีคุณภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Srivastava, A. et al., 2006) พฤติกรรมจัดการความรู้ จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ แสดงให้เห็นว่าคำถามทุกข้อสะท้อนถึงปัจจัยด้านพฤติกรรมการจัดการความรู้ โดยมีจำนวน 7 ข้อคำถาม สะท้อนบทบาทของหัวหน้างานในการส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ของทีมงาน การรวบรวมข้อเสนอแนะ การนำความรู้มาวิเคราะห์และใช้ปรับปรุงงาน แก้ไขปัญหา ดำเนินการ รวมถึงสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความรู้ สอดคล้องกับ กระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management Processes) ของ Turban, E. et al.

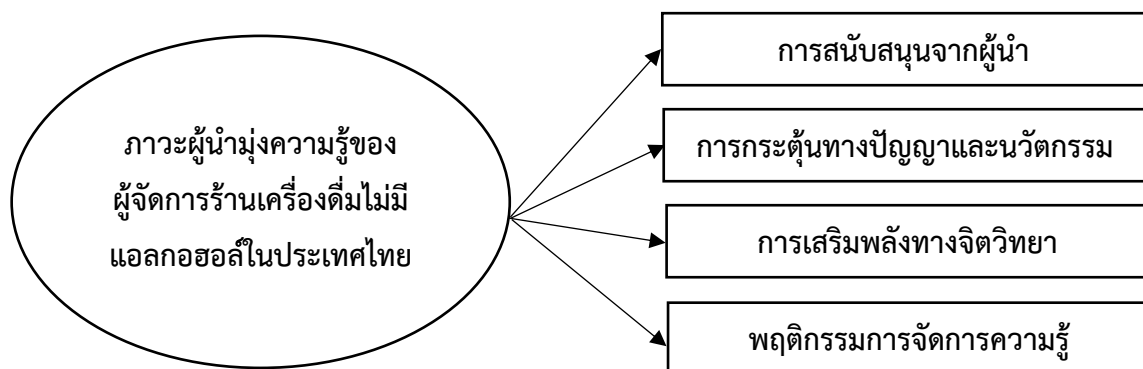

ที่ได้อธิบายว่า กระบวนการหมุนเวียนความรู้อย่างต่อเนื่องเป็นวงจรภายในองค์กรที่สำคัญประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ การสร้างความรู้ (Create Knowledge) ซึ่งเป็นการสร้างสรรค์หรือพัฒนาความรู้ใหม่ การแสวงหาและรวบรวมความรู้ (Capture Knowledge) จากทั้งแหล่งความรู้ที่ชัดเจนและฝังลึก การกลั่นกรองความรู้ (Refine Knowledge) เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและปรับปรุงให้เหมาะสม การจัดเก็บความรู้ (Store Knowledge) อย่างเป็นระบบเพื่อให้เข้าถึงง่าย การจัดการความรู้ (Manage Knowledge) เพื่อดูแลรักษาค่าความรู้ให้ทันสมัยและปลอดภัย และการกระจายและแบ่งปันความรู้ (Disseminate Knowledge) ไปยังผู้ที่ต้องการใช้ประโยชน์ นอกจากนี้ยังมีขั้นตอนสำคัญ คือ การนำความรู้ไปใช้ (Application Knowledge) ซึ่งเป็นการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้จริงในการทำงาน อันจะนำไปสู่การพัฒนาและสร้างความรู้ใหม่หมุนเวียนกลับเข้าสู่วงจรอีกครั้ง (Turban, E. et al., 2005) สะท้อนให้เห็นว่า การจัดการความรู้เป็นกระบวนการที่ไม่หยุดนิ่งและจำเป็นต้องดำเนินการอย่างสม่ำเสมอและยังสอดคล้องกับ โมเดล SECI ของ Nonaka, I. & Takeuchi, H. ที่อธิบายการหมุนเวียนขององค์ความรู้ผ่าน 4 ขั้นตอน ได้แก่ การส่งเสริมให้แลกเปลี่ยนความรู้ในทีม (Socialization) การจดบันทึกและถ่ายทอดวิธีการทำงาน (Externalization) การจัดระเบียบความรู้ (Combination) และการประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อแก้ไขปัญหา (Internalization) (Nonaka, I. & Takeuchi, H., 1995) ซึ่งองค์ประกอบนี้แสดงถึงความตั้งใจของหัวหน้างานในการสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความรู้ พฤติกรรมเหล่านี้ไม่ได้มุ่งเน้นเฉพาะผลลัพธ์ของความรู้แต่ยังครอบคลุมถึง วัฒนธรรม และ ค่านิยม ที่ทำให้การจัดการความรู้ฝังอยู่ในพฤติกรรมของทีมงาน สะท้อนให้เห็นถึงการมีโครงสร้างพื้นฐานของการจัดการความรู้ตามงานวิจัยของ Gold, A. H et al. ที่พบว่า วัฒนธรรมองค์กร โครงสร้างขององค์กรที่เหมาะสมจะการสนับสนุนกระบวนการจัดการความรู้ (Gold, A. H. et al., 2001) และ De Long, D. W. & Fahey, L., พบว่า วัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนการแบ่งปันความรู้ ประสบการณ์ และให้คุณค่ากับการใช้ความรู้จะส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้อย่างยั่งยืน (De Long, D. W. & Fahey, L., 2000)

และผลการวิจัยเชิงปริมาณสามารถตอบวัตถุประสงค์งานวิจัยข้อที่ 2 คือ เพื่อสร้างแบบวัดภาวะผู้นำมุ่งความรู้สำหรับผู้จัดการร้านเครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์ในประเทศไทย จากวัตถุประสงค์ดังกล่าวผลการวิจัยได้นำเสนอในรายงานสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการพัฒนาแบบวัดอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยกระบวนการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) ซึ่งสามารถยืนยันโครงสร้างองค์ประกอบของแบบวัดที่พัฒนาได้อย่างมีนัยสำคัญ และผู้วิจัยได้ดำเนินการคัดกรองข้อคำถามที่ไม่ผ่านเกณฑ์ด้านค่าความเชื่อมั่น ความแปรปรวน และความซ้ำซ้อน จนเหลือจำนวน 21 ข้อคำถามที่มีความเหมาะสม โดยผลการวิเคราะห์พบว่า แบบวัดมีค่าความเชื่อมั่นรวม (Cronbach's Alpha) เท่ากับ .887 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับสูง และครอบคลุมองค์ประกอบหลัก 4 ด้าน ได้แก่ การสนับสนุนจากผู้นำ การกระตุ้นทางปัญญาและนวัตกรรม การเสริมพลังทางจิตวิทยา และพฤติกรรมจัดการความรู้ แต่ละองค์ประกอบมีค่า KMO และ Bartlett's Test ที่ผ่านเกณฑ์ทางสถิติ บ่งชี้ว่าโครงสร้างของแบบวัดมีความเหมาะสมต่อการวิเคราะห์ และสามารถนำมาใช้วัดพฤติกรรมภาวะผู้นำมุ่งความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในบริบทของร้านเครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์ในประเทศไทยที่มีลักษณะเฉพาะของการบริหารและการพัฒนาองค์กรด้านการบริการ

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 โมเดลที่ได้จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำมุงความรู้ของผู้จัดการร้านเครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์ในประเทศไทย

จากการศึกษานี้ ได้พบองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับโครงสร้างของภาวะผู้นำมุงความรู้ของผู้จัดการร้านเครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์ในประเทศไทยโดยจำแนกองค์ประกอบหลักออกเป็น 4 ด้านสำคัญ ได้แก่

1. การสนับสนุนจากผู้นำ คือ การที่ผู้นำที่ใส่ใจ ให้ความช่วยเหลือ และสนับสนุนทีมงานอย่างต่อเนื่อง จะช่วยสร้างความมั่นใจ ความไว้วางใจ และแรงจูงใจจากภายใน ซึ่งส่งผลต่อความรู้สึกว่าตนมีคุณค่าในสายตาองค์กร และกระตุ้นพฤติกรรมเชิงบวกในการทำงาน
2. การกระตุ้นทางปัญญาและนวัตกรรม คือ การที่ผู้นำเปิดโอกาสให้ทีมคิดวิเคราะห์ ตั้งคำถาม และทดลองแนวคิดใหม่ จะส่งเสริมการเรียนรู้เชิงลึกและความคิดสร้างสรรค์ในทีม
3. การเสริมพลังทางจิตวิทยา คือ การที่ผู้นำส่งเสริมความอิสระในการคิดและตัดสินใจ จะช่วยให้ทีมกล้าแลกเปลี่ยนความคิดเห็น กล้าแสดงออก และรู้สึกเป็นเจ้าของงานมากขึ้น นำไปสู่การแบ่งปันความรู้และการทำงานที่มีประสิทธิภาพ
4. พฤติกรรมการจัดการความรู้ คือ การที่ผู้นำที่สนับสนุนให้เกิดการแสวงหา แบ่งปัน นำความรู้และประสบการณ์ไปประยุกต์ใช้อย่างต่อเนื่อง จะช่วยสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ พัฒนาทีมงาน และเสริมสร้างความยั่งยืนขององค์กร

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลงานวิจัยชี้ให้เห็นว่าภาวะผู้นำมุงความรู้ของผู้จัดการร้านเครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์ในประเทศไทย หมายถึงภาวะที่ผู้นำมีบทบาทในการสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดการแบ่งปันความรู้ภายในทีม กล้าเปิดรับแนวคิดใหม่ ๆ ใช้ประสบการณ์และความรู้ในการปรับปรุงกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนสร้างบรรยากาศของการเรียนรู้และนวัตกรรมให้เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมองค์กร ทั้งนี้ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ประกอบของภาวะผู้นำมุงความรู้ได้เป็น 4 ด้านสำคัญ ได้แก่ 1) การสนับสนุนจากผู้นำ ซึ่งสะท้อนผ่านการใส่ใจดูแล ชื่นชม และให้คำแนะนำแก่ทีมงาน 2) การกระตุ้นทางปัญญาและนวัตกรรม ที่เปิดโอกาสให้สมาชิกกล้าคิด กล้าเสนอความ

คิดเห็น และร่วมสร้างแนวทางใหม่ในการทำงาน 3) การเสริมพลังทางจิตวิทยา ที่ช่วยสร้างแรงจูงใจ ความเชื่อมั่นในตนเอง และให้อิสระในการตัดสินใจ และ 4) พฤติกรรมการจัดการความรู้ ที่แสดงถึงการส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยน บันทึกลง และประยุกต์ใช้ความรู้ในงานประจำอย่างเป็นระบบ และข้อเสนอแนะจากงานวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย สำหรับผู้บริหารระดับสูงและฝ่ายพัฒนาองค์กร ควรสนับสนุนการสร้างโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ระบบฐานข้อมูลความรู้ หรือกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อผลักดันการจัดการความรู้ให้เกิดขึ้นจริงในระดับสาขา นอกจากนี้ควรบูรณาการตัวชี้วัดด้านการจัดการความรู้เข้าสู่ระบบประเมินผล การปฏิบัติงาน เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ผู้จัดการเห็นความสำคัญของการเป็นผู้นำที่ส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ส่วนข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติสำหรับผู้จัดการร้าน ควรมุ่งสร้างบรรยากาศแห่งความไว้วางใจและความปลอดภัยทางจิตวิทยา เพื่อให้พนักงานกล้าแลกเปลี่ยนความรู้ กล้าแสดงออก และเรียนรู้จากข้อผิดพลาดโดยไม่รู้สึกถูกตำหนิ อีกทั้งควรจัดให้มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง รวมถึงการเปิดโอกาสให้ทีมงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงการทำงาน เพื่อรักษาศักยภาพในระยะยาว นอกจากนี้ ผู้นำควรแสดงตนเป็นต้นแบบของการเรียนรู้ เช่น แบ่งปันเทคนิคที่ใช้ได้ผลดี หรือสะท้อนบทเรียนที่ได้จากลูกค้าและประสบการณ์ตรง เพื่อกระตุ้นให้เกิดวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ในทีมอย่างแท้จริง ในส่วนของข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต ควรมีการศึกษาประสิทธิผลของภาวะผู้นำมุ่งความรู้ในเชิงสาเหตุ เช่น ความสัมพันธ์กับผลลัพธ์ทางธุรกิจ ได้แก่ ประสิทธิภาพการดำเนินงาน ความพึงพอใจของลูกค้า และความผูกพันของพนักงาน รวมทั้งควรขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังธุรกิจบริการอื่น เช่น โรงแรม โรงพยาบาล หรือธุรกิจค้าปลีก เพื่อตรวจสอบความสามารถในการประยุกต์ใช้โมเดลในบริบทที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ควรมีการพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมที่ออกแบบจากองค์ประกอบภาวะผู้นำมุ่งความรู้ที่พบ เพื่อสร้างความเข้าใจในกลไกที่ส่งเสริมภาวะผู้นำลักษณะนี้อย่างรอบด้านและยั่งยืน

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของปริญญานิพนธ์ระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาประยุกต์ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เรื่อง การพัฒนาเครื่องมือวัดและประสิทธิผลของโปรแกรมพัฒนาภาวะผู้นำมุ่งความรู้ของผู้จัดการในร้านเครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์ ซึ่งสำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาของรองศาสตราจารย์ ดร.ฐาตุกร จันประเสริฐ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลเทพ พูนพล อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้ให้คำแนะนำ แนวคิด ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆมาโดยตลอด ผู้เขียนจึงขอขอบพระคุณอย่างสูง

เอกสารอ้างอิง

- รัตติกง จงวิศาล. (2559). ภาวะผู้นำ: ทฤษฎี การวิจัย และแนวทางสู่การพัฒนา. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศูนย์วิจัยกรุงศรี. (2567). แนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรม ปี 2567 - 2569: ธุรกิจร้านอาหารและเครื่องดื่ม. ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน). เรียกใช้เมื่อ 15 เมษายน 2568 จาก <https://www.krungsri.com/th/research/industry/industry-outlook/services/food-beverages/io/io-food-beverage-restaurant-2024-2026>

- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2567). แนวโน้มธุรกิจร้านอาหารและเครื่องดื่มปี 2568. บริษัท กสิกรไทย จำกัด (มหาชน). เรียกใช้เมื่อ 15 เมษายน 2568 จาก <https://www.kasikornresearch.com/th/analysis/k-social-media/Pages/IAO111-Restaurant-Industry-FB-16-12-2024.aspx>
- สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2568). ภาวะเศรษฐกิจไทยไตรมาสที่ 4/2567 และแนวโน้มปี 2568. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. เรียกใช้เมื่อ 15 เมษายน 2568 จาก https://www.nesdc.go.th/more_news.php?cid=1069&filename=index
- Amjad, S. et al. (2025). Knowledge-oriented leadership, organizational trust and psychological capital: a gateway to innovative performance: a multisource approach. *Management Research Review*. <https://doi.org/10.1108/MRR-06-2024-0468>
- Arnold, T. J. et al. (2019). Store manager-store performance relationship: A research note. *Journal of Retailing*, 95(2), 144-155.
- Bass, B. M. & Riggio, R. E. (2006). *Transformational Leadership*. (2nd ed.). New York: Psychology Press.
- Chaithanapat, P. et al. (2022). Relationships among knowledge-oriented leadership, customer knowledge management, innovation quality and firm performance in SMEs. *Journal of Innovation & Knowledge*, 7(1), 100162. <https://doi.org/10.1016/j.jik.2022.100162>
- Chen, G. et al. (2022). “Knowledge is power: toward a combined model of knowledge acquisition and knowledge application of enterprises”. *Nankai Business Review International*, 13(2), 220-245.
- Cooper, C. L. et al. (2023). Extending the resource and knowledge-based view: Insights from new contexts of analysis. *Journal of Business Research*, 156, 113523. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2022.113523>
- Creswell, J. W. & Plano Clark, V. L. (2018). *Designing and conducting mixed methods research*. (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.
- De Long, D. W. & Fahey, L. (2000). Diagnosing cultural barriers to knowledge management. *Academy of Management Perspectives*, 14(4), 113-127.
- Donate, M. J. & Sánchez de Pablo, J. D. (2015). The role of knowledge-oriented leadership in knowledge management practices and innovation. *Journal of Business Research*, 68(2), 360-370.
- Field, A. (2017). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics*. (5th ed.). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.
- Gold, A. H. et al. (2001). Knowledge management: An organizational capabilities perspective. *Journal of Management Information Systems*, 18(1), 185-214.

- Gürlek, M. & Çemberci, M. (2020). "Understanding the relationships among knowledge-oriented leadership, knowledge management capacity, innovation performance and organizational performance: A serial mediation analysis". *Kybernetes*, 49(11), 2819-2846.
- Hair, J. F. et al. (2019). *Multivariate data analysis*. (8th ed.). Andover: Hampshire, Cengage Learning EMEA.
- He, P. et al. (2025). Responsible leadership and deceptive knowledge hiding: The mediating role of moral reflectiveness and the moderating role of leader-follower value congruence. *Journal of Knowledge Management*, 29(1), 49-71.
- Henson, R. K. & Roberts, J. K. (2006). Use of exploratory factor analysis in published research: Common errors and some comment on improved practice. *Educational and Psychological Measurement*, 66(3), 393-416.
- Hislop, D. (2013). *Knowledge management in organizations: A critical introduction*. (3rd ed.). Oxford: Oxford University Press.
- Khattak, M. N. et al. (2024). Interplay between servant leadership, leader-member-exchange and perceived organizational support: A moderated mediation model. *Journal of Organizational Effectiveness: People and Performance*, 11(2), 237-261.
- Kurtessis, J. N. et al. (2017). Perceived organizational support: A meta-analytic evaluation of organizational support theory. *Journal of Management*, 43(6), 1854-1884.
- Le, P. T. & Le, P. B. (2025). Influence of knowledge-oriented leadership and knowledge sharing on radical and incremental innovation: the moderating role of market turbulence. *VINE Journal of Information and Knowledge Management Systems*, 55(1), 56-73.
- Lincoln, Y. S. & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Milton, N. J. & Lambe, P. (2020). *The knowledge manager's handbook: A step-by-step guide to embedding effective knowledge management in your organization*. (2nd ed.). New York: Kogan Page.
- Naqshbandi, M. M. & Jasimuddin, S. M. (2018). "Knowledge-oriented leadership and open innovation: Role of knowledge management capability in France-based multinationals". *International Business Review*, 27(3), 701-713.
- Nonaka, I. & Takeuchi, H. (1995). *The Knowledge-Creating Company: How Japanese Companies Create the Dynamics of Innovation*. New York: Oxford University Press.
- Ononye, U. H. & Maduemezia, I. (2024). Knowledge-oriented leadership, psychological safety, employee voice, and innovation. *Informing Science: The International Journal of an Emerging Transdiscipline*, 27(1). <https://doi.org/10.28945/5244>

- Piraintorn, P. & Booranavitayaporn, S. (2023). Factors affecting the success of small and medium coffee and bakery shops in Bangkok Metropolitan Region. *Dusit Thani College Journal*, 17(3), 78-96.
- Rhoades, L. & Eisenberger, R. (2002). Perceived organizational support: A review of the literature. *Journal of Applied Psychology*, 87(4), 698-714.
- Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. *Dutch Journal of Educational Research*, 2(2), 49-60.
- Sadeghi, A. & Rad, F. (2018). The role of knowledge-oriented leadership in knowledge management and innovation. *Management Science Letters*, 8(2), 151-160.
- Schütz, K. et al. (2019). How to achieve cost savings and strategic performance in purchasing simultaneously: A knowledge-based view. *Journal of Purchasing and Supply Management*, 26(2). <https://doi.org/10.1016/j.pursup.2019.04.002>
- Scuotto, V. et al. (2022). Extending knowledge-based view: Future trends of corporate social entrepreneurship to fight the gig economy challenges. *Journal of Business Research*, 139, 1111-1122. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2021.10.060>
- Senge, P. M. (1990). *The fifth discipline: The art and practice of the learning organization*. New York: Doubleday.
- Serenko, A. & Bontis, N. (2016). Understanding Counterproductive Knowledge Behavior: Antecedents and Consequences of Intra-Organizational Knowledge Hiding. *Journal of Knowledge Management*, 20(6), 1199-1224.
- Shamim, S. et al. (2019). Impact of knowledge-oriented leadership on knowledge management behaviour through employee work attitudes. *The International Journal of Human Resource Management*, 30(16), 2387-2417.
- Skaalvik, E. M. & Skaalvik, S. (2011). Teacher job satisfaction and motivation to leave the teaching profession: Relations with school context, feeling of belonging, and emotional exhaustion. *Teaching and Teacher Education*, 27(6), 1029-1038.
- Spreitzer, G. M. (1995). Psychological empowerment in the workplace: Dimensions, measurement, and validation. *Academy of Management Journal*, 38(5), 1442-1465.
- Srivastava, A. et al. (2006). Empowering leadership in management teams: Effects on knowledge sharing, efficacy, and performance. *Academy of Management Journal*, 49(6), 1239-1251.
- Tu, Y. et al. (2022). Leader secure-base support and organizational learning culture: Synergetic effects on employee state promotion focus and approach job crafting. *Career Development International*, 27(5), 547-561.

- Turban, E. et al. (2005). Decision support systems and intelligent systems. (7th ed.). New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Wu, S. et al. (2024). Transformational leadership approaches to improve school management efficiency in junior high schools, Henan, China. *Arts of Management Journal*, 8(4), 285-307.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory Analysis*. (3rd ed.). New York: Harper & Row.
- Zhang, Z. et al. (2025). Knowledge hiding and social exchange theory: A systematic review and meta-analysis. *Frontiers in Psychology*, 15, 1516815. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2024.1516815>

ภูมิทัศน์ภาษาในแหล่งท่องเที่ยวของเทศบาลนครเชียงใหม่: ย่านนิมมานเหมินท์*

LANGUAGE LANDSCAPE IN TOURIST ATTRACTIONS OF CHIANG MAI

MUNICIPALITY: NIMMANHAEMIN AREA

ฮัน หลิว*, ปณัดดา ฤกษ์เปลี่ยน

Han Liu*, Panadda Rerkplian

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เชียงใหม่ ประเทศไทย

Faculty of Humanities, Chiang Mai University, Chiang Mai, Thailand

*Corresponding author E-mail: 2678826256@qq.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการใช้ภาษาและหน้าที่ของภูมิทัศน์ภาษาบนป้ายสาธารณะในย่านนิมมานเหมินท์ เขตเทศบาลนครเชียงใหม่ โดยใช้กรอบแนวคิดภูมิทัศน์ภาษา (Language Landscape) เป็นกรอบทฤษฎีหลัก งานวิจัยนี้โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ในเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการสำรวจภาคสนามโดยถ่ายภาพป้ายสาธารณะในพื้นที่ศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 731 ป้าย ซึ่งเป็นประชากรและกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้ จากนั้นจัดเก็บข้อมูลในรูปแบบไฟล์ดิจิทัล เพื่อนำมาจำแนกประเภทตามรูปแบบการใช้ภาษาและวิเคราะห์หน้าที่ของภาษาบนป้ายแต่ละประเภท จากนั้นคำนวณจำนวนและร้อยละของแต่ละรูปแบบการใช้ภาษาและหน้าที่ด้วยสถิติเชิงพรรณนา เพื่อแสดงแนวโน้มและลักษณะภาพรวมของภูมิทัศน์ภาษาในพื้นที่ ขณะเดียวกันในเชิงคุณภาพผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อความบนป้ายแต่ละประเภทอย่างละเอียด โดยพิจารณาถึงบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า ในรูปแบบการใช้ภาษา ป้ายส่วนใหญ่เป็นป้ายทวิภาษาพบจำนวน 339 ป้าย คิดเป็นร้อยละ 46.83 รองลงมา คือ ป้ายภาษาเดียวพบ จำนวน 281 ป้าย คิดเป็นร้อยละ 38.82 และป้ายพหุภาษาพบ จำนวน 111 ป้าย คิดเป็นร้อยละ 14.35 ในด้านหน้าที่ป้ายมีหน้าที่ให้ข้อมูลพบ จำนวน 682 ป้าย คิดเป็นร้อยละ 93.29 รองลงมา คือ ป้ายที่มีหน้าที่เชิงสัญลักษณ์พบ จำนวน 49 ป้าย คิดเป็นร้อยละ 6.71 ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า ภาษาบนป้ายมีบทบาทสำคัญในการสะท้อนโครงสร้างทางสังคม นโยบาย อำนาจทางภาษา และการสร้างอัตลักษณ์ ทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบาย การอนุรักษ์อัตลักษณ์ท้องถิ่น และเป็นแนวทางการออกแบบป้ายสำหรับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในอนาคต

คำสำคัญ: แหล่งท่องเที่ยว, ภูมิทัศน์ภาษา, ย่านนิมมานเหมินท์, ป้ายสาธารณะ

Abstract

This study aims to analyze the patterns and functions of language use in the linguistic landscape of public signs in Nimmanhaemin, Chiang Mai Municipality, employing the theoretical

framework of Linguistic Landscape. The research utilizes a mixed-methods approach, integrating both quantitative and qualitative methodologies. For the quantitative component, the researcher conducted a field survey by photographing public signs within the study area, yielding a corpus of 731 signs, which served as both the population and sample for this research. The collected data were digitized and subsequently classified according to patterns of language use and analyzed for the functions of language on each type of sign. The number and percentage of each language pattern and function were calculated using descriptive statistics to illustrate the overall trends and characteristics of the linguistic landscape in the area. For the qualitative component, the researcher conducted an in-depth analysis of the textual content on each type of sign, taking into account relevant social and cultural contexts. The results indicate that, in terms of language patterns, bilingual signs accounted for the majority with 339 signs (46.83%), followed by monolingual signs with 281 signs (38.82%), and multilingual signs with 111 signs (14.35%). Regarding functional aspects, signs with an informative function were most prevalent, totaling 682 signs (93.29%), while those with symbolic functions amounted to 49 signs (6.71%). The findings of this study demonstrate that the languages used on signs play a significant role in reflecting social structure, policy, language power, and identity construction. Moreover, the results provide useful insights for language policy planning, local identity preservation, and serve as guidelines for sign design for communities and relevant agencies in the future.

Keywords: Tourist Area, Language Landscape, Nimmanhaemin Area, Public Signage

บทนำ

ย่านนิมมานเหมินท์ เทศบาลนครเชียงใหม่ เป็นพื้นที่ที่มีชื่อเสียงด้านการท่องเที่ยวและวัฒนธรรมร่วมสมัย โดยมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเดินทางมาเยือนอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี ปัจจัยดังกล่าวส่งผลให้ภูมิทัศน์ภาษาในพื้นที่นี้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน โดยป้ายสาธารณะมิได้ใช้เฉพาะภาษาไทยเท่านั้น แต่อาจพบการใช้ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน และภาษาล้านนาเป็นต้นซึ่งสะท้อนอิทธิพลจากการขยายตัวของเศรษฐกิจ การค้า การท่องเที่ยว ตลอดจนความพยายามในการรักษาและสืบสานอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่ระบุว่าจำนวนผู้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา โดยย่านนิมมานเหมินท์ถือเป็นหนึ่งในจุดหมายหลักของนักท่องเที่ยว (สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่, 2561) สถานการณ์ดังกล่าวมีผลโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ภาษาบนป้ายในพื้นที่นี้ ขณะเดียวกัน Phattharathanit, S. ศึกษาภูมิทัศน์ภาษาของจังหวัดในภาคเหนือ และสรุปว่าการปรากฏของภาษาล้านนาและภาษาต่างประเทศบนป้ายในย่านสำคัญของเชียงใหม่ ไม่เพียงตอบสนองต่อความต้องการด้านการสื่อสารของนักท่องเที่ยว แต่ยังมิบทบาทสำคัญในการสื่อสารอัตลักษณ์ของชุมชนและพื้นที่ (Phattharathanit, S., 2012)

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ภูมิภาคภาษาในย่านนิมมานเหมินท์ ซึ่งเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่สำคัญของเทศบาลนครเชียงใหม่ ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญอันเป็นผลมาจากการขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและการลงทุนจากต่างประเทศ เดิมทีพื้นที่แห่งนี้เป็นย่านที่อยู่อาศัย แต่ได้รับการพัฒนาให้กลายเป็นแหล่งเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่มีความหลากหลายทางภาษา ด้วยสถานะของการเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวที่เติบโตอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับการเข้ามาของแบรนด์ระดับนานาชาติและร้านค้าที่มีมาตรฐานระดับสูง ส่งผลให้รูปแบบการใช้ภาษาบนป้ายในพื้นที่นี้มีความหลากหลายและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น งานวิจัยของ บุญมาเลิศ และหงษ์สุวรรณ ได้กล่าวว่า ภาษาที่ใช้บนป้ายในจังหวัดเชียงใหม่ เช่น ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน และภาษาล้านนาเป็นต้นสะท้อนให้เห็นถึงการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมท้องถิ่นและกระแสโลกาภิวัตน์ (ปฏินญา บุญมาเลิศ และปฐม หงษ์สุวรรณ, 2567) นอกจากนี้ Suzuki, K. & Heo, J. ชี้ให้เห็นว่าการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจหลังสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ได้เร่งให้การใช้ภาษาอังกฤษบนป้ายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน (Suzuki, K. & Heo, J., 2022) งานวิจัยที่ผ่านมา เช่น งานวิจัยของ ปฏินญา บุญมาเลิศ และปฐม หงษ์สุวรรณ มุ่งวิเคราะห์ภูมิภาคภาษาทั่วจังหวัดเชียงใหม่ (ปฏินญา บุญมาเลิศ และปฐม หงษ์สุวรรณ, 2567) หรือการศึกษาของ Thongtong, T. วิเคราะห์ภูมิภาคภาษาบนถนนนิมมานเหมินท์ โดยเน้นเฉพาะพื้นที่ถนนสายหลัก (Thongtong, T., 2016) อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันยังไม่มีงานวิจัยที่ศึกษาภูมิภาคภาษาของย่านนิมมานเหมินท์ทั้งย่านอย่างละเอียดและครอบคลุม งานวิจัยนี้จึงมีจุดเด่นในการวิเคราะห์ภูมิภาคภาษาของย่านนิมมานเหมินท์อย่างรอบด้านและเฉพาะเจาะจง

การนำแนวคิดทฤษฎีภูมิภาคภาษามาประยุกต์ใช้ในการศึกษานี้ อาศัยแนวคิดของ Landry, R. & Bourhis, R. Y. ซึ่งเห็นว่าภาษาบนป้ายสาธารณะไม่ได้ทำหน้าที่เป็นเพียงเครื่องมือสื่อสาร แต่ยังสะท้อนสถานะทางภาษาและอัตลักษณ์ของชุมชน (Landry, R. & Bourhis, R. Y., 1997) แนวคิดนี้ได้รับการต่อยอดจาก Cenoz, J. & Gorter, D., Shohamy, E. & Gorter, D. ที่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างภูมิภาคภาษาและนโยบายสังคม รวมถึงหน้าที่ของภาษาบนป้ายในการแสดงอำนาจทางสังคมและความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Cenoz, J. & Gorter, D., 2006); (Shohamy, E. & Gorter, D., 2009) อีกทั้งงานของ Mead, G. H., Blumer, H. ด้านทฤษฎีสัญลักษณ์ทางสังคมยังช่วยเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับการที่ภาษาบนป้ายกลายเป็นสัญลักษณ์สร้างความหมายร่วมในสังคม (Mead, G. H., 1934); (Blumer, H., 1969) Spolsky, B. ชี้ให้เห็นว่าการวิเคราะห์ประเภทของรูปแบบการใช้ภาษาบนป้ายในพื้นที่สาธารณะมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากการปรากฏของแต่ละภาษาบนป้ายสะท้อนถึงสถานะทางสังคมและการจัดสรรอำนาจของแต่ละภาษาในสังคม การที่ภาษาใดภาษาหนึ่งสามารถปรากฏในพื้นที่สาธารณะได้ล้วนเป็นผลลัพธ์ของกระบวนการต่อรองระหว่างอำนาจรัฐ นโยบายสาธารณะ ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มผู้ใช้ภาษานั้น (Spolsky, B., 2009) โดยเฉพาะบริบทของย่านนิมมานเหมินท์ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม การเลือกใช้ภาษาบนป้ายจึงสะท้อนอิทธิพลของโลกาภิวัตน์ การขยายตัวของเศรษฐกิจ และการเปลี่ยนผ่านทางสังคม ขณะเดียวกัน Landry, R. & Bourhis, R. Y. กล่าวว่า หน้าที่ของภูมิภาคภาษามี 2 ประเภท คือ หน้าที่การให้ข้อมูล (Informative Function) และหน้าที่เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Function) การวิเคราะห์หน้าที่ของ ภูมิภาคภาษาที่มีความสำคัญทำให้เห็นว่าภาษาบนป้ายใช้เพื่อสื่อสารข้อมูลสำคัญและแสดงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของพื้นที่ (Landry, R. & Bourhis, R. Y., 1997) นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้

ขยายหน้าที่ 6 ประเภทย่อยภายใต้หน้าที่หลัก 2 ประเภทที่ปรากฏในงานวิจัยนี้จึงเป็นความแตกต่างสำคัญจากงานก่อนหน้า และถือเป็นจุดเด่นของการศึกษาภูมิทัศน์ภาษาในย่านนิมมานเหมินท์เพื่อให้เห็นบทบาทหลากหลายของภาษาบนป้ายในพื้นที่ดังกล่าวอย่างครบถ้วน โดยแต่ละหน้าที่สะท้อนโครงสร้างทางสังคมทั้งด้านการจัดการ การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และการสืบทอดประวัติศาสตร์ การแยกประเภทเช่นนี้ยังทำให้สามารถวิเคราะห์ได้อย่างชัดเจนว่าภาษาบนป้ายตอบสนองต่อการจัดระเบียบสังคม การสร้างตัวตน และความสัมพันธ์ของกลุ่มต่าง ๆ อย่างไร

จากเหตุผลข้างต้น แรงจูงใจหลักของการวิจัยครั้งนี้ คือ การมุ่งศึกษาหน้าที่ของภาษาบนป้ายอย่างเป็นระบบ ตลอดจนวิเคราะห์ปัจจัยแห่งความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ส่งผลต่อรูปแบบการใช้ภาษาบนป้ายในพื้นที่ย่านนิมมานเหมินท์ เทศบาลนครเชียงใหม่ในปัจจุบัน ภาษาบนป้ายไม่เพียงเป็นสื่อกลางในการสื่อสารระหว่างนักท่องเที่ยวกับประชาชนทั่วไปเท่านั้น หากยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของพื้นที่อีกด้วย งานวิจัยนี้มีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบและหน้าที่ของภาษาบนป้ายในเขตแหล่งท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางภาษา พร้อมทั้งจัดเตรียมข้อมูลเชิงวิชาการสำหรับนักวิชาการ หน่วยงานด้านวัฒนธรรม และผู้ประกอบการ เพื่อนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายด้านภาษา การอนุรักษ์อัตลักษณ์ท้องถิ่น และการออกแบบป้ายให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่อันจะส่งผลให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการใช้ภาษาในย่านนิมมานเหมินท์ เทศบาลนครเชียงใหม่
2. เพื่อวิเคราะห์หน้าที่ของภาษาบนป้ายในย่านนิมมานเหมินท์ เทศบาลนครเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยอาศัยทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดย Blackwood, R. กล่าวว่า การศึกษาภูมิทัศน์ภาษาควรผสมผสานการวิเคราะห์ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เชิงปริมาณสามารถช่วยให้เข้าใจบริบททางสังคมได้ชัดเจน เช่น การเปรียบเทียบจำนวนและสัดส่วนของภาษา ซึ่งสะท้อนลักษณะการกระจายรูปแบบการใช้ภาษาและการเปลี่ยนแปลงตามระยะเวลา รวมทั้งช่วยหลีกเลี่ยงการสรุปผลที่อาจเกิดจากการตีความแบบประจักษ์ส่วนตัว ในขณะที่การวิเคราะห์เชิงคุณภาพสามารถอธิบายการใช้ภาษาและหน้าที่ของภาษาบนป้ายได้อย่างละเอียด และช่วยเปิดเผยสถานการณ์ทางภาษาศาสตร์ของพื้นที่ได้ดีขึ้น (Blackwood, R., 2015) กระบวนการวิจัย มีดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ป้ายสาธารณะในย่านนิมมานเหมินท์ เขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ซึ่งมีจำนวนรวม 731 ป้าย ดังภาพที่ 1

1.2 เครื่องมือในการวิจัย คือ กล้องถ่ายภาพดิจิทัล และแบบบันทึกข้อมูล (Data Recording Form) มีลักษณะเป็นตารางสำหรับบันทึกรายละเอียดของป้ายแต่ละป้ายซึ่งข้อมูลทั้งหมดได้จากภาพถ่ายป้ายสาธารณะของย่านนิมมานเหมินท์

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยวิธีสำรวจภาคสนาม (Field Survey) โดยใช้กล้องถ่ายภาพดิจิทัลบันทึกภาพป้ายสาธารณะในย่านนิมมานเหมินท์ ครอบคลุมพื้นที่ 17 ซอย รวมถึงวันนิมมานธิ่งค์พาร์ค และถนนนิมมานเหมินท์ สำหรับกรณีที่พบป้ายซ้ำกันจะเลือกใช้เฉพาะป้ายที่มีความชัดเจนที่สุดเป็นข้อมูลหลัก จากนั้นจัดเก็บข้อมูลทั้งหมดในรูปแบบไฟล์ดิจิทัลเพื่อนำไปวิเคราะห์ต่อไป

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1.4.1 จำแนกและนับจำนวนป้ายตามรูปแบบการใช้ภาษา ได้แก่ ป้ายภาษาเดียว (Monolingual Signs) ป้ายทวิภาษา (Bilingual Signs) และป้ายพหุภาษา (Multilingual Signs)

1.4.2 คำนวณค่าร้อยละของแต่ละรูปแบบการใช้ภาษาเทียบกับจำนวนป้ายทั้งหมดในพื้นที่ศึกษา

1.4.3 สำหรับแต่ละรูปแบบการใช้ภาษาจำแนกและนับจำนวนป้ายตามหน้าที่ของภูมิทัศน์ภาษา ได้แก่ หน้าที่ในการให้ข้อมูล (Informative Function) และหน้าที่เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Function)

1.4.4 คำนวณค่าร้อยละของแต่ละหน้าที่เทียบกับจำนวนป้ายทั้งหมด

Landry, R. & Bourhis, R. Y., Spolsky, B. ได้เน้นย้ำว่า การจำแนกและคำนวณสัดส่วนร้อยละของป้ายตามรูปแบบการใช้ภาษาและหน้าที่ของภูมิทัศน์ภาษามีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากช่วยให้เข้าใจการกระจายตัวของภาษาในพื้นที่สาธารณะ และแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาษา วัฒนธรรม และบริบททางสังคม นอกจากนี้ การวิเคราะห์เชิงปริมาณของป้ายแต่ละประเภท ยังสามารถสะท้อนลักษณะเฉพาะทางสังคม วัฒนธรรม รวมถึงสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของพื้นที่ได้อย่างชัดเจน (Landry, R. & Bourhis, R. Y., 1997); (Spolsky, B., 2009)

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

2.1 กลุ่มเป้าหมาย คือ รูปแบบไฟล์ดิจิทัลที่จัดเก็บข้อมูลในฐานข้อมูลเกี่ยวกับป้ายสาธารณะซึ่งประกอบด้วยชื่อป้ายหรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับป้ายนั้น ๆ โดยไม่รวมโลโก้ รูปภาพประกอบ ที่อยู่ หรือหมายเลขโทรศัพท์

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบบันทึกวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Form) ซึ่งออกแบบขึ้นเพื่อใช้บันทึกและจำแนกประเภทของรูปแบบการใช้ภาษาและหน้าที่ของป้ายสาธารณะตามกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ โดยในแบบบันทึกนี้จะมีรายการสำหรับระบุดีรายละเอียดของป้ายแต่ละป้าย

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพดำเนินการโดยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากไฟล์ดิจิทัลของป้ายสาธารณะที่จัดเก็บไว้ในฐานข้อมูล ซึ่งได้มาจากกระบวนการสำรวจภาคสนามและบันทึกภาพป้ายสาธารณะทุกป้ายในย่านนิมมานเหมินท์ จากนั้นผู้วิจัยจะวิเคราะห์เนื้อหาเชิงอรรถาธิบาย (Descriptive Content Analysis) ข้อมูลบนป้ายแต่ละป้ายโดยละเอียดเพื่อจำแนกรูปแบบการใช้ภาษาและหน้าที่ของภูมิทัศน์ภาษา

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ขั้นตอนที่สอง ผู้วิจัยวิเคราะห์รูปแบบการใช้ภาษาบนป้ายตามแนวคิดของ Spolsky, B. ซึ่งระบุว่า ป้ายที่ปรากฏตัวอักษรเพียงชุดเดียวเรียกว่า ป้ายภาษาเดียว (Monolingual Signs) ป้ายที่มีตัวอักษรสองชุดเรียกว่า ป้ายทวิภาษา (Bilingual Signs) และป้ายที่มีตัวอักษรตั้งแต่สามชุดขึ้นไปเรียกว่า ป้ายพหุภาษา (Multilingual Signs) โดยตัวอักษรชุดใดชุดหนึ่งจะถูกนับเป็นหนึ่งภาษา (Spolsky, B., 2009) พร้อมแสดงภาพตัวอย่างของแต่ละรูปแบบ ขั้นตอนที่สอง ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลตามหน้าที่ของภูมิทัศน์ภาษาบนป้ายตามแนวคิดของ Landry, R. & Bourhis, R. Y. ซึ่งระบุว่า ภาษาบนป้ายมีหน้าที่สำคัญสองด้าน ได้แก่ หน้าที่ให้ข้อมูล (Informative Function) และหน้าที่เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Function) (Landry, R. & Bourhis, R. Y., 1997) โดยผู้วิจัยจำแนกเพิ่มเติมเป็น 6 หน้าที่ย่อยเพื่อศึกษาบริบทการใช้ภาษาในย่านนิมมานเหมินท์ อย่างลึกซึ้ง สำหรับหน้าที่ให้ข้อมูลขยายออกเป็น 1) การอำนวยความสะดวกและแนะนำทิศทาง (Wayfinding and Directions) 2) ข้อมูลความปลอดภัยและข้อมูลจำเป็นอื่น ๆ (Safety and Essential Information) และ 3) การสื่อสารข้อมูลเชิงพาณิชย์ (Commercial Communication) ส่วนหน้าที่เชิงสัญลักษณ์ ขยายออกเป็น 1) การแสดงตัวตนและอัตลักษณ์ (Identity Expression) 2) การสื่อสารเชิงภาพลักษณ์ (Communicative Construction of Image) และ 3) การสื่อสารเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม (Cultural-Historical Symbolic Communication) พร้อมทั้งแสดงภาพตัวอย่างประกอบการอธิบายแต่ละหน้าที่ดังกล่าว

3. อภิปรายผล สรุปและข้อเสนอแนะ ในขั้นตอนนี้เป็นการอภิปรายประเด็นต่าง ๆ ที่สอดคล้องหรือโต้แย้งจากวิจัยนี้ พร้อมทั้งสรุปและข้อเสนอแนะเป็นการสรุปผลตามวัตถุประสงค์และเป็นการเสนอแนวทางการวิจัยต่อเนื่องจากงานวิจัยนี้

ภาพที่ 1 พื้นที่ศึกษา (ย่านนิมมานเหมินท์)

ผลการวิจัย

รูปแบบการใช้ภาษา (Patterns)

ผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ซึ่งเป็นการวิเคราะห์รูปแบบการใช้ภาษาในย่านนิมมานเหมินท์ เทศบาลนครเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้จำแนกรูปแบบการใช้ภาษาบนป้ายในพื้นที่โดยออกเป็นสามประเภทตามเกณฑ์ป้ายภาษาเดียว (Monolingual Signs) คือ ป้ายที่ปรากฏตัวอักษรเพียงชุดเดียว ป้ายทวิภาษา (Bilingual Signs)

คือ ป้ายที่ปรากฏตัวอักษรสองชุด และป้ายพหุภาษา (Multilingual Signs) คือ ป้ายที่ปรากฏตัวอักษรตั้งแต่สามชุดขึ้นไป โดยมีการนำเสนอตัวอย่างป้ายแต่ละประเภทพร้อมรายงานจำนวนและสัดส่วนร้อยละของข้อมูลเพื่อแสดงการกระจายของรูปแบบการใช้ภาษาในพื้นที่ และยังช่วยให้เข้าใจถึงผลกระทบจากนโยบาย อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และปัจจัยทางธุรกิจอื่น ๆ ซึ่งส่งผลต่อการเลือกใช้ภาษาและการเผยแพร่ภาษาในพื้นที่ดังกล่าวอย่างชัดเจน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 รูปแบบการใช้ภาษาในย่านนิมมานเหมินท์

รูปแบบการใช้ภาษา	ภาษา	จำนวน	ร้อยละ
ป้ายภาษาเดียว (Monolingual Signs)	อังกฤษ	176	24.31%
	ไทย	101	13.95%
	จีน	1	0.14%
	ญี่ปุ่น	1	0.14%
	เยอรมัน	1	0.14%
	ฝรั่งเศส	1	0.14%
รวม		281	38.82%
ป้ายทวิภาษา (Bilingual Signs)	ไทย - อังกฤษ	285	39.36%
	อังกฤษ - จีน	22	3.04%
	ไทย - จีน	12	1.66%
	อังกฤษ - ญี่ปุ่น	9	1.24%
	ไทย - ญี่ปุ่น	4	0.55%
	อังกฤษ - เกาหลี	2	0.28%
	อังกฤษ - ฝรั่งเศส	2	0.28%
	ไทย - เยอรมัน	1	0.14%
	อังกฤษ - เยอรมัน	1	0.14%
	อังกฤษ - อิตาลี	1	0.14%
รวม		339	46.83%
ป้ายพหุภาษา (Multilingual Signs)	ไทย- อังกฤษ - จีน	69	8.56%
	ไทย - อังกฤษ - ญี่ปุ่น	20	2.76%
	ไทย - อังกฤษ - เกาหลี	7	0.97%
	ไทย - อังกฤษ - จีน - เกาหลี - ญี่ปุ่น	5	0.69%
	อังกฤษ - จีน - เกาหลี - ญี่ปุ่น	2	0.28%
	ไทย - อังกฤษ - ล้านนา	1	0.14%
	ไทย - อังกฤษ - อิตาลี	1	0.14%
	ไทย - ญี่ปุ่น - ฝรั่งเศส	1	0.14%
	ไทย - จีน - เกาหลี	1	0.14%

ตารางที่ 1 รูปแบบการใช้ภาษาในย่านนิมมานเหมินท์ (ต่อ)

รูปแบบการใช้ภาษา	ภาษา	จำนวน	ร้อยละ
	ไทย - อังกฤษ - สเปน	1	0.14%
	ไทย - อังกฤษ - จีน - ญี่ปุ่น	1	0.14%
	ไทย - อังกฤษ - จีน - มาเลเซีย	1	0.14%
	ไทย - อังกฤษ - จีน - ญี่ปุ่น - เกาหลี - รัสเซีย - อาหรับ	1	0.14%
รวม		111	14.38%
รวม		731	100

จากการเก็บข้อมูลป้ายในย่านนิมมานเหมินท์ จังหวัดเชียงใหม่ รวมจำนวนทั้งสิ้น 731 ป้าย พบว่าป้ายภาษาเดียว (Monolingual Signs) มีจำนวน 281 ป้าย คิดเป็นร้อยละ 38.82 โดยส่วนใหญ่ใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษเป็นหลัก ป้ายทวิภาษา (Bilingual Signs) มีจำนวน 339 ป้าย คิดเป็นร้อยละ 46.83 โดยการจับคู่ภาษาที่พบมากที่สุด คือ ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ จำนวน 285 ป้าย คิดเป็นร้อยละ 39.36 ขณะที่ป้ายพหุภาษา (Multilingual Signs) มีจำนวน 111 ป้าย คิดเป็นร้อยละ 14.38 ซึ่งมีลักษณะการผสมผสานภาษาถึง 13 รูปแบบ ผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความหลากหลายทางภาษาของย่านนิมมานเหมินท์ซึ่งเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวและธุรกิจที่จำเป็นต้องมีการสื่อสารกับทั้งกลุ่มผู้ใช้ภาษาไทยและชาวต่างชาติอย่างหลากหลายจึงส่งผลให้มีการใช้ภาษาในรูปแบบต่าง ๆ บนป้ายตั้งแต่รูปแบบที่เน้นกลุ่มเป้าหมายเฉพาะไปจนถึงรูปแบบที่มีลักษณะเป็นสากลโดยผู้วิจัยจะนำเสนอภาพตัวอย่างประกอบต่อไปนี้

1. ป้ายภาษาเดียว (Monolingual Signs) คือ ป้ายที่มีการเลือกใช้เพียงภาษาเดียวบนป้าย เช่นตัวอย่างต่อไปนี้

ภาพที่ 2 ป้ายภาษาเดียว (ไทย)

ภาพที่ 3 ป้ายภาษาเดียว (อังกฤษ)

ภาพที่ 4 ป้ายภาษาเดียว (เยอรมัน)

ภาพที่ 2 - 4 แสดงตัวอย่างป้ายภาษาเดียว (Monolingual Signs) ซึ่งสื่อความหมายหลักผ่านภาษาเพียงภาษาเดียว ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาเยอรมันตามลำดับ อาทิ “พิมพ์ฟังก์ คอร์ท” (ภาพที่ 2) ใช้เฉพาะภาษาไทยเพื่อเน้นกลุ่มลูกค้าผู้ใช้ภาษาไทยเป็นหลักในขณะที่ “Mango Blendie” (ภาพที่ 3) เลือกใช้

ภาษาอังกฤษเพียงอย่างเดียวอาจเป็น เพราะต้องการภาพลักษณ์สากลหรือสื่อสารกับกลุ่มผู้บริโภคชาวต่างชาติ ส่วน “Maisel’s Weisse” (ภาพที่ 4) เป็นชื่อสินค้า และแบรนด์ในภาษาเยอรมันแสดงถึงอัตลักษณ์แบรนด์ชัดเจน และมุ่งเจาะกลุ่มลูกค้าที่คุ้นเคยกับสินค้าหรือวัฒนธรรมต้นกำเนิด

2. ป้ายทวิภาษา (Bilingual Signs) คือ ป้ายที่มีการเลือกใช้ภาษาสองภาษาบนป้าย เช่นตัวอย่างต่อไปนี้

ภาพที่ 5 ป้ายทวิภาษา
(อังกฤษ - ญี่ปุ่น)

ภาพที่ 6 ป้ายทวิภาษา
(ไทย - อังกฤษ)

ภาพที่ 7 ป้ายทวิภาษา
(อังกฤษ - จีน)

ภาพที่ 5 - 7 แสดงตัวอย่างป้ายทวิภาษา (Bilingual Signs) ตัวอย่างเช่น “Smile Kitchen” (ภาพที่ 5) ใช้ภาษาอังกฤษร่วมกับภาษาญี่ปุ่น “日本の美味しい定食” บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ความเป็นอาหารญี่ปุ่นแบบ โฮมเมดและรองรับลูกค้าต่างชาติ ขณะที่ “Uchi Japanese Gastro Bar” (ภาพที่ 6) มีข้อความภาษาไทย “อุจิ เจแปนนิส แกสโตร บาร์” ควบคู่กับคำภาษาอังกฤษเพื่อสื่อสารกับคนในพื้นที่และชาวต่างชาติไปพร้อมกัน สอดคล้องกับลักษณะธุรกิจร้านอาหารญี่ปุ่นที่ต้องการสร้างภาพลักษณ์ร่วมสมัยในส่วนของ “Good Old Days Barber Shop” (ภาพที่ 7) พบการใช้ภาษาอังกฤษและภาษาจีนเช่น “美好时光” และ “理发店” เพื่อดึงดูดลูกค้าทั้งชาวไทยชาวต่างชาติและชาวจีนที่อาศัยหรือท่องเที่ยวในย่านนั้น

3. ป้ายพหุภาษา (Multilingual Signs) คือ ป้ายที่มีการเลือกใช้สองภาษาขึ้นไปบนป้าย เช่นตัวอย่างต่อไปนี้

ภาพที่ 8 ป้ายพหุภาษา
(อังกฤษ - เกาหลี - ไทย)

ภาพที่ 9 ป้ายพหุภาษา
(อังกฤษ - จีน - ไทย)

ภาพที่ 10 ป้ายพหุภาษา
(ญี่ปุ่น - อังกฤษ - ไทย)

ภาพที่ 8 - 10 เป็นตัวอย่างป้ายพหุภาษา (Multilingual Signs) ซึ่งปรากฏการใช้ภาษาตั้งแต่สองภาษาขึ้นไปในป้ายเดียวกันเพื่อสื่อสารกับกลุ่มลูกค้าที่หลากหลายตัวอย่างเช่น ป้าย “MAD OMMA” (ภาพที่ 8) มีภาษาอังกฤษ “MAD OMMA Korean Street” ภาษาเกาหลี “매드 오마” และภาษาไทย “แมด ออมมา” อยู่ด้านบนซ้ายซึ่งสะท้อนถึงการสร้างบรรยากาศอาหารเกาหลีร่วมสมัยควบคู่ไปกับการดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติ ขณะที่ป้าย “JIA TONG HENG” (ภาพที่ 9) ใช้ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน “謝桐興酒樓” และภาษาไทย “เจี้ย ทัง เฮง” เพื่อคงอัตลักษณ์ของร้านอาหารจีนแบบต้นตำรับและสื่อสารกับคนในพื้นที่ตลอดจนชาวต่างชาติที่คุ้นเคยกับภาษาจีน สุดท้ายป้ายที่ “Kin kai” (ภาพที่ 10) ประกอบด้วยภาษาไทย “กินไก่” และภาษาญี่ปุ่น “フライドチキン & ビール” ภาพ 8 - 10 สะท้อนแนวโน้มป้ายพหุภาษาของย่านท่องเที่ยวที่ต้องการดึงดูดทั้งคนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวหลากหลายเชื้อชาติ อีกทั้งยังสร้างความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวด้วยโดยสอดคล้องกับบริบทของย่านนิมมานเหมินท์ซึ่งมีนักท่องเที่ยวและผู้พักอาศัยนานาชาติการใช้หลายภาษาบนป้ายจึงตอบสนองทั้งด้านภาพลักษณ์และการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ

หน้าที่ของภูมิทัศน์ภาษา (Functions of Language Landscape)

ผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ซึ่งเป็นวิเคราะห์หน้าที่ของภาษาบนป้ายในย่านนิมมานเหมินท์ เทศบาลนครเชียงใหม่ ตามเกณฑ์ ภาษาบนป้ายทำหน้าที่ 2 ประการ ได้แก่ หน้าที่ในการให้ข้อมูล (Informative Function) และหน้าที่เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Function) นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ขยายการวิเคราะห์ออกเป็นหน้าที่ย่อย 6 ประเภท พร้อมนำเสนอตัวอย่างป้ายแต่ละประเภท และรายงานจำนวนและสัดส่วนร้อยละของข้อมูลเพื่อแสดงหน้าที่ภาษาบนป้ายในพื้นที่ย่านนิมมานเหมินท์อย่างเป็นระบบ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 หน้าที่ของภูมิทัศน์ภาษาในย่านนิมมานเหมินท์

หน้าที่	ป้ายภาษาเดียว		ป้ายทวิภาษา		ป้ายพหุภาษา	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
หน้าที่การให้ข้อมูล (Informative Function)	265	36.25	320	43.78	97	13.27
หน้าที่เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Function)	16	2.19	19	2.60	14	1.92

จากการเก็บข้อมูลป้ายในย่านนิมมานเหมินท์ เทศบาลนครเชียงใหม่ จำนวนทั้งสิ้น 731 ป้าย โดยจำแนกตามหน้าที่ของภูมิทัศน์ภาษา (Functions of Language Landscape) ออกเป็นหน้าที่การให้ข้อมูล (Informative Function) และหน้าที่เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Function) ผลการวิเคราะห์ พบว่า ป้ายภาษาเดียวที่ทำหน้าที่การให้ข้อมูล มีจำนวน 265 ป้าย คิดเป็นร้อยละ 36.25 ของป้ายทั้งหมดและป้ายภาษาเดียวที่ทำหน้าที่เชิงสัญลักษณ์ มีจำนวน 16 ป้าย คิดเป็นร้อยละ 2.19 ส่วนป้ายทวิภาษาที่ทำหน้าที่การให้ข้อมูล มีจำนวน 320 ป้าย คิดเป็นร้อยละ 43.78 และทำหน้าที่เชิงสัญลักษณ์ จำนวน 19 ป้าย คิดเป็นร้อยละ 2.60 ขณะที่ป้ายพหุภาษาซึ่งทำหน้าที่การให้ข้อมูล มีจำนวน 97 ป้าย คิดเป็นร้อยละ 13.27 และทำหน้าที่เชิงสัญลักษณ์ มีจำนวน 14 ป้าย คิดเป็นร้อยละ 1.92 ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าป้ายที่มีหน้าที่การให้ข้อมูล มีจำนวนมากกว่าซึ่งแสดงถึงบทบาทสำคัญของภาษาที่ใช้เพื่อสื่อสารข้อมูลที่จำเป็นและมีประโยชน์ต่อสาธารณะ ขณะที่ป้ายที่มีหน้าที่เชิงสัญลักษณ์สะท้อน

ให้เห็นถึงการใช้ภาษาเพื่อสร้างความหมายเชิงสัญลักษณ์หรือภาพลักษณ์ที่ชัดเจนของย่านนิมมานเหมินท์ที่รองรับผู้ใช้ภาษาไทยและชาวต่างชาติพร้อมทั้งแสดงถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและความเป็นสากลของพื้นที่ได้อย่างชัดเจนโดยผู้วิจัยจะนำเสนอภาพตัวอย่างประกอบต่อไปนี้

หน้าที่การให้ข้อมูล (Informative Function) คือ บทบาทของภาษาบนป้ายที่ใช้ในการสื่อสารข้อมูลเป็นประโยชน์หรือจำเป็นต่อสาธารณะ ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. การอำนวยความสะดวก และแนะนำทิศทาง (Wayfinding and Directions) คือ การใช้ภาษาเพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับเส้นทางหรือทิศทางแก่ผู้ใช้งานพื้นที่

ภาพที่ 11 หน้าที่การให้ข้อมูล

ภาพที่ 12 หน้าที่การให้ข้อมูล

ภาพที่ 11 - 12 เป็นตัวอย่างที่สะท้อนหน้าที่การให้ข้อมูล (Informative Function) ในลักษณะของการอำนวยความสะดวก และแนะนำทิศทาง (Wayfinding and Directions) อย่างชัดเจนโดยป้ายในภาพที่ 11 เป็นป้ายทวิภาษาที่ให้ข้อมูลและทิศทางไปยังลานจอดรถพร้อมระบุเงื่อนไขการให้บริการที่ช่วยลดความสับสนและเพิ่มความสะดวกในการเดินทาง ส่วนป้ายในภาพที่ 12 เป็นป้ายที่มีวัตถุประสงค์ในการอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวผ่านการให้ข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับจุดบริการข้อมูลนักท่องเที่ยวและบริการฝากสัมภาระ ซึ่งสะท้อนถึงการออกแบบภูมิทัศน์ภาษาที่มีเป้าหมายเพื่อรองรับการใช้งานของทั้งคนไทยและชาวต่างชาติในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อมูลความปลอดภัยและข้อมูลจำเป็นอื่น ๆ (Safety and Essential Information) คือ การใช้ภาษาเพื่อสื่อสารข้อมูลที่สำคัญหรือจำเป็นเกี่ยวกับความปลอดภัย ข้อควรระวัง หรือคำแนะนำที่ผู้ใช้งานในพื้นที่ต้องทราบอย่างชัดเจน

ภาพที่ 13 หน้าที่การให้ข้อมูล

ภาพที่ 14 หน้าที่การให้ข้อมูล

ภาพที่ 13 - 14 เป็นตัวอย่างที่สะท้อนหน้าที่การให้ข้อมูล (Informative Function) ในลักษณะความปลอดภัยและข้อมูลจำเป็นอื่น ๆ (Safety and Essential Information) โดยมีลักษณะการใช้ภาษาเพื่อสื่อสารข้อความเตือนที่ชัดเจนต่อสาธารณะ ภาพที่ 13 เป็นป้ายภาษาไทยที่แจ้งข้อมูลสำคัญในการจราจรว่า “ห้ามไปตรง” เพื่อป้องกันอุบัติเหตุและจัดระเบียบการจราจรในพื้นที่ ขณะที่ภาพที่ 14 เป็นป้ายทวิภาษาไทย - อังกฤษระบุข้อความ “ห้ามสูบบุหรี่ (No Smoking)” ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อแจ้งเตือนสาธารณะให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบรักษาความปลอดภัยและสุขอนามัยในพื้นที่โดยทั้งสองป้ายนี้แสดงให้เห็นการสื่อสารที่เน้นความชัดเจน กระชับ และเป็นมาตรฐานสากลช่วยให้ผู้ใช้ในพื้นที่ปฏิบัติตามข้อกำหนดได้อย่างถูกต้องลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การสื่อสารข้อมูลเชิงพาณิชย์ (Commercial Communication) คือ การใช้ภาษาเพื่อถ่ายทอดข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า บริการ หรือกิจกรรมทางธุรกิจ

ภาพที่ 15 หน้าที่การให้ข้อมูล

ภาพที่ 16 หน้าที่การให้ข้อมูล

ภาพที่ 15 - 16 เป็นตัวอย่างของป้ายที่มีหน้าที่การให้ข้อมูล (Informative Function) ในลักษณะการสื่อสารข้อมูลเชิงพาณิชย์ (Commercial Communication) อย่างชัดเจนโดยภาพที่ 15 คือ ป้ายของร้านนวดที่แสดงข้อความเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษเพื่อสื่อสารและดึงดูดลูกค้าทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ในขณะที่ภาพที่ 16 เป็นป้ายของร้านคาเฟ่ที่แสดงข้อความด้วยภาษาอังกฤษและภาษาฝรั่งเศสเพื่อสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติหรือคนในพื้นที่ที่นิยมความทันสมัยสะท้อนภาพลักษณ์ของร้านที่มีรูปแบบสากลทั้งสองป้ายนี้เน้นการสื่อสารข้อมูลเพื่อจุดประสงค์ทางการตลาดโดยตรงผ่านการใช้ภาษา การเลือกใช้คำที่สั้น กระชับเพื่อดึงดูดความสนใจซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงกลยุทธ์ทางภาษาที่ใช้ในภูมิทัศน์ภาษาเพื่อสนับสนุนการดำเนินธุรกิจและการสร้างภาพลักษณ์ทางการค้าอย่างชัดเจน

หน้าที่เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Function) คือ การใช้ภาษาเพื่อแสดงหรือสะท้อนอัตลักษณ์ทางสังคมของชุมชน กลุ่มชน หรือบุคคลเพื่อสร้างหรือเน้นย้ำภาพลักษณ์เชิงพื้นที่และสังคมรวมทั้งสื่อสารความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่เชื่อมโยงกับบริบททางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และการเมืองของพื้นที่หรือสังคมนั้น ๆ ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. การสื่อสารเชิงสัญลักษณ์ และการแสดงตัวตนและอัตลักษณ์ (Identity Expression) คือ การใช้ภาษาในการแสดงถึงความเป็นตัวตนของบุคคล กลุ่มสังคม หรือชุมชนผ่านภาษา

ภาพที่ 17 หน้าທີ່เชิงสัญลักษณ์

ภาพที่ 18 หน้าທີ່เชิงสัญลักษณ์

ภาพที่ 17 - 18 เป็นตัวอย่างที่สะท้อนถึงหน้าที่เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Function) ในลักษณะการสื่อสารเชิงการแสดงตัวตนและอัตลักษณ์อย่างชัดเจนโดยภาพที่ 17 ใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษควบคู่กับภาษาล้านนาเพื่อสะท้อนความภาคภูมิใจและแสดงตัวตนของชุมชนล้านนาในการนำเสนออาหารพื้นเมืองซึ่งการใช้ภาษาล้านนาเป็นสัญลักษณ์สำคัญในการแสดงอัตลักษณ์ท้องถิ่น และยังเป็นเครื่องหมายในการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมล้านนาในพื้นที่ ส่วนภาพที่ 18 แม้ว่าจะใช้ภาษาไทยในการเขียนชื่อร้าน “เฮือนเพ็ญ” แต่คำว่า “เฮือน” เป็นคำภาษาล้านนาแปลว่า “เรือน” หรือ “บ้าน” สื่อถึงเอกลักษณ์ของการเป็นร้านอาหารที่นำเสนอวัฒนธรรมและอาหารแบบล้านนาโดยตรง นอกจากนี้ ยังมีภาษาอังกฤษกำกับว่า “Lanna Cuisine” ย้ำเตือนและสื่อสารให้ผู้มาเยือนได้เข้าใจว่าร้านนี้นำเสนออาหารที่มีเอกลักษณ์เฉพาะทางวัฒนธรรมล้านนา การใช้คำว่า “เฮือน” เป็นการแสดงตัวตนของร้านที่ต้องการให้ลูกค้ารับรู้ถึงอัตลักษณ์ล้านนาอย่างชัดเจนและตรงไปตรงมา

2. การสื่อสารเชิงภาพลักษณ์ (Communicative Construction of Image) คือ การใช้ภาษาเพื่อสร้างและนำเสนอภาพลักษณ์ของบุคคล กลุ่ม หรือสถานที่ให้ปรากฏในสายตาของสาธารณชนโดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างการรับรู้เชิงบวกและสร้างความน่าเชื่อถือ

ภาพที่ 19 หน้าທີ່เชิงสัญลักษณ์

ภาพที่ 20 หน้าທີ່เชิงสัญลักษณ์

ภาพที่ 19 - 20 เป็นตัวอย่างของหน้าที่เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Function) ในลักษณะการสื่อสารเชิงภาพลักษณ์โดยภาพที่ 19 ใช้สำนวนจีนโบราณ “國色天香” ซึ่งหมายถึง ความงดงามเลิศล้ำเปรียบได้กับภาพลักษณ์ของร้านที่ต้องการสะท้อนความประณีต คุณภาพสูง และเสน่ห์ของวัฒนธรรมจีนในการปรุงอาหาร เพื่อดึงดูดกลุ่ม

เป้าหมายที่ขึ้นชื่ออาหารจีนที่มีความเป็นเอกลักษณ์ ส่วนภาพที่ 20 เป็นการใช้อักษรระบบคันจิของภาษาญี่ปุ่น “烧肉店” หมายถึง “ร้านเนื้อย่าง” เพื่อสื่อสารภาพลักษณ์ที่แสดงถึงความน่าเชื่อถือด้านคุณภาพและการรักษาวิธีการปรุงอาหารแบบดั้งเดิมของญี่ปุ่นโดยตัวอักษรคันจิยังช่วยเน้นย้ำเอกลักษณ์ญี่ปุ่นแท้ ๆ ทำให้ลูกค้ารู้สึกถึงความเป็นต้นตำรับและควมมีมาตรฐานของอาหารจากร้านนี้อย่างชัดเจน ทั้งสองตัวอย่างแสดงให้เห็นการใช้ภาษาเชิงสัญลักษณ์เพื่อสื่อสารภาพลักษณ์ที่ต้องการอย่างชัดเจนและมีประสิทธิภาพ

3. การสื่อสารเชิงสัญลักษณ์ในเชิงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม (Cultural-historical Symbolic Communication) คือ การใช้ภาษาสะท้อนเรื่องราว ความเชื่อ ค่านิยม และรากเหง้าทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความเชื่อมโยงกับอดีต

ภาพที่ 21 หน้าที่เชิงสัญลักษณ์

ภาพที่ 22 หน้าที่เชิงสัญลักษณ์

ภาพที่ 21 - 22 เป็นตัวอย่างของหน้าที่เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Function) ในการสื่อสารเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ภาพที่ 21 ใช้คำว่า “เจ้าพญา” ซึ่งเดิมเป็นยศที่สะท้อนอำนาจและสถานะในระบบเจ้าขุนมูลนาย และอาจอ้างถึงแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งเป็นสัญลักษณ์สำคัญของชาติไทย การใช้คำนี้ในการตั้งชื่อร้านมีจุดมุ่งหมายเพื่อสื่อถึงความยิ่งใหญ่ ความศักดิ์สิทธิ์ และอัตลักษณ์ไทยดั้งเดิมเพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่เข้มแข็งและดึงดูดนักท่องเที่ยว ภาพที่ 22 ป้ายโรงแรมปิงนครและโรงแรมแอพิงนครใช้คำว่า “พิงค์” เพื่อเชื่อมโยงกับแม่น้ำปิงซึ่งเป็นสัญลักษณ์สำคัญของเชียงใหม่ตั้งแต่สมัยล้านนาจนถึงปัจจุบัน และคำว่า “นคร” สะท้อนความรุ่งเรืองทางพุทธศิลป์และเอกลักษณ์ท้องถิ่น การจัดวางภาษาไทยได้ภาษาอังกฤษบ่งบอกถึงกลยุทธ์การสื่อสารที่ผสมผสานอัตลักษณ์สากลและรากเหง้าท้องถิ่น ตัวอักษรภาษาอังกฤษที่ออกแบบเลียนแบบอักษรฝักขามล้านนาแสดงถึงภาวะถูกผสมทางสัญญาช่วยให้นักท่องเที่ยวรับรู้บรรยากาศล้านนาโดยไร้ข้อจำกัดด้านภาษา สอดคล้องกับแนวคิดการสร้างแบรนด์เชิงมรดกที่เน้นความทรงจำร่วมเพื่อสร้างความแตกต่างทางการตลาดและเสริมภาพลักษณ์เชิงบวกให้โรงแรม เป็นประตูสู่เชียงใหม่ดั้งเดิมในบริบทท่องเที่ยวร่วมสมัยของย่านนิมมานเหมินท์

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การศึกษารูปแบบการใช้ภาษาในพื้นที่นิมมานเหมินท์ เทศบาลนครเชียงใหม่ จากผลการวิจัยพบว่า ภาษาไทยปรากฏควบคู่กับภาษาอื่น ๆ บนป้ายจำนวนมากในย่านนิมมานเหมินท์ สะท้อนถึงบทบาทของภาษาไทยในฐานะภาษาราชการและการได้รับการส่งเสริมตามนโยบายภาษีย่อยของกระทรวง

มหาดไทย ซึ่งกำหนดให้ป้ายที่ใช้ตัวอักษรไทยหรือควบคู่กับภาษาอื่น ๆ เสียภาษีต่ำกว่าป้ายที่ใช้แต่ตัวอักษรต่างประเทศอย่างมีนัยสำคัญ (กระทรวงมหาดไทย, 2563) ผู้วิจัยเห็นว่าปัจจัยด้านนโยบายและข้อกำหนดนี้ส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมของผู้ประกอบการ โดยการเลือกใช้ภาษาไทยร่วมกับภาษาอื่นไม่เพียงแต่ตอบสนองต่อข้อกำหนดของรัฐและช่วยลดต้นทุน แต่ยังเพิ่มความน่าเชื่อถือในเชิงพาณิชย์ นอกจากนี้ การพบการใช้ภาษาล้านนาหรือคำภาษาล้านนาบนป้ายในพื้นที่ที่ผู้วิจัยเห็นว่า เนื่องจากมีความพยายามของชุมชนและหน่วยงานรัฐในการอนุรักษ์และส่งเสริมอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมล้านนา ตามนโยบายของแผนพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2561 - 2565 ได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและอนุรักษ์อัตลักษณ์ล้านนาอย่างยั่งยืน ซึ่งการใช้ภาษาล้านนาในภูมิทัศน์ภาษาบนป้ายถือเป็นหนึ่งในกลไกในการสร้างและสะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม (สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่, 2561) ผู้วิจัยเห็นว่า การสอดแทรกภาษาท้องถิ่นในพื้นที่เชิงท่องเที่ยวเป็นกลยุทธ์สำคัญในการสร้างเอกลักษณ์เพิ่มคุณค่าทางวัฒนธรรม สร้างความโดดเด่นและความแตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ เพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวและส่งเสริมเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่น ขณะเดียวกัน การที่ภาษาอังกฤษปรากฏจำนวนมากและมีบทบาทเป็นภาษากลางในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ สะท้อนอิทธิพลของโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าปรากฏการณ์นี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Dewey, M. ที่อธิบายว่า การใช้ภาษาอังกฤษในพื้นที่อย่างแพร่หลายเป็นกลไกสำคัญในการสร้างภาพลักษณ์ที่ทันสมัยและตอบสนองตลาดนักท่องเที่ยวต่างชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Dewey, M., 2007) นอกจากนี้ การพบป้ายทวิภาษาถึง 10 รูปแบบ และป้ายพหุภาษาถึง 13 รูปแบบในพื้นที่ ยังสะท้อนถึงความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรมที่เพิ่มขึ้นตามการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังการฟื้นตัวของพื้นที่ภายหลังสถานการณ์ โรคติดเชื้อไวรัส โควิด-19 (COVID-19) ผู้วิจัยเห็นว่า การที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาเป็นจำนวนมาก และมีการลงทุนจากต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง เป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้เกิดการใช้ภาษาที่หลากหลายบนป้ายในพื้นที่ เพื่อดึงดูดกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย ปรากฏการณ์นี้สอดคล้องกับข้อสังเกตของ Shohamy, E. & Gorter, D., Spolsky, B. ที่ระบุว่าภาษาบนป้ายในพื้นที่ท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการสะท้อนความสัมพันธ์ทางสังคม และโครงสร้างประชากรที่มีความหลากหลาย (Shohamy, E. & Gorter, D., 2009); (Spolsky, B., 2009)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ในย่านนิมมานเหมินท์ ป้ายที่มีหน้าที่ในการให้ข้อมูลมีจำนวนมากกว่าป้ายที่มีหน้าที่เชิงสัญลักษณ์อย่างมีนัยสำคัญ ผู้วิจัยเห็นว่า ปัจจัยสำคัญมาจากโครงสร้างของพื้นที่ที่เน้นธุรกิจและบริการสำหรับนักท่องเที่ยว จึงมีความจำเป็นต้องสื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า ทิศทาง ความปลอดภัยและบริการต่าง ๆ ให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างรวดเร็วและชัดเจน ผลดังกล่าวสอดคล้องกับข้อค้นพบของ Backhaus, P. ที่ระบุว่า ในเขตเมืองและศูนย์กลางเศรษฐกิจและท่องเที่ยว ป้ายมักถูกใช้เพื่อสื่อสารข้อมูลสินค้าและบริการเป็นหลัก เพื่ออำนวยความสะดวกในการตัดสินใจของผู้บริโภค โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีการแข่งขันสูง (Backhaus, P., 2007) สำหรับการขยายหน้าที่ภาษาบนป้ายออกเป็น 6 ประเภทย่อย ผู้วิจัยเห็นว่า ปรากฏการณ์นี้สะท้อนการพัฒนาและปรับตัวของย่านนิมมานเหมินท์ที่ต้องรองรับทั้งความต้องการเชิงพาณิชย์และความหลากหลายของกลุ่มผู้ใช้พื้นที่ การพบป้ายที่เน้นสื่อสารข้อมูลเชิงพาณิชย์นั้น เป็นผลมาจากการแข่งขันทางธุรกิจและการค้าปลีกที่เข้มข้น การใช้ป้ายเพื่อประชาสัมพันธ์สินค้า บริการ โปรโมชั่น และสร้างความโดดเด่นจึงเป็น

กลยุทธ์สำคัญในการดึงดูดลูกค้าและนักท่องเที่ยว ข้อนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Shohamy, E. & Gorter, D. ที่เสนอว่าภาษาบนป้ายในพื้นที่ท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการสื่อสารข้อมูลทางธุรกิจ เช่น การโฆษณาและประชาสัมพันธ์สินค้าและบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย (Shohamy, E. & Gorter, D., 2009) สำหรับป้ายที่ให้ข้อมูลด้านความปลอดภัยและข้อมูลจำเป็นอื่น ๆ ผู้วิจัยเห็นว่ามีสำคัญต่อการสร้างความเชื่อมั่นและความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีผู้คนหนาแน่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Gorter, D. ที่ระบุว่าพื้นที่ท่องเที่ยวที่มีผู้คนพลุกพล่านมักมีการใช้ภาษาบนป้ายเพื่อให้ข้อมูลด้านความปลอดภัยและบริการสาธารณะอย่างชัดเจน (Gorter, D., 2013) นอกจากนี้ ป้ายที่อำนวยความสะดวกและแนะนำทิศทาง ผู้วิจัยเห็นว่ามีความสำคัญช่วยให้ผู้มาเยือนสามารถสำรวจพื้นที่และเข้าถึงสถานที่สำคัญได้ง่ายขึ้น แม้พื้นที่จะมีขนาดไม่ซับซ้อน โดย Backhaus, P. ชี้ว่าป้ายแนะนำทิศทางเป็นองค์ประกอบสำคัญของภูมิทัศน์ภาษาในเขตเศรษฐกิจและท่องเที่ยว (Backhaus, P., 2007) ส่วนในด้านการสื่อสารเชิงภาพลักษณ์ ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นกลยุทธ์สำคัญในการสร้างแบรนด์พื้นที่และภาพลักษณ์ที่โดดเด่นเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่ โดย Jaworski, A. & Thurlow, C. ได้อธิบายว่าพื้นที่ท่องเที่ยวในยุคปัจจุบันมักใช้ป้ายเพื่อนำภาพลักษณ์และความแปลกใหม่ เพื่อสร้างความต่างและดึงดูดกลุ่มนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ (Jaworski, A. & Thurlow, C., 2010) ซึ่งสอดคล้องกับการออกแบบป้ายในนิมมานเหมินท์ที่เน้นความทันสมัย สำหรับป้ายที่แสดงอัตลักษณ์ท้องถิ่นและวัฒนธรรมล้านนา ผู้วิจัยเห็นว่าการใช้ภาษาและสัญลักษณ์เฉพาะถิ่นบนป้ายไม่เพียงแต่รักษามรดกวัฒนธรรม แต่ยังเป็นกลไกในการแสดงตัวตนและความภาคภูมิใจของชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของ Mead, G. H., Blumer, H. ที่มองว่าภาษาเป็นสัญลักษณ์สำคัญในการแสดงตัวตนในสังคม (Mead, G. H., 1934); (Blumer, H., 1969) สุดท้ายป้ายที่นำเสนอเนื้อหาเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ผู้วิจัยเห็นว่ามีความสำคัญในการถ่ายทอดเรื่องราวและเสน่ห์เฉพาะของพื้นที่ สอดคล้องกับ Gorter, D. ที่ระบุว่าภาษาบนป้ายสามารถใช้ในการบอกเล่าเรื่องราวทางวัฒนธรรม เพื่อเพิ่มความน่าสนใจและดึงดูดนักท่องเที่ยว (Gorter, D., 2013)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าภูมิทัศน์ภาษาของย่านนิมมานเหมินท์ เทศบาลนครเชียงใหม่ สะท้อนถึงความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรมที่เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม การเลือกใช้ภาษาบนป้ายในพื้นที่ดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงการเน้นย้ำอัตลักษณ์เฉพาะกลุ่ม การใช้เหตุผลในการเลือกภาษา การยอมรับร่วมกันในระดับสังคม และความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างภาษา ทั้งนี้ ภาษาบนป้ายยังคงตอกย้ำสถานะของภาษาไทยในฐานะภาษาหลัก ขณะเดียวกันก็มีการใช้ภาษาอังกฤษและภาษาอื่น ๆ เพื่อแสดงหน้าที่เชิงสัญลักษณ์และหน้าที่ในการให้ข้อมูลซึ่งก่อให้เกิดทั้งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและผลประโยชน์เชิงรูปธรรมต่อผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว อีกทั้งยังมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่ให้สอดคล้องกับบริบทของโลกาภิวัตน์ ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด และสำนักงานส่งเสริมการท่องเที่ยว ควรนำผลการศึกษานี้ไปใช้ในการกำหนดนโยบายและแนวทางการออกแบบป้ายสาธารณะที่เหมาะสมกับบริบททางภาษา วัฒนธรรม และความปลอดภัยของพื้นที่ อีกทั้งควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคเอกชนในการดูแลและพัฒนาภูมิทัศน์ภาษาเพื่อสร้างอัตลักษณ์

และภาพลักษณ์ที่ดีให้กับพื้นที่ท่องเที่ยวทั้งในระดับท้องถิ่นและจังหวัด สำหรับการวิจัยในอนาคตควรขยายขอบเขตไปศึกษาพื้นที่ท่องเที่ยวหรือเขตเศรษฐกิจสร้างสรรค์อื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายกับย่านนิมมานเหมินท์ เพื่อเปรียบเทียบและวิเคราะห์ความเหมือนและความแตกต่างของ ภูมิทัศน์ภาษาในแต่ละพื้นที่อันจะช่วยให้เข้าใจลักษณะร่วมและอัตลักษณ์เฉพาะของแต่ละพื้นที่ในประเทศไทยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ควรให้ความสำคัญกับการศึกษาความเปลี่ยนแปลงของภาษาบนป้ายในเขตท่องเที่ยว ซึ่งมีลักษณะพลวัตสูง เช่น การปรับเปลี่ยนป้ายในช่วงเทศกาลสำคัญหรือระหว่างการทำก่อสร้างถนน เพื่อให้เข้าใจบทบาทและความหมายของภาษาที่เปลี่ยนแปลงตามบริบทและช่วงเวลาได้อย่างครอบคลุม

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงมหาดไทย. (2563). กฎกระทรวงกำหนดอัตราภาษีป้าย พ.ศ. 2563. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนที่ 45 ก หน้า 10 (15 มีนาคม 2563).
- ปริญญญา บุญมาเลิศ และปฐม หงษ์สุวรรณ. (2567). ลักษณะทางภาษาจากป้ายชื่อสถานที่ในจังหวัดเชียงใหม่ที่สัมพันธ์กับภูมิทัศน์ทางภาษา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 8(4), 210-220.
- สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่. (2561). แผนพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2561 - 2565. เรียกใช้เมื่อ 11 มีนาคม 2568 จาก <https://www.chiangmai.go.th/managing/public/D2/2D05Aug2020141943.pdf>
- Backhaus, P. (2007). *Linguistic Landscapes: A Comparative Study of Urban Multilingualism in Tokyo*. Bristol: Multilingual Matters.
- Blackwood, R. (2015). LL explorations and methodological challenges: Analysing France's regional languages. *Linguistic Landscape*, 1(1-2), 38-53.
- Blumer, H. (1969). *Symbolic interactionism: Perspective and method*. Englewood Cliffs. New Jersey: Prentice-Hall.
- Cenoz, J. & Gorter, D. (2006). Linguistic landscape and minority languages. *International Journal of Multilingualism*, 3(1), 67-80.
- Dewey, M. (2007). English as a lingua franca and globalization: An interconnected perspective. *International Journal of Applied Linguistics*, 17(3), 332-354.
- Gorter, D. (2013). Linguistic landscapes in a multilingual world. *Annual Review of Applied Linguistics*, (33), 190-212. <https://doi.org/10.1017/S0267190513000020>
- Jaworski, A. & Thurlow, C. (2010). *Semiotic landscapes: Language, image, space*. London: Continuum.
- Landry, R. & Bourhis, R. Y. (1997). Linguistic landscape and ethnolinguistic vitality: An empirical study. *Journal of Language and Social Psychology*, 16(1), 23-49.
- Mead, G. H. (1934). *Mind, self, and society*. Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Phattharathanit, S. (2012). Identity maintenance in Lanna (Northern Thai). *Journal of the Southeast Asian Linguistics Society*, 5(2012), 67-84.

- Shohamy, E. & Gorter, D. (2009). *Linguistic landscape: Expanding the scenery*. New York: Routledge.
- Spolsky, B. (2009). Prolegomena to a sociolinguistic theory of public signage. In E. Shohamy & D. Gorter (Eds.), *Linguistic landscape: Expanding the scenery* (pp. 25-39). New York: Routledge.
- Suzuki, K. & Heo, J. (2022). A Study on the Comparison of Impressions of Tourist Information Signs Focusing on the Differences between National Languages in Japanese Regional Cities. *Applied Sciences*, 12(3), 1499. <https://doi.org/10.3390/app12031499>
- Thongtong, T. (2016). A linguistic landscape study of signage on Nimmanhemin Road, a Lanna Chiang Mai chill-out street. *Manusya. Journal of Humanities*, 22, 72-87. https://brill.com/view/journals/mnya/19/3/article-p72_6.xml

การจัดการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีลากพระเดือนห้า

อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช*

CONSERVATION MANAGEMENT AND INHERITANCE OF LAK PHA DUAN HA TRADITION PHIPUN DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

ขวัญตา หनुปล้อง*, สุดาวรรณ มีบัว, ลัญจกร นิลกาญจน์, ใหม่ บัวบาล

Khwanta Hnuplong*, Sudawan Meebua, Lunjakon Nillakan, Mai Buaban

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Humanities and Social Science, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: Khwanta_hnu@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช และ 2) เสนอแนวทางการจัดการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ 1) กลุ่มผู้รู้ ประกอบด้วย ปราชญ์ ผู้นำตัวแทนภาครัฐ 2) กลุ่มผู้ปฏิบัติ ประกอบด้วย ผู้นำทางศาสนา คนทำเรือพระ และ 3) กลุ่มผู้ร่วมกิจกรรม ประกอบด้วย คนในชุมชน นักท่องเที่ยว แม่ค้า รวม 20 คน เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่าการศึกษาประเพณีลากพระเดือนห้าจัดขึ้นในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 5 โดยมีการเชื่อมโยงกับพื้นที่ภูเขาพระทั้งด้านประวัติศาสตร์ ความเชื่อ และอัตลักษณ์ท้องถิ่น ในปัจจุบัน เผชิญกับปัญหาในการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีลากพระเดือนห้าหลายมิติ คือ ด้านประวัติศาสตร์ ความเชื่อ มรดกภูมิปัญญา การมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ การท่องเที่ยว และงบประมาณ ส่งผลให้ประเพณีลากพระเดือนห้าถูกละเลยเสี่ยงที่จะเลือนหาย หากไม่มีการส่งเสริม สนับสนุน และการมีส่วนร่วมจากชุมชนท้องถิ่นอย่างจริงจัง แนวทางการจัดการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีลากพระเดือนห้า จึงเกิด “รูปแบบ 6 ส” ในการจัดการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีลากพระเดือนห้า คือ 1) ส่งเสริมประวัติศาสตร์ ตำนาน เรื่องเล่า มรดกภูมิปัญญา และพิธีกรรม 2) สืบสานรูปแบบประเพณี 3) สนับสนุนเครือข่าย 4) ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 5) สื่อสารคุณค่าประเพณี และ 6) สร้างสรรค์สินค้าจากงานประเพณี เพื่อให้ประเพณีลากพระเดือนห้ายังคงดำรงอยู่ต่อไปในยุคปัจจุบันอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การจัดการอนุรักษ์, สืบทอดประเพณี, ลากพระเดือนห้า, อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช

Abstract

This research aimed to 1) Study the Lak Pha Duan Ha Tradition in (NST), and 2) Propose guidelines for the management, preservation, and continuation of the Lak Pha Duan Ha Tradition in Pipun District, NST. The study utilized qualitative research methods, gathering data from three groups of key informants comprising a total of 20 individuals. The first group included knowledgeable individuals such as scholars, community leaders, and government representatives. The second group consisted of practitioners, including religious leaders and artisans specializing in religious boat-making. The third group included participants, including local residents, tourists, and vendors. The research instruments employed included in-depth interviews, both participatory and non-participatory observations, and the collection of relevant documents. The research findings indicated that the study of Lak Pha Duan Ha tradition is held on the first waning day of the fifth lunar month and is historically and culturally linked to the Phu Khao Phra area. Currently, there are several challenges in preserving and transmitting this tradition, including concerns related to history, beliefs, intellectual heritage, community engagement, tourism, and funding. As a result, this tradition has been overlooked and faces the risk of disappearing without dedicated promotion, support, and involvement from the local community. To address the conservation and continuation of the Lak Pha Duan Ha tradition, a “6S model” has been developed for its management, which includes 1) Documenting history, legends, stories, intellectual heritage, and rituals; 2) Maintaining traditional forms; 3) Supporting networks; 4) Encouraging cultural tourism; 5) Communicating the value of the tradition; and 6) Creating products from the traditional event. These initiatives aim to ensure the sustainable existence of the Lak Pha Duan Ha tradition in today's era.

Keywords: Conservation Management, Inheritance, Tradition, Phipun District Nakhon Si Thammarat Province

บทนำ

ประเทศไทยเป็นชาติที่มีรากฐานทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอันยาวนาน โดยเฉพาะประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ ที่สะท้อนถึงวิถีชีวิต ความเชื่อ และความศรัทธาในศาสนา ซึ่งได้หล่อหลอมให้สังคมไทยมีความผูกพันกับท้องถิ่นและร่วมมือกันในการสืบสานคุณค่าทางจิตใจผ่านเทศกาลสำคัญต่าง ๆ วัฒนธรรมและประเพณีจึงเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญของท้องถิ่นในการพัฒนา ปรับตัว และดำรงอยู่ได้ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย ทั้งยังเป็นเครื่องมือในการสร้างเอกลักษณ์ ความภาคภูมิใจ และความสามัคคีในสังคม (ชินวัฒน์ เปี้ยจันทร์ตา, 2556) เช่นเดียวกับประเพณีลากพระเดือนห้าอำเภอฟิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นประเพณีนิยมของชาวพุทธ และเป็นเอกลักษณ์ของชาวอำเภอฟิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช การจัดกิจกรรมดังกล่าวเป็นการส่งเสริมพระพุทธศาสนารวมทั้งความเชื่อ ความศรัทธาที่มีต่อพระสงฆ์ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ

ซึ่งเชื่อมโยงกับตำนานเรื่องเล่าของประเพณีและพื้นที่ทางวัฒนธรรม โดยปกติประเพณีลากพระจะจัดกันช่วงออกพรรษาหรือประมาณเดือนสิบเอ็ดทางจันทรคติ แต่ในอำเภอพิบูลช่วงเดือนดังกล่าวมีฝนตกชุกเสี่ยงต่อการเกิดน้ำท่วมไม่สามารถจัดกิจกรรมประเพณีได้ จึงได้กำหนดจัดงานประเพณีชักพระในฤดูแล้งแทนในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 5 ประเพณีนี้ยืมดังกล่าวจึงถูกเรียกว่า “ประเพณีลากพระเดือนห้า”

การเชื่อมโยงประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอพิบูล จังหวัดนครศรีธรรมราชกับตำนานความเชื่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชหรือพ่อท่านตาขาว และภูเขาพระ ทำให้ประเพณีดังกล่าวกลายเป็นประเพณีเฉพาะพื้นที่ถิ่นอันดามมีความสำคัญ และมีคุณค่าหลายด้าน เช่น ด้านประวัติศาสตร์ ความเชื่อ เกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ อยู่เย็นเป็นสุข ไม่ประสบภัยน้ำท่วม ไม่มีโรคระบาด ด้านมรดกภูมิปัญญาประกอบด้วย การทำเรือพระ ทำขนมต้ม การทำโพน และการประกอบพิธีกรรม ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนสะท้อนถึงความศรัทธา ความสามัคคี และการสืบทอดวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น จะเห็นได้ว่าการปรับเปลี่ยนช่วงเวลาการจัดงานประเพณีให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นเป็นการปรับตัวของวัฒนธรรมที่ยังคงคุณค่าเดิมไว้สู่การเป็นประเพณีเฉพาะถิ่นที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิต ควบคู่กับตำนาน ความเชื่อ และพื้นที่ทางวัฒนธรรมของชาวอำเภอพิบูล จังหวัดนครศรีธรรมราชมาจนถึงอดีตถึงปัจจุบัน

อย่างไรก็ตามหากมองจากทฤษฎีของชนในชุมชน พบว่า ประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอพิบูล จังหวัดนครศรีธรรมราช ยังคงมีบทบาทสำคัญในการสร้างความสามัคคี เสริมสร้างบุญกุศล ความเป็นสิริมงคล ควบคู่กับตำนาน ความเชื่อ และพื้นที่ทางวัฒนธรรม ซึ่งยังคงเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ส่งผลให้ประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอพิบูล ถูกกลืนหรือปรับเปลี่ยนจนสูญเสียสาระสำคัญเดิมเผชิญความเสี่ยงที่จะเลือนหายหากไม่ให้ความสำคัญและขาดการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น รวมทั้งไม่มีการส่งเสริม สนับสนุน และการมีส่วนร่วมจากชุมชนท้องถิ่นอย่างจริงจัง (สมบัติ นามบุรี และธิดา วัฒนศิริ, 2564) การจัดการอนุรักษ์และการสืบทอดประเพณีจึงเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างหลักคิดและกระตุ้นให้มีวิจักษณ์ญาณที่ดีว่าสิ่งใดควรอนุรักษ์ให้ถูกต้องตามแบบแผน เพราะประเพณีและวัฒนธรรมเป็นรากฐานของสังคมไทย ควรกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ สืบสาน และส่งเสริมการอนุรักษ์ให้คนในชุมชน ท้องถิ่น หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาความรู้ภูมิปัญญาให้เห็นถึงคุณค่า รวมทั้งสามารถประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับวิถีปัจจุบัน เพื่อไม่ให้ประเพณีนี้ยืมดังกล่าวขาดการสืบทอดและหายไปที่สุด

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการศึกษาแนวทางการจัดการการอนุรักษ์ และการสืบทอดประเพณีลากพระเดือนห้า โดยมุ่งเน้นการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน องค์กรท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการฟื้นฟู พัฒนา และผลักดันประเพณีอันทรงคุณค่านี้คงอยู่ต่อไปในบริบทของสังคมไทยยุคปัจจุบันและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอพิบูล จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอพิบูล จังหวัด

นครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้รู้ ประกอบด้วย ปราชญ์ ผู้นำ ตัวแทนภาครัฐ จำนวน 7 คน กลุ่มผู้ปฏิบัติ ประกอบด้วย ผู้นำทางศาสนา คนทำเรือพระ จำนวน 6 คน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย คนในชุมชน นักท่องเที่ยว แม่ค้า จำนวน 7 คน รวม 20 คน โดยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการสัมภาษณ์พิจารณาจากคุณสมบัติ ดังนี้ 1) เป็นผู้มีองค์ความรู้เกี่ยวกับประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอฟิปปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) เป็นบุคคลที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอฟิปปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช 3) เป็นผู้ที่เคยเข้าร่วมงานประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอฟิปปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช 4) ไม่จำกัดอายุ เพศ และการศึกษา และ 5) เต็มใจเข้าร่วมโครงการวิจัยในการตัดเข้า

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) สำหรับผู้ให้ข้อมูล 3 กลุ่ม โดยแบ่งคำถามออกเป็น ข้อมูลภูมิหลังของผู้ให้ข้อมูล ข้อมูลเกี่ยวกับตำนาน เรื่องเล่า ภูมิปัญญา ความเชื่อ ความสำคัญและคุณค่าประเพณี กิจกรรมในประเพณีลากพระเดือนห้า องค์ประกอบสำคัญของประเพณี และการเปลี่ยนแปลงประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอฟิปปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) แบบบันทึกการสังเกต การเตรียมงานก่อนประเพณี การดำเนินกิจกรรมประเพณี และหลังประเพณีลากพระ โดยสังเกตการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐสังกัดกระทรวงการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และกระทรวงวัฒนธรรม วัด โรงเรียน และประชาชนทั่วไป และ 3) แบบสนทนากลุ่ม สำหรับการสอบถามความคิดเห็นแนวทางการจัดการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอฟิปปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีการตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องของแนวคำถามจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 1 ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 2 ด้านวัฒนธรรม และผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 3 ด้านระเบียบวิธีวิจัย และผ่านการพิจารณามาตรฐานการปฏิบัติงานจริยธรรมการวิจัยในคน จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพังงา

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล 5 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ทำการทบทวนจากแนวคิดทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอฟิปปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช ระยะที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ตำนาน เรื่องเล่าประเพณีลากพระเดือนห้า และพื้นที่ทางวัฒนธรรมภูเขาพระ ซึ่งเกี่ยวข้องกับประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอฟิปปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช ระยะที่ 3 การเก็บข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยเข้าร่วมกิจกรรมการลากพระเดือนห้าทั้งช่วงเตรียมการก่อนประเพณีลาก ช่วงเวลาการดำเนินกิจกรรมประเพณี และช่วงเวลาหลังประเพณีลากพระ ระยะที่ 4 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อเก็บข้อมูลรายละเอียดคุณค่าและสภาพปัญหาในการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอฟิปปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช และ ระยะที่ 5 ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม เพื่อรวบรวมแนวทางการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอฟิปปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยเริ่มจากตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การบันทึกผลการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม ด้วยหลักการตรวจสอบแบบสามเส้า จำแนกและจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย สรุปและเรียบเรียงผลการวิเคราะห์ด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ เชื่อมโยงกับแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอแนะที่เหมาะสม

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า การจัดการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอฟิปปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช ดังนี้

1. ประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอฟิปปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช

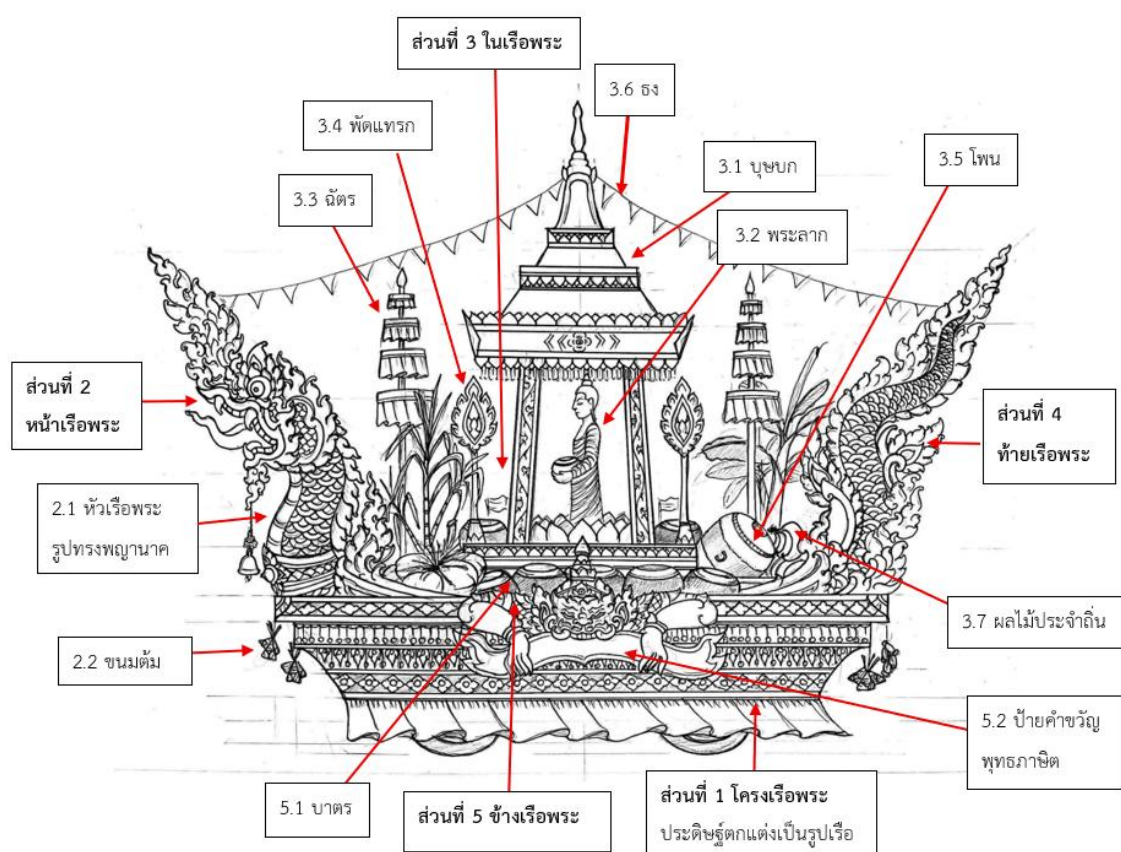
1.1 ประวัติศาสตร์ ประเพณีลากพระเดือนห้าในอำเภอฟิปปูน เป็นการปรับเปลี่ยนช่วงเวลาจัดประเพณีชักพระจากเดือน 11 มาเป็น วันแรม 1 ค่ำ เดือน 5 เนื่องจากช่วงเดือน 11 มักเกิดฝนตกหนักและน้ำท่วม ไม่เหมาะสมแก่การจัดกิจกรรม ชาวบ้านจึงเลือกช่วงฤดูแล้งเพื่อความสะดวกในการจัดงานประเพณีในอดีตมีการลากพระเส้นทางแม่น้ำ ลำคลอง แต่เมื่อคลองตื้นเขินจึงเปลี่ยนเป็นลากพระทางบก โดยมีการตกแต่งเรือพระอย่างงดงามและจัดกิจกรรมสมโภชเรือพระ กิจกรรมเฉลิมฉลองประเพณีลากพระร่วมกับมหรสพพื้นบ้าน การประกวดเรือพระ และกิจกรรมทางศาสนาอื่น ๆ โดยมี “ภูเขาพระ” เป็นจุดเริ่มต้นของงานประเพณีลากพระเดือนห้าและจุดหมายปลายทางของเรือพระทุกลำที่เข้าร่วมกิจกรรม

1.2 ความเชื่อ โดยมีความเชื่อว่า สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช หรือ “พ่อท่านตาขาว” เคยมาจำพรรษาเจริญกรรมฐานและให้โอวาทกับชาวบ้าน เกิดความศรัทธาในฐานะเป็นที่ประดิษฐานของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น รูปปั้นพ่อท่านตาขาว พระพุทธรูปเก่าแก่ และพระใหญ่ เป็นต้น ประเพณีลากพระเดือนห้าจึงมีการเชื่อมโยงกับพื้นที่ภูเขาพระหลายด้าน เช่น ด้านประวัติศาสตร์ จากการสัมภาษณ์ ธนชาติ เพชรกรณ์ พบว่า ประเพณีลากพระเดือนห้าตรงกับวันคล้าย วันประสูติของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช คือ ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 5 จึงมีการจัดงานเฉลิมฉลองพระเกียรติให้กับพระองค์ ตรงกับวัน ขึ้น 15 ค่ำ ถึงวันแรม 1 ค่ำ เดือน 5 ของทุกปี โดยเชื่อว่าการขึ้นเขาพระเพื่อสักการะในช่วงประเพณีลากพระจะเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต เป็นพื้นที่ที่ประดิษฐานของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น เจดีย์พระพุทธรูปเก่าแก่ และรูปปั้นพ่อท่านตาขาว เป็นต้น รวมทั้งใช้สำหรับประกอบพิธีกรรมที่สำคัญก่อนเริ่มประเพณีลากพระเดือนห้ามีการจุดธูปเทียนบูชาครู เจ้าป่าเจ้าเขา และดวงวิญญาณที่ปกป้องรักษา นอกจากนี้จุดหมายปลายทางของเรือพระทุกลำเพื่อประกอบพิธีกรรม และเชิญพระกลับสู่สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ในเชิงสัญลักษณ์ด้านอัตลักษณ์ท้องถิ่น การใช้ “เขาพระ” เป็นฉากหลังของขบวนลากพระเดือนห้า ช่วยเน้นย้ำ อัตลักษณ์อำเภอฟิปปูน ซึ่งเขาพระ” ไม่ได้เป็นเพียงภูเขาตามสภาพทางภูมิศาสตร์เท่านั้นแต่ คือ หัวใจของประเพณีลากพระเดือนห้าในอำเภอฟิปปูน เป็นประเพณีเฉพาะถิ่นที่ผูกกับภูมิประเทศและความเชื่อที่ยังคงหล่อเลี้ยงวิถีชีวิตคนฟิปปูนมาจนถึงปัจจุบัน (ธนชาติ เพชรกรณ์, 2566) นอกจากนี้ ยังมีกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่สะท้อนพลังความร่วมมือของวัด ชุมชน ภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และโรงเรียน มีการดำเนินกิจกรรม 3 ช่วงเวลา ได้แก่ 1) ช่วงเวลาเตรียมการก่อนประเพณีลาก ประกอบด้วย กิจกรรมการเตรียมเรือพระ และกิจกรรมการเตรียมขนมต้ม 2) ช่วงเวลา

การดำเนินกิจกรรมประเพณี ประกอบด้วย กิจกรรมตักบาตรสงฆ์พระลาก กิจกรรมลากพระสู่พื้นที่บริเวณเขาพระ กิจกรรมสมโภชเรือพระบริเวณภูเขาพระ และกิจกรรมเฉลิมฉลองประเพณีลากพระบกเดือนห้า และ 3) ช่วงเวลาหลังประเพณีลากพระ ประกอบด้วยกิจกรรมลากพระบกเดือนห้ากลับสู่วัด และการอัญเชิญพระลากกลับสู่ห้องพระลาก โดยทุกกิจกรรมแสดงออกถึงความร่วมมือร่วมใจกันของคนในชุมชนเป็นหลัก เกิดการรวมกลุ่มปฏิสัมพันธ์ ความรัก ความสามัคคี ความเอื้อเฟื้อกัน เพื่อให้วัดในชุมชนของตนได้เข้าร่วมประเพณีด้วยเรือพระที่สวยงามโดดเด่นเป็นประจำทุกปี

1.3 องค์ประกอบที่สำคัญของเรือพระในประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอฟิปปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย 5 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 โครงเรือพระ จากการศึกษาข้อมูลเรือพระในอำเภอฟิปปูนพบว่า ปัจจุบันใช้โครงเรือพระสมัยใหม่โดยใช้รถยนต์ (กระบะ) ตกแต่งให้สวยงาม มี 2 แบบ คือ แบบที่ 1 เรือพระที่มีดัดแปลงจากโครงรถยนต์เก่าโดยวางรูปเรือ หรือบุษบกด้านบน ซึ่งใช้รถยนต์ตั้งแต่ 4 ล้อขึ้นไปมีพวงมาลัยบังคับ แบบที่ 2 เรือพระตกแต่งบนรถยนต์ เป็นการใช้รถยนต์ทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ (กระบะ) โดยไม่มีการดัดแปลง ส่วนที่ 2 หน้าเรือพระ เป็นส่วนหน้าสุดของเรือพระมีความสำคัญทั้งในด้านโครงสร้างและสัญลักษณ์ มักถูกสร้างเป็นรูปสัตว์ในตำนานที่มีความหมายมงคล จากการศึกษาข้อมูลภาคสนามและการสัมภาษณ์ สมคิด ทับทิม พบว่า ปัจจุบันหัวเรือพระที่ใช้ในประเพณีลากพระเดือนห้าในอำเภอฟิปปูน มี 2 รูปทรง ได้แก่ รูปทรงพญานาค จะสื่อถึงสัญลักษณ์เกี่ยวกับน้ำ ทำให้เกิดความอุดมสมบูรณ์เป็นเครื่องอุปโภคบริโภค ซึ่งสอดคล้องกับประวัติภูเขาพระที่เล่าเอาไว้ว่าในอดีต ได้จัดงานประเพณีแห่เรือพระกันในวันต่อมาในคลองได้เปลี่ยนทิศทางเดินดินขึ้นมากขึ้น จึงได้เปลี่ยนจากแห่เรือพระในน้ำมาเป็นแห่เรือพระบนบกโดยใช้คนลากแทน ด้วยเหตุนี้ประเพณีลากพระเดือนห้าในอำเภอฟิปปูนจึงนิยมทำเรือพระเป็นรูปพญานาคมากที่สุด (สมคิด ทับทิม, 2566) นอกจากนี้ประเพณีลากพระเดือนห้าในอำเภอฟิปปูนมีการทำเรือพระรูปทรงเรือสุพรรณหงส์ จำนวน 1 วัด คือ วัดโบราณาราม 2) ขนมต้ม เป็นขนมประจำประเพณีลากพระมาอย่างยาวนาน เช่นเดียวกับชาวบ้านอำเภอฟิปปูน นิยมห่อข้าวต้มลูกโยน หรือภาษาถิ่นเรียกว่าแทงต้ม โดยนำขนมต้มนำไปถวายพระแล้วทางวัดจะจัดเป็นพวงเพื่อจ่ายต่อการแขวนบริเวณหน้าเรือเพื่อไว้สำหรับทานเพื่อลดความหิวให้แก่คณะลากเรือพระได้ รวมถึงเป็นการสะท้อนถึงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของคนในชุมชน ส่วนที่ 3 ในเรือพระ คือ พื้นที่ภายในตัวเรือพระ เป็นจุดศูนย์กลางความศักดิ์สิทธิ์และเป็นหัวใจของประเพณีลากพระเดือนห้า ดังนี้ 1) บุษบก วางอยู่ส่วนกลางของเรือพระทำขึ้นเพื่อประดิษฐานพระลากมีขนาดใหญ่โดดเด่นสวยงาม นิยมใช้เป็นไม้เนื้อแข็งประกอบขึ้นเองหรือแบบสำเร็จรูปโดยเลือกให้มีความกลมกลืนกับเรือพระ ทั้งยังสามารถถอดแยกส่วนได้สะดวกสำหรับเก็บไว้ใช้ในปีถัดไป 2) พระลาก คือ พระพุทธรูปที่ถูกอัญเชิญขึ้นประดิษฐานบนเรือพระในประเพณีลากพระเดือนห้า เป็นพระพุทธรูปยืนมีความเก่าแก่ปางอุ้มบาตรมาประดิษฐานบนบุษบกให้ประชาชนทั่วไปได้มีโอกาสสักการะ 3) ฉัตร เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ใช้ประดับบนเรือพระจากการสัมภาษณ์ ปรีชา นนท์ สรรพจิตต์ ได้อธิบายรูปร่างฉัตรมีลักษณะคล้ายร่มขนาดเล็กที่ซ้อนกันหลายชั้นลดหลั่นกันไปเป็นเครื่องแสดงเกียรติยศ บารมี หรืออำนาจของพระพุทธรูปมีลักษณะเป็นสีเงิน หรือสีทอง 4) พัดแทรก เป็นเครื่องสูงรูปทรงกลมเป็นแฉก 12 แฉก ใช้ในเรือพระสำหรับพัดและบังแสงอาทิตย์ให้พระพุทธรูปในบริบทของประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอฟิปปูน พบว่า มีพัดแทรกเป็นองค์ประกอบในเรือพระมีเพียงวัดเดียวคือ วัดทุ่งนาใหม่ เนื่องจากในปัจจุบันมองว่าความงดงามของเรือพระใช้ร่วมกับองค์ประกอบอื่น เช่น ฉัตร ธง เป็นต้น

หรือถูกทดแทนด้วยดอกไม้แห้ง ดอกไม้สดตามยุคสมัยในปัจจุบัน (ปรีชาพนธ์ สรรพจิตต์, 2566) 5) โพน คือ เครื่องให้จังหวะหรือเครื่องดนตรีชนิดหนึ่งใช้ในประเพณีลากพระ ขนาดใหญ่ เสียงดัง มีจังหวะชัดเจน ช่วยสร้างความคึกคัก ปลุกเร้าแรงศรัทธาพลังและเกิดความพร้อมเพรียงจากการสัมผัส ธนชาติ เพชรภรณ์ ปราชญ์ชุมชน ตำบลเขาพระ อำเภอพิบูลย์ เล่าว่าในปัจจุบัน โพน เป็นเครื่องดนตรีดั้งเดิมที่ยังคงพบเห็นและหลงเหลืออยู่ โดยยังคงทำหน้าที่ 2 แบบ คือ แบบที่ 1 ช่วงเวลาเตรียมการก่อนประเพณีลากพระ ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 5 (ก่อนมีกิจกรรมลากพระเดือนห้า 1 วัน) จะมีพระหรือตัวแทนชาวบ้านในอำเภอพิบูลย์ตีโพนของแต่ละวัดเพื่อเป็นเสียงสัญลักษณ์บอกกล่าวให้ชาวบ้านรู้ว่ามีในการทำเรือพระ ชาวบ้านที่อยู่บริเวณใกล้วัดบางส่วนไปช่วยตกแต่งเรือพระ บางส่วนจะต้องเตรียมจะต้องเตรียมอาหาร และขนมต้ม เพื่อไปทำบุญตามประเพณีลากพระเดือนห้า แบบที่ 2 ในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 5 โพน จะถูกตีตามจังหวะที่กำหนดเพื่อให้เสียงโพนดังก้องสนุกสนานครื้นเครง อย่างไรก็ตามโพนจึงทำหน้าที่ในการสร้างความครื้นเครงแบบนี้ไปจนกระทั่งถึงจุดหมายปลายทางสำหรับประเพณีลากพระเดือนห้าของชาวอำเภอพิบูลย์ คือ ลานวัฒนธรรมภูเขาพระ (ธนชาติ เพชรภรณ์, 2566) 6) ธง ในบริบทของประเพณีลากมีความสำคัญทั้งในด้านสัญลักษณ์ทางศาสนาและช่วยเสริมความงดงามของเรือพระ สำหรับประเพณีลากพระเดือนห้าอำเภอพิบูลย์ มีลักษณะการประดับตกแต่ง 2 แบบ คือ ธงขนาดเล็กทำด้วยผ้าหลากสี ผู้ห้อยโยงจากปลายบุษบกไปยังส่วนต่าง ๆ ของประทุน หัวและท้าย ธงขนาดกลางมีทั้งธงชาติและธงพระธรรมจักร ใช้สำหรับประดับตกแต่งภายในเรือพระ เพื่อเป็นสัญลักษณ์ของพิธีหรือวันสำคัญเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา และความเป็นไทย และ 7) ผลไม้ประจำถิ่น คือ ผลไม้ที่ปลูกได้ดีในพื้นที่เฉพาะถิ่นหนึ่ง ๆ สะท้อนให้เห็นความอุดมสมบูรณ์เป็นเอกลักษณ์หรือจุดเด่นของพื้นที่ ซึ่งในอำเภอพิบูลย์นิยมนำ ต้นกล้วย ต้นอ้อย มะพร้าว กล้วย มะม่วงเบา มาประดับตกแต่งเรือพระ เนื่องจากผลไม้ข้างต้นออกผลผลิตในช่วงประเพณีลากพระเดือนห้า นั่นเอง ส่วนที่ 4 ท้ายเรือพระ คือ ส่วนท้ายสุดของเรือพระเป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบสำคัญทั้งในด้านโครงสร้างและความงดงาม ซึ่งเรือพระในประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอพิบูลย์ มักจะตกแต่งเป็นหางพญานาค หรือหงส์ โดยให้มีจำนวนเท่ากับส่วนหัวเรือพระ ส่วนที่ 5 ข้างเรือพระ เป็นพื้นที่ที่ต้องการให้ผู้คนรับรู้ความเชื่อ ความศรัทธา สามารถมองเห็นและเข้าถึงได้ง่ายและสะดวกมากขึ้น จากการสัมภาษณ์ ปรีชาพนธ์ สรรพจิตต์ ปราชญ์ชุมชน ตำบลยางค้อม อำเภอพิบูลย์ เล่าว่า ข้างเรือพระ ในประเพณีลากพระเดือนห้า ประกอบด้วย 1) บาตร เมื่อชาวบ้านเข้ามาร่วมการลากพระแต่สามารถกระทำได้ในระยะทางสั้น ๆ ไม่สามารถลากไปถึงภูเขาพระได้จึงนิยมนำบุญระหว่างทาง ซึ่งในอดีตการทำบุญเรือพระนิยมทำด้วยขนมต้ม ในปัจจุบันเมื่อมีการทำขนมตมน้อยลง จึงนิยมใช้เงินใส่บาตรแทนการใช้ขนมต้ม ด้านข้างเรือพระในประเพณีลากพระเดือนห้าจึงมีบาตรหลายใบ แต่ละใบจะติดวันทั้ง 7 วัน เพื่อให้ผู้มีจิตศรัทธาได้ทำบุญประจำวันเกิด โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเสริมสิริมงคลในชีวิต มีความราบรื่น ปลอดภัย และประสบความสำเร็จ และ 2) ป้ายคำขวัญ พุทธภาษิต ถูกนำมาประดับเป็นส่วนหนึ่งบริเวณข้างเรือพระ เพื่อให้คติข้อเตือนใจกับผู้พบเห็น หรือผู้ที่มาร่วมประเพณีลากพระเดือนห้าอำเภอพิบูลย์ (ปรีชาพนธ์ สรรพจิตต์, 2566) ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ประกอบที่สำคัญของเรือพระในประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอฟิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.4 คุณค่าและสภาพปัญหาในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอฟิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช มี 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านประวัติศาสตร์ ประกอบด้วย ประวัติศาสตร์ ตำนาน เรื่องเล่า ความเชื่อ ประเพณีลากพระเดือนห้า และประวัติศาสตร์พื้นที่เขาพระ พบว่า เรือพระเป็นองค์ประกอบสำคัญของประเพณีลากพระเดือนห้า ซึ่งถูกสร้างขึ้นตามความเชื่อว่าเป็นราชยานพาหนะในการรับเสด็จพระพุทธองค์ที่เสด็จกลับจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ รวมทั้งการลากพระไปเฉลิมฉลองบริเวณภูเขาพระเพื่อเป็นการทำบุญเฉลิมฉลองพระเกียรติให้กับพระองค์สมเด็จเจ้าตากสินมหาราช โดยเชื่อว่าผู้ใดได้ร่วมลากพระเดือนห้าถือเป็นบุญกุศลอย่างยิ่ง การร่วมทำบุญบุญบริเวณลานภูเขาพระในช่วงเทศกาลลากพระเดือนห้า จะทำให้ชาวฟิปูนอุดมสมบูรณ์ อยู่เย็นเป็นสุข ไม่ประสบภัยน้ำท่วม ไม่มีโรคระบาด เป็นต้น ในปัจจุบันข้อมูลทางด้านประวัติศาสตร์ประเพณีและประวัติศาสตร์พื้นที่ ไม่มีการจดบันทึก ถ่ายทอด หรือจัดเก็บข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ไว้อย่างเป็นระบบ ส่งผลให้คนรุ่นหลังขาดความเข้าใจรากเหง้าทางประเพณี ไม่มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตในปัจจุบัน ความเชื่อไม่ได้เป็นแรงจูงใจหลักในการกระทำเหมือนในอดีต ส่งผลให้จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมประเพณีลากพระเดือนห้าลดลง 2) ด้านมรดกภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับประเพณีลากพระเดือนห้า ประกอบด้วย ภูมิปัญญาการทำเรือพระ ภูมิปัญญาการทำขนมต้ม ภูมิปัญญาการทำโพน การประกอบพิธีกรรม เป็นต้น เป็นองค์ความรู้พื้นถิ่นสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตที่เรียบง่ายอิงธรรมชาติ และความเชื่อเรื่องวิญญาณนิยม ปัจจุบันการสืบสานมรดกภูมิปัญญาดังกล่าวกำลัง

ประสบปัญหาอย่างมาก ช่างฝีมือดั้งเดิมลดน้อยลง คนรุ่นใหม่ขาดความสนใจ ขาดเวลาในการเรียนรู้ และไม่เห็นคุณค่ามรดกภูมิปัญญา หลายวัดจึงเลือกใช้เรือเก่า หรือลดทอนรายละเอียดทางศิลปะ เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการจัดงานประเพณี 3) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ ในสมัยก่อนชาวบ้านที่อาศัยอยู่ใกล้บริเวณวัดจะมีส่วนร่วมของชุมชนกับประเพณีลากพระเดือนห้าตั้งแต่เตรียมการก่อนประเพณีลาก การดำเนินกิจกรรมประเพณี และช่วงเวลาหลังประเพณีลากพระ สะท้อนให้เห็นการร่วมแรงร่วมใจนี้สะท้อนถึงความศรัทธาความสามัคคี และการสืบทอดวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น ปัจจุบันการมีส่วนร่วมลดลง เงินกลายเป็นปัจจัยสำคัญทำให้คนในชุมชนต้องใช้เวลากับการประกอบอาชีพมากกว่าทำอย่างอื่น นอกจากนี้ เยาวชนรุ่นหลังไม่เข้าใจถึงความสำคัญของงานประเพณี ขาดจิตสำนึกร่วมในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีลากพระเดือนห้า ส่งผลให้ประเพณีดังกล่าวค่อย ๆ สูญหายไปพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และวิถีชีวิตของผู้คน 4) ด้านการท่องเที่ยว ในอดีตประเพณีลากพระเดือนห้าในอำเภอพิบูล จังหวัดนครศรีธรรมราช มีลักษณะเป็นงานบุญท้องถิ่นที่เน้นความศรัทธาและการรวมพลังของชุมชนเป็นหลัก โดยไม่มีการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวอย่างชัดเจน แต่ในช่วงหลังเริ่มมีการประชาสัมพันธ์ผ่านโซเชียลมีเดียและสื่อท้องถิ่นมากขึ้น ทำให้มีนักท่องเที่ยวจากพื้นที่ใกล้เคียงเดินทางมาเข้าร่วมงาน ส่งผลให้กิจกรรมบางส่วน เช่น การจัดเวทีการแสดงพื้นบ้าน ตลาดของกิน หรือกิจกรรมยามค่ำคืนถูกพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวมากขึ้น แม้ช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจในท้องถิ่นแต่ก็อาจทำให้แก่นแท้ของพิธีกรรมและความศักดิ์สิทธิ์ลดลง จึงควรมีการบริหารจัดการที่เหมาะสมเพื่อรักษาสมดุลระหว่างการอนุรักษ์วัฒนธรรมกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และ 5) ด้านงบประมาณ เป็นปัจจัยสำคัญในอนุรักษ์และสืบสานประเพณีลากพระเดือนห้า โดยเฉพาะในส่วนของการสร้างและตกแต่งเรือพระ จะมีค่าใช้จ่ายสูงขึ้นตามราคาวัสดุและค่าจ้างแรงงาน ในปัจจุบันงบประมาณการสนับสนุนน้อยมาก ทำให้วัดและชาวบ้านบางส่วนต้องรับภาระค่าใช้จ่ายเอง ส่งผลให้หลายวัดเลือกใช้เรือพระลำเดิมแทนการสร้างใหม่ และลดทอนความละเอียดความงดงาม ให้น้อยลง นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมประกอบประเพณีก็ต้องใช้งบประมาณในการดำเนินการ เช่น เวที แสง สี เสียง และการประชาสัมพันธ์ หากไม่มีการจัดสรรงบประมาณอย่างต่อเนื่อง อาจส่งผลให้ประเพณีอ่อนแอและขาดแรงจูงใจในการอนุรักษ์ สืบสานได้

2. แนวทางการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอพิบูล จังหวัดนครศรีธรรมราช

เป็นกระบวนการรักษา ปกป้อง และคงไว้ซึ่งของเดิม ทั้งประวัติศาสตร์ ตำนาน เรื่องเล่า มรดกภูมิปัญญา และความเชื่อ รวมทั้งมีการถ่ายทอด ส่งต่อ และพัฒนาให้เหมาะสมกับยุคสมัย เพื่อให้ประเพณีลากพระเดือนห้าคงอยู่ต่อไปอย่างยั่งยืนโดยการวางแผนทางการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอพิบูล จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย 6 ส่วน ดังนี้

2.1 สังสมองค์ความรู้ ได้แก่ องค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ ตำนาน เรื่องเล่า ความเชื่อ ประเพณีลากพระเดือนห้า ประวัติศาสตร์พื้นที่เขาพระ ประวัติพระลาก และองค์ความรู้ด้านมรดกภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับประเพณีลากพระเดือนห้า ประกอบด้วย ภูมิปัญญาการทำเรือพระ ภูมิปัญญาการทำขนมต้ม ภูมิปัญญาการทำโพน การประกอบพิธีกรรม รวมทั้งบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับงานประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอพิบูล จังหวัดนครศรีธรรมราช เช่น ช่างทำเรือพระ ช่างทำโพน เป็นต้น จึงควรมีการรวมองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ เช่น การสร้าง

พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น นิทรรศการในพื้นที่วัดต่าง ๆ จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นสำหรับการศึกษาเรียนรู้ ของเยาวชนทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน และการการผลิตสื่อวีดีโอ สารคดี ซึ่งบันทึกกิจกรรมงานประเพณีในอดีตจนถึงปัจจุบัน

2.2 สืบสานรูปแบบประเพณี คือ กิจกรรมหลักที่เกิดขึ้นและถือปฏิบัติในงานประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอฟิปปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย 3 ช่วงเวลา 8 กิจกรรมหลัก ได้แก่ 1) ช่วงเวลาเตรียมการก่อนประเพณีลากพระ มี 2 กิจกรรมหลัก คือ การเตรียมเรือพระ การเตรียมขนมต้ม 2) ช่วงเวลาการดำเนินกิจกรรมประเพณี มี 4 กิจกรรมหลัก คือ กิจกรรมตักบาตรสงฆ์น้ำพระลาก กิจกรรมลากพระสู่พื้นที่บริเวณเขาพระ กิจกรรมสมโภชเรือพระบริเวณภูเขาพระ และกิจกรรมเฉลิมฉลองประเพณีลากพระบกเดือนห้า และ 3) ช่วงเวลาหลังประเพณีลากพระ มี 2 กิจกรรมหลัก คือ กิจกรรมลากพระบกเดือนห้ากลับสู่วัด และการอัญเชิญพระลากกลับสู่ห้องพระลาก ซึ่งเป็นกิจกรรมสำคัญที่ควรอนุรักษ์และสืบสานไว้ให้คงอยู่ โดยมีการถ่ายวีดีโอ สารคดี เพื่อเก็บรวบรวมและเผยแพร่รูปแบบกิจกรรมที่สำคัญ สานิตชนมประเพณีจากปราชญ์ชุมชน การประกวดแข่งขันขนมต้มเพื่อให้เยาวชนรุ่นหลังได้มีส่วนร่วม การประกวดเรือพระประเภทรูปแบบเรือพระที่ถูกต้อง เป็นต้น

2.3 ส่งเสริมเครือข่ายการจัดงานประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอฟิปปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช จากการสัมภาษณ์ ภาวกร วิโรจน์ ได้กล่าวถึงเครือข่ายการจัดงานประเพณีลากพระเดือนห้าต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐสังกัดกระทรวงการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และกระทรวงวัฒนธรรม วัด โรงเรียน และประชาชน โดยในแต่ละภาคส่วนมีหน้าที่ในการดำเนินการดังนี้ 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตำบลต่าง ๆ ในอำเภอฟิปปูน เป็นหน่วยงานภาครัฐที่ทำหน้าที่ในการดำเนินงานประเพณีลากพระบกเดือนห้า โดยมีการจัดทำแผนเพื่อตั้งงบประมาณดำเนินการจัดงานประเพณีลากพระเดือนห้า ได้แก่ การสนับสนุนงบประมาณการตกแต่งเรือพระของวัดต่าง ๆ การจัดเตรียมสถานที่ลานวัฒนธรรมเชิงภูเขาพระ การจัดงานและมหรสพภายในงาน (ภาวกร วิโรจน์, 2566) นอกจากนี้ ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำท้องที่ควรเป็นแบบอย่างในเรื่องความสามัคคีเพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้านเข้ามามีส่วนร่วมทั้งช่วงการเตรียมการก่อนประเพณีลากพระ ช่วงเวลาการดำเนินกิจกรรมประเพณี และช่วงเวลาหลังประเพณีลากพระ โดยมีบทบาทหน้าที่ในการจัดงาน และผู้ร่วมงาน 2) หน่วยงานภาครัฐสังกัดกระทรวงการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และกระทรวงวัฒนธรรม จังหวัดนครศรีธรรมราช มีบทบาทโดยตรงในการอนุรักษ์และสืบสาน ประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอฟิปปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช ควรมีการกำหนดนโยบาย กลไก การอนุรักษ์ สืบสานคุณค่าของงานประเพณีซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นร่วมกับประชาชนในท้องถิ่นเพื่อรักษารากเหง้าทางวัฒนธรรมของชุมชนให้คงอยู่ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมยุคใหม่ 3) โรงเรียน มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีลากพระเดือนห้า โดยเป็นสถาบันการศึกษาที่สามารถปลูกฝังจิตสำนึกความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นให้กับเยาวชน ผ่านกระบวนการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน เช่น การบรรจุเนื้อหาในหลักสูตรท้องถิ่น การจัดกิจกรรมเสริมความรู้จากปราชญ์ชาวบ้านมาถ่ายทอดความรู้ และลงพื้นที่ศึกษาประเพณีจริงในชุมชน ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม โดยการช่วยตกแต่งเรือพระ หรือร่วมลากพระเดือนห้า เป็นต้น 4) วัด เป็นศูนย์กลางกิจกรรมประเพณีลากพระเดือนห้า ทั้งการเตรียมเรือพระ ตักบาตรสงฆ์น้ำพระลาก และอัญเชิญพระลากกลับสู่ห้องพระลาก เกิดการเชื่อมโยงความศรัทธาทางชุมชน โรงเรียน และหน่วยงานรัฐในพื้นที่เห็นความสำคัญ คุณค่า และมีจิตสำนึกร่วมในการอนุรักษ์

และสืบสานประเพณีลากพระเดือนห้า ให้คงอยู่กับชุมชนอย่างยั่งยืน และ 5) ประชาชน มีบทบาทในการสร้างพลังการขับเคลื่อนประเพณีลากพระเดือนห้า โดยมีการวางแผน แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบตั้งแต่การเตรียมเรือพระเตรียมสถานที่ เข้าร่วมกิจกรรม ดูแลความเรียบร้อยหลังเสร็จกิจกรรม รวมทั้งส่งต่อความรู้ ประสบการณ์ และความศรัทธาไปยังคนรุ่นใหม่ ทำให้เกิดกิจกรรมการมีส่วนร่วมที่หลากหลายมากขึ้น เช่น คณะนางรำและกลองยาวพื้นบ้าน เพื่อสร้างความบันเทิงในงานประเพณีลากพระเดือนห้ามากขึ้น

2.4 สนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาสัมผัสวิถีชีวิตความเชื่อความศรัทธา พื้นที่ประวัติศาสตร์ และมรดกภูมิปัญญาที่เชื่อมโยงกับประเพณีลากพระเดือนห้า ตั้งแต่กิจกรรมการเตรียมเรือพระ กิจกรรมตักบาตรสงฆ์น้ำพระลาก กิจกรรมลากพระ กิจกรรมสมโภชเรือพระ และกิจกรรมในงานมหรสพต่าง ๆ เช่น การสาธิตการทำขนมต้ม ชมการแสดงพื้นบ้าน เป็นต้น โดยนำมาเชื่อมโยงเป็นจุดขาย พร้อมทั้งนำเสนอเป็นทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยวที่ต้องการความแตกต่างจากการท่องเที่ยวที่จำเจในตัวเมือง การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงเป็นเครื่องมืออีกรูปแบบหนึ่งในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอพิปูนให้คงอยู่ควบคู่กับการสร้างรายได้ในชุมชน

2.5 สื่อสารคุณค่าประเพณีลากพระเดือนห้า เป็นการถ่ายทอดสาระสำคัญของประวัติศาสตร์ตำนาน เรื่องเล่า ความเชื่อ ความศรัทธา และมรดกภูมิปัญญาประเพณีลากพระเดือนห้าไปยังคนรุ่นใหม่และสาธารณชนอย่างกว้างขวาง โดยใช้ช่องทางที่หลากหลาย เช่น สื่อดิจิทัล สื่อสังคมออนไลน์ นิทรรศการ และกิจกรรมทางวัฒนธรรมในสถานศึกษา การสื่อสารเหล่านี้ควรมุ่งเน้นให้เห็นถึงรากเหง้าทรงประวัติศาสตร์ ความร่วมมรร่วมใจของชุมชน และคุณค่าทางจิตใจที่สืบทอดกันมายาวนาน เพื่อสร้างความตระหนักรู้ ความภูมิใจ และแรงบันดาลใจในการร่วมกันอนุรักษ์และสืบสานประเพณีลากพระเดือนห้า

2.6 สร้างสรรค์สินค้าจากประเพณีลากพระเดือนห้า เป็นแนวทางหนึ่งที่ช่วยอนุรักษ์และสืบสานประเพณีลากพระเดือนห้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยองค์ความรู้ประวัติศาสตร์ มรดกภูมิปัญญา และสัญลักษณ์ของพื้นที่ทางวัฒนธรรม และประเพณีลากพระเดือนห้า มาออกแบบสร้างสรรค์ของใช้ ของที่ระลึก พวงกุญแจ เสื้อยืด โปสการ์ด งานเซรามิก กระเป๋าผ้า หรือของใช้ประจำวัน เป็นต้น พร้อมทั้งเล่าเรื่องราวความหมายงานประเพณี เกิดการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ร่วมกับการปลูกจิตสำนึกและเผยแพร่คุณค่าของประเพณีสู่คนรุ่นใหม่และนักท่องเที่ยวอีกด้วย

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. จากการศึกษาประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช สรุปได้ ดังนี้ ประวัติศาสตร์ตำนาน เรื่องเล่า ความเชื่อ ของประเพณีลากพระเดือนห้า ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ประเพณีลากพระเดือนห้า และประวัติศาสตร์พื้นที่วัฒนธรรม ภูเขาพระเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ เชื่อว่าการร่วมทำบุญบุญบริเวณลานภูเขาพระในช่วงเทศกาลลากพระเดือนห้า จะทำให้ชาวพิปูนอุดมสมบูรณ์ อยู่เย็นเป็นสุข ไม่ประสบภัยน้ำท่วม ไม่มีโรคระบาด สอดคล้องกับงาน สืบพงศ์ ธรรมชาติ ได้กล่าวไว้ว่า ประเพณีลากพระเดือนห้าในภาคใต้ในภาคใต้มีหลายจังหวัดแต่ละจังหวัดมีเพียงบางวัดโดยกำหนดแรม 1 ค่ำ เดือน 5 ของทุกปี ตามปฏิทินทางพระพุทธศาสนา โดยมี

ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีลากพระเดือนห้าเมืองอลอง ดังนี้ ฝนจะตกต้องตามฤดูกาล ผู้ใดได้ร่วมลากพระเดือนห้า ถือเป็นมหากุศล (สืบพงศ์ ธรรมชาติ, 2558) องค์ประกอบที่สำคัญของเรือพระในประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอพิบูล จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย 5 ส่วน ดังนี้ 1) โครงเรือพระ คือ เรือ รถ หรือล้อเลื่อนที่ประดิษฐ์ตกแต่งเป็นรูปเรือ สำหรับอาราธนาพระพุทธรูปขึ้นประดิษฐาน 2) หัวเรือพระ คือ ส่วนหน้าสุดของเรือพระมีความสำคัญทั้งในด้านโครงสร้างและสัญลักษณ์ 3) ในเรือพระ คือ พื้นที่ภายในตัวเรือพระ เป็นจุดศูนย์กลางความศักดิ์สิทธิ์และเป็นหัวใจของประเพณีลากพระเดือนห้า 4) ท้ายเรือพระ คือ ส่วนท้ายสุดของเรือพระ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญทั้งในด้านโครงสร้างและความงดงาม และ 5) ข้างเรือพระ เป็นพื้นที่ที่ต้องการให้ผู้คนรับรู้ความเชื่อ ความศรัทธาสามารถมองเห็นและเข้าถึงได้ง่ายและสะดวกมากขึ้น สอดคล้องกับ พระครูปริยัติดำรงคุณ (ดร.) และคณะ ได้กล่าวถึงองค์ประกอบเรือพนมพระวัดแหลมทอง 1 ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้ 1) ส่วนหน้าเป็นพญาคชนาคาปักชี 7 เศียรถือดอกบัวถวายเป็นพุทธรูป 2) ส่วนกลางเป็นพนมพระหรือบุษบก ฉัตร พัด และเสาหงส์ประดับธง และ 3) ส่วนหลัง เป็นเจดีย์จุฬามณีเหนือช้างเอราวัณ ประดับด้วยธงสามเหลี่ยมหรือ “ธงหางไก่” (พระครูปริยัติดำรงคุณ (ดร.) และคณะ, 2567) คุณค่าประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอพิบูลมีหลายด้าน ดังนี้ ด้านประวัติศาสตร์ ด้านมรดกภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับประเพณีลากพระเดือนห้า ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ ด้านการท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานของ อ่อนตา ยวนเกิด กล่าวถึง คุณค่าของเรือพระนั้นครอบคลุมคุณค่าด้านศาสนา ด้านการอนุรักษ์ ส่งเสริม สืบทอด ประเพณีซึ่งเป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่น มีคุณค่าด้านอนุรักษ์ ส่งเสริมสืบทอดและพัฒนาภูมิปัญญาเชิงช่างและมีคุณค่าด้านประวัติศาสตร์ ประเพณีชักพระและการทำเรือพระทำให้ทราบถึงพัฒนาการของประเพณีและผลงานศิลปะที่ชาวบ้านปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีต ซึ่งเป็นหลักฐานทางด้านวิชาการที่ศึกษาเรื่องราวของมนุษย์ในท้องถิ่นนั้น ๆ มีคุณค่าด้านเศรษฐกิจและการส่งเสริมการท่องเที่ยว (อ่อนตา ยวนเกิด, 2557)

2. แนวทางการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอพิบูล จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ 1) สังสมองค์ความรู้ ได้แก่ องค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ มรดกภูมิปัญญา และการประกอบพิธีกรรม และ 2) สืบสานรูปแบบประเพณี คือ กิจกรรมหลักที่เกิดขึ้นและถือปฏิบัติในงานประเพณีลากพระเดือน ประกอบด้วย 3 ช่วงเวลา 8 กิจกรรมหลัก ได้แก่ 1) ช่วงเวลาเตรียมการก่อนประเพณีลากพระ มี 2 กิจกรรมหลัก คือ การเตรียมเรือพระ การเตรียมขนมต้ม 2) ช่วงเวลาการดำเนินกิจกรรมประเพณี มี 4 กิจกรรมหลัก คือ กิจกรรมตักบาตรสงฆ์พระลากกิจกรรมลากพระสู่พื้นที่บริเวณเขาพระ กิจกรรมสมโภชเรือพระบริเวณภูเขาพระ และกิจกรรมเฉลิมฉลองประเพณีลากพระบวงเดือนห้า และ 3) ช่วงเวลาหลังประเพณีลากพระ มี 2 กิจกรรมหลัก คือ กิจกรรมลากพระบวงเดือนห้ากลับสู่วัด และการอัญเชิญพระลากกลับสู่ห้องพระลาก สอดคล้องกับงานของ ญาณิศา บุญจิตร และสุชาติ มีสมบัติ กล่าวถึง แนวทางอนุรักษ์และสืบสานประเพณีแห่พระแข่งเรือยาวขึ้นโขนชิงธง อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร ได้แก่ 1) การอนุรักษ์รูปแบบกิจกรรมสำคัญ ๆ คือ การทำบุญตักบาตรเทโวการทอดผ้าป่าตามบัน การแห่เรือพระบวง และการแข่งเรือยาวขึ้นโขนชิงธง และ 2) การอนุรักษ์เนื้อหา คือ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานประเพณี การจัดงานประเพณี เป็นต้น (ญาณิศา บุญจิตร และสุชาติ มีสมบัติ, 2554)

องค์ความรู้ใหม่

ผลจากการวิจัยเรื่อง การจัดการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอฟิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่ แสดงได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 “รูปแบบ 6 ส” การจัดการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีลากพระเดือนห้า
อำเภอฟิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช

จากภาพที่ 2 “รูปแบบ 6 ส” การจัดการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอฟิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช อธิบายได้ ดังนี้

1. สังสมประวัติศาสตร์ ตำนาน เรื่องเล่า มรดกภูมิปัญญา และพิธีกรรม คือ การเก็บรวบรวมและถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ตำนาน เรื่องเล่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น และพิธีกรรมดั้งเดิมประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอฟิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. สืบสานรูปแบบประเพณี คือ รักษารูปแบบพิธีการ และขั้นตอนกิจกรรมประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอฟิปูน ให้คงอยู่ตามแบบแผนดั้งเดิม

3. สนับสนุนเครือข่าย คือ สนับสนุนเครือข่ายเดิมให้มีความเข้มแข็งและสร้างเครือข่ายใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอฟิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อให้เกิดความยั่งยืนมากขึ้น

4. ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ การนำคุณค่าของประเพณีลากพระเดือนห้ามาเป็นจุดขายของการท่องเที่ยว เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน และสร้างรายได้ที่ยั่งยืน ควบคู่กับการถ่ายทอดมรดกวัฒนธรรมให้คนรุ่นใหม่

5. สื่อสารคุณค่าประเพณี คือ การถ่ายทอดคุณค่าและความสำคัญของประเพณีลากพระเดือนห้า ผ่านสื่อร่วมสมัย และกิจกรรมหลากหลายรูปแบบ และ 6) สร้างสรรค์สินค้าจากงานประเพณี คือ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับประเพณีลากพระเดือนห้า เพื่อปลูกจิตสำนึกและเผยแพร่คุณค่าของประเพณี

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้สรุปได้ว่า 1) ประเพณีลากพระเดือนห้าในอำเภอฟิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช จัดขึ้นวันแรม 1 ค่ำ เดือน 5 โดยมีการเชื่อมโยงกับพื้นที่ภูเขาพระทั้งด้านประวัติศาสตร์ ความเชื่อ และอัตลักษณ์ท้องถิ่น ประเพณีลากพระเดือนห้ามีการดำเนินกิจกรรม ดังนี้ กิจกรรมการเตรียมเรือพระ กิจกรรมการเตรียมขนมต้ม กิจกรรมตักบาตรสงฆ์พระลาก กิจกรรมลากพระสู่พื้นที่บริเวณเขาพระ กิจกรรมสมโภชเรือพระบริเวณภูเขาพระ กิจกรรมเฉลิมฉลองประเพณีลากพระบวชเดือนห้า กิจกรรมลากพระบวชเดือนห้ากลับสู่วัด และการอัญเชิญพระลากกลับสู่ห้องพระลากโดยทุกกิจกรรมแสดงออกถึงความร่วมมือร่วมใจกันของคนในชุมชนเป็นหลัก เกิดการรวมกลุ่มปฏิสัมพันธ์ความรัก ความสามัคคี ความเอื้อเฟื้อกัน เพื่อให้วัดในชุมชนของตนได้เข้าร่วมประเพณีด้วยเรือพระที่สวยงามโดดเด่นเป็นประจำทุกปี ซึ่งองค์ประกอบที่สำคัญของเรือพระในประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอฟิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราชประกอบด้วย 5 ส่วน ดังนี้ 1) โครงเรือพระ 2) หัวเรือพระ 3) ในเรือพระ 4) ท้ายเรือพระ และ 5) ข้างเรือพระ ในปัจจุบันประเพณีลากพระเดือนห้าในอำเภอฟิปูนสะท้อนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในหลายมิติ เช่น ด้านประวัติศาสตร์ความเชื่อ ด้านมรดกภูมิปัญญา ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ ด้านการท่องเที่ยว และด้านงบประมาณ ส่งผลให้เผชิญความเสี่ยงที่จะเลือนหายหากไม่มีการส่งเสริมสนับสนุน และการมีส่วนร่วมจากชุมชนท้องถิ่นอย่างจริงจัง การจัดการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอฟิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) แนวทางการจัดการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอฟิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราชมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐสังกัดกระทรวงการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และกระทรวงวัฒนธรรม วัด โรงเรียน และประชาชน โดยใช้ “รูปแบบ 6 ส” ในการจัดการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีลากพระเดือนห้า คือ 1) ส่งเสริมประวัติศาสตร์ ตำนาน เรื่องเล่ามรดกภูมิปัญญา และพิธีกรรม 2) สืบสานรูปแบบประเพณี 3) สนับสนุนเครือข่าย 4) ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 5) สื่อสารคุณค่าประเพณี และ 6) สร้างสรรค์สินค้าจากงานประเพณี จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ควรมีการศึกษาศักยภาพความพร้อมของชุมชนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เนื่องจากข้อมูลดังกล่าวเป็นส่วนสำคัญในการวางแผนการจัดการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอฟิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 2) จากแนวทางการจัดการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอฟิปูน

จังหวัดนครศรีธรรมราช “รูปแบบ 6 ส”ควรมีการนำผลการวิจัยไปขยายผลให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับประเพณีลากพระ เดือนห้า อำเภอฟิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราชรวมถึงผู้ที่ต้องการนำไปใช้ประโยชน์ต่อการดำเนินการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีพื้นถิ่นในพื้นที่อื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- ชินวัฒน์ เป็ยจันทร์ตา. (2556). การจัดการอนุรักษ์ฟื้นฟูประเพณีงานบุญสลาไย้อมของชุมชนตำบลประดู่ป่า อำเภอมืองลำพูน จังหวัดลำพูน อย่างมีส่วนร่วมของภาคประชาชน. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการศิลปะและวัฒนธรรม. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ญาณิศา บุญจิตร และสุชาติ มีสมบัติ. (2554). การอนุรักษ์และสืบสานประเพณีแห่พระแข่งเรือยาวขึ้นโขงชิงธง อำเภอลำสวน จังหวัดชุมพร เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมวัฒนธรรมกระทรวงวัฒนธรรม.
- ธนชาติ เพชรภรณ์. (25 พ.ค. 2566). ตำนาน เรื่องเล่า ประเพณีลากพระเดือนห้าอำเภอฟิปูน. (ขวัญตา หนูปล้อง, ผู้สัมภาษณ์)
- ปรีชาชนท์ สรรพจิตต์. (10 มิ.ย. 2566). องค์ประกอบเรือพระ. (ขวัญตา หนูปล้อง, ผู้สัมภาษณ์)
- พระครูปริยัติธำรงคุณ (ดร.) และคณะ. (2567). การส่งเสริมวัฒนธรรมการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาในการทำเรือพนมพระบนฐานข้อมูลดิจิทัลออนไลน์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี. สุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี.
- ภาวโรจน์. (7 ก.ค. 2566). เครือข่ายความร่วมมือระเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอฟิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช. (ขวัญตา หนูปล้อง, ผู้สัมภาษณ์)
- สมคิด ทับทิม. (30 พ.ค. 2566). หน้าเรือพระ สัญลักษณ์และความหมาย. (ขวัญตา หนูปล้อง, ผู้สัมภาษณ์)
- สมบัติ นามบุรี และจิตติวุฒิ หนัมนี่. (2564). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น จังหวัดชัยภูมิ. วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมการท้องถิ่น, 7(6), 125-136.
- สืบพงศ์ ธรรมชาติ. (2558). พุทธจริยธรรมที่ปรากฏในประเพณีลากพระเดือนห้าเมืองอลอง นครศรีธรรมราช. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 2(1), 8-15.
- อ่อนตา ยวนเกิด. (2557). พัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงการทำเรือพระบกในอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากร วัฒนธรรม. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ข้าวกล่อง
สำเร็จรูปของผู้บริโภคเจนเอเรชั่นซีในร้านค้าปลีกประเทศไทย*
SERVICE MARKETING MIX FACTORS AFFECTING DECISION TO
PURCHASE FROZEN FOOD PRODUCTS OF GENERATION Z CUSTOMERS
IN THAILAND RETAIL STORE

พรหมจิรา เจาลา, สุรเกียรติ์ ปริชาตินนท์, ปิยะ แก้วบัวดี*

Promchira Chaola, Surakiat Parichatnon, Piya Kaewbuadee*

คณะเทคโนโลยีการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์ สุรินทร์ ประเทศไทย

Faculty of Management Technology, Rajamangala University of Technology Isan, Surin Campus, Surin, Thailand

*Corresponding author E-mail: piya.ke@muti.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ข้าวกล่องสำเร็จรูป 2) เพื่อศึกษาระดับส่วนประสมทางการตลาดบริการและการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ข้าวกล่องสำเร็จรูป และ 3) เพื่อศึกษาส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ข้าวกล่องสำเร็จรูป การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริโภคเจนเอเรชั่นซีที่มีพฤติกรรมซื้อข้าวกล่องสำเร็จรูปจากร้านค้าปลีกในประเทศไทย 384 คน เครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถาม และใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการศึกษาพบว่า 1) กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ข้าวกล่องสำเร็จรูปหรืออาหารแช่แข็งพร้อมรับประทาน โดยเฉลี่ย 1 - 5 ครั้งต่อเดือน ซื้อครั้งละ 50 - 100 บาท ช่วงเวลา 06.00 - 12.00 น. นิยมซื้อข้าวกล่องสีขาว โดยเมนูข้าวผัดกระเพราได้รับความนิยมสูงสุด ส่วนใหญ่ตัดสินใจซื้อด้วยตนเองจากร้านเซเว่นอีเลฟเว่น เลือกซื้อจากทำเลที่เป็นทางผ่านประจำ 2) กลุ่มตัวอย่างมีระดับส่วนประสมทางการตลาดบริการและการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ข้าวกล่องสำเร็จรูปอยู่ในระดับมาก โดยส่วนประสมทางการตลาดที่ได้รับคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย รองลงมา คือ ด้านกระบวนการให้บริการ ลักษณะทางกายภาพ ผลิตภัณฑ์ บุคลากร ราคา และการส่งเสริมการตลาดตามลำดับ 3) ส่วนประสมทางการตลาดบริการด้านส่งเสริมการตลาดและด้านช่องทางการจัดจำหน่ายส่งผลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ข้าวกล่องสำเร็จรูปของผู้บริโภคเจนเอเรชั่นซี ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางวางกลยุทธ์ทางการตลาดสำหรับร้านค้าปลีกเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาดเป้าหมายกลุ่มผู้บริโภคเจนเอเรชั่นซีได้อย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: การตลาดบริการ, การตัดสินใจซื้อสินค้า, ผลกระทบข้างวกลงสำเร็จรูป, ผู้บริโภคเจนเนอเรชั่นซี, ส่วนประสมทางการตลาดบริการ

Abstract

This research aims to: 1) Examine the purchasing behavior of Generation Z consumers toward ready-to-eat boxed rice products; 2) Study opinions regarding the service marketing mix and purchasing decisions; and 3) Identify service marketing mix factors that significantly influence their decisions. This study employed a quantitative research method. The sample consisted of 384 Generation Z consumers who had purchased ready-to-eat boxed rice products from retail stores in Thailand. A questionnaire was employed as the research instrument. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis. The results revealed that: 1) Most respondents purchased ready-to-eat boxed rice products or frozen ready meals approximately 1-5 times per month. Each purchase averaged between 50-100 baht, mostly occurring between 06:00 and 12:00 hrs. The most preferred packaging was the white box, with stir-fried basil with rice (pad kra pao) being the most popular menu. Most respondents made purchasing decisions independently, mainly at 7-Eleven stores, with choices often influenced by convenience of location-such as along regular travel routes or near workplaces or educational institutions. 2) The overall levels of opinions on both the service marketing mix and purchasing decisions were rated as high. Among the service marketing mix factors, Place received the highest average score, followed by Process, Physical Evidence, Product, People, Price, and Promotion, respectively. 3) The results from multiple regression analysis showed that Promotion and Place had a statistically significant positive influence on Generation Z consumers' purchasing decisions, while the other components showed no significant effect. The findings of this study serve as a practical guideline for retail businesses in formulating marketing strategies that are well-aligned with the needs and behaviors of Generation Z consumers in the target market.

Keywords: Purchase Decision, Frozen Meals, Ready-to-Eat Products, Generation Z, Service Marketing Mix

บทนำ

ธุรกิจค้าปลีกของไทยต้องเผชิญกับความท้าทายอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งส่งผลให้กำลังซื้อของประชาชนชะลอตัว และการขยายตัวของสาขาเป็นไปอย่างระมัดระวัง อย่างไรก็ตาม ภายหลังสถานการณ์คลี่คลาย ธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่เริ่มฟื้นตัวตามการฟื้นเศรษฐกิจและการกลับมาของนักท่องเที่ยวต่างชาติ โดยเฉพาะในช่วงปี 2566 - 2568 ที่คาดว่าจะขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 4.0 - 5.0 ต่อปี จากการพัฒนาช่องทางการขายออนไลน์ การเพิ่มบริการและสินค้าพร้อมบริโภค ตลอดจนการขยายเครือข่ายสาขา

อย่างต่อเนื่อง เพื่อรองรับพฤติกรรมผู้บริโภคที่เน้นความสะดวกสบายและเข้าถึงได้ง่ายในทุกพื้นที่ (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2565) ร้านค้าปลีก (Retail Store) หมายถึง ธุรกิจที่จำหน่ายสินค้าโดยตรงให้กับผู้บริโภคขั้นสุดท้าย ไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบร้านค้าดั้งเดิม ร้านสะดวกซื้อ ซูเปอร์มาร์เก็ต หรือช่องทางออนไลน์ โดยมีวัตถุประสงค์หลัก คือ การนำเสนอสินค้าและบริการเพื่อรองรับความต้องการของผู้บริโภคอย่างครบถ้วน (Kotler, P. & Keller, K. L., 2016) ซึ่งร้านค้าปลีกได้กลายเป็นช่องทางหลักในการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป หรืออาหารพร้อมบริโภค ที่ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ แนวทางการพัฒนาธุรกิจค้าปลีกยังสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ) ที่มุ่งเน้นการยกระดับขีดความสามารถของภาคธุรกิจให้แข่งขันได้ในระดับสากล

ผลิตภัณฑ์ข้าวกล่องสำเร็จรูป หรืออาหารพร้อมบริโภค เป็นกลุ่มสินค้าที่มีการแข่งขันสูง เช่น ข้าวกล่องสำเร็จรูปประเภทอาหารจานเดียว อาหารไทย อาหารญี่ปุ่น อาหารตะวันตก และเมนูสุขภาพ ซึ่งมีจำหน่ายในหลายช่องทาง โดยเฉพาะร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ที่มีการพัฒนาแพคเกจจิ้ง การควบคุมคุณภาพ และการสร้างแบรนด์เพื่อให้ตอบโจทย์ผู้บริโภคยุคใหม่ที่มีวิถีชีวิตเร่งรีบ ต้องการความสะดวก และให้ความสำคัญกับความคุ้มค่าในการบริโภค ในแง่พฤติกรรมผู้บริโภค การตัดสินใจซื้อ (Purchase Decision) ถือเป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยจิตใจและพฤติกรรม โดยครอบคลุม 5 ขั้นตอน ได้แก่ การตระหนักถึงความต้องการ การแสวงหาข้อมูล การประเมินทางเลือก การตัดสินใจซื้อ และพฤติกรรมหลังการซื้อ (Kotler, P., 1983) ผู้บริโภคคาดหวังคุณภาพ ความสะดวก และความคุ้มค่า ทำให้ธุรกิจค้าปลีกต้องเข้าใจและตอบสนองต่อพฤติกรรมเหล่านี้อย่างมีประสิทธิภาพ จากทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภคของ Schiffman, L. G. & Kanuk, L. L. พบว่า ปัจจัยภายนอก โดยเฉพาะ กลยุทธ์ทางการตลาดมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค (Schiffman, L. G. & Kanuk, L. L., 2010) เพราะผู้บริโภคมักตอบสนองต่อสิ่งเร้าภายนอกที่ส่งผลต่อการรับรู้และทัศนคติ เช่น ราคา โปรโมชัน ช่องทางการจัดจำหน่าย หรือบรรจุภัณฑ์ ที่สามารถกระตุ้นให้เกิดการรับรู้คุณค่า (Perceived Value) และนำไปสู่พฤติกรรมการซื้อในที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดด้านกลยุทธ์ทางการตลาดที่เน้นการจัดการองค์ประกอบต่าง ๆ อย่างเป็นระบบเพื่อกระตุ้นการตอบสนองของผู้บริโภคต่อสินค้าและบริการอย่างมีประสิทธิภาพ กลยุทธ์ “ส่วนผสมทางการตลาดบริการ (Service Marketing Mix)” ซึ่งเป็นแนวคิดที่ได้รับการยอมรับในธุรกิจบริการ (Kotler, P., 1994); (Booms, B. H. & Bitner, M. J., 1981) โดยขยายจาก 4Ps เป็น 7Ps ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) ช่องทางจัดจำหน่าย (Place) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) บุคลากร (People) ลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence) และกระบวนการให้บริการ (Process) ซึ่งปัจจัยเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการสร้างความพึงพอใจ การรับรู้คุณค่า และส่งเสริมการตัดสินใจซื้อซ้ำ (Lovelock, C. & Wirtz, J., 2016) โดยในบริบทของอาหารพร้อมบริโภค การออกแบบผลิตภัณฑ์ให้ตรงกับความต้องการ การตั้งราคาที่เหมาะสม ช่องทางจัดจำหน่ายที่เข้าถึงง่าย การจัดโปรโมชัน การบริการจากพนักงาน การสร้างบรรยากาศร้านที่ดี และกระบวนการให้บริการที่รวดเร็ว ล้วนเป็นองค์ประกอบที่ส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมของผู้บริโภค

“เจนเอเรชันซี (Generation Z)” ซึ่งหมายถึง กลุ่มประชากรที่เกิดระหว่างปี พ.ศ. 2538 - 2553 (Francis, T. & Hoefel, F., 2018) โดยมีลักษณะเด่น คือ เติบโตมากับเทคโนโลยีดิจิทัล มีพฤติกรรมการบริโภคที่เน้นความสะดวก รวดเร็ว คุ้มค่า และเข้าถึงข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อออนไลน์ได้รวดเร็ว มีแนวโน้มใช้ทั้งช่องทางออนไลน์และออฟไลน์ในการเลือกซื้อสินค้า (Fromm, J. & Garton, C., 2013) และตอบสนองต่อการตลาด

ดิจิทัลได้อย่างดีเยี่ยม งานวิจัยในประเทศและต่างประเทศหลายฉบับ พบว่า ผู้บริโภคกลุ่มนี้มีแนวโน้มในการบริโภคอาหารพร้อมรับประทานสูงขึ้นต่อเนื่อง เนื่องจากความเร่งรีบในการใช้ชีวิตและข้อจำกัดด้านเวลา ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ข้าวกล่องสำเร็จรูป โดยเฉพาะจากร้านค้าปลีก เช่น ร้านสะดวกซื้อ 7-Eleven หรือซูเปอร์มาร์เก็ต (พิชศาล พันวัฒนา, 2561); (Simangunsong, E., 2018) ทั้งนี้ความสะดวกในการเข้าถึงสินค้าและความรวดเร็วในการบริโภคได้กลายเป็นปัจจัยหลักในการตัดสินใจซื้ออาหารในชีวิตประจำวันของเจนเอเรชั่นซี

จากแนวคิดและข้อค้นพบข้างต้น งานวิจัยนี้จึงตั้งคำถามว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ (7Ps) ได้ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ข้าวกล่องสำเร็จรูปของผู้บริโภคเจนเอเรชั่นซีในร้านค้าปลีกประเทศไทย โดยมุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง 7Ps กับพฤติกรรมการซื้อ เพื่อเสนอแนวทางพัฒนากลยุทธ์การตลาดที่ตอบโจทย์ผู้บริโภครุ่นใหม่อย่างมีประสิทธิภาพ การเลือกศึกษาเฉพาะกลุ่มเจนเอเรชั่นซีมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นกลุ่มผู้บริโภครุ่นใหม่ที่มีพฤติกรรมการบริโภคเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เติบโตมากับเทคโนโลยีดิจิทัล และมีอิทธิพลทางการตลาดสูงในอนาคต โดยเฉพาะพฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคที่เน้นความสะดวกและรวดเร็ว เช่น ผลิตภัณฑ์ข้าวกล่องสำเร็จรูป ซึ่งได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในหมู่นักเรียนและวัยทำงาน การศึกษาในครั้งนี้มีความแตกต่างจากงานวิจัยก่อนหน้านี้ เนื่องจาก ยังไม่มีการศึกษาใดที่เจาะจงศึกษาผลกระทบของส่วนประสมทางการตลาดบริการต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ข้าวกล่องสำเร็จรูปในร้านค้าปลีกโดยเฉพาะกลุ่มผู้บริโภคเจนเอเรชั่นซีอย่างชัดเจน ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และสังคมอย่างรวดเร็ว ธุรกิจค้าปลีกจึงจำเป็นต้องปรับตัวอย่างยืดหยุ่น การศึกษานี้จึงมีบทบาทสำคัญในการช่วยให้ผู้ประกอบการเข้าใจพฤติกรรมผู้บริโภครุ่นใหม่ และสามารถกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดที่เหมาะสม เพื่อสร้างประสบการณ์ที่ดี ส่งเสริมการซื้อซ้ำ และเพิ่มความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ข้าวกล่องสำเร็จรูปของผู้บริโภคเจนเอเรชั่นซีในร้านค้าปลีกประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาระดับส่วนประสมทางการตลาดบริการและการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ข้าวกล่องสำเร็จรูป
3. เพื่อศึกษาส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ข้าวกล่องสำเร็จรูป

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษานี้ ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษากลุ่มผู้บริโภคเจนเอเรชั่นซี (Generation Z) ซึ่งหมายถึงกลุ่มประชากรที่มีอายุระหว่าง 15 - 30 ปี ที่มีพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ข้าวกล่องสำเร็จรูปจากร้านค้าปลีกในประเทศไทย โดยร้านค้าปลีกในที่นี้ครอบคลุมถึงร้านสะดวกซื้อ เช่น 7-Eleven, ร้านซูเปอร์มาร์เก็ต และไฮเปอร์มาร์เก็ต ที่เป็นช่องทางหลักในการจัดจำหน่ายอาหารพร้อมบริโภคให้แก่ผู้บริโภคในกลุ่มเป้าหมาย โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการคำนวณตามสูตรของ Cochran สำหรับประชากรที่ไม่ทราบจำนวนแน่นอน โดยใช้ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ $\pm 5\%$ ซึ่งได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมเท่ากับ

384 คน (Cochran, W. G., 1977) ในการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling)

เครื่องมือและคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม ซึ่งได้รับการออกแบบและสร้างขึ้นโดยอิงจาก วัตถุประสงค์ของการวิจัย และกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถเก็บข้อมูลได้อย่างครอบคลุมและสอดคล้องกับประเด็นการวิจัยที่ตั้งไว้ โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่หนึ่ง เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ จำนวน 6 ข้อ ในลักษณะของแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) เพื่อเก็บข้อมูลส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้

ตอนที่สอง เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ข้าวกล้องสำเร็จรูป จำนวน 8 ข้อ ในลักษณะของแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) สำหรับตรวจสอบการรับรู้และพฤติกรรมการซื้อ เช่น ความถี่ในการซื้อ และประเภทผลิตภัณฑ์ที่เลือกใช้

ตอนที่สาม เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดบริการ จำนวน 28 ข้อ โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่าแบบลิเคิร์ต (Likert Scale) 5 ระดับ วัดความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านผลิตภัณฑ์ วัดความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพ ความหลากหลาย และบรรจุภัณฑ์ 2) ด้านราคา วัดความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมและความชัดเจนของราคา 3) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย วัดความสะดวกในการซื้อและการเข้าถึงสินค้า 4) ด้านส่งเสริมทางการตลาด วัดความคิดเห็นเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์และโปรโมชั่นต่าง ๆ 5) ด้านบุคลากร วัดความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้บริการและความรู้ของพนักงาน 6) ด้านลักษณะทางกายภาพ วัดความสะดวกสบายและบรรยากาศของร้าน และ 7) ด้านกระบวนการให้บริการ วัดความคิดเห็นเกี่ยวกับความรวดเร็วและระบบของการให้บริการ (ภุชดา เขียววัฒนสุข และคณะ, 2566); (Booms, B. H. & Bitner, M. J., 1981); (Zeithaml, V. A. et al., 2009)

ตอนที่สี่ เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ข้าวกล้องสำเร็จรูป จำนวน 4 ข้อ โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่าแบบลิเคิร์ต (Likert Scale) 5 ระดับ วัดจากความถี่ ความพึงพอใจ และความตั้งใจซื้อซ้ำ (Schiffman, L. G. & Kanuk, L. L., 2010); (ภุชดา เขียววัฒนสุข และคณะ, 2566)

ก่อนการเก็บข้อมูลจริง ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามฉบับร่างไปตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยเริ่มจากการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ผ่านการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน พบว่าแบบสอบถามจำนวน 46 ข้อจากทั้งหมด 48 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ซึ่งถือว่าผ่านเกณฑ์ที่ยอมรับได้ (Lawshe, C. H., 1975) ส่วนข้อคำถามที่ไม่ผ่านเกณฑ์จำนวน 2 ข้อได้ถูกตัดออกจากแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ จากนั้น ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มผู้บริโภคเจนเนอเรชันซีในร้านค้าปลีกที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยหลัก จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม พบว่า ทุกด้านมีค่าความเชื่อมั่น (Cronbach's Alpha) มากกว่า 0.70 แสดงว่าเครื่องมือมีความเชื่อมั่นในระดับดี (Nunnally, J. C. & Bernstein, I. H., 1994) ค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับคะแนนรวม (Item-Total Correlation) มีค่ามากกว่า 0.20 และค่า Factor Loading จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) อยู่ระหว่าง 0.65 - 0.95 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 0.40 (Hair, J. F. et al., 2006)

ทั้งนี้ ค่าดัชนี KMO ของแต่ละด้านมากกว่า 0.5 และค่า Sig. จาก Bartlett's Test มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) (Hair, J. F. et al., 2006) แสดงว่า เครื่องมือเหมาะสมต่อการวิเคราะห์องค์ประกอบ ดังนั้น แบบสอบถามที่ใช้มีความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นในระดับที่เหมาะสม สามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดพิมพ์และแจกจ่ายแบบสอบถามให้แก่กลุ่มตัวอย่างตามจำนวนที่กำหนด โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคเจนเนอเรชั่นซีที่มีประสบการณ์ซื้อสินค้าผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ในจังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยได้คัดกรองกลุ่มตัวอย่างผ่านการติดต่อร้านค้าปลีกและออนไลน์ที่เป็นที่นิยมในพื้นที่ดังกล่าว รวมถึงตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ตอบแบบสอบถาม เพื่อให้ตรงตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในการศึกษา และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงพฤศจิกายน พ.ศ. 2567 โดยตรวจสอบรายชื่อผู้ตอบแบบสอบถามและความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้รับคืนทั้งหมดอย่างถี่ถ้วน ผลปรากฏว่าได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์พร้อมนำไปวิเคราะห์ข้อมูล จำนวน 384 ฉบับ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้ทั้งสถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน โดยสถิติเชิงพรรณนาใช้ในการสรุปลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อแสดงลักษณะทางประชากรศาสตร์และพฤติกรรมของผู้บริโภค ส่วนสถิติเชิงอนุมาน ผู้วิจัยเริ่มจากการตรวจสอบอคติที่อาจเกิดจากการไม่ตอบกลับ (Non-response Bias) โดยใช้วิธีการของ Armstrong และ Overton ผ่านการเปรียบเทียบข้อมูลระหว่างกลุ่มที่ตอบกลับแบบสอบถามเร็วและกลุ่มที่ตอบกลับล่าช้า โดยพิจารณาจากคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง เช่น เพศ อายุ และระดับรายได้ ผลการทดสอบ พบว่า ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างสองกลุ่มดังกล่าว ซึ่งบ่งชี้ว่าไม่มีอคติจากการไม่ตอบกลับ (Armstrong, G. & Kotler, P., 2009) จากนั้น ดำเนินการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) พบว่า จากการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรส่วนประสมทางการตลาดบริการ พบว่า ค่าสหสัมพันธ์ส่วนใหญ่มีค่าระหว่าง 0.60 ถึง 0.75 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับสูงแต่ยังไม่เกินเกณฑ์ที่อาจก่อให้เกิดปัญหา คือ ไม่เกิน 0.80 (Hair, J. F. et al., 2006) จึงสามารถสรุปได้ว่าไม่มีปัญหาความสัมพันธ์สูงเกินไป (Multicollinearity) ที่จะส่งผลกระทบต่อการศึกษาเชิงสถิติ และจากนั้นจึงดำเนินการทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อตรวจสอบอิทธิพลของตัวแปรส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ข้าวกล้องสำเร็จรูปในกลุ่มผู้บริโภคเจนเนอเรชั่นซีในร้านค้าปลีกประเทศไทย

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง 271 คน (ร้อยละ 70.57) อายุระหว่าง 21 - 29 ปี 334 คน (ร้อยละ 86.98) ระดับการศึกษาปริญญาตรี 293 คน (ร้อยละ 76.30) อาชีพส่วนใหญ่เป็นนักเรียนหรือนักศึกษา 195 คน

(ร้อยละ 50.78) รองลงมา คือ พนักงานหน่วยงานเอกชน 79 คน (ร้อยละ 20.57) มีรายได้ต่อเดือน ต่ำกว่า 10,000 บาท 231 คน (ร้อยละ 60.16) รองลงมา คือ รายได้ 10,000 - 15,000 บาท 94 คน (ร้อยละ 24.48)

ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการซื้อขายผลิตภัณฑ์ข้าวกล้องสำเร็จรูปของผู้บริโภคเจนเอเรชั่นซีในร้านค้าปลีกประเทศไทยตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 1

กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 384 คน เคยซื้อผลิตภัณฑ์ข้าวกล้องสำเร็จรูปในร้านค้าปลีกประเทศไทยทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ความถี่ในการซื้อข้าวกล้องสำเร็จรูป 1 - 5 ครั้งต่อเดือน 175 คน (ร้อยละ 45.57) รองลงมาน้อยกว่า 1 ครั้งต่อเดือน 103 คน (ร้อยละ 26.82) ค่าใช้จ่ายในการซื้อผลิตภัณฑ์ข้าวกล้องสำเร็จรูปในแต่ละครั้งโดยเฉลี่ย อยู่ในช่วง 50 - 100 บาท 222 คน (ร้อยละ 57.81) รองลงมา น้อยกว่า 50 บาท 90 คน (ร้อยละ 23.44) สำหรับประเภทผลิตภัณฑ์ข้าวกล้องที่นิยมซื้อที่สุด คือ กล่องสีขาว (แช่เย็นและแช่แข็ง) มากที่สุด 212 คน (ร้อยละ 55.21) รองลงมา กล่องสีดำ (แช่เย็น) 83 คน (ร้อยละ 21.62) เมนูข้าวกล้องที่ซื้อบ่อยที่สุด คือ ข้าวผัดกระเพรา 209 คน (ร้อยละ 54.43) รองลงมา ข้าวผัด 75 คน (ร้อยละ 19.53) สเปกเกตตี้ มักกะโรนี 60 คน (ร้อยละ 15.63) ผู้มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ คือ ตนเองเป็นผู้มีอิทธิพลหลัก 308 คน (ร้อยละ 80.21) รองลงมา สมาชิกในครอบครัว 37 คน (ร้อยละ 9.64) ร้านค้าปลีกที่นิยมซื้อ คือ 7-Eleven 201 คน (ร้อยละ 52.34) รองลงมา Lotus 93 คน (ร้อยละ 24.22) ท่าเลที่เลือกซื้อผลิตภัณฑ์ข้าวกล้องสำเร็จรูป คือ บริเวณเส้นทางผ่าน 148 คน (ร้อยละ 38.54) รองลงมา สถานที่ทำงานหรือสถานศึกษา 111 คน (ร้อยละ 28.91) ช่วงเวลาที่ใช้ในร้านค้าปลีก ระหว่างเวลา 06.00 - 12.00 น. 258 คน (ร้อยละ 67.19) รองลงมา 12.01-18.00 น. 110 คน (ร้อยละ 28.65)

ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดบริการและการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ข้าวกล้องสำเร็จรูปตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 2

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ระดับส่วนประสมทางการตลาดบริการและการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ข้าวกล้องสำเร็จรูป

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับความคิดเห็น
ด้านผลิตภัณฑ์	4.12	0.57	มาก
ด้านราคา	3.90	0.61	มาก
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	4.27	0.61	มาก
ด้านส่งเสริมทางการตลาด	3.89	0.66	มาก
ด้านบุคลากร	4.00	0.67	มาก
ด้านลักษณะทางกายภาพ	4.13	0.62	มาก
ด้านกระบวนการให้บริการ	4.20	0.61	มาก
ส่วนประสมทางการตลาดบริการ	4.07	0.53	มาก
การตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ข้าวกล้องสำเร็จรูป	3.62	0.79	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดบริการโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.53) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 7 ด้าน

โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.61) เช่น สามารถซื้อข้าวกล้องได้สะดวกตลอด 24 ชั่วโมง ร้านมีหลายสาขาให้เลือกใช้บริการตามความสะดวก ด้านกระบวนการให้บริการ ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.61) เช่น พนักงานแต่งกายด้วยเครื่องแบบของร้าน และบริเวณร้านมีความสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย ด้านลักษณะทางกายภาพ ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.62) เช่น การออกแบบเสร็จเรียกเก็บเงินมีความชัดเจน และการบริการอุ่นข้าวกล้องใช้เวลาและอุณหภูมิเหมาะสม ด้านผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.57) เช่น ข้าวกล้องมีให้เลือกหลากหลายตราสินค้าและขนาด และตราสินค้ามีความน่าเชื่อถือ เช่น ผ่านการรับรอง จาก อย. ด้านบุคลากร ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.67) เช่น พนักงานแต่งกายสะอาดเรียบร้อย และพูดจาสุภาพ กล่าวทักทายและขอบคุณ ด้านราคา ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.61) เช่น ป้ายราคาของข้าวกล้องแต่ละชนิดแสดงให้เห็นอย่างชัดเจน และมีราคาหลายระดับให้เลือกตามความต้องการ ด้านส่งเสริมการตลาด ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.66) เช่น ป้ายโฆษณาข้าวกล้องมีรายละเอียดชัดเจน สวยงาม ดึงดูดความสนใจ และได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อออนไลน์และช่องทางอื่น

ส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ข้าวกล้องสำเร็จรูป ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 3

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นระหว่างส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ข้าวกล้องสำเร็จรูป

ส่วนประสม ทางการตลาดบริการ	การตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ ข้าวกล้องสำเร็จรูป		t	p-value	VIF
	ช่วงกล่องสำเร็จรูป				
	สัมประสิทธิ์การ	ความคลาดเคลื่อน			
	ถดถอย	มาตรฐาน			
	(β)				
ค่าคงที่	4.39	0.04	0.00	1.000	
ด้านผลิตภัณฑ์	0.13	0.08	1.69	0.093	3.06
ด้านราคา	0.05	0.08	0.64	0.525	3.20
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	0.16	0.07	2.14	0.033*	2.79
ด้านส่งเสริมทางการตลาด	0.36	0.07	5.22	0.001*	2.52
ด้านบุคลากร	0.04	0.08	0.51	0.612	3.06
ด้านลักษณะทางกายภาพ	0.07	0.09	0.75	0.452	4.28
ด้านกระบวนการให้บริการ	0.05	0.09	0.60	0.549	4.05
Adjusted R Square = 0.623					

* ระดับนัยสำคัญ 0.05

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นระหว่างตัวแปรส่วนประสมทางการตลาดบริการกับการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ข้าวกล้องสำเร็จรูปของผู้บริโภคเจนเนอเรชันซีในร้านค้าปลีกประเทศไทย พบว่า ค่าคงที่ของสมการถดถอยมีค่าเท่ากับ 4.39 และมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = 0.000$) แสดงว่า เมื่อไม่มีตัวแปรใดส่งผล ตัวแปรตามจะมีค่าพื้นฐานเริ่มต้นที่ 4.39 เมื่อพิจารณาตัวแปรอิสระ พบว่า ด้านส่งเสริมทางการตลาด (PRM)

($\beta = 0.36$, $p = 0.001$) และ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ($\beta = 0.16$, $p = 0.033$) มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ข้าวกล้องสำเร็จรูป ขณะที่ตัวแปรอื่น ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านบุคลากร ด้านลักษณะทางกายภาพ และด้านกระบวนการให้บริการ แม้ว่าจะมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเป็นบวก แต่ไม่พบความสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$) โดยผลการวิเคราะห์ พบว่า ค่าดัชนี Adjusted R Square มีค่าเท่ากับ 0.623 ซึ่งหมายความว่าตัวแปรส่วนประสมทางการตลาดบริการทั้ง 7 ด้านสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ข้าวกล้องสำเร็จรูปได้ร้อยละ 62.3 จากผลการวิเคราะห์ดังกล่าว สามารถเขียนสมการถดถอยเชิงเส้นเพื่อใช้ในการพยากรณ์ได้ ดังนี้

$$DPB = 4.39 + 0.13PRD + 0.05PRC + 0.16PLC + 0.36PRM + 0.04PEP + 0.07PYE + 0.05PCS$$

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้กลยุทธ์ส่งเสริมการตลาดและการจัดช่องทางการจัดจำหน่ายที่ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคกลุ่มเจนเอเรชั่นซีซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของผลิตภัณฑ์ข้าวกล้องสำเร็จรูปในร้านค้าปลีก

หมายเหตุ ส่วนประสมทางการตลาดบริการ ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ (PRD) ด้านราคา (PRC) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (PLC) ด้านส่งเสริมทางการตลาด (PRM) ด้านบุคลากร (PEP) ด้านลักษณะทางกายภาพ (PYE) ด้านกระบวนการให้บริการ (PCS) และการตัดสินใจซื้อข้าวกล้องสำเร็จรูป (DPB)

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริโภคเจนเอเรชั่นซีมีพฤติกรรมการซื้อข้าวกล้องสำเร็จรูปอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะในร้านค้าปลีกที่เข้าถึงง่าย เช่น 7-Eleven ซึ่งสะท้อนถึงความต้องการด้านความสะดวกและรวดเร็ว อันเป็นลักษณะสำคัญของผู้บริโภคในเจนเอเรชั่นซีที่เติบโตมาในยุคดิจิทัล ซึ่งให้ความสำคัญกับประสิทธิภาพและความสะดวกสบาย (Kotler, P. & Keller, K. L., 2016) ความถี่ในการซื้อที่พบมากที่สุดอยู่ที่ 1-5 ครั้งต่อเดือน และใช้จ่ายเฉลี่ย 50 - 100 บาทต่อครั้ง บ่งชี้ถึงพฤติกรรมที่คำนึงถึงคุณค่าในระดับปานกลาง ทั้งนี้ยังพบว่า เมนูยอดนิยม คือ ข้าวผัดกระเพรา ซึ่งเป็นอาหารจานเดียวที่สะท้อนถึงความคุ้นเคยและรสชาติที่ตอบสนองความพึงพอใจในวงกว้าง อีกทั้งยังชี้ให้เห็นถึงลักษณะการตัดสินใจที่มีความเป็นอิสระสูงของกลุ่มผู้บริโภคเจนเอเรชั่นซี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Solomon ที่อธิบายว่าผู้บริโภคยุคใหม่มักพึ่งพาการตัดสินใจของตนเองมากกว่าคำแนะนำจากผู้อื่น (Solomon, M. R., 2009) นอกจากนี้ ยังพบว่า ข้าวกล้องในบรรจุภัณฑ์สีขาวได้รับความนิยมสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิตยา ตันเจริญ และธাত্রี ใต้ฟ้าพูล ที่ชี้ว่าสีขาวเป็นสีที่ส่งเสริมการรับรู้ในแง่บวก และมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อในระดับสูง (ทิตยา ตันเจริญ และธাত্রี ใต้ฟ้าพูล, 2562) โดยผู้ประกอบการควรพัฒนาเมนูอาหารที่มีความคุ้นเคยสูง เช่น อาหารไทยรสจัดจ้าน พร้อมออกแบบบรรจุภัณฑ์ในโทนสีขาวหรือ สีอ่อน เพื่อเสริมภาพลักษณ์ด้านความสะอาดและความน่าเชื่อถือ นอกจากนี้ ควรเน้นจัดจำหน่ายในร้านค้าปลีกที่ตั้งอยู่ใกล้แหล่งชุมชน แหล่งศึกษา หรือสถานี่ขนส่ง เพื่อรองรับพฤติกรรมการบริโภคที่เร่งรีบของกลุ่มเป้าหมาย

2. ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริโภคมีระดับความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาดบริการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะในด้านช่องทางการจัดจำหน่ายที่ได้รับการประเมินในระดับสูงสุด แสดงถึงความสำคัญของการเข้าถึงสินค้าอย่างสะดวกและรวดเร็วในพฤติกรรมผู้บริโภครุ่นใหม่ ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Zeithaml,

V. A. et al. ที่ชี้ว่า ช่องทางการจัดจำหน่ายในตลาดบริการมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างคุณค่าการบริการให้ผู้บริโภค (Zeithaml, V. A. et al., 2009) โดยเฉพาะในบริบทของผลิตภัณฑ์ที่ผู้บริโภคต้องการบริโภคในเวลาอันรวดเร็ว เช่น อาหารพร้อมรับประทาน นอกจากนี้ยังพบว่า ด้านกระบวนการให้บริการ และลักษณะทางกายภาพได้รับการประเมินในระดับสูงเช่นกัน ซึ่งแสดงถึงความสำคัญของมาตรฐานการให้บริการ และความสะอาดของสถานที่จำหน่าย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (Bitner, M. J., 1992) เกี่ยวกับการออกแบบสิ่งแวดล้อมบริการ (Servicescape) ที่มีผลต่อความพึงพอใจและความตั้งใจซื้อของผู้บริโภค (Bitner, M. J., 1992) อย่างไรก็ตามก็ดี ด้านการส่งเสริมการตลาดและด้านราคายังได้รับการประเมินในระดับมากแม้จะต่ำกว่าด้านอื่นบ้าง ซึ่งชี้ให้เห็นว่าแม้ปัจจัยทั้งสองจะมีบทบาทในการกระตุ้นความสนใจ แต่ผู้บริโภคเจเนอเรชันซีให้ความสำคัญกับประสบการณ์การใช้บริการโดยรวมมากกว่าการตอบสนองต่อโปรโมชั่นหรือราคาที่ต่ำเพียงอย่างเดียว จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าควรเน้นการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายให้หลากหลายทั้งแบบออฟไลน์และออนไลน์ เช่น การขายผ่านแอปพลิเคชันส่งอาหาร (Food Delivery) และตู้จำหน่ายอัตโนมัติ (Vending Machine) ที่ตั้งอยู่ในจุดยุทธศาสตร์ พร้อมทั้งควรส่งเสริมภาพลักษณ์ของร้านให้มีความสะอาด ทันสมัย และมีการบริการที่รวดเร็ว เพื่อตอบสนองความต้องการด้านประสบการณ์การซื้อแบบ ครบวงจร

3. ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) แสดงให้เห็นว่า ส่วนประสมทางการตลาดบริการในด้านการส่งเสริมการตลาด และช่องทางการจัดจำหน่าย มีอิทธิพลเชิงบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคเจเนอเรชันซี ผลลัพธ์ดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Kotler, P. & Keller, K. L. ที่เสนอว่าในตลาดที่มีการแข่งขันสูง การวางกลยุทธ์ด้านการจัดจำหน่ายที่เข้าถึงง่าย ร่วมกับการสื่อสารทางการตลาดอย่างมีประสิทธิภาพ จะสามารถผลักดันให้เกิดการตัดสินใจซื้อได้ในระดับสูง (Kotler, P. & Keller, K. L., 2016) ข้อมูลนี้ยังสนับสนุนงานวิจัยของ กฤษฎา เขียววัฒนสุข และคณะ ซึ่งพบว่า ช่องทางการจัดจำหน่ายและการส่งเสริมการตลาดเป็นสองปัจจัยหลักที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค (กฤษฎา เขียววัฒนสุข และคณะ, 2566) นอกจากนี้ แม้ส่วนประสมด้านอื่น ๆ เช่น ผลิตภัณฑ์ ราคา บุคลากร ลักษณะทางกายภาพ และกระบวนการให้บริการ จะมีค่าสัมประสิทธิ์บวก แต่ไม่ปรากฏความสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคเจเนอเรชันซีให้ความสำคัญกับการเข้าถึงสินค้าและการสื่อสารทางการตลาดเป็นหลักมากกว่าปัจจัยอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภคในยุคปัจจุบันที่มีแนวโน้มตอบสนองต่อความสะดวก ความเร็ว และข้อมูลส่งเสริมการขายที่ตรงจุด ดังนั้นในเชิงปฏิบัติ ควรจัดทำแคมเปญส่งเสริมการขายที่ตรงกับไลฟ์สไตล์ของผู้บริโภค เจเนอเรชัน เช่น โปรโมชั่นเฉพาะบนแอปพลิเคชัน จัดโปรโมชั่นในช่วงเวลาจำกัด (Flash Sale) ช่วงเวลาเร่งด่วน หรือการสะสมแต้มผ่านคิวอาร์โค้ด (QR Code) เพื่อกระตุ้นการซื้อซ้ำ อีกทั้งควรใช้ช่องทางสื่อสารที่เจาะกลุ่มเป้าหมายได้อย่างแม่นยำ เช่น การใช้อินฟลูเอนเซอร์ (Influencer) รีวิวสินค้าในติ๊กต็อก (TikTok) หรือ อินสตาแกรม (Instagram) เพื่อสร้างแรงจูงใจในการซื้อในระยะสั้นและระยะยาว

องค์ความรู้ใหม่

1. ปัจจัยการส่งเสริมการตลาดและช่องทางการจัดจำหน่ายมีอิทธิพลสูงสุดต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคเจเนอเรชันซี งานวิจัยพบว่า จากองค์ประกอบ 7Ps ของส่วนประสมทางการตลาดบริการ มีเพียงด้านการส่งเสริม

การตลาด และช่องทางการจัดจำหน่ายที่ส่งผลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ต่อการตัดสินใจซื้อข้าวกล้องสำเร็จรูป สะท้อนว่าผู้บริโภคเจนเอเรชั่นซีตอบสนองต่อความสะดวกในการเข้าถึงและข้อมูลโปรโมชั่นมากกว่าปัจจัยอื่น เช่น ราคา หรือบุคลากร

2. ผู้บริโภคเจนเอเรชั่นซีมีแนวโน้มตัดสินใจซื้อด้วยตนเองจากประสบการณ์ตรงในร้านค้าปลีก ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างระบุว่ากว่าร้อยละ 80 ตัดสินใจซื้อด้วยตนเอง โดยเลือกซื้อจากร้านที่เป็น “เส้นทางประจำ” เช่น 7-Eleven หรือ Lotus ในช่วงเวลาเร่งรีบ สะท้อนพฤติกรรมแบบความสะดวกสบายที่สามารถควบคุมและจัดการได้ด้วยตนเอง (Self-Directed Convenience) ซึ่งแตกต่างจากเจนเอเรชั่นก่อนหน้านี้ที่มักได้รับอิทธิพลจากคนรอบข้างหรือแบรนด์

3. ความสำคัญของการจัดการประสบการณ์บริการมากกว่าปัจจัยราคาในตลาดสินค้าทั่วไป แม้ด้านราคาและผลิตภัณฑ์จะได้คะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก แต่กลับไม่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อ ซึ่งเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ชี้ว่า ในสินค้าที่ผู้บริโภคคุ้นเคย เช่น ข้าวกล้องพร้อมรับประทาน ผู้บริโภคเจนเอเรชั่นซีให้ความสำคัญกับองค์ประกอบที่เกี่ยวกับประสบการณ์การเข้าถึง และการรับรู้ผ่านการตลาดมากกว่าความแตกต่างของราคาเพียงอย่างเดียว

สรุปและข้อเสนอแนะ

พฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ข้าวกล้องสำเร็จรูปของผู้บริโภคเจนเอเรชั่นซีในร้านค้าปลีกประเทศไทย ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 21 - 29 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี และมีพฤติกรรมซื้อข้าวกล้องสำเร็จรูป 1 - 5 ครั้งต่อเดือนโดยเฉลี่ย โดยใช้จ่ายครั้งละ 50 - 100 บาท นิยมซื้อข้าวกล้องสีขาวแบบแช่เย็นและแช่แข็ง โดยเฉพาะเมนูข้าวผัดกระเพรา ซึ่งผู้บริโภคตัดสินใจซื้อด้วยตนเองเป็นหลัก และมักซื้อจากร้าน 7-Eleven เนื่องจากสะดวกและเข้าถึงง่าย ทั้งนี้ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับส่วนประสมทางการตลาดบริการในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านกระบวนการให้บริการ ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านบุคลากร ด้านราคา และด้านการส่งเสริมการตลาดตามลำดับ ผลการวิเคราะห์พบว่า ส่วนประสมทางการตลาดบริการทั้ง 7 ด้าน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการซื้ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเฉพาะด้านการส่งเสริมการตลาด และช่องทางการจัดจำหน่ายที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อการตัดสินใจซื้อ ดังนั้น ผู้ประกอบการและร้านค้าปลีกสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาด โดยเน้นการจัดโปรโมชั่น ที่ตรงกลุ่มเป้าหมาย การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ที่ผู้บริโภคเจนเอเรชั่นซีใช้งานบ่อย เช่น ดิจิทัล และอินสตาแกรม รวมถึงการเพิ่มจุดจำหน่ายในทำเลที่เข้าถึงง่าย เช่น เส้นทางเดินทางประจำหรือใกล้สถานศึกษา พร้อมทั้งออกแบบสินค้าและบริการที่ตอบโจทย์ไลฟ์สไตล์เร่งรีบของกลุ่มผู้บริโภคเจนเอเรชั่นซี เช่น เมนูอาหารพร้อมรับประทานที่หลากหลาย บรรจุภัณฑ์ดึงดูดใจ และระบบบริการที่รวดเร็ว ขณะที่งานวิจัยในอนาคตควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมหลากหลายพื้นที่หรือช่องทางการซื้อเพิ่มเติม ศึกษาบทบาทของเทคโนโลยีและแพลตฟอร์มดิจิทัลต่อการตัดสินใจซื้อ ตลอดจนวิเคราะห์ผลกระทบระยะยาวของกลยุทธ์ทางการตลาดต่อความภักดีและภาพลักษณ์ของแบรนด์ เพื่อยกระดับความครอบคลุมและประสิทธิผลของงานวิจัยในเชิงลึก

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎา เขียววัฒนสุข และคณะ. (2566). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เกษตรชุมชนตราดอยคำ. วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, 10(2), 184-199.
- จิตยา ดันเจริญ และชาตรี ใต้ฟ้าพูล. (2562). อิทธิพลของสื่อบรรจุภัณฑ์ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อข้าวกล้องพร้อมรับประทาน. วารสารนิเทศศาสตร์ มสธ, 9(2), 1-17.
- พิชศาล พันวัฒนา. (2561). พฤติกรรมการบริโภคอาหารของคนเมืองวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร. วารสารสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 ขอนแก่น, 26(2), 93-103.
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2565). แนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรมปี 2566-2568: ธุรกิจร้านค้าปลีกสมัยใหม่. กรุงเทพมหานคร: ธนาคารกสิกรไทย.
- Armstrong, G. & Kotler, P. (2009). *Marketing: An introduction*. (9th ed.). Upper Saddle River. New Jersey: Prentice Hall.
- Bitner, M. J. (1992). Servicescapes: The impact of physical surroundings on customers and employees. *Journal of Marketing*, 56(2), 57-71.
- Booms, B. H. & Bitner, M. J. (1981). *Marketing strategies and organization structures for service firms*. Chicago: American Marketing Association.
- Cochran, W. G. (1977). *Sampling Techniques*. (3rd ed.). New York: Wiley.
- Francis, T. & Hoefel, F. (2018). 'True Gen': Generation Z and its implications for companies. McKinsey & Company. Retrieved March 10, 2025, from <https://www.mckinsey.com/industries/consumer-packaged-goods/our-insights/true-gen-generation-z-and-its-implications-for-companies>
- Fromm, J. & Garton, C. (2013). *Marketing to millennials: Reach the largest and most influential generation of consumers ever*. New York: AMACOM.
- Hair, J. F. et al. (2006). *Multivariate data analysis*. (6th ed.). Upper Saddle River: Pearson Education.
- Kotler, P. & Keller, K. L. (2016). *Marketing Management*. (15th ed.). Harlow: Pearson Education Limited.
- Kotler, P. (1983). *Marketing Management: Analysis, Planning, and Control*. (5th ed.). Englewood Cliffs: Prentice-Hall.
- _____. (1994). *Marketing Management: Analysis, Planning, Implementation, and Control*. (8th ed.). Englewood Cliffs: Prentice-Hall.
- Lawshe, C. H. (1975). A quantitative approach to content validity. *Personnel Psychology*, 28(4), 563-575.
- Lovelock, C. & Wirtz, J. (2016). *Services Marketing: People, Technology, Strategy*. (8th ed.). Singapore: World Scientific.
- Nunnally, J. C. & Bernstein, I. H. (1994). *Psychometric theory*. (3rd ed.). New York: McGraw-Hill.

- Schiffman, L. G. & Kanuk, L. L. (2010). *Consumer Behavior*. (10th ed.). New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Simangunsong, E. (2018). Generation-Z buying behaviour in Indonesia: Opportunities for retail businesses. *MIX: Jurnal Ilmiah Manajemen*, 8(2), 243-253.
- Solomon, M. R. (2009). *Consumer behavior: Buying, having, and being*. (8th ed.). New Jersey: Pearson Education.
- Zeithaml, V. A. et al. (2009). *Services Marketing: Integrating Customer Focus Across the Firm*. (5th ed.). New York: McGraw-Hill.

การพัฒนาองค์กรสีเขียว เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงสู่อนาคตที่ยั่งยืน
ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช*

DEVELOPMENT OF THE GREEN ORGANIZATION FOR ACHIEVING CHANGES TO
A SUSTAINABLE FUTURE OF MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY,
NAKHON SI THAMMARAT CAMPUS

ทิพย์วรรณ จันทรา*, พระวัชรพุทธิบัณฑิต (บัวเมือง), ไพรัตน์ ฉิมหาด, พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี (ไกรเทพ), โกศล สุขเกษม
Thipwan Chantra*, Phra Vajraphutthibundit (Buamuang), Pairat Chimhad, Phra Nattapong Yanameteetee (Kraithep), Kosool Sukkasem

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย
Faculty of Arts, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: tippawan.jan@sbss.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์องค์กรสีเขียว ในการสร้างการเปลี่ยนแปลงสู่อนาคตที่ยั่งยืน 2) พัฒนาองค์กรสีเขียว ในการสร้างการเปลี่ยนแปลงสู่อนาคตที่ยั่งยืน และ 3) สร้างแหล่งเรียนรู้กับการพัฒนาองค์กรสีเขียว ในการสร้างการเปลี่ยนแปลงสู่อนาคตที่ยั่งยืนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณเป็นตัวนำและ เชิงคุณภาพเป็นตัวสนับสนุน ร่วมกับการเชิงปฏิบัติการ เชิงปริมาณใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ นิสิต และประชาชนในพื้นที่ ตำบลช้างซ้าย 374 ราย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เชิงคุณภาพสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 24 ราย กำหนดแบบเจาะจงจากกลุ่มผู้บริหาร บุคลากรสายวิชาการ บุคลากรสายปฏิบัติการ นิสิต และประชาชนในพื้นที่ วิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย และเชิงปฏิบัติประชากรกลุ่มเป้าหมาย 30 ราย วิเคราะห์แบบสามเส้า ผลการวิจัยพบว่า 1) การวิเคราะห์องค์กรสีเขียว ในการสร้างการเปลี่ยนแปลงสู่อนาคตที่ยั่งยืน พบว่า องค์กรสีเขียวบูรณาการการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวคิด “3P” โดยสร้างสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ผ่านการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ 2) ผลการพัฒนาองค์กรสีเขียว เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงสู่อนาคตที่ยั่งยืน โดยรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก และ 3) ผลการสร้างแหล่งเรียนรู้กับการพัฒนาองค์กรสีเขียว ในการสร้างการเปลี่ยนแปลงสู่อนาคตที่ยั่งยืน พบว่า การสร้างแหล่งเรียนรู้เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาองค์กรสีเขียวสู่ความยั่งยืน โดยเป็นศูนย์กลางถ่ายทอดองค์ความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม เชื่อมโยงหลักพุทธธรรมกับศาสตร์สมัยใหม่ด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน

คำสำคัญ: การพัฒนา, องค์กรสีเขียว, อนาคตที่ยั่งยืน

Abstract

Objectives and Summary of the Research This article aims to: 1) Analyze green organizations in creating transformational change toward a sustainable future, 2) Develop green organizations in creating transformational change toward a sustainable future, and 3) Establish learning centers with green organizational development in creating transformational change toward a sustainable future at Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus. This study employed a mixed-methods research approach, utilizing quantitative research as the primary method supported by qualitative research, combined with action research. The quantitative component used questionnaires administered to a sample of 374 participants, including administrators, faculty members, staff, students, and residents of Chang Sai Sub-district. Data were analyzed using frequency distribution, percentages, means, and standard deviations. The qualitative component conducted in-depth interviews with 24 key informants purposively selected from administrators, academic personnel, operational staff, students, and local residents. Data were analyzed using inductive analysis. The action research component involved 30 target population participants, with data analyzed through triangulation. The research findings revealed that: 1) The analysis of green organizations in creating transformational change toward a sustainable future demonstrated that green organizations integrate sustainable development according to the “3P” concept by creating balance among economy, society, and environment through efficient resource utilization and biodiversity conservation. 2) The results of green organizational development for creating transformational change toward a sustainable future showed that all five dimensions were at a high level. and 3) The results of establishing learning centers with green organizational development in creating transformational change toward a sustainable future indicated that learning center establishment serves as a crucial mechanism for driving green organizational development toward sustainability, functioning as a central hub for knowledge transfer and environmental consciousness cultivation, connecting Buddhist principles with contemporary sustainable development sciences.

Keywords: Development, Green Organizations, Sustainable Future

บทนำ

ประเทศไทยเดินหน้าไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนตามที่ให้สัตยาบันรับรองปฏิญญาโจฮันเนสเบิร์ก ว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืนในคราวประชุม ปี พ.ศ. 2545 และได้รับความตกลงปารีส ในคราวประชุม COP 21 เมื่อปี พ.ศ. 2558 ซึ่งเป็นตราสารกฎหมายที่รับรองภายใต้กรอบอนุสัญญา UNFCCC โดยมีข้อตกลงร่วมกันใน การรักษาการเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิเฉลี่ยโลกให้ต่ำกว่า 2 องศาเซลเซียส เมื่อเทียบกับระดับของอุณหภูมิเฉลี่ยก่อนยุคอุตสาหกรรมและพยายามรักษาเป้าหมายของการเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิไม่เกิน 1.5 องศาเซลเซียส เพื่อลดความเสี่ยงจากผลกระทบ

ความรุนแรงเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และเมื่อคราวประชุม COP 26 เมื่อปี พ.ศ. 2564 ยิ่งยกระดับการเปลี่ยนแปลงไปสู่เป้าหมายการลดก๊าซเรือนกระจกของทุกประเทศ อีกทั้งประเทศไทยยังยืนยันความมุ่งมั่นสนับสนุนการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติจัดทำแผนยุทธศาสตร์ระยะยาวในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของไทยเพื่อให้ทุกภาคส่วนนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม และในคราวประชุมรัฐภาคี COP 28 เมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน - 12 ธันวาคม 2566 ประเทศไทยได้เสนอ 4 ประเด็นสำคัญ เพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน ได้แก่ 1) การขับเคลื่อนนโยบายการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในระดับโลก ระดับประเทศ ระดับจังหวัด และระดับพื้นที่ 2) เทคโนโลยีที่เป็นมิตรต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ 3) กลไกการเงินด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศผ่านการเพิ่มประสิทธิภาพของกองทุนสิ่งแวดล้อมและการบริหารจัดการคาร์บอนเครดิต และ 4) การมีความร่วมมือทุกภาคส่วนในทุกระดับ (Sdg Move, Moving Towards Sustainable Future, 2564); (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2566)

การพัฒนานโยบายสู่การเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน ยังได้กำหนดหลักการสำคัญไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) โดยกำหนดการพัฒนาประเทศในมิติความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งได้ระบุไว้ในหมุดหมายที่ 10 ว่า ไทยมีเศรษฐกิจหมุนเวียนและสังคมคาร์บอนต่ำ โดยกำหนดกลยุทธ์ส่งเสริมมาตรการทางการเงินและการลงทุนสีเขียว บริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน กำหนดการใช้ประโยชน์พื้นที่อย่างเหมาะสมกับศักยภาพทรัพยากรธรรมชาติ พัฒนาและยกระดับมาตรฐานการบริหารจัดการพื้นที่ สร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์กับการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2565); (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562)

สำหรับวิทยาเขตนครศรีธรรมราช เป็นส่วนงานจัดการศึกษาระดับวิทยาเขตเพียงแห่งเดียวในภาคใต้ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2528 เป็นต้นมา จนถึงในปีปัจจุบัน พ.ศ. 2566 เปิดการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษา จำนวน 10 หลักสูตร มีนิสิต จำนวน 1267 รูป/คน (พระครูนิติธรรมบัณฑิต และคณะ, 2567) ได้นำนโยบายและแผนพัฒนามหาวิทยาลัย ระยะที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) ไปสู่การปฏิบัติมุ่งมั่นพัฒนานองค์กรให้เป็นองค์กรสีเขียวหรือเรียกว่า มหาวิทยาลัยสีเขียว เพื่อแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศในพื้นที่มหาวิทยาลัยให้มีความปลอดภัยและมีปัจจัยทางกายภาพที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและเหมาะสมกับการจัดการศึกษาสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับองค์กร ลดต้นทุนการใช้ทรัพยากร ส่งเสริมวัฒนธรรมที่ดีให้กับองค์กรและพัฒนานองค์กรให้เกิดประสิทธิภาพ ให้บรรลุเป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์วิทยาเขตนครศรีธรรมราชในมิติการบริหารองค์กรในรูปแบบมหาวิทยาลัยสีเขียว เป็นการพัฒนาองค์กรสีเขียวด้วยความรับผิดชอบโดยหวังผลใช้กระบวนการการพัฒนานองค์กรสีเขียวไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนใน 5 มิติ ได้แก่ 1) ความมุ่งมั่นสีเขียว 2) ปฏิบัติการสีเขียว 3) ระบบสีเขียว 4) วัฒนธรรมสีเขียว และ 5) เครือข่ายสีเขียว วิทยาเขตมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศในทุกมิติ ทั้งสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วส่งผลกระทบต่อการพัฒนาวิทยาเขตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี สภาพเศรษฐกิจและสังคม ปัญหามิอากาศโลก และความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ นอกจากนี้ วิทยาเขตแห่งใหม่ยังตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีปัญหาระบบนิเวศซับซ้อน

ประกอบกับนโยบายพัฒนาสู่มหาวิทยาลัยสีเขียว ปัจจัยเหล่านี้จึงกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาองค์กรสมัยใหม่ที่มุ่งสู่ความยั่งยืน พร้อมทั้งขยายความร่วมมือเพื่อตอบโจทย์ความท้าทายและขับเคลื่อนเป้าหมายองค์กรไปสู่อนาคตที่ยั่งยืน

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาองค์กรสีเขียว เพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงสู่อนาคตที่ยั่งยืนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช เพื่อวิเคราะห์พื้นที่สีเขียว พัฒนาพื้นที่สีเขียว และสร้างแหล่งเรียนรู้ในการพัฒนาพื้นที่สีเขียว ในการสร้างความเปลี่ยนแปลงสู่อนาคตที่ยั่งยืนของวิทยาเขตนครศรีธรรมราช เป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว Green University อย่างเต็มรูปแบบ ระดับสากล รวมทั้งมีความมุ่งมั่นปรารถนาที่จะทำให้องค์กรเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียวสู่อนาคตอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์องค์กรสีเขียว ในการสร้างความเปลี่ยนแปลงสู่อนาคตที่ยั่งยืน
2. เพื่อพัฒนาองค์กรสีเขียว ในการสร้างความเปลี่ยนแปลงสู่อนาคตที่ยั่งยืนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
3. เพื่อสร้างแหล่งเรียนรู้กับการพัฒนาองค์กรสีเขียว ในการสร้างความเปลี่ยนแปลงสู่อนาคตที่ยั่งยืนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบวิธีวิจัย เป็นวิธีการวิจัยแบบผสมวิธี เป็นการผสมกันระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณเป็นตัวนำและใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นตัวสนับสนุน โดยร่วมกับรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

ประชากร/กลุ่มตัวอย่างและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ 1) ประชากร ผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ นิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช และประชาชนในพื้นที่ตำบลช้างซ้าย จำนวน 13,928 ราย (ข้อมูลสำรวจประจำปี 2566) 2) ผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ นิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช และประชาชนในพื้นที่ตำบลช้างซ้าย โดยผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่ มอร์แกน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 374 คน ทำการสุ่มตัวอย่างตามความสะดวก (Convenience Sampling) และ 3) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 24 ราย จำแนก ดังนี้ 3.1) กลุ่มผู้บริหาร จำนวน 4 ราย 3.2) กลุ่มบุคลากรสายวิชาการ จำนวน 5 ราย 3.3) กลุ่มบุคลากรสายปฏิบัติการ จำนวน 5 ราย 3.4) กลุ่มนิสิต จำนวน 5 ราย และ 3.5) กลุ่มประชาชนในพื้นที่ จำนวน 5 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้ 1) แบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้ 1.1) ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ได้แก่ เพศ อายุ ตำแหน่ง และ 1.2) แนวคำถามเกี่ยวกับการพัฒนาองค์กรสีเขียว เพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงสู่อนาคตที่ยั่งยืนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช จำนวน 20 ข้อ ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือแบบสัมภาษณ์เพื่อหาความเที่ยงตรง (Validity) และความถูกต้องของเนื้อหา โดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ราย นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้ว มาตรวจสอบปรับปรุงอีกครั้งหนึ่ง แล้วนำแบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์ไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2) แบบสังเกตการณ์

แบ่งออกเป็น 2 ระดับ ได้แก่ 2.1) ระดับที่เห็นได้โดยตรง โดยจัดบันทึกกลุ่มเป้าหมายปฏิบัติการวิจัยทำ (พัฒนา/ส่งเสริม) อะไรบ้าง แสดงอาการอย่างไร มีการอภิปรายร่วมกันหรือไม่ มีผลงานการนำเสนออภิปรายกลุ่มหรือไม่ และ 2.2) ระดับที่เป็นผลจากการพัฒนา/ส่งเสริม โดยจัดบันทึกความคิดรวบยอด กระบวนการ แนวปฏิบัติที่ดี ข้อเสนอแนะจากการอบรม 3) แบบบันทึกการสนทนากลุ่มเฉพาะ และ 4) แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ 4.1) ข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และสถานภาพ และ 4.2) ข้อคำถามเกี่ยวกับการพัฒนาองค์กรสีเขียว ในการสร้างความเปลี่ยนแปลงสู่อนาคตที่ยั่งยืนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช จำนวน 5 ด้าน เป็นคำถามปลายปิด เกณฑ์การให้คะแนนและการแปลผลแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตรวจสอบประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ราย แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัยตาม คำนิยามศัพท์เฉพาะ (IOC) จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) แล้วนำมาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) (Cronbach, L. J., 1974) ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งชุดเท่ากับ 0.905 ซึ่งแสดงว่าแบบสอบถามนี้นำไปใช้ได้ ปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้ 1) การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้ดำเนินการ ดังนี้ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการลงพื้นที่ภาคสนามโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 24 ราย และ 2) การวิจัยเชิงปริมาณ ได้ดำเนินการ ดังนี้ 2.1) ขอนหนังสือหนังสือขอความอนุเคราะห์ จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ส่งมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช และผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 10 ตำบลช้างซ้าย อำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช และ 2.2) ลงพื้นที่แจกแบบสอบถาม จำนวน 374 ชุด โดยใช้ระยะเวลา 4 สัปดาห์ และสัปดาห์ที่ 5 - 7 ลงเก็บแบบสอบถามกลับคืนมาด้วยตนเอง และแบบสอบถามบางส่วนให้ส่งกลับคืนมายังผู้วิจัยทางไปรษณีย์ มีการติดต่อทางโทรศัพท์เป็นระยะ ๆ จนได้แบบสอบถามครบ จำนวน 374 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล 1) ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยยึดวัตถุประสงค์การวิจัยเป็นตัวตั้ง และนำข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ไปสนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย คือ การตีความสร้างข้อสรุปข้อมูลจากสิ่งที่เป็นรูปธรรม หรือปรากฏการณ์ที่มองเห็นเป็นต้น โดยที่ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์มาจัดเก็บอย่างเป็นระบบ จากนั้นจึงนำมาถอดเสียงบันทึกอย่างละเอียด แบบคำต่อคำ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยการทำการศึกษาข้อมูลเหล่านั้นอย่างละเอียด จับใจความหลัก จัดกลุ่มข้อมูลแต่ละประเภท พิจารณาเชื่อมโยงความเหมือนความต่างแล้วนำเสนอข้อค้นพบทั้งหมดในรูปแบบเชิงพรรณนา ตามบริบท วัตถุประสงค์ของการวิจัยและขอบเขตการวิจัยด้านเนื้อหา 2) ได้กำหนดการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสังเกตการณ์ โดยใช้แบบวิเคราะห์เชิงเนื้อหา มีการรวบรวมข้อมูลและจำแนกข้อมูลรวมถึงการตีความจากการสังเกตการเข้าอบรมการพัฒนาองค์กรสีเขียว เพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงสู่อนาคตที่ยั่งยืนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช โดยนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาประกอบบริบทของวัตถุประสงค์การวิจัยและขอบเขตการวิจัยด้านเนื้อหา 3) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะแบบอุปนัย โดยนำข้อมูลจากการสนทนากลุ่มมาวิเคราะห์เชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์การวิจัยและขอบเขต

การวิจัยด้านเนื้อหา รวมถึงข้อสรุปในประเด็นทฤษฎีจากการสัมภาษณ์เชิงลึก จากการสังเกตการณ์ ซึ่งถือเป็นการยืนยันข้อมูล ตรวจสอบข้อมูลและให้การรับรองจากผู้ทรงคุณวุฒิให้มีความสมบูรณ์และหนักแน่นยิ่งขึ้น และผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะในรูปแบบเชิงพรรณนาวิเคราะห์ และ 4) ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามและประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคำนวณผลด้วยคอมพิวเตอร์ ดังนี้ 4.1) วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 1 โดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ และ 4.2) วิเคราะห์การพัฒนางานองค์กรสีเขียว ในการสร้างความเปลี่ยนแปลงสู่อนาคตที่ยั่งยืนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช และตอนที่ 2 เป็นมาตราส่วนประมาณค่า เกณฑ์การให้คะแนนและการแปลผลแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลตามเกณฑ์ของ Best (Best, J. W., 1981)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อวิเคราะห์องค์การสีเขียว ในการสร้างความเปลี่ยนแปลงสู่อนาคตที่ยั่งยืน

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์องค์ความรู้ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์การสีเขียว ในการสร้างความเปลี่ยนแปลงสู่อนาคตที่ยั่งยืน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา การพัฒนาในปัจจุบันมุ่งเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้นในองค์กร โดยคำนึงถึงความเป็นธรรมในสังคมและความยั่งยืนในการใช้ทรัพยากรไม่เพียงตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน แต่ยังรักษาความสามารถในการตอบสนองความต้องการของคนรุ่นอนาคตด้วย ทฤษฎีการพัฒนาแบบยั่งยืนสร้างความสมดุลระหว่างสามด้านหลัก ได้แก่ เศรษฐกิจที่เติบโตโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม สังคมที่มีความเป็นธรรมและเสมอภาค และสิ่งแวดล้อมที่ได้รับการอนุรักษ์เพื่อการใช้งานระยะยาว

2. แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนางานองค์กร การพัฒนางานองค์กรมุ่งเปลี่ยนแปลงเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพทั้งด้านบุคลากรและกระบวนการทำงาน โดยเฉพาะในองค์กรสีเขียวที่ต้องบูรณาการการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพควบคู่กับการรักษาสภาพแวดล้อม ทฤษฎีการพัฒนางานองค์กรอย่างยั่งยืนสร้างสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ผ่านการเติบโตที่คำนึงถึงผลประโยชน์ การรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่บูรณาการความยั่งยืนในทุกกิจกรรม

3. แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแบบยั่งยืน การพัฒนาแบบยั่งยืนมุ่งสร้างสมดุลระหว่างมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ตามแนวคิด “3P” คือ People (คน) Planet (โลก) และ Profit (กำไร) เพื่อการพัฒนาที่รอบด้านและสมดุล ทฤษฎีการพัฒนายั่งยืนเน้นการตอบสนองความต้องการปัจจุบันโดยไม่ทำลายโอกาสของคนรุ่นอนาคต โดยมีหลักการสำคัญ คือ การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพไม่ทำให้ทรัพยากรหมดไปหรือเสื่อมสภาพ การรักษาความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อความสมบูรณ์ของระบบนิเวศ และการส่งเสริมความเป็นธรรมให้ทุกคนได้รับประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเท่าเทียม ทฤษฎีเศรษฐกิจสีเขียวมุ่งสร้างเศรษฐกิจที่ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม โดยมีหลักการสำคัญ คือ การใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดผ่านเทคโนโลยีที่ลดการสูญเสีย การลดมลพิษจากกิจกรรมเศรษฐกิจ และการสร้างงานและโอกาสใหม่ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

4. แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมสีเขียว อุตสาหกรรมสีเขียวเป็นแนวทางการพัฒนาที่มุ่งเน้นการใช้พลังงานสะอาด การลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทฤษฎีอุตสาหกรรมสีเขียวมุ่งปรับกระบวนการผลิตและบริการให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยมีหลักการสำคัญ คือ การใช้พลังงานสะอาดจากแหล่งที่ยั่งยืนแทนพลังงานฟอสซิล การออกแบบกระบวนการผลิตที่ลดการใช้ทรัพยากรและสารเคมีอันตราย และการใช้เทคโนโลยีสะอาดที่ลดมลพิษและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

5. แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับองค์กรสีเขียว องค์กรสีเขียว คือ องค์กรที่ดำเนินงานใส่ใจสิ่งแวดล้อม ลดการใช้ทรัพยากร และส่งเสริมพลังงานทดแทนในทุกด้านการดำเนินงาน ทฤษฎีการจัดการสีเขียวมุ่งลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการลดการใช้ทรัพยากร การจัดการพลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ และการส่งเสริมการทำงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

จากการวิเคราะห์องค์กรสีเขียว ในการสร้างความเปลี่ยนแปลงสู่อนาคตที่ยั่งยืน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ได้นำแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาองค์กรสีเขียวมาประยุกต์ใช้อย่างครบถ้วน และเป็นระบบ โดยเฉพาะการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ากับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนสมัยใหม่ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการปรับตัวและการนำทฤษฎีมาสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ทำให้เกิดแบบจำลองการพัฒนาองค์กรสีเขียวที่มีเอกลักษณ์และสามารถเป็นต้นแบบสำหรับสถาบันการศึกษาอื่นได้

ผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อพัฒนาองค์กรสีเขียว ในการสร้างความเปลี่ยนแปลงสู่อนาคตที่ยั่งยืนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

1. สรุปผลการวิเคราะห์องค์กรสีเขียว ในการสร้างความเปลี่ยนแปลงสู่อนาคตที่ยั่งยืน (แบบสอบถาม) พบว่า

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการพัฒนาองค์กรสีเขียว เพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงสู่อนาคตที่ยั่งยืนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 5 ด้าน

การพัฒนาองค์กรสีเขียว เพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงสู่อนาคตที่ยั่งยืนของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ระดับการพัฒนา		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านความมุ่งมั่นสีเขียว	3.92	0.80	มาก
2. ด้านปฏิบัติการสีเขียว	3.93	0.85	มาก
3. ด้านระบบสีเขียว	3.65	1.18	มาก
4. ด้านวัฒนธรรมสีเขียว	3.74	0.79	มาก
5. ด้านเครือข่ายสีเขียว/แหล่งเรียนรู้สีเขียว	3.90	0.84	มาก
รวม	3.83	0.90	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการพัฒนาองค์กรสีเขียว เพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงสู่อนาคตที่ยั่งยืนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า การพัฒนาด้านปฏิบัติการสีเขียว ค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$) รองลงมา ได้แก่ ด้านความมุ่งมั่นสีเขียว ($\bar{X} = 3.92$) ด้านเครือข่าย

สีเขียว/แหล่งเรียนรู้สีเขียว ($\bar{X} = 3.90$) ด้านวัฒนธรรมสีเขียว ($\bar{X} = 3.74$) ส่วนด้านระบบสีเขียว ค่าเฉลี่ยน้อยสุด ($\bar{X} = 3.65$)

2. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการพัฒนาองค์กรสีเขียว เพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงสู่อนาคตที่ยั่งยืนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช (สัมภาษณ์) พบว่า

2.1 ด้านความมุ่งมั่นสีเขียว คือ มีความมุ่งมั่นในการส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน โดยเน้นการลดการใช้พลังงาน การจัดการขยะ และการสร้างความตระหนักรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในหมู่นิสิตและบุคลากร มหาวิทยาลัยได้บูรณาการการศึกษาในเรื่องการรักษาสิ่งแวดล้อมและพัฒนาที่ยั่งยืนเข้าในหลักสูตร เพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมในกิจกรรมสีเขียว เช่น การปลูกต้นไม้และการคัดแยกขยะ ช่วยกระตุ้นให้ทุกคนตระหนักถึงบทบาทของตนในการอนุรักษ์ธรรมชาติ มหาวิทยาลัยยังส่งเสริมการร่วมมือกับภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาแนวทางที่ยั่งยืน ซึ่งไม่เพียงแต่มีผลดีในวิทยาเขต แต่ยังส่งผลกระทบต่อชุมชนและสังคมโดยรอบ

2.2 ด้านปฏิบัติการสีเขียว คือ การกำหนดนโยบายชัดเจนในการส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทนและการจัดการทรัพยากรภายในมหาวิทยาลัย เช่น การติดตั้งระบบพลังงานแสงอาทิตย์และการปรับปรุงระบบพลังงานในศาลา CSR การจัดกิจกรรมสีเขียวอย่างการปลูกต้นไม้และการทำความสะอาดวิทยาเขตช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีและยั่งยืน โดยเน้นการสร้างความตระหนักรู้ในด้านการรักษาสิ่งแวดล้อมจากทุกภาคส่วนภายในมหาวิทยาลัย ทั้งผู้บริหาร บุคลากร และนิสิต การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะและการรักษาสิ่งแวดล้อมก็เป็นส่วนสำคัญในการสร้างมหาวิทยาลัยสีเขียว โดยเฉพาะการสอดแทรกเนื้อหาด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนในหลักสูตรการเรียนการสอน กิจกรรมต่าง ๆ เช่น การปลูกต้นไม้ การใช้พลังงานอย่างยั่งยืน และการรักษาพื้นที่สีเขียวเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติจริงที่ช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่ดี และส่งเสริมความตระหนักรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชนรอบข้าง

2.3 ด้านระบบสีเขียว คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช มุ่งพัฒนาองค์กรสีเขียวเพื่อสร้างความยั่งยืนในอนาคต โดยการออกแบบอาคารที่ประหยัดพลังงาน ใช้วัสดุรีไซเคิล และส่งเสริมพื้นที่สีเขียวในวิทยาเขต รวมถึงการพัฒนาเนื้อหาการเรียนการสอนที่เน้นสิ่งแวดล้อมทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ การใช้ระบบออนไลน์เพื่อลดการใช้กระดาษและทรัพยากร การติดตั้งระบบไฟฟ้าที่มีประสิทธิภาพและส่งเสริมการใช้ภาชนะที่รีไซเคิลได้ การปลูกต้นไม้และการใช้จักรยานเพื่อลดมลพิษ นอกจากนี้ยังมีความร่วมมือกับองค์กรภายนอกและชุมชนในการพัฒนาโครงการสีเขียว และส่งเสริมการเกษตรอินทรีย์เพื่อสร้างความยั่งยืนในชุมชน

2.4 ด้านวัฒนธรรมสีเขียว คือ วัฒนธรรมสีเขียวเป็นรากฐานสำคัญในการส่งเสริมการตระหนักรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ช่วยรักษาสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากรและนิสิตในกิจกรรมอนุรักษ์ธรรมชาติ วัฒนธรรมนี้ไม่ได้จำกัดแค่การปลูกต้นไม้หรือทำความสะอาด แต่ยังเกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและลดการใช้พลาสติก การบูรณาการวัฒนธรรมสีเขียวในกิจกรรมการเรียนการสอนและงานวิจัยช่วยสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยส่งเสริมการเพิ่มพื้นที่สีเขียวและการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ผ่านการสนับสนุนจากผู้บริหาร การจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนยังช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและการปฏิบัติที่ยั่งยืนในชีวิตประจำวัน การพัฒนาวัฒนธรรมสีเขียวช่วยสร้างสภาพแวดล้อมการศึกษาและสนับสนุนการอนุรักษ์ธรรมชาติในองค์กร

2.5 ด้านเครือข่ายสีเขียว/แหล่งเรียนรู้สีเขียว คือ องค์กรสีเขียวมีบทบาทสำคัญในการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของมหาวิทยาลัยและเสริมสร้างความร่วมมือกับชุมชนและองค์กรภายนอก โดยผู้บริหารให้การ

สนับสนุนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้สีเขียวเพื่อถ่ายทอดความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืนแก่นักนิสิตและบุคลากร การสร้างเครือข่ายสีเขียวที่ครอบคลุมทั้งในและนอกมหาวิทยาลัยช่วยเสริมการแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมและสร้างความร่วมมือในชุมชน

3. สรุปผลการวิเคราะห์การพัฒนาองค์กรสีเขียว เพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงสู่อนาคตที่ยั่งยืนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช (การวิจัยเชิงปฏิบัติการ) พบว่า

3.1 ด้านความมุ่งมั่นสีเขียว พบว่า จุดแข็ง คือ การมีผู้บริหารที่มีนโยบายชัดเจน การบูรณาการแนวคิดความยั่งยืนในพันธกิจหลัก การจัดสรรงบประมาณต่อเนื่อง และความตระหนักที่ดีของบุคลากรและนิสิต รวมถึงทำเลที่เอื้อต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในขณะที่จุดอ่อนหลัก คือ การปฏิบัติตามนโยบายไม่ครอบคลุมทุกหน่วยงาน การสื่อสารไม่ทั่วถึง อาคารเก่าไม่ประหยัดพลังงาน ขาดระบบติดตามประเมินผล และข้อจำกัดด้านความเชี่ยวชาญเทคโนโลยีสีเขียว

3.2 ด้านปฏิบัติการสีเขียว พบว่า จุดแข็ง คือ นโยบายบริหารที่ชัดเจน การบูรณาการ SDGs ในแผนยุทธศาสตร์ การมีคณะกรรมการจากหลายภาคส่วน อาคารสถานที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในหลักสูตรและกิจกรรม อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัด เช่น งบประมาณไม่เพียงพอ ขาดบุคลากรเชี่ยวชาญ ขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน และระบบติดตามผลยังไม่ชัดเจน รวมถึงนวัตกรรมด้านสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมยังมีน้อย

3.3 ด้านระบบสีเขียว พบว่า จุดแข็ง คือ มีระบบบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมที่เป็นระบบชัดเจน และอาคารใหม่ทุกหลังออกแบบตามหลักประหยัดพลังงาน จุดอ่อน คือ ขาดการบูรณาการระบบสิ่งแวดล้อม พลังงาน และน้ำ ระบบจัดการขยะอันตรายยังไม่มีประสิทธิภาพ และยังพึ่งพารถยนต์ส่วนบุคคลเป็นหลัก

3.4 ด้านวัฒนธรรมสีเขียว พบว่า จุดแข็ง คือ มีรากฐานทางพุทธศาสนาที่ส่งเสริมการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ ผู้นำมีวิสัยทัศน์ด้านสิ่งแวดล้อม มีการบูรณาการแนวคิดสิ่งแวดล้อมเข้าสู่หลักสูตร และมีกิจกรรมรณรงค์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง จุดอ่อน คือ การมีส่วนร่วมยังกระจุกตัวในกลุ่มเฉพาะ การสื่อสารประชาสัมพันธ์ยังไม่มีประสิทธิภาพ และขาดระบบติดตามประเมินผลด้านพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่เป็นรูปธรรม

3.5 ด้านเครือข่ายสีเขียว/แหล่งเรียนรู้สีเขียว พบว่า จุดแข็ง คือ การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ตามแนวพระพุทธศาสนา ความร่วมมือกับเครือข่ายชุมชนและวัดที่เข้มแข็ง และบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านการบูรณาการพุทธศาสตร์กับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จุดอ่อน คือ การจัดการข้อมูลและเผยแพร่องค์ความรู้ยังไม่เป็นระบบ ขาดการติดตามประเมินผลกระทบของโครงการสีเขียวที่เข้มแข็ง งบประมาณพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทันสมัยมีน้อย และเครือข่ายสีเขียวยังกระจุกตัวในบางพื้นที่

ผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อสร้างแหล่งเรียนรู้กับการพัฒนาองค์กรสีเขียว ในการสร้างความเปลี่ยนแปลงสู่อนาคตที่ยั่งยืนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

แหล่งเรียนรู้เป็นแหล่งข้อมูลหรือสถานที่ที่รวบรวมความรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ให้บุคคลสามารถศึกษาค้นคว้าได้ด้วยตนเอง ขณะที่การพัฒนาองค์กรสีเขียว คือ กระบวนการปรับเปลี่ยนองค์กรให้ดำเนินงานโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ผ่านการลดการใช้พลังงาน การจัดการขยะอย่างมีประสิทธิภาพ และการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า รวมถึงการปลูกฝังจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมให้กับทุกฝ่ายกระบวนการสร้างแหล่งเรียนรู้การพัฒนา

องค์กรสีเขียวของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย เขตนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ 1) การสร้างศูนย์กลางองค์ความรู้ที่ผสมผสานหลักพุทธธรรมกับศาสตร์สมัยใหม่ 2) การสร้างจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในวิทยาเขตและชุมชนโดยรอบ และ 3) การแสวงหาเครือข่ายของแหล่งเรียนรู้จากหน่วยงานภายนอกเพื่อเพิ่มฐานองค์ความรู้และทรัพยากรในการขับเคลื่อน

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาองค์กรสีเขียว เพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงสู่อนาคตที่ยั่งยืนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เขตนครศรีธรรมราช” ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยที่พบจากการวิจัยมาอภิปรายเชื่อมโยงกับทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในประเด็นดังต่อไปนี้

การวิเคราะห์องค์กรสีเขียว ในการสร้างความเปลี่ยนแปลงสู่อนาคตที่ยั่งยืน พบว่า องค์กรสีเขียวบูรณาการการพัฒนาที่ยั่งยืนเข้ากับการดำเนินงาน สร้างสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมตามแนวคิด “3P” โดยตอบสนองความต้องการปัจจุบันโดยไม่ทำลายโอกาสคนรุ่นหลัง ผ่านการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ รักษาความหลากหลายทางชีวภาพ และส่งเสริมความเป็นธรรม การจัดการสีเขียวเน้นลดการใช้ทรัพยากร จัดการพลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมการทำงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ขณะที่เศรษฐกิจหมุนเวียนสนับสนุนการใช้ซ้ำ รีไซเคิล ลดของเสีย และออกแบบเพื่อการหมุนเวียน การเปลี่ยนแปลงต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ และการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง มหาวิทยาลัยสามารถพัฒนาผ่านพลังงานทดแทน การจัดการขยะ วัสดุรีไซเคิล สิ่งอำนวยความสะดวกที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการปลูกฝังจิตสำนึกแก่ประชาคม การบูรณาการทฤษฎีการพัฒนาองค์กรและการพัฒนาที่ยั่งยืนจะสร้างวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทศพร กาญจนภรพัฒน์ ได้วิจัยเรื่อง การจัดการองค์กรสีเขียวของโรงแรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในภาคใต้ฝั่งตะวันตกของประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า การจัดการองค์กรสีเขียวของโรงแรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในภาคใต้ของประเทศไทย ได้แก่ ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลัก 3R คือ 1) การใช้พลังงานแสงอาทิตย์ทดแทน 2) การนำน้ำกลับมาใช้ใหม่ และ 3) ลดปริมาณขยะจากแหล่งต้นกำเนิดและเพิ่มอัตรารีไซเคิลให้สูงขึ้น (ทศพร กาญจนภรพัฒน์, 2563)

การพัฒนาองค์กรสีเขียว ในการสร้างความเปลี่ยนแปลงสู่อนาคตที่ยั่งยืนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เขตนครศรีธรรมราช 1) แบบสอบถาม การพัฒนาองค์กรสีเขียว เพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงสู่อนาคตที่ยั่งยืนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เขตนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านปฏิบัติการสีเขียว ค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ ด้านความมุ่งมั่นสีเขียว ด้านเครือข่ายสีเขียว/แหล่งเรียนรู้สีเขียว ด้านวัฒนธรรมสีเขียว ส่วนด้านระบบสีเขียว ค่าเฉลี่ยน้อยสุด สอดคล้องกับ รสिता ดาศรี และธนพฤกษ์ ชามะรัตน์ พบว่า การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมยังคงเป็นแนวคิดการสร้างเมืองสีเขียวอย่างยั่งยืนสำหรับหน่วยงานภาครัฐ ไม่ว่าจะเป็นส่วนร่วมทางจิตใจต่อการเป็นเจ้าของร่วมกัน การสร้างจิตสำนึกให้แก่ประชาชนได้ (รสिता ดาศรี และธนพฤกษ์ ชามะรัตน์, 2565) 2) สัมภาษณ์ โดยอภิปรายผลทั้ง 5 ด้าน ดังนี้ 2.1) ด้านความมุ่งมั่นสีเขียว พบว่า มีความมุ่งมั่นในการส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน โดยเน้นการลดการใช้พลังงาน การจัดการขยะ และการสร้างความตระหนักรู้ด้าน

สิ่งแวดล้อมในหมู่นิสิตและบุคลากร 2.2) ด้านปฏิบัติการสีเขียว พบว่า มีการกำหนดนโยบายชัดเจนในการส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทนและการจัดการทรัพยากรภายในมหาวิทยาลัย เช่น การติดตั้งระบบพลังงานแสงอาทิตย์และการปรับปรุงระบบพลังงานในศาลา CSR การจัดกิจกรรมสีเขียวอย่างการปลูกต้นไม้และการทำความสะอาดวิทยาเขตช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีและยั่งยืน โดยเน้นการสร้างความรู้ความตระหนักรู้ในด้านการรักษาสิ่งแวดล้อมจากทุกภาคส่วนภายในมหาวิทยาลัย ทั้งผู้บริหาร บุคลากร และนิสิต 2.3) ด้านระบบสีเขียว พบว่า มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช มุ่งพัฒนาองค์กรสีเขียวเพื่อสร้างความยั่งยืนในอนาคต โดยการออกแบบอาคารที่ประหยัดพลังงาน ใช้วัสดุรีไซเคิล และส่งเสริมพื้นที่สีเขียวในวิทยาเขต รวมถึงการพัฒนาเนื้อหาการเรียนการสอนที่เน้นสิ่งแวดล้อมทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ 2.4) ด้านวัฒนธรรมสีเขียว พบว่า วัฒนธรรมสีเขียวเป็นรากฐานสำคัญในการส่งเสริมการตระหนักรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ช่วยรักษาสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากรและนิสิตในกิจกรรมอนุรักษ์ธรรมชาติ วัฒนธรรมนี้ไม่ได้จำกัดแค่การปลูกต้นไม้หรือทำความสะอาด แต่ยังเกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและลดการใช้พลาสติก และ 2.5) ด้านเครือข่ายสีเขียว พบว่า องค์กรสีเขียวมีบทบาทสำคัญในการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของมหาวิทยาลัยและเสริมสร้างความร่วมมือกับชุมชนและองค์กรภายนอก โดยผู้บริหารให้การสนับสนุนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้สีเขียวเพื่อถ่ายทอดความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืนแก่นักนิสิตและบุคลากร การสร้างเครือข่ายสีเขียวที่ครอบคลุมทั้งในและนอกมหาวิทยาลัยช่วยเสริมการแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมและสร้างความร่วมมือในชุมชน สอดคล้องกับ โมทนา สิทธิพิทักษ์ และคณะ ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยแห่งความสำเร็จของมหาวิทยาลัยสีเขียวที่ยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จของมหาวิทยาลัยสีเขียวที่ยั่งยืนมี 4 ปัจจัย ปัจจัยที่ 3 การกำหนดตัวชี้วัด เป้าหมาย การติดตาม ประเมินผลการดำเนินโครงการและกิจกรรมตามนโยบายหลัก ในแต่ละด้านสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลง ความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของการพัฒนาไปสู่มหาวิทยาลัยสีเขียวที่ยั่งยืน โดยใช้กระบวนการคุณภาพ (Plan-Do-Check-Act) เพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (โมทนา สิทธิพิทักษ์ และคณะ, 2564) อีกทั้ง ทัชชญา สังฆะกุล และคณะ กล่าวว่า การเกิดแหล่งเรียนรู้ในชุมชน การบริหารจัดการอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสร้างความตระหนักและองค์ความรู้แก่ชุมชน ถือเป็นการขับเคลื่อนสู่ชุมชนสีเขียวอันสอดคล้องกับกระแสการบริโภคผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (ทัชชญา สังฆะกุล และคณะ, 2565) และ 3) การวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยอภิปรายผลทั้ง 5 ด้าน ดังนี้ 3.1) ด้านความมุ่งมั่นสีเขียว พบว่า มหาวิทยาลัยมีจุดแข็งด้านนโยบายผู้บริหารที่ชัดเจน การบูรณาการความยั่งยืนในพันธกิจ งบประมาณต่อเนื่อง ความตระหนักของบุคลากรและนิสิตและทำเลที่เหมาะสม แต่มีจุดอ่อนเรื่องการปฏิบัติตามนโยบายไม่ทั่วถึง การสื่อสาร อาคารเก่าไม่ประหยัดพลังงาน ขาดระบบติดตามผล และความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสีเขียว 3.2) ด้านปฏิบัติการสีเขียว พบว่า มหาวิทยาลัยมีจุดแข็งด้านนโยบายบริหารจัดการชัดเจน การบูรณาการ SDGs ในยุทธศาสตร์ คณะกรรมการหลากหลายภาคส่วนอาคารเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในหลักสูตรและกิจกรรม แต่มีข้อจำกัดด้านงบประมาณ บุคลากรเชี่ยวชาญ การบูรณาการระหว่างหน่วยงาน ระบบติดตามผล และนวัตกรรมสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม 3.3) ด้านระบบสีเขียว พบว่า มหาวิทยาลัยมีจุดแข็งด้านระบบบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมที่เป็นระบบชัดเจนและอาคารใหม่ที่ออกแบบตามหลักประหยัดพลังงาน แต่มีจุดอ่อน คือ ขาดการบูรณาการระบบสิ่งแวดล้อมพลังงานและน้ำ ระบบจัดการขยะอันตรายยังไม่มีประสิทธิภาพ และยังพึ่งพารถยนต์ส่วนบุคคลเป็นหลัก 3.4) ด้าน

วัฒนธรรมสีเขียว พบว่า มหาวิทยาลัยมีจุดแข็งด้านรากฐานทางพุทธศาสนาที่ส่งเสริมการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ด้านสิ่งแวดล้อม การบูรณาการแนวคิดสิ่งแวดล้อมในหลักสูตร และกิจกรรมรณรงค์อนุรักษ์อย่างต่อเนื่อง แต่มีจุดอ่อน คือ การมีส่วนร่วมที่กระจุกตัวในกลุ่มเฉพาะ การสื่อสารประชาสัมพันธ์ที่ยังไม่มีประสิทธิภาพ และขาดระบบติดตามประเมินผลด้านพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่เป็นรูปธรรม และ 3.5) ด้านเครือข่ายสีเขียว/แหล่งเรียนรู้สีเขียว พบว่า มหาวิทยาลัยมีจุดแข็งด้านการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ศูนย์การเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ตามแนวพระพุทธศาสนา ความร่วมมือกับเครือข่ายชุมชนและวัดที่เข้มแข็ง และบุคลากรเชี่ยวชาญด้านการบูรณาการพุทธศาสตร์กับการอนุรักษ์ แต่มีจุดอ่อน คือ การจัดการข้อมูลและเผยแพร่องค์ความรู้ยังไม่เป็นระบบ ขาดการติดตามประเมินผลกระทบโครงการสีเขียวที่เข้มแข็ง งบประมาณพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทันสมัยมีน้อย และเครือข่ายสีเขียวยังกระจุกตัว สอดคล้องกับ กชกร อัจฉริยะ และปิยนุช เวทย์วิวัฒน์ ได้วิจัยเรื่อง ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาอาคารเขียว: กรณีศึกษาอาคารสีเขียวในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า มีข้อเสนอแนะว่า ควรพัฒนาและเผยแพร่ความรู้และเกณฑ์การประเมินอาคารเขียวในประเทศไทยให้รู้จักอย่างแพร่หลาย และเห็นประโยชน์ของอาคารเขียวมากยิ่งขึ้น เพื่อสร้างความภูมิใจให้กับหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของอาคารเขียวและเข้ามามีส่วนร่วมในการรักษาสีเขียวมากขึ้น (กชกร อัจฉริยะ และปิยนุช เวทย์วิวัฒน์, 2557)

การสร้างแหล่งเรียนรู้กับการพัฒนาองค์กรสีเขียว ในการสร้างความเปลี่ยนแปลงสู่อนาคตที่ยั่งยืนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช การสร้างแหล่งเรียนรู้เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาองค์กรสีเขียวสู่ความยั่งยืน โดยเป็นศูนย์กลางถ่ายทอดองค์ความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม เชื่อมโยงหลักพุทธธรรมกับศาสตร์สมัยใหม่ด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน กระบวนการสร้างแหล่งเรียนรู้ประกอบด้วย การพัฒนาศูนย์กลางองค์ความรู้บูรณาการ การสร้างจิตสำนึกการมีส่วนร่วม และการแสวงหาเครือข่ายความร่วมมือจากภายนอก ปัจจัยแห่งความสำเร็จประกอบด้วย การสนับสนุนจากเครือข่ายทั้งคณะสงฆ์และหน่วยงานในพื้นที่ ทูตทางปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น นโยบายส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน และกระแสสังคมด้านเศรษฐกิจสีเขียว ความยั่งยืนของแหล่งเรียนรู้ต้องอาศัยกิจกรรมต่อเนื่อง การมีส่วนร่วม ระบบติดตาม การพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ และการเชื่อมโยงเครือข่าย การสร้างแหล่งเรียนรู้จึงเป็นการพัฒนาระบบนิเวศทางปัญญาที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงสู่ความยั่งยืน ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือและการแลกเปลี่ยนความรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับมหาวิทยาลัยสู่การเป็นองค์กรสีเขียวต้นแบบที่เข้มแข็งและยั่งยืน ในประเด็นองค์กรมีการสร้างความร่วมมือที่ยั่งยืน และเชื่อมโยงกับเครือข่ายสีเขียว สอดคล้องกับ ชูไพบติ โต๊ะโมะ และมุฮัมมัดตาดูดิน บาอะคีรี พบว่า บุคลากรสายวิชาการและสายสนับสนุน มีระดับการรับรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนนักศึกษา มีระดับการรับรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ชูไพบติ โต๊ะโมะ และมุฮัมมัดตาดูดิน บาอะคีรี, 2565)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาการพัฒนาองค์กรสีเขียว เพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงสู่อนาคตที่ยั่งยืนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช สามารถแสดงเป็นโมเดลองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

การพัฒนาองค์กรสีเขียว เพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงสู่อนาคตที่ยั่งยืนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ได้นำเสนอแนวทางการพัฒนาผ่าน THIPAWAN Model ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดที่บูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ากับการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยประกอบด้วย 8 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ (Transformation) ความกลมกลืนกับธรรมชาติ (Harmony With Nature) การบูรณาการกับความยั่งยืน (Integrated Sustainability) การมีส่วนร่วมเพื่อการเปลี่ยนแปลงในทางบวก (Participation for Positive Change) การปรับตัว (Adaptation) ความเป็นอยู่ที่ดีของมหาวิทยาลัย (Well-being of the University) การมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น (Active Involvement) และการร่วมมือกันในเครือข่าย (Network Collaboration) แนวทางการพัฒนาดังกล่าวได้ถูกนำไปสู่การปฏิบัติผ่านการพัฒนาองค์กรสีเขียวผ่าน 5 ด้าน ได้แก่ ความมุ่งมั่นสีเขียวผ่านกิจกรรม “Green Pledge” ปฏิบัติการสีเขียวผ่าน “Green 5S Activity” ระบบสีเขียวผ่าน “Zero Waste Campus” วัฒนธรรมสีเขียวผ่าน “Green Campus Day” และเครือข่ายสีเขียวผ่าน “Green Collaboration” นอกจากนี้ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ประยุกต์ใช้หลักพละ 5 ประกอบด้วย ศรัทธาในคุณค่าการ

อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม วิริยะในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้สีเขียว สติในการคำนึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สมာธิในการพัฒนานวัตกรรมสิ่งแวดล้อม และปัญญาในการออกแบบแหล่งเรียนรู้ที่ยั่งยืน เพื่อขับเคลื่อนมหาวิทยาลัยสู่การเป็น “มหาวิทยาลัยสีเขียว” ที่รักษาสีสิ่งแวดล้อมและสร้างอนาคตที่ยั่งยืน

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า 1) การวิเคราะห์องค์กรสีเขียว ในการสร้างความเปลี่ยนแปลงสู่อนาคตที่ยั่งยืน องค์กรสีเขียวบูรณาการการพัฒนาที่ยั่งยืนเข้ากับการดำเนินงาน โดยสร้างสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และ สิ่งแวดล้อมตามแนวคิด “3P” เพื่อตอบสนองความต้องการปัจจุบันโดยไม่ทำลายโอกาสคนรุ่นหลัง การจัดการ สีเขียวเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ จัดการพลังงาน และส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนผ่านการใช้จ่ายและรีไซเคิล การเปลี่ยนแปลงต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ และการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง มหาวิทยาลัยสามารถพัฒนาผ่านพลังงานทดแทน การจัดการขยะ วัสดุรีไซเคิล และการปลูกฝังจิตสำนึกแก่ประชาคม การบูรณาการดังกล่าวจะสร้างวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก 2) ผลการพัฒนางานองค์กรสีเขียว พบว่า การพัฒนางานองค์กรสีเขียว เพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงสู่อนาคตที่ยั่งยืนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้าน ปฏิบัติการสีเขียว ค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ ด้านความมุ่งมั่นสีเขียว ด้านเครือข่ายสีเขียว/ แหล่งเรียนรู้สีเขียว ด้านวัฒนธรรมสีเขียว ส่วนด้านระบบสีเขียว ค่าเฉลี่ยน้อยสุด และ 3) ผลการสร้างแหล่งเรียนรู้กับการพัฒนางานองค์กรสีเขียว พบว่า การสร้างแหล่งเรียนรู้เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรสีเขียวสู่ความยั่งยืน โดยทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ ปลูกฝังจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม และเชื่อมโยงหลักพุทธธรรมกับศาสตร์สมัยใหม่ กระบวนการประกอบด้วยการพัฒนาศูนย์กลางองค์ความรู้บูรณาการ การสร้างจิตสำนึกการมีส่วนร่วม และการแสวงหาเครือข่ายความร่วมมือ ปัจจัยแห่งความสำเร็จ ได้แก่ การสนับสนุนจากเครือข่ายคณะสงฆ์และหน่วยงานในพื้นที่ ทูตทางปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น นโยบายส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน และกระแสเศรษฐกิจสีเขียว เพื่อความยั่งยืน จึงควรวิจัยเจาะลึกการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการพัฒนางานองค์กรสีเขียว เช่น การใช้หลักความพอเพียงในการลดการใช้ทรัพยากร หรือหลักเมตตากรุณาเพื่อสร้างจิตสำนึกในการดูแลสิ่งแวดล้อม จากผลการวิจัยดังกล่าว จึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการปฏิบัติสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ สำหรับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ควรเร่งพัฒนาด้านระบบสีเขียวโดยจัดทำระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบบูรณาการ กำหนดนโยบายที่ชัดเจน และติดตั้งระบบติดตามประเมินผล พร้อมขยายผลด้านปฏิบัติ การสีเขียวไปยังหน่วยงานอื่นและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้เป็นต้นแบบระดับชาติ สำหรับกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนและกำหนดมาตรฐานตัวชี้วัดการพัฒนางานองค์กรสีเขียวสำหรับสถาบันการศึกษา อีกทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรสนับสนุนการสร้างเครือข่ายชุมชนเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อม และร่วมพัฒนาโครงการจัดการขยะและพลังงานทดแทน สำหรับภาคเอกชน ควรร่วมสนับสนุนการวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีสีเขียวและสร้างพันธมิตรด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม

เอกสารอ้างอิง

- กชกร อางน้อย และปิยนุช เวทย์วิวัฒน์. (2557). ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาอาคารเขียว: กรณีศึกษาอาคารสีเขียวในประเทศไทย. วารสารรังสิตบัณฑิตศึกษาในกลุ่มธุรกิจและสังคมศาสตร์, 6(2), 1-10.
- ชูไพบดี โตะโมะ และมูฮำหมัดตายุดิน บาอะคีรี. (2565). “การรับรู้และการมีส่วนร่วมของบุคลากรและนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาต่อการจัดการสิ่งแวดล้อม สู่การเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว”. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 17(2), 107-114.
- ทศพร กาญจนภรพัฒน์. (2563). การจัดการองค์การสีเขียวของโรงแรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในภาคใต้ฝั่งตะวันตกของประเทศไทย. วารสารรังสิตบัณฑิตศึกษาในกลุ่มธุรกิจและสังคมศาสตร์, 6(2), 164-182.
- ทักษญา สังขะกุล และคณะ. (2565). การพัฒนาสาลักษณ์โลกจากเศษต้นจาก แหล่งเรียนรู้และสร้างเสริมอัตลักษณ์ชุมชนสีเขียว ตำบลวังวน จังหวัดตรัง. วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่, 14(2), 134-147.
- พระครูนิติธรรมบัณฑิต และคณะ. (2567). ปีที่ 40 แห่งการก่อตั้ง มจร วิทยาเขตนครศรีธรรมราช. พระนครศรีอยุธยา: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- โมทนา สิทธิพิทักษ์ และคณะ. (2564). ปัจจัยแห่งความสำเร็จของมหาวิทยาลัยสีเขียวที่ยั่งยืน. วารสารครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 49(2), 1-10.
- รสิตา ดาศรี และธนพฤกษ์ ชามะรัตน์. (2565). การศึกษาความหมายของเมืองสีเขียวผ่านทฤษฎีเครือข่ายผู้กระทำในบริบทเมืองอีสาน. เรียกใช้เมื่อ 17 พฤษภาคม 2568 จาก <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jsd/article/download/261768/179746>
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2566). รายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม. เรียกใช้เมื่อ 29 ตุลาคม 2566 จาก <https://www.onep.go.th/book/soe2550/>
- สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580 (ฉบับย่อ). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานয়รัฐมนตรี. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2566 - 2570. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี.
- Sdg Move, Moving Towards Sustainable Future. (2564). SDG Updates| The Future is Now: Science for Achieving Sustainable Development - แนวคิดการเปลี่ยนแปลงระดับรากฐานเพื่อบรรลุ SDGs ให้ทันเวลา. เรียกใช้เมื่อ 15 ธันวาคม 2566 จาก <https://www.sdgmove.com/2021/05/04/sdg-updates-the-future-is-now-science-for-achieving-sustainable-development/>
- Best, J. W. (1981). Research in education. (4th ed.). Englewood Cliffs. New Jersey: Prentice-Hall.
- Cronbach, L. J. (1974). Essentials of Psychological Testing. (3rd ed.). New York: Harper & Row Publisher.

การวิเคราะห์และถอดบทเรียนการบริหารจัดการสถานศึกษา
ในการส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช*

ANALYSIS AND LESSONS LEARNED FROM SCHOOL ADMINISTRATION FOR
PROMOTING LIFE AND CAREER SKILLS OF SECONDARY SCHOOL
IN NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

สุวิทย์ ดาวังปา*, อธิพัทธ์ สุวทันพรกุล, องอาจ นัยพัฒน์

Suwit Dawangpa*, Ittipaat Suwathanpornkul, Ong-Art Naiyapatana

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Education, Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: suwit.dawangpa@gs.swu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และถอดบทเรียนการบริหารจัดการสถานศึกษาในการส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่ดี (Good Practices) ด้วยการวิจัยแบบพหุกรณีศึกษา จำนวน 4 แห่ง คือ โรงเรียนบ้านทุ่งกรวด โรงเรียนวัดจันดี โรงเรียนวัดโบสถ์ และโรงเรียนวัดพระมหาธาตุ โดยผู้ให้ข้อมูลแต่ละแห่ง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน ตัวแทนครู จำนวน 3 คน และตัวแทนนักเรียน จำนวน 5 คน เป็นการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า การบริหารจัดการสถานศึกษาในการส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วย 1) นโยบายหรือกลยุทธ์ในการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน 2) โครงการหรือกิจกรรมที่โรงเรียนดำเนินการ 3) ขั้นตอนหรือวิธีการที่โรงเรียนดำเนินการ และ 4) ปัจจัยสำคัญที่มีส่วนส่งเสริมหรือสนับสนุนให้ประสบความสำเร็จ และพบว่า 1) จุดแข็ง คือ นักเรียนมีทักษะการทำงานเป็นทีม พร้อมพัฒนาตนเอง มีส่วนร่วมในกิจกรรมของสถานศึกษา บุคลากรมีความสามัคคีมีความรับผิดชอบ สถานศึกษามีการบริหารที่เป็นระบบ มีหลักสูตรที่หลากหลายสอดคล้องกับบริบทและความต้องการของนักเรียน 2) จุดอ่อน คือ นักเรียนแรกเข้ามีคุณภาพค่อนข้างน้อย มีค่านิยมเชิงลบต่องานอาชีพที่ต้องใช้แรงงานครุมีภาระงานมาก อาคารสถานที่ยังไม่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ 3) โอกาส คือ ภาครัฐเครือข่ายเข้มแข็งพร้อมให้การสนับสนุนกิจกรรมในทุกมิติ มีสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย และ 4) อุปสรรค คือ ผู้ปกครองและชุมชนยังมีข้อจำกัดเรื่องสภาพเศรษฐกิจ มีความแตกต่างทางพหุวัฒนธรรม หน่วยงานต้นสังกัดมีนโยบายมากและเปลี่ยนแปลงบ่อย

คำสำคัญ: ทักษะชีวิตอาชีพ, พหุกรณีศึกษา, การบริหารจัดการสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to analyze and derive lessons from the management practices of lower secondary schools in promoting students life and career skills, using a multiple case study approach. Four schools recognized for their good practices were selected: Ban Thung Kruat School, Wat Chandi School, Wat Bot School, and Wat Phra Mahathat School. Key informants from each school included one school administrator, three teacher representatives, and five student representatives, selected through purposive sampling. The primary research instrument was an in-depth interview protocol. Data were analyzed qualitatively using content analysis. The findings revealed that effective school management in promoting students life and career skills involved: 1) Policies or strategies for developing such skills, 2) School-led programs or activities, 3) Operational processes or implementation methods, and 4) Key contributing factors to success. It was found that: 1) Strengths identified included students' teamwork skills, self-development attitudes, and active participation in school activities; staff unity and responsibility; systematic school management; and diverse curricula aligned with students' needs and local contexts. 2) Weaknesses included the relatively low entry-level quality of students, negative perceptions toward manual labor careers, heavy teacher workloads, and inadequate learning facilities. 3) Opportunities were seen in the strong support from partner networks and access to modern technologies. and 4) Threats Parents and the community still face economic constraints and multicultural differences. The parent agency has many policies that change frequently.

Keywords: Life and Career Skills, Case Study, School Management

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 การเรียนรู้ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการได้รับความรู้ในห้องเรียนเท่านั้น หากแต่ต้องพัฒนาทักษะที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตและประกอบอาชีพได้อย่างมีคุณภาพ (Partnership for 21st Century Skills, 2009) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง Trilling, B. & Fadel, C. ได้เสนอว่า “การศึกษายุคใหม่” ต้องประกอบด้วย สามองค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) ความรู้หลัก (Core Subjects), 2) ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (Learning and Innovation Skills) และ 3) ทักษะชีวิตและอาชีพ (Life and Career Skills) ซึ่งเน้นย้ำให้สถานศึกษาสร้างสมดุลระหว่างองค์ความรู้กับสมรรถนะที่จำเป็นต่อชีวิตจริง (Trilling, B. & Fadel, C., 2009) แนวคิดดังกล่าวได้ถูกรับรองและบรรจุไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ได้กำหนดให้ “สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน” 5 ประการ หนึ่งในนั้น คือ “ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต” ซึ่งสถานศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาร่วมกับการเรียนการสอน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553) ทั้งนี้ Saylor, J. G. et al. ยังเสนอว่าการพัฒนาหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพควรยึดโยงกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และสามารถนำไปใช้ในบริบทจริงของผู้เรียนได้ จึงถือเป็นโจทย์สำคัญที่สถานศึกษาต้องรับมือเพื่อเตรียมผู้เรียนให้สามารถเผชิญโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงและความหลากหลายได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Saylor, J. G. et al., 1981)

จากข้อมูลที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบของทักษะชีวิตและอาชีพ พบว่า องค์ประกอบของเครือข่ายองค์กรความร่วมมือเพื่อทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21st (Partnership for 21st century skills: P21) ได้พัฒนาขึ้น มีการอ้างอิงและนำไปปรับใช้มากที่สุด มี 5 องค์ประกอบ คือ 1) ความยืดหยุ่นและการปรับตัว 2) ความคิดริเริ่มและเป็นผู้นำ 3) ทักษะทางสังคมและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม 4) การเพิ่มผลผลิตและการรู้รับผิดชอบ และ 5) ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ ซึ่งหากพิจารณาองค์ประกอบทั้ง 5 องค์ประกอบของ P21 สอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาพัฒนาการนิยม (Progressivism) ที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ครูมีหน้าที่อำนวยความสะดวกและคอยช่วยเหลือการเรียนรู้แบบใช้กระบวนการแก้ปัญหา (Problem-solving) สร้างประสบการณ์ตรงให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ด้วยการค้นคว้า ทดลองและประสบการณ์ของมนุษย์ การศึกษาไม่ใช่สอนให้คนยึดมั่นในความจริง ซึ่งถูกกำหนดไว้ตายตัว หากต้องหาทางปรับปรุงการศึกษา เพื่อจะเป็นแนวทางนำไปสู่การค้นพบความรู้ใหม่อยู่เสมอ การสร้างทักษะชีวิตและอาชีพตามองค์ประกอบทั้ง 5 ของ P21 ให้เกิดกับนักเรียน จึงเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม สภาพปัญหาในการจัดการศึกษาด้านทักษะชีวิตและอาชีพในปัจจุบันยังพบข้อจำกัดหลายประการ งานวิจัยของ พณณกร ฝอยทอง ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนกลุ่มการศึกษานอกระบบ (พณณกร ฝอยทอง, 2561) ในขณะที่ กัญญารัตน์ นิตยวัน, ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม และยุวรี ญาณปริชาเศรษฐ์ ต่างแสดงให้เห็นว่า แม้จะมีรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย แต่การบูรณาการทักษะชีวิตและอาชีพในกิจกรรมการเรียนการสอนยังไม่ทั่วถึง (กัญญารัตน์ นิตยวัน, 2562); (ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม และยุวรี ญาณปริชาเศรษฐ์, 2564) นอกจากนี้ งานวิจัยของ ปาริชาติ อังกาบ, กิรติ สุวรรณโน ยังพบว่าการขาดเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการวัดทักษะเหล่านี้ อาจเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างตรงจุด (ปาริชาติ อังกาบ, 2561); (กิรติ สุวรรณโน, 2562) ในขณะที่ Ball, A. et al. ก็เสนอว่าการออกแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่สนับสนุนทักษะชีวิตเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเติบโตของผู้เรียนในระยะยาว (Ball, A. et al., 2016)

สำหรับบริบทของจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นจังหวัดขนาดใหญ่ในภาคใต้ของประเทศไทย มีความหลากหลายทั้งด้านศาสนา วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ วิสัยทัศน์จังหวัด พ.ศ. 2566 มุ่งเน้นการพัฒนาสู่ “นครแห่งอารยธรรม น่านอยู่ น่านเที่ยว การเกษตรและอุตสาหกรรมยั่งยืน” (สำนักงานจังหวัดนครศรีธรรมราช, 2566) สิ่งเหล่านี้สะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของเยาวชนในพื้นที่ให้สอดคล้องกับบริบทที่หลากหลาย โดยเฉพาะในกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเป็นช่วงวัยที่ต้องเริ่มต้นเตรียมความพร้อมสู่โลกของการเรียนรู้และการทำงานในอนาคต การศึกษาที่ไม่เชื่อมโยงกับบริบทของพื้นที่ ย่อมส่งผลให้การเรียนรู้ขาดความหมายและไม่ตอบโจทย์ความต้องการของท้องถิ่น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนบริบทเชิงพื้นที่ ผู้วิจัยจึงได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากสถานศึกษาในจังหวัดนครศรีธรรมราช กำหนดเป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา พิจารณาจากสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่ดี (Good Practices) โดยเป็นโรงเรียนขนาดเล็กหรือกลาง จำนวน 2 แห่ง และโรงเรียนขนาดใหญ่หรือใหญ่พิเศษ จำนวน 2 แห่ง รวมเป็น 4 แห่ง โดยมีเงื่อนไขสำคัญ คือ 1) มีกระบวนการขับเคลื่อนทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนที่เป็นรูปธรรม และ 2) มีรางวัลหรือผลลัพธ์ที่สะท้อนการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน

ด้วยเหตุนี้ การศึกษากรณีสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่ดี (Good Practices) ผ่านกระบวนการวิจัยแบบพหุกรณีศึกษา จึงมีความสำคัญในการนำข้อมูลที่เป็นรูปธรรมมาใช้ในการสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาและส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น การวิจัยครั้งนี้ไม่เพียงแต่จะช่วยให้เห็นภาพรวม

ของการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ แต่ยังสามารถนำไปปรับใช้ในสถานศึกษาอื่น ๆ ที่มีบริบทคล้ายคลึงกัน เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของประเทศโดยรวมในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์และถอดบทเรียนการบริหารจัดการสถานศึกษาในการส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่ดี (Good Practices)

วิธีดำเนินการวิจัย

ในงานวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์และถอดบทเรียนการบริหารจัดการสถานศึกษาในการส่งเสริมทักษะชีวิตและ อาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่ดี (Good practices) ด้วยการวิจัยแบบ พหุกรณีศึกษา ซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. กรณศึกษา ในการวิจัยครั้งนี้ เลือกจังหวัดนครศรีธรรมราช เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่ จึงมี ความแตกต่างด้านอาชีพในเชิงพื้นที่ ซึ่งมีหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยเป็น โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา พิจารณาจากสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่ดี (Good Practices) โดยกำหนดเป็น โรงเรียนขนาดเล็กหรือกลาง จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนบ้านทุ่งกรวด และ โรงเรียนวัดโบสถ์ และโรงเรียนขนาดใหญ่หรือใหญ่พิเศษ จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนวัดจันดี และโรงเรียนวัดพระมหาธาตุ รวมเป็น 4 แห่ง

2. แหล่งผู้ให้ข้อมูลเพื่อให้ได้ประเด็นที่ศึกษา ได้แก่ วิธีการปฏิบัติที่ดี (Good Practices) ที่เกี่ยวกับการ บริหารจัดการสถานศึกษาในการส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ดังนี้

2.1 ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และนักเรียน รวมจำนวน 36 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนละ 1 คน รวมจำนวน 4 คน ครูผู้สอน โรงเรียน ละ 3 คน รวมจำนวน 12 คน และนักเรียน โรงเรียนละ 5 คน รวมจำนวน 20 คน

2.2 เอกสารทางวิชาการของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ แผนปฏิบัติการประจำปี รายงาน การประเมินตนเองประจำปี (SAR) รายงานโครงการ บันทึกการประชุมต่าง ๆ แผนการจัดการเรียนรู้

3. ประเด็นที่ศึกษา ได้แก่ วิธีการปฏิบัติที่ดี (Good Practices) ที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการสถานศึกษา ในการส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

4. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

4.1 ผู้วิจัยเสนอบันทึกขออนุญาต มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒให้ออกหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูล วิจัยต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์ กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

4.2 ผู้วิจัยสร้างแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก มีการตรวจสอบคุณภาพของแนวคำถาม จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน และมีการปรับปรุงให้เหมาะสมตามคำแนะนำของ ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งแนวคำถามได้รับความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท

4.3 ผู้วิจัยทำการประสานกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเพื่อกำหนดวันนัดหมายการสัมภาษณ์เชิงลึก

4.4 ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์โรงเรียนบ้านทุ่งกรวด โรงเรียนวัดจันดี โรงเรียนวัดพระมหาธาตุ

และโรงเรียนวัดโบสถ์ ระหว่างวันที่ 27 พฤศจิกายน 2567 - วันที่ 3 ธันวาคม 2567 โดยก่อนเริ่มต้นการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้ขอความยินยอมต่อผู้ให้ข้อมูลทุกราย เมื่อถึงเวลาที่กำหนด จึงดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูล คนละ 8 - 10 นาที โดยผู้วิจัยใช้แนวคำถามในการกระตุ้นการตอบคำถามและแลกเปลี่ยนภายในกลุ่มถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ในการบริหารจัดการสถานศึกษาในการส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นระหว่างการสัมภาษณ์ผู้วิจัยทำการบันทึกภาคสนาม (Field Note) บันทึกเสียง การสนทนา (Recording)

4.5 ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์และสังเคราะห์นำข้อมูลมาถอดบทเรียนการบริหารจัดการสถานศึกษาในการส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ มีแนวคำถามปลายเปิด ซึ่งเกี่ยวข้องกับความคิดเห็น ทัศนะ ประสบการณ์ เกี่ยวกับแนวทางในการบริหารจัดการสถานศึกษาในการส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องซึ่งเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยผู้วิจัยปรับแก้คำถาม ภาษา และข้อความตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน และจากอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท เพื่อให้มีความชัดเจนและเข้าใจในคำถามมากขึ้น ทั้งนี้ ผู้เชี่ยวชาญได้มาจากเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารการศึกษา ที่มีประสบการณ์ในตำแหน่งไม่น้อยกว่า 1 ปี จำนวน 2 คน 2) ผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าชำนาญพิเศษ และมีประสบการณ์ในตำแหน่งไม่น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 1 คน และ 3) ศึกษานิเทศก์ ที่มีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าชำนาญพิเศษ มีประสบการณ์ด้านการพัฒนาหลักสูตร และมีประสบการณ์ในตำแหน่งไม่น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 2 คน

6. การวิเคราะห์ข้อมูล จากการสนทนากลุ่ม โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสร้างข้อสรุปที่ผ่านการตีความ (Interpretative) ในประเด็นข้อมูลพื้นฐาน การบริหารจัดการสถานศึกษาในการส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน รวมทั้งการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมด้านจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค

ผลการวิจัย

ผลการสังเคราะห์การบริหารจัดการสถานศึกษาในการส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่ดี (Good Practices)

1. นโยบายหรือกลยุทธ์ในการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน ผู้บริหารดำเนินการมอบนโยบายในการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน โดยระบุไว้ในวิสัยทัศน์และจุดเน้นของโรงเรียนในการเน้นการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่มีรายวิชาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพให้กับนักเรียน จัดชั่วโมงชุมนุมเกี่ยวกับการสร้างอาชีพให้กับนักเรียน โดยร่วมมือกับภาคีเครือข่ายผ่านโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการสร้างอาชีพให้กับนักเรียน ซึ่งโรงเรียนมีนโยบายมุ่งเน้นให้มีกระบวนการวัดแววเพื่อค้นหาความถนัดของนักเรียนอย่างเข้มข้น ส่งเสริมสนับสนุนนักเรียนในทุกมิติตามศักยภาพของนักเรียน พัฒนาคุณภาพนักเรียนตามพหุปัญญา และมุ่งเน้นการปลูกฝังคุณลักษณะในการรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีการ

ส่งเสริมพัฒนาคุณภาพของนักเรียนตามศักยภาพที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งครูดำเนินการสำรวจความต้องการของนักเรียนที่อยากให้โรงเรียนจัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้เชิงทักษะชีวิตและอาชีพ แล้วนำนักเรียนสู่การปฏิบัติจริงโดยใช้วิธีการสอนเชิงรุก (Active Learning) ให้นักเรียนได้ลงมือทำจริง ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ในการส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม รวมถึงการบูรณาการปัญหาในชีวิตประจำวันของนักเรียนสู่การจัดการเรียนการสอน ขึ้นนโยบายหรือกลยุทธ์ในการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนสรุปได้ ดังนี้

- สถานศึกษากำหนดวิสัยทัศน์และจุดเน้นในการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนที่ชัดเจน
- สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่มีรายวิชาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาทักษะ

ชีวิตและอาชีพของนักเรียน

- จัดชุมนุมที่เน้นการสร้างทักษะชีวิตและอาชีพให้กับนักเรียน
- ส่งเสริมความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายหรือผู้ส่วนเกี่ยวข้องเพื่อขับเคลื่อนโครงการหรือกิจกรรม
- กระบวนการพัฒนาศักยภาพคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
- เน้นจัดโครงการหรือกิจกรรมที่หลากหลายและบูรณาการปัญหาในชีวิตประจำวันที่ส่งผลเป็น

รูปธรรม

- ใช้วิธีการสอนเชิงรุก (Active Learning) ในการจัดการเรียนรู้

2. โครงการหรือกิจกรรมที่โรงเรียนดำเนินการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน โรงเรียนมีการดำเนินการจัดกิจกรรมมุ่งเน้นให้นักเรียนลงมือปฏิบัติ (Active Learning) มุ่งเน้นให้นักเรียนมีทักษะในการดำเนินชีวิตและมีทักษะด้านอาชีพ โดยการจัดการเรียนรู้แบบโครงการ (Project Approach) ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยใช้โครงงานมีวิทยากรในท้องถิ่นเข้าร่วมในการจัดกิจกรรม จัดกิจกรรมตามความสนใจของนักเรียน นำบริบทของโรงเรียนเข้าร่วมพัฒนากิจกรรม ซึ่งสามารถสังเคราะห์เป็นโครงการหลักได้ 3 โครงการ ดังนี้

- โครงการเศรษฐกิจพอเพียง เช่น กิจกรรมอาชีพสร้างรายได้ กิจกรรมน้ำดื่ม กิจกรรมกิมจิสร้างรายได้ กิจกรรมปลูกผัก กิจกรรมเพาะเห็ด กิจกรรมเลี้ยงปลาตก กิจกรรมอาชีพน้ำสมุนไพร กิจกรรมกระถางกระถางเพชรจากเศษวัสดุเหลือใช้

- โครงการพัฒนาศักยภาพนักเรียน เช่น กิจกรรมวงดนตรีลูกทุ่ง กิจกรรมวงโยธวาทิต กิจกรรมสถานักเรียน กิจกรรมวันวิทยาศาสตร์ กิจกรรมวันเด็กแห่งชาติ กิจกรรมค่ายเยาวชนสร้างชาติ กิจกรรมการแข่งขันทักษะทางวิชาการ

- โครงการพัฒนาทักษะของนักเรียน เช่น กิจกรรมจิตอาสาโรงเรียน กิจกรรมตลาดอาชีพ กิจกรรมกระถางกระถางเพชรจากเศษวัสดุเหลือใช้ มวยไทย ไก่ชน ผู้ช่วยช่างก่อสร้าง กิจกรรม To be number one

3. ขั้นตอนหรือวิธีการที่โรงเรียนดำเนินการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน มุ่งเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง นักเรียน เครือข่ายในชุมชน และภาคีเครือข่ายต่าง ๆ เพื่าวางแผนในการสร้างองค์ความรู้เบื้องต้น ค้นหาความต้องการที่นักเรียนอยากทำร่วมกัน เพื่อกำหนดกิจกรรมให้เหมาะสมกับสภาพบริบทของโรงเรียน ส่งเสริมอาชีพในชุมชนเพื่อให้นักเรียนเกิดการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชน โดยมีผู้บริหาร คณะครู และผู้ปกครอง ร่วมกันขับเคลื่อนกิจกรรมให้เกิดความคล่องตัวมากที่สุด นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง เมื่อมีข้อสงสัยขอคำปรึกษาจากครูผู้สอน

ส่วนครูจะมีการประเมินผลการจัดกิจกรรมตลอดเวลาเพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะกับนักเรียน แล้วให้นักเรียนนำเสนอผลงานภายในโรงเรียนและจัดให้มีการเผยแพร่ผลงานของนักเรียนโดยการจัดตลาดนัดวิชาการและอาชีพในโรงเรียน และมีการเผยแพร่ผลงานทางออนไลน์ ได้แก่ เพจ facebook แฟนประชาสัมพันธ์ นำข้อค้นพบจากการจัดกิจกรรมมาปรับปรุงแก้ไข จัดทำรูปเล่มรายงานกิจกรรมโดยใส่ผลการประเมินตามสภาพจริง และประชาสัมพันธ์ให้ผู้เกี่ยวข้องรับทราบทั้งในรูปแบบการประชุมและออนไลน์ในแอปพลิเคชันต่าง ๆ ขึ้นตอนหรือวิธีการที่โรงเรียนดำเนินการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน สรุปได้ ดังนี้

- ภาศิเครือข่ายวางแผนร่วมกัน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และนักเรียน เน้นกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงาน (Project Approach)
- จัดกิจกรรมโดยมุ่งเน้นให้นักเรียนขับเคลื่อนโครงการหรือกิจกรรมเป็นหลัก และเน้นการลงมือปฏิบัติจริง (Learning by Doing)
- ประเมินผลการจัดกิจกรรมตลอดเวลาเพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะกับนักเรียน
- เผยแพร่ผลงานผ่านช่องทางที่หลากหลาย ได้แก่ เพจ Facebook สารประชาสัมพันธ์ และ TikTok
- จัดเวทีเพื่อให้นักเรียนได้นำเสนอผลงานภายในโรงเรียน รวมถึงมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

4. ปัจจัยสำคัญที่มีส่วนส่งเสริมหรือสนับสนุนให้การพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนประสบผลสำเร็จ ผู้บริหารมีความเป็นผู้นำทางวิชาการ และมีทัศนวิสัยในการบริหารสถานศึกษาที่ชัดเจน และเป็นທີ່ปรึกษาให้บุคลากรได้ รวมถึงบุคลากรมีเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพและยกระดับโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนชั้นนำร่วมกัน ได้รับความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายที่เข้มแข็ง โดยเฉพาะสมาคมผู้ปกครอง ศิษย์เก่าที่มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนงาน รวมถึงมีการทำข้อตกลง MOU กับวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช วิทยาลัยสารพัดช่างนครศรีธรรมราช จากวิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้ และปราชญ์ชาวบ้าน รวมถึงความร่วมมือที่เข้มแข็งจากภายในโรงเรียน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาให้การส่งเสริมสนับสนุนที่ช่วยให้การสนับสนุนในด้านความรู้ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพนักเรียน นอกจากนี้มีการบริหารจัดการด้านงบประมาณที่ชัดเจน ระบุในแผนปฏิบัติการประจำปี คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนกิจกรรมทั้งงบประมาณ มีการระดมทรัพยากรในส่วนงบประมาณในการบริหารโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช และจากผู้ปกครองให้การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพในชุมชน ปัจจัยสำคัญที่มีส่วนส่งเสริมหรือสนับสนุนให้การพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนประสบผลสำเร็จ สรุปได้ ดังนี้

- การจัดสรรงบประมาณระบุไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปีชัดเจน และเพียงพอต่อการดำเนินงาน
- การสนับสนุนในทุกมิติจากภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมกันขับเคลื่อนภารกิจ เช่น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง ชุมชน ทั้งในส่วนของการสนับสนุนงบประมาณ คน องค์ความรู้ สถานที่ วัสดุอุปกรณ์
- หน่วยงานต้นสังกัดมีนโยบายและทิศทางที่ชัดเจน ในการส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน

5. ผลการสังเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ในการส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนพบว่า

5.1 จุดแข็ง (Strengths)

จากการวิเคราะห์จุดแข็งในการส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นพบว่า สถานศึกษาได้ส่งเสริมศักยภาพของนักเรียนด้วยการเปิดหลักสูตรที่หลากหลายสอดคล้องกับบริบทและความต้องการของนักเรียน รวมทั้งสภาพบริบทของสถานศึกษาและชุมชน ผู้บริหารสถานศึกษาให้การสนับสนุนการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ในการขับเคลื่อนภารกิจของสถานศึกษาคณะครูและบุคลากรมีความสามัคคี มีความเข้มแข็ง มีทิศทางการดำเนินงานที่ชัดเจน พร้อมทำงานเป็นทีมร่วมกัน และมีความรับผิดชอบสูง ในส่วน of นักเรียนมีความพร้อมที่จะพัฒนาตนเองให้มีทักษะทางอาชีพที่หลากหลาย เปิดใจยอมรับและมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนเป็นอย่างดี และมีความรักสามัคคี มีใจรักในการทำกิจกรรมร่วมกัน มีความมุ่งมั่นทุ่มเท และมีความขยันในการทำหน้าที่ของตนเอง รวมทั้งมีเป้าหมายในชีวิตที่ชัดเจน กระบวนการบริหารจัดการสถานศึกษามีการบริหารจัดการที่เป็นระบบ โดยใช้วงจรบริหารงานคุณภาพ (PDCA) เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนงาน ส่งผลให้มีทิศทางการบริหารที่ชัดเจน และช่วยครูแก้ไขปัญหาได้อย่างสม่ำเสมอ

5.2 จุดอ่อน (Weaknesses)

จากการวิเคราะห์จุดอ่อนในการส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นพบว่า งบประมาณในบางกิจกรรมยังไม่เพียงพอส่งผลให้ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินกิจกรรม อาคารสถานที่ยังไม่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ ส่งผลให้ห้องเรียนและห้องปฏิบัติการเฉพาะด้านไม่เพียงพอ คณะครูและบุคลากรทางการศึกษา มีภาระรับผิดชอบที่นอกเหนือจากงานสอนค่อนข้างมาก ครูและบุคลากรไม่เพียงพอถ้าเปรียบเทียบกับจำนวนนักเรียนและห้องเรียน นักเรียน มีค่านิยมหรือความรู้สึกต่ออาชีพที่เกี่ยวกับเกษตรกรรมหรืองานที่ต้องลงมือปฏิบัติที่ต้องใช้กำลังมากยังไม่ค่อยดีนักและเห็นว่าเป็นอาชีพที่ไม่ค่อยน่าสนใจและให้ผลตอบแทนต่ำ นักเรียนบางคนขาดเรียนบ่อย ส่งผลให้ขาดความต่อเนื่องในการพัฒนาคุณภาพ

5.3 โอกาส (Opportunities)

จากการวิเคราะห์โอกาส (Opportunities) ในการส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นพบว่า ภาครัฐเครือข่ายต่าง ๆ รวมถึงผู้ปกครองนักเรียนและชุมชนโดยรอบให้การสนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษาอย่างดียิ่ง อีกทั้งได้รับการสนับสนุนทั้งในส่วนของงบประมาณ บุคลากร และแรงจูงใจเชิงบวกเพื่อขับเคลื่อนโครงการหรือกิจกรรมจากหน่วยงานภายนอกอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับในยุคปัจจุบันมีสื่อ เทคโนโลยีที่หลากหลายทันสมัยทำให้ครูและนักเรียนเข้าถึงในการเรียนรู้ได้ง่าย นอกจากนี้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 ซึ่งเป็นต้นสังกัดส่งเสริมสนับสนุนในการบริหารงานจัดการอย่างสม่ำเสมอ

5.4 อุปสรรค (Threats)

จากการวิเคราะห์อุปสรรค (Threats) ในการส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีความแตกต่างด้านวัฒนธรรมและความเชื่อ เนื่องจากบริบทเชิงพื้นที่ของสถานศึกษา ตั้งอยู่บนพื้นที่ที่เป็นพหุวัฒนธรรม การกำหนดรายละเอียดกรอบเนื้อหาสาระและโครงสร้างเวลาเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่งผลต่อหลักสูตรสถานศึกษา ทำให้ในบางสาระการเรียนรู้ยังไม่ยืดหยุ่นตาม

เนื้อหาสาระ ประกอบกับสถานที่ตั้งของสถานศึกษาอยู่ศูนย์กลางเศรษฐกิจ รวมทั้งนโยบายและจุดเน้นของหน่วยงานระดับสูงมีจำนวนมากและค่อนข้างจะเปลี่ยนแปลงบ่อย ทำให้ทิศทางการพัฒนาคุณภาพนักเรียนขาดความชัดเจนและต่อเนื่อง

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ในการส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพ ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่ดี (Good Practices) ของสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช

จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
- นักเรียนมีทักษะการทำงานเป็นทีม และพร้อมที่จะพัฒนาตนเอง - นักเรียนมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนกิจกรรมของสถานศึกษา - นักเรียนมีความขยันในการทำหน้าที่ของตนเอง - บุคลากรมีความรับผิดชอบสูง - บุคลากรมีความสามัคคี และมีทักษะการทำงานเป็นทีม - สถานศึกษามีกระบวนการบริหารจัดการที่เป็นระบบ โดยใช้ วงจรบริหารงานคุณภาพ (PDCA) - สถานศึกษามีหลักสูตรที่หลากหลาย สอดคล้องกับบริบทและ ความต้องการของนักเรียน - สถานศึกษากำหนดทิศทางการดำเนินงานที่ชัดเจน - สถานศึกษามีเครื่องมือและอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการจัดการเรียน การสอนอย่างเพียงพอ - ผู้บริหารสถานศึกษาให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง	- นักเรียนบางส่วนมีค่านิยมเชิงลบต่องานอาชีพที่ต้องใช้ แรงงานและให้ผลตอบแทนต่ำ - นักเรียนบางคนขาดเรียนนาน ส่งผลให้ขาดความต่อเนื่อง ในการพัฒนาคุณภาพ - บุคลากรมีภาระงานนอกเหนือจากการสอนเป็นจำนวนมาก - อาคารสถานที่ยังไม่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ - หลักสูตรและโครงสร้างเวลาเรียนยังไม่ยืดหยุ่นตาม เนื้อหาสาระ - สถานศึกษายังขาดงบประมาณในการดำเนินงาน
โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Threats)
- ภาครัฐหรือข่ายมีความเข้มแข็ง และพร้อมให้การสนับสนุน กิจกรรมในทุกมิติ - หน่วยงานต้นสังกัด มีนโยบายและจุดเน้นที่ต้องการส่งเสริม ทักษะชีวิตและอาชีพที่ชัดเจน - ชุมชนรอบสถานศึกษาเห็นความสำคัญและให้การสนับสนุน กิจกรรมอย่างต่อเนื่อง	- ผู้ปกครองและชุมชนยังมีข้อจำกัดเรื่องสภาพเศรษฐกิจ - ข้อจำกัดเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน - นโยบายและจุดเน้นหน่วยงานระดับสูง มีจำนวนมากและค่อนข้างจะเปลี่ยนแปลงบ่อย

สรุปผลการวิเคราะห์และถอดบทเรียนการบริหารจัดการสถานศึกษาในการส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพ ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่ดี (Good Practices) ของสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช สรุปได้ ดังนี้

1. จุดแข็ง 1) นักเรียนมีทักษะการทำงานเป็นทีม และพร้อมที่จะพัฒนาตนเอง 2) นักเรียนมีส่วนร่วมในการ ขับเคลื่อนกิจกรรมของสถานศึกษา 3) นักเรียนมีความรับผิดชอบในการทำหน้าที่ของตนเอง 4) บุคลากรมีความ รับผิดชอบสูง 5) บุคลากรมีความสามัคคี และมีทักษะการทำงานเป็นทีม 6) สถานศึกษามีกระบวนการบริหารจัดการ ที่เป็นระบบ โดยใช้วงจรบริหารงานคุณภาพ (PDCA) 7) สถานศึกษามีหลักสูตรที่หลากหลาย สอดคล้อง กับบริบทและความต้องการของนักเรียน 8) สถานศึกษากำหนดทิศทางการดำเนินงานที่ชัดเจน 9) สถานศึกษา

มีเครื่องมือและอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการจัดการเรียนการสอนอย่างเพียงพอ และ 10) ผู้บริหารสถานศึกษาให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง

2. จุดอ่อน 1) นักเรียนบางส่วนมีค่านิยมเชิงลบต่องานอาชีพที่ต้องใช้แรงงานและให้ผลตอบแทนต่ำ 2) นักเรียนบางคนขาดเรียนนาน ส่งผลให้ขาดความต่อเนื่องในการพัฒนาคุณภาพ 3) บุคลากรมีภาระงานนอกเหนือจากการสอนเป็นจำนวนมาก 4) อาคารสถานที่ยังไม่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ 5) หลักสูตรและโครงสร้างเวลาเรียนยังไม่ยืดหยุ่นตามเนื้อหาสาระ และ 6) สถานศึกษายังขาดงบประมาณในการดำเนินงาน

3. โอกาส 1) ภาครัฐเครือข่ายมีความเข้มแข็ง และพร้อมให้การสนับสนุนกิจกรรมในทุกมิติ 2) หน่วยงานต้นสังกัด ให้การสนับสนุนส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพที่ชัดเจน และ 3) ชุมชนรอบสถานศึกษาเห็นความสำคัญ และให้การสนับสนุนกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

4. อุปสรรค 1) ผู้ปกครองและชุมชนยังมีข้อจำกัดเรื่องสภาพเศรษฐกิจ 2) ข้อจำกัดเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน และ 3) นโยบายและจุดเน้นหน่วยงานระดับสูง มีจำนวนมากและค่อนข้างจะเปลี่ยนแปลงบ่อย

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัย เรื่อง การวิเคราะห์และถอดบทเรียนการบริหารจัดการสถานศึกษาในการส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา อภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. นโยบายหรือกลยุทธ์ในการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า สถานศึกษากำหนดวิสัยทัศน์และจุดเน้นในการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนที่ชัดเจน มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่มีรายวิชาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน จัดชุมนุมที่เน้นการสร้างทักษะชีวิตและอาชีพให้กับนักเรียน ส่งเสริมความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายหรือผู้เกี่ยวข้องเพื่อขับเคลื่อนโครงการหรือกิจกรรม กระบวนการพัฒนาศักยภาพคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เน้นจัดโครงการหรือกิจกรรมที่หลากหลายและบูรณาการปัญหาในชีวิตประจำวันที่ส่งผลเป็นรูปธรรม รวมทั้งใช้วิธีการสอนเชิงรุก (Active Learning) ในการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับ พิมพา ชัยมา, Bandura, A. โดยระบุว่า การจัดทำหลักสูตรต้องสอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน และการใช้วิธีการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 (พิมพา ชัยมา, 2566); (Bandura, A., 1986) และ UNESCO ที่ได้ศึกษานโยบายการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพในสถานศึกษาทั่วโลก และแนวทางการสร้างหลักสูตรเชื่อมโยงภาคีเครือข่ายว่าควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและภาคีเครือข่าย (Stakeholders) (UNESCO, 2015)

2. โครงการหรือกิจกรรมที่โรงเรียนดำเนินการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า สถานศึกษาได้ดำเนินโครงการและกิจกรรมที่หลากหลาย ประกอบด้วยโครงการเศรษฐกิจพอเพียง โครงการพัฒนาศักยภาพนักเรียน และโครงการพัฒนาทักษะของนักเรียน สอดคล้องกับสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่พบว่า การใช้การเรียนรู้แบบโครงงานร่วมกับเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาสมรรถนะหลักของผู้เรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558)

3. ขั้นตอนหรือวิธีการที่โรงเรียนดำเนินการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า สถานศึกษามีภาคีเครือข่ายวางแผนร่วมกัน เน้นกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการงาน (Project Approach) จัดกิจกรรมโดยมุ่งเน้นให้นักเรียนขับเคลื่อนโครงการหรือกิจกรรมเป็นหลัก และเน้นการลงมือปฏิบัติจริง (Learning by Doing) ดำเนินการประเมินผลการจัดกิจกรรมตลอดเวลาเพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะกับนักเรียน เผยแพร่ผลงานผ่านช่องทางที่หลากหลาย และจัดเวทีเพื่อให้นักเรียนได้นำเสนอผลงาน ภายในและภายนอกโรงเรียน สอดคล้องกับ ลลิตา ศิริศรีมั่งกร และสุรีย์ สวณมนต์คา ว่ากิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการมีส่วนสำคัญในการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ลลิตา ศิริศรีมั่งกร และสุรีย์ สวณมนต์คา, 2561) รวมทั้งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ บวรวิชญ์ รดาร์งสี ที่พบว่า การประยุกต์ใช้การเรียนรู้แบบ Active Learning และทฤษฎีปัญหาในการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ช่วยให้นักเรียนมีประสิทธิภาพในการเรียนรู้ที่สูงขึ้น (บวรวิชญ์ รดาร์งสี, 2565) และ Nguyen, T. T. ได้ศึกษาจากกรณีศึกษาในการพัฒนาทักษะชีวิตที่สำคัญผ่านการเรียนรู้แบบโครงการ ซึ่งพบว่า การใช้การเรียนรู้แบบโครงการเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต เช่น การแก้ปัญหา การคิดเชิงวิพากษ์ และการบริหารเวลาเป็นสิ่งสำคัญสำหรับนักเรียน (Nguyen, T. T., 2017)

4. ปัจจัยสำคัญที่มีส่วนส่งเสริมหรือสนับสนุนให้การพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนประสบผลสำเร็จ ผลการวิจัยพบว่า สถานศึกษาจัดสรรงบประมาณระบุไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปีที่ชัดเจน และเพียงพอต่อการดำเนินงาน มีการสนับสนุนในทุกมิติจากภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับ UNESCO ที่ได้ศึกษานโยบายการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพในสถานศึกษาทั่วโลก (UNESCO, 2015) พบว่าภาคีเครือข่าย (Stakeholders) เป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนช่วยให้การพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนประสบผลสำเร็จ รวมทั้ง ปิยรัตน์ ยอดสุวรรณ, ไพฑูรย์ แจ่มพันธ์ พบว่าการวางแผนงานรวมทั้งการจัดสรรงบประมาณที่ชัดเจน เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะอาชีพในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียน (ปิยรัตน์ ยอดสุวรรณ, 2564); (ไพฑูรย์ แจ่มพันธ์, 2566)

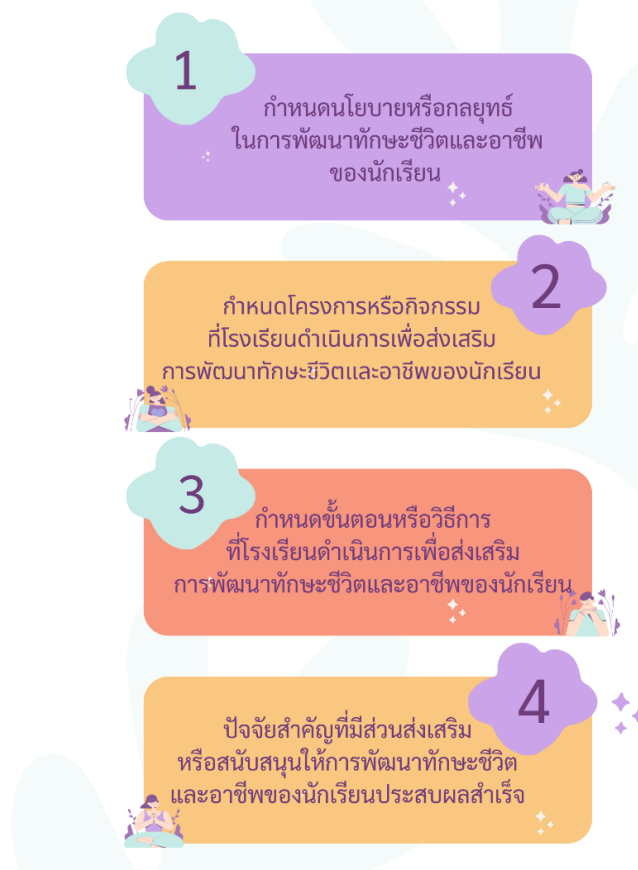
5. ผลการสังเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ในการส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน โดยได้มีนักวิจัยที่ประยุกต์ใช้ SWOT Analysis ในการศึกษางานคือ Fu, H. ได้วิเคราะห์บทบาทของเทคโนโลยีดิจิทัลในการทำให้อุดมศึกษาไทยเป็นสากล โดยใช้การวิเคราะห์ SWOT เพื่อประเมินจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในอุดมศึกษาไทย พบว่า จุดแข็ง คือ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น ระบบการเรียนการสอนออนไลน์และแพลตฟอร์มการสื่อสาร ช่วยเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในระดับอุดมศึกษา จุดอ่อน คือ ความไม่พร้อมของบุคลากรทางการศึกษาในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการเรียนการสอน โอกาส คือ การพัฒนาเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่องเปิดโอกาสให้สถาบันการศึกษาสามารถนำนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการเรียนการสอนและการบริหารจัดการ และอุปสรรค คือ ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล (Digital Divide) ระหว่างสถาบันการศึกษาและนักศึกษาที่มีความพร้อมต่างกัน อาจส่งผลต่อความเท่าเทียมในการเข้าถึงการศึกษา (Fu, H., 2024) และ ชวลิตวิทย์ จินดา ได้ศึกษาการวิจัยเชิงบูรณาการแบบองค์รวมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า จุดแข็ง คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีความเป็นผู้นำด้านวิชาการ และสนับสนุนโครงการพัฒนาทักษะชีวิตอย่างจริงจัง ครูและบุคลากรมีความสามัคคีชัดเจนในทิศทางการทำงาน มีความรับผิดชอบ และทำงานเป็นทีม มีการใช้กระบวนการบริหารแบบ PDCA

(Plan-Do-Check-Act) เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาทักษะชีวิต จุดอ่อน คือ งบประมาณในบางกิจกรรมยังขาด ทำให้ขาดความต่อเนื่อง ขาดอาคารและพื้นที่ที่เหมาะสม เช่น ห้องปฏิบัติการและพื้นที่กิจกรรมไม่เพียงพอ โอกาส คือ ได้รับความร่วมมืออย่างเข้มแข็งจากผู้ปกครอง ชุมชน และภาคีเครือข่าย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาให้การสนับสนุนด้านนโยบายและงบประมาณ และอุปสรรค คือ ความแตกต่างด้านวัฒนธรรมและความเชื่อในพื้นที่ ส่งผลให้เกิดความยากลำบากในการสร้างความเข้าใจร่วม และนโยบายของต้นสังกัดและหลักสูตรมีการเปลี่ยนแปลงบ่อย ทำให้การดำเนินงานขาดความต่อเนื่อง (ชวัลวิทย์ จินดา, 2560)

องค์ความรู้ใหม่

การบริหารจัดการสถานศึกษาในการส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่ดี (GOOD PRACTICES)

ภาพที่ 1 การบริหารจัดการสถานศึกษาในการส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่ดี (Good Practices)

การบริหารจัดการสถานศึกษาในการส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่ดี (Good Practices) สถานศึกษาควรดำเนินการ 1) กำหนดนโยบายหรือกลยุทธ์ใน

การพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน 2) กำหนดโครงการหรือกิจกรรมที่โรงเรียนดำเนินการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน 3) กำหนดขั้นตอนหรือวิธีการที่โรงเรียนดำเนินการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน และ 4) แสวงหาปัจจัยสำคัญที่มีส่วนส่งเสริมหรือสนับสนุนให้การพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนประสบผลสำเร็จ

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์และถอดบทเรียนการบริหารจัดการสถานศึกษาในการส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่ดี (Good Practices) พบว่า 1) นโยบายหรือกลยุทธ์ในการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน ประกอบด้วย 1.1) สถานศึกษากำหนดวิสัยทัศน์และจุดเน้นในการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนที่ชัดเจน 1.2) สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่มีรายวิชาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน 1.3) จัดชุมชนที่เน้นการสร้างทักษะชีวิตและอาชีพให้กับนักเรียน 1.4) ส่งเสริมความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายหรือผู้ส่วนเกี่ยวข้องเพื่อขับเคลื่อนโครงการหรือกิจกรรม 1.5) กระบวนการพัฒนาศักยภาพคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล 1.6) เน้นจัดโครงการหรือกิจกรรมที่หลากหลายและบูรณาการปัญหาในชีวิตประจำวันที่ส่งผลเป็นรูปธรรม และ 1.7) ใช้วิธีการสอนเชิงรุก (Active Learning) ในการจัดการเรียนรู้ 2) โครงการหรือกิจกรรมที่โรงเรียนดำเนินการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน ประกอบด้วย 2.1) โครงการเศรษฐกิจพอเพียง 2.2) โครงการพัฒนาศักยภาพนักเรียน และ 2.3) โครงการพัฒนาทักษะของนักเรียน 3) ขั้นตอนหรือวิธีการที่โรงเรียนดำเนินการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน ประกอบด้วย 3.1) ภาคีเครือข่ายวางแผนร่วมกัน 3.2) จัดกิจกรรมโดยมุ่งเน้นให้นักเรียนขับเคลื่อนโครงการหรือกิจกรรมเป็นหลัก และเน้นการลงมือปฏิบัติจริง (Learning by Doing) 3.3) ประเมินผลการจัดกิจกรรมตลอดเวลาเพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะกับนักเรียน 3.4) เผยแพร่ผลงานผ่านช่องทางที่หลากหลาย และ 3.5) จัดเวทีเพื่อให้นักเรียนได้นำเสนอผลงานภายในและภายนอกโรงเรียน 4) ปัจจัยสำคัญที่มีส่วนส่งเสริมหรือสนับสนุนให้การพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนประสบผลสำเร็จ ประกอบด้วย 4.1) การจัดสรรงบประมาณระบุไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปีชัดเจน และเพียงพอ 4.2) การสนับสนุนในทุกมิติจากภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง 4.3) หน่วยงานต้นสังกัดมีนโยบายและทิศทางที่ชัดเจน และ 5) ผลการสังเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ในการส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน พบว่า 5.1) จุดแข็ง ประกอบด้วย 5.1.1) นักเรียนมีทักษะการทำงานเป็นทีม และพร้อมที่จะพัฒนาตนเอง 5.1.2) นักเรียนมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนกิจกรรมของสถานศึกษา 5.1.3) นักเรียนมีความรับผิดชอบในการทำหน้าที่ของตนเอง 5.1.4) บุคลากรมีความรับผิดชอบสูง 5.1.5) บุคลากรมีความสามัคคี และมีทักษะการทำงานเป็นทีม 5.1.6) สถานศึกษามีกระบวนการบริหารจัดการที่เป็นระบบ โดยใช้วงจรบริหารงานคุณภาพ (PDCA) 5.1.7) สถานศึกษามีหลักสูตรที่หลากหลายสอดคล้องกับบริบทและความต้องการของนักเรียน 5.1.8) สถานศึกษากำหนดทิศทางการดำเนินงานที่ชัดเจน 5.1.9) สถานศึกษามีเครื่องมือและอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการจัดการเรียนการสอนอย่างเพียงพอ และ 5.1.10) ผู้บริหารสถานศึกษาให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง 5.2) จุดอ่อน ประกอบด้วย 5.2.1) นักเรียนบางส่วนมีค่านิยมเชิงลบต่องานอาชีพที่ต้องใช้แรงงานและให้ผลตอบแทนต่ำ 5.2.2) นักเรียนบางคนขาดเรียนนาน ส่งผลให้ขาดความต่อเนื่อง

ในการพัฒนาคุณภาพ 5.2.3) บุคลากรมีภาระงานนอกเหนือจากการสอนเป็นจำนวนมาก 5.2.4) อาคารสถานที่ยังไม่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ 5.2.5) หลักสูตรและโครงสร้างเวลาเรียนยังไม่ยืดหยุ่นตามเนื้อหาสาระ และ 5.2.6) สถานศึกษายังขาดงบประมาณในการดำเนินงาน 5.3) โอกาส ประกอบด้วย 5.3.1) ภาครัฐเครือข่ายมีความเข้มแข็ง และพร้อมให้การสนับสนุนกิจกรรมในทุกมิติ 5.3.2) หน่วยงานต้นสังกัด ให้การสนับสนุนส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพที่ชัดเจน และ 5.3.3) ชุมชนรอบสถานศึกษาเห็นความสำคัญและให้การสนับสนุนกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง 5.4) อุปสรรค ประกอบด้วย 5.4.1) ผู้ปกครองและชุมชนยังมีข้อจำกัดเรื่องสภาพเศรษฐกิจ 5.4.2) ข้อจำกัดเกี่ยวกับพฤติกรรมที่แตกต่างกัน และ 5.4.3) นโยบายและจุดเน้นหน่วยงานระดับสูง มีจำนวนมากและค่อนข้างจะเปลี่ยนแปลงบ่อย ส่วนข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้ คือ ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และครู สามารถนำผลการสังเคราะห์การบริหารจัดการสถานศึกษาในการส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่ดี (Good Practices) ไปวางแผนเพื่อจัดกิจกรรมข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป คือ ควรดำเนินการวิจัยในระดับประถมศึกษา เนื่องจากจะช่วยปูพื้นฐานให้นักเรียนมีทักษะชีวิตและอาชีพเพื่อนำไปต่อยอดในอนาคตได้

เอกสารอ้างอิง

- กัญญารัตน์ นิตยวัน. (2562). การศึกษาผลการเรียนรู้และทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานที่เน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น. วารสารชุมชนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, 13(3), 247-259.
- กิริติ สุวรรณโน. (2562). การสร้างแบบวัดทักษะชีวิตและอาชีพในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ชวลวิทย์ จินดา. (2560). การวิจัยเชิงบูรณาการแบบองค์รวมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการวิจัย วัฒน และสถิติการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม และยุวรี ฐานปรีชาเศรษฐ. (2564). การส่งเสริมทักษะชีวิตและทักษะการทำงานของนักศึกษาครู. วารสารวิจัยศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 13(1), 132-143.
- บวรวิษฐ์ รดาร์งสี. (2565). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบ Active Learning ออนไลน์ โดยใช้ทฤษฎีพุทปัญญาเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีของไทย. วารสารทฤษฎีและปฏิบัติการอุดมศึกษา, 22(12), 63-75.
- ปาริชาติ อังกาบ. (2561). การสร้างแบบวัดทักษะชีวิตและอาชีพตามแนวคิดทักษะในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ปิยรัตน์ ยอดสุวรรณ. (2564). แนวทางการบริหารจัดการเรียนที่ส่งเสริมทักษะอาชีพในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนโรงเรียนบ้านเวียงพาน จังหวัดเชียงราย. วารสารวิทยาศาสตร์การศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 6(1), 51-65.

- พณณกร ฝอยทอง. (2561). แนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนครปฐม. วารสารวิจัยศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 10(2), 1-15.
- พิมพา ชัยมา. (2566). แนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในภูมิภาคตะวันตก. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิธีการวิจัยทางการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ไพฑูรย์ แจ่มพันธ์. (2566). รายงานการประเมินโครงการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนโรงเรียนดอนมดแดงวิทยาคม ปีการศึกษา 2564. วารสารวิทยาศาสตร์การศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 8(1), 43-55.
- ลลิตา ศิริศรีมั่งกร และสุรีย์ สวนมนต์คา. (2561). การพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นผ่านกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน. วารสารการศึกษาและการเรียนรู้, 7(3), 1-10.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- _____. (2558). การพัฒนาสมรรถนะหลักของผู้เรียนไทยโดยใช้การเรียนรู้แบบโครงงานร่วมกับเทคโนโลยีสารสนเทศ. วารสารการศึกษานานาชาติ, 8(6), 1-10.
- สำนักงานจังหวัดนครศรีธรรมราช. (2566). ยุทธศาสตร์การพัฒนจังหวัดนครศรีธรรมราช พ.ศ. 2566. นครศรีธรรมราช: สำนักงานจังหวัดนครศรีธรรมราช. เรียกใช้เมื่อ 7 เมษายน 2568 จาก https://www.nakhonsithammarat.go.th/web_52/datacenter/doc_download/strategy_p2566.pdf.
- Ball, A. et al. (2016). Exploring 21st century skills and learning environments for middle school youth. International Journal of School Social Work, 1(1), 1-17.
- Bandura, A. (1986). Social foundations of thought and action: A social cognitive theory. Prentice-Hall. Retrieved April 7, 2025, from <https://archive.org/details/socialfoundation0000band>
- Fu, H. (2024). SWOT analysis of digital technology in internationalizing Thai higher education. Rajapark International Journal, 1(1), 1-15.
- Nguyen, T. T. (2017). Developing important life skills through project-based learning: A case study. The Normal Lights, 11(2), 52-67.
- Partnership for 21st Century Skills. (2009). Framework for 21st century learning. Retrieved April 2, 2025, from https://static.battelleforkids.org/documents/p21/P21_Framework_Brief.pdf
- Saylor, J. G. et al. (1981). Curriculum planning for better teaching and learning. (4th ed.). New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Trilling, B. & Fadel, C. (2009). 21st Century Skills: Learning for Life in Our Times. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- UNESCO. (2015). Education 2030: Incheon Declaration and Framework for Action for the Implementation of Sustainable Development Goal 4. UNESCO. Retrieved April 2, 2025, from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000245656>

การศึกษาแนวทางการจัดหมวดหมู่ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงอาหาร สู่การยกระดับการท่องเที่ยวเชิงอาหารของชุมชนไทยสู่ความยั่งยืน*

A STUDY ON THE CATEGORIZATION OF GASTRONOMY TOURISM PRODUCTS FOR ENHANCING SUSTAINABLE COMMUNITY-BASED GASTRONOMY TOURISM IN THAILAND

รัชดา มงคลโรจน์สกุล, นนทวรรณ ส่งเสริม, ชยานิส วังษ์พันธุ์, ดารณี อาจหาญ*, พิศร เจนวาณิชยานนท์

Ratchada Mongkolrojsakul, Nonthawan Songserm, Chayanisa Wongphan, Daranee Artharn*, Pisorn Janvanichyanont

คณะมนุษยศาสตร์และการจัดการการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ปทุมธานี ประเทศไทย

School of Humanities and Tourism Management, Bangkok University, Pathum Thani, Thailand

*Corresponding author E-mail: daranee.a@bu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงอาหารของชุมชนในประเทศไทย และวิเคราะห์การจัดหมวดหมู่ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงอาหารเพื่อพัฒนาฐานข้อมูลที่มีโครงสร้างและส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาข้อมูลเอกสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอาหารที่เป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญของเศรษฐกิจการท่องเที่ยวไทย โดยอาศัยความหลากหลายของวัตถุดิบท้องถิ่นและมรดกวัฒนธรรมอาหารเพื่อสร้างประสบการณ์ที่แตกต่างแก่ผู้มาเยือน และการจัดหมวดหมู่ผลิตภัณฑ์เชิงอาหารอย่างเป็นระบบตามคุณลักษณะเชิงประสบการณ์และผลกระทบด้านความยั่งยืน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ประกอบการใน 11 ชุมชนที่มีศักยภาพจาก 5 ภูมิภาคของประเทศไทย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสนทนากลุ่ม และแบบสังเกตการณ์ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การสังเกตการณ์ขณะจัดกิจกรรมเชิงอาหาร วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงอาหารของชุมชนในประเทศไทยประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหาร สามารถจำแนกออกเป็น 4 หมวดหมู่ ได้แก่ 1) เส้นทางวัตถุดิบ เน้นการเรียนรู้ที่มาและกระบวนการการผลิตวัตถุดิบ 2) การรับรู้รสชาติอาหารแห่งถิ่น เน้นประสบการณ์การรับรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า 3) ประสบการณ์ร่วมสร้างสรรค์อาหาร เน้นการมีส่วนร่วมในการปรุงและสร้างสรรค์อาหาร และ 4) วัฒนธรรมสัมพันธ์ผ่านอาหาร เน้นการใช้อาหารเป็นสื่อถ่ายทอดวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ท้องถิ่น การจัดหมวดหมู่ผลิตภัณฑ์อย่างมีระบบนี้สนับสนุนแนวคิด “การขับเคลื่อนอุปสงค์ด้วยการพัฒนาอุปทาน” สามารถนำไปสู่การวางกลยุทธ์ทางการตลาด พัฒนาฐานข้อมูล และเชื่อมโยงอุปสงค์ของนักท่องเที่ยวกับทรัพยากรของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมผลให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

คำสำคัญ: การจัดหมวดหมู่, ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงอาหาร, การท่องเที่ยวเชิงอาหารชุมชน, ประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงอาหาร, ความยั่งยืน

Abstract

This study aims to investigate community-based gastronomy tourism products in Thailand and analyze and systematically categorize gastronomy tourism products to develop a structured database that fosters sustainable development. Employing a qualitative methodology, the study reviewed documentary sources on gastronomy tourism as a critical driver of Thailand's tourism economy, capitalizing on diversity of local ingredients and culinary heritage to delivery distinctive visitor experiences and sought to establish a classification framework based on experiential attributes and sustainability impacts. Key informants comprised operator from 11 strategically selected communities across five regions of Thailand. Data were collected via in-depth interviews, focus-group discussions, and participant observation during gastronomic events, and were analyzed using thematic content analysis. Findings indicate that community gastronomy tourism experiences in Thailand can be classified into four principal categories: 1) Ingredient Journey, emphasizing learning about ingredients origins and production process; 2) Local Menu Food Sensory, focusing on multisensory engagement through the five senses; 3) Culinary Co-creation, involving active tourist participation in cooking and creative food preparation; and 4) Gastroconnect, which uses food as a medium to convey local culture and identity. This systematic categorization supports the concept of “driving demand through supply development,” enabling more effective marketing strategies, database enhancement and efficient alignment of tourist demand with community resources, thereby promoting sustainable development across economic, social, and cultural dimensions.

Keywords: Taxonomy, Gastronomy Tourism Product, Community-based Gastronomy Tourism, Gastronomy Tourism Experiences, Sustainability

บทนำ

ในยุคที่การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจโลก การท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Gastronomy Tourism) ได้รับความสนใจเพิ่มมากขึ้นในฐานะรูปแบบการท่องเที่ยวที่สะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่นผ่านอาหาร ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นปัจจัยที่กระตุ้นให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยว แต่ยังช่วยส่งเสริมวัฒนธรรมและเศรษฐกิจในระดับชุมชนและประเทศ (United Nations World Tourism Organization, 2019); (Razpotnik, V. N. & Komac, B., 2021) จากรายงานของ Global Culinary Tourism Market 2022 - 2027 ระบุว่า การท่องเที่ยวเชิงอาหารมีอัตราการเติบโตเฉลี่ย

ร้อยละ 17.45 ต่อปี และคาดว่าภายในปี ค.ศ. 2027 จะมีมูลค่าทางเศรษฐกิจสูงถึง 1,796.5 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งชี้ให้เห็นถึงศักยภาพอันมหาศาลของการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้ในเวทีโลก (Research and Markets, 2022)

ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่มีศักยภาพสูงด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหาร ด้วยความหลากหลายของวัฒนธรรมอาหารในแต่ละภูมิภาค อาหารไทยจึงไม่เพียงแต่แสดงถึงเอกลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น แต่ยังมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นเศรษฐกิจ ส่งเสริมการกระจายรายได้สู่ชุมชน และดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทั่วโลก (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2559) โดยพบว่า ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวมากกว่า 1 ใน 3 จะถูกใช้ไปกับเรื่องของอาหาร ดังนั้น การท่องเที่ยวเชิงอาหารจึงมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยคิดเป็นสัดส่วนถึงร้อยละ 20 ของรายได้การท่องเที่ยวทั้งหมด (บัณฑิต อเนกพูนสุข, 2560) ด้วยเหตุนี้หลายประเทศรวมถึงประเทศไทยจึงให้ความสำคัญกับการนำอาหารมาเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการท่องเที่ยว (Chaigasem, T. & Jecan, M., 2021) นอกจากนี้ การศึกษาเกี่ยวกับความสนใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีต่อรูปแบบของร้านอาหารไทย เช่น ร้านอาหารริมทาง ร้านอาหารพื้นเมือง ร้านอาหารไทยระดับไฮเอนด์ ตลอดจนร้านคาเฟ่และเครื่องดื่มสไตล์ไทย ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า นักท่องเที่ยวต่างชาติเริ่มให้ความสนใจกับการท่องเที่ยวเชิงอาหารของประเทศไทยในลักษณะต่าง ๆ เพิ่มขึ้น (ธนากรกรงไทย, 2567) อย่างไรก็ตาม แม้ประเทศไทยจะมีศักยภาพสูงด้านอาหาร การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอาหารในประเทศไทยยังคงเผชิญกับข้อจำกัดด้านการจัดการข้อมูลและการบูรณาการทรัพยากรในชุมชน ทำให้ประเทศไทยไม่สามารถสร้างการเชื่อมโยงระหว่างผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยวได้อย่างเต็มที่ (กองกลยุทธ์การตลาด, 2566) ดังนั้น การพัฒนาฐานข้อมูลเพื่อจัดหมวดหมู่ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงอาหารจึงเป็นสิ่งจำเป็น

การศึกษาที่ผ่านมา พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่เน้นที่การส่งเสริมเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ผ่านการท่องเที่ยวเชิงอาหาร แต่ขาดการจัดหมวดหมู่ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงอาหารอย่างเป็นระบบ ตลอดจนแนวคิดในการบูรณาการความเชื่อมโยงกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีส่วนเกี่ยวข้องแบบองค์รวม (Baum, T., 2019); (Ellis, A. et al., 2019); (Okumus, B. et al., 2018) ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการสร้างฐานข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้น การมีฐานข้อมูลที่มีโครงสร้างชัดเจนจะช่วยผลักดันการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอาหารในลักษณะ “การขับเคลื่อนอุปสงค์ด้วยการพัฒนาอุปทาน” (Shape Supply Drive Demand) อันจะนำไปสู่การตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวในระดับสากลได้ดียิ่งขึ้น การศึกษาในครั้งนี้จึงมุ่งเน้นการจัดหมวดหมู่ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงอาหาร ซึ่งเป็นหนึ่งในกระบวนการที่จะนำไปสู่การพัฒนาฐานข้อมูลผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงอาหารของชุมชนไทยให้มีระบบ โดยใช้แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism) และแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) เป็นฐานในการวางโครงสร้างข้อมูล เพื่อส่งเสริมให้เกิดแนวทางในการพัฒนาชุมชนที่ชัดเจนและสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งแนวคิดดังกล่าวได้ถูกนำมาใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน (Carvalho, M. et al., 2021); (Duxbury, N. et al., 2020); (Sosa, M. et al., 2021)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจในการทำวิจัย เรื่อง การศึกษาแนวทางการจัดหมวดหมู่ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงอาหารสู่การยกระดับการท่องเที่ยวเชิงอาหารของชุมชนไทยสู่ความยั่งยืน เพื่อศึกษาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงอาหารและวิเคราะห์การจัดหมวดหมู่ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงอาหารของชุมชนในประเทศไทยให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งจะช่วยเพิ่มโอกาสในการแข่งขันการท่องเที่ยวเชิงอาหารไทยในเวทีนานาชาติ เนื่องจากการจัดหมวดหมู่ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงอาหารจะช่วยสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาเชิงนโยบาย

ของประเทศ ส่งเสริมความร่วมมือในห่วงโซ่การท่องเที่ยว และช่วยกำหนดการวางกลยุทธ์ทางการตลาด อันจะนำไปสู่การสร้างเชื่อมโยงระหว่างอุปสงค์และอุปทานในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการได้มากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงอาหารของชุมชนในประเทศไทย
2. เพื่อวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงอาหารของชุมชนในประเทศไทยให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีเป้าหมายเพื่อศึกษาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงอาหารของชุมชนในประเทศไทย และจัดหมวดหมู่ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงอาหาร เพื่อการพัฒนารฐานข้อมูลให้มีโครงสร้างชัดเจน อันจะนำไปสู่การพัฒนาต่อยอดการท่องเที่ยวเชิงอาหารอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ การดำเนินงานวิจัยจะครอบคลุมทั้งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ โดยมีกระบวนการในการดำเนินงาน

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอาหารในประเทศไทยและผู้ประกอบการชุมชนที่มีประสบการณ์ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอาหาร ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ในด้านที่เกี่ยวข้อง จำนวน 10 คน โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้ที่มีประสบการณ์ทำงานในด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหารไม่น้อยกว่า 5 ปี มีความรู้เกี่ยวกับอัตลักษณ์อาหารไทยและการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน และเป็นสมาชิกหรือมีบทบาทในองค์กรหรือสมาคมที่เกี่ยวข้อง เช่น สมาคมวัฒนธรรมอาหารไทย เป็นต้น สำหรับการเลือกผู้ประกอบการชุมชนเพื่อการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จะเลือกจากผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหารในชุมชนที่มีความสามารถในการให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงอาหารในเขตพื้นที่ของตน และเป็นผู้ประกอบการที่มีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาชุมชน เช่น โครงการ OTOP นวัตกรรม หรือโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนของกรมพัฒนาชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และแบบสังเกตการณ์ ซึ่งพัฒนาขึ้นจากการศึกษาวรรณกรรมและผลการวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิ จากนั้นจึงดำเนินการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้วยเทคนิคสามเส้าจากการใช้แหล่งข้อมูลที่หลากหลายในการรวบรวมข้อมูล (Data Triangulation) เช่น ข้อมูลจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหาร ผู้ประกอบการในชุมชนต่างภูมิภาค และข้อมูลเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจากการตรวจสอบ พบว่าเมื่อนำข้อมูลจากแต่ละแหล่งมาเปรียบเทียบสามารถสะท้อนประเด็นเดียวกันในบริบทที่แตกต่างกันได้ ส่งผลให้เครื่องมือที่ใช้มีความน่าเชื่อถือในการเก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการเก็บข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ระยะหลัก ได้แก่ 1) การศึกษาข้อมูลทุติยภูมิจากแหล่งต่าง ๆ เช่น รายงานของกรมพัฒนาชุมชน โครงการ OTOP นวัตกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา และ 2) การเก็บข้อมูลภาคสนามจากการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญ

และผู้ประกอบการชุมชนในพื้นที่ 11 ชุมชน ครอบคลุม 5 ภูมิภาคของประเทศไทย รวมถึงกรุงเทพมหานคร โดยพิจารณาตามเกณฑ์ คือ 1) เป็นชุมชนที่อยู่ในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวตามประกาศคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ 2) เป็นชุมชนที่มีผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงอาหารที่โดดเด่น และมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 2 ปี และ 3) เป็นชุมชนต้นแบบในด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหารจากหน่วยงานภาครัฐหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง ซึ่งทุกครั้งที่ดำเนินการเก็บข้อมูลจะมีการบันทึกเทปสำหรับการสนทนาทุกครั้ง

การวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อได้ข้อมูลจากเอกสาร การสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึกจะนำมาวิเคราะห์ร่วมกันโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสังเคราะห์แนวทางในการจัดหมวดหมู่ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงอาหาร และพัฒนาฐานข้อมูลให้สอดคล้องกับเป้าหมายด้านความยั่งยืน

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอาหารของชุมชนในประเทศ พบว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหารที่ชุมชนได้จัดขึ้นสำหรับนักท่องเที่ยวสามารถสร้างประสบการณ์เชิงลึกแก่ผู้มาเยือนนั้นมีหลายรูปแบบผ่านการเรียนรู้ที่มาและกระบวนการผลิตวัตถุดิบ การรับรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า การมีส่วนร่วมในการปรุงอาหารและการใช้อาหารเป็นสื่อถ่ายทอดวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของชุมชน

นอกจากนี้ ผลการวิจัยภาคสนามด้วยการสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหาร การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ประกอบการใน 11 ชุมชนจาก 5 ภูมิภาค และสังเกตการณ์ในกิจกรรมเชิงอาหาร แสดงให้เห็นว่า ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับจากกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหารในประเทศไทย มีทั้งรูปแบบกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับวัตถุดิบ กระบวนการผลิต และประวัติความเป็นมา กิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้มีส่วนร่วมด้วยการลงมือปฏิบัติ กิจกรรมที่สร้างความสนุกสนานและความเพลิดเพลิน กิจกรรมการนำเสนออาหารเพื่อสุขภาพและการใช้ชีวิตที่สมดุล และกิจกรรมการสร้างเชื่อมโยงระหว่างนักท่องเที่ยวกับวิถีชีวิตผ่านวัฒนธรรมท้องถิ่น แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงอาหารของชุมชนในประเทศไทย ตามคุณค่าและประสบการณ์

คุณค่าและประสบการณ์	ลักษณะ	ตัวอย่างผลิตภัณฑ์ การท่องเที่ยวเชิงอาหาร	พื้นที่ตัวอย่าง
การเรียนรู้และการศึกษา	การให้ความรู้เกี่ยวกับวัตถุดิบ กระบวนการผลิต และประวัติความเป็นมา	การทัวร์ฟาร์มและการสาธิตการปรุงอาหาร	ฟาร์มมั่งคุด, จิมมีฟาร์ม
ประสบการณ์ลงมือทำ	การมีส่วนร่วมในการปรุงอาหาร หรือการเก็บเกี่ยววัตถุดิบ	เวิร์กช็อปการทำอาหาร, การเก็บผักและผลไม้	การทำกาแฟมะพร้าว ชุมชนตะเคียนเตี้ย, การเก็บผักอินทรีย์ที่จิมมีฟาร์ม
ความเพลิดเพลินและความบันเทิง	กิจกรรมที่สร้างความสนุกสนานและความเพลิดเพลิน	เทศกาลอาหาร, ตลาดอาหาร	Chiang Mai Food Festival, ตลาดจริงใจ
สุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี	การนำเสนออาหารเพื่อสุขภาพและการใช้ชีวิตที่สมดุล	การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพผ่านอาหาร	การทำยาต้มและสมุนไพรไทยตามธาตุเจ้าเรือน

ตารางที่ 1 แสดงผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงอาหารของชุมชนในประเทศไทย ตามคุณค่าและประสบการณ์ (ต่อ)

คุณค่าและประสบการณ์	ลักษณะ	ตัวอย่างผลิตภัณฑ์ การท่องเที่ยวเชิงอาหาร	พื้นที่ตัวอย่าง
ความผูกพันกับท้องถิ่น และวัฒนธรรม	การสร้างเชื่อมโยงระหว่าง นักท่องเที่ยวกับวิถีชีวิต และวัฒนธรรมท้องถิ่น	การท่องเที่ยวโดยชุมชน, การพักโฮมสเตย์และ ทานอาหารกับชาวบ้าน	การท่องเที่ยว โดยชุมชนบางปะกง จังหวัด ฉะเชิงเทรา

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงอาหารของชุมชนในประเทศไทย ตามคุณค่าและประสบการณ์ พื้นที่ตัวอย่างประเภทฟาร์มในประเทศไทย มีการจัดกิจกรรมเยี่ยมชมและเรียนรู้วิถีชีวิต เช่น กิจกรรมเรียนรู้วิธีการปลูกผักสลัด การผสมดิน เรียนรู้วิธีการเก็บผัก กิจกรรมการทำผ้าหมัดย้อมจากใบมะม่วง การให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต กระบวนการผลิต รวมถึงประวัติความเป็นมาด้านการผลิตของพื้นที่ สะท้อนให้เห็นถึงกิจกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับการสำรวจต้นกำเนิดของวิถีชีวิต การพาไปรู้จักวิถีชีวิตท้องถิ่น การเข้าใจกระบวนการผลิตวิถีชีวิตโดยการมีส่วนร่วมในการปรุงอาหารหรือการเก็บเกี่ยววิถีชีวิต และเมื่อดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่ามีชุมชนบางส่วนในประเทศไทยที่สามารถสร้างความยั่งยืนในระบบวิถีชีวิตผ่านสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ด้วย เช่น ชุมชนบ้านปาง อำเภอดง จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีการส่งเสริมกาแฟอาราบิก้าในฐานะสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ซึ่งไม่เพียงสะท้อนถึงอัตลักษณ์ท้องถิ่นแต่ยังเชื่อมโยงกับกระบวนการส่งเสริมความยั่งยืนทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม

นอกจากนี้ ยังพบว่า มีชุมชนในประเทศไทยจำนวนมากที่มีกิจกรรมการพาชิมอาหารเพื่อสร้างการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสที่หลากหลาย รวมถึงมีกิจกรรมการเตรียมวิถีชีวิตในการประกอบอาหาร การมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในกิจกรรมการปรุงอาหาร การตกแต่งอาหารเพื่อนำเสนอความสวยงามและความมีเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนการสัมผัสบรรยากาศที่เกี่ยวข้องกับการทานอาหาร ซึ่งจะก่อให้เกิดความเพลิดเพลินหรือความสุขในระหว่างการรับประทานอาหารด้วย เช่น กิจกรรม “กินลม ชมวัง” ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งนักท่องเที่ยวจะได้ลิ้มรสอาหารไทยโบราณในบรรยากาศริมแม่น้ำเจ้าพระยา พร้อมเพลิดเพลินกับการแสดงศิลปวัฒนธรรมและดนตรีไทยที่สร้างความกลมกลืนระหว่างอาหารและศิลปะท้องถิ่น หรือกิจกรรม “มือค้ำในนา” ของชุมชนบ้านแหลม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งนักท่องเที่ยวจะได้มีส่วนร่วมในการเตรียมสำหรับอาหารได้แบบพื้นบ้าน รับประทานอาหารท่ามกลางทุ่งนา พร้อมการตกแต่งโต๊ะอาหารที่สะท้อนเอกลักษณ์วัฒนธรรมเกษตรกรรมของภาคใต้ กิจกรรมเหล่านี้ไม่เพียงตอบโจทย์ด้านความเพลิดเพลิน แต่ยังเชื่อมโยงกับคุณค่าทางวัฒนธรรม ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับพื้นที่ และการใช้ประสาทสัมผัสอย่างรอบด้านในการสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงอาหารที่ยั่งยืน

ในส่วนของกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมด้วยการลงมือปฏิบัตินั้น พบว่า มีชุมชนในประเทศไทยจัดกิจกรรมในลักษณะดังกล่าวหลากหลายรูปแบบ ซึ่งสามารถจำแนกออกได้เป็น 3 ลักษณะสำคัญ ได้แก่ 1) กิจกรรมที่สร้างความเพลิดเพลินและสนุกสนาน เช่น กิจกรรม “ตลาดจริงใจ” ในหลายจังหวัดของภาคเหนือ เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของการสร้างพื้นที่พบปะระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชน ซึ่งไม่เพียงสร้างสีสันให้กับกิจกรรมท่องเที่ยว แต่ยังเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสวัฒนธรรมอาหารผ่านเสียงหัวเราะ การแสดงศิลปะพื้นบ้าน และความเพลิดเพลินจากดนตรี การละเล่น และของกินที่หลากหลาย กิจกรรมประเภทนี้จึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างความทรงจำในเชิงบวกและส่งเสริม

การกลับมาเยือนซ้ำในอนาคต 2) กิจกรรมการนำเสนออาหารเพื่อสุขภาพและการใช้ชีวิตอย่างสมดุล เช่น ชุมชนบ้านหนองพลับ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ หรือชุมชนในภาคเหนือที่มีการใช้พืชผักพื้นบ้าน หรือสมุนไพรในการปรุงอาหารและพัฒนาเป็น “เมนูสุขภาพ” ซึ่งไม่เพียงรสชาติอร่อย แต่ยังมีคุณประโยชน์ต่อร่างกายควบคู่ไปด้วย ดังนั้น จะเห็นได้ว่ากิจกรรมเหล่านี้ไม่เพียงสะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่น แต่ยังตอบสนองกระแส “การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ” ที่กำลังเติบโตทั้งในระดับประเทศและนานาชาติ และ 3) กิจกรรมที่สร้างความเชื่อมโยงระหว่างนักท่องเที่ยวกับวิถีชีวิตผ่านวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น ชุมชนบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา หรือชุมชนบ้านทุ่งเหยี่ง จังหวัดกระบี่ ได้เปิดบ้านต้อนรับนักท่องเที่ยวผ่านกิจกรรมโฮมสเตย์ การทานอาหารร่วมกับเจ้าบ้าน การร่วมเตรียมอาหารประจำครอบครัว การได้เรียนรู้วิธีจับปลา เก็บผักจากสวนหลังบ้าน หรือแม้กระทั่งร่วมแสดงการเล่นพื้นบ้านที่มีอาหารเป็นส่วนประกอบ ช่วยให้นักท่องเที่ยวรู้สึกเป็น “ส่วนหนึ่ง” ของพื้นที่ และก่อให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งในวิถีชีวิตของคนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

เมื่อพิจารณาสรุปจากข้อมูลทั้งหมดแล้วกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหารในชุมชนไทยสามารถจำแนกออกได้หลากหลายรูปแบบ ซึ่งครอบคลุมประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับทั้งด้านการเรียนรู้ การสัมผัส และการมีส่วนร่วมเชิงลึก โดยเฉพาะกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เกี่ยวกับวัตถุดิบและภูมิปัญญาท้องถิ่น การชิมอาหารและตกแต่งจาน การร่วมประกอบอาหาร ตลอดจนการได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมวิถีชีวิตและกิจกรรมสร้างสรรค์ร่วมกับชุมชน นอกจากนี้ ยังมีกิจกรรมที่เน้นความสนุกสนาน เช่น เทศกาลอาหาร การแสดงวัฒนธรรมในตลาดชุมชน กิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพ เช่น การทำอาหารจากสมุนไพร หรือการขงเครื่องต้มเพื่อสุขภาพ รวมถึงกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าบ้านผ่านวิถีชีวิตจริง เช่น การพักโฮมสเตย์ หรือการร่วมพิธีกรรมในครอบครัว ทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นว่า “การท่องเที่ยวเชิงอาหาร” ไม่เพียงเป็นประสบการณ์การบริโภคอาหาร แต่ยังเป็นกระบวนการเรียนรู้ วัฒนธรรม และการมีส่วนร่วมที่ลึกซึ้ง ซึ่งสามารถต่อยอดไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนในมิติทั้งเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมได้อย่างแท้จริง

ผลการวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงอาหารของชุมชนในประเทศไทยเพื่อพัฒนาฐานข้อมูลที่มีโครงสร้างและสร้างความอย่างยั่งยืน พบว่า รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหารที่เกิดขึ้นในประเทศไทยที่ส่งเสริมประสบการณ์ให้แก่นักท่องเที่ยวได้นั้น งานวิจัยนี้สามารถจัดหมวดหมู่ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงอาหารได้ 4 หมวดหมู่หลัก ประกอบด้วย หมวดหมู่เส้นทางวัตถุดิบ (Ingredient Journey) หมวดหมู่การรับรู้รสชาติอาหารแห่งถิ่น (Local Menu Food Sensory) หมวดหมู่ประสบการณ์ร่วมสร้างสรรค์อาหาร (Culinary Co-creation) และหมวดหมู่วัฒนธรรมสัมพันธ์ผ่านอาหาร (Gastroconnect) โดยมีรายละเอียดที่เกิดจากการวิเคราะห์ข้อมูลในการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึก ดังนี้

1. เส้นทางวัตถุดิบ พื้นฐานของความยั่งยืนเชิงนิเวศและวัฒนธรรมอาหาร เส้นทางวัตถุดิบเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงอาหารที่เชื่อมโยงวัตถุดิบกับประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวผ่านกิจกรรมเรียนรู้เกี่ยวกับต้นทางของอาหาร เช่น การเยี่ยมชมแหล่งผลิต การเก็บเกี่ยว และการหาอาหารจากธรรมชาติ กิจกรรมเหล่านี้ช่วยให้ผู้มาเยือนได้สัมผัสกระบวนการผลิตอย่างลึกซึ้ง เกิดความเข้าใจในบริบทสิ่งแวดล้อม เคารพภูมิปัญญาท้องถิ่น และตระหนักถึงความสำคัญของการบริโภคอย่างยั่งยืน

แนวคิดของเส้นทางวัตถุดิบสะท้อนได้จาก “ชุมชนตะเคียนเตี้ย จังหวัดชลบุรี ที่อนุรักษ์พันธุ์กะเพราท้องถิ่น และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวร่วมเก็บใบกะเพราและปรุงอาหารกับชุมชน รวมถึงการพัฒนา “ตะกร้าชุดต้มยำ”

ซึ่งบรรจุวัตถุดิบท้องถิ่นพร้อมเรื่องราวของแต่ละชนิด” แสดงให้เห็นถึงการแปรรูปวัตถุดิบให้กลายเป็นของฝากเชิงวัฒนธรรมที่มีคุณค่า ทั้งยังสามารถเชื่อมโยงกับแนวทางพัฒนาเชิงโครงสร้าง เช่น การจัดทำฐานข้อมูลวัตถุดิบท้องถิ่น และการส่งเสริมวัตถุดิบ GI เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสนทนากลุ่ม ยังพบว่า เส้นทางวัตถุดิบยังเป็นหมวดหมู่ที่สามารถเชื่อมโยงกับ “กลุ่มคนรุ่นใหม่” ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากคนไทยรุ่นใหม่จำนวนมากมีแนวคิดที่จะเริ่มกลับบ้านไปทำการเกษตร หรือเปิดคาเฟ่แบบผสมผสานกับแนวคิดเกษตรกรรมท้องถิ่น เช่น ร้านอาหารในย่านอารีย์ที่มีการหมักชาคอมบูชะเอง โดยมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง (Workshop) เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีประสบการณ์การหมักชาด้วยตนเอง ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวสามารถยกระดับวัตถุดิบธรรมดาให้กลายเป็น “ประสบการณ์” ที่มีคุณค่าได้

ดังนั้น “เส้นทางวัตถุดิบ” จึงไม่ได้เป็นเพียงกิจกรรมเสริมของการท่องเที่ยวเชิงอาหารเท่านั้น หากแต่เป็น “โครงสร้างเชิงความคิด” ที่สามารถใช้ในการออกแบบเส้นทางท่องเที่ยว วางแผนเชิงกลยุทธ์ในการจัดการฐานทรัพยากร และพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืน เนื่องจากการจัดกิจกรรมในหมวดหมู่นี้สามารถเอื้อต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืนได้ โดยสามารถบูรณาการกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ (Sustainable Development Goals: SDGs) เช่น เป้าหมายที่ 12 ว่าด้วยการบริโภคและการผลิตอย่างยั่งยืน และเป้าหมายที่ 15 ว่าด้วยการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน เพราะฉะนั้นการนำเส้นทางวัตถุดิบมาเชื่อมโยงกับแนวคิดเหล่านี้จึงเป็นกลไกสำคัญในการผลักดันการท่องเที่ยวเชิงอาหารให้เป็นเครื่องมือสร้างสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

2. การรับรู้รสชาติอาหารถิ่น การรับรู้รสชาติอาหารแห่งถิ่นถูกจัดให้เป็นหมวดหมู่หนึ่งของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงอาหารที่มุ่งสร้างประสบการณ์การกินแบบรอบด้าน ทั้งในแง่รสชาติ บรรยากาศ และวัฒนธรรม โดยกิจกรรมสามารถเกิดขึ้นได้หลากหลายสถานที่ ตั้งแต่ร้านอาหารไปจนถึงใต้ถุนบ้านหรือตลาดพื้นเมือง ตัวอย่างที่โดดเด่น คือ กิจกรรมรับประทานขันโตกพร้อมการฟ้อนแบบพื้นเมืองในภาคเหนือ หรือการสัมผัสกลิ่น เสียง และรสชาติในตลาดเยาวราช ล้วนสร้าง “บรรยากาศ” ที่ทำให้อาหารกลายเป็นประสบการณ์ทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้

จากการวิเคราะห์ข้อมูลชี้ให้เห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับ “แนวคิดเมนูอาหารเชิงเรื่องราวเล่าที่ผสมผสานเรื่องราว วัฒนธรรม และฤดูกาลลงในแต่ละจาน เช่น แกงบอนในงานศพภาคเหนือ หรือแกงเลียงที่นิยมปรุงในฤดูฝนเพื่อบำรุงร่างกาย รวมถึงกิจกรรมกลางแจ้ง เช่น การจัดโต๊ะอาหารในทุ่งนา หรือปิ้งปลากระบอกไม้ไผ่ริมลำธาร ซึ่งแนวคิดดังกล่าวจะช่วยเชื่อมโยงนักท่องเที่ยวกับธรรมชาติ วัตถุดิบ และวิถีชีวิตท้องถิ่นได้อย่างลึกซึ้ง” เพราะฉะนั้นในหมวดหมู่การรับรู้รสชาติอาหารถิ่นจึงถือได้ว่าเป็นมากกว่าการลิ้มรสอาหาร แต่ยังหมายรวมถึงการเข้าใจวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านการได้ยิน ได้กลิ่น ได้เห็น และได้สัมผัส ซึ่งเมื่อถูกออกแบบอย่างมีศิลปะ ย่อมสามารถยกระดับการท่องเที่ยวเชิงอาหารให้กลายเป็นประสบการณ์เชิงวัฒนธรรมอย่างแท้จริง อีกทั้งยังเป็นแนวทางที่จะช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นและสร้างคุณค่าให้กับสิ่งที่มีอยู่เดิมได้อย่างยั่งยืน

3. ประสบการณ์ร่วมสร้างสรรคอาหาร การมีส่วนร่วมเพื่อความยั่งยืนทางสังคมและเศรษฐกิจ ประสบการณ์ร่วมสร้างสรรคอาหารถูกจัดเป็นหนึ่งในหมวดหมู่ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงอาหารที่สะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มของรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหารในปัจจุบันที่เปลี่ยนผ่านจากรูปแบบการบริโภค (Passive Consumption) ไปสู่การมีส่วนร่วมอย่างลึกซึ้ง (Active Participation) โดยนักท่องเที่ยวไม่เพียงแต่อยู่ในฐานะของ “ผู้รับประสบการณ์”

แต่ยังกลายเป็น “ผู้สร้าง” หรือ “ผู้ร่วมเรียนรู้” ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับคนในพื้นที่อย่างแท้จริง ลักษณะเด่นของประสบการณ์ในหมวดนี้ คือ การออกแบบกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ ลงมือทำ และแบ่งปันกระบวนการสร้างอาหารร่วมกับเจ้าของพื้นที่ ซึ่งมีมิติเชิงวัฒนธรรมและสังคมที่ลึกซึ้งทั้งในเรื่องของภูมิปัญญาอาหาร ความเชื่อดั้งเดิม ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างคนต่างวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในครัวขนาดย่อมซึ่งแวดล้อมไปด้วยเรื่องเล่าและรอยยิ้ม

ตัวอย่างกิจกรรมในหมวดนี้ที่พบจากการสนทนากลุ่ม “การเรียนรู้ทำน้ำพริกสูตรโบราณกับคุณยายในชุมชนภาคเหนือ ซึ่งไม่ใช่เพียงแค่การตำพริก แต่คือ การสืบทอดเรื่องเล่าเกี่ยวกับสมุนไพรท้องถิ่น การเข้าร่วมเวิร์กช็อปขนมไทยที่ใช้แม่พิมพ์ไม้โบราณ ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับพิธีกรรมตามฤดูกาล เช่น ขนมสามเกลอ ขนมหน้านวล หรือแม้แต่การหมักชาคอมบูชา Kombucha โดยเชฟรุ่นใหม่ที่กำลังมาเปิดคาเฟ่ในบ้านเกิด และใช้วัตถุดิบในชุมชน เช่น น้ำผึ้งดอกลำไยจากเกษตรกร”

อย่างไรก็ตาม นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายที่ให้ความสนใจในกิจกรรมการท่องเที่ยวในหมวดนี้มีหลากหลายกลุ่ม ได้แก่ เซพมืออาชีพ นักเรียน กลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติ ตลอดจนกลุ่มคนเมืองที่มีความต้องการ “เชื่อมต่อ (Reconnect)” กับรากเหง้าอาหารของตนเองอีกครั้ง ซึ่งผู้ร่วมสนทนากลุ่มชี้ว่า “กลุ่มคนเหล่านี้มองหา “ความหมาย (Meaning)” ในประสบการณ์มากกว่าการบริโภคทั่วไป พวกเขาจึงต้องการเข้าใจวัฒนธรรม เข้าใจที่มาของวัตถุดิบ และเข้าใจความเชื่อที่ฝังอยู่ในจานอาหารที่ตนเองปรุง ดังนั้น กิจกรรมที่จะตอบโจทย์กลุ่มเป้าหมายนี้ได้จึงจำเป็นต้องเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์”

ด้วยเหตุนี้ ประสบการณ์ร่วมสร้างสรรค์อาหารจึงมิได้เป็นเพียงกิจกรรมเสริมในการท่องเที่ยวเท่านั้น หากแต่สามารถพัฒนาเป็นแกนหลักในการออกแบบเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอาหารในบริบทใหม่ โดยอาศัยความสัมพันธ์และการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งจะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนสู่ความยั่งยืน ทั้งในมิติทางเศรษฐกิจผ่านการกระจายรายได้ในชุมชน มิติทางสังคมผ่านการสร้างความรู้สึกร่วมและการยอมรับในความหลากหลายทางวัฒนธรรม และมิติทางวัฒนธรรมผ่านการสืบสานและต่อยอดคุณค่าทางอาหารร่วมสมัยอย่างมีความหมาย

4. วัฒนธรรมสัมพันธ์ผ่านอาหาร จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเห็นพ้องว่า ความสำคัญของหมวดนี้ควรเน้นไปที่อาหารที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ซึ่งไม่ได้หมายถึงเพียงเมนูท้องถิ่นที่ปรุงในชีวิตประจำวันเท่านั้น หากแต่เป็นเมนูที่มีประวัติความเป็นมา มีเรื่องราวเฉพาะ หรือมีความเชื่อมโยงกับบุคคลต้นแบบในชุมชน เช่น “ขนมดอกมะพร้าว” ซึ่งเพิ่งได้รับรางวัลด้านการออกแบบเมนูร่วมสมัยจากองค์กรมาตรฐานด้านวัฒนธรรม จึงถือเป็นตัวอย่างของอาหารที่กลายเป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมของพื้นที่นั้น ทั้งนี้ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มได้เสนอให้จำแนก “เอกลักษณ์ของอาหาร” ออกเป็น 2 มิติ ได้แก่

4.1 อาหารที่เป็นผลผลิตจากการสืบทอดตำรับโบราณ (The Lost Recipe) ซึ่งอาจมีการปรุงเฉพาะในช่วงเทศกาล เช่น ข้าวเหนียวมูลในพิธีบายศรี หรือข้าวต้มมัดในเทศกาลออกพรรษา ซึ่งสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างอาหารกับจิตวิญญาณ

4.2 อาหารหรือผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ได้รับการสร้างสรรค์จากชุมชน แล้วได้รับการยอมรับในระดับกว้าง เช่น เมนูที่ได้รับรางวัลในเวทีสาธารณะ หรือเป็นที่รู้จักในสื่อกระแสหลัก

นอกจากนี้ ความตั้งใจเดินทางไปลิ้มลองอาหารอาจส่งผลมาจากแรงจูงใจจากบุคคลต้นแบบที่เป็นเสมือน “ตัวแทน (Ambassador) ด้านอาหาร” ของชุมชนนั้น เช่น เชฟท้องถิ่นที่มีชื่อเสียง หรือเจ้าบ้านที่ใช้ครัวเป็นพื้นที่เล่าเรื่องและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ซึ่งถือเป็น “จุดหมายปลายทางของวัฒนธรรมผ่านอาหาร” ที่มีมิติทางอารมณ์และจิตวิญญาณสูง นอกเหนือไปจากนั้น ข้อเสนอสำคัญที่ได้จากการสนทนากลุ่ม คือ การพัฒนาแนวคิด “Dinner With Story” หรือ “Edible Exhibition” ซึ่งเป็นกิจกรรมการผสมผสานนิทรรศการทางประวัติศาสตร์เข้ากับการเสิร์ฟอาหารแบบมีเรื่องเล่า โดยผู้เข้าร่วมกิจกรรมไม่เพียงแต่จะได้สัมผัสรสชาติอาหารเท่านั้น แต่ยังได้รับรู้ถึงที่มา ความเชื่อ และวัฒนธรรมเบื้องหลังเมนูนั้น ๆ เช่น การจัดดินเนอร์ได้แสงเทียนพร้อมฟังเรื่องราวของเมนูที่ใช้ในพิธีแต่งงานล้านนา หรือการจัดนิทรรศการอาหารที่นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสกลิ่น รส และภาพของอาหารในบริบททางวัฒนธรรมที่แท้จริง อีกทั้ง หมวณนี้ยังมีศักยภาพในการต่อยอดเป็น นโยบายด้านมานุษยภาพ (Soft Power) ของประเทศ เช่น การจัดเทศกาลอาหารในช่วงเทศกาลวัฒนธรรมท้องถิ่น อาทิ งานแห่เทียนพรรษา งานบั้งไฟ หรือเทศกาลกินเจ โดยใช้อาหารเป็น “สื่อกลาง” ในการสื่อสารอัตลักษณ์และความเชื่อของชุมชนท้องถิ่นไปยังนักท่องเที่ยวทั้งไทยและต่างประเทศ

ดังนั้น วัฒนธรรมสัมพันธ์ผ่านอาหารจึงถูกจัดเป็นหนึ่งในหมวดหมู่ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงอาหารที่มุ่งเน้นให้เห็นถึงการใช้อาหารเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดเรื่องราว ประวัติศาสตร์ ประเพณี และความเชื่อของชุมชนท้องถิ่น โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างประสบการณ์และความทรงจำที่มีคุณค่าในเชิงวัฒนธรรมให้แก่นักท่องเที่ยว ไม่ใช่เพียงแค่การรับประทานอาหาร หากแต่เป็นการสัมผัสกับวิถีชีวิต ความเชื่อ และรากเหง้าทางวัฒนธรรมของชุมชนผ่านจานอาหาร

การจัดจำแนกผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงอาหารตามลักษณะประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับเพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืน จึงไม่เพียงช่วยสร้างฐานข้อมูลที่มีโครงสร้างชัดเจนสำหรับการวางแผนพัฒนาในระดับพื้นที่และระดับชาติ แต่ยังสามารถเป็น “ต้นแบบ” สำหรับการออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวเฉพาะทาง (Thematic Food Trails) การพัฒนาแพลตฟอร์มกลางสำหรับเชื่อมโยงระหว่างนักท่องเที่ยวกับผู้ประกอบการ และเป็นเครื่องมือในการยกระดับนโยบายด้านอาหาร การท่องเที่ยว และวัฒนธรรมของประเทศไทยในระยะยาวได้ แสดงได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงการจัดหมวดหมู่ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงอาหารกับแนวทางพัฒนาสู่ความยั่งยืน

ประเภท/หมวดหมู่ ผลิตภัณฑ์ การท่องเที่ยวเชิงอาหาร	ลักษณะสำคัญ	กิจกรรมตัวอย่าง	มิติเชิงความยั่งยืน ที่เกี่ยวข้อง	แนวทางการพัฒนา
1. เส้นทางวัตถุดิบ (Ingredient Journey)	เน้นกิจกรรมการสร้างประสบการณ์ที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ตั้งแต่ต้นทางของวัตถุดิบไปจนถึงการบริโภคสัมผัสภูมิปัญญาท้องถิ่นและระบบนิเวศ	ปลูกผัก/เก็บเห็ด/ ทำตะกร้าชุด ต้มยำ/เรียนรู้ สมุนไพร GI	สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ (เชื่อมโยง SDGs เป้าหมายที่ 12 และ 15)	พัฒนาเป็น ฐานข้อมูล GI/ ส่งเสริมการตลาด แบบ Creative Supply/เส้นทาง ท่องเที่ยวเชิงเกษตร
2. การรับรู้รสชาติ แห่งถิ่น (Local Menu Food Sensory)	เน้นกิจกรรมการสร้างประสบการณ์รับรู้โดยใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้าในการสัมผัสอาหารเพื่อให้	การทำอาหาร แบบขันโตก, โต๊ะกลางทุ่ง, ชิมอาหารใน	วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม สังคม	พัฒนาเส้นทาง อาหารเชิงประสาท สัมผัส/เชื่อมโยงกับ แนวคิด Mindful

ตารางที่ 2 แสดงการจัดหมวดหมู่ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงอาหารกับแนวทางพัฒนาสู่ความยั่งยืน (ต่อ)

ประเภท/หมวดหมู่ ผลิตภัณฑ์ การท่องเที่ยวเชิงอาหาร	ลักษณะสำคัญ	กิจกรรมตัวอย่าง	มิติเชิงความยั่งยืน ที่เกี่ยวข้อง	แนวทางการพัฒนา
3. ประสบการณ์ร่วม สร้างสรรค์อาหาร (Culinary Co- Creation)	เกิดประสบการณ์ทาง	ร้านริมทาง เช่น		Eating และการใช้
	อารมณ์และความทรงจำ	เยาวราช-นิมมานฯ		วัดฤติบตามฤดูกาล
	เน้นกิจกรรมการสร้าง	ทำขนมไทย/	สังคม วัฒนธรรม	พัฒนาเป็นหลักสูตร
	ประสบการณ์ที่เปิด	เวิร์กช็อปน้ำพริก/		ระยะสั้น/กิจกรรม
	โอกาสให้นักท่องเที่ยว	หมัก คอมบูชา		อาสาสมัครอาหาร/
	ร่วมเรียนรู้และประกอบ	(Kombucha)/		แพลตฟอร์มสำหรับ
	อาหารด้วยตนเอง	กิจกรรม		กลุ่มเฉพาะทาง
4. วัฒนธรรมสัมพันธ์ผ่าน อาหาร (Gastroconnect)	จนก่อให้เกิดการ	แม่สอนลูก		
	แลกเปลี่ยนวัฒนธรรม			
	เน้นกิจกรรมการสร้าง	Dinner with	วัฒนธรรม Soft Power	ผลักดันนโยบาย
	ประสบการณ์ที่ใช้อาหาร	Story/Edible	ความยั่งยืน	Soft Power/
	เป็นเครื่องมือในการถ่าย	Exhibition/		จัดเทศกาลอาหาร
	ทอดเรื่องราว ความเชื่อ	ข้าวแช่/ขนม		เชิงวัฒนธรรม/เสริม
	และอัตลักษณ์ของชุมชน	ดอกมะพร้าว		ตัวชี้วัดความยั่งยืน

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า การจัดหมวดหมู่ผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวเชิงอาหารในประเทศไทยสามารถจำแนกออกเป็นสี่หมวดหลักที่สะท้อนการออกแบบ “ประสบการณ์” ของนักท่องเที่ยวอย่างครบถ้วน โดยแต่ละประเภทการท่องเที่ยวจะมีจุดเน้น ฟังก์ชัน และมิติความยั่งยืนที่แตกต่างกันเพื่อรองรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ตรงกับความต้องการของตลาดและชุมชนอย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงอาหารของชุมชนในประเทศไทย ชี้ให้เห็นว่า การท่องเที่ยวเชิงอาหารสามารถสร้างประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยวได้ โดยเริ่มต้นจากเส้นทางแหล่งกำเนิดอาหารไปจนถึงการรับประทานอาหารมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์เมนูอาหาร และการเพิ่มคุณค่าของอาหารให้มีความยั่งยืนและน่าจดจำ ซึ่งประสบการณ์ดังกล่าวอาจเกิดได้จากการเรียนรู้ การรับรู้ การลงมือปฏิบัติ และการแลกเปลี่ยนมุมมองความคิดเห็น แสดงให้เห็นกรอบของกิจกรรมและประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับจากการท่องเที่ยวเชิงอาหาร และสะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการของการท่องเที่ยวเชิงอาหารของชุมชนในประเทศไทย ซึ่งก้าวข้ามขอบเขตของการบริโภคอาหารท้องถิ่นในฐานะสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ ไปสู่การออกแบบ “ประสบการณ์เชิงความหมาย” ที่หลากหลายและลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น โดยประสบการณ์เหล่านี้แฝงอยู่ในกระบวนการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงระหว่างวัฒนธรรมท้องถิ่น อัตลักษณ์ทางอาหาร ภูมิปัญญาชาวบ้าน และการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำของกระบวนการผลิตอาหาร ก่อให้เกิด

การเรียนรู้ในหลายมิติ ทั้งด้านวัฒนธรรม สังคม และเศรษฐกิจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง “วัฒนธรรมอาหาร การกิน” ที่มองว่าอาหารมิใช่เพียงปัจจัยสี่เพื่อการดำรงชีวิต แต่คือ เครื่องมือในการถ่ายทอดความรู้ ความเชื่อ และ รากเหง้าทางสังคมของชุมชน (ปัญญา พงขมานะวงศ์ และคณะ, 2562)

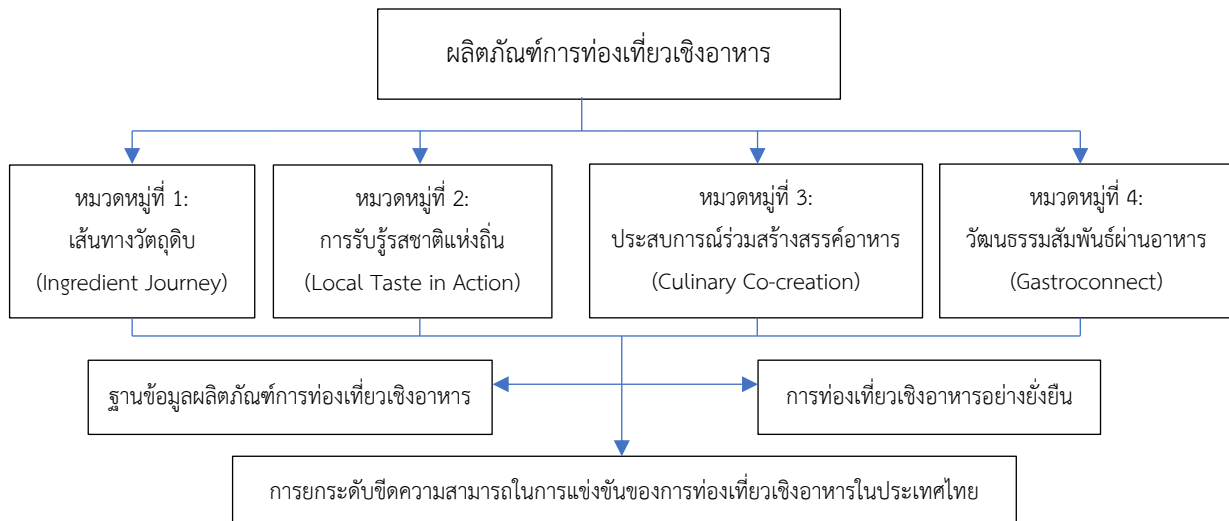
ผลการวิเคราะห์และการจัดหมวดหมู่ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงอาหารของชุมชนในประเทศไทยให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน จำแนกได้ 4 หมวดหมู่หลัก ตามลักษณะของประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ ประกอบด้วย 1) เส้นทางวัตถุดิบ 2) การรับรู้รสชาติแห่งถิ่น 3) ประสบการณ์ร่วมสร้างสรรค์อาหาร และ 4) วัฒนธรรมสัมพันธ์ผ่านอาหาร ซึ่งการจัดหมวดหมู่ดังกล่าวเป็นการสังเคราะห์แนวทางใหม่ในการพัฒนา “ฐานข้อมูลเชิงประสบการณ์” ที่สะท้อนถึงคุณลักษณะเฉพาะของแต่ละกิจกรรม และสามารถตอบสนองต่อแนวโน้มของนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ ที่แสวงหาประสบการณ์เชิงจิตวิญญาณและคุณค่าทางสังคม มากกว่าการเสพสื่อวัตถุเพียงอย่างเดียว สำหรับหมวดหมู่ เส้นทางวัตถุดิบเป็นหมวดหมู่ที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับวัตถุดิบ ตั้งแต่ การปลูก การเก็บเกี่ยว การแปรรูป ไปจนถึงการบริโภคหรือจัดจำหน่าย ซึ่งสามารถเชื่อมโยงกับแนวคิด “การบริโภค อย่างรู้คิด” (Mindful Consumption) ที่เน้นความเข้าใจต่อที่มาและความหมายของอาหาร (Samaddar, K. & Mondal, S., 2024) โดยเฉพาะเมื่อวัตถุดิบนั้นมาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การเรียนรู้วัตถุดิบ GI การปลูกผักโบราณ หรือการจัดทำตะกร้าอาหารพื้นถิ่นเพื่อใช้ในครัวเรือนและเป็นของฝาก ทั้งนี้ ยังสามารถขยายผลไปสู่การท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืนที่สอดคล้องกับ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเฉพาะเป้าหมายที่ 12 ว่าด้วยการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน และเป้าหมายที่ 15 ว่าด้วยการอนุรักษ์ระบบนิเวศบนบกและความหลากหลายทางชีวภาพ ดังนั้น หมวดหมู่นี้จึงเหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับการพัฒนาเป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรและเชิงเรียนรู้ โดยเฉพาะในกลุ่ม ตลาดที่สนใจเรื่องสุขภาพ วิถีอินทรีย์ และการบริโภคอย่างรู้คิด ในส่วนของหมวดหมู่ “การรับรู้รสชาติแห่งถิ่น” เป็นหมวดหมู่ที่สะท้อนให้เห็นว่า การกินอาหารท้องถิ่นในพื้นที่จริง มิใช่เพียงการลิ้มรส แต่เป็นการสัมผัสบรรยากาศ กลิ่น เสียง สี และบรรยากาศที่รายล้อมจานอาหาร ทั้งนี้ กิจกรรมที่มีในชุมชนของประเทศไทย เช่น กิจกรรมรับประทานอาหารแบบขันโตกในภาคเหนือ หรือการนั่งกินข้าวใต้ถุนบ้านในภาคอีสาน ได้รับการกล่าวถึงว่าเป็น “ประสบการณ์ องค์กรร่วม” ที่นำพานักท่องเที่ยวเข้าสู่โลกของวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างไม่เป็นทางการ และก่อให้เกิดความประทับใจ เชิงอารมณ์ อีกทั้งการออกแบบเมนูที่สอดคล้องกับฤดูกาล พิธีกรรม หรือวาระเฉพาะ ยังช่วยตอกย้ำความสัมพันธ์ ระหว่างอาหารกับความทรงจำ ซึ่งเป็นหัวใจของการสร้างประสบการณ์เชิงวัฒนธรรมในระยะยาวได้ (นิชมน ภมร และพัชร ดันติวิภาวิน, 2563) ดังนั้น หมวดหมู่นี้จึงเหมาะสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ต้องการสัมผัสประสบการณ์เชิง วัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง โดยสามารถใช้เป็นจุดขายหลักในเทศกาลอาหารท้องถิ่นหรือเส้นทางวัฒนธรรมประจำภูมิภาค นอกจากนี้ ในหมวดหมู่ “ประสบการณ์ร่วมสร้างสรรค์อาหาร” ถือเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหารรูปแบบใหม่ที่มีความสอดคล้องกับแนวโน้มของการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนผ่านบทบาทของผู้บริโภคไปสู่ผู้มีส่วนร่วม (Transformative Tourism) โดยเฉพาะในกลุ่มเป้าหมายเฉพาะทาง เช่น เชฟ นักเรียน นักศึกษาด้านอาหาร หรือกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มี แรงจูงใจในการเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม (GlobalData, 2022) ซึ่งกิจกรรมการมีส่วนร่วมในลักษณะดังกล่าวไม่เพียงแต่จะ ช่วยเพิ่มพูนทักษะเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้าง “ความผูกพัน” และ “ความเข้าใจร่วม” ระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าบ้าน อีกทั้งยังสามารถนำไปสู่การพัฒนาเป็นหลักสูตรระยะสั้น หรือกิจกรรมอาสาสมัครด้านอาหารที่เสริมสร้างความยั่งยืน เชิงสังคมและเศรษฐกิจให้กับชุมชนได้โดยตรง สำหรับหมวดหมู่ “วัฒนธรรมสัมพันธ์ผ่านอาหาร” เป็นหมวดหมู่ที่มีมิติเชิง

นโยบายชัดเจนมากที่สุด โดยแสดงให้เห็นศักยภาพของอาหารไทยในการเป็นสื่อกลางของมานูนาภาพ (Soft Power) และทูตวัฒนธรรม การใช้อาหารเป็นเครื่องมือถ่ายทอดเรื่องราว ประเพณี และความเชื่อ ผ่านกิจกรรม เช่น การรับประทานอาหารที่มีเรื่องเล่า (Dinner With Story หรือ Edible Exhibition) ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ได้รับการกล่าวถึงในเวทีวิจัยว่า เป็นกิจกรรมที่สามารถนำไปพัฒนาต่อยอดได้ทั้งในเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และในระดับการส่งออกวัฒนธรรมไทยสู่ต่างประเทศ โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาเพียงการโฆษณาเชิงพาณิชย์ แต่ใช้ “ประสบการณ์จริง” เป็นกลไกในการสร้างการรับรู้และการมีส่วนร่วมอย่างลึกซึ้ง (สุดแดน วิสุทธิลักษณ์, 2558)

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยเรื่องนี้ ได้พบองค์ความรู้ใหม่ เกี่ยวกับการจัดหมวดหมู่ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงอาหารของชุมชนในประเทศไทยอย่างยั่งยืน ตามกรอบประสบการณ์ทั้งสี่มิติ (Ingredient Journey, Local Menu Food Sensory, Culinary Co-creation และ Gastroconnect) งานวิจัยได้นำเสนอองค์ความรู้ใหม่ ที่เน้นการบูรณาการความยั่งยืนในทุกขั้นตอน ตั้งแต่แหล่งผลิตจนถึงการสื่อความหมายทางวัฒนธรรม ภาพที่ 1 จึงสรุปรูปแบบการจำแนกผลิตภัณฑ์เชิงอาหารในประเทศไทยให้ชัดเจนในเชิงระบบ โดยผสมผสานมิติสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจเข้าด้วยกัน ภายใต้แนวคิด “การขับเคลื่อนอุปสงค์ด้วยการพัฒนาอุปทาน” ซึ่งเป็นกรอบทฤษฎีใหม่และเป็นเครื่องมือสำหรับวางแผนนโยบายและกลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอาหารอย่างยั่งยืนในบริบทประเทศไทย แสดงได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงการจัดหมวดหมู่ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงอาหารของชุมชนในประเทศไทยอย่างยั่งยืน

การจัดหมวดหมู่ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงอาหารของชุมชนในประเทศไทยให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน มีรายละเอียด ดังนี้

1. เส้นทางวัตถุดิบ (Ingredient Journey) ซึ่งเน้นสร้างความเข้าใจตั้งแต่ต้นทางของวัตถุดิบจนถึงกระบวนการแปรรูปผ่านกิจกรรมเช่น การปลูกผัก การเก็บเห็ด หรือการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับสมุนไพร GI กรอบนี้เชื่อมโยงกับมิติด้านสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ (สอดคล้องกับ SDGs เป้าหมายที่ 12 และ 15) และ

ชี้ให้เห็นแนวทางพัฒนาที่สำคัญ เช่น การสร้างฐานข้อมูล GI และการส่งเสริมการตลาดเชิงสร้างสรรค์ (Creative Supply) เพื่อขับเคลื่อนเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้เติบโตอย่างยั่งยืน

2. การรับรู้รสชาติแห่งถิ่น (Local Menu Food Sensory) ให้มีความสำคัญกับการกระตุ้นประสาทสัมผัสทั้งห้าผ่านกิจกรรมเช่น ชิมขันโตก การชิมอาหารริมทาง หรือการจัดโต๊ะกลางทุ่ง โดยมีมติเชิงวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และสังคมช่วยยกระดับประสบการณ์ให้มีความลึกซึ้งยิ่งขึ้น แนวทางการพัฒนามุ่งไปที่การออกแบบ “Sensory Trails” และการบูรณาการแนวคิด Mindful Eating ร่วมกับการใช้วัตถุดิบตามฤดูกาล เพื่อสร้างประสบการณ์ที่จดจำและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในระยะยาว

3. ประสบการณ์ร่วมสร้างสรรค์อาหาร (Culinary Co-creation) เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการปรุงและสร้างสรรค์อาหารด้วยตนเองผ่านเวิร์กช็อปทำขนมไทย การผลิตน้ำพริก หรือกิจกรรมหมัก Kombucha ซึ่งไม่เพียงแต่เสริมสร้างทักษะเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและสร้างความสัมพันธ์เชิงสังคม แนวทางพัฒนาย้ำถึงการจัดอบรมร่วมกับเชฟท้องถิ่น และการพัฒนาหลักสูตร Hands-on Tourism ที่ตอบโจทย์นักท่องเที่ยวยุคใหม่ที่ต้องการประสบการณ์เชิงปฏิบัติจริง

4. วัฒนธรรมสัมพันธ์ผ่านอาหาร (Gastroconnect) ใช้อาหารเป็นสื่อเชื่อมโยงเรื่องราว ประเพณี และอัตลักษณ์ท้องถิ่นผ่านนิทรรศการ เทศกาล หรือกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม เช่น เทศกาลแห่เทียนพรรษาและประเพณีกินเจ กรอบนี้เน้นมิติด้านวัฒนธรรมและสังคมพร้อมเสนอแนวทางการจัดเทศกาลอาหารเชิงวัฒนธรรม การสร้างเครือข่าย Festival Trail และแพลตฟอร์มเชื่อมโยงผู้เข้าร่วมกับผู้ประกอบการ เพื่อส่งเสริม Soft Power และกระตุ้นการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจในท้องถิ่น

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า ผลลัพธ์การท่องเที่ยวเชิงอาหารของชุมชนในประเทศไทย สามารถสร้างประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยว โดยเริ่มต้นจากเส้นทางแหล่งกำเนิดอาหารไปจนถึงการรับประทานอาหาร การมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์เมนูอาหาร และการเพิ่มคุณค่าของอาหารให้มีความยั่งยืนและน่าจดจำ ก่อให้เกิดการเรียนรู้ การลงมือปฏิบัติ และการแลกเปลี่ยนมุมมองความคิดเห็น และสะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการของการท่องเที่ยวเชิงอาหารของชุมชนในประเทศไทย ซึ่งก้าวข้ามขอบเขตของการบริโภคอาหารท้องถิ่นในฐานะสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ ไปสู่การออกแบบ “ประสบการณ์เชิงความหมาย” ที่หลากหลายและลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น ประสบการณ์เหล่านี้แฝงอยู่ในกระบวนการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงระหว่างวัฒนธรรมท้องถิ่น อัตลักษณ์ทางอาหาร ภูมิปัญญาชาวบ้าน และการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำของกระบวนการผลิตอาหาร ก่อให้เกิดการเรียนรู้ในหลายมิติ ทั้งด้านวัฒนธรรม สังคม และเศรษฐกิจ ผลการวิเคราะห์และการจัดหมวดหมู่ผลลัพธ์การท่องเที่ยวเชิงอาหารของชุมชนในประเทศไทยให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน จำแนกได้ 4 หมวดหมู่ ได้แก่ เส้นทางวัตถุดิบ (Ingredient Journey), การรับรู้รสชาติแห่งถิ่น (Local Menu Food Sensory), ประสบการณ์ร่วมสร้างสรรค์อาหาร (Culinary Co-creation) และวัฒนธรรมสัมพันธ์ผ่านอาหาร (Gastroconnect) เพื่อสะท้อนการเปลี่ยนผ่านจากมุมมอง “สินค้า” สู่การออกแบบ “ประสบการณ์” อย่างเป็นระบบ โดยแต่ละหมวดถูกออกแบบให้สอดคล้องกับมิติความยั่งยืนทั้งด้านสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ (SDGs เป้าหมายที่ 12, 15 และ 17) ผลการวิจัยนี้

ยังชี้ให้เห็นว่า กิจกรรมในแต่หมวดไม่เพียงกระตุ้นความสนใจของนักท่องเที่ยวผ่านการมีส่วนร่วมเชิงปฏิบัติและการใช้ประสาทสัมผัส แต่ยังช่วยสร้างมูลค่าให้กับชุมชนท้องถิ่นผ่านการพัฒนาฐานข้อมูล GI การส่งเสริม Creative Supply Chains และการออกแบบเส้นทางชิมเฉพาะ (Thematic Food Trails) นอกจากนี้ ยังช่วยเติมเต็มช่องว่างทางทฤษฎีด้านประสบการณ์ท่องเที่ยวเชิงอาหาร ตลอดจนสนับสนุนให้หน่วยงานภาครัฐสามารถกำหนดดัชนีวัดประสิทธิภาพด้านความยั่งยืนเชิงอาหารในบริบทท้องถิ่น (Academic Implications) เพื่อปรับกลยุทธ์เชิงนโยบายได้อย่างเป็นรูปธรรม จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ควรส่งเสริมเทศกาลอาหารเชิงวัฒนธรรม การสร้างฐานข้อมูลกลางระดับชาติเพื่อรวบรวมและจัดหมวดหมู่ตามลักษณะประสบการณ์ การพัฒนาหลักสูตรการประกอบอาหารร่วมกับเชฟท้องถิ่น และแพลตฟอร์มดิจิทัลสำหรับการเล่าเรื่องอาหาร (Food Storytelling) และ 2) ควรขยายองค์ความรู้เชิงทฤษฎีด้านประสบการณ์ท่องเที่ยวเชิงอาหาร เพื่อเป็นเครื่องมือเชิงปฏิบัติและพร้อมนำไปใช้จริงในระดับนโยบาย การวางกลยุทธ์การพัฒนาในระยะยาวและสนับสนุนศักยภาพของชุมชนได้อย่างเป็นระบบ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2559). รายงานภาวะเศรษฐกิจการท่องเที่ยว ไตรมาสที่ 4 ปี 2559. กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. เรียกใช้เมื่อ 28 กันยายน 2567 จาก https://www.m-society.go.th/ewtadmin/ewt/mso_web/article_attach/18951/20524.pdf
- กองกลยุทธ์การตลาด. (2566). สถานการณ์การท่องเที่ยวตลาดในประเทศปี 2565. TAT Review Magazine. เรียกใช้เมื่อ 1 ตุลาคม 2567 จาก <https://tatreviewmagazine.com/article/situation2022-domestic/>
- ณิชนน ภมร และพัชรี ตันติวิภาวิน. (2563). การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านวัฒนธรรมอาหารพื้นบ้านภาคเหนือตอนบนของไทย. วารสารวิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพ (Rangsit Journal of Global Business and Social Responsibility), 6(2), 87-98.
- ธนาคารกรุงไทย. (2567). Krungthai COMPASS เปิด 6 เทรนด์ท่องเที่ยวยุคใหม่ ดึงดูดนักท่องเที่ยวศักยภาพสูง สร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจกว่า 1.35 แสนล้านบาท. เรียกใช้เมื่อ 10 ตุลาคม 2567 จาก <https://krungthai.com/th/krungthai-update/news-detail/2895>
- บัณฑิต อเนกพูนสุข. (2560). Food on the Move. จุลสารวิชาการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 3(1), 8-19.
- ปัญญา พจมานะวงศ์ และคณะ. (2562). บทบาทของวัฒนธรรมอาหารการกินกับการพัฒนาเมืองแห่งอาหารการกินด้วยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์: กรณีของกรุงเทพมหานคร. วารสารสถาบันแปซิฟิก (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 5(2), 420-432.
- สุดแดน วิสุทธิลักษณ์. (2558). การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: แนวทางใหม่ในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. เรียกใช้เมื่อ 24 กันยายน 2567 จาก <https://socanth.tu.ac.th/wp-content/uploads/2017/08/suddan-2558.pdf>
- Baum, T. (2019). Bridging the gap: making research “Useful” in food, tourism, hospitality and Events. In S. Beeton, & A. Morrison (Eds.), The Study of Food, Tourism, Hospitality and Events: 21st Century Approaches (pp. 157-166). Singapore: Springer.

- Carvalho, M. et al. (2021). Co-creative tourism experiences: A conceptual framework and its application to food & wine tourism. *Tourism Recreation Research*, 48, 668-692. <https://doi.org/10.1080/02508281.2021.1948719>
- Chaigasem, T. & Jecan, M. (2021). A Conceptual Framework of Gastronomy Tourism Development Focusing on Cultural Heritage Values in Maha Sarakham Province. *Journal of Psychology and Education*, 58(1), 5828-5841.
- Duxbury, N. et al. (2020). Creative Tourism Development Models towards Sustainable and Regenerative Tourism. *Sustainability*, 13(1), 2-17.
- Ellis, A. et al. (2019). What is food tourism? *Tourism Management*, 68(2018), 250-263.
- GlobalData. (2022). Gastronomy tourism market trend and analysis of traveller types, key destinations, challenges and opportunities. Retrieved August 21, 2024, from <https://www.globaldata.com/store/report/gastronomy-tourism-trend-analysis/>
- Okumus, B. et al. (2018). Food and gastronomy research in tourism and hospitality: a bibliometric analysis. *International Journal of Hospitality Management*, 73(2), 64-74.
- Razpotnik, V. N. & Komac, B. (2021). Gastronomy tourism: A brief introduction. *Acta Geographica Slovenica*, 61(1), 95-105.
- Research and Markets. (2022). Global culinary tourism market (2022 to 2027): Industry trends, share, size, growth, opportunity and forecasts. *GlobeNewswire*. Retrieved August 21, 2024, from <https://www.globenewswire.com/news-release/2022/02/02/2377627/28124/en/Global-Culinary-Tourism-Market-2022-to-2027-Industry-Trends-Share-Size-Growth-Opportunity-and-Forecasts.html>
- Samaddar, K. & Mondal, S. (2024). "Priming tourists with traditional gastronomic delicacies: embracing a responsible approach towards sustainable consumption practice". *Consumer Behavior in Tourism and Hospitality*, 19(3), 383-403.
- Sosa, M. et al. (2021). Community-Based Tourism through Food: A Proposal of Sustainable Tourism Indicators for Isolated and Rural Destinations in Mexico. *Sustainability*, 13(12), 6693. <https://doi.org/10.3390/su13126693>
- United Nations World Tourism Organization. (2019). Guidelines for the development of gastronomy tourism. Retrieved August 21, 2024, from <https://www.eunwto.org/doi/book/10.18111/9789284420957>

การพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบ
การสอนแบบเอส เอส ซี เอสร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก เรื่องฟังก์ชัน
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนไชยาวิทยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี*

DEVELOPMENT OF MATHEMATICAL PROBLEM-SOLVING ABILITY USING
SSCS TEACHING MODEL WITH GRAPHIC DIAGRAM TECHNIQUE
ON THE TOPIC OF FUNCTIONS FOR MATHAYOM 5 STUDENTS
AT CHAIYA WITTAYA SCHOOL, SURAT THANI PROVINCE

สงกรานต์ แซ่ฮู้^{1*}, อัญชลี แสงอาวุธ¹, ธัญญา กาครณ²

Songkran Zaeau^{1*}, Anchalee Sangarwut¹, Thanya Kadroon²

¹คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี สุราษฎร์ธานี ประเทศไทย

¹Faculty of Education Suratthani Rajabhat University, Surat Thani, Thailand

²คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม ประเทศไทย

²Faculty of Education Silpakorn University, Nakhon Pathom, Thailand

*Corresponding author E-mail: 64052535019@student.sru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาแผนการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบเอส เอส ซี เอส ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด 80/80 2) เปรียบเทียบความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนก่อนหรือหลังเรียนโดยใช้รูปแบบการสอนแบบเอส เอส ซี เอสร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบเอส เอส ซี เอส ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนไชยาวิทยา ภาคเรียนที่ 2/2566 จำนวน 36 คน ได้จากการสุ่มแบบกลุ่ม โดยการวิจัยกึ่งทดลองแบบการศึกษากลุ่มเดียววัดก่อนและหลังการทดลอง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 15 แผน 2) แบบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา จำนวน 8 ข้อ และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจ จำนวน 14 ข้อ สถิติที่ใช้ในวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วยค่าสถิติทดสอบทีแบบที่ไม่เป็นอิสระจากกันผลการวิจัยพบว่า 1) แผนการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบเอสเอสซีเอส ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก มีประสิทธิภาพโดยรวม 85.38/83.26 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด 2) ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนหลังการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบเอส เอส ซี เอสร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก ($\bar{X}$ = 37.25, S.D. = 2.86) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 11.33, S.D. = 1.20) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ

3) ความพึงพอใจของนักเรียนต่อรูปแบบการสอนแบบเอส เอส ซี เอสร่วมกับเทคนิคผังกราฟิกอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.63)

คำสำคัญ: การสอนแบบเอส เอส ซี เอสร่วมกับผังกราฟิก, ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์, ฟังก์ชัน

Abstract

This research aims to 1) Develop a learning management plan using the SSCS teaching model combined with a graphic organizer technique with an efficiency standard of 80/80, 2) To compare students' mathematical problem-solving abilities before and after learning through the SSCS teaching model with the graphic organizer technique, and 3) To study students' satisfaction with the learning management based on the SSCS teaching model with the graphic organizer technique. The sample consisted of 36 Mathayom 5 (Grade 11) students from Chaiya Wittaya School in the second semester of the 2023 academic year. The sample was obtained using cluster sampling. This study employed a quasi-experimental design with a one-group pretest-posttest model. The research instruments included: 1) 15 lesson plans, 2) A mathematical problem-solving ability test with 8 items, and 3) A 14-item student satisfaction questionnaire. The data were analyzed using mean, standard deviation, and a paired-sample t-test. The research findings revealed that: 1) The lesson plans using the SSCS teaching model with the graphic organizer technique had an overall efficiency of 85.38/83.26, which was higher than the specified standard; 2) Students' post-instruction mathematical problem-solving ability ($\bar{X} = 37.25$, S.D. = 2.86) was significantly higher than the pre-instruction scores ($\bar{X} = 11.33$, S.D. = 1.20) at the .05 level of statistical significance; and 3) Students' satisfaction with the SSCS teaching model integrated with the graphic organizer technique was at a high level ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.63).

Keywords: SSCS Teaching Model with the Graphic Diagram Technique, Mathematical Problems-Solving Ability, Functions

บทนำ

ประเทศไทยได้กำหนด แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ให้เป็นกรอบทิศทางการพัฒนาการศึกษา เพื่อขับเคลื่อนตามวิสัยทัศน์ที่ว่า “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ และดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลก ในศตวรรษที่ 21” ซึ่งสอดคล้องกับ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มุ่งส่งเสริมทักษะจำเป็นในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะทักษะ 3Rs และ 8Cs ในบรรดาทักษะเหล่านี้ การแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ถือเป็นหัวใจสำคัญ เพราะเป็นทักษะที่เชื่อมโยงกับการคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ และการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริง การฝึกให้

นักเรียนสามารถแก้โจทย์ปัญหาได้ จึงเท่ากับเป็นการเตรียมความพร้อมให้นักเรียนสามารถเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม และยังส่งเสริมให้เห็นถึงคุณค่าและความหมายของการเรียนคณิตศาสตร์อย่างแท้จริง (พินิตา ดีหลี และคณะ, 2563)

จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง “ฟังก์ชัน” ที่ผ่านมาโดยใช้รูปแบบการสอนแบบบรรยายร่วมกับการอุปนัย - นิรนัย พบว่า แม้นักเรียนจะสามารถเรียนรู้เนื้อหาและตัวอย่างโจทย์ได้ แต่ยังขาดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับผลการประชุมครูกลุ่มสาระฯ และผลการศึกษาเอกสารวิชาการที่ชี้ว่านักเรียนส่วนใหญ่ไม่ชอบคิด ไม่ชอบแก้ปัญห ขาดการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ และครูยังเน้นการสอนแบบอธิบายมากกว่าการส่งเสริมการคิดวิเคราะห์

ปัญหาเหล่านี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้เน้นการมีส่วนร่วมของนักเรียน การคิดวิเคราะห์ การเผชิญปัญหาจริง และการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นแนวคิดหลักของ รูปแบบการสอนแบบเอสเอสซีเอส (Search, Solve, Create, Share) โดยพิชชีนึ่งซึ่งได้ที่เน้นให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ฝึกคิด วิเคราะห์ วางแผนแก้ปัญห และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเป็นระบบ (ณิชา พันธนก, 2565)

นอกจากนี้ เทคนิคผังกราฟิก Four Corners and a Diamond Graphic Organizers ซึ่งพัฒนาโดย Zollman, A., Limond, L. ยังเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการจัดระบบความคิดและแสดงกระบวนการแก้โจทย์ของนักเรียนอย่างเป็นลำดับ โดยมีพื้นที่สำหรับวิเคราะห์โจทย์ ระดมความคิด วางแผน ดำเนินการแก้ปัญห และสรุปผลอย่างชัดเจน พบว่า การใช้เทคนิคนี้ช่วยเพิ่มคะแนนความรู้และกลยุทธ์ในการแก้โจทย์ของนักเรียนทั้งกลุ่มอ่อนและกลุ่มเก่งอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้ หากนำรูปแบบการสอนแบบ เอสเอสซีเอส มาบูรณาการร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก Four Corners and a Diamond จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามารถในการวิเคราะห์ วางแผนแก้ปัญหอย่างมีขั้นตอน และพัฒนาทักษะด้านเหตุผลและการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของการศึกษาในศตวรรษที่ 21 และเจตนารมณ์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ (Zollman, A., 2012); (Limond, L., 2012)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนา ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในบทเรียนเรื่อง “ฟังก์ชัน” โดยใช้รูปแบบการสอนแบบ เอสเอสซีเอส ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก Four Corners and a Diamond Graphic Organizers เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และส่งเสริมกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ ตลอดจนทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ ซึ่งจะเป็นพื้นฐานสำคัญในการใช้ชีวิตและการเรียนรู้ในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแผนการเรียนรู้แบบเอส เอส ซี เอส ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก เรื่อง ฟังก์ชัน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์เรื่อง ฟังก์ชัน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ของนักเรียนก่อนและหลังเรียนสูงโดยใช้รูปแบบการสอนแบบเอสเอส ซี เอส ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการสอนแบบเอส เอส ซี เอส ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก เรื่อง ฟังก์ชัน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้รูปแบบการวิจัยกลุ่มเดียวที่มีการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (The One-Group, Pretest-Posttest Design) โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างเพียงกลุ่มเดียวที่มีการวัดหรือสังเกตตัวแปรตาม 2 ครั้ง คือ ก่อนและหลังการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ ที่ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาขึ้น แล้วนำผลจากการวัดทั้งสองครั้งมาเปรียบเทียบกัน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2/2566 จำนวน 5 ห้องเรียน 195 คน โรงเรียนไชยวิทยา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ห้อง 2 ภาคเรียนที่ 2/2566 จำนวน 36 คน ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) หรือใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือ 3 ประเภท ได้แก่

1. แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ เอสเอสซีเอส ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก เรื่องฟังก์ชัน จำนวน 15 แผน แผนละ 1 ชั่วโมง รวม 15 ชั่วโมง
2. แบบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ จำนวน 8 ข้อ (ข้อสอบอัตนัย ข้อละ 5 คะแนน รวม 40 คะแนน)
3. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน จำนวน 14 ข้อ ใช้มาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. แผนการจัดการเรียนรู้
 - 1.1 ศึกษาหลักสูตรและวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ในกลุ่มสาระคณิตศาสตร์ ตามหลักสูตรแกนกลาง พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)
 - 1.2 พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ตามขั้นตอนของรูปแบบเอสเอสซีเอส ได้แก่ ค้นหา (Search) แก้ปัญหา (Solve) สร้างสรรค์ (Create) และแบ่งปัน (Share) โดยผนวกเทคนิคผังกราฟิกในทุกขั้นตอน
 - 1.3 แผนผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ทุกรายการ
2. แบบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์
 - 2.1 พัฒนาแบบทดสอบอัตนัย 8 ข้อ แบ่งเป็นโจทย์คั่นเคย 5 ข้อ และไม่คั่นเคย 3 ข้อ
 - 2.2 ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00
 - 2.3 วิเคราะห์ความยาก (p) อยู่ระหว่าง 0.40 - 0.63 และอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.53 - 1.00
3. แบบสอบถามความพึงพอใจ
 - 3.1 แบบสอบถามแบบมาตราส่วน 5 ระดับ จำนวน 14 ข้อ ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ บรรยากาศ, การจัดกิจกรรม, การประเมินผล และประโยชน์ที่ได้รับ

3.2 ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.80 - 1.00 ทุกข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเตรียมการ 1) สร้างเครื่องมือ คือ แผนการเรียนรู้ แบบวัดความสามารถและแบบสอบถามความพึงพอใจ 2) ชี้แจงแนวทางการเรียนรู้แก่ผู้เรียน และ 3) นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียนด้วยแบบวัดความสามารถ
2. การทดลอง ดำเนินการสอนตามแผนที่สร้างไว้ จำนวน 15 แผน
3. ภายหลังการสอน ดำเนินการทดสอบหลังเรียนด้วยแบบวัดชุดเดิม และเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามความพึงพอใจ นำข้อมูลไปวิเคราะห์ทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ โดยหาค่าเฉลี่ย (M) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และเปรียบเทียบความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบเอส เอส ซี เอส กับเทคนิคผังกราฟิก โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) แบบ Dependent
2. การวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียน โดยหาค่าเฉลี่ย (M) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และแปลความหมายของระดับคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจ 5 ระดับ

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบการสอนแบบเอส เอส ซี เอสร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก เรื่องฟังก์ชัน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนไชยาวิทยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีผลการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาแผนการเรียนรู้แบบเอส เอส ซี เอส ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก เรื่อง ฟังก์ชัน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ให้มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 85.38 /93.13 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ที่ 80/80
2. ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนหลังการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบเอส เอส ซี เอส ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 1 โดยพบว่า คะแนนเฉลี่ยของความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญในทุกด้านหลังจากการใช้รูปแบบการสอนดังกล่าว
3. ความพึงพอใจของนักเรียน อยู่ในระดับมาก โดยค่าเฉลี่ยของความพึงพอใจอยู่ที่ 4.31 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.63 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 3

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบการสอนแบบเอส เอส ซี เอสร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก เรื่องฟังก์ชัน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนไชยาวิทยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี อภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้รูปแบบการสอนแบบเอส เอส ซี เอส กับเทคนิคผังกราฟิกเรื่อง ฟังก์ชัน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ให้มีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.38/93.13 ตามซึ่งมีค่าสูงกว่าเกณฑ์ 80/80

ผลการศึกษาประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้รูปแบบการสอนแบบเอส เอส ซี เอส ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก มีประสิทธิภาพเท่ากับ 80/80 ที่กำหนดไว้ ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยจากการประเมินพฤติกรรม ผลงาน และกิจกรรม ระหว่างเรียนมีค่าเท่ากับ 2,001 จากคะแนนเต็ม 2,340 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 85.38 แสดงว่าประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) เท่ากับ 85.38 และคะแนนจากการทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน มีคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 37.25 คิดเป็นร้อยละ 93.13 แสดงว่าประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) เท่ากับ 93.13 ทั้งนี้ ผู้เรียนได้มีการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาด้านคณิตศาสตร์อย่างเป็นลำดับขั้นตอนตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบเอส เอส ซี เอส ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก ที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นสำคัญ และได้ลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งทำให้ผู้เรียนได้เกิดกระบวนการคิด การแก้โจทย์ปัญหาเพื่อหาคำตอบที่ต้องการ และการทำงานเป็นขั้นตอนเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาด้วยการฝึกให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพื่อที่ผู้เรียนจะสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุตรา จันทรเขียว ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง เรขาคณิตวิเคราะห์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบSSCS ร่วมกับเทคนิคSTAD ผลวิจัยปรากฏว่า มีค่าประสิทธิภาพ คือ 84.61/84.13 ซึ่งมีค่าสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดเอาไว้ เป็นสาเหตุที่ทำให้การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้นั้นและสามารถนำไปสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (อนุตรา จันทรเขียว, 2561)

2. จากผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาด้านคณิตศาสตร์ของนักเรียนหลังการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบการสอนแบบเอส เอส ซี เอส ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 2 ความสำเร็จนี้อาจเป็นผลจากรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่อิงตาม กระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ (Creative Problem Solving) ของ Parnes และรูปแบบ IDEAL (Identify, Define, Explore, Act, Look) ของBransford ที่เน้นการใช้วิธีแก้ปัญหาด้านวิทยาศาสตร์เป็นพื้นฐานในการพัฒนา การสอนแก้ปัญหารูปแบบการสอนแบบเอส เอส ซี เอสร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก ตามแนวคิดของ Pizzini, E. L. et al. เน้นกระบวนการแก้ปัญหาย่อยเป็นขั้นตอนและสามารถย้อนกลับเพื่อแก้ไขข้อผิดพลาดได้ (Pizzini, E. L. et al., 1989) โดยแต่ละขั้นตอนส่งเสริมการฝึกฝนการระดมสมองและการตั้งคำถาม ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้น คือ ขั้นที่ 1 ค้นหาปัญหาเป็นการระดมสมองเพื่อช่วยนักเรียนค้นหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องและจำแนกปัญหาได้อย่างชัดเจน ขั้นที่ 2 แก้ปัญหาเป็นขั้นตอนที่วางแผนวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลายในการแก้ปัญหา ขั้นที่ 3 สร้างคำตอบเป็นการจัดระเบียบผลลัพธ์ที่ได้ให้เข้าใจง่ายและชัดเจน และขั้นที่ 4 แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ขั้นสุดท้าย คือ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการแก้ปัญหาและผลลัพธ์ พร้อมทั้งประเมินผลย้อนกลับ (กมลรัตน์ โพธิ์ทอง, 2565) นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้เลือกใช้เทคนิคผังกราฟิก ซึ่งมีพื้นฐานจากทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมาย (Meaningful Learning Theory) และการจัดเนื้อหาสาระก่อนเรียน (Advance Organizer) เพื่อสนับสนุนทฤษฎีการเรียนรู้ อย่างมีความหมายของ Ausubel และ Robinson ที่ระบุว่า มนุษย์มีโครงสร้างทางปัญญาในการจัดการความรู้ที่

เรียนรู้ โดยมีการเชื่อมโยงและจัดลำดับความสัมพันธ์ของมโนทัศน์ การเรียนรู้ที่มีความหมายจะเกิดขึ้นได้เมื่อนักเรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิมได้อย่างเป็นระบบ ซึ่งได้พัฒนาเป็นผังกราฟิกแต่ละประเภทโดยมีวัตถุประสงค์การใช้งานที่แตกต่างกัน (ชัยรัตน์ สุทธิรัตน์, 2552) ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเลือกใช้ผังกราฟิกในการพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์สำหรับผังกราฟิกที่มีความเหมาะสม คือ Four Corner and a Diamond Graphic Organizer ผังกราฟิกนี้ช่วยพัฒนาความเข้าใจและความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ โดยมีการจัดระเบียบขั้นตอนการแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ นักเรียนสามารถบันทึกข้อมูลในส่วนใดก่อนก็ได้ และสามารถบันทึกย้อนหลังได้ในทุกส่วน ยกเว้นส่วนใจความสำคัญ (Main Idea) ซึ่งมีองค์ประกอบ ดังนี้ ส่วนที่ 1 ใจความสำคัญ (Main Idea) เป็นพื้นที่สำหรับเขียนสิ่งที่โจทย์ต้องการ ส่วนที่ 2 การเชื่อมโยง (Connections) สำหรับเขียนข้อมูลจากโจทย์และตรวจสอบว่านักเรียนเคยแก้ปัญหาลักษณะนี้หรือไม่ ส่วนที่ 3 การระดมความคิด (Brainstorm) ให้เขียนกลยุทธ์และวิธีการทางคณิตศาสตร์ที่ใช้ในการแก้ปัญหา ส่วนที่ 4 การดำเนินการแก้ปัญหา (Solve) สำหรับแสดงวิธีการแก้ปัญหาย่อยอย่างเป็นลำดับขั้นตอน และ ส่วนที่ 5 การสรุปการแก้ปัญหา (Write) สำหรับสรุปวิธีการแก้ปัญหาและเหตุผลในการหาคำตอบ ด้วยเหตุนี้ เมื่อผู้วิจัยได้นำรูปแบบการสอนแบบเอส เอส ซี เอส ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก มาจัดการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน รายละเอียด ดังนี้ ขั้นที่ 1 Search (S) เป็นขั้นแรกที่ระบุและแยกแยะปัญหา ค้นหาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และจดบันทึกความต้องการของโจทย์ในส่วน ใจความสำคัญ (Main Idea) พร้อมกับเชื่อมโยงข้อมูลจากโจทย์กับประสบการณ์เดิมในส่วน การเชื่อมโยง (Connections) มีการศึกษาสถานการณ์ปัญหาและแยกแยะประเด็นสำคัญ เมื่อทำการวิเคราะห์แล้วมีการบันทึกสิ่งที่โจทย์ต้องการลงในส่วนใจความสำคัญและบันทึกประเด็นที่เกี่ยวข้องลงในส่วนการเชื่อมโยงขั้นตอนนี้เป็นการพัฒนาความสามารถในการทำความเข้าใจสถานการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อัมพร ม้าคอง ระบุว่า การพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาคควรเน้นการคิดวิเคราะห์เพื่อให้นักเรียนมองเห็นแนวทางการแก้ปัญหาย่อยอย่างชัดเจน (อัมพร ม้าคอง, 2553) ทั้งนี้ แนวทางดังกล่าวยังสอดคล้องกับทฤษฎีการประมวลผลข้อมูลของ Sternberg ซึ่งชี้ว่าการแก้ปัญหามีประสิทธิภาพต้องเชื่อมโยงความรู้ใหม่เข้ากับความรู้เดิม เพื่อให้สามารถวางแผนการแก้ปัญหาลงในขั้นตอนการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม (นวลจันทร์ ผมอดทา, 2545) ขั้นที่ 2 Solve (S) เป็นขั้นที่นักเรียนจะวางแผนและดำเนินการแก้ปัญหามาตามแผนที่กำหนด โดยเริ่มจากการระดมความคิด (Brainstorm) เพื่อออกแบบวิธีการที่เหมาะสมในการแก้ปัญหา จากผลการวิเคราะห์ปัญหาในขั้นที่ 1 นักเรียนจะวางแผนและเลือกใช้กลยุทธ์ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหา จากนั้นจะบันทึกวิธีการที่ออกแบบไว้ในส่วนการระดมความคิดระหว่างการเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ทำให้สามารถจัดระบบความคิดและวางแผนแก้ปัญหาย่อยอย่างชัดเจน ในการใช้ผังกราฟิก Four Corner and a Diamond Graphic Organizer นักเรียนอาจใช้เวลาพอสมควรในการออกแบบและเลือกกลยุทธ์ในขั้นต้น แต่เมื่อมีประสบการณ์มากขึ้น นักเรียนจะสามารถวางแผนและแก้ปัญหาได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เนื่องจากมีความชำนาญในการวางแผนและเลือกกลยุทธ์ที่เหมาะสมส่งผลให้สามารถหาคำตอบที่ถูกต้องได้อย่างรวดเร็ว แนวทางนี้สอดคล้องกับแนวคิดของโพลยาที่กล่าวว่า การแก้ปัญหามathematics ที่มีการวางแผนและดำเนินการอย่างเป็นระบบจะช่วยให้ได้คำตอบที่ถูกต้อง และการฝึกฝนอย่างต่อเนื่องจะพัฒนาความสามารถในการเชื่อมโยงความรู้และนำไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ปัญหาที่หลากหลาย ทำให้นักเรียนสามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น (กมลรัตน์ โพธิ์ทอง, 2565) ขั้นที่ 3 Create (C)

เป็นขั้นที่แสดงวิธีการแก้ปัญหา (Solve) อย่างเป็นลำดับ โดยสรุปวิธีการและเหตุผลที่ใช้ในการแก้ปัญหา (Write) ให้ง่ายต่อการเข้าใจ โดยนำข้อมูลจากการวางแผนในขั้นตอนก่อนหน้ามาใช้แก้ปัญหตามแผนที่ได้วางไว้ เมื่อได้คำตอบแล้ว นักเรียนจะบันทึกในส่วนการดำเนินการแก้ปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Pizzini, E. L. et al. ที่เน้นให้จัดกระบวนการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจได้ง่าย (Pizzini, E. L. et al., 1989) นอกจากนี้ แนวคิดของ Zollman, A. ยังชี้ให้เห็นว่า การแก้ปัญหาที่เป็นขั้นตอนอาจจำกัดกระบวนการคิดของนักเรียนในบางกรณี การใช้ผังกราฟิกทางคณิตศาสตร์ช่วยให้นักเรียนบันทึกกระบวนการคิดโดยไม่จำเป็นต้องเรียงเป็นลำดับขั้นตอนเสมอ และยังช่วยให้นักเรียนเห็นความสัมพันธ์ของข้อมูลได้ดีขึ้น การเรียนการสอนในขั้นนี้ พบว่านักเรียนสามารถหาคำตอบได้ตามแผน โดยใช้ความรู้เดิมและประสบการณ์ในหัวข้อที่ศึกษา เช่น ฟังก์ชัน และดำเนินการแก้ปัญหาย่างมีระบบ เมื่อได้คำตอบที่ถูกต้อง นักเรียนจะเขียนขั้นตอนการแก้ปัญหาในส่วนสรุปการแก้ปัญหา ซึ่งช่วยให้เรียบเรียงขั้นตอนการคิดได้ชัดเจนยิ่งขึ้นหลังจากที่ได้คำตอบแล้ว ครูจะให้นักเรียนตรวจสอบความสมเหตุสมผล (Zollman, A., 2009) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของโพลยาที่ระบุว่าขั้นตอนการตรวจสอบผลเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหา เพราะการตรวจสอบคำตอบช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและตรวจสอบความเป็นเหตุเป็นผล ซึ่งทำให้นักเรียนสามารถแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น (ธีรพล พากเพียรกิจ, 2558) ขั้นที่ 4 Share (S) เป็นขั้นที่นักเรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสื่อสารเกี่ยวกับวิธีการแก้ปัญหาและข้อสรุปคำตอบของตนเอง ขั้นนี้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้สื่อสารและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อน ๆ เกี่ยวกับประเด็นปัญหา วิธีการแก้ปัญหา และคำตอบที่ได้จากการแก้ปัญหา นักเรียนจะนำเสนอวิธีการแก้ปัญหา และคำตอบของตนเอง จากนั้นทำการแลกเปลี่ยนแนวทางกับเพื่อน ๆ เพื่อให้ได้เห็นมุมมองที่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ฮันนาและแยมเคิล ที่กล่าวว่า การมีปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียนส่งเสริมให้นักเรียนมีความเข้าใจทางคณิตศาสตร์มากขึ้น หลังจากการนำเสนอ ครูจะถามนักเรียนว่ามีวิธีการแก้ปัญหของพวกเขาที่เหมือนหรือต่างจากเพื่อนคนอื่นหรือไม่ ทำให้นักเรียนได้ทบทวนวิธีการของตนเอง และสามารถนำแนวทางที่ได้จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นไปปรับใช้ในการแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันต่อไป (กมลรัตน์ โพธิ์ทอง, 2565)

จากผลการวิจัยและแนวคิดทางทฤษฎีที่กล่าวถึงข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนแบบเอส เอส ซี เอส ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก สามารถพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกษศิริรินทร์ ชันธุสฎ พบว่า นักเรียนที่เรียนรู้โดยใช้รูปแบบเอสเอสซีเอส และการตั้งคำถามมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 (เกษศิริรินทร์ ชันธุสฎ, 2561) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณิชา พันธกนก ได้จัดการเรียนรู้แบบ SSCS เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหทางคณิตศาสตร์ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ SSCS หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน (ณิชา พันธกนก, 2565)

ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยอื่น ๆ ที่ใช้เทคนิคผังกราฟิก เช่น งานวิจัยของ สุกัญญา สุขสบาย ที่พบว่า นักเรียนที่ใช้กระบวนการแก้ปัญหตามแนวคิดของโพลยา (Polya, G., 1985) ร่วมกับแผนผังรูปเพชรและมุมทั้งสี่มีเจตคติและผลสัมฤทธิ์สูงกว่าก่อนเรียน และสูงกว่านักเรียนที่ใช้วิธีแก้โจทย์แบบปกติ (สุกัญญา สุขสบาย, 2557) สอดคล้องงานวิจัยของ Zollman, A. ที่ใช้ Four Corner and a Diamond Graphic Organizers พบว่า คะแนนหลังเรียนของนักเรียนด้านความรู้ทางคณิตศาสตร์ ความรู้ด้านกลยุทธ์ และการสื่อสารทางคณิตศาสตร์สูงขึ้น

(Zollman, A., 2009) นอกจากนี้ งานวิจัยของ Limond, L. ยังพบว่า นักเรียนที่ได้เรียนโดยใช้กลยุทธ์การอ่านในวิชาคณิตศาสตร์มีคะแนนหลังเรียนสูงขึ้น (Limond, L., 2012) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกพร อุทัยวัฒน์ ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนาการคิดวิเคราะห์ โดยใช้การสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ 5Es ร่วมกับผังกราฟิกในเรื่องระบบนิเวศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน (กนกพร อุทัยวัฒน์, 2560)

3. จากผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบเอส เอส ซี เอส ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านบรรยากาศในการเรียนรู้ ด้านประโยชน์ที่ได้รับ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และด้านการวัดและการประเมินผล เมื่อพิจารณารายด้าน มีรายละเอียด ดังนี้ ด้านบรรยากาศในการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และเป็นด้านพึงพอใจสูงสุด เนื่องจากครูสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อน และแสดงความกระตือรือร้นได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เกษศิริรินทร์ ชันธุสกุล ระบุว่า การจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาจะช่วยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้มากขึ้น การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ในรูปแบบนี้จึงมีประโยชน์อย่างยิ่งในการพัฒนาทักษะต่าง ๆ ของนักเรียน และส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความพึงพอใจ (เกษศิริรินทร์ ชันธุสกุล, 2561) ด้านประโยชน์ที่ได้รับ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นส่วนช่วยให้นักเรียนพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้ดีขึ้น โดยในภาพรวมนักเรียนมีความเห็นว่าได้รับประโยชน์ในระดับมาก เนื่องจากกิจกรรมการเรียนรู้ทั้ง 4 ขั้นตอน มีส่วนช่วยให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหามากขึ้น ส่งผลให้ผลการเรียนดีขึ้น ช่วยฝึกทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น แลกเปลี่ยนและสื่อสารกับบุคคลอื่นได้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิมาวรรณ แซ่มชื่น ชมดง ศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบ SSCS ร่วมกับการกระตุ้นโดยใช้คำถาม พบว่า การแลกเปลี่ยนแนวคิดและวิธีการแก้ปัญหาผ่านสถานการณ์ต่าง ๆ ช่วยให้นักเรียนเกิดการสะท้อนความคิด ทบทวนการทำงาน และได้รับแนวทางแก้ปัญหาที่หลากหลายจากเพื่อนร่วมชั้น (พิมาวรรณ แซ่มชื่น ชมดง, 2559) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน การใช้ผังกราฟิกช่วยให้นักเรียนสามารถสรุปแนวคิดและขั้นตอนการแก้ปัญหาได้อย่างชัดเจน ส่งเสริมให้เกิดการคิดวิเคราะห์และหาแนวทางแก้ปัญหาอย่างมีระบบ นอกจากนี้ ยังช่วยให้นักเรียนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในการแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับสถานการณ์ในชีวิตประจำวันได้ การจัดการเรียนรู้ในรูปแบบเอส เอส ซี เอส ยังมีคุณครูที่คอยให้ความช่วยเหลือในทุกขั้นตอน ช่วยชี้แนะและแก้ไขข้อผิดพลาด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Pizzini, E. L. et al. ที่ระบุว่า หลักการของเอสเอสซีเอสเน้นการให้ความช่วยเหลือในทุกขั้นตอนของการแก้ปัญหา รวมถึงการชี้แนะข้อผิดพลาด เพื่อให้นักเรียนเข้าใจและแก้ไขได้ด้วยตนเอง (Pizzini, E. L. et al., 1989) และด้านการวัดและการประเมินผลแสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความคิดเห็นในระดับมาก เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีการวัดและประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลาย รวมถึงการให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสม่ำเสมอ ทำให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริพรรณ คุณพระเนตร ที่ระบุว่า การประเมินนักเรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย ช่วยให้สามารถประเมินได้ทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านความรู้ ความสามารถ

ทักษะและคุณลักษณะ โดยใช้เครื่องมือที่สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้และพัฒนาการของนักเรียน ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย ไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือในการวัดผล แต่ยังเป็นกลไกในการส่งเสริมการพัฒนาของนักเรียนอย่างต่อเนื่องอีกด้วย การวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า การเรียนการสอนที่มีการออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสมและมีบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนับสนุน จะช่วยให้นักเรียนมีความพึงพอใจและเข้าใจเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น (ศิริพรรณ คุณพระเนตร, 2559)

ผลการวิจัยข้างต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ เกษศิริรินทร์ ชันธศุภ ที่ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ใช้รูปแบบเอสเอสซีเอสส์ร่วมกับการใช้คำถาม เรื่อง การประยุกต์ของสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว เรื่อง ลำดับ พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ระดับมากซึ่งเป็นผลมาจากนักเรียนพอใจกับการทำกิจกรรมที่สนุกสนาน มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น (เกษศิริรินทร์ ชันธศุภ, 2561) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิณณวัฒน์ อินทร์เจริญ ที่มีผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้วิชาชีววิทยา โดยใช้รูปแบบเอสเอสซีเอสส์ร่วมกับเทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ มีภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากบรรยากาศในห้องเรียน ตลอดจนสิ่งแวดล้อมของห้องเรียนสามารถตอบสนองความต้องการของนักเรียนและส่งเสริมให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ที่มีครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ (ปิณณวัฒน์ อินทร์เจริญ, 2560)

องค์ความรู้ใหม่

การจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เอสเอสซีเอสส์ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก หมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่เน้นการแก้ปัญหา ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง โดยใช้เทคนิคผังกราฟิก Four Corners and a Diamond Graphic Organizers เป็นเครื่องมือในการบันทึกข้อมูลในกระบวนการแก้ปัญหา โดยมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การค้นหาข้อมูล (Search: S) เป็นขั้นระบุ แยกแยะปัญหา ค้นหาข้อมูลและเขียนสิ่งที่โจทย์ต้องการ (Main Idea) และเชื่อมโยง (Connections) ข้อมูลจากสิ่งที่โจทย์กำหนดกับประสบการณ์เดิม

ขั้นที่ 2 การแก้ปัญหา (Solve: S) เป็นขั้นการวางแผนและการดำเนินการตามแผนเพื่อให้ได้คำตอบ โดยใช้การระดมความคิด (Brainstorm) ในการออกแบบวิธีการและเลือกกลยุทธ์ทางคณิตศาสตร์ที่ใช้ในการแก้ปัญหา และดำเนินการตามแผนที่วางไว้

ขั้นที่ 3 การสร้างคำตอบ (Create: C) เป็นขั้นเขียนแสดงกระบวนการแก้ปัญหา (Solve) อย่างเป็นลำดับขั้นตอน สรุปขั้นตอนและเหตุผลที่ใช้ในการแก้ปัญหา (Write) ให้เข้าใจได้ง่าย

ขั้นที่ 4 แลกเปลี่ยนความคิดเห็น (Share: S) เป็นขั้นแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสื่อสารเกี่ยวกับการดำเนินการแก้ปัญหาและข้อสรุปคำตอบของตนเองและผู้อื่นความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ หมายถึง การที่ผู้เรียนนำหลักการทางคณิตศาสตร์ มาใช้ในการทำความเข้าใจและวิเคราะห์ปัญหา วางแผนและเลือกวิธีการที่เหมาะสม

สิ่งที่จัดทำ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ด้วยรูปแบบการสอนแบบเอส เอส ซี เอส มี 4 ขั้นตอนร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก 5 ส่วน มีขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

ขั้นที่ 1 การค้นหาข้อมูล (Search: S) ร่วมกับ เทคนิคผังกราฟิก ส่วนที่ 1 (Main Idea) และ ส่วนที่ 2 (Connections)

ขั้นที่ 2 การแก้ปัญหา (Solve: S) ร่วมกับ เทคนิคผังกราฟิก ส่วนที่ 3 (Brainstorm)

ขั้นที่ 3 การสร้างคำตอบ (Create: C) ร่วมกับ เทคนิคผังกราฟิก ส่วนที่ 4 (Solve: S) และ ส่วนที่ 5 (Write)

ขั้นที่ 4 แลกเปลี่ยนความคิดเห็น (Share: S)

ตัวแปรตาม

1. ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์
2. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้รูปแบบการสอนแบบเอส เอส ซีเอสร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในงานวิจัย**สรุปและข้อเสนอแนะ**

จากการวิจัยสรุปได้ว่าประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้รูปแบบการสอนแบบเอส เอส ซี เอส ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก มีประสิทธิภาพเท่ากับ 80/80 ที่กำหนดไว้ ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยจากการประเมินพฤติกรรม ผลงาน และกิจกรรมระหว่างเรียนมีค่าเท่ากับ 2,001 จากคะแนนเต็ม 2,340 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 85.38 แสดงว่าประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) เท่ากับ 85.38 และคะแนนจากการทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน มีคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 37.25 คิดเป็นร้อยละ 93.13 แสดงว่าประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) เท่ากับ 93.13 ทั้งนี้ เป็นผลอันเนื่องมาจากผู้เรียนได้มีการพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์อย่างเป็นลำดับขั้นตอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ ที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นสำคัญ และการทำงานเป็นขั้นตอนเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาด้วยการฝึกให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพื่อที่ผู้เรียนจะสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ในการศึกษาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ พบว่า ก่อนเรียนนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยในการแก้โจทย์ปัญหาเท่ากับ 11.33 คะแนน โดยมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.20 คะแนน หลังจากเรียน นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น 37.25 คะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเพิ่มขึ้นเป็น 2.86 คะแนน เมื่อทำการทดสอบที (t -test Dependent) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังเรียน พบว่า ค่า t ที่คำนวณได้เท่ากับ 58.56 และมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งหมายความว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยในการแก้โจทย์ปัญหาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างชัดเจน และการวิจัยพบว่า พึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบเอส เอส ซี เอส ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($M = 4.31$, $S.D. = 0.63$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านบรรยากาศในการเรียนรู้ มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($M = 4.50$, $S.D. = 0.64$) รองลงมา คือ ด้าน

ประโยชน์ที่ได้รับ ($M = 4.38$, $S.D. = 0.62$) ด้านด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($M = 4.21$, $S.D. = 0.62$) และการวัดและการประเมินผล ($M = 4.18$, $S.D. = 0.60$) ตามลำดับ ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้เนื่องจากการใช้รูปแบบการสอนแบบเอส เอส ซี เอส ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาในแต่ละสถานการณ์มีการใช้ขั้นตอนทั้ง 4 ขั้นตอน การสอนในวงรอบที่ครบถ้วน ดังนั้น ครูจึงจำเป็นต้องวิเคราะห์เนื้อหา ออกแบบสถานการณ์ปัญหาที่ครอบคลุมโมทัศน์สำคัญ และจัดเตรียมสถานการณ์ปัญหาที่มีความหลากหลาย ครูควรพิจารณาเรื่องของเวลาที่เพียงพอสำหรับการจัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ จากการแก้ปัญหา มีวิธีการที่หลากหลาย ครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีการนำเสนอวิธีการแก้ปัญหที่แตกต่างกันออกไป โดยคัดเลือกกลุ่มที่ใช้วิธีการที่หลากหลายและสร้างข้อสรุปเกี่ยวกับยุทธวิธีในการแก้ปัญหที่ต่าง ๆ ทั้งนี้ ควรสร้างความตระหนักให้นักเรียนได้มองเห็นว่า ในแต่ละสถานการณ์อาจมีวิธีการแก้ปัญหหลายวิธี พร้อมทั้งส่งเสริมให้นักเรียนมีการวางแผนการใช้เวลาในแต่ละลำดับขั้นตอนให้เหมาะสม และเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับจุดเด่นและจุดด้อยของวิธีการแก้ปัญหของตนเองนั้น ๆ อย่างมีเหตุผล ในส่วนของข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป การศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ รูปแบบการสอนแบบเอส เอส ซี เอส ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก เพื่อพัฒนาความสามารถในการสื่อสารและการสื่อความหมายทางคณิตศาสตร์ จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจสำหรับการวิจัยในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กนกพร อุทัยวัฒน์. (2560). การพัฒนาการคิดวิเคราะห์โดยใช้การสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ 5Es ร่วมกับผังกราฟิก เรื่องระบบนิเวศ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์. วารสารวิชาการหลักสูตร และการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 9(25), 53-62.
- กมลรัตน์ โพธิ์ทอง. (2565). การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหทางคณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ SSCS ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เกษศิริรินทร์ ชันธสุก. (2561). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่องความน่าจะเป็นโดยใช้รูปแบบ SSCS ร่วมกับการใช้คำถาม. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย, 8(3), 219-231.
- ชัยรัตน์ สุทธิรัตน์. (2552). 80 นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: แดเน็กซ์อินเตอร์คอร์ปอเรชัน.
- ณิชา พันธกนก. (2565). การจัดการเรียนรู้แบบ SSCS เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ธีรพล พากเพียรกิจ. (2558). ผลของการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แนวคิดโมเดลเมธอดและการเรียนการสอนแบบแนะให้รู้คิดที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาคณิตศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- นวลจันทร์ ผมอดทา. (2545). ผลของการสอนคณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบ SSCS ที่มีต่อความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาคณิตศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปณณวัฒน์ อินทร์เจริญ. (2560). การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ โดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นร่วมกับผังกราฟิกหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง สิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อม กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วารสารวิชาการหลักสูตรและการสอน, 9(25), 111-119.
- พนิดา ดีหลี และคณะ. (2563). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และความสามารถในการแก้ปัญหาวางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง ลำดับและอนุกรมโดยใช้รูปแบบ SSCS ร่วมกับการใช้คำถาม. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 21(3), 68-80.
- พิณวรรณ แซมชื่น ชมดง. (2559). ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามรูปแบบ SSCS ร่วมกับการกระตุ้นโดยใช้คำถามที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาวางคณิตศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาคณิตศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริพรรณ คุณพระเนตร. (2559). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และความสามารถด้านการวิเคราะห์โดยใช้วัฏจักรการสืบเสาะความรู้ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิกของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตร. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สุกัญญา สุขสบาย. (2557). ผลการใช้กระบวนการแก้ปัญหของโพลยาร่วมกับแผนผังรูปเพชรและมุมทั้งสี่ที่มีต่อเจตคติในการแก้โจทย์ปัญหาวางคณิตศาสตร์. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- อนุดรา จันทร์เขียว. (2561). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง เรขาคณิตวิเคราะห์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ร่วมกับเทคนิค STAD. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาคณิตศาสตร์ศึกษา. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อัมพร ม้าคอง. (2553). ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์: การพัฒนาเพื่อพัฒนาการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Limond, L. (2012). A Reading Strategy Approach to Mathematical Problem Solving. Illinois Reading Council Journal, 40(2), 31-42.
- Pizzini, E. L. et al. (1989). A Rationale forand the Development of a Problem Solving Model of Instruction in Science Education. Science Education, 73(5), 523-534.
- Polya, G. (1985). How To Solve it. New Jersry: Princeton University Press.
- Zollman, A. (2009). Students Graphic Organizers to Improve Mathematical Problem-Solving Communication. Middle School Journal, 41(3), 4-12.
- _____. (2012). Write is Right: Using Graphic Organizers to Improve Student Mathematical Problem Solving. Spring, 4(3), 50-60.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม เป็นวารสารวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา และคณะครู ในมิติทางด้านพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ พัฒนาสังคม พัฒนาชุมชน บริหารการศึกษา และสหวิทยาการด้านสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความเฉพาะภาษาไทย โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร ทศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน) ดังต่อไปนี้

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

1) **บทความวิจัย (Research Article)** เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัย เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ พัฒนาสังคม พัฒนาชุมชน บริหารการศึกษา และสหวิทยาการด้านสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

2) **บทความวิชาการ (Academic Article)** เป็นบทความวิเคราะห์ วิจัยหรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่างพิมพ์เป็นตัวหนา เช่น ตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียด

ของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

- 2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก
- 3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน
- 4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำอยู่ที่ 300 คำ
- 5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3 - 5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจาก หัวข้อใหญ่ 3 - 5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด
- 7) การใช้ตัวเลข ค่าย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็น สากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ ดังนี้ (Student Centred Learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) **บทคัดย่อ (Abstract)** เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ
- 2) **บทนำ (Introduction)** ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 3) **วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)** ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง และการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4) **ผลการวิจัย (Results)** เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ
- 5) **อภิปรายผล (Discussion)** เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด
- 6) **องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge)** ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย
- 7) **สรุปและขอเสนอแนะ (Conclusion and Recommendation)** ระบุข้อสรุปที่สำคัญและขอเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป
- 8) **เอกสารอ้างอิง (References)** ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม - ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด - ปิด แล้วระบุชื่อ - นามสกุล ของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ตัวอย่างเช่น การปฏิวัติทางอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (Industry 4.0) ภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมจะต้องเตรียมพร้อมในหลาย ๆ ด้านและสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การเตรียมพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมใหม่และเศรษฐกิจยุคใหม่ เป็นการพัฒนาคมนวัตกรรมอนาคต เชื่อมโยงทรัพยากรบุคคล ความรอบรู้ นวัตกรรมทางความคิด และเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นหนึ่งเดียวกับการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม (ธนิต โสรัตน์, 2559) โดยเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการอ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์/เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า แล้วตามด้วยชื่อหน่วยงานผู้จัดทำตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) พร้อมปีที่พิมพ์ ตัวอย่างเช่น “ภิกษุทั้งหลายรูปเวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณเป็นอนัตตา ภิกษุทั้งหลาย ถ้ารูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้จักเป็นอนัตตาแล้วไซ้รูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ” (วิ.ม. 4/20/27) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อ - นามสกุลผู้แต่ง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกสวดี เชี่ยวชาญ, 2557)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อ - นามสกุลของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (นิรมัย คัมภีร์รักษา และอัจฉิมา ศิริพิบูลย์ผล, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อ - นามสกุลของผู้แต่งรายแรก แล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ทศพร คำผลศิริ และคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงกับปัจจุบันมากที่สุด (ค้นพบล่าสุด) หรือหากเป็นแนวคิดทฤษฎีก็ควรอ้างอิงเจ้าของแนวคิดทฤษฎี หรือบุคคลผู้เป็นที่ยอมรับของวงการวิชาการส่วนใหญ่เป็นสำคัญ

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kiarash, A., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลาง ตามด้วยนามสกุลของผู้แต่งรายที่สองและตามด้วยอักษรย่อของชื่อภาษาอังกฤษ แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Werker, J. F. & Desjardins, R. N., 2004)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Bloom, B. S. et al., 2005)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทนต์ อากาศโร. (2548). เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน/ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/ (เลขหน้าที่ย่าง).// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ชลิตา บัณฑุวงศ์. (2556). ข้าวและชาวนาไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลง ใน พจนก กาญจนจันทร (บรรณาธิการ), คน ข้าว นา ควาย ในวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (หน้า 39-68). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่ (ฉบับที่).// เลขหน้าแรกที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสถาพร ปุณณนโ (เจ้าอาวาส) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.

(5) บทความในสารานุกรม**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน/ชื่อสารานุกรม.// (เล่มที่อ้าง, เลขหน้าที่อ้าง).// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์ หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทธาจพันธ์. (2537). หม้อคอกควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้น.

(6) หนังสือพิมพ์**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์.// เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ประชาชนเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// ใน/ระดับวิทยานิพนธ์/สาขา.// ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

พรไทย ศิริสาธิตกิจ. (2558). การพัฒนารูปแบบการปรับตัวของชาวนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา.

ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นายมนัส ภาคภูมิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.//(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).//ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.//ชื่อผู้สัมภาษณ์

ตัวอย่าง :

ไชยศิริ ลีศิริกุล. (5 พ.ย. 2562). วิธีการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานข้าว. (พระมหาปรัชญ์ อรรถาพร, สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่เผยแพร่).//ชื่อเรื่อง.//เรียกใช้เมื่อ/จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ฤทัยชนก จริงจิตร. (2555). กลยุทธ์ข้าวไทยบนฐาน AEC เพื่อก้าวสู่การเป็น Trading Nation เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก <http://www.tpsoc.go.th/sites/default/files/862-img.pdf>

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อเรื่อง (ถ้ามี).//ราชกิจจานุเบกษา/เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2558). คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย Developmental Surveillance and Promotion Manual (DSPM) Promotion Manual (DSPM). เชียงใหม่: สยามพิมพ์นานา.
- ประภัสสร ปรีเอี่ยม และธรรมบุญ รวีพ้อง. (2554). ผลการส่งเสริมพัฒนาการ กล้ามเนื้อมัดเล็กสำหรับเด็ก พัฒนาการช้าโดยพ่อแม่ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษใน จังหวัดมหาสารคาม. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.
- พระสุตรักษ์ วิสุทโธ และเดชชาติ ตริทรัพย์. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชนในตำบลทรายขาว อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 2(2), 8-13
- พระสถาพร ปุณณนโนโท (ร่ำจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานสาธารณสุขอ่างทอง. (2560). รายงานทารกน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ DSPM ปีงบประมาณ 2560 (อินเทอร์เน็ต). เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2562 จาก <http://atg.hdc.moph.go.th>
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง. (2563). ศิลปะการแห่งโนราห์. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://www.m-culture.go.th/phatthalung/ewt_news.php?nid=508&filename=index.
- Dunst, C. J. & Triette, C. M. (1996). Empowerment, effective helping practices and family-Centered care. *Pediatr Nurs*, 22(2), 334-337.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารสังคมศาสตร์ และวัฒนธรรม ได้ที่ <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSC> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : suriya.sur@mcu.ac.th

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบ ด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่าน หรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึง ความหลากหลาย และความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสาร ลั้งค์ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน², ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³ (ภาษาไทย) (14 pt)
Author's name-surname¹, Author's name-surname¹, Author's name-surname², Author's name-surname³, Author's name-surname³, (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

¹หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

¹Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

²หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

²Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

³หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

³Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

¹Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด)

คำสำคัญ: 3 - 5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

.....(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างอิงนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ).....

.....

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างอิงงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ).....

.....

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา.....

.....

4. สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1..... (16 pt).....

2..... (16 pt).....

3..... (16 pt).....

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

.....(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล.....

ผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

อภิปรายผล (18 pt)

(16.pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับ
ผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

(16.pt) ระบุองค์ความรู้ใหม่เป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

สรุปและข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16.pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับรัดกุมได้ใจความ พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีชื่อ
บทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

...(16 pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของ
ผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....

.....
.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt).....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

บทความวิชาการ (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน², ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³ (ภาษาไทย) (14 pt)
Author's name-surname¹, Author's name-surname¹, Author's name-surname², Author's name-surname³, Author's name-surname³ (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

¹หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)¹Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)²หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)²Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)³หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)³Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)¹Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3 - 5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt)

.....

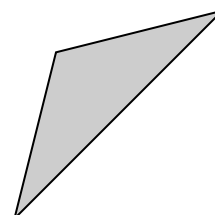
.....

.....

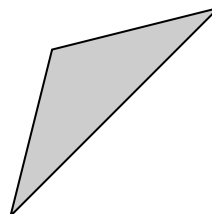
.....

.....

.....(16 pt).....

.....(16 pt).....

สรุป (18 pt)

(16.pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16.pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

